BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inw. 131

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Zb. 131

OPERA ICH
FICI
PARVANAT
NALIA
NEFECRA

ARISTO
NATURAL
AU

Textus parvorum naturalium

Aristotelis cum cōmētario clarissimo scōm doctrinā Alberti magni Episcopi Ratisponēsis

De sensu et sensato
De memoria et reminiscentia
De somno et vigilia
De lōgitudine et brevitate vite
De iuuentute et senectute
De inspiratione et respiratione
De vita et morte
De motu animalium
De motu cordis

GW 2429

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
UNIWERSYTETU im. A. MICKIEWICZA
W POZNANIU

Textus parvorum naturaliū

Aristotelis cuz cōmētario clarissimo scōm doctrinā Alberti magni Episcopi Ratisponēsis

De sensu et sensato
De memoria et reminiscentia
De somno et vigilia
De lōgitudine et brevitate vite
De iuuentute et senectute
De inspiratione et respiratione
De vita et morte
De motu animaliūm
De motu cordis

GW 2429

1389338 (M)

Vonia autē de anima fm seipam determinatū est. t de virtute qualibet ex pte ipsius. cōsequens est facere psideratiōē de aialibus t vitam habentibꝫ oībus que sunt ppria et cōmunes opationes eoꝝ. Que igit dicta sꝫ de anima subiciantur. de reliquis autem dicamus et primo de primis

¶ Iste est liber de sensu et sensato q̄ primus est inter eos qui dicunt de paruis naturalibꝫ qui et annexi sunt libro de aīa disponētes ad ea q̄ dicenda sunt in libris de vegetabilibꝫ t plantis t de aialibꝫ Et diuidit prima sui diuisione in prem ꝑmiale t exequutiua. que incipit ibi(Sꝫ de sensu t sentire q̄d sit) Pars ꝑmialis subdiuiditur in quattuor pticulas. In pma ponit cōtinuationē librorꝫ physicaliū. sequentiū libꝝ de aīa. In scda ostendit q̄ ad physicū spectet determinare de passionibꝫ corpis aīati in cōi. In tertia. oñdit specialiter q̄ ad physicū spectat considerare de sanitate t egritudine. In quarta. pbat passiones has de quibꝫ fit mētio in libris paruoꝝ naturaliū eē cōes aīe t corpi. Secunda ibi(Vident aūt) Tercia ibi. (Nec em sanitatē nec infirmitatē) Quarta ibi(Q̄ aūt dicta cōia sint aīe t corpori Quantū igit ad primā pticulā dr phs Om de aīa determinatū est fm se t de positionibus eius fm q̄ ab aīa dependent Restat ꝑinter determinandū de aialibꝫ t vitā pticipantibꝫ scz de plantis. q̄rum aīa est formale pncipiū. oñendo primo que sꝫ opationes ppie aiatoꝝ. t que cōes. Et q̄ opationes iste sic se habēt q̄ quedā incipiūt ab aīa et terminant in corpe. q̄dam vero ecōuerso. Ideo ea q̄ in libro de aīa dicta sunt his dicēdis supponunt De reliquis aūt q̄ sequunt. t p̄bant p illa. que scz sunt aiatoꝝ inquantū aiata sunt. dicēdum erit. sciz in libris q̄ post sciam libri de aīa inducendi sunt Et primo de primis scz de cōibus. et postea de ppriis fm ordinē debitum scie naturali. in qua a cōmunioribus ꝓcedendum est.

Vident aūt maxime tā ppria q̄z cōia anime tā et corpis t aie puta sensus. t memoria. t ira. t desideriū. t oīno appetitus. t cū his gaudiū t tristicia. Hec em fere insunt oībus aialibus Cū his aūt hec quidē oīm vita sunt pticipantiū cōia. hec vero aialiū quibusdā. inexistūt aūt iuxta hec q̄ttuor ꝓiugationes numero. vt luti vigilia t somn9. iuuētus t senectus. respiratio t expiratio. t vita t mors. de quibꝫ considerandū est quid est vnūquodq̄z eoꝝ t quibus de causis accidit. Verū em est physici de sanitate t infirmitate prima inuenire principia

¶ Hic oñdit phs q̄re necessariuꝫ est de hmōi passionibꝫ cōibus aīati corpis determinare. t hoc talī rōne. Naz si opationes tā ppie q̄z cōes ipsoꝝ aiatoꝝ essent solius aīe quasi ab ea dūtaxat dependentes. sufficienter de eis determinatū esset in libro de aīa. Nūc aūt sunt totius cōiuncti nō solū ab aīa sed a corpe etiā dependentes. t ea rōne ad physicū in libris sequentibꝫ libꝝ de aīma. de illis fm q̄ a corpe dependēt restat determinare. Opationes autez et passiones aiatoꝝ t aialiū cōes t ppie que sunt totius cōiuncti. sunt inq̄t phs sensus. memoria. ira. desideriū. t oīno. hoc est vlter. appetitus Et cū his gaudiū t tristicia. Hec em fere insunt oibus aialibus. Dicit fere ꝓpter memoriā que nō inest oibus aialibꝫ. sed tm pfectis. Et subdit phs. q̄ preter ea q̄ dicta sunt. quedā sunt cōia oibus vitā pticipantibꝫ t nō solū aīmalibus. quedā vero insunt solū aialibꝫ sed non oibus. quedā aūt insunt solis t oibꝫ. Et q̄ his tribꝫ modis ꝓpriꝫ ppria sunt. facit q̄ttuor coniugationes vt vigilia t somnus. q̄ ꝓueniūt oīmi t soli. Iuuetus t senectus. q̄ cōueniūt oīmi sed nō soli. Inspiratio t respiratio q̄ cōueniūt soli sed nō oīmi. Mors vero t vita que nō hīnt se vt pas iones viuentiū. sed vt ꝑuatio t habitus. ꝓueniūt oīmi aialibus. sed nō soli. sicut iuuetus t senectꝰ De quibꝫ suis locis considerandū quid vnūq̄q̄z illoꝝ sit. et q̄bus de causis accidūt. q̄bus vt dictuz est cōueniunt. Et nō solū de his determinandū restat. sed t de sanitate et infirmitate quantū ad pncipia prima t cōia taliuꝫ

Nec em sanitatē nec infirmitatē possibile fieri carentibꝫ vita. Quare physicoꝝ plurimi t medicoꝝ q̄ magis physice artē ꝓsequunt. Hi q̄dē finiūt ad ea q̄ de medicina Hi vero ex his qui dem de natura incipiunt de medicina

¶ Hic pbat q̄d dictū est videlicet q̄ ad physicuz spectat determiare de sanitate t egritudie q̄ntū ad prima principia cōia. rōne t signo. Rōne sic. Quia corpus viuū est primū subiectū sanitatis t egritudis. carentibꝫ em vita repugnāt sanitas t egritudo. Ad physicū aūt spectat considerare de corpe viuo t pncipijs vite. g̃ ad eundē pinet cōsiderare de sanitate t egritudine. t pncipijs cōibus earū. A signo sic. pbat. Quia plurimi physicoꝝ et plurimi medicoꝝ q̄ magis physica arte vtunt conterminales sꝫ et ad inuicē suis cōsideratiōibꝫ terminant. Naz physici veniētes ab vlimis ad pticularia termināt cōsideratiōes de aīatis. saltē ad ea q̄ sunt scie medicinalis. cuiusmōi sꝫ cause pticulares sanitatis t egritudis. Medici aūt physice arti intendentes pticulares egritudines. in signa et causas et accidentia cōmunia resoluunt ascendendo. eo q̄ morbum non sanant nisi remota causa morbi

Q̄aūt dicta cōia sint aīe t corpi nō immanifestū est. Omia em hec cū sensu accidūt. hec ā p sensum. q̄dam aūt passiones huius entis exiſtunt. Hec vero habitudines. hec aūt ꝓseruationes t salutaria. Hec vero corruptiones t priuationes. Sensus aūt qm̄ p corpus sit aīe manifestū t p sermonē et absq̄z sermone.

¶ Hic pbat phs. q̄d prius suppoſuerat passiones t operationes cōes esse corpi et aīe. Et hoc in effectu tali rōne. Sensus est passio cōis corpi et aīe. imo quodā mō per corpus inest aīe. vt pz sermone diffinitiuo seu diffinitione. Nā si diffiniat sensus aliqs. diffinit p hoc q̄d est virtus sita in organo. Patet etiaz absq̄z sermone diffinitiuo. scz p opationē q̄ sine instrumēto corpali nō pficit. Sed passio

Inc. 131

nes et opationes ꝑdicte cū sensu accidūt vt inspiratio et respiratio. Aut ꝑ sensum vt memoria et reminiscentia. Quedā vero passiones sensuū sunt vt somnus ⁊ vigilia. Quedā habitudines sensuū vt diuerse harmonie sanitatū. Quedā cōseruatōes sensuū vt appetitus ⁊ desideriuz Quedā corruptōes sensuū sicut infirmitates diuerse differētie. Quedā sunt salutaria sensuū vt uuētus. Priuationes vero ſ̄t mortes animator. Si ergo sensus sit cōmunis passio anime ⁊ corpori patet manifeste vnūquod q̄ nominator cōmune esse corpori et anime

Questio circa textum exposito. Utruz ad philosophie naturalis cōplementū reqrant et iā cū libris p̄cedentib⁹ et sequētib⁹ p̄ncipalib⁹ libri paruoꝝ naturaliū

¶ Et arguit q̄ non Primo. q⁹ de singulis ꝓtib⁹ et spēb⁹ corpis mobilis agit in libris p̄cedētib⁹ ⁊ sequētib⁹. vt ps in decursu totius phie natural. ¶ Sedo sic. Eiusdē scie ē cōsiderare de subiecto ⁊ ꝓprietatib⁹ eiusdē. Sed potētie de q̄bus agit in libris quoꝝ naturaliū sunt potētie et ꝓprietates aie. g̃ ad librū de aia spectat de hmōi determinare. ¶ Tercio. De his oīb⁹ agit fm q̄ sunt totius ꝓiūcti ⁊ a corpe dependent in libro de aialib⁹ et de vegetabilibus et plātis. Non g̃ ad phie naturalis ꝓplementū reqruntur libri quoꝝ naturaliū. In opposituz est auctoritas Aresto. libros quoꝝ naturaliū ponētis. ¶ Pro rñsione ad quesitum ordinantur duo discursus. Quoruz primi maior proposicio est hec.

Maior De corpe aiato spectat ad physicū triplex ꝓsideratio **Minor** Prima ē aie fm se. scda de passionib⁹ sibi ⁊ corpi cōibus. tercia de corpis aiati singulis spēbus **Cōclusio** Igitur inter librū de aia ⁊ librum de vegetabilibus et plantis siue de aialibus mediant libri qui intitulant de paruis naturalibus

¶ Prima et scda ꝓpones patent. q⁹ pma est de corpe aiato quantū ad formale eius p̄ncipiū q̄ est aia de q̄ agit in libro de aia. Et nō solū de aia. sed ⁊ de potentijs aie fm q̄ ab aia vt hmōi dependent. Hic aūt in libris quoꝝ naturaliū agit de potētijs aie fm q̄ sunt totius cōiuncti. et p̄ncipaliter se tenēt ex pte corpis. ⁊ hoc sp in cōi ⁊ fm rōnem generica. Et hec est scda cōsideratio corpis aiati q̄ opponit q̄dammō p̄me. q⁹ sicut pma est corpis aiati in cōmuni q̄ntū ad p̄ncipiū formale ita hec est corpis aiati in cōi q̄ntū ad materiale esse organicū. q̄ ꝓportionat aie nō fm eēntiā accepte q̄ pficit materiā pmā sed fm esse potentiale q̄ pficit corpus organicū. De corpis aūt aiati spēb⁹ singulis in libris de aialib⁹ ⁊ de vegetabilib⁹ ⁊ plantis. ¶ Cōclo sequtur ex p̄missis ⁊ hoc q̄ntū ad pmaz ptē Generale em spēale in physica ꝓsideratōne p̄cedit. g̃ libros de vegetabilib⁹ et plātis (in q̄bus agit de corporis aiati singulis spēbus) p̄cedūt libri de aia ⁊ quoꝝ naturaliū in quib⁹ agit de cōioribus nature. Et q⁹ aia dignior est corpe. et potētia corporea potius ab aia q̄ a corpe dependet et p̄cedit. Igitur cū in libro de aia agat de aia et potentijs eius fm q̄ ab aia p̄ncipaliter dependēt. ⁊ in libris paruoꝝ naturaliū de potētijs fm q̄ p̄ncipaliter a corpe dependēt. ꝓz est liber de aia his libris. Et ita libri quorum naturaliū medij sunt inter librū de aia ⁊ libros de vegetabilib⁹ et plātis. ⁊ de aialib⁹. Scda ps pz. q⁹ hic nō agit de aliq̄ pte p̄ncipali contenta sub corpe mobili in cōi q̄ est subiectū phie natural. sicut in p̄ncipalib⁹ libris philosophie natural. sed de ꝓtib⁹ potestatiuis corpis aiati. s. de potētijs fm esse materiale q̄ dependent a corpe p̄ncipaliter. Et q⁹ de his reqritur spēalis tractatus. iō in supplementū annexi ſ̄t isti libri libro de aia. et āncedēter p̄ui libris p̄ncipalib⁹ posterioribus. Et ꝑ ꝑns dicunt libri quoꝝ naturaliū. q⁹ in eis agit de naturalib⁹ puis. scz de passionibus et potētijs corpis aiati. fm q̄ p̄ncipaliter a corpore dependēt vt dictū est. Arguit. Jn libro de aia agit de pte essentiali corpis aiati ⁊ nō de pte subiectiua corporis mobilis in cōi. g̃ nō dz ꝓputari inter p̄ncipales libros

¶ Solo. negāda est ꝓña. q⁹ aia est p̄ncipalis ps essentialis aiati corpis a q̄ totū esse aiatū ⁊ potētiaꝝ corpis aiati p̄ncipaliter dependet. et g̃ ꝓputat merito inter libros naturales p̄ncipales. Hic aūt in libris paruoꝝ naturaliuz agit de partib⁹ potestatiuis corpis aiati fm q̄ a pte eēntiali minus p̄ncipali corpis aiati dependent

Secūdus discursus **Maior** Inter hos liber de sensu ⁊ sensato ꝓgrue ponit p̄mo loco **Minor** Preueniret eū liber de intellectu et intelligibili. ſz eius cōsideratio nō est naturalis sed p̄mi phi. **Concło** Igit in hoc libro fit maioꝝ librorum sequentiū quedam proemizatio.

¶ Prima ꝓpō pz. q⁹ oportet p magis silia ad dissilia ꝓcedere sed in libro de aia determinatū est de aia fm se. et intrinsecā ꝑ ad corpus. iō de illis in libro de sensu ⁊ sensato tanq̄ in p̄mo libro paruoꝝ naturaliū determinandū est als ꝑus determinanduz esset de potentijs in passionib⁹ cōmunioribus. cōuenientib⁹ scz oīnibus viuentibus

¶ Arguit. Precederet g̃ hūc librū liber de memoria et reminiscētia seu liber de sensu et sensibili interioribus. quia in eo agitur de sensu et sensibili interioribus. que magis ad animaz ptinēt q̄ sensus exteriores. ¶ Solo. negāda est ꝓña. Tum q⁹ liber de memoria et reminiscētia tractat⁹ est huius libri de sensu et sensato saltē fm diuisionē grecoꝝ Tum q⁹ licet ea rōne ꝓz esset ꝓsideratio sensus interioris et sui sensibilis. q⁹ tm noticia eoꝝ q̄ntū ad nos. ex notitia exteriorū sensus et sui sensibilis dependet. ꝓgrue p̄cedit ꝓsideratio sensus exteriorū et sui sensibilis. ¶ Scda ꝓpō quantū ad p̄mā partē pz. q⁹ in opatione intellectiua aia magis operat nō cōicans corpi. ⁊ sic illa operatio ē aie magis ꝓpria. et ꝓz ⁊ dignior. et ꝑ ꝑns liber de intellectu et intelligibili p̄cederet ⁊ esset ꝓplemētū libri de aia quātū ad tercium libroꝝ. sicut liber de sensu ⁊ sensato est ꝓplemētū ad rerciū libroꝝ. sicut liber de sensu ⁊ sensato est ꝓplemētū libri de aia q̄ntū ad scōm. Sed q⁹ in tercio de aima satis dcm̄ est quantū ad physicā p̄tinet ꝓsideratione de intellectu ⁊ intelligibili fm se. g̃ mō scz se habeat ad intelligibile materiale ꝑ ꝓuersionē ad phātasmata intelligēdo iō nō oꝑtet desup spēalē fieri tractatū. De intellectu ātem q⁹ est ab aia fm esse supius ⁊ vt intelligentia est ⁊ de intelligibili sic sibi ꝓportionato (q̄ē intelligibile diuinū separatū) illic nihil dcm̄ est resolutorie. sed solū dubitatiue. Quia dubitatū est quō intelligat intellectus se et sua parata sine ꝓuersione ad phātasmata. g̃ de intellectu vt sic cōsiderato et de intelligibili. spēaliter restat determinatio. Sed hec vt ōt scda ps ꝓpōnis non est naturalis phi

ner cõsideratio phȳsica. sed ꝑmi phī ⁊ metaphysica. Ett ergo tractat⁹ de intellectu ⁊ intelligibili quẽ ab Aresto. positũ ⁊ nobis trãslatũ nõ habem⁹. sed ab Alberto posi/tũ. ꝓputari nõ d⁹nter libr⁹s quoꝝ naturaliũ sed quorũ metaphysicaliũ. ꝙles vtiq; plures sĩt vel saltẽ fieri pñt q̃ sunt in supplementũ metaphysice seu ꝑme phie ꝓncipal' Vñ sicut inuenim⁹ nr̃ libr̃i quoꝝ logicaliũ ⁊ quoꝝ naturaliũ. Ita quoꝝ mathematicaliũ et metaphysicaliũ inueni unt̃ qui sĩt in supplemẽtũ ꝓncipaliũ ordinati ¶ Cõclusio sequtur ex ꝓmissis. Hoc em̃ est de more phī in initio libro rũ eiusdẽ ordinis ponere oĩa. libroꝝ eiusdẽ ordinis ꝓoe mmũ. Sicut in libro ꝓioꝝ ꝑmisit in libꝝ nõ solũ poꝛũ sed posteroꝝ. eo q̃ abo sĩt de resolutõe ꝙclusiõis syllogis/mi Et in li⁹ phȳsicoꝝ ponit ꝑmiũ cõe toti naturali phie

Adrones. Ad ꝓimam

dõm est. q̃ licet in ꝓncipalib⁹ libris phȳsicalib⁹ mẽtio fiat sufficiẽter de corꝑe mobili ⁊ singul' ꝓtib⁹ eius subiectiuis et ꝓncipali saltẽ ꝙ essentiã ꝑte. s. forma. nõ tñ de passiõib⁹ et potẽtijs ꝑtiũ integliũ corꝑis mobil'. neq; de potentijs totius aiati corꝑis ꝓm ꝓriã entitatẽ eaꝝ ꝓncipalit' in cõi Et iõ ad habendũ noticiã de hmõi req̃runt̃ q̃dã libri mi nus ꝓncipales q̃ intitulant̃ de ꝙis naturalib⁹. ¶ Ad se/cundã dõm q̃ vtiq; in libro de aĩa determinat̃ de poten/tijs aĩe. sz nõ determinat̃ de eis q̃ sĩt totius ꝙuncti ⁊ ꝓm q̃ ꝓncipalit' dependẽt a corꝑe. sed dũtaxat ꝓm q̃ ab ani/ma dependent ¶ Ad terciã dõm. q̃ licet de eis fiat men/tio in libris de vegetabilib⁹ ⁊ plãtis. et in libro de aĩalib⁹. nõ tñ ꝓm rõem generalem. sed specialem

Incipiũt dubia. ꝑimũ

Quid sit subiectũ huius libri. ¶ Solo. Corꝑus sensiti/uũ ꝓm q̃ substat passioni sensus. Cui⁹ rõ est. q̃ idẽ est sub iectũ scie ⁊ passiõis ꝓprie illius scie. Hmõi est corꝑ⁹ sensi tiuũ vt hmõi. q̃ sensus in cõi de q̃ hic vt de passione agit hz corꝑus sensitiuũ ꝑ subiecto. q̃ sensitiuũ corꝑ⁹ ꝓut sub/stat passioni sensus est subiectũ. Vñ sicut corꝑus aiatuz inquantũ substat passionib⁹ totius viuẽtis est subiectuz libroꝝ quoꝝ naturaliũ in cõi. Ita corꝑus sensitiuũ vt di/ctũ est subiectũ ẽ huiꝰ libri. Nõ em̃ agit hic de potẽtijs to tius corꝑis aiati ꝓm q̃ ꝓncipalit' dependentes ab aĩma. q̃ de eis in libris de aĩa sufficieter determinatũ est. Sed ꝓut etiaz sĩt corꝑis et in corꝑali organo subiectãt Et ꝓterea agit in hoc libro de sensu ⁊ sensato de materiali dispõne q̃ ganoꝝ. De sensibilib⁹ aũt hic agit ꝓm q̃ potẽtijs sic ac/ceptis ꝓportionant̃ ⁊ ꝓut ad potẽtiã hmõi motũ faciũt. Et ita nõ intitulat̃ liber hic ꝑmus de sensu ⁊ sensato. dic tus a subiecto sed a passione ⁊ eiꝰ obiecto Arguit̃ Si corꝑus sensitiuũ ponit̃ huiꝰ libri subiectũ. q̃ liber de sensu et sensato nõ erit de nũero quoꝝ naturaliũ. q̃ corꝑ⁹ sensi tiuũ est ꝑs ꝓncipal' subiectiua corꝑis mobil' in cõi ¶ So lutio. negãda est ꝓñtia. q̃ nõ oẽ corꝑus sensitiuũ absolu/te subiectũ. sed ꝓut substat potentie sensitiue. tale aũt nõ est totũ corꝑus ꝑmo ⁊ ꝑ se. sed ꝑs organica eius.

Secundum dubium est

Quare pñs enumerãdo in textu passiones cões toti cõ/iuncto. s. sensũ memoriã. irã. desiderũ ⁊c. õt q̃ fere insĩ/oib⁹ aĩalib⁹ Solo. ꝓter mẽoriã q̃ non inest nisi aĩalib⁹ ꝑfectis. Aliꝭ aũt aĩalib⁹ imꝑfectis insĩt sensus. ira. desi/derũ. ⁊ oino siue vlr appetitus. Appetitiuũ aũt ⁊ passio nes eaꝝ. nõ sepant̃ a sensitiuo q̃ꝓpt̃ appetitiuũ ⁊ sensitiuũ nõ faciũt distinctũ q̃dũ vite sicut sensitiuũ et motiuum.

Tercium dubium est

Quare phs nõ facit mentionẽ de imaginatõe. estimatõe et phãtasia sicut de mẽoria ¶ Solo. q̃ imaginatio. estima tio. ⁊ phãtasia cũ sensu ꝙueniũt. q̃ sĩt pñtiũ vel q̃si pñtiuz Sz mẽoria est ꝓteritoꝝ inq̃ntũ ꝓterita sĩt. Licet em̃ sen sibilia sensuũ interioꝝ sint vl' esse possint absentia. circa ea tñ versant̃ illi interiores sensus velut circa pñtia. Et ita solũ memoria est ꝓteritoꝝ vt hmõi

Quartum dubium est.

Quare phs õt. ira. desiderii. ⁊ oĩno appetitus ¶ Solo post sensum ⁊ mẽoriã quib⁹ denotant̃ potẽtie apꝛehẽsiue cões toti ꝙũcto. ponit potẽtias appetitiuas. q̃ in aĩalib⁹ sĩt due. s. appetitus irascibil' et ꝙcupiscibil'. vt õt. iij. de aĩa. Per hũ q̃ õt phs irã. tangit appetitũ irascibile. ⁊ ꝑ hũ q̃ õt desiderii tãgit appetitũ ꝙcupiscibilez. Ab ira em̃ q̃ est passio appetit⁹ irascibil'. ⁊ a desiderio seu ꝙcupiscẽtia q̃ est passio appetitus ꝙcupiscibil' tangẽs a passiõib⁹ manifestio/rib⁹ ꝑdicte due vires denoiant̃. vt ꝙcupiscibil' a desiderio seu ꝙcupiscẽtia ⁊ irascibil' ab ira Sz qr̃ sĩt q̃dã alie passio nes vtriusq; appetitus. vt iplicãdo irã q̃nq; sĩt passiones appetitus irascibil'. ⁊ sex appetit⁹ cõcupiscibil'. implican/do desiderii. Jõ ad hmõi innuẽdũ subiũgit. ⁊ oĩno appe titus. vt designet oẽs passiões totius ꝙũcti ad appetituz vtriusq; ꝑtinẽtes. Jerũ spẽaliter in textu noiat duas di/cẽdo ⁊ eũ his gaudiũ ⁊ tristicia. q̃ gaudiũ ⁊ tristicia sunt passiões q̃si finales ⁊ vltie In ꝙcupiscibili em̃ respectu bo ni sensibil'. finalis passio ẽ gaudiũ. ⁊ respectu mali tristicia Irascibilis aũt q̃ est ꝓpugnatriz ꝙcupiscibil' in ea non ꝑt eẽ finalis passio simplr sed solũ respectiue q̃ est sibi final' in ter passiones in ea exĩtes. ⁊ hec est ira. ¶ Pro cuius de claratõe Nota q̃ passiões appetit⁹ vtriusq; diuersificant̃ ꝓm diuersitatẽ obiectoꝝ. diuersimode mouẽtiũ appetitũ cõcupiscibilẽ vel irascibilẽ. Obiectũ aũt mouẽs appetitũ cõcupiscibilẽ est duplex. s. bonũ q̃ mouet attrahẽndo. et malũ q̃ mouet repellẽdo. Bonum sensibile attrahẽdo mouet appetitũ ꝙcupiscibilẽ triplr. scz inclinãdo. causan/do q̃dã aptitudinẽ ⁊ ꝓnaturalitatẽ ad bonũ. q̃ ꝑtinet ad passionẽ amoris. Scõo dat ei morũ ad assequendũ bo nũ amatũ nõ habitũ. q̃ ꝑtinet ad passionẽ desideriꝭ vel cõcupiscẽtie. Tercio inq̃ntũ iã habitũ ⁊ ꝙunctũ est. affi cit appetitũ delectatõne seu gaudio. Malũ vero q̃ mo uet repellẽdo. silr triplr afficit ꝙcupiscibilẽ appetitũ. Haz ꝓmo q̃ oppositũ ad bonũ afficit appetitũ odio. Scõo ma lũ ꝓm q̃ imminet. nondũ tñ ꝙunctum afficit appetitũ fuga seu abominatõe. Tercio ꝓm q̃ cõiunctũ est et pñs infert passionẽ tristicie. Jn passionib⁹ aũt irascibil' appetitus. ꝓ/supponit̃ q̃dã aptitudo vel inclinatio ad ꝓsequendũ bo/nũ vel fugiendũ malũ in appetitu ꝙcupiscibili q̃ absolute respicit bonũ vel malũ. Et respectu boni nondũ habiti ẽ spes vel desꝑatio. spes q̃ moduz accessus. ⁊ desꝑatio per modũ recessus. Respectu mali vero adiacentis est timoꝝ vel audacia Timoꝝ q̃ modũ recessus. ⁊ audacia q̃ modũ accessus. Respectu aũt boni adepti non est irascibili aliq̃ passio. q̃ vt sic nõ hz rõem ardui. Sz ex malo inimicẽte se/quit̃ passio ire cui nulla passio opponit̃. ꝙa causat̃ ex malo inimicẽte difficili ⁊ arduo. ad cuiꝰ ꝑtiaz necesse est q̃ aut appetitus succũbat. ⁊ sic nõ exit terminos tristicie que est

passio cōcupiscibilis. aut hz motū ad inuiadendū malū le
siuū qđ ptinet ad irā. Motū aūt ad fugiendū habere nō
pt. qz malū circa qđ versat iā ponit vt pns vel pteritū. et
sic motui ire nō ptrariat aliq passio fm ꝓrietatē accessus
vel recessus. Silr nec fm ꝓrietatez boni z mali. qz malo
iā inuacti opponit bonū iā adeptū. qđ vt sic nō pt habere
rōem ardui vel difficil. nec post adeptionē boni remanet
alius motus cū ḣeratio appetit⁹ in bono adepto q̄ perti/
net ad gaudiuz. qđ est passio ꝓcupiscibil. Et sic motui ire
nullus motus aie ꝓrius esse pt. hz solū sibi ꝑuatiue oppo/
nit cessatio ab ira. Vñ phs in rhetorica sua dt qz mutesce
re opponit ei qđ est irasci. nō quidē ꝓrie sed ꝑuatiue vl ne
gatiue. Sic g̃ in cōcupiscibili sūt tres cōiugatōes passio/
nū oppositaꝝ. scz amor odiū. desideriū z fuga. gaudium z
tristicia. In irascibili sūt due. s. spes z desperatio. timor z
audacia. Et ad dit illis ira cui nulla ꝓrie opponit. Sunt
ergo oēs passiones spē dñtes ex toto vndecim. Sex in cō
cupiscibili. z quinq in irascibili.

Quintum dubium est

Quare dt phs vbi physicus desinit ibi medicus incipit.
¶ Solo. hec ꝓba formalit in textu nō ponunt a pho. sed
virtualit. Rō ãt hui⁹ dicti tal' est. Quia vt sup̄ circa tex
tū tactū est phs z medic⁹ sūt artifices cōiugatōes passio/
nū oppositaꝝ. scz amor odiū. desideriū z fuga. gaudium z
tristicia. In irascibili sūt due. s. spes z desperatio. timor z
audacia. Et ad dit illis ira cui nulla ꝓrie opponit. Sunt
ergo oēs passiones spē dñtes ex toto vndecim. Sex in cō
cupiscibili. z quinq in irascibili.

Sextum dubium est.

An cōsideratio sanitatis et egritudinis cōis sit medico z
naturali pho ¶ Et videt q nō. qz natural' phs versatur
circa opabilia a natura p habitū scie speculatie. Medi/
cus circa opabilia ab arte p habitū practicū. Idē aūt nō
videt speculabile z opabile. sicut nec eadē est scia specula
tiua z practica. ¶ Preterea. eadē ratōne alia artificialia
essent cōia artifici z naturali pho qđ falsum est. ¶ Solo.
Artificialia sūt duplicia. Quedā pure artificialia. qz for/
ma oīno ab arte est. vt dom⁹ lectul⁹ z hmōi. z taliū arti
ficialiū cōsideratio. ꝓria est artifici. inq̄ntū saltez artificia/
lia sūt. qz gr̃a sue materie sūt naturalia z physice cōsidera/
tiōis. Alia sūt artificialia q̄ dependent a natura z arte sil. si
cut sanitas q̄ est a natura z ab arte medicine. ꝑncipalit a
natura. z ministerialit ab arte. Et hoz artificialiū ꝓside/
ratio cōis est pho z artifici. q̄propter sanitatis z egritu di
nis ꝓsideratio cōis est medico z naturali pho. Differen
ter rñ. qz natural' phs ꝓsiderat sanitatē et egritudinē spe
culatie. medicus ꝓ ꝑctice. Vñ cū habit⁹ speculatiu⁹ z
ꝑcticus spē distinguant z act⁹ elicīti eoz. hinc ꝓsideratio
sanitatis z egritudis vniuoce nō ē cōis medico z natura
li pho. Et q̄ inferunt tria. Primū q̄ sanitatis et egritu/
dinis scia pori⁹ est speculatia q̄ ꝑctica. qz plus a natura
q̄ ab arte depēdet. Scōm q ncce est pfectū medicū esse
pfectū phm. qz minister pfecte suo dño ministrare ne ḋt nisi
virtutē sui dñi intelligat et volūtatē. cū g̃ natura ꝑncipa
liter sanitatē operet ncce est medicū pfectū intelligere vir
tutē z ptātē opantis nature. non solū nature ꝓiunctę. scz
infirmi et patientis sed nature vlis celestiū corpoz z her
baꝝ medicinaliū. Terciū ē. q cū hec oīa ꝓgnoscere sit dif
ficillimū imo infirmitati hūani intellectus naturalit im
possibile. Jō hz possint esse medici respective pfecti. nō tñ
simplr. qz nō pt hō purus naturalit oīm herbaꝝ z hoim
naturā cognoscere. et q̄litatē z ꝑtes locoꝝ. z maxime cor
poꝝ celestiū z astroꝝ oīm. cū astra sint a nob naturalit in
nūerabilia. Vñ ꝓblema neutrū ē. Si astra sint paria. qa
nō sūt rōnes ad vnā vel alterā. Facilius aūt est ꝓgnosce/
re virtutes astroꝝ oīm. cū astra sint paria. qa
re si astra sint paria q̄ astroꝝ oīm ꝓgnoscere virtutē z po
testatē. ¶ Ad ꝑmū dōm. q eodē mō nō pt idē ēe specula
bile z opabile. Hz nō repugnat idē diuersimode ee opa/
bile z speculabile. et p ons eiusdē materialit accepti sciaz
ee speculatiuā z practicaz. Hmōi est sanitas et egritudo
Nā ꝑncipaliter sanitas ē speculabil' et misterialit opabil'
ab arte. Et iō ncce est medicū a naturali pho sua ꝑncipia
quodāmō accipe. sicut gubnator ab astrologo Et hec est
rō q̄re medici bñ artē ꝓsequētes a naturalib⁹ incipiunt.

Hz de sensu z sentire q̄d sit z q̄re accidit aīa/
libꝫ hec passio dcm̄ est ꝑus in his q̄ de aīa ãal
aūt fm q aīal ncce est vnūqđq habere sensum
Per h̄ em̄ determinam⁹ aīal ee z nō aīal. Pro/
prie aūt fm vnūqđq gust⁹ z tact⁹ insequt̄ur oīa
necārio. Tact⁹ ꝑpter dictā cām in his q̄ de aīa
gustus ꝓ ꝑpter escā. delectabile em̄ z tristabi
le discernit ipo fm escā vt hec q̄dē fugiāt. hec aūt
ꝓsequant Et oīno sapor ē nutritiē ptis aīe pas/
sio. Sēsus aūt q̄ p exteriora ꝓficiscētib⁹ ipis in
sunt quēadmodū odorat⁹. audit⁹. visus. Oib⁹
em̄ h̄ntib⁹ vitā cā salutis inst̄ vt ꝓficiētia ꝓse/
quant. mala aūt et corruptiua fugiant

¶ Ista est ꝑs executiua. In q̄ phs ꝑmo exequit de sensu
et sensibili exteriori in h̄ libro. postea de sensu z sensato in/
teriorib⁹ in li⁹ de mēoria z reminiscētia q fm grecos trac
tat⁹ est huius libri de sensu z sensato. Dūcit aūt ps ista
executiua libri de sensu et sensato exteriori in tres tractaꝫ
tus. In q̄z ꝑmo agit de sēsu exteriori. In scdo de sensibili
sensato exteriori. In tercio tractat hitudinē sensibiliū ad
sensus. tres dubitatōes soluendo. Scds ibi (De sensi/
bilib⁹ aūt) Terci⁹ ibi (Obiciet aūt aliqs) Primus tra
ctatus subdiuidit in tria capla. In q̄z primo ꝓponit
aliq̄ q̄ dicta st̄ in libro de aīa. In scdo agit de organo sen/
suū fm opinionē antiq̄z. In tercio de organis sensuū fm
opinionē ꝓpriā Scōm ibi (In q̄b⁹ aūt h̄nt fieri.) Tercū
ibi (Jgit liq̄dē in his accidit sicut dixim⁹) Primū capi/
tulū subdiuidit in duas ptes. In q̄z ꝑma facit qđ dcm̄ ē
In scda oñdit q̄liter ꝓncipātib⁹ ꝓtdictā spealiter dant
sensus. visus. z auditus. ad vtilitatē. Scda ibi (Hñtib⁹
aūt ꝓdictā) Quātū igit ad ꝑmā ptē phus tria suppo/
nit dicta in li⁹ de aīma. Primū q de sensu z sentire q̄d sit
vtrūq eoz. z q̄re hec passio sensus aīalib⁹ accidat dictuz
est in li⁹ de aīa. Dcm̄ ē em̄ ibi q ncce est oē aīal habere sen/
sum. Cui⁹ rō est. qz p h̄ differt aīal a nō aīali. qz sensuz hz
vñ sensibile ē aīalis dñia. Scōm suppositū ē q duo sensus
st̄ nccārij cuilibet aīali. s. tactus z gust⁹ Tact⁹ q̄dē ꝑpter
cām in libro de aīa tactā. Gust⁹ ꝓ ꝑpter escā z nutrimē/
tū. qz gust⁹ discernit ꝓuenies a discouenienti in nutrimē/

to. vt cōueniēs aīal ꝓsequat. t disconueniens fugiat. Sapor em̄ vt̄ qz est obiectū gustus t a gustu discernit est passio nutrimēti respicientis nutritiuā ptē aie. Tercū ē q visus. audit⁹. t olfact⁹. q̄ p exteriora media seu extrinseca immutant a suis sensibilib⁹ cōuer instz aīalib⁹ ꝓfectis q̄ mouentur ſm loca. inquirendo nutrimentum conueniens. et disconueniens fugiendo

Habētib⁹ āt ꝓudētiā cā q̄d boni gra Multas em̄ annūciāt dr̄as ex quib⁹ ꝓtēplabiliū in est discretio t agibiliū. Vox aūt ipox ad neccā/ria q̄dē melior est visus t ſm se plurimuz. scōm accns aūt audit⁹. Multas q̄dē em̄ dr̄as t multimodas visus annūciat potētia. qz omia corpa colore pticipāt. Quare t cōia magis p hūc sen/tiūt. Dico em̄ cōia. magnitudinē. motū. figurā. et nūerū. Audit⁹ aūt soni dr̄as tm̄. paucis aūt et ea q̄ vocis. Scōm vero accns ad ꝓudentiā auditus plurimā ꝓfert ptē. Sermo em̄ audibil cā est discipline nō ſm se sed ſm accns. ex duobus em̄ ꝓstat. Noīm ꝙ vnūqōq; symbolū est Quare sapiētiores a natiuitate ꝙuatoꝝ vtroq; sensu sunt ceci mutis t surdis. De virtute itaq; quā habet sensuum vnusquisq; dictum est

¶ Hic ꝓnter in scda pte hui⁹ capli oñdit phūs q aīalib⁹ ꝓudētiā pticipantib⁹ t disciplinā. vtiles stz duo sensus alīq; scz visus. t audit⁹ Inter q̄s melior ē visus p se. auditus ꝙ p accns. Primū sic ꝓbat. qz hi duo sensus enūciāt nob plurīū rerū dr̄as. t oñdunt ex q̄b⁹ ineſt nob discretio tā speculabilīū ſm intellectū speculatiuū q̄ opabilīū ſm intellectū practicū. Scōm ꝓbat. t primo q visus excedat auditū. et ꝟ dupl̄r. Primo qz visus ē melior auditu q̄ntū ad necāria assequēda. et ad vitādū nociua. Scōo. qz plurīū rerū dr̄as oñdit visus q̄ auditus. Visu em̄ oia corpa cognoscunt. p eo qz oia corpa colore pticipāt. q̄ est visus p/primū obiectū. Per visuz etiā magis ꝓgnoscim⁹ sensibilia cōia. q̄ stz magnitudo. figura. mot⁹. nūerus ꝛc. q̄ p audi tū vel quēcūq; alīū sensuz. Et ita nō solum multas oñdit visus dr̄as. sed multimodas. ꝟ est diuersoꝝ modorū ꝗa sensibilia p se t p accns. ꝓpria t cōia. Auditus āt soluz p se oñdit soni dr̄as t vocis. paucis āt aīalib⁹ audit⁹ vocum dr̄as annūciat. q̄ saltē cū imaginatōe. pferunt. Scōo ꝓbat auditū excedere visuz p accns ad ꝓudētiā assequenda. Et hoc sic. qz ſmo audit⁹ est cā discipline. nō ſm se t ſm dr̄as sonoꝝ. sed p accns. inq̄ntū ſmo ꝓpoñt ex significatiuis noib⁹ duob⁹. Vnūq̄q; āt noīm symbolum est Cū igit oia visibilia noib⁹ ſcari pñt et multa inuisibilia. tō p accns audit⁹ plꝰ ꝓfert ad ꝓudētiā t sciaz q̄s visus. Et q̄ infert phūs correlariū q ceci a natiuitate stz ꝓudentiores surdis a natiuitate. q̄s necē est eē mutos. Epilogā do g̃ ꝓcludit phūs in fine capli dicēs q de ꝑtute igit quā hz vnusquisq; sensuū dcm̄ est. s. in ꝟ textu. t in. ij. de aīa.

Incidūt dubia. Primū

Vtrū oīne aīal neccārio habeat sensuz ¶ Et videt q non. qz si sic. ꝟ esstz ex eo. qz p sensuz differt aīal a nō aīali. sed ꝟ nō. qz dr̄a aīalis nō est sensus ¶ Sꝰ sic. vt videt phūs dicere in textu. qz sensibile est p se ēntialis aīalis dr̄a cōstitutiua Rōne aūt corpis aīati sensibil⁹ (q̄ stz pncipia ꝓuertibilia aīalis) ꝓuenit p se in scōo mō pfectatis aīmali passio q̄ est sensus. Preterea. Aīal q̄libet neccārio aliquā nat̄ē habere cognitōem. qz in ꝟ differt a nō aīali. t quanto cognitōe fuerit pfectius tāto ipm ceteris ē aīalib⁹ nobilꝰ pfectōem cognitōis hmōi nō hñtib⁹ Ad minꝰ g̃ oē aīal ē cognoscituū. cuius in alīq⁹ in infimo cognitōis g̃du. et p ꝓns ad minꝰ oē aīal sensum hz. saltē ſm rōem potentie hz nō habeat q̄libet aīal sensuz sp vitalit̄ p spūm sensitiuū pfectū. vt pz in dormiētib⁹ Est g̃ sensus. dr̄a aīalis. nō essential̄ t magis ꝓpria in ꝑmo mō pfectatis aīali ꝓuenies. sed ꝓpria in scōo mō pfectatis. Et p hoc pz solutio obiecti

¶ Vtrū āt sint q̄dā aīalia īmortalia sicut voluit Platonicoꝝ schola. Et an corpa celestia hmōi eē possint. pñtis speculatōis nō ē. sed altioris facultatis req̄rit indaginez.

Secundum dubium est

Vtrū aīal neccārio habeat gustū t tactū. ¶ Et videt q nō. vt in apopleticis t epileticis ¶ Solo sic. dr̄nter tm̄. Qd̄ ꝑmo pz de tactu. qz aīali cuilibet vt pz debet vis aliq; cognitiua. maxime aūt sibi neccāria est illa q̄ cognoscitur corruptiuū t saluatiuū ei⁹. Hmōi est tactus. Qd̄ sic oñditur. qz oīne aīal est cōplexionatū debita ꝓmensuratōne qualitatū ꝑmaꝝ qua dissoluta corrumpit aīal. Sed tactus rōne organi medietas est qualitatū tangibiliū. ergo ipūs tactus est inequalitatē hmōi corruptiuā cognoscere. Scōo pz de gustu. qz aīal nedū est corpus mixtū complexionatū. hz t viuū qd̄ eget nutrimēto sue nature ꝓportionabili. g̃ cū gust⁹ discernat nutrimentū cōueniēs a disconuenienti. etiā gustus est aīali neccārius. Et q̄nq; ambo sunt necessarij aīali ꝑ eo qz p eos aīalia cognoscūt q̄ aīali sunt necessaria. tamē tactus est gustu magis necessarius Quia sine tactu aīal nō pt esse aīal. ꝑ quo cūq; tpe. ꝺa sine eo nullus est sensus. eo q oēs sensus in organo tactus materialiter fundant. sine gustu aūt licet nō diu. tñ ꝑ aliq; quo tpe aīal subsistere pt. ¶ Ad rōem in oppositis factaz dōm. q licet in illis nō sit tactus q̄ntū ad actum scōm. t q̄ ad esse suū habitualiter pfectū. qd̄ hz delegatōe spirituuz aīaliū a ꝑ sensitio p neruos sensitiuos ad organa sensuuz exterioꝝ manātū. t ꝟ ꝓpter oppilatōem meatuū p quos hmōi spūs fluūt. est tm̄ in eis tactus q̄ntū ad actū primū

Tercium dubium est

Vtrum gustus sit quidā tactus ¶ Solo. nō formaliter quia gustus t tactus sunt sensus specie distincti t disparati. quapropter non habet se gustus vt inferius quoddam ad tactū. Sed dicit quidā tactus ꝓpter eius cū tactu ꝓximitatē t similitudinē. Est em̄ gustus p medium intrinsecum in actu per suum sensibile sicut tactus. Est etiam sensus animali cuilibet necessarius. quia cum tactu diiudicat ea sine quibus animal nequit saluari. est em̄ discretiuus nutrimenti ad animalis cōseruationem req̄siti. hoc autem non conuenit sibi ꝓut diiudicatiuus est sapozum non necessariozū ad animalis consistentiā. Dicitur etiam quidam tactus materialiter ratione organi. quia organum gustus materialiter consideratum est organum tactus. sed hoc esse habet cōmune tactus cū omnibus sensibus exterioribus. imo interioribus. qz materialiter organū cuiuslibet sensus ē etiam aliq̄ mō organū tactus. vt experimento notum est de singulis

Quartum dubium est.

Utrū aialiꝫ pfectis oēs q̄nq; sensus sint neccārij. ¶ Et videt q̄ nō. qz sine visu. auditu. z maxie olfactu subsistere pñt. ¶ Solo. sic p se. qz aialia pfecta q̄ ꝓpter nobilitatem siue ꝓplexiois nō pñt habere cū impfectis nutrimētuz eis cōiunctuz. neccārio mouenť motu ꝓgressiuo. qz a remotis nutrimētū inq̄rūt ꝙ nies siue ꝓplexioni ipm ꝓsequēdo. et oppositū fugiēdo. A remotis aūt cognoscunt triby sensibꝫ. p medīū extrinsecū cognoscēdꝫ sua sensibilia. s. p visum. auditū z olfactū q̄bus nutrimentū distās ꝑcipit vel id qđ ē ialis corruptiuū vl saluatiuū fm indiuiduū tm̄ vel fm spēm ¶ Ad rōem dom̄ q tactꝰ z gustꝰ sꝫ necessarij simplr absolute neccitate. qz sine eis aīmal nequit saluari vt dictū est. sed alij sensus sꝫ neccārij neccitate finis siue q̄ ad bñ ee. vt si deberāt cōueniēter bñ z facilť p se nutrimētū distans inq̄rere neccārij sꝫ eis alij sensus. quib in eis est apphensio sensibil loci. z eoz q̄ sꝫ in loco. z sic aialibus sꝫ cā salutis. vt cōueniētia ꝓsequanť. z corrūpētia fugiāt. Dicit aūt Zilb. q duplr dr aliq̄d neccārū. Primo id dr neccārū sine q̄ res nō est id qđ ē. z p qđ id est qđ est. z sic solū tactus z gustus vt est q̄dā tactꝰ sꝫ neccārij Secđo dr neccārū id p qđ res nō ꝓstituit in ee sed sine q̄ res non saluat in ee. z sic oēs sensus sꝫ neccārij. qz dirigunt ad aliq̄a ūatia. z docent fugere nociua. Preter tm̄ neccitatē sꝫ vtiles visus z auditus ad disciplinā. Verū q inter aialia p fecta z impfecta sꝫ q̄daz medio mō se hñtia. q̄bꝫ nō insꝫ oēs q̄nq; sensus p se. vt pz de talpa q̄ visu caret. qz aial terrestre z subterraneū est. z de apibꝫ q̄ carēt auditu. Licet em̄ materiale soni ꝑcipiāt tactu. s. motū localē. qz ad pulsum peluis ꝙgregant. tm̄ sonū formalit nō ꝑcipiunt auditu. Et qz virtus vnita fortior est seipa dispsa. iō aialia aliquo sensu carentia naturalit. vno sensu vel alio viuaciora sunt aliꝫ q̄busdā aialibꝫ. et ita videnť sensibilia aliq̄ ꝑcipe quoz sensum nō hñt. Vñ talpe sꝫ boni auditus. et apes aliq̄ mō boni tactus. q̄propter videnť talpe visibilia cognoscere. z apes sonos quoz ꝓprios sensus non hñt. Nec videt ꝓbabile q sub pelle oculos habeat talpa. cū frustra eos haberet. qz eis nec actu nec aptitudine valeat videre. Vñ dr phs in posterioꝝ dicamētis. Visus et cecitas pñt fieri circa aīal fm genus. quia talpa visu caret

Quintum dubium est

Utrū sint tm̄ duo sensus discipline. ¶ Et videt q non qz oīnis sensus est sensus discipline. qz pmo posterioꝝ dr. Deficiēte sensu necesse est deficere sciam sensibilis illius sensus. qz dis doctrina z disciplina intellectiua fit ex ꝑceptis ꝑceptis cognitōe sensitiua ¶ Solo sic. sez visus z auditꝰ dupliciter. Tū pmo. qz pluriū rep dr̄as oñdunt ceterꝫ sensibus. quāto aūt sensus vniuersaliozis fuerit obiecti tanto amplioꝝ potētie intellectuali circa vlia negociāti ad disciplinē z doctrine acq̄sitiōem nō solum speculatiue. sed z practice deseruit. Tum secūdo. quia quāto potentia fuerit spūalioꝝ tanto spūali intellectiue potētie similioꝝ. et p cōsequens ad disciplinā instrumentaliter vtlioꝝ. Hmōi aūt sunt visus z auditus. ergo hi ꝑcipue sunt sensus disciplineꝫ. Et signū huius est. vt dr phs pmo metaphysice. Hoz sensuū maioꝝ dilectio ad finē hmōi. Licet ergo quilibet sensus sit sensus discipline respectu sui sensibil. vt tāgit rō ante oppositū. Non tm̄ simplr vltrer seu adeo eminenter sicut hi duo sensus. et ergo p quandā antonomasiam sensus discipline dicunť. Et hoc in ordine ad exteriores. qz interiores plus intēsiue ad disciplinā cōferunt vīuaciores interioribꝫ sensibꝫ z quasi stupidi exteriozibꝫ maxime sunt disciplinabiles. sltē speculabilibꝫ. ad quoz noticiā nō req̄ritur sensuuz experientia. Et tāto interioz sensus est magis vtilis ad disciplinā quāto fuerit pfectioz et intellectui vicinioz. cuiusmodi videt phātasia ad quaz se neccārio reflectit humanus intellectus. deinde cogitatiua. deinde memoria. deinde imaginatiua. deiñ sensus cōmunis. Omes aūt hi sensus dicunť differēter sensus discipline. nō quasi sint subiecta disciplinē ꝓprie dicte. que est intellectualis habitus a doctrina. diuise vel induise. ūx/ta diuersum modū accipiendi disciplinā) vt sez gtūs constituaťin habitudine demōstratōis essentie. sed causaťin/strumentaliter effectiue vt gtūs regaťex vi effectus cause instrumētalis. Dico disciplineꝫ ꝓprie dicte. qz si disciplina accipiaťcōiter. p habitu quo dā ex repetitis actibꝫ gemito quo ꝓmpte sic vel sic sensibꝫ vti contingit vtiq; poterunt sic esse disciplineꝫ hmōi subiecta sensus. Sic em̄ bzu ta aialia canes z equi elephātes. z breuiter omnia aialia visum z auditum hñtia disciplinabilia sunt. Istud etiā intelligendū est de potētijs sensitiuis fm se acceptis. qz fm q p ꝑticipatione rōnis efficiunť rōnabiles. sunt et esse possunt habituū saltē mozaliū z quodammodo intellectualium subiectum

Sextum dubium est.

Utrū simplr visus sit auditu ad disciplinā vtlioꝝ ¶ Et videt q sic. qz oim rerū dr̄as p accñs oñdit quas oñdit auditus. qz scripta videri possunt. et cū hoc rep plurium dr̄as p se oñdit q̄ auditus. ¶ Secđo. qz plus diligimꝰ visum q̄ auditū. q̄ cum ꝓpter cognitōes hos sensus duos plus diligimus. videt visus simplr ad disciplinā vtlioꝝ. ¶ Pro solutione nota fm Alber. in ꝓmetis. q duplr citer intellectualis disciplina speculatiua vel practica fit in nobis. s. ꝓpria inuētione inueniendo. vel alterius inforꝫmatōe addiscēdo. Quantū ad pmū modū visus p seipsum solū sumptus est vtlioꝝ auditu. Sed q̄ntū ad scōm modū sez ipi addiscēti z p alterius doctrinā disciplinā capienti fm accñs melioꝝ est auditus. Et ita se mutuo excedunt diuersa habitudine z diuersimode. vt dr phs in rettu. Simplr tm̄ auditus est ad disciplinā z doctrinam vtliozꝫ ꝓpter duas causas. Prima. voces nō soluz repñtant res sed z habitudines rep penes cōuenientiā z dr̄am q̄ disciplina z doctrina necessario cognoscunť. Hoc aūt nō faciunt colores q̄ visu cognoscunť. Secđa rō sumiť ex infirmitate intellectus nostri. qz em̄ ꝓpter impfectionē intellectus nostri plus rep noticias accipimus addiscendo q̄ ꝑ ꝓpria industria inueniendo. iō simplr z vltr auditus est vtliozꝫ ad disciplinā. z hoc in speculabilibꝫ potissime z in agibilibꝫ ꝑceptis Sz in ꝑceptis factibilibꝫ (q̄z forme sꝫ de q̄rta spē q̄litatis z de nūero sensibiliū ꝓmiuniū q̄ maxie visu ꝙgnoscunť) aliq̄liter excedit visus Quapropt sꝫ ceci simpliciter sꝫ surdis plus disciplinabiles. in certo tm̄ genere sez factibiliū q̄libet sꝫ surdi cecis disciplinabiliozes. et hoc ex eo qz visu artificialia cognoscunť p se. Etiā qz opa artis nō pñt pfici sine visu. eo q fiunt manibꝫ z alijs instrumentis. que in suo opere visū dirigunť. ¶ Ad rōnes. Ad primā dom̄. q visus illas oim rep dr̄as nō ostendit nisi mediante auditu. quia scripta non significant nisi p mediū vocū p quas repñtant passiones aie z ex ꝓti res-

¶ Ad scōm dōm q̄ visum magis diligimus nō est. quia vīr ad cognitionē vtilioꝛ sed ꝓticularit. qꝛ scz res certas q̄s cognoscim⁹ seipis ondit z nō signā reꝝ tm. Vñ dicit Ouidi⁹. Segni⁹ irritāt animū imissa ꝑ aures. Quaz q̄ sunt oculis subdita fidelib⁹. Et hoc verum est quādo auditus secum non fert ꝓbationem.

Septimū dubium est.

Utrū oia corꝑa coloꝛe ꝓticip̄āt. ¶ Et videt q̄ nō. qꝛ nō oia corꝑa sūt colorata. cū color sit passio mixti. multa aūt sūt simplicia corꝑa ꝑter mixta ¶ Solo. sic. vt dictuz est in textu. Cui⁹ rō ē. qꝛ vt infra patebit lumē est coloris subst̄ātia seu hypostasis. z iō vnūq̄dq̄ tantū ꝓticipat de coloꝛe q̄ntū ꝓticipat de lumīe. cuz ḡ oib⁹ corꝑibus talis luminis ꝓticip̄atio aliq̄liter cōueniat rōne diaphaneitatz oi bus corꝑibus analogice cōis. oia corꝑa coloꝛe q̄dāmō ꝓticip̄āt. Licet ḡ oia corꝑa ꝓprie nō dicant colorata tamē oia coloꝛe ꝓticip̄āt inq̄ntū actu diaphana sunt et vt sic ꝑ diaphaneitatē efficiunt luminis (qđ est coloꝛ suba) ꝓticipia. Et ꝑ hoc pz solutio ad rōem in ꝓtrariū factam

Octauum dubium est.

Utrū vnūq̄dq̄ nōim symbolū est ¶ Solo sic. Dupl'r. s. ex ꝑte rei a cui⁹ ꝓprietate nomē instituēs afficit q̄ sepe etiā in noie resonat. z ex ꝑte loquētis z noie instituto vrētis. qꝛ nomē instrumentū ꝛtutis interꝑtatiue est. q̄ est virt⁹ imaginatiua cū instrumētis naturalib⁹ ad vocis formationē requisitis. Vñ nomē cū imaginatōe et intentōne ꝑ legittima institutōem format. Et ꝓpter hoc sermo ex noib⁹ integratus ē instrumētū q̄ scia vel ꝓceptus docētis siue loquentis trāsfert in aiam discipuli vel audiētis. Et ꝑ hoc symbolū seu hāc nois virtutē dr̄ūs Hieronym⁹ in ꝓlogo super genesim in noib⁹ energiā asserit dicens Hz nescio qđ latētis energie viue vocis actus q̄ in aures discipuli de auctoꝛis oꝛe trāsfusa fortius sonat. Hui⁹ aūt symboluz duplex. ab alijs dr̄ vīta duplex vocis seu nois. vt symbolū ꝑmū vīta ꝑma. z scōm vīta scda. et iō nomē scriptum mortuū dr̄ vīta scda. licet nō vīta ꝑma. et dr ad repūtandū ineffica⁹. Ex q̄ patz insufficiēter q̄sdā dicere noia ex nudo pacto significare Jā em̄ onsum ē noib⁹ ineē duplex symbolū. ꝑ q̄z ꝑmū ꝛcant ad placitū. z nō ad nudā volūtatē. sz regulatā rei ꝓprietate ꝑsuasibiliter. z nō ꝓbabilit. necz necario instituentē inclinātē. Per scōm vero q̄dammō ꝛcant naturaliter. qꝛ affectū ipius audientis q̄dāmō naturalit excitāt vt ꝛcationi nois ad plurimū ꝛcātis vigilātius intēdat. Vñ sicut ꝑ symbolū ꝑmū nomē immutat intellectū. ad auditū ꝛuersuz. z de symbolo q̄ ad placitū nomē ꝛcat instructū. Jta symbolū scōm imutat affectū. mediāte intellectu ad auditū ꝛuersuz. Quapꝛopter ad affectū spēaliter generandū sūt diuersi modi ꝓnūciandi z cantādi et supꝛ vna syllaba. ꝓpter h̄ q̄nz diuersa z lōga neumata multiplicant Hinc etiā dr̄ Orpheus dixisse Principes me ad sua cōuiuia vocāt vt ex me delectentur. Ego aūt delector ex eis. qꝛ q̄cunq̄ voluero eoꝝ aīos inflectere possum. Et qꝛ nō eq̄ apte noia a ꝓprietatib⁹ ipo nunt nō eq̄ rōnabilit ꝑsuasiue ꝛcāt. Et qꝛ nō eq̄ etiā pronunciant nō eq̄liter audiētes naturaliter afficiunt

Nonum dubium est.

Quare surdi a natiuitate neccario sunt muti. ¶ Solo nō ꝓpter impotentiā virtutis interꝑtatiue quā q̄ntum ad oia naturalit sibi citra habitū ꝓpetentia pñt habere ꝑfectissimū. Sz ꝓpter h̄ quia cōsonē nō h̄nt in auditu vocū saltē ad placitū ꝛcantū Jō q̄ ad hmōi voces ad plurimū ꝛcātes sunt muti. talis em̄ cōio fit ꝑ auditū q̄ instruimur sup ꝛcatione nois z informamur de idiomatib⁹ diuers. Vñ si q̄s nunq̄z voces ꝛcatiuas vnius vel alterius idiomatis audiēdo ꝓsuetudie vel alis didicisset. essz oib⁹ mutus q̄ntū ad voces ad placitū ꝛcatiuas. ad oēs nō idem ꝛcātes. Q̄is ḡ surd⁹ a natiuitate ē mut⁹. sz nō ecōuerso. qꝛ a natiuitate deficies in ligua ē mut⁹. sz nō surd⁹ nccā⁹

Decimum dubium est

An prudētia possit ineē aialib⁹ rōne carentib⁹. ¶ Solo. Distinguēduz est de prudētia. Quia prudētia accipitur vno mō ꝓprie ꝑ habitu cōsiliatiuo et deliberatiuo de medijs ad aliquē finē. Et hoc mō solū ꝓpetit rōem hñtibus. Alio mō accipit cōiter ꝑ naturali q̄dā disp̄one q̄ inest alicui⁹ noticia pñtiū ꝑteritoꝝ. z q̄daz futuroꝝ instinctus. Et hoc mō prudētia bruz ꝓpetit. z maxie illis attribuit q̄ ex instinctu nature circa futura sibi de nccārijs ꝓuidēt. Et sic dr̄ sapiēs ad pigrū. Surge piger z a formica disce prudētiā. Vñ deficit z prudētia aialib⁹ brutis rōne carētib⁹ quantū ad verā rōem prudētie. noticia scz futuroꝝ. et perfecta collatio pñtiū ꝑteritoꝝ z futuroꝝ ad inuicem in ordine ad aliquem finem

In quib⁹ aūt bñt fieri corꝑoris instrumēta. Hūc q̄dē q̄rūt ꝑm elemēta corꝑoꝝ. Nō potentes aūt q̄ttuoꝛ q̄nq̄z exñtib⁹ coaptare capiunt de q̄nto. Faciūt aut oēs visum ignis q̄a passionis cuiusdā ignorant cām. Constricto em̄ et moto oculo videtur ignis lucem. Hoc autē in tenebris videtur accidere aut palpebris supueniantibus. fiunt em̄ tunc tenebre.

¶ Istud ē scōm ea. hui⁹ tractat⁹ Jn q̄ posteaq̄ pb̄s resumpsit ea q̄ sunt necessaria ad p̄sentem cōsideratione de virtutibus sensitiuis. Cōsequēter accedit ad principale ꝓpositum applicādo sensus cōsideratione ad corꝑalia organa Et ita in hoc cap̄lo determinat de organis sensuū exteriozꝝ ꝑm opinionē ātiq̄ꝝ. Jn sequēti vero vt supꝛ dictū est ꝑm opinionē ꝓpriā Et diuidit in tres ꝓres ꝓncipales Jn prima recitat z reprobat opinionē Platonis z Empedoclis. Jn secunda opinionē Democriti. Jn tercia specialiter reuertit ostēdendo contra Platonē z Empedoclem visionem non fieri extramittendo. Secūda ibi (Democritus aūt) Tercia ibi (Jrrōnabile videt) Prima subdiuiditur in duas. Jn ꝑma opiniones Platonis z Empedoclis recitat. In secūda eas reprobat Secūda ibi (Habet aūt dubitatōem) Quantū igit ad primā ꝓticulā dr pb̄s q̄ antiqui et maxime Platonici q̄rentes de natura organoꝝ vel sensitiuoꝝ (que sunt instrumēta sentiendi.) et hoc quantū ad prima corꝑa. scz elemēta q̄ dominātur in instrumētis seu organis sensuū. z nō potentes quattuor elemēta quinq̄z sensuū organis coaptare. dicunt organū visus a dominio esse de natura ignis. et organis duobus duoꝝ sensuum scilicz visus z olfactus coaptant vnum elementum ignis scilicet. Habēt autem illam opinionem quia ignorantiaz cuiusdam passionis. videlicet quia constricto oculo et celeriter moto vel percusso desup

per vehemēter. videt oculus ignē lucentez emittere. Et aliqñ qñ subito mouet. videt ignē lucentez effundere sup visum. Habet aūt fieri in tenebris vel qñ oculi velantur palpebris. quia cū tūc lumen forinsecus ingredi nequeat fiunt tenebre. Et ideo vt inquiunt nemo dicere pt q lumen lucens extra visum tunc oculū ingrediatur.

Vz aūt dubitationē z hoc aliā Si em̄ nō est latere sentientē z videntē visibile quid ergo necesse erit se videre oculum. quare ergo quiescē/te illo hoc non accidit.

¶ Hic ꝓnter in scda ptcula reprobat dictā antiquorum opinione. Et duo facit Primo em̄ reprobat dictā opinionē quantū ad h̄ q dr oculus de natura ignis Scdo quātū ad hoc qđ ex illo seqtur scz q visio fiat extramittendo Scdm ibi(Qm̄ si ignis) Circa pmū itez duo facit Primo ponit instantiā q opinionē reprobat. Scdo motiuz antiquoz soluit. ibi(Causa aūt huius obiectōis) Quātū igit ad primū dr pbs. Si oculus sit de natura ignis a dominio ꝛre tūc ocul⁹ q̄escēs z nō pcussus nō videt lumē effundere. Si em̄ ignis i eo dñaret sp emitteret visibilē lucē etiā si nō moueat. p ꝓns semp videret Si em̄ visibile obijciat visui qđ saltē videt p seipm sicut lumen. hoc non cōtingit videntē latere. Ignis aūt iste qui est de oculi cōpositione semp sibi obijcitur lumine suo

Causa aūt huius obiectōis et putādi ignem visum est hinc sumēda. Leuia em̄ in tenebris nata sunt fulgere. Nō tn̄ lucē facere. Oculi aūt vocatū nigrū z mediū leue. Apparet autez hoc moto oculo. qz accidit q̄si duo fieri vnuz. Hoc aūt celeritas facit motus. vt videat aliud eē videns z visum. Quare z nō fit nisi celeriter z in tenebris hoc accidit. Leue em̄ natū est in tenebris fulgere. quēadmodū quedā capita pisciū z sepie turbidū z lente moto nō accidit vt videat simul duo esse videns z visum. Illo autē mō ipse seipm videt oculus. quēadmodū in refractiōe.

¶ Hic ꝓnter pbs assignat verā cām ꝛre in tenebris videt aliqñ micare ignis ex oculo z p hoc soluit antiquoz dubitatio et ignorātia. et p ꝓns reprobat opinio q ad h̄ qz dicit oculū de natura ignis. Et ōr q vera cā dicte dubitatōis. q̄ antiq putabāt oculū de natura ignis hinc sumēda est. Quia leuia oia h̄nt aliq̄d lucis et nata sūt fulgere. licet non oia lucē faciāt. z ita in tenebris nata sunt fulgere licet nō lucere. Sicut pbāt capita pisciū. et humor turbidus quē emittit pisces q̄ sepia latine z grece sepion dr. Sed nigrū z mediuz oculi lene quoddā est. qz humor cristallinus q̄ p foramē vuee patet. q̄ oculus rone illi⁹ nigri humidi leuis. natus est fulgere in tenebris. Apparet aūt oculus fulgere qñ adeo celeriter mouet vel pcutit q̄si subito fit in duob⁹ sitib⁹. ita q ꝓpter celeritatē vn⁹ oculus apparet q̄si duo. et in diuersis sitib⁹ fit oculus videns et id qđ videt. Qñ em̄ celeriter mouet vel pcutit oculus humor oculi fulgidus diuaricat subito z lumē in ipo humore. et qz ocul⁹ speculū visū est z cuz sue vte opatio sit videre. iō p celerē motū oculus fm vnā ptem humidi p motū q̄si ab altera aliq̄liter diuisam z in situ distantē. videt fulgorē ab altera pte micantē. sicut ꝓtingit in refractiōe qñ idē vno situ subitō refrāgit sup seipm in alio situ

Qm̄ si ignis esset quēadmodū dicit Empedocles z in Thimeo scribit et accideret videre exeūte. quēadmodū ex lucerna lumē. q̄re non z in tenebris videt vtiq̄ visus. Dicere aūt q̄ extinguat in tenebris egrediēs. sicut Thimeꝰ dr vanū est oīno Que em̄ extinctio luminis est. extinguit em̄ aut humido aut frigido caliduz et siccū q̄lis videt quidem in carbonibz ignitis. z flāma quoz neutrū in lumie apparet existens. Si igit est quidē sed ꝓpter debilitatē latet nos oportebat p dictē z in aq̄ extingui lumie. sed z in glacieb⁹ magis fieri tenebras. flāma em̄ z igni/ta corpa patiunt hec. Hūc āt nihil tale accidit.

¶ Hic ꝓnter pbs reprobat opinionē antiquoz. scz plato/nis z empedoclis quantū ad scdm qđ ad pmū eoz dicitū seqtur videlz q visio fiat extramittendo p emissionē lumis ab oculis. Et duo facit. Primo oñdit visionē nō fieri extramittēdo soluēdo duas instātias Platonis Secundū ibi(Empedocles aūt.) Dicit g primo q si visus esset ignee nature a dominio eoz q sunt in oculo sicut dr Empe. z in Thimeo Plato. tūc visio fieret extramittē/do scz p emissionē lumis ignis p tunicas oculi quēadmodū dr. qđ falsum est. nō g fit visio extramittēdo p luminis emicatōem ab oculis. Nec valet si dicat quemadmodū Plato in Thimeo q lumē egrediēs ab oculis extinguatur in tenebris. Immo hoc dicere oīno vanū est. cū tenebre sint oīno nihil. Et hoc pbat pbs sic qz calidū z siccū sicut est ignis extinguit ab aliq̄ sibi ꝛrario sicut p frigidū et humidū. z sic extinguit in materia terrestri carbonū. z in materia aerea sicut in flāma q̄ est fumus succēsus. Si neutro horū modoꝝ lumē extinguit. Nec valet si dicat q lumē ignis micās ex oculis sit saluatū in tenebris. sed ꝓter absentiā lumis exteriozis debilitat z infrigidat ꝓpriū cuī diaphanū. z frigiditas debilitat ignē oculoꝝ. z ita ꝓter debilitatē ei⁹ nō emicat. sed nos latet. ita q ipo videre nō possumus. Sed hoc dici nō pt. Qđ pbat pbs tripliciter Primo qz si sic dicatur. multo magis in die extinguerēt. qz maius lumē minus offuscat. Preterea secundo. sic magis extingueret in aq̄. qz aq̄ ei magis cōtrariat cū diaphanū infrigidatū in tenebris ex lumis exteriozis absentia. Preterea tercio. Oporteret sic pfectas fieri tenebras in glacie. qz illa excellēti frigiditate totuz extinguere ret ignē oculoꝝ. Flamma em̄ z corpa ignita sicut carbones patiuntur ab aqua. Nunc autem nihil talium videmus accidere. ergo lumē emicans ꝓter luminis extrinseci absentiam non extinguitur sui debilitate.

Empedocles aūt videtur existimare q̄ exeunte lumie sicut dictū est videre. Aut em̄ vt q̄s ꝓgressū meditās ꝓparat lucernā hyemale p noctē ignis ardētis accēdēs vt oīm vētoꝝ ipedit⁹ ꝓhibeat. vētoꝝ ei spūm dispgit flātū. lumē aūt

De organis sensuū scdm opinionē antiquorū

extra dissiliens quantū magis expassum fuerit illustrat per veluz domitis radijs qd in merin gis conculcatū antiquū sumē subtilibus lineis diffunditur circulo p pupillā que aque quidez pfundū reuelauerunt circūfluentis.lumen aūt extra puenit qn magis expassum fuerit. Aliquā do qdem igitur sic videre ait. Aliquādo autez defluxionibus his que ab his que videntur

¶ Hic spēaliter ostendit pbus insufficientiā dicti Empedoclis. Nam Empedocles videt estimare q visio fiat emissione luminis ab oculo sicut a lucerna corporis. Ita q sicut per noctem tempore hyemali ambulare volēs pparat lucernam per cuius pellem lumen ignis diffunditr sine extinctione eius que posset fieri per ventorum impetus.z tanto amplius illuminat quanto amplius diffundi tur. Sic etiam natura animalis videntis oculum tanqz lucernam parat.per cuius meringā seu tunicas antiquū inculcatum z velatum lumen ignis subtilibus radijs sive lineis visualibz diffunditur que linee visuales diffunduntur per totum circulū oculi.intus illuminātes z reuelantes profundū aque.circūfluentis in oculo inter tunicas certas. Et quanto hoc lumen magis expassum fuerit tanto fortius ad extra illuminat.vnde nō ita clare ad extra illuminat acsi non esset lumen huiusmodi per tunicas oculi velatum. Et quāqz Empedocles sic dixerit tamen aliquādo dixit visionē fieri defluxionibz quibusdaz a rebz visibilibz. Et ita opinio Empedoclis videt insufficiens.qz sibi ptradicit. Dixit em visionē aliqn fieri extra mittendo.vt dictū est.Aliqn vero intus suscipiendo.

Democritus autem quonīāquidē aquā dixit esse bene dicit. Qd autem putauit ipsum videre illā eē apparitionē non bene. Hoc autem ac cidit quonīā oculus leuis est et est non in illo sicut in vidente. passio enim refractio est. Sed omnino de apparentibz et de refractione nondum ipsi manifestū erat vt videtur. Incōgruū autem erat et non superuenire ipsi dubitare q re solus oculus videt. Nullum autem aliorum in quibz apparēt idola Qd visus nanqz est aque. verū qdem. nō tn accidit videre fm q aqua est sed fm q est perspicuū.quod etaque et aeri cōmune est. Sed magis seruabilius est aqua aere z magis spissum. Quare pupilla et oculus aque sunt. Et hoc est quod in ipsis operibz manifestum. Videtur enim aqua q discurrit corruptis oculis et in omino no uiter formatis frigiditate excedens et claritate. Et album oculi in habentibus sanguinē pingue z crassuz propter hoc est vt permaneat humidū et incoagulatum.et ideo corpus minime rigens est oculus Nullieī quod infra palpebras est vnqz riguit Animaliū vero que sine sanguine sunt dure pellis sunt oculi.et hec facit protectionem

¶ Hic pīter quantū ad pncipalē partē huius capli recitat et reprobat opinionē Democriti quantū ad aliquid et quantū ad aliquid approbat dicens. q Democritus in hoc q dicit naturaz occult a dominio esse de natura aq bene dixit. In hoc autem q putauit q ipsum videre per oculū nihil aliud esset nisi apparitio seu pictura forme sensibilis scz in exteriori pelle oculi que cornea vocatur. z q hec figura seu forma esset qdam defluxus p aliquod substantie rei visibilis non bene dixit. Scdm primo probat pbus tali medio. Quia q in oculo repsentet forma visibilis quasi in speculo nō conuenit oculo fm q est instrumentum et organū videndi z vt in videte. Sed est in eo vt in corpore leui.z est causaliter refractio visibilis forme seu passio quedam pfectiua in oculo facta p refractionez forme visibilis. De qua nondum Democritus sufficiēter certus fuisse videt. Talis autē apparitio forme visibilis per refractōem non est visio. Quia si p hmōi apparitionem visibilis in oculi exteriori tunica fieret visio tūc nō solum oculus videret.sed etiam alia omia in qbus idola apparent. qd falsum est. Non est ergo ipsum videre siue visio.apparitio forme visibilis in exteriori oculi tunica q cornea dicit. Primū autē dictum Democriti q oculus sit de natura aque a dominio ōt pbus verus esse nō fm q aqua. sed fm q aqua est pspicuū perspicuitate spissa z cōseruatiua forme seu spēi visibilis.qualis non est in aere. licet aeri z aque igni z celo pspicuitas sit analogice cōmunis. Qd aūt sit de natura aq a dominio hoc manifestum est ex operibz z passionibz eius. Quod pbat pbus tribz signis. Primū est ex corruptis oculis ex incisione tunicarū eius aqua effluit. Idē aūt est pncipiū cōstitutionis z resolutōis. Scdm signū est.qz in embrionibz nouiter formatis.in loco oculoz videtur aqua frigida z clara. Tertiū signū est.quia albumē oculi in habentibz sanguinez est pingue z crassum vt cōseruet humidū crystallinū in quo est virtus visiua absqz congelatione q diminuit pspicuitas humidi vel visus.pinguedo em rōne sue caliditatis humidū oculi a congelatione pseruat. Et iō nulli vnqz qd infra palpebras est riguit.Alia aūt que sunt sine sanguine oculos habētia dure pellis duricie habēt pellis ad protectionē humidi a cōgelatione.

Irrationabile vero est omino exeunte quodam visum videre z aut extendi vsqz ad astra aut quodā tenus prodeūte quasi coadherere sicut qdā dicunt Isto em melius est in pncipio cōiungi oculi. Sed z hoc stultuz. Quid em est cōiungi lumen lumini vel qūo possibile est hoc non em quodlibet cōiungitur cuilibet et interius exteriori quonīā meringa interest

¶ Cōsequēter in tercia pte pncipali huius capli reuertit oīendo pra platonē z empe.visionē nō fieri extramittendo. Et hoc tali medio. Si visio fieret extramittendo vel ḡ fieret extramittendo simplr p emissionē luminis vsqz ad rem visam sicut videt dixisse empedocles. vel ad certum spaciū solū. sicut videt dixisse plato. Nullū horz dici pōt. Nō pmū. qz cū videamus astra opteret lumē egredi ab oculo vsqz ad astra.qd irrōnabile est.z impossibile. maxime fm eos q dicūt lumē esse corpus. Silr secundū est inconueniens. Quod sic pbat.quia melius est q lumen exterius pungeret interiori statim in pncipio vel in extremitate oculi quemadmodū Democritus posuit formam

Error Empedocl

Opinio est pspicuitas quedam spissa

rei visibilis esse in exteriori pelle vel tunica oculi Sz hoc stultū est. saltem ſm Platonē si querak ab eo quid sit lumen lumini cōiungi. z quomō hoc sit possibile. Luz em Plato sicut Empedocles posuit lumē z radios corpa eē erit impossibile sibi inuenire modū vnionis hoz. Dō sic ꝓbak. Nō em qōlibet corpꝰ ꝑt ꝓiūgi cuilibz. qz nō ꝑnt cōiungi inter q̄ est sp medīū. cū g̃ int interius lumē oculi et inter exterius tanꝫ duo corpa siue solida intercidat meringa que est tunica oculi. non poterūt saltez ſm opinionem Platonis sicut nec Empedoclis cōiungi

Q quidē igit sine lumine videre impossibile dictū est in alijs. Sz siue lumē siue aer est q̄d ē inter rē visam z oculū motus q̄ ꝑ ipam facit videre. Et rōnabiliter q̄ interius aq̄ est. Aq̄ em pspicua est. Videt aūt sicut exterius nō sine lumine Jta z interius. pspicuū em optet eē. ncce est aquā eē. qz nō est aer. Nō em in vltimo oculi aīa aut aīe sensitiuū est sed manifestū qm interius. Quare nccārū pspicuus est z receptibile lumis qō est interius oculi. Et hoc etiā exacci dentib manifestū. Jā em q̄busdaz vulneratis in bello iuxta tpa ita vt abscinderēt pozi oculi accidit fieri tenebras sicut lucerna extincta Jgit siq̄dem in his accidit sicut dixim9 manifestū q̄ si oportet ſm hūc modū attribuere z assignare vnūquodq̄ sensitiuoz vni elementoz. oculi q̄dem visiuum aque estimandum.

¶ Hic cōsequēter in hoc tercio capło ꝓbus determinat de natura orgaꝛoz sensitiuoz ſm veritatē z opinionem ꝓpriam. Et diuiditur in duas ptes. In prima determinat de orgaꝛo visus. In secūda de orgaꝛis alioz sensuuz ibi (Aeris vero sonoz) Quantū ad primā partē dt ꝓbus duo. Primū est q̄ orgaꝛū visus sit de natura aque. implicans visionē fieri intus suscipiendo. Secunduz est. q̄ orgaꝛū quantū ad virtutem visiuā nō sit foris in exteriori oculi pte. sed interius. versus cerebrum ꝓtensum ad primū sensitiuū. Primū ꝓbando ꝑmittit quandā suppositiōnem dicens. q̄ sit impossibile videre sine lumie vt dictū est in libro de anima Siue aūt sit lumē velut corpus medium vt volebāt antiqui ponētes lumen corpus. siue aer pspicuus sit id quod est inter rem visam z visuz qui est in centro medio humoris crystallini. Hoc tamē semp verū est et certū q̄ deriuatio sez forme vel speciei visibilis que ē per pauietatē pspicuoz oculū constituentiū tā exterius q̄ interius faciat visionē z pficit ipsuz videre. Et ita omnia illa paruia sint deferētia formā visibilē ad humidum crystallinū. a quo ꝓnter delegatur q̄ spūm visiuū vsq̄ ad primū sensitiuū. vnde elicitur q̄ etiā fit intus suscipiendo Illo sic supposito z cōsiderato ponit ꝓbus intentū dicēs q̄ rōnabile est id quod interius est ipius oculi esse aqueū Quod ꝓbat in effectu tali rōne. Quia vt dictū est non cōtingit videri sine lumine. z ita medīū videndi diaphanum est. ergo rōnabile est orgaꝛū visus etiā esse diaphanum. Et per cōsequēs de natura corporis diaphani Nō ignis. quia ignis nimis actiuus oculū destrueret. Non celi. quia hoc nō intrat compositōem corpoz. Nō aeris. q̄a diaphaneitas oculi talis est vt ad tempus valeat species cōseruare. Aer autem propter tenuitatē non est reseruatiuus sed delatiuus. Relinquitur ergo q̄ sit de natura aq̄. Secundū autē sez q̄ anima oculi seu virtus visiua nō sit in exteriori oculi parte sed interius z in primi sensitiui organo (quod etiam necesse est esse perspicuū) ꝓbat experimento. Nam aliqui vulnerati in bello circa tempora cicatrici facti sunt. eo q̄ nerui abscissi fuerunt qui obtici dicūtur per quoruz poros virtus visiua decurrit ad oculos. Abscissis neruis illis z postea resanatis ꝓpter duriciem cicatricis obstruitur porus. per quez lumen a crystallino humido oculi vectum. p spiritū ingredi habuit. z ideo tenebre fiunt sicut quādo lucerna extinguitur. Ex his ergo patet q̄ si sensuū instrumenta seu orgaꝛa elemētis adaptentur tunc manifestū est q̄ oporteat sensibus attribuere elementa ſm hunc modum q̄ oculi dicantur a domīnio de natura aque.

Aeris vero sonoz sensitiuū Ignis aūt odoratiuū. qō em actu odoraī hoc potētia odorati uū. sensibile em facit agere sensum. Quare necesse ipm potētia ꝓius existere. Odor vero fumalis euapoꝛatio est. Fumalis aūt euapoꝛatio ab igne. ꝓpter q̄d z cerebrū loco odoratus ꝓprīū sensitiuū. potētia em calida q̄ frigidi materia est. Et oculi aūt generatio eundē habet modum. Al cerebro em constat. Cerebrū aūt frigidius et humidius oīmibus partib corporis. Tactiuū aūt terre. gustatiuū vero quedaz species tactus est z oīmino circa coz sensitiuū est ipsoz scilz gustus z tactus. Coz em oppositū est cerebro z ē calidissimū ptiū. Et de sensitiuis q̄ dē partib corpis hoc modo sit determinatum

¶ Hic consequenter in secūda parte huius capituli ostēdit cuius nature sint orgaꝛa aliozum sensuuz. Dicens q̄ orgaꝛū sensitiuū sonoꝛum (hoc est auditus) est de natura aeris. Orgaꝛum autem odoratiuū est de natura ignis. Quod ꝓbat ꝑ hus. Quia orgaꝛū olfactus debet esse tale in potentia quale est odorabile in actu. quia sensibile agendo in sensum actuat ipsum. vt sic passus a sensibili eius formā spiritualiter suscipiendo valeat agere. Sed cum odor causaliter sit fumalis euapoꝛatio. quia formaliter est qualitas. Fumalis autem euapoꝛatio est ab igne. ergo orgaꝛū olfactus est calidum z igneū in potētia. Jn potentia dico quia actu frigidum. Quapropter orgaꝛū olfactus ꝓpinque situm est cerebro quod est potētia calidum z actu frigidum. Et in hoc cōuenit orgaꝛuz odoratus cum orgaꝛo visus. quia eundē habet modū generatio oculi sicut generatio orgaꝛi odoratus. qz a cerebro fiunt quod est frigidius et humidius oīmibus partibus corporis. Jdeo etiam orgaꝛum olfactus est actu frigidū licet non potentia. Visus etiam orgaꝛū frigidū est. Orgaꝛum autem tactus attribuitur terre. Et similiter gustus inquantū est species tactus. est terreum. et ideo circa coz est instrumentum z orgaꝛū vtriusq̄ eoruz. Quia cerebrum et coz in complexione opponuntur. Et ideo sicut cerebrum est inter membra principalia animalis frigidissimum. Jta coz calidissimuz. tantū autem calorem

non retineret nisi tantū esset ex carne solida dura ⁊ terrestri. talis aūt caro maxime est nature terrestris. Habet ḡ tactus organū excellentissime circa cor. qz cor excellentissime tāgit. eo q̄ est fons tactue virtutis. Et sic etiam dicitur de organo gustus ꝑm q̄ quidā tactus est. alīs ꝑm q̄ ē discretiuus sapor sic habet linguā ꝓ instrumēto Epilogando ergo cōcludit q̄ de sensitiuis partibus siue de organis sensuū dictum est hoc modo.

Mouet questio circa textum nunc expositū. Utrū visus habeat fieri extramittendo vel intus suscipiendo.

¶ Et videt q̄ extramittēdo. Quia si solū fieret intus suscipiēdo sufficeret ad aliq̄d videndū aptio oculi. cuius cōtrariū experimur. Nam volentes a remotis quippiā videre vt alīs acute. aliquo mō claudimus palpebras ⁊ velādo constringimus oculū quasi facerem⁹ conatū ad aliq̄d ab oculo emittendū. ¶ Scdo. Si visio fieret intus suscipiendo ergo a colore pateret. ⁊ p ꝑns esset color q̄litas actiua qđ falsum est ¶ Tercio. Vltra alia vt patri. vespertiliones. lupi. de nocte vident. ḡ visio fit extramittēdo. ¶ Quarto. Ergo visio est actio. actio aūt fit emittēdo. ⁊ nō intus suscipiendo ¶ Quinto. Oculi mulierū menstruū patientiū et basilisci infectiui sunt. ḡ fit visio extramittēdo. ¶ Sexto. Apparet a signo. Nā de mane exp̄gefactus subito antē q̄ totū humidū ab oculis recedat videt. videt ab oculis suis dirigi radios q̄si igneos. Illi aūt radij sunt lumen ab oculis diffusum. ḡ visio fit extramittēdo In oppositū. arguit sic. Si visio fieret extramittēdo lumen visibile ab oculis. tūc plures simul iuncti melius viderēt vno tm. qz a pluribꝫ coiunctis oculis maius lumen diffunderet. Sed hoc euidēter falsum est. ḡ. ⁊c. ¶ Pro rnsione ordinantur duo discursus. Quoꝝ pmi Prima ꝓpositio est hec.

De visionis mō quadruplex inuenit pharū opinio Scda Quaꝝ due dicūt visionē fieri extramittēdo. relique vero intus suscipiendo. Cōclusio Igit̄ post triplicē antiquoꝝ sententiā Arestoteles ponit opinionem ppriam

¶ Patet totus iste discursus simul. Nā vt refert Auicē ⁊a Auerrois ⁊ Hali in pspectiua sua q̄ttuor inuenīt̄ur antiquoꝝ opiniones de visionis mō. Quaꝝ due scz Platonis ⁊ Empe. asserūt visionē fieri extramittēdo. Alie aūt due scz Democriti ⁊ Aresto. visionē dicūt fieri intus suscipiendo. Et sicut oīno Empe. cū platone nō ꝛcordat. ita nec Democritus cū aresto. Vñ ꝑma opinio Empe. antiquissima dixit visum esse de natura ignis a quo continue emittit̄ lumē. sufficiēs ad oīa visibilia discretōem seu manifestationē. Et cū lumē ab oīni lumioso egrediat̄ sub figura pyramidis. dicebat idē Empedocles. q̄ tot egrediant̄ pyramides ab oculo videris. q̄t videt visibilia. et basim posuit in rebꝰ visis. conū aūt in oculo videtis Adiūxit etiā. cū oīni homini in terra habitāti appareāt sex signa q̄ sub se habēt totū hemisperiū. q̄ ab oculis cuiuslibet videntis egrederet̄ pyramis lumis que repleret totū hemisperiū. sufficiēs ad cōtuendū oīa visibilia. Insup q̄ pyramidalis figura describi nō ꝑt nisi in corpe. cōtexit lumen ab oculo egrediēs esse corpus. Et q̄ linee extense ꝑm rectitudinē huius corpis essent radij visuales ⁊ q̄ sunt partes corpis pyramidalis radiosi. et p ꝑns corpā. Preterea dixit amplius. q̄ in medio pyramidis visualis esset vn⁹ radius mobilis cadēs a puncto oculi p centrum basis pyramidis q̄ vocat a phis sagitta. Alia aūt oia cōfuse videtur Et in hāc opinionem directe ꝓsentit Euclides. ⁊ postea multo tpe Jacob achindeus q̄ multas demōstrationes de visu sup hāc opinionē fundauerūt. Sunt etiā nōnulli latinoꝝ q̄ in eiusdē opinionis incidūt sententiā. Oēs em̄ in hoc cōuenīt q̄ nihil sensibiliū formaꝝ est in aīa. sed sicut spūs lumiosi in corpe discurrentes vehunt virtutē aīe ad diuersas ptes corporis. ita visuales radij pyramidaliter ꝓtensi vsq̄ ad visibile vehunt virtutē visiuā vsq̄ ad rem visam vt discernat eā p radios accipiēdo formas radioꝝ. Plato aūt in Thimeo vt explanat Calcidius conuenit in hoc cū Empe. qz dixit visum esse igneū et visionē fieri extramittēdo. sed nō simplr. qz dixit lumē oculi nō eē sufficies ad oīm pyramidū impletionē que dirīguntur ab oculo ad visibilia. Dixit em̄ emitti vnū simplicē radiuz a lumīe oculi ⁊ illū cōiungi lumini obuiā sibi venienti. et in aere misceri. ⁊ sic p hoc obuiū lumē dixit radiū illū simplicē disgregari pyramidaliter. ⁊ tandē p fortius lumē exterius p totū hemisperiū cōtuendū posse sufficere. Et ḋa in tenebris deficit lumen exterius. iō dixit in tenebris radiū illū a sui pyramidali diffusione deficere. licet ꝓpter nō extinguat. Dixit etiā oīa sensibilia esse in aīa ⁊ p radios visuales tangētes visibilia ⁊ vehētes virtutē visiuaz vsq̄ ad res visas excitari ipam aīam. vt cōuertat̄ ad ipa sensibilia que sunt apud ipam recōdita ꝑm naturā. Sagittā etiā visiuā in medio pyramidis posuit (qua fit de re visibili certificatio) sicut Empe. Insup posuit medū esse necārū ad visionē. nō ꝓpter forme visibilis spūalizationē. Sed ꝓpter receptōem pyramidis pfectā q̄ nō ꝑt describi nisi in spacio aliq̄liter distenso. Posuit etiā cuz Empe. radiuz et lumē esse corpa eodē motiuo. Et q̄ ꝑm oēm verticationē oculoꝝ egrediant̄ pyramides multe vt sit pfectior visus et q̄ egrediat̄ lumē a spū lucido visiuo (q̄ est in anteriori parte cerebri) p neruū obticū ad oculū q̄ ex lumīe ⁊ oculo tā q̄ ex lāpade effundit̄ p tunicas oculi (que puie sunt) sicut egredit̄ lumen lāpadis p vitrū vel pellez. Cōuenīt ergo Plato ⁊ Empe. in hoc q̄ virtus visiua ab oculo vehat̄ p radium vsq̄ ad rem visaz ibi sentiēs. aut simplr. sicut dixit Empe. aut ꝑm excitatōnem sicut placuit platoni. Et vt sic Alphorabius Galixtus ⁊ Orpheus huic erronee opinioni adheserūt adeo q̄ dixerūt aerē sentiētē eē ¶ Quaꝝ aūt aliaꝝ opinionū dicentiū visionē fieri intus suscipiendo vna fuit Democriti. ⁊ alia Arest̄. Opinio democriti fuit q̄ forma visibilis essz decursus quidā visibilis ad oculos ita q̄ materiale aliq̄d resolueret̄ a re visa ⁊ veniret ad oculū ⁊ in oculi exteriori supficie depingeret̄. Et sic visuz dicebat quendā tactū. acsi dicerem⁹ q̄ supficies ꝓtinēs colorē ⁊ figuraz solueretur a re visa ⁊ ad oculos deueniret. Hāc aūt resolutiōem oīno de re nihil minuere dicebat. eo q̄ supficies nihil hz spissitudinis. q̄propter ablata superficie ab oculo nihil dixerunt esse deperditū de corpe. Vñ iste Democritus dixit nihil āplius req̄ri ad visum nisi q̄ imago supficialis a re resoluta ⁊ decurrēs depingeret̄ in exteriori tunica oculi que cornea vocat̄ que est polita sicut speculū In qua tunica plato dixit esse virtutē visiuā oculi. eo q̄ idem plato dixit esse oculū aiatū. ⁊ speculuz dixit videre si esset vis siue potestas vite in supficie speculi. Restoreles aūt oēs has opiniones destruxit dicēs visibile ꝑm esse spūale ⁊ intētionale ꝓmū effici in medio. ⁊ postea in ocu-

lo. z moueri spēm rei visibilis ad interius oculi vbi in humido crystallino est vis visiua. z vlterius ꝓtendi p ꝺcas uitates nerui obtici in spū deferēte vsq; ad locū ꝓmi sentitiui qđ est sensus cōis. Fuit etiā opinio Aresto. vt dixit Cōmentator Auerrois. lumē qđ est in oculo aialis operans. ab exteriori intus ingredi z non emitti aliq; modo Preter has autē opiniones fuit quedā nouella opinio q̄ potius inquit Albertus infamia est q̄ opinio. Et fuit eorū qui dicebāt nos videre intus suscipiēdo z extramittendo. qz dicūt nos radios emittere. z formas suscipere. Sed qz illa dicta ad causas non adaptrantur. ideo ꝓtenenda sunt Hec aūt sūt dicta antiquoꝝ sapiētū de natura visus

Scōs discursus Maior Visus sicut ceteri sensus virtus ē passiua Minor Fit passio intus suscipiēdo ab exteriori actiuo Cōclusio Fit igitur visus suscipiēdo intus z nō extramittendo.

¶ Prima ꝓpō pz. q p hm. ij. de aīa dicentē sensum esse virtutē passiuā. Verū tn antiq; dixerūt int sensus exteriores solū visum fieri extramittēdo. z virtutē esse actiuā. passiuis ceteris formalioꝛē. z p ꝺns dignioꝛē. Et hoc ex eo. qz nō videbāt quo coloꝛ visus obiectū deferri posset ad visū cū nō poterāt inuenire actiuū aliqđ in coloꝛe. deferēs coloꝛē ad visum sicut in sensibilibꝫ alioꝝ sensuū posuerunt. vt in sonis deferēs ad auditū est motus localis. in odoribus est calidū. in saporibꝫ aūt z tangibilibꝫ difficultas nō est. qm̄ ipsa materialiter ad organa sensuū suoꝝ sentiētiuꝫ p mediū ꝓiunctū ꝓueniunt. ¶ Secda ꝓpō pz. qz passio ꝺr a patin grece qđ idē est qđ susceptio latine. Vn̄ in ḡli ter passione. siue coꝛruptiua. siue pfectiua fit intus a passo susceptio. scilz forme. hm esse ꝺdem reale vt in passione coꝛruptiua. vel hm esse intētionale. vt in passione pfectiua. ¶ Cōclusio sequitur ex p̄missis. Amplius tn sic veritas eius ostēdi p̄t indirecte. qz visio nō fit extramittendo sicut dixit Empe. neq; vt dixit Plato. ḡ visio non fit extramittēdo. z p ꝺns intus suscipiēdo. Añs pz multiplr. Primo qz tūc melius viderēt plures sil videtes q̄ vnus tm̄. qz medium p plures sil videntes pfectius illuminaret q̄ p vnū. si ab oculis lumē emicaret ad visibiliū reuelationē. Scōo. multi debilē visum hntes sil stādo videntes pfectius viderēt vno seoꝛsum limpide videte. qđ falsum est. Tercio. cū Empe. posuerit lumē esse coꝛpus. z pyramidē radiosam coꝛpus. nō videt possibile q̄ a coꝛpusculo oculi possint tot pyramides egredi implētes totū hemisperiū. z iō rōnabilius dixit plato q̄ ad visionē pficiendā requirat. q̄ lumini egredienti occurrat lumē extrinsecū vt sic adunata sil extēdant p totū hemisperiū. Quarto. si visio fieret p emissionē lumis pyramidaliter ab oculo micātis z pcedētis. vel ḡ lumē p seipm facit visionē. aut hm q̄ vnitū est diaphano intermedio inter oculū z rē visam. Et q̄literq̄; dicat dubiū est. An medium illud siue lumē solū. siue diaphanū illuminatū pficiat visionē. Ita q̄ sit instrumentū seu organū videndi z cū hoc reddēs sensibile ꝓmo sensitiuo. aut sit solū reddēs ꝓmo sensitiuo tanq̄ medium deferēs. Si dicat primū quēadmodū dixerūt antiq. tunc sequeret cū lumē illud pyramidaliter egrediat per coꝛpa celestia vsq; ad astra maxime hm Empedoclez. et cum ipse cū platone dixit lumē coꝛpus. z radios pyramidales. q̄ oporteret celū esse poꝛosum. vt radij pyramidales ipsum possent penetrare qđ absurdum est. Oporteret secdo q̄ totū lumē pyramidaliter egrediēs implēs totū hemisperiū efficeret sentiēs qđ est absurdius. Oporteret tercio cum lumē pyramidaliter egrediēs ꝺiungat lumini exteriori stellaꝝ solis. lune. q̄ totū lumē oīm lucentiū efficere tur sentiēs. qđ absurdissimū ē. Si ãt dicat q̄ lumen egrediēs nō solū sentiat sed medium illuminatum vel vtrumq; sil. tūc seqret q̄ totū medium scz aer z etiā celū fieret sentiēs z q̄ p alternatōem emissiōis lumis sepe aer z celū mutarē tur in virtute sensitiua. toties scz q̄tiens ꝺuertit z auertit intuitus oculoꝝ. Si ãt dicat scōm ꝓncipale q̄ medium illudit inter rē visam z videntē sit diaphanū illuminatū. deferēs tm̄. z nō sentiēs. et nō instrumentū videndi. tūc necesse est illud medium aliqđ pati a virtute visiua oculoꝝ. Sz hoc nō. qz illa passio vt dcm̄ est nō est sensus visus seu potētia visiua. qz tūc medium fieret sentiēs. Nec p̄t dici q̄ passio sit lumē. qz tā ꝓcessū ē q̄ lumē sit medium. ḡ nō ē deferēs. Nec p̄t dici q̄ sit calor vel frigus vel siccitas qualitas. qz tūc oppositū eius sentiri nō posset. Nec p̄t dici q̄ sit q̄litas innata. qz tūc mirū esset quo hec q̄litas ab auctoribꝫ ponitur esse scita. z si scita. ḡ aliq; mō salte noiari potuit Et si dicat q̄ medium sit diaphanū z q̄ p ipm lumē deferat. tūc cū lumē patiat a virtute visiua difficultas erit sicut ꝓpatiat z q̄literꝫ virtutē deferat Quinto. hm hanc opinionē res alogeviſa nō appareret minoris quantitatis q̄ in se est. qđ falsum ee docet expientia. Sequela pz. qz nō videret sub acutiori angulo q̄ sia ꝓpinquo videat. Qđ nō accidit si dicat visio fieri intus suscipiēdo. Hec ad pōnes accidit si dicat visio fieri intus suscipiēdo. Hec ad pōnes sens brevitatis cā sufficiāt cū dictis pbi ad improbandū opiniones Empe. z Platonis. Diffusior aūt z pfundior hanc opinionū invalidatio ponit in tribꝰ digressionibus circa hūc textus passum ab Alberto in cōmento suo.

Ad rōnes. Ad primam

ꝺm q̄ oculū nō cōprimimus acute volentes videre eo fine vt ab oculis lumē vel virtutē visiuā exprimamus pfectius. Sed vt vis visiua z crystallinus humoꝛ adunent. et ex ipa adunatione cōfortent. qz omnis virtus materialis potētioꝛ est adunata q̄ sparsa z multiplicata. Cōfoꝛtat aūt visus nō solū illa cōpressione ꝓpter adunationem humidi crystallini. sed ꝓpter adunatōem spūs visiui a neruo obtico ꝓxime z originaliter a pmo sensitiuo in oculo decurrētis. Ille em̄ lucidus est. ideo diuaricat luce nimia fozinsecus oculū occupante ex symbolo qđ hz cū luce exteriori. Et ad hmōi diuaricatōem cooperatur diffusio aie in vigilia. spūs a pmo sensitiuo ad exteriora funditur. Quaꝛopt natura ordinauit eminētia cilia grossa z nigra vt adunent spūm visiuū. z p ꝺns visuz. Unde aialia melius z acutius videtia hnt cilia eminētioꝛa z nigrioꝛa quēadmodū herodius. Huius etiā signū est q̄ cum tenebre sunt ꝓxima visum dense. ita q̄ lumē abundanter nō ꝓtendit ad oculos videtis ꝓtingit videre stellas sicut in nocte. z tpe eclipsis solis. z in die ab his q̄ st in loco pfundo putealī. Hinc etiā est q̄ volens acute videre obumbrat visum manu vel silī aliquo ¶ Ad scōam dicē dum. q̄ coloꝛ nō agit in visum nisi hm q̄ est in actu per lumen nō emissum ab oculo. neq; p lumē ignis quod quidem vocant imbibitū. sed p lumē extrinsecū. Et illo existens in actu duplr agere potest in visum. Uno mō actione pfectiua z spūali. Alio mō quasi materiali z coꝛruptiua. non in rōne coloris. sed potius luciditatis. quo mō coloꝛ vehemēter albus seu lucidus visum diuaricat z de

bilitat. Rōne g̃ formalis in colore color est q̃litas actiua Quod nō sic intelligendū quasi color in rōne ꝓpria qua q̃litas sēda est nō agat. sed q lumē vt simplex q̃litas acti oné hmōi faciat. qm̃ vt infra patebit color quidditatiue est lucis ꝓticipatio in pspicuo terminato. vel q̃litas q̃daz sēda ex lumīs extrinseci ꝓticipatiōe in pspicuo terminato resultās. z vt sic p̄t formaliter suā similitudinē de se diffundere in visum medio illumīato ¶ Ad terciā dicendū q aialiū q̃rundā oculi vtiq lucēt sicut eoꝝ q̃ sunt calidioris cerebri et q̃ ꝓtes habēt ignitas in oculis. sicut leo. lupus. serpens. cattus. quoꝝ oculi q̃libet illuminant medium ad visibilia manifestatōem vt de nocte venari valeāt dirigentibꝫ z cooperantibꝫ auditu z olfactu. q̃ est cōiter in aialibꝫ bonus. Immo oīm aīmaliū z maxime q̃drupedū oculi. aliq̃ mō. licet analogia q̃dam lucidi sunt. ita vt etiā aliq̃liter in tenebris videāt. Sed tū ex hoc nō est cōcludendū visionē fieri extramittēdo. qz licet ab illoꝝ aīaliū oculis lumē splēdeat. tū p ipm nō fit visio immediate. sed p spēm visibilē a re visibili p lumē hmōi ad oculuz venientez. Et ꝓterea esto q oculi oīm essent de natura ignis a dominio. fieret nihilomin⁹ visus intus suscipiēdo spēm rei visibilis. ¶ Ad quartā dōm q visio est añcedēter passio pfectiua q̃ visus suscipit spēm rei visibilis. cōsequēter aūt est actio nō trāsiens. Jta q actione illa visibile vidētis formā suscipiat sed ūmanēs in vidēte. Et ꝯa nihil influit visus visibili sed ab eo suscipit. potentia dicit passiua respectu visibilis z respectu ei⁹ nullo mō actiua. Est ergo visio passibilis actio. nō trāsiens sed ūmanens. et hoc p̄m esse. licet p̄m dici z grāmaticaliter verbo actiui generis designet. vt est videre. ¶ Ad quintā dicendū negādo ꝓnam. qm̃ actio hmōi q̃ oculi mulierū menstruosaꝝ agūt. aera mūda specula z pueros inficiēdo. nō ē oculoꝝ inquantū in eis est virtus visiua z inquantū organū aie ad vidēdū. sed inq̃ntū corpa sūt vl̃ corpis ꝓtes talis ꝓplexionis vel nature. q̃propter ab eis diffundit virtute resolutiui calozis oculoꝝ. vapoꝝ infectiuus aeris. speculoꝝ. z ceteroꝝ. Silr̃ dr̃ de oculis basilisci. ¶ Ad sextaz dōm q hoc euenit ꝓpter superfluū humidū p oculos defluens oculū indisponēs. Hoc em̃ humidū fluxu suo cuz sit fulgidū facit apparere splendorē ab oculo micantē differē tem. p̄m diuersum motuz humoris oculū indisponentis. Q̃ aūt aliq̃n p nasum videat effundi lumen dicit Albertus nō fieri nisi ex abūdantia humoris in oculo cōtenti. in se lumē habētis. z ī cū inundat ꝑ nasus conū nasi p foramē vuee q̃ vocat cornea. aliq̃d lumīs micat sup nasum.

Incidunt dubia textualia.

Primū est. Vtrū oculus sit de natura aque ¶ Solo cū oculus mixtū quoddā sit. ꝓplexionatū tū. z cum q̃libet mixtū etiaz cōplexionatū a dominio sit alicuius elementi. ideo oculus dr̃ a dominio de natura alicui⁹ elemēti. Et hoc est aqua vt cōcorditer dicunt Arestoteles et Democritus vt etiā in textu ꝓbatū est. Vtū licet oculus ex diuersis ptibus sit ꝓpositus vna tū eius ps principalior est crystallinū humidū in quo residet anima oculi q̃ē ptātiue virtus visiua nō inq̃ntū hūidū sz inq̃ntū pspicuū illuminabile z cōseruatiuū. Debet aūt esse illuminabile quia solū pspicuū nō sufficit ad visum sed req̃ritur lumē exterius actuans pspicuū. z sic actuatum suscipit spēm visibilē z non alis. Sicut em̃ pspicuuz exterius non suscipit spēm nisi illuminatū. ita nec interius nisi illuminatū. Debet etiam esse cōseruatiuū formę visibilis aliqliter. hmōi aūt est aqua tantū. ergo aqueū esse debet organuz visus. Quod patet experimētis tribꝰ ꝓter ea que nominant in textu. Primū ē. qz si oculus post inspectōem diuturnā ex cellētis visibilis sez claritatis luminis vel altedinis pueritat se statim ad colores minus claros. vident sibi cōtecti panno albo et subtili. qui tū paulatim deficit. quod attestatur pspicuū conseruatiuū in oculo dñari quale est pspicuū aqueū. Secundū est. q diu motus in curru et pocissimū nauigio in aquis. cōuertendo visum ad terraz vel ad silua visibilia. q̃escentia videbunt illi moueri. qd̄ ideo accidit. qz organū visus est de natura pspicui. formę sensibilis ad tēpus cōseruatiui. cuiusmodi est aqua. Terciuz est q diu sedēs in carcere tenebroso subito ad locuz lucidū cōuersus z in eo diu oculis aspiciēdo intētus efficitur aliqñ p antiparistasim cecus. ꝓpter cōgelatōnem humidi crystallini vel alterius humidi quod est de cōpositōe oculi vt infra patebit. qua ꝯgelatiōe cōfundit visus z seq̃tur cecitas. z forte conuertunt oculi in figurā lapidis. Hoc aūt accidit. quia organū visus est aqueū. p lumen em̃ extrinsecū circūfulgens excitat calor ꝓpter reuerberationem que fit in leuitate oculi. z sic p antiparistasim adunat frigus oculi z expellit a foris ad intra cōstringendo z cōgelando humiduz oculi. Arguit. supius dcm̃ est oculos quorundā aialiū nocte videntū habere in se partes ignitas z habere cerebrū ceteris aialibus calidius. non ergo oculi vtiter sunt aquee nature. ¶ Solo. sicut cerebrum oīm aīmaliū simplr̃ ē phlegmaticū z aquee nature. z p̄m quid in ordine ad certa aialia p̄t dici cholericū. Jta dicēdum est de oculo. quia simplr̃ oīm oculi sunt aquee complexionis. sed respectiue aliqui vident ignee. quia plus participant de igne oculoꝝ

Secundum dubium

Ex quot ptibus cōponit oculus ¶ So⁰. vt ex dictis auctoris pspectiue cōis pz. Oculus ꝓstat ex tribꝰ humoribus z ex septē tunicis. hoc mō. Hā ps illa principalis in q̃ residet visiua virtus tenera est. z multum passibilis. alis em̃ nō ꝓgraueret subtilitati spirituū a pmo sensitiuo profluentū z immaterialitati spēi visibiliuz. nec sensibiliter immutari posset. z hec ps est humidū crystallinū qd̄ cuz sit facile lesibile fortioribꝫ circūcipit ne ledat. Vtū primo ponit tunica exterior q̃ cōsolidatiua dr̃. fortis et pinguis ad retinendū oculū in sui dispōne Jntra quā est tunica q̃ cornea dr̃ qz cornu est silis. fortis etiā z aerea z diaphana vt sit spēbꝫ puia. Et hec diuidit in duas ptes semisphericales. quaꝝ anterior dr̃ cornea Jnterior vero dr̃ sclirotica q̃ cōiungere ꝓstituūt spherale vnā tunicā. z hec nascit a dura matre q̃ est tela q̃dā cerebrū fortissecus circūdās. Jnfra hāc est alia tunica q̃ dr̃ cōiter vuea ad vue similitudinez nigra vt in ea obscuret humor in q̃ virtus visiua viget. et hec fortis etiā est ad custodiendū humorē in eo cōtentū ne resudet ex ea. hñs versus anterius foramē circulare vt trāseat p ea spēs visibilis. Et hec silr̃ duas ptes hz vt por. z pma interior dr̃ cornea. secūda posterior secūdina. Et nascit a tela cerebri q̃ dr̃ pia mater q̃ est cerebꝝ prime inuolues Jnfra hāc est humor albugineus silis albumini oui z est diaphan⁹ vt p ea spēs libere deferātur. Humidus vt humectet humorē glaciale ne tela illū circundās siccitate corrūpat Et huiꝰ anterior ps semisphericalis vocat aranea. z posterior retina. Intra hāc telaz est

humidū crystallinū crystallo silē ꝓspicuū ⁊ aliqliter spissuꝫ ꝓpter cās tactas. ⁊ diuidit in duas ptes. s. in anteriorē toti oculo cōcentricā q̄ est semisspherali maior ⁊ dr crystallinū seu glaciale. ⁊ in posteriorē minorē. q̄ vitrea dr. ⁊ est anteriori pte subtilior. Et hi duo humores ꝯiuncti tela aranea inuoluunt ne fluāt inordinate. Nō solū g̃ ꝑncipal' oculi ps est de natura aq̄. veruꝫ et ptes q̄dā alie. Immo fere oēs. licet nō eodē mō. sed multipl'r diuersimode. Cui⁹ rō est. qz oculus vt inq̄t Albtus nasci ⁊ cerebro. qđ aqueū est ⁊ frigidū ⁊ humidum. ⁊ iō oculus ⁊ frigidus. ⁊ humidus. imo frigidior est cerebro. Non em̄ cerebrū est omnibus mēbris simpl'r frigidius ꝫ ptib⁹ ꝑncipalib⁹ q̄ stż corepar. ⁊ testiculi. Solēt aūt oculi ptes q̄ntū ad tres tunicas ⁊ q̄ ad rete sine diuisiōe et q̄ ad humores ꝯprehendi in his tribꝫ versib⁹. Cōsolidata ꝑma. post cornea. postq̄ sit vua. Hinc albugine⁹. hinc anterior glacial'. Vitreus interior. sed aranea circuit illos. Ex oib⁹ aūt his ptib⁹ constitut⁹ ocul⁹ virtutē videdi nō hz seu aīe virtutē visuaz nisi ꝙ neruos fuerit cōtinuatus ꝑmo sensitiuo a quo tanq̄ a fonte spirituū sensitiuoꝝ manantes spiritus sensitiui disponunt oculum ad actum videndi

Tercium dubium est

Cui⁹ figure ē oculus. ¶ Solo. Rotūde figure. Et hoc ꝓpter tres cās. Prima ē facilitas mot⁹ ⁊ reuolutiōis seu verticatiōis quā sepe fieri opz vt ūꝛxta mutatōem sagitte visibilis q̄ est linea radiosa recta a re visibili ad oculū ꝓtensa res diuersimode videaꝫ determiate. Scda. qz capacitati maiori ꝙruit qm̄ est figura capacissima maxie iso perimetron. i. figuraꝝ ꝯmēsurabiliū. Tercia ratō. si essz recte figure nō posset vidēs vno aspectu videre rē pfecte nisi oculis eqlē qđ falsum est. Seqla pz. qz visio fit ꝑ lineas rectas radiosas ꝓpēdiculariter sup oculū orientes. q̄rū cōcursus est in centro oculi. quaꝝpter nō venirent sup oculū ꝓpendiculares nisi a superficie rei visibilis equali superficiei visus seu oculi

Quartum dubium est.

Quare nō ꝓtingit sil' videre sursum ⁊ deorsum ¶ Solo qz a ꝑ⁹ sensitiuo qđ est sensatōis fons ꝓtenduꝫ duo nerui visui se intersecātes ad duos oculos sub fronte. ita q̄ terminatio oculoꝝ fit sup neruoꝝ extremitates. ita q̄ per istos neruos vis visiua q̄ spūm visiuū ad oculos tāq̄ ad instrumēta sentiēdi descēdit. Jn signū cuius ꝓcisis ill'nerui circa tpa q̄ obtici dicuꝫ fit cecitas. Et si nerui resolideꝫ. tū ꝓpter duriciē cicatricis oppilaꝫ ⁊ obstruuꝫ pori ꝑ q̄s spūs fluit ad crystallinū humiduz. iō tenebre manēt ⁊ cecitas. Jsti aūt nerui duo directi ad interiorē ptē facieī se intersecāt. q̄ꝝ vn⁹ vadit ad dextrū oculū. ali⁹ ad sinistrū. Licet q̄dā ꝓtrariū dicāt ponētes neruos illos cōiūg. sine intersectōe. Jta q̄ fiat vna ꝯcauitas vtriusq̄ qđ falsum eē cōuincit experimēto qđ refert Alb. de q̄dā milite q̄ ꝑte suo vulnerat⁹ in ꝑte sinistro dextrū amisit oculum. Et rōe hmōi intersectionis res visa ꝑ duos oculos vna apparet. Et eadē rōe dū vnus oculus mouet ad aliquē situ etiā sic mouet reliqu⁹. ita q̄ nō nisi ꝑ abusuz ⁊ violētiā oculi trahunt ad diuersos situs sil'. qđ si fiat vis visiua in vtroq̄ debilitatur. ita q̄ neuter ꝑfectum de visibilib⁹ in diuersis sitibus iudicium ferre potest

Quintum dubium est

Quare vnū apparet aliq̄n visui duo ¶ Solo Alb. Hoc accidit dupl'r. scz ex ꝑte videtis ⁊ ex ꝑte visibilis Ex ꝑte videtis accidit q̄ttuor de causis. Prima ē remotio neruorū obticoꝝ a loco q̄ se intersecāt ⁊ ꝓtinḡūt. Per eā em̄ accidit spēs visibiles a duob⁹ oculis receptas ꝑ spūm visiuū ad sensum cōem trāseūtes nullibi in pūcto aliq̄ ꝯūgi. Et h̄ ꝓtingit q̄ciēq̄ ꝯpm̄it vn⁹ oculoꝝ q̄si semicirculus suppone digiti. Scda cā est. qz spūs visiu⁹ q̄ vehit virtutē visiuā aīe ad organa ꝑpter aliquā ventositatē interclusam in spū vel in oculo vel ꝑpter calorē aliquē innaturalez agitantē ipm spūm mouet extra metas mensure naturalē dextrorsum ⁊ sinistrorsuz in oculo. et iō accipit formaz q̄si motā a dextro in sinistrū. ⁊ iō cū ad diuisionē spūs penes dextrū ⁊ sinistrū. spēs visibilis rei variaꝫ ꝑ sus dextrū ⁊ sinistrū. id qđ ꝑ hmōi spēm apprehendit iudicat duo. sitib⁹ oppositā. scz ad intra ꝑ sus sensum cōem. ⁊ ad extra ꝑ sus humidū crystallinū oculi vt imbuaꝫ spē visibili. tunc em̄ spūs sic mot⁹ cōtinue reddit sensui cōi ⁊ accipit ita q̄ aīa q̄ ꝯpleaꝫ redditio q̄ ad sensum cōem inchoaꝫ acceptio a re visibili ꝑ oculū. q̄ꝑdiu saltē sensibile manet ꝑsens. Et tūc videꝫ motu spūs in oppositā vnū duo q̄ꝝ vnuz ster aīa aliud. Et accidit iste motus spūs aliq̄n ex multo humore calido sicut in ebrijs. qz calor mouet ad oppositā ⁊ humidū multiplicat fluxū. ⁊ ex eodē fundamēto frequenter decipit⁹ visus circa motū quē videt. Nā cū q̄s nauigat eo q̄ vnā ptē accipit ipius mot⁹ ⁊ aīa q̄ senſui cōi reddat immutaꝫ ab alia. ⁊ aīa illā reddat imutaꝫ a tercia. ⁊ sic deinceps Et sic tādē ex freq̄ntia mot⁹. spūs q̄ in motu etiā seq̄tur motū rei visibilis vel dispōem sensibilis mot⁹. cōtingit q̄ videaꝫ sibi oīa moueri. Sil'r accidit ex eodē fundamēto si extremitas virgule flexibil' circunducaꝫ. videꝫ describere basim ꝓpyramidis Et hec cā est quare gutta cadēs videaꝫ linea recta. Hinc etiā accidit q̄ vertositate vl' sil' aliq̄ cā. vertiginē in anteriori ꝑte capitis causante. oīa videaꝫ moueri ⁊ cadit hō ad ꝑtē ad quā se tenet tāq̄ ea dat altera ps sub ipso. Quarta cā ē cōpressio vel expssio tunice ꝓfozate q̄ dr vuea Cū em̄ ꝯpm̄it intus ⁊ cedit ad interi⁹ oculi tūc coangustaꝫ fozamē ⁊ videꝫ res minoꝝ q̄ꝝ sit in veritate. Aliq̄n aūt cedit ad exteri⁹. ⁊ tūc fozamē dilatatur ⁊ videꝫ res maioꝝ q̄ꝝ sit. Qñ subito cedit int⁹ ⁊ vertitur due. Ex ꝑte aūt visibil' vnū videꝫ q̄si duo ꝑpter duo subiecta in q̄b⁹ eē videꝫ. scz vnū in q̄hz eē materiale ⁊ aliū in q̄ videꝫ habere eē ſpūale. sicut in speculo. si saltē fit in speculo vt in subiecto. Et si in eo nō sit (vt ꝓbabilius dicit) tūc tñ in eo esse videꝫ quod ad ꝓpositū sufficit

Sextum dubium est.

An h̄ns solū vnū oculum plus habeat q̄ꝝ duo. dimidiū visus ¶ Solo. sic. Et h̄ est ex eo. qz in h̄nte duo ꝓtractarum oculū virtus visiua ꝑ spūm visiuū (qui decurrit ꝑ duos neruos obticos) retrahit tūc totaliter ad alterū oculū eo q̄ fugit ocū ⁊ inundat ad vnū oculū. cū igit virtus vnita fortior sit seipa dispsa. h̄ns tm̄ vnū oculū plus hz q̄ꝝ visus mediū Et sil' dom̄ est de oib⁹ potētijs ⁊ virtutibus organicis q̄ aliquā h̄nt in suis instrumētis pluralitatē. vt visus duorum oculoꝝ. ⁊ auditus duarum aurium. ⁊ sic de alijs

Septimū dubium est.

Utrū oīa corpa sint nata fulgere. ¶ Solo. nō oīa. sed determiata. scz lenia. q̄ sunt plana z polita. cuius vna ps nullo mō aliā obūbrat nec impedit a lucis ꝓceptione vl' reflexione. Tale aūt lene scz planū z politū maxime ē humidū vel humido terminatū. qz humidū talis nature ē q̄ eius vna ps ad aliā fluit z nulli alteri supeminet. z iō oīne actu humidū z spissuz est politū. Silr est si sit ex humido. cuiusmōi sunt vitra et metalla q̄ frequēter splēdet ꝓter eandē cām. Silr fit qñ aliqđ est terrestre. humido tñ terminatū z coagulatū. sicut sunt capita z squame piscīū. Hec eñ oīa inquantū sunt pspicua nō pspicuitate quia. sed termiata z spissa z polita. lucēt. z aliqđ lucis habent licet nō oīa faciāt lucē simplr. sed solū illa in quibus aliq̄ dominio est ignis natura. Et hac rōne oculi fulgēt. Lux eñ est actus pspicui z pfectio naturalis. oīnis autē actus in ꝓpria sua materia fieri habet

Octauum dubium est.

Quō fulgor ꝓpter celeritatē motus oculi p̄t ab eodem oculo videri a q̄ emittit. ¶ Solo. licet ab oculo aialiū fulgor ꝓcedat. nō tñ ab oīm aialiū oculo ꝓcedit fulgor. sufficiens ad certor visibiliū apprehensionē. sed ꝗrundā tm et iō ab oculo taliū aialiū fulgor ꝓcedens videri p̄t oculis ꝺescentib⁹. Sed ab oculo alior aialiū fulgor ꝓcedēs nō videt ab eodē. nisi moto oculo celeriter. Cui⁹ cā ē. qa tūc oculus subito fit in duob⁹ sitib⁹. z iō fulgor micans ex ipo in situ ꝑmo. subito videt ab eodē in situ scdo añq̄ dispareat Sed ꝓtra Nulla celeritas motus ad h̄ suffice re p̄t. qz motus oculi q̄ntūcunq̄ sit velox. fit tñ in tpe. diffusio aūt lumis z fulgoris p pñtiā fulgētis ınstātanea est et cessatio p absentiā silr ınstātanea. q̄ q̄ntūcunq̄ oculꝰ celeriter moueat. impossibile ē q̄ pupilla ꝑus veniat ad situ scdm ex situ ꝑmo q̄z cessat ille fulgor. Solo Alexādri peripatetici Pupilla est corꝑ diuisibile in ptes iō celeriter moto oculo cū aliqua ꝑncipalis ps pupille incipit ad aliū locuz puenire. adhuc ille fulgor micat ex residua pte eiusdē pupille. q̄ nondū illū locū dimisit. z sic ꝑm illā ptez in scdo situ videt fulgorē resplēdentē. ex pte in ꝑmo situ adhuc exīstē. Qđ declarādo Albtus ꝺr. q sicut illū qđ celeriter ferē vnū exīs est q̄si duo in oīm intermedio motus q̄ mouet. Ita etiā oculus vn⁹ qñ subito mouet. effi citur vt duo. vt scz videt z visuz in diuersis sitib⁹ Qđ ptz exēplo. Nā si q̄s candelā in tenebris teneat sup aquā q̄ē in vase nigro in tenebris z nō in luce diei. tūc speculū lumis cādele apparebit in aq̄. quā eandē aquā si moueā subito. vel celeriter ꝓcutiā eam. vel aliter diſpgat. diuaricabit forma cādele in tota aq̄ supficie z paulatim ꝺescente aq̄ quiescet speculū seu imago in loco vno supficiei aque. Et eodē mō dōm est de lumie. Qñ eñ oculus celeriter mouetur vel aliter mouet. diuaricat subito humor qui est in oculo. z lumē qđ est in humore. Et qz oculus viuū speculū est. cui⁹ opatio vitalis est videre. iō tūc lumen eius sic diffusum. videt ꝑ ipm oculū. sicut si aq̄ esset videns tunc vna ps videret aliā cū lumie qđ est in ipa qñ aqua celeriter moueret. Et totum hoc facit celeritas motus ꝓpter quem aliud estimatur videns z visum.

Nonum dubium est.

Unꝺ ꝓuenit diuersitas videntium circa videdi modum ¶ Sol⁹ ex duob⁹. s. diuersitate spirituū. z ex diuersitate situs organi. ꝓter eā que ex diuersa ꝺplexiōe est ipius oculi. z ꝑm diuersam etatē. Primū ꝑz videlz q̄ ex diuersitate spirituū. qz spūs visiuus est id q̄ oculus habilitat ad actum videdi. z iō deficiēte spū visiuo deficit virtus visiua et iō debilitat virtus visiua. Unꝺ quāto spūs ille fuerit lucidior. aereor. z subtilior. tāto ꝑ eū oculus videt pfectius sicut organa alior senſuū ꝑ suos spūs optimos optie sentiūt. Et iō a senib⁹ in q̄bus spūs debilis est. z ab exiccatz ex vigilia z studio nō vident visibilia ꝓpe oculos sed eminus ad aliquā distantiā. qz q̄ñ visibile ē iuxta oculos tūc ad directū oculi nō dirigunt nisi pauce ptes rei visibilis ꝑ radios visibiles. z quedā sunt sup oculū. z quedā infra. z q̄dam a latere diuertunt a directo oculi. q̄m visio fit sub figura ꝑyramidali. cui⁹ basis est in re visa. z con⁹ in oculo. Qñ aūt res visa fuerit ꝓpinq̄ visui tūc conus est grossus z min⁹ de ptib⁹ rei visibil' manifestat. Et q̄a spūs in illis debil' est. iō ptes hmōi non ꝓcipiunt. Cū aūt visibile magis remoueat. tūc magis ex directo ꝓcipiunt. eo q̄ magis tūc dirigunt linee q̄ sunt inter visuz z visibile. Regulariter g̃ verū est q̄ in determiata distātia quantuz est ex pte spirituū melius ꝓcipiunt visibil' dñe q̄z in nimis modica. Scdm de situ ptz. qz hūs humorē crystallinū nō in cētro oculi sz ꝑsus inferiorē supficiē oculi nō videt nisi de ꝓpinq̄. qz spēs visibilis in lumie vecta directe nō ingredit ad humorē crystallinū nisi fuerit eleuata res visibilis sup oculū z q̄si iuxta oculū. Uerū qz humidū crystallinū in talib⁹ plerūq̄ magis est adunatū qz absconditū. iō ex ea ꝑte acutius videt ceteris sicut etiā hūtes oculos quos et magis in capite ꝑfundatos. Quo ꝓtra q̄ magnos habēt oculos z eleuatos q̄si extra caput. mali st̄z visus. qz in eis visiua virtus cum spū visiuo nō est adeo adunata. Spūs etiā visiuus in eis ꝓpter symbolū exterioris luminis minis distrahit. Et qz ꝺplexio diuersa facit diuersificari spiritus. z silr etas. iō ex pte ꝺplexionis z etatis variat etiā modus videndi. Unꝺ sanguineus ceteris paribus melius videt. z iuuenis in debita etate ꝺstinctus videt melius senē vel nimis iuuene. Et ꝓterea ꝺr Aresto. in. ij. de aīma Si senex haberet oculos vt iuuenis videret vt iuuenis

Decimum dubium est

Utrū ex hoc q̄ idolū rei visibilis depingit in oculo cōuenienter cōcludat q̄ visio fiat intus suscipiendo ¶ Et videt q̄ non. qz idolū rei visibilis nō videt in oculo depingi Quod paret ex duob⁹. Primo. oculo quiescente ad motū rei obiecte mouetur idolū vel imago. accidens autem mouet ad motū eius in quo est Hinc etiaz Gilbertus videtur dicere imaginē non esse in speculo. cum igit idolum seu imago se habeat ad oculū sicut imago ad speculū. non videt idolum rei visibilis in oculo videntis. ¶ Secundo Si idolū seu imago rei visibilis esset in oculo. tunc oculꝰ in quo hmōi imago vel idolū esset. idoluz hmōi videret quod falsum est. qz ille in cuius oculo idolū apparet. idolum nō videt. sed alius in cuius oculo nō apparet ¶ Solutio. supposito q̄ imago rei visibil' fiat in oculo. vtiq̄ efficaciter cōcludi potest visionem fieri intus suscipiendo. Et ideo videndū est si imago rei visibilis fiat in oculo. ¶ Pro quo aduertendū q̄ circa hoc inueniunt opiniones diuerse. Nam q̄dam dicūt q̄ non sit in oculo. sicut Empedocles et sui sequaces dicentes visionē fieri extramittendo. Et huius opinionis videt etiam fuisse Gilbertus pozritan⁹ qui dixit imaginē nō esse in speculo in q̄ apparet. Sed in

aere extremo tangẽte speculuz. Qđ ꝓbabant ꝑ rõnes in oppositũ obiectas. Sz hec opinio falsa ẽ ſm mentẽ Arꝛ. et alioꝝ peripateticoꝝ. Qđ ꝓbat duabꝫ rõnibꝫ. Prima est. qz cũ visus sicut cetere potẽtie apprehẽsiue sensitiue sit virtus passiua. nõ ꝓt eẽ ꝓncipiũ videndi. nisi fuerit passibiliter ꝑfectus. neẽe est ꝯ vt a visibili. passione q̃dã ꝑfectia patiat. suscipiẽdo mutatõe quadã spũali formã seu idolũ rei visibilis. q̃ cũ loco z subiecto ab ipo oculo non sepat in oculo esse dr. Secda rõ. Sicut eĩ lumẽ hz esse in perspicuo puo ita z termiato. z ꝑ ꝙs cũ in vtroq; pspicuo habeat intẽtionale esse. Jdeo intẽtionaliz̃ando colorẽ dat colorꝝ intẽtionibꝫ esse in medio puo. z etiã in termiato perspicuo maxie polito et terso. Et ꝓterea imago esse ꝓt in speculo z in oculo. nõ ſm esse reale z materiale. sed intentionale z spũale. q̃le ꝓmo accipit in medio ſm q actu lucidũ est Hec aũt forma seu potius forme intẽtio nõ facit mediũ q̃le. qz tũc nõ posꝛz ab eodẽ pũcto aerꝛ videri albũ et nigrũ. qđ falsum esse ꝓz de duobꝫ diametraliter sibi oppositis ꝓtra se aspiciẽtibꝫ. quoꝝ vnus videt albũ. z alius nigrũ. Jn eodẽ eĩ pũcto mediꝫ est intẽtio albi z nigri sine sui destructõe. Si eĩ se destruerẽt z ꝓfunderẽt. ad visum distincte nõ puenirẽt. Quaꝓpter imago rei visibilis est in oculo sicut idolũ in speculo. non sicut in subiecto ꝓpio. qz cũ nõ sit q̃litas sed q̃litatis intẽtio nõ eget subiecto sicut q̃litas ſm esse reale accepta. Jn signũ cuius imago rei visibilis est in oculo. nõ ſm supficiẽ sed punctũ. ꝯa qđ inest alicui ſm supficiẽ certã totũ. nõ ꝓt inesse eidem ſm illius supficiei partẽ. Sed imago rei visibilis ꝓt apparere in oculo puo sicut in magno. sicut etiã ꝺr de ido lo in speculo. Et ꝓterea si frangaꝝ speculũ in ꝓres diuersas variantꝫ z multiplicantꝫ imagines ſm multitudinẽ ꝑtium speculi. Vñ imago ꝓprie in speculo vel in oculo non habet longitudinẽ vl'latitudinẽ ſm esse reale. sed intẽtionẽ lõgitudinis z latitudinis hz. sicut intentõem figure et colorꝭ. De intentõnes ꝺr Albrus variantꝫ ſm diuersitatem suscipientiũ diaphanoꝝ. Nam in corꝑibus in suis dimensionibꝫ figuraliter intermiatis et pspicuis pspicuitate puta scz in aere z aqua nõ habẽt figurã determinataz. Sed in corꝑibus terminataꝝ dimensionuz z in figuratis et in pspicuis pspicuitate termiata opaco terrestri habẽt figurã sicut in oculo z in corꝑe speculari. Esse aũt figuratum nõ accipit intẽtio a medio puo. ꝑ qđ diffundit. cuz in eo tale eẽ nõ habeat. nisi accipiamus mediũ puũ inq̃ntum stat sub potestate ꝓmi mouẽtis scz coloꝛis. ꝑ actum sue forme se diffundẽtis. Sed potius hz ꝓportionis similitudinẽ in colore z figura ex ꝓre suscipientis pspicui terminati Forma eĩ agẽtis nõ suscipit in patiente ſm q est in agente. sed ſm congruentiã patientis. ¶ Per hoc ad obiecta. Ad ꝓmũ ꝺm q idolũ vel imago nõ mouet. ꝑ ꝓprie ad motũ rei obiecte. sed noua alia z alia in diuersis sitibꝫ supficiei vel oculi generat. Cum eĩ oĩa visibilia agente lumie fiant. non habẽt generatõnem nisi lumis. Et iõ sicut sola oppositio lumiaris ad rectã diametrũ sufficit ad luminis generatõnem ꝑ omes ꝓres pspicui que recte luminari opponunt Jta etiã ad omnẽ figuraꝝ z coloꝝ generatõem nõ exigit aliud nisi recta oppositio rerũ visibiliuz ad pspicua terminata z intermiata vt ꝺcm est Et in hac parte auctoritas Hilberti insufficies est dicẽtis imagines in oculo nõ esse. neq; in speculo sicut in subiecto nisi dicamus q nõ sint in eis ꝓprie vt in subiecto more qualitatuz materialiũ z realiũ. Vel secũdo dici ꝓt q duplicia sunt accidẽtia. q̃dam sunt absoluta. z q̃dam respectiua. Absoluta sunt duplicia. q̃dã dependẽt a subiecto materialiter et causaliter. q̃dam materialiter seu subiectiue tm. z causaliter aliũ de dependent sicut lumen Per hoc ergo dicendũ q licet accidẽtia absoluta materialiter z causaliter a subiecto dependẽtia nõ moueanꝫ q̃lescente subiecto. tamẽ accidẽtia respectiua mutanꝫ alio mutato. vt ꝓz de paternitate. Et siliter accñtia que dependent a subiecto. subiectiue et materialiter tm. z non causaliter sicut lumen vel color ſm esse formale. z maxime coloris intentio. ¶ Ad secam hz imaginẽ in oculo nõ videtur imago sed res imaginata ab alio aũt videt ꝓt in oculo eam habẽtis sicut videtur imago rei visibilis obiecte in speculo.

Vndecimũ dubiũ est

Vnde est q resplẽdentia lumis. color regit rersi z politi corꝑis. ¶ Solo. hoc est ex eo q corꝑa tersa et polita q̃lia sunt specularia reflectũt simul et diuaricãt sup eã ũicidens lumen. z ideo in oppositũ multiplicant ipsum. Hoc aũt ideo est. qz sunt supficiei polite. Politũ aũt hmõi nature est ꝓpter cõuenientiã quã habet ad lumẽ q multiplicatur lumen sup ipm. z ꝓpter hmõi lumis multiplicationẽ et exuberantiã regit color eoꝝ. nõ ꝺdem sp. sed quãdo sunt in lumie. z sic vident splendida z radiantia.

Duodecimũ dubiũ est

Quare non fit visio nisi ad rectam oppositõem rei visibilis. ¶ Solutio Alberti. Licet nõ cõcedamus visionẽ fieri extramittẽdo q emissionẽ radioꝝ visibiliũ ꝓtensoꝝ diametraliter ad res visas. tamẽ visio nõ fit nisi ad rectã oppositõem visus ad rem visam. Cuius ratõ est. qz colores seu colorum similitudinẽ nõ recipit nisi diaphanũ illuminatum. Ideo opoꝛtet lucez esse actu in diaphano ad hoc q fiat visio. Et nõ solum in diaphano terminato in quo est visibilis color. sed in medio ꝑ quod intẽtio coloris diffundit. z in ipso humido crystallino. Lumẽ autem est illius nature q formas quas abstrahit nõ reddit nisi ei in quod ſm rectã oppositõem ꝓcedit. Si autez lux talis esset q afficeret diffundendo vndiq; ad omnẽ differentiã positionis. tunc visus esset omis rei que quocũq; modo per mediũ deferẽs visui cõiungeret. Sicut auditus ẽ omnis soni. quia aer violẽter motus vndiq; inundat. et silter tactus est omis calidi qualitercũq; tactui coniuncti.

Sed contra. luminis diffusio ozbicularis est. ergo ad omnẽ differentiã debet fieri visio. ¶ Solutio. licet lumen ozbiculariter diffundatur. solum tamẽ fit visio sub figura pyramidali radiosa a basi rei visibilis oppositie sup visum perpendiculariter ozientem.

Decimũtertiũ dubiũ est

An ozganũ auditus sit de natura aeris. ¶ Pro solutiõe notandũ q ozganũ auditus est auris cum vniuersis ipsum integrantibꝫ. Ad eius autẽ integritatẽ reqritur. Primo quoddã mixtũ aereum seu aer. nõ tamẽ pure elemẽtaris. sed cõplexionatus Secũdo reqritur tympanũ auris qđ est neruus tactiuꝰ qui expãditur in exteriori auris. Tercio reqritur materia cartilaginosa que sunt larera auris versus extra extensa. z hec sunt dura vt percussa bene ꝑcutiant. z versus exterius sunt lata vt bene hauriãt sonũ et sunt versus interius foramina tortuosa vt ꝓhibeatur

aer extre. Natura etiam fecit aurem tanq̄ purgatorium cholere. vt virtute defluētis cholere tympanū auris z latera aurīs sicca z dura maneāt. z tāto melius ad sonor̄ p̄ceptōes seruiāt Pellis em̄ tympani sicca bñ sonat. z chor de sicce in instrumētis musicalibus. emollite autem sonū perdunt. z due aures sic disposite cōtinuantur per duos neruos se intersecantes primo sensitiuo. sicut p̄us dictum est de organo visus. Per hoc ergo ad quesitū dicendum q̄ totum organum non est de natura aeris a dominio. sed vna partiū principaliū. scz aer ille immobilis. Nō tamen vt videtur sentire Albertus. aer est pars principalissima imo neruus auditiuus seu tympanū inuoluens videtur principalissima quoniam q̄n pulsat ab aere intrinseco moto et pulso ab extrinseco. qui est intrinseco connaturalis. tunc fit auditus

Decimūquartū dubium.

Utrum aer sit immobilis. ¶ Et videt q̄ non. quia aer in meringa auris inclusus proprio motu semp mouetur tremēdo propter calorez auris ¶ Solutio Alberti. sic. vt sentire possit sonor̄ differētias qualiter. Si em̄ moueret. exteriores motus nō reciperet nisi cōfuse. hinc obscurescūt illi q̄bus aer in auribus incipit vehementer moueri Et hec est causa fm Albertū q̄ quando aliquis mergit caput sub aqua adhuc audit sonos qui fiūt super aquam q̄diu manet meringa plena aere hmōi. q̄ soni intentio per aquā vt per medium tm̄ diffusa veniēdo ad aerem qui est in aure percutit tympanū auris z facit auditum. quod dicit se Albertus expertū esse. Verū aqua percutiēs aerē qui est in aure multū cōfundit sonū sub aqua auditū Ad rōem in oppositū dicendū. q̄ aer ille est immobilis motu violento et motu alieno quo extrinsecus mouetur. est tamen mobilis z mouet motu naturali. p̄prio. Verum si per spūm innaturalē int̄ innaturalit̄ moueat surditatē inducit

Decimūquintū dubium

Utrū organum olfactus sit de natura ignis. ¶ Et videt q̄ non. quia dicit secūdo de anima. q̄ organum olfactus sit de natura aeris z aque. z q̄ nullius potentie organum sit de natura ignis propter nimiā actiuitatē. ¶ Solutio. sic fm potentiā. fm actum aūt est de natura aeris et aque. Primū patet. quia est medietas ignitor̄ odorum. Omnis aūt odor est calidus z siccus effectualiter ratione fumalis euaporationis cū qua diffundit. ergo cū organum olfactus sit tale in potētia qualis est odor in actu. fm q̄ fumali euaporatione diffundit. necesse est q̄ organū olfactus sit calidum in potētia. Secōm. p̄bat ratio in oppositū facta. Unde organū olfactus fm esse primū quod est velut somnus est frigidū z humidū sicut cerebrum sub quo prime collocat. Sed quantum ad esse secundū (quod est velut vigilia z ab obiecto sibi cōueniēs) est calidū z siccū et in hoc habet symbolum cum igne. Et propter hoc animalia quor̄ cōplexio magis accedit ad calidum z siccum sunt meliorīs olfactus aliis animalibus. Arguit. ex hoc videt plato bene dixisse organum visus esse de natura ignis. quia licet fm actum sit de natura aque. tū fm potentiam est de natura ignis sicut olfactus organū. Solutō non est simile. quia organum olfactus est actualiter de natura aque fm q̄ est in potentia ad calidū ignis. Organū aūt visus est de natura aque inquantū p̄spicuū quoddā et vt in potentia est ad lumen quod non est qualitas ignis vt hmōi sed p̄mi alterātis Sed contra Ignis est lucidus actu. saltem in materia aliena sicut z calidus est Ideo videt q̄ adhuc eadem rōne deberet organū visus dici de natura ignis sicut organū olfactus Solutio. nihil prohibet organū visus dici de natura ignis inquantū ignis lucidus est eodem modo quo olfactus organū attribuitur igni inquantū est calidus z siccus. Sed Arestoteles improbat opinionē antiquor̄ p̄o quāto ponebant organū esse actu lucidū vt visus haberet virtutē actiue lumē emittēdi z agendi in visibilia. Ponebant em̄ visionē fieri extramittēdo. Vel dr̄ fm Alb. q̄ ignis p lucē nō p̄t actuare oculū igniēdo z calefaciēdo sicut ignis calido z sico actuat olfactum. quia per hoc destrueret oculus nec ignis per suam lucem actuat oculum p̄uertibiliter. sed lux in cōmuni cōuertibiliter oculum actuat.

Xvj. dubiū

Quare inspirātes fortes odores z ad solē respiciētes freqn ter sternutāt ¶ P̄o solutōe notandū fm Alb. q̄ sic̄ natura ordinauit refrigerās p respiratiōem ingredi ad cor et ad pect̄ p cordis refrigeratōne. ita ordinauit q̄ actus calidū ingressus habeat ad frigidissimū. ad mitigatiōem frigiditatis ei⁹ qđ inter mēbra p̄ncipalia frigidissimū ē. cuiusmōi est cerebrū. Secđo notandū. q̄ sternutatio nihil aliud ē nisi q̄dā mot⁹ expulsionis alic⁹ repugnātis a cerebro Per hoc ḡ dr̄ q̄ fortes odores inspirati nimis cerebrū calefaciūt. z sil̄r lumē solis ingrediēs p oculos z neruos vsq̄ ad primū sensitiuū. z p ons cerebr̄. z iō ꝓpellendo repugnās cerebro. motū faciūt expulsionis qui est sternutatio Vñ quiecđ inspirādo vel als cerebro repugnans q̄liter cūq̄ applicatur sternutationem inducit

Xvij. dubiū

Quare rheumatici male audiūt. videt. z odorāt ¶ Sol⁹ ꝓpt̄ abūdantiā rheumatū descēdētū a cerebro p neruos sensitios illor̄ sensuū. q̄ rheumata pl⁹ indisponūt oppilādo organū olfact⁹ qđ ē cerebro vicinissimū. ideo plus impediūt olfactū Et q̄ rheumata rōe q̄litatis plus repugnāt organo auditus qđ hūido z calido q̄oliber pficit. vt dictū est. Ideo licet ꝓpter vicinitatē plus impediāt visus ꝓpter ꝓpinquitatē oculor̄ ad cerebrū. tm̄ ꝓpter repugnantiam q̄litatis rheumatis plus impediūt auditū

Xviij. dubiū

An organa tact⁹ et gust⁹ sint de natura terre. ¶ Et videt q̄ nō. q̄ tūc mēbra magis terrea eēnt pl⁹ ceteris tactu z gustu vigētia. qđ falsum ē Secđo. gust⁹ z tact⁹ sūt distincti sensus. ḡ nō p̄nt hre organū eiusdē ꝓplexiōis Sol⁹ sic. Qđ p⁹ p̄z de tactu. q̄ ad hoc q̄ organū tact⁹ sit i poña ad q̄litates tāgibiles p̄rias or ipm eē redactū ad tēperamētū mediū q̄litatū hmōi. Et q̄ tra min⁹ hz de rōne tactiue q̄ alia elemēta. q̄ fer oīa elemēt̄or ē nccē ē in organo tact⁹ eē pl⁹ de tra fm q̄ titatē. Secđo idē p̄z de gustu. Or gust⁹ est q̄dā tact⁹. iō elemēto terre attribuit. Verum sicut organū olfact⁹ est actu frigidū z hūidū. z potētia calidū z siccū. Ita organū gust⁹ ē actu frigidū et siccū. tm̄ poña hūidū. s. hūiditate saliuali. z hoc q̄ ad bn̄ eē. ¶ Ad obiecta in oppositū Ad p̄mū dđm q̄ organū tact⁹ nō est simplr terreū. q̄ capill̄. ossib⁹. unguib⁹. z dentib⁹ nō sentimus. nisi inq̄ntū aliq̄b⁹ taliū neruis p̄mixti sūt in extremitate sicut accidit dentib⁹. scz or terreū ꝓpter cām tā dictam. ¶ Ad secđm dđm q̄ gust⁹ nō ē tact⁹ formaliter. q̄ tūc nō eēnt q̄nq̄ sensus exteriores. scz or q̄daz tact⁹ q̄dāmō. quia scz

id qđ est materiale in gustu est tãgibile. Et ꝓpter hoc.qz vterꝫ eoꝝ sentit p mediũ intrinsecũ Et ita formaliť orgánice distinguunť nõ solũ q̃ ad bñ ee.sz etiã q̃ ad ee simplr.

Decimũnonũ dubiũ est

Utrũ tactus z gustus instrumẽta sua habeant circa coꝛ. ¶ Et videť q nõ.qz orgánũ tactus videť neruus tacti uus expãsus lõgitudinaliť latitudinaliť z ꝓfundialiter p totũ corpꝰ z a cerebꝛo oꝛiri cũ spũ tactiuo. Silr neruꝰ in lingua a cerebꝛo ꝓtensus mediãte spũ aialis gustatio videť ee orgánũ gustꝰ. Vñ in lingua sapoꝛes sentimus et nõ circa coꝛ vt manifestũ est ¶ Solo sic. vt ỏr textus Et hoc ꝑmo pz de tactu duplici rõe. Prima qz cerebꝛ z coꝛ in ꝓplexione oppoñunť.z iõ oꝑtet coꝛ ee calidissimuz inť ꝑncipalia mẽbꝛa.sicut cerebꝛ inter ꝑncipalia mẽbꝛa frigidissimũ. Et hinc est q hñtes puũ caput p ꝓportionem ad alia mẽbꝛa stz impetuosi z vehemẽter actiui.qz calorẽ coꝛdis puitate cerebꝛi tpare nõ pñt. Quo ꝓtra exceden tes capitis magnitudine stz nimis tardi z pigri. qz calor coꝛdis in talibꝫ cerebꝛi magnitudine impediť. Dz g̃ oꝛ ganuz tactꝰ qđ est terreũ esse in calidiori loco coꝛpis.s.in coꝛde.vt p caliditatẽ coꝛdis frigiditas reducaťad tẽpe riẽ. Scđa ratõ est.qz lz tactus ybiqꝫ p totũ coꝛpus sen tiat tãgibilia.tñ coꝛ excellẽtius sentit oibꝫ membꝛis.et est fons tactiue virtutis.z vt ab ipo ꝓtrus illa ad oia alia mẽ bꝛa ꝓcedat. Scđo pz de gustu.qz gustꝰ est q̃dã tactus z ꝑm hoc ad coꝛ tanq̃ ad fontẽ cũ sensu tactꝰ referť ¶ Ad obiecta. Ad primũ dõm ꝑm Alb,in liº de hoie. q tactus duplr ꝓsideraťur.s.in rõe formę z in rõe potẽtie iudicatiue. In rõe formę sic hz totũ corpus ꝑ organo et nõ vtiť aliq̃ medio sed magis sentit in ꝑtibꝫ illis q̃ magis ad eq̃litatẽ accedũt z magis ꝑncipãt spm sensibilẽ. z ꝓpterea.ossa. cerebꝛi.capilli.z coꝛnua z vngues.nõ sentiũt nisi ꝑm quẽ dã modũ.sez inq̃ntũ ꝓposita stz talia pãniculis neruosis. in q̃ꝫ dissolutõe sentiť dolꝰ. Cuz em tactus sit sicut forꝫ ma coꝛpis aiati.ꝓplet totã materiã suã. z ꝓpter hoc per cipit q̃cq̃d imutat curẽ vel neruũ.z hoc mõ ꝑncipaliter ẽ in coꝛde qđ est ꝑncipiũ totiꝰ coꝛpis.z p fila neruoꝝ ꝓri net totũ coꝛpus. Scđo ꝓsideraťur inq̃ntũ est potẽtia iudi ciaria tangibiliũ.sic fluit a cerebꝛo z nõ est in ipo nisi q̃ ad pãniculos neruosos q̃bus cingiť z distinguiť cerebꝛum. Fluit aũt a cerebꝛo ꝓme.z originaliter a coꝛde. z est in neruo. z p neruũ vadit ad carnẽ.cui etiã neruꝰ tactiuꝰ cõ mixti stz vsq̃ ad cutẽ tanq̃ ad mediũ tactus.et ita tactꝰ est subiectiue in neruo. Et iõ vbi maioꝛ est neruoꝝ vnio ibi est fortioꝛ tactus. Hinc sub planta pedis fit titillatio et sub ascellis z in locis vbi neruꝰ ꝓcurrunt. ¶ Ad scđm dõm q gustꝰ inq̃ntũ est sensus alimẽti est ꝓmixtus ex ca lido.frigido.humido.z sicco. z q̃ ad hoc hz instrumentũ suũ circa coꝛ. Alimentũ etiã hz dꝛnas tangibiliũ z digeri tur a caloꝛe coꝛdis.z p tanto ỏr gustus hẽ suũ instrumẽ tũ circa coꝛ sicut tactus. Si aũt accipiaťgustus vt poten tia dñu dicatiua sapoꝝ sic hz ꝑ suo instrumẽto linguã. ma xime ꝑm ꝓtem posteriorẽ. Jn signũ cuius epicuri desiderabãt lõga colla.nõ lõgas seu latas linguas vt diu ꝑsen tia boni alimẽti delectarent. Sed cõtra.ỏr Galienus q digestio fiat a caloꝛe epatis.in q̃ etiã viget maxime vir tus digestiua.g̃ ꝑm q gustus et tactus stz sensus alimẽti habebũt magis instrumẽta sua circa epar q̃ circa coꝛ.

¶ Solo ꝑm Auicennã in libꝛo de animalibꝫ. z ꝑm Auer roim in capꝰo de coꝛde qui determinãt ꝓtrietatẽ Are stotelis z Galieni.q in veritate est q̃dam ꝓparatio alimenti in epate.vt ỏr Galienus. cui non cõtradicit Are stoteles. Sed illa ꝓparatio non sufficit nisi in virtute ca lozis coꝛdis. Quia sicut coꝛ est effectiuũ ꝓncipiũ z fon tale ipsius vite in omnibꝫ membꝛis. Jta etiam est fontale ꝑncipiũ nutrimenti. Sed in stomacho est quedã ꝓparatio.et vlterioꝛ fit in epate.cõpletiuã aũt formã nutri mentũ nõ accipit nisi a caloꝛe coꝛdis. z quo ad hoc gustꝰ et tactus dicunť habere instrumenta sua circa coꝛ.

Vigesimũ dubium est.

Quomodo tactus poteſt sentire q̃litates tangibiles. cũ tamẽ sint omes de cõpositione oꝛgani. ¶ Solutio. tac tus qualitates tangibiles non sentit. eo modo quo sunt de eius ꝓpositione ꝑm illam medietatẽ tẽperamenti. Sz vt ꝓuatus excellentia qualitatũ tangibiliũ vt scilz est in potentia ad illas. Unde tactus simile sibi calidũ.molle. durum.z hmõi non sentit. Cuius signũ est q febricitan tes sentiunt caloꝛem innaturalẽ.eo q excedit caloꝛẽ com plexionis eoꝝ. Sed ethici maioꝛẽ habentes caloꝛem fe bricitantibꝫ non sentiunt eum.quia caloꝛ in eis mẽbꝛa in format et tactus est eis quasi naturalis

E sensibilibus autez his que ꝑm vnũ quodq̃ sensitiuũ puta dico caloꝛe.z so no.et odoꝛe.gustu.et tactu. vniversali ter dictum est que actio ipsoꝝ in his que de anima et quid operari ꝑm vnũquodq̃ sensitiuo rum. Quid autem oporteat dicere quodlibz eo rum scz quid caloꝛ.quid sonus.quid odoꝛ.quid sapoꝛ. et similiter quid de tactu considerandum est.et primo de caloꝛe. Est q̃dem igitur vnum quodq̃ dupliciter dictum.hoc quidẽ actu.hoc vero potentia. Quoniã quidẽ igitur actu caloꝛ et sonus quomõ est idem vel alterũ.bis qui ꝑm actum sensibus. puta visioni et auditioni dic tum est in his que de anima. Quid autem vnũ quodq̃ eoꝝ existens faciat sensum et actum nunc dicamus. Quemadmodũ igitur dictum est de lumine in alijs q̃ sit caloꝛ pspicui ꝑm ac tum.quãdo enim vtiq̃ inest ignitum in perspi cuo presentia lumen est. priuatio vero tenebꝛe Quod autem dicimus. quod est perspicuũ nõ est ꝓprium aeris vel alicuius sic dictoꝝ coꝛpoꝝ sed est q̃dam cõmunis natura z motus q̃ sepa ta q̃dem nõ est. Jn his vero est z in alijs coꝛpo ribꝫ. Jn his quidẽ magis.in alijs aũt minus

¶ Jste est secundus tractatus huius libꝛi. In quo posteꝫ in precedenti tractatu visum est de sensu. Jn hoc secũdo tractatu prosequitur de sensibili seu sensato trium sen suum.sez de caloꝛe.sapoꝛe.et odoꝛe.que agunt in sensum Et ꝑm hoc ꝑmo diuiditur tractatus in tria capitula Jn primo agitur de caloꝛe. Jn secundo de sapoꝛe. Jn tercio vero de odoꝛe. Secundũ ibi (De odoꝛe aũtẽ z sapore) Tercũ ibi(Eodẽ mõ volũt intelligi) Primũ caplm di uidiť in duas ptes ꝑncipales Jn ꝑma scrutať definitõez

De quidditate coloris et speciebus eiusdem

et quidditatē colozis Jn scōa tractat etiaz de esse potestatiuo seu de spēb⁹ in qs diuidit. Scōa ibi (Est g̃ inec.) Prima sub diuidit in duas pticulas. In pma ponit intentionē. Jn scōa eandē exeq̃tur. ibi (Quemadmodū igit) Quantū igit ad pmā pticulā t premialē ōt. Qſ de sensilibus vnuſcuiuſqz sensus scz de colore. sono. odore. de gustu t tactu. Hoc est de gustato siue sapozib⁹ t tactis siue q̃latib⁹ tangibilib⁹ vlr t in cōi nō descendendo ad spēs eoz dictū est in libro de aīa t etiā ibi dictuz est de eis fm esse formale q̃ agūt in suū sensum Hic q̃nter q̃siderandū restat de ipis nō vlr. sed pticularit magis fm eoz esse absolutū t q̃dditatiuū. ostēdendo q̃d vnūqqz eoz sit. Et pmo de colore. Dictū est etiā in libro de aīa quo vnūqqz qz hoz sensibiliū duplr ōt. scz actu vt ūmutat sensum et in potētia imutādi sensum. t quo sensibile in actu sit idez sensui in actu. Nūc restat dām de vnoq̃qz sensibiliū in actu. q̃ facit opationez in sensum q̃d sit p seipm definitiue Dictū est etiā de lumīe in libro de aīa q lumē sit colox p spicui fm q pspicuū est in actu. Jn signū cui⁹ qñ ignituz corp⁹ vel lucēs est pñs. tūc pñtia illi⁹ est lumē in pspicuo. et eius ꝓuatio tenebze. Et subdit phs. q h pspicuū cui⁹ lumē est actus nō est ꝓpriū aeri vel aq vel alicui corporuz Sed est q̃dā cōis natura t virt⁹ passiua t receptiua nō separata vt platonici voluerūt. Sz est oib⁹ corpib⁹ fm q̃nd̃ā analogiā cōis. vt in hīs magis inueniť vt in celestib⁹. et in hīs scz inferioribus minus

Quēadmodū igit t corpoz necesse est vltimū eē t huius vtriusqz. Lumis igit natura in determīato pspicuo ē. Jpius āt q̃d in corpib⁹ pspicui vltimū. q̃d q̃dē erit vtiqz aliq̃d. palam. Qaūt hoc sit color ex accītib⁹ manifestū. Hā qz color in extremitate aut extremitas est. vñ et pythagorici epiphaniā vocabant. Est q̃dē em̄ in corpis extremitate sed nō extremitas corpis Sed eandē naturā manifestū optet existimare q̃ exterius colorank. hāc t interius. Videnť āt aer t aqua colorata. eteñ aurora tale. sed ibi q̃dem. qm̄ indeterminato accidit. nō eandē colorē hz accedentib⁹ ppe. t lōge. nec aer nec in aere. Jn corpibus vero nisi ꝓtinēs faciat trāsmutationē determinata est t phātasia coloz. Manifestū est igit q ide t ibi t hic susceptiuū colorū est. pspicuū ergo fm q existit in corpibus. colores facit ꝑmutari. ineſt aūt aut plus aut minus in oībus. Qm̄ autē in extremitate color lumis vtiqz extremitas aliqua hmōi erit. Quare color vtiqz erit pspicui extremitas in determīato corpe. Et ipsoz pspicuoz puta aque. etsi q̃dem aliud tale q̃runcunqz videť aliq̃s color ꝓprius esse fm extremitatē similiter omnibus ineſt

¶ Hic ꝓsequenter exeq̃tur intentionē suam ostendēdo quid sit color. Et in effectu ponit hanc definitōem coloris. scz Color est extremitas pspicui in corpe terminato quā fm tres pticulas eius fm ordinē probat vt ex textu colligi potest. Et pmo primā qua dicit color est extremitas. t hoc sic Quia cū cuiuslibet corporis sit aliqd vltimū quod est superficies. hoc aūt vltimū in quolibet corpore cōtinet naturā pspicui fm quā natum est affici lumine seu natura lucis. Cum igit necesse sit in oībus corpozibus vltimū fm q pspicuū est in actu fieri per lumē. color erit extremitas pspicui fm q ē in vltimo scz in superficie Vnde dicit Aristoteles q necesse est colorē esse extremitatem vel in extremitate. Quod probat auctoritate pythagoricoz qui dicebant colorem epiphaniā. id est superapparitionē. Verum tamē est q licet color sit extremitas perspicui. tamē non est extremitas corporis que est superficies. sicut natura perspicui que est in perspicuis corporibus nō est ipsa corpora pspicua sed est in ipa extremitate que est superficies Et hoc gratia diaphanei tatis sicut dicit secūda pars definitionis. Quā sic probat. quia color ineſt corpori fm q est susceptiuū luminis. sed corpus est susceptiuū luminis ratione pspicui. ergo color non est extremitas cuiuscūqz sed perspicui. Maior patz. quia fm q corpora diuersimode lumen recipiunt diuersimode colorātur. Sed minorē probat phūs. Nam eandē oportet existimare naturam qua q̃dam exterius et superficietenus colorank. t aliqua interius. vt aer et aqua t hec natura ē perspicuitas. quia fm q diuersimode ineſt corporib⁹ his plus. t his minus. diuersimode facit lumen participari. t corpora colorari Videnť em̄ aer et aqua colorari. Aer q̃dem in aurora videť habere colorem aureū ratione pspicui eius aliqualiter condēsati per frigiditatez noctis. ita q lumen omino libere non penetrat. sed afficit fm naturam perspicui. Similit fit in aqua Sed tamē differūt sic colorata interius ab alijs superficietenus coloratis. Quia interius colorata non eūdem habent colorem accedentibus prope. t longe stantibus. Alia aūt eundem seruant colorem siue prope siue longe stantib⁹ in certa saltem distantia. t ita de illis est determinata phantasia et estimatio de eorum colore. Quod verum est nisi locus cōtinens corpora aliquādo facit trāsmutationē ad aliū colorez q̃ sit ille quē habet ex participatione luminis liberi in ꝓprio suo perspicuo. Nam aliquādo solis lumen splendēs per vitrum rubeum. cōtrahens naturam illius diaphani cōstituit colorem illum in corpore cui incidit. mutando eius ꝓpriuz colorem. Est igitur color extremitas perspicui vt dicit secūda pars definitionis. quia in extremitate est superficiei. scz ratione diaphani. Tercia autem pars sic oñditur. Quia est soluz in illo corpore quod terminat visionem sed visio non terminať omino ad corpus pspicuum perspicuitate peruia. sed ad corpus pspicuū perspicuitate terminata. scz opacitate terrestri. t quanto plus fuerit terminata tanto est pfectior phantasia coloris. vt dictuz est. Vnde si aqua t hmōi videanť colorata ꝓprio colore solum eis cōuenit ratione illa qua perspicua terminata sunt. vnde si nō fuerit pspicuū in eis vere terminatum nō habēt verum colorem t determinatū t ꝓprium.

Est ergo ineſſe in perspicuo hoc quod quidem et in aere facit lumen. Est autem non sed priuatum esse. Quemadmoduz igitur ibi hoc quidem lumē. hoc vero tenebze. Jta t in corporibus album et nigrum insit.

¶ Hic ꝓnter in scōa pte ꝓncipali capli tractat de spēb⁹ colox. t ꝓmo de extremis. secūdo de medijs. Et fm hoc diuidit in duas ptes. Scōa ibi (De alijs āt) Jn pma ōt

q̄ sicut se habent lumen ⁊ tenebre in aere seu in pspicuo paruiori. ita se habēt albū ⁊ nigrū in alijs corporib⁹ scilicet perspicuis pspicuitate terminata

De alijs aūt coloribꝫ iam diuidētes q̄tmodis cōtingit fieri dicenduꝫ. Contingit em̄ secꝫ inuicez esse positis albo et nigro ita q̄ vnūqd̄q̄ eoꝝ sit inuisibile ꝓpter paruitatē Quod aūt ab ambob⁹ visibile sit fieri. hoc em̄ nec̄ album p̄t videri nec̄ nigrū. Qm̄ aūt necesse quidē est quendā colorē habere. neutrū aūt horꝫ possibile est necesse est cōmixtū esse ⁊ spēm quandā coloris aliā Est quidē ergo sic accipe plures colores esse q̄z albū et nigrū. Multos aūt ꝓportione. Tria em̄ ad duo ⁊ tria ad quattuor. ⁊ fm alios numeros est secus inuicem iacere. Vi autē oīno fm nullā ꝓportionē sunt sed fm abundantiā et defectū quoddā incōmensurabile. Eodē itaq̄ modo hoc oportet habere sicut in consonantijs qui quidez in numeris ꝓportionatissimis colores. quemadmodū ibi in cōcordātijs Vi aūt delectabilissimi colorꝫ esse videnť velut coccineus ⁊ puniceus. Pauci aūt tales propter causam ꝓpter quā quidē ⁊ symphonie pauce. Qui aūt nō in numeris alij colores. vel etiaz colores oēs in numeris esse inordinatos aūt et hos ipos qñ nō puri sūt. q̄ nō sunt de numero tales fieri. vnus siq̄dē modus generationis colorꝫ hic est. Vnus autē apparere p alternos quēadmodū aialiū pictores faciūt alterū colorem sup alterū. manifestiorē supponētes. quemadmodū qñ in aere vel in aq̄ volūt aliquid facere apparēs. Et quēadmodū sol fm se quidē albus videť. per caliginē vero ⁊ fumū puniceus. Multi ei ⁊ sic erūt colores eodē mō ꝑus dictoꝝ ꝓportio em̄ erit vtiq̄ q̄dā eorū q̄ in supficie ad eos q̄ in pfundū Quidā aūt ⁊ oīo nō sūt in ꝓportōe

¶ Hic in scda ꝑte tractat de coloribꝫ medijs Et p° fm opinionē antiquoꝝ. Scdo fm veritatē ⁊ opinionē ꝓpriaz Et fm hoc diuidit in duas ꝑtes. In quaꝝ p̄ma facit primū. In scda scdm. Scda ibi(Si aūt mixtio) Prima ꝑs rursus subdiuidit in duas In p̄ma recitat opiniones antiquoꝝ. In secūda reprobat eas. Secūda ibi(Nisi q̄s.) Quantū igit ad primā ꝑtem ponit intentōem suā dicēs q̄ de alijs coloribꝫ medijs. eos diuidēdo et distinguendo nūc ꝓpter dām est. Recitat aūt duas opiniones. Quarū prima fuit Democriti ⁊ Leucippi. Alia vero Anaxagore. Democritus ⁊ Leucippus dicūt colores medios fieri p iuxtapōem extremoꝝ colorꝫ albi ⁊ nigri sic se habētiū q̄ q̄libet extremoꝝ ꝓpter paruitatē sit inuisibile. Et ratio em̄ iuxta se positis vt dicūt resultās est visibile nec tū albū nec nigrū ⁊ cū sit tale visibile nec vt albū nec vt nigrū necesse est videri mediū colorē cōmixtū ex vtroq̄ q̄ est alius spēi ab extremis. Et sic iuxta diuersum modū cōmixtionis ⁊ iuxtapōnis minimoꝝ extremoꝝ colorū. fm diuersum ꝓportōis modū ꝓcludūt spēs colorū mediorꝫ variari et multiplicari. Et q̄ hec cōmixtio fieri p̄t seruata debita ꝓportōe q̄lis est trū ad duo vt sint tres partes vnius ⁊ due alterius. vel trū ad quattuor vt sint tres vni⁹. ⁊ q̄ttuor alteri⁹. Potest etiā fieri nō seruata debita ꝓportōe sed tm̄ fm abūdantiā ⁊ defectuz. ita q̄ de alio sit plus. de alio min⁹ absq̄ ꝓportōe sicut fit fm eos in numeris quos dicūt nō cōmensuratos quēadmodū accidit in cōsonātijs musicalib⁹. ideo contingit fieri medios colores delectabilissimos. sicut sunt coccineus ⁊ puniceus. q̄les pauci reperiūnť ꝓpter eandē cām ꝓpter quā pauciss̄me reperiūtur symphonie musicales. Illi aūt medij colores qui causanť ab extremis sine debita ꝓportōe. Alij s̄t delectabilib⁹ ⁊ sunt indelectabiles. Si autē quis dicat oēs colores esse in numeris. eo q̄ abūdantia ⁊ defect⁹ est quidā numerus nō ꝓportionatus. tunc oportet quosdam esse medios colores ordinatos seu in debita ꝓportione causatos qui sunt delectabiles. Alios vero inordinatos. quia nō fiunt ex debita ⁊ ꝓportionata cōpositione extremoꝝ. qui etiā dicunť nō puri. quia non constant in numero ꝓportionato. Hoc ergo modo quidā dixerūt medios colores fieri. Sed alius est modus Anaxagore dicētis q̄ colores medij generenť p suppositionē alternatiz vnius coloris extremi sup alium siue albus supponať siue niger. semp em̄ resultat color medius p hoc q̄ alter extremoꝝ alteri supponiť. Quod ꝓbabat duobus exemplis. Primū est in artificialib⁹. Nam pictores illo mō faciunt colorē vnū ponētes sic manifestiorē. ⁊ alterum superponentes. Ita tamē q̄ nō oīno tegat suppositū colorē. ⁊ hoc quidē faciunt qñ depingunt aliq̄d quasi stans in aere vel natans in aqua. tūc em̄ colorē imaginis aialis ponūt primo ⁊ superducūt illis colorē tenuē diaphanū. non regentē nec̄ colorē nec̄ figurā imaginis. Secundū exemplum est in naturalib⁹. Nā p hunc modū sol q̄ fm se albus et lucidus videť. transparēs p caliginē ⁊ fumū apparet puniceus. Et quēadmodū Democritus ⁊ Leucippus multitudinem mediorꝫ colorum dicebāt fieri ex diuersa commixtione ꝓportionata vel non ꝓportionata. Ita etiā p diuersum modū supponendi versus ꝑfundū et supponendi versus supficiem extremos colores fm debitam ꝓportionem vel extra debitam proportionem ponebant medios colores multiplicari

Dicere aūt sicut antiq̄ defluxionē esse colorez et videri ꝓpter talē cām incongruū. oībus em̄ modis p tactuz necē ipm facere sensum. Quare mor melius est dicere p moueri intermediū sensus a sensibili fieri sensum q̄z tactu ⁊ defluxioni bus in sec⁹ inuicē sibi posit̄. Igiť necesse sicut magnitudinē accipe inuisibilē. ita ⁊ tps insensibile aūt vt lateāt mot⁹ pueniētes ⁊ vnuz puteť esse ꝓpter sil'apparere. Hoc aūt nulla necitas. sed q̄ in supficie color īmobilis extās ⁊ motus a supposito nō silem facit motū. Quare aliud apparebit ⁊ nec albū nec nigrū. Quare si nō ꝓtingit nullā magnitudinē esse inuisibilē sed quālibet ab aliq̄ distātia visibilē ⁊ hec quidē colorum cōmixtio. ⁊ illo āt mō nihil obstat q̄n appareat quidam color communis eis qui cum alongeꝝ

Qm̃ em̃ non est vlla magnitudo inuisibilis in his que deinceps considerandũ est

¶ Hic ꝓ̃r phs reprobat has opiniones. Et primo sil' cõiunctum. Scõdo secꝛsum q̃ntũ ad id in q̃ differebãt Cõiunctum eas reprobat q̃ntũ ad id in q̃ cõueniũt. Oẽs em̃ antiq sez Anaxagoras z pcipue Democritꝰ z Leucippus in hoc ꝓuenũt q dicebant sensum visus fieri p resolutõem alicuius a cꝛpe colozato qõ p mediuz decurret successiue vsq ad visum z tãgeret ipm. ꝓpter hoc ponẽtes visum eẽ quendã tactũ. Hoc autẽ est incõgruũ et incõueniẽs. qz licet (ꝓpter h̃ q oibus sensib⁹ sentum⁹ int⁹ suscipiẽdo) q̃libet sensus sit q̃dam tactus. nõ tñ ꝓpie vt isti putabant. Solũ em̃ tactus ꝓprie dictus. q̃ est cꝛpis sensibil' in gustu z tactu est. Jn alijs autez trib⁹ sensib⁹ est spẽi simplicis. z iõ metaphozice sensibilia illoꝝ sensuũ tãgũt suos sensus. Et ꝓterea cũ visio pcipue inter ceteros sensus fiat subito non est dõm cũ antiqs q veniat visibile successiue p realẽ decursum alicui⁹ materialiter resolubil' ad visum. sicut in tactu reali tãgibile successiue mouetur ad tactũ. sed fit moꝝ z subito. Diuisim ꝑus reprobat positõem Democriti z Leucippi dicẽs. q si fierent colozes medij p iuxtapositõem minimoꝝ extremoꝝ coloꝝ. tunc nõ fieret coloz medius vere. sed solũ phãtastice z decepti ue. qz iudicarent duo extrema eẽ vnũ mediũ. ꝓpter sil' apparere. qd vtiqz nõ est neccariũ dicere. Sequelã ꝓbat. qz dicũt extrema ꝓpter puitatẽ insensibilia. z p ꝓns tps in q̃libet taliũ sentiꝝ. Sicut em̃ magnitudo sensibil' est vel insensibilis. Jta z tps quo hmõi magnitudo ꝓcipiꝝ Si ergo illa aroma extrema cõiungant solũ fm locũ (vt ipsi dixerũt) nõ erit vnũ vere mixtũ. z ita nõ erit vere vnus medius coloz. Jn oibus em̃ loco tm̃ ꝓpositis nõ est sensibile aliqd cõpositũ nisi rõne ꝓponentiũ. nec hz qualitatez aliquã nisi q̃ est suoꝝ ꝓponentiũ. Et qz ꝓpter insensibilitatẽ tpis extremoꝝ sensibiliũ dicũt extrema insensibilia. et ꝓpositũ mediũ sentiri. iõ nõ ponũt aliqd verũ mediuz sed solũ deceptiue. Hoc autẽ incõueniẽs nõ sequtur ad dictũ Anaxagoze z eoꝝ q̃ dicunt colozes medios fieri p suppositõem extremoꝝ. z iõ illi melius dixerũt alijs. Coloz em̃ suppositus mobilis z alterabilis est a sibi subiacente sicut oẽ diaphanũ mouet z alterat ab eo qd p ipm videt. Et iõ qñ sic alterat et mouet visum. tũc nõ facit sibi silem motũ purũ. Sed mouet in forma ei⁹ q̃ alterauit ipsum. qsi pmixta cũ forma ꝓpria. vt supꝰ oñsum ẽ de sole video p fumũ q̃ apparet punice⁹. Jlle em̃ coloz ẽ fumi sub alicuius solis colozati. z iõ coloz ille medius ex extremis resultãs statim apparet ali⁹ ab albo z nigro Et sic nõ opꝰ pus in ei⁹ visiõe accipe colozẽ albũ. z postea nigrũ. et tũc cõpositũ colozẽ ex vtrisqz. z extrema latere nos ꝓpter insensibilitatẽ tpis sicut in ꝓdicta opinione dr. qz ex suppositione z suppositõe causat act⁹ realiter medi⁹ q̃ neuter extremoꝝ est. Et fm hãc opinionẽ etiã non oꝑtet dicere q aliq̃ magnitudo cꝛpis colozati sit inuisibilis. sed potiꝰ dicemus quãliter visibilẽ ab aliq̃ distãtia determiãta maiozi vel minozi. Hec igit fm veritatẽ est coloꝝ extremoꝝ ꝓmixtio. nõ q̃dem fm rẽ z simplr. sed fm q queniunt ad sensum. Quo ad hoc autẽ reprobat ꝓnter phs opinionem Anaxagoze spẽaliter hoc mõ. qz ipe Anaxagoras in re nõ posuit aliquẽ verum mediũ colozẽ fm q coloz medius est in re colozata fm se. sed soluz posuit colozes medios fm q queniũt ad sensum diffusione extremoꝝ p se inuicẽ z p. mediũ. Jn re em̃ alter est coloz lucidus solis z fumi seu caliginis. sed qñ veniũt ad sensum tũc vniunt et immutãt in altero resultãte p modũ colozis medij. Secundũ pcedentẽ autẽ opinionẽ licet longe stanti appareat ex cõiunctõne albi z nigri ꝓpter paruitatẽ insensibiliũm in certa distãtia. tñ ꝓpe stans discernit in tali cõpositio atomos albos z nigros z nõ mediũ. Jnferius em̃ ostendendum est q non sit aliqua magnitudo inuisibilis.

Si autem est ꝓmixtio cꝛpoꝝ nõ solum fm hunc modũ quẽ putant quidã solum secus inuicez positis minimis immanifestis aũt nobis ꝓpter sensum. Sed oino omniuz apud oẽs sicut in eis q̃ de ꝓmixtione dictũ est vniuersaliter de oẽibus. Jllo em̃ modo miscenꝰ hec solum quecũqz cõtingit diuidere ad minima. quemadmodũ homines equis aut semina. hominũ em̃ hominẽ mũmũ. equoꝝ vero equũ. Quare hoꝝ secus inuicẽ positiõe multitudo cõmixta est. q̃ simul vtrozũqz. hominũ vero vnũ vni equo nõ dicimus cõmisceri. Quecũqz vero nõ diuidũtur ad minimũ. hoꝝ cõmixtione non contingit fieri fm hunc modũ. sed misceri ex toto. que q̃dem z cõmisceri maxime nata sunt. Quomodo autem boc fieri possibile in eis que de mixtione dictum est prius. Simul aũt que sit necessitas cõmixtis illis et colozes misceri manifestuz est. et hanc causaz esse principalẽ q multi sunt colores. sed non per supnatationẽ vel secũinuicem positionẽ. Nõ em̃ delõge quidẽ. de ꝓpe aũt nõ videtur mixtoꝝ vnus coloz sed vndiqz

¶ Hic cõsequenter recitatis z ꝓbatis antiquoꝝ opinionibus de modo generationis medioꝝ coloꝝ tractat de eisdem fm opinionẽ ꝓpriam. Et diuidit in duas partiales. Jn prima facit quod dictum est. Jn secũda ostendit modũ quo multiplicanꝰ medij colozes. Scõa ibi (Multi autem erunt) Quantũ ad primã dicit phus in effectu Si id est quia mixtio cꝛpoꝝ non fit p solaz iuxtapositio minimoꝝ z ꝓpter paruitatẽ insensibiliuz. sed p mutuam trãsmutationẽ miscibiliũ adinuicem sicut de mixtione in libro perigeneos vniuersaliter fm q oẽibus cõpetit dictum est. ergo manifeste necessariũ erit p talium mixtionẽ colozes extremos misceri ad medioꝝ cõstitutionẽ multiplicẽ z variã. Cõsequentia tenet. quia mixtis causis necesse est effectus misceri fm causaꝝ cõmixtiones. Cause autem coloꝝ extremoꝝ miscibiliũ que sunt pspicuũ cum opacitate miscibiliũ elementoꝝ diuersimode miscentur ergo et extremi colozes diuersimode miscentur ad mediozum cõstitutionẽ non per supnatationem vel iuxtapositionẽ qua non equaliter ꝓpe z longe stantib⁹ coloz apparet. sed per veram mixtionẽ qua vndiqz equaliter appaꝛet. Añcedens ꝓbat phus. quia p hoc q congregant⁹ localiter non miscenꝰ vera mixtione minima fm ptes subiectiuas que sunt in diuidua. vt hic hõ z hic hõ. hic equ⁹ et hic equus. siue fuerint eiusdẽ speciei siue diuersaꝝ speciẽ. neqz minima fm ptes quãtitatiuas. sed solum illa vere miscenꝰ que fm formas alterabiliter transmutãtur quemadmodũ prius de mixtione dictum est.

Tractatus secundus de sensibili exteriori scz

Multi aũt erunt colores qm̃ multis continguit ꝓportionibus cõmiscerí sibĩ nuicẽ cõmixta et hoc quidẽ in numeris. Hoc aũt ſm abũdantiam solum z alia eodẽ mõ. q̃ quidẽ in secus inuicem positis coloribꝫ. aut de supnatatione cõtingit dicere z de mixtis. Sed qua de cã colorꝫ species determinate z nõ infinite. z saporꝫ et sonorũ. posterius considerandũ Quid quidẽ igiꝭ sit color et q̃ de cã multi colores dcm̃ est. De sono aũt z de voce ꝓius in his q̃ de aĩa dictum est

¶ Hic ꝓnter in scõa pticula oñdit quõ fiat multitudo colorꝫ mediorꝫ dicẽs. q̃ multitudo colorꝫ mediorꝫ cãꝭ ex mixtis z diuersꝫ modis cõmixtis corporꝫ miscibiliũ ex pspicuo et opaco. Vñ q̃dã scz ꝓmixtiones ſm debitã ꝓportionem. hoc est ſm numeros ꝓportionabiles. vt scz sit triplũ pspicui cũ simplo opaco. vel ecõuerso. Quedã vero nõ seruata debita ꝓportione in numeris. sed ſm supabundãtiã vnius z defectũ alterius q̃litercũq̃. quẽadmodũ ſm primã opinionẽ multiplicari dicunꝭ p diuersam iuxta positionem minimorꝫ. z ſm scdam p suppositionẽ vnius ad aliuz. Quare aũt spẽs colorꝫ determinate sunt z non infinite. z saporꝫ. z sonorꝫ. z sic de alijs sensibilibꝫ sensuũ postea dicẽdum est. q: vna est rõ de oibus. Epilogãdo. ẽ et ꝛcludẽdo in fine dr. q̃d sit color z que sit causa multitudinis colorum dictum est. De sonõ autem z de voce ꝓius sufficiẽter dictum est in libro de anima

Incidũt dubia. Primũ

An pspicuũ sit cõe omnibꝫ corporibꝫ ¶ Solo. Perspicuitas est natura cõis Nõ vt voluerũt platonici q̃sia corpibꝫ quibusliber separata. sed in oibus ãalogice repta p quam vniuersa corpa stz lumis capacia. Et hoc manifestũ est tã in simplicibꝫ corpibꝫ q̃ in mixtis. Magis eñ pspicuũ est celũ q̃ ignis. z ignis magis q̃ aer. z aer magis q̃ aqua. z aq̃ magis q̃ terra. q̃ solũ ſm extremitatẽ pspicuitatez hz In ꝓmixtis ẽ plus q̃ in terra. z minꝰ q̃ in igne aere z aq̃. qz in mixtis pspicuũ est terrestri opaco ꝓmixtũ. z iõ vtrũq̃ ea pte tẽperat reliquũ. Ex tñ ẽ q̃ hec multiplex analogia generaliter ad tria genera reducit Vñ in ꝓmo genere sunt oĩa lucẽtia vt sol. z astra reliq̃. in quibꝫ pspicuuz est receptiuũ lumis cũ plenitudine z exuberãtia. In scõo genere stz ea q̃ sunt media diffusionis lumis. z hec dicunt pspicua q̃ntũ ad id a q̃ nomẽ imponit. qz stz pua q̃ nõ soluz in extremitate sed p longũ latũ z pfundũ lumẽ suscipiũt. In tercio z infimo genere stz pspicua solũ ſm extremitatẽ superficialẽ q̃ dicunt pspicua opacitate terminata. In ꝓmo genere sunt multi gradus. Nã quedã stz aliꝭ magis pspicua. vt astra plus q̃ mixta lucẽtia. in q̃bus dñatur perspicuũ ignis. z inter astra vnũ magis altero pspicuuz est. Vñ sol ꝓmũ gradũ z summũ pspicuitatis ꝓtinere videt. et ꝓterea hz lumẽ tanq̃ qualitatẽ sibi maxime naturalez Alia aũt vt egregiores phi dicũt lumẽ ipm hñt velut q̃litatẽ aduenticiã. z a sole solũ lucẽte lumẽ suscipiũt. Silr in ꝛº gñe gdus inueniunt. Nã corpa celestia plus stz diaphana ꝓter astra q̃ ignis aer vel aq̃. z ignis plus q̃ aer. z aer plꝰ q̃ aq̃. z hec plus mixtis Proportionabiliter etiã in ꝛº genere gradus sunt. Nã in mixtis plus inuenit q̃ in terra. Et simiꝰr in mixto in quo plus est terre q̃ aliorꝫ elementorum plus est pspicuitatis. Et siliter plus est pspicuitatis vbi ptes eq̃liter iacent. cuiusmodi sunt polita q̃ vbi sese obũbrant. Et quia pspicuitas est velut q̃litas passiua qua proxime corpa sunt capacia luminis. Ideo iuxta hanc varietatẽ q̃litas lumis diuersimode cõuenit corpibꝫ Vñ ꝓmi generis dicunt lucida vel lucẽtia. scdi generis lumiata. Scz tercij generis stz colorata vel fulgida

Secundum dubium

An potẽtia pspicuitatis. z lumẽ actus eius ꝓius. prius cõueniant elemẽtis et elemẽtatis q̃ q̃litates proxime tangibiles ¶ Et videt q̃ nõ. quia q̃litates elementares disponunt ad diaphaneitatẽ z lumen. In signũ cuius uxta diuersam dispõem hmõi diuersimode suscipiunt. ¶ Et preterea sic oporterz esse plures q̃litates ꝓmas q̃ quatuor. ¶ Solo sic. vt dr Albertus. z hoc natura saltem. Sicut eñ lumen nõ est ꝓprietas ignis sed est cõis analoga cõmunitate corporibꝫ celestibus z inferioribꝫ. Ita z perspicuitas vt dictum est. et ideo non consequunt qualitates elementares in elementis z elemẽtatis. sed precedunt.

¶ Ad obiecta Ad primũ dicendũ. q̃ negãda est ꝓna Nam raritas disponit ad calorẽ. z tamẽ caliditas est q̃litas prima. Siliter accidẽtia disponũt ad substantialem formã. z tñ sunt posteriores substantiali forma. Vñ sicut qualitates elemẽtares sunt posteriores formis substãtialibus elementorꝫ. ad quas tamẽ disponũt ſm q̃ stant sub potestate substãtialis agentis. generãtis scz. Ita qualitates elemẽtares disponunt ad perspicuũ z lumen inquantum disponũt ad substantialẽ formã elementorꝫ. quã talis vel talis pspicuitas cõsequtur cui tale lumen ꝓportionatur. ¶ Ad secundũ dicendũ. q̃ solum sunt q̃tuor qualitates prime alterabiles ſm quas corpora sensibiliter inuicem transmutant. sunt tamen plures qualitates prime simpliciter. Unde lumẽ est qualitas ꝓma simpliciter in his in q̃bus inuenitur. cui sicut ꝓpria potentia pspicuũ ꝓportionat. z ꝓportionabiliter dici pt de opacitate q̃ q̃dãmõ cõtrarie opponit diaphano seu pspicuo q̃ scz priꝰ natura inueniat in terra q̃ frigiditas z siccitas

Tercium dubium est

An definitio colorꝫ a pho in textu assignata sit sufficiẽs et bona. ¶ Et videt q̃ non. quia extremitas genere differt a colore. z pspicuũ specie. vtrunq̃ ergo insufficienter in definitione colorꝫ ponit. ¶ Secũdo. Corpora sunt colorata ad intra. ergo nõ est extremitas pspicui. ¶ Tercio Corpus terminatũ est alterius generis a colore. quia substantia est. ergo male definitur per corpus terminatum ¶ Quarto. Frustra ponit terminato. quia quodlibet corpus cum sit finitum. est terminatũ figura que est quantitatis forma ex terminatione quãtitatis derelicta. ¶ Solutio sic. Quoniã vt infra patebit color cõstituit ex lumine et diaphano velut ex actu z ꝓpria potentia. Non quidem ex quo lumine actu. z diaphano velut potẽtia. Non quidem ex quo cũq̃ diaphano. sed opacitate terrestri terminato q̃ non est pruum. neq̃ ſm totum. scz longũ. latum. et profundum illuminabile. sed dũtaxat ſm longũ z latũ superficialiter. Et cum hec tanq̃ colorꝫ principia in hac dicta definitione ponantur ipsa vtiq̃ sufficiens est et bona. Eo: male eñ seu actus tangit in hoc q̃ dr extremitas. z potẽtia ꝓpria in hoc q̃ dr pspicui in corpe terminato vel determinato. Ad obiecta. Ad ꝓmũ dcm q̃ extremitas

nō nominat in ꝓposito vltimū corꝑis qđ ē supficies ſz no
minat actū luminis q̄ actꝰ est velut extremū potētie sue
ꝓprie q̄ est pspicuitas terminati corꝑis. vñ actus est ve
lut extremū et finis ⁊ vltimū potētie. Alij aūt dicūt quē
admodū etiā cōtra dici solet q̄ extremitas in dicta defi
nitione nominet vltimū pspicuitatiſ q̄ superficialr ē exten
sa et terminata in corꝑe vt sit p̄dicatio materialē qñ ōr co
lor est extremitas pspicui. qz entitas colorꝭ non est for
maliter illud vltimū pspicuitatis terminate opacitate
terrestri. ſz aliqđ resultans ex incidentia luminis in pspi
cuo terminato corꝑis. Et qz formalis illa entitas colo
ris in vltimo est pspicui sicut vltimū pspicui in vltimo
corꝑis. Ideo qñ ōr extremitas pspicui nō regiſ gtūs il
le ex vi effectꝰ cause formalis sed ex vi demonstrationis
essentie quo mō ꝓprietas regit subiectum. Ad scōm
dōm q̄ corꝑus versus ꝓfundū ē pspicuū ⁊ coloratum
fm potentiā. ⁊ nō fm actū simplr. ⁊ hec potentia redu
citur ad actū p diuisionē. qua fiunt diuerse ptes et diuer
sa ea ꝑ vltima ⁊ p ꝓnās pspicuitates. Dixi simplr. qz cor
ꝑora qđā q̄ nō sunt simplr opacitate terminata ſz fm qđ
illa sunt quōlibet intus terminata actu. sed non simplr.
Tā ōr de illis. p. in textu. q̄ phantasia de colore talium
nō est eadem ꝓpe et longe ſtātib⁹. vt supꝰ dictū fuit in ex
positōe textꝰ. qz distantia facit apparenter ad diuersita
tem terminatōis. Ad tertiū dōm q̄ neganda ē ꝓna.
qz accns cū sit dependens ad subiectū et plerūq̄ a subie
cto si pfecte definiri debeat. definitōez eius subiectū et
substātia alterius generis ingredi vel loco generis vel
dr̄ñe. Loco generis ⁊ in recto qñ in ꝓcreto. loco dr̄ñe ve
ro ⁊ in obliquo si abstractie definiat. Ad quartū dōm
Licet oē corꝑus sit terminatū p terminos sue magnitu
dinis ſcz determinate sicut mixta pfecta ⁊ multa filla. vl
indeterminate vt ignis aer et aqua. q̄ ꝓterea dicunt eē
interminataꝝ dimensionū termiatōe. s. determinata. nō
tñ oia sunt terminata opacitate terrestri. ⁊ ꝓterea non
frustra addit ꝓticula illa. corꝑis termiati vl determiati.

Quartum dubium est.

Utrꝫ oia tā simplicia q̄ mixta sint colorata. Solutō
Licet oia corꝑa colore ꝓticipent. nō tñ oia sunt colorata
sed aliqua. Et hoc inequaliter. Primū ꝑz ex dictis. supꝑ
Scōm ꝑtz. Nā aer ⁊ ignis ꝓpter nimiā suā quietatē in
sua ꝓpria natura accepti et ꝓpter defectum opacitatis p
spicuitatē terminātiſ. nō sunt colorati necꝫ lucidi. Ignis
eīm in ꝓpria materia nō lucet necꝫ aer. licet possint ambo
illuminari extrinseco lumine. nec ſtſ etiā colorati. Dixi
in ꝓpria natura et materia. qz ignis in materia aliena vt
in flamma ⁊ carbone vel hmōi vtiq̄ colorat vel potꝰ lu
cet. Et silr aer sui inspissatōe p noctis frigiditatē in ori
ente a quo defuit diu solis calor afficit lumine ⁊ colora
tus apparet. ⁊ qz qñq̄ hz in se diffusa ꝑbusta pspicua a
frequenti p̄cedentiū diez caloze. nō videtur coloris aurei.
Aqua etiā in ꝓpria natura ⁊ corꝑa celestia ꝓpter sue dia
phanеitatis maiorē densitatē qua lumen tenent lucide
apparent. nō tñ colorate ꝓpꝫ opacitatis carentiā pspicui
tatē terminantis. Quaꝓpꝫ sola terra inter corꝑa sim
plicia dr̄ esse colorata. ſz nō lucida. Mixta ꝑo ꝓprie sunt
colorata nō solū vno colore. ſz fm oēs colorū spēs et hoc
ꝓpter multiformē dispōem cōmixtionis eoꝝ ex simplici
bus. Et sunt colores in mixtis vere p solidā existentiā
et nō mutabiliſ et phātastice sicut sunt in quibusdā sim
plicib⁹ alteratꝫ aliq̄liter vt dictū est. Nā in talib⁹ colo
res nō eodē mō apparēt ꝓpinq̄s ⁊ remotis. nec ꝓsistunt
pmanēter sicut in mixtis. vt ꝑz de coloribus Iridis ⁊ ha
lonis q̄ apparent in aere vapoꝛabiliter ꝓdēsato. In mixtꝫ
pfecta ſaltē mixtione sunt colores ſtabiles et veri. equa
liter ꝓpe ſtantib⁹ ⁊ longe ſtantib⁹ apparēres. Uer tñ cō
tingit in mixtis colores p accns variari seu mutari dupli
citer. Primo ꝓpter politurā ptū extremaliū et leuitatē
sup talia eīm lumen incidens ꝓstituit splendorē potius
q̄ colorē. Scōo. qz lumen sup hmōi incidens p mediū
pspicuū vtrūq̄ coloratū vel terminatū afficiſ. Et ꝓpter
hoc lumē solis incidens p nubem aquosam generat co
lorem viridē et ꝓnr penetrans sup parietē ꝓstituit colo
rem in pariete imo ſincidat amplius p plantas ꝓstituit
ſilitudinē plantaꝝ viridiū in pariete. Ex defectu etiam
luminis fit q̄dā remissio colorꝭ a pfectōe sui actus. Nā
tpe eclipsis solis corꝑa vehemēter alba pallescūt. Et ful
gentē hñtia albedinē in lumine solis pallida apparēt ad
lumē lune. imo penitꝰ deficiēte lumie fm opinionē Al
berti mutaſ colorꝭ in p̄uatōem. ſz nō in oppositū habitū.
Secꝰ de mixtꝫ ipfectꝫ. qz in talib⁹ plerūq̄ nō ē colorꝭ p
manēs ⁊ verꝰ. ſz phantasticus et nutans sicut in aere
condensato aliqualiter. vt dictum est.

Quintum dubium est

An colorꝭ sit qualitas simplex. Et videtur q̄ non
qz ex actu ⁊ potētia cōponiſ. s. ex lumie ⁊ pspicuo. So
lutio Colorꝭ etsi sit q̄litas simplex. Nō est tñ qualitas
ꝓma. Primū ptz. qz oñe accns est simplex. Sed colorꝭ ē
accns. qz ē qualitas. g̃ est qualitas simplex. Maiorꝭ ꝑz.
qz si accns eēt cōpositū ex materia ⁊ forma tūc eēt suba.
quicqđ eīm hz materiā ex q̄. ptē sui ē suba p se subsistēs
Preterea Oīs forma est simplex. colorꝭ est forma acci
dentalis. g̃ est simplex qualitas. Scōm ptz. qz ex ꝓmis
qualitatib⁹ dependet videliczꝫ ꝓxime ex lumine ⁊ pspi
cuo. quōlibet etiā depēdet ex q̄litatib⁹ elemētarib⁹. fm
q̄ sua mixtione variāt naturā diaphani qđ ē ꝓximū ma
teriale colorꝭ. Ex q̄ ꝑz q̄ nō ois q̄litas simplex ꝓma
ē. Sz q̄libet ꝓma qualitas est simplex. quaꝓpꝫ se hñt
sicut superi⁹ ⁊ inferius. Licet eīm qualitas q̄libet nō sit
simplex simplicitate p sterilitatē q̄ excludit virtutis fecū
ditatē. qz sic solū q̄litates ꝓme sunt simplices. Sunt tñ
oēs simplices simplicitate excludēte cōpoēz. q̄ ē ex essen
tialib⁹ ptib⁹ totū aliqđ ꝓstituentib⁹. Ad rōem in op
positū factā. Dōm q̄ neganda est ꝓna. qz nō oē illud ē
cōpositū fm esse) inquit Albertus in cōmento) cuius
essentia fluit ex pluribus. Quelibet eīm forma dans esse ⁊
spēm fluit a pluribus q̄ sunt p̄ncipia in eodē genere p̄di
camenti. ⁊ tñ ē simplex forma specifica sicut humanitas
q̄ est ex substātia ⁊ intermedijs generib⁹ oīb⁹ ⁊ dr̄ñtijs.
Nec tñ est cōpositā hoc mō cōpositōis quo dicim⁹ cō
positum esse hoc aliquid in natura sicut hunc hoīez Est
etiā dr̄ña simplex ⁊ tñ exit a genere et supioribus generib⁹
et differentijs. Aliqđ eīm esse ex aliquo nō facit cōpoēz
simplr. ſz facit esse magis determinatū. Et iō rōnale nō
est magis cōpositū q̄ sensibile. ſz sit magis determiatū.
qz paucioribus ꝓuenit. Et tales forme potentialr habēt
in se virtutes eoꝝ ex qb⁹ sunt. ſz nō cōponanꝫ ex naturis
diuersis. Patz igiſ q̄ nō sequit. Color ē ex pspicuo ter
minato ⁊ lumine. g̃ ē cōpositꝰ. qz colorꝭ nō cōponiſ pri⁹
ꝓprie ex diaphano ⁊ lumine tāq̄ ex ptib⁹ essentialib⁹ q̄ꝓ

vnione resultaret color. qz diaphanū nō hz se sicut potē/
tia vel materia ex qua respectu colozis .sicut corpus in
cōstitutōe hoīs .sz hz se solū vt materia in qua. vt dictū ē
Ita q pspicuū terminatū est subiectū quo .ipius colo/
ris. Et pterea dr Albert⁹ q portⁱ totū eē colozis ē al/
ter ipoz .scz ipm lumen sic vel aliter a determinato p/
spicuo pticipatū. Sed ctra. Lumē est qualitas pri/
ma nō hns ctrariū z accidit sibi eē pticipatū. Sz color
est qualitas scda hns ctrarietatē sub se. z esse pticipatū
est sibi essentiale. Solo Uer est q lumē fm se et in
sui puritate nō ē color vt ꝓbat argumentū tū lumē pti/
cipatū est color. Uū dr Albert⁹ q lumē nō ē hypostaſ
colozis nisi vt pticipatū. Loquendo aūt magis ꝓprie vi
detur potius color actus vel qlitas scda resultans ex p/
ticipatōe luminis in pspicuo terminato sic vel sic q̄ sit
lumen pticipatū. qz lumē pticipatū est qlitas ꝑma. sz ex
eius participatōe resultat qlitas scda. Uū nō est ꝯrie/
tas colozis ex lumine cui nihil ꝯriaſ. sz ex ꝯrijs dispositō
nib⁹ pspicui q̄ sunt opacitas z trāsparētia ptū determi/
nati corpis in supficie ptinēte Sz ctra. dr Aresto. in
textu q lumē sit color pspicui Solo Loqtur h de co/
loze cōiter. Uel dm q sit p̄dicatio causalis. qz lumen
in pspicuo terminato est causa colozis

Sextum dubium est.

An color habeat esse in tenebris. Et videt q sic ex
opinione vulgi. Preterea Color ē qualitas pmanēs
imo est passibilis qlitas z solū aliqñ ē passio vt qñ causa
tur ex passione transeunte sicut rubedo ex verecūdia.
Solo Distinguēdū est qm vt dr Albert⁹ sup .ij. de aīa
Color hz eē duplex .s. materiale z formale. Materiale ē
pspicuū terminatū fm q est in extremitate q̄ est corpis
supficies z hoc materiale q̄dāmō fit p qlitates alterabi/
les materiā trāsmutātes q̄ stz calidū. frigidū. siccū z hu
midū. Hec em diuersimode variātia supficiē corpis ter
minati q̄tū ad diaphanietatē seu pspicuitatē in eo exīstē
diuersos inducunt colores. Et tū fm veritatē nullū ho
rum ē ꝓpter rōne formali z q̄ditate colozis Hoc mō q̄
de colore loquēdo dicim⁹ colores eē in tenebris z colore
eē passibilē qlitatē. Sz cū hmōi portⁱ sit subiectū colo/
ris q̄ color. nō ē hmōi natū imutare visum .qz nullū sen
sibile agit in sensum nisi in actu p formā. Esse āt forma/
le z actuale ē a lumine qđ fm ꝑm ē hypostaſ colozis. p
hoc em q lumē pspicuo (de q̄ nūc dictū est) pticipaſ. re/
sultat actuale colozis eē z essentia eⁱ⁹. Uū materiale co
lozis .ē colozis ꝓprie dicti subiectū. Et q̄tū ad hoc eē co
lor nō hz eē in tenebris. Et cū eē materiale colozis non
ingrediaſ colozis essentiā vel subam. nō ē ꝓprie color. sed
ē qlitas q̄dā scda luminis pticipatia. Quapropt nō req/
riť lumē solū ad medij visibilis illuminatōem vt q̄dā di
cunt. vel ad colozis in actu exītis manifestatōnē. sed re
q̄ritur ad colozis q̄ditatiuā entitatē. Et ideo dr ꝑus
q color est motiuus visus fm actū lucidi. hoc ē fm actū
essentialē seu subalem z q̄ditatiuā entitatē eius qđ est
lumen. Non intrinsecū tm. vt q̄dam volunt quod est lu
men ignis. Tum qz ratōne talis luminis corpora ꝓprie
nō apparent colorata. sed potius lucida seu noctilucētia.
Tum etiam. qz lumen tale cum habeat p suo subiecto
pspicuum esset in extremitate corpis z p ꝯsequens pos
set videri in tenebris. qz lucida in tenebris videnť. Sed
extrinsecum est diffusum sup pspicuum terminatum.

¶ Per hoc ad obiecta. Ad pmum dm q vulgus lo
quitur de colore impropꝛie. appellando materiale colo/
ris ipm colorem. Et q hoc etiam patz solutio ad se/
cundū. qz color habet materiaľ esse pmanens. sed nō q̄
tum ad esse q̄ditatiuū. Sed tū qz in quibusdā materia
le nō est pmanens et stabile sed ad passionis impetum
mutať. ideo ex luminis incidētia in tali pspicuo fit color
instabilis habens se p modum passionis transeuntis. si
cut patz de rubedine ex verecundia causata. In alijs āt
materiale est stabile. z ideo lumen incidens semp consti
tuit eundē colorē qui ex ea parte videtur pmanens. tū
nō est pmanens iu suo quidditatiuo esse sed solū in ma
teriali z sic quātum ad formale ꝓprie nō poteſt dici pas/
sibilis qualitas sed passio. Sed quantū ad materiale
aliquādo passio dicť et aliqñ passibilis qualitas. Ue
rum tū vt refert Albertus in ꝓmento inueniunť quat
tuor opiniones ponentiū colorē habere esse in tenebris
qui dicunt lumen saltem extrinsecū nō esse substantiam
et materiā colozis sz solum requiri ad colozis manifesta/
tionem. De quibus opinionib⁹ ꝓlixe tractat idem Al/
bertus in cōmento. Prima opinio est dicentiū q color
sit ipa pspicuitas terminati corpis. Dicunt em ois p/
spicui hanc esse naturā q quādo cōmuniter efficit pul/
uis eius albus sicut apparet in niue. glacie. z vitro. z cri/
stallo. Et hoc ex eo qz cū cōminuť pspicuū nulla ei⁹
ps alteri ꝯtinuať sed q̄libet est in seipa terminata z ideo
efficitur puluis nō quius. Quia ꝯo pspicuū q̄libet ha
bet aliq̄d luminis. ideo vna pars suum lumē reflectit su/
per aliā z efficiť in eis lumen q̄si calcatū z spissatū ex ta/
li reflexione ptiū ad inuicem. z ita causaťalbedo vel cā/
dor. Alij scdo dicunt q nigredo sit certissima natura co
lozis. z q albedo solum accidat transluceti puio. Si em
vt inquiunt nigredo esset puatio colozis q̄eadmoduz
superius determinatū est. tunc posset q̄libet colozem
tingēdo de facili recupare eo q puatio facit subiectū na
tum forme substare. Nunc aūt sup nigrū colorē tincto/
res nullū aliū tingere possunt sicut sup q̄libet aliū tin
gunt album Tercio sunt alij qui dicunt omia elementa
puia fm plus et minus et cū cōponunť ita q minimum
vnius sit cū minimo alterius. diuisa partiū puietas. irra
diat intrinseco lumine sup totam supficiē. z ꝺdensatum
sic irradians lumen in terminato corpe reddit colorē al/
bum. quādo supficies minimo ꝓ cōponunť cōpōne pla/
na. q vna ps alteri nō emineat obtenebrando. quādo āt
anguloſe ponunť obumbrant se ꝓstituendo colorem ni
grum. Et hec opinio ꝯuenit cū ꝑma iam narrata. eo so
lo excepto. qz nō ponit hoc aliquod opacū ex natura si/
cut ꝑma sed ex positōne anguloſa ptium in supficie exte
rioꝛi. Alij āt quarto dicunt q puietas omino nihil fa
ciat ad colorē sed q habeant colorē ipsa corpa ex sua na/
tura z ex seipis in supficie z in pfundo iſed qz aliquādo
in corpe sunt pozi vacui in quos penetrat lumen. ō hec
videntur intus alba si sint alba. aliqñ āt nō sunt pozosa
et hec nō apparent intus alba si sint alba. Hanc opinio/
num ꝑma q est tenuicenne licet cereris ꝓbabilioꝛ tū dimi
nuta est. qz nō solū ꝯtritōe z diuisione ꝯtinui fit albū sed
etiam decoctōe vt patz de calce z gipso z ouis. q̄ coctu/
ra efficiunť alba. Tum etiā. qz nō ostendit que sit albe/
dinis natura ꝑma Sed solū ostendit quō p diuisionem
pspicui causetur. cū tamē corpa sint alba pspicuitatē in/
diuisam habētia. Tum qz est ꝯtra ꝑm dicentēlumen
esse substantiā z hypostaſim colozis. Lumen em qđ dr

de natura pspicui intrinsecũ pspicuo nõ ponit substãtiã et coloris hypostasim. sz poti⁹ terminatũ pspicuũ. Tuz qz lumen intrinsecum apparens vt sic non facit coloris manifestatõem sz occultatõm. qz rõe illius luminis apparent corpa poti⁹ lucida q̃ colorata. Silr scõa opinio q̃ ad hoc vera est q nigredo nõ sit pura coloris ꝓuatio Sed falsa est q sit verissima coloris natura cũ sit infim⁹ et imperfectissimus color. Tercia opinio falsa est. Tuz qz vt dictũ est nõ ponit opacũ aliqd in rer natura Tuz qz ex sola quietate nõ ꝓt oriri colorꝫ diuersitas. qz spissitudo nõ ẽ cã albi neq; raritas Silr neutr illoꝝ est cã nigri Tum si quietas esset cã albedinis maxime quia essent alba qd falsum est. qz sunt lucida vel luminosa magʒ q̃ alba. Quarta aũt silr falsa est Nã si corpa eẽnt int⁹ colorata tunc intus appareret vtriq; color taliũ. nihil em videnť posse assignare qd colorẽ hmõi tegere debeat. Nõ ꝓt dici q sit porositas. qz illa poti⁹ facit ad manifestationem ꝓter transitũ luminis q ipam. Preterea Colorata abscondit z tegit corpus qd est post ipm. si g̃ oia corpa sunt hmõi tunc oia corpa absconderent alia post se. qd falsum est. vt ptz in pila crystallina vel hiacynthina. Relinq̃tur g̃ ex his oib⁹ q lumẽ nõ intrinsecũ sz extrinsecũ sit de suba coloris. vt supdictũ ẽ. z ꝓterea non hz color simplr ꝓtiũ esse in tenebris. sed solum fm qd q̃tum ad materiale.

Septimum dubium est

An nigredo sit verus color Est videť q nõ. qz videť ꝓuatio coloris albi. Priuatio aũt nõ ẽ ver⁹ color Preterea Tenebra nõ ẽ color. g̃ nec nigredo. ꝓña patz. qz vt dicit pl⁹us. sicut se habent renebra z lux in perspicuo plurio. ita color albus et niger in perspicuo terminato.

Solo Sic. qz habz causam positiuam. tam ex parte materie q̃ est pspicuũ q̃ ex pte forme. q̃ est lumen. Nã p spicuũ clarũ lumen suscipiens est subiectũ seu materiale albedinis. z pspicuũ in q̃ vincit opacũ terrestre ẽ materiale nigredinis. z vtriusq; formalis hypostasis ẽ lumẽ qd in se vnũ est. sz qz ptcipatio eius alia z alia ẽ fm diuersitatẽ pspicui diuersimode terminati. ĩo alio⁹ z alius color ostituit luminis incidentia. vñ null⁹ color sine lumine eẽ ꝓt. Et ꝓterea si nõ eẽt ver⁹ color. sz ꝓuatio. tunc qd nigro coloze colorarũ ẽ facile quelibet colorẽ recipe posset eo q ꝓuatio in natura facit materiã esse capacem cuiuslibet forme sui generis. Hoc aũt falsum est. qz nigro colore colorarũ difficillime aliũ colorẽ suscipit. Ad obiecta Ad ꝓmũ dõm q nõ est pura ꝓuatio. sed eo mõ quo determinatevnũ ꝺrioꝝ est ꝓuatio respectu alteri⁹. sz em qlibet ꝺrioꝝ indifferẽter sit ꝓuatio alteri⁹ in q̃tũ ẽt alterius carentiã cũ subiecto apto nato. tñ alteꝝ determinare sp in oib⁹ ꝺrijs spẽaliter ẽt ꝓuatio. vt frigidũ respectu calidi. siccũ respectu humidi. graue respectu leuis. vt ex causis z effectib⁹ taliũ oñdi ꝓt. Et sic nigrũ ẽt ꝓuatõ albi. minus em est in hõte nigrũ colorẽ de lumine q̃ i habente colorẽ albũ. Quia lumẽ idẽ z equefortiter diffusum nõ equaliter suscipiť. sz fm magis z min⁹ fm pspicui varietatẽ q̃ quãto fuerit maior vincens opacũ tanto abũdanti⁹ ceteris paribus lumẽ suscipiť Ad scõm dõm q illa silitudo nõ est in oib⁹. sz solũ in ℏ. Quia color albus causatur ex luminis plenitudine et abundantia. color niger ex abundantis carentia. z hoc ꝓter inequalitatẽ pspicui idẽ lumẽ diuersimode cũ maiore vel minori plenitudie suscipiẽtz Sz nõ ẽ silitudo i ℏ. qz tenebra ẽ lumis pura ꝑua⁹. nigredo aũt ñ ẽ pura ꝑua⁹ coloris albi

Octauum dubium est

Que est vera generatio mediorꝝ colorꝝ Pro solutõe Notandũ q ver⁹ color fit ex pspicuo terminato z lumine. Et qz pspicuũ est duplex. s. vnũ in q̃ omnino vincitur opacũ. qõdã in q̃ vincit pspicuũ Quedã sunt medio mõ se hñtia. z hec differẽter variant fm varietatẽ ꝓportõis pspicui cũ opaco Scõo notandũ. q dzã colorꝝ z mixtio mediorꝝ ex extremis nõ ꝓuenit originaliter ex diuersitate luminis. sz ex pte pspicui cũ opaco termiante pspicuũ diuersimode ꝓportionati Dixi ꝓportionati. qz diuersa vnius luminis ptcipatio diuersitatẽ efficit colorum. Per hoc g̃ ad q̃situ dõm. q vera generatio mediorꝝ colorum ꝓuenit nõ ex suppõe z suppõne extremorꝝ colorũ neq; ꝑ iuxtapositõnem vt in textu ostensum est. sed extremorꝝ ꝑmixtione. q̃ ꝓcedit originaliter ex diuersa cõmixtione pspicui cũ opaco terrestri. Per hoc g̃ q extremi colores ꝑmiscenť q̃tũ ad suũ materiale colores medij causanť. qm rõne materialis extremi colores sunt vere ꝺrij. ꝺria aũt nata sunt misceri. Sz q̃tũ ad formale nõ dzñt. nisi forsan ꝓuatiue mõ supẽ expresso. ꝓuatia aũt nõ sunt nata misceri ad inuicẽ sicut nec q̃cũq; alia opposita a ꝺrijs. Sz qz materiale in coloribꝫ qd ẽ pspicuũ termiatũ nõ variať ꝑmixtione q̃cũq; fm se. sz gra q̃litatũ pri max z rõne elementorꝝ miscibiliũ. ĩo ex taliũ diuersa mixtione fiunt diuersi colores medij.

Nonum dubium est.

An colores medij ab extremis z ab inuicẽ sint spẽ distincti Est videť q nõ. qz dzñt solũ fm magis z min⁹ in pspicuo z lumine. Magis aũt z min⁹ spẽm nõ variant

Preterea Medij nõ distiguiť spẽ ab extremis. g̃ colores medij ab extremis nõ distinguunť. Solo Sic. Quia sz dzñe specifice colorꝝ originaliť sumanť ex parte diaphaneitatꝫ termiate. prime tñ sumunť ex diuersa luminis ptcipatõne q̃ cũ sit alia spẽ in extremis z medijs ad inuicẽ z ad extrema relatꝫ fm diuersam ꝓsonantiã z ꝓportionẽ luminis ad pspicuũ termiatũ. ĩo tã extremi q̃ medij inter se spẽ dzñt. Ad obiecta Ad ꝓmũ dõm q magʒ z min⁹ in eodẽ spẽm nõ variant. sz vtriq; in diuersis

Et si dicať. Magʒ lumẽ z min⁹ spẽ nõ dzñt neq; magis pspicuũ z min⁹. g̃ nec color in q̃ ẽ plus de pspicuo et plus de lumine ab eo in q̃ ẽ min⁹ de pspicuo z de lumine Dõm q nõ est silr. qz sz illa extrema fm magʒ z min⁹ se hñtia sp spẽ nõ differãt. tñ ꝓportio extremorꝝ dzñtur fm magis z minus est spẽ altera z altera. vt altera ẽ ꝓportio trium hoim ad quattuor. z trium ad sex. Quamergo color sit qualitas resultans ex certa ꝓsonantia vel ꝓportione pspicui illuminati ad opacũ terminans. ĩo nõ obstante q diaphaneitas siue pspicuũ opacitas z lumẽ que sunt diuersorꝝ ꝓncipia differant solũ fm magʒ z minus. colores tñ diuersa ꝓportõe ex illis resultantes spẽ differunt Ad scõm dõm q mediũ qlibet nõ ẽ eiusdem spẽi cum extremis. sed solũ mediũ aliquod. qd nõ est determinate entitatis nisi ratõne alterius extremorꝝ sicut motus mediũ est inter duos terminos. accipiens spẽm a termino ad quem. z simiľ tepidum sic medium est inter calidum et frigidum. Sed mediũ determinate entitatis ab extremis spẽ distinguiť. z illo mõ medij

colozes dicunt hȝe rõez medij Et qz nõ ptcipãt colozes rõem medij essentialr. sz virtualr. ideo nõ sunt cõpositi ozes extremis per substantiam sed bene per virtutem.

Decimum dubium est.

An sint solũ septẽ spẽs colozꝝ Et videt q nõ. qz inf extremos colozes pt eẽ motꝰ ꝓtinuꝰ. in infinitũ diuisibilis. p diuisionẽ hmõi dari poterunt infinite spẽs colozũ

Preterea An nõ nullis plures multo distinguunt spẽs fm diuersam diaphani z opaci pmixtionẽ Soº Sũt septẽ colozũ spẽs pncipales. scz duo extremales. s. albuz et nigrũ. z q̃ntꝝ medij. Quoꝝ pmũ vocat nõ h. sed postea glaucũ. scõm puniceũ. tertiũ rubeũ. quartũ purpureũ. q̃ntũ viridẽ. Et hoꝝ colozꝝ sufficiẽtia sic haberi pt Nã ois colos vel ẽ extremꝰ vel medius. Si pmũ. hoc ẽ dupl'r. qz vel generat ex dñio pspicui sup opacũ z p ꝓns ex abũdãtia luminis z est sic colos albꝰ. vl ex dñio opaci sup pspicuũ. z p ꝓns ex defectu luminis. z sic ẽ colos nigeꝝ. Si sit colos medꝰ. hoc est dupl'r. qz vel est medꝰ p ptcipatõem z eq̃distantiã. vel p ptcipatõem. Si pmũ sic est colos rubeus. Si scõm. hoc est dupl'r. qz vel mediat inter albũ z rubeũ. vel inter nigrũ z rubeũ. Si pz/mum. hoc ꝓtingit dupl'r. qz vel plus accedit ad albedinẽ et sic ẽ colos glaucus. vel flauus. vel suppallidꝰ. vel plus accedit ad rubeũ. z sic ẽ colos puniceꝰ q̃ grece dr allur/gus siue citrinus. Si scõm. hoc ẽ. si mediat inter rubeũ et nigrũ ꝓtingit dupl'r. qz vel plus accedit ad nigrum z sic ẽ colos viridis. vel ad rubeum. z sic est purpureus.

Ad obiecta Ad pmũ ẽ dõm q negãda ẽ ꝓna. quia media q̃ sic ex ꝓtinuitate motꝰ in infinitũ diuisibilis accipi pñt fm potentiã nõ sunt determiate nature z spẽi. sicut nec motus. cũ sint ptes homogenee ipiꝰ motꝰ Alias em in motu alteratõis q ẽ de extremo colore in extremum. nõ solũ acciperent media infinita fm potẽtiã. vel in motu q ẽ de extremo in medium illi etiã extremo q̃tũ/cũq; diuncti. Et hoc ex eo. qz q̃libet motus ꝓpter continuitatẽ in ifinitũ diuisibilis ẽ. cũ g̃ media inf extremos colozes sint determinate entitatiz z spẽi. nõ accipiunt per diuisionẽ motꝰ alteratõis q ẽ inf extremos colozes sz p certe ꝓportõis eq̃itatẽ q̃ ꝓportionib; certz medij colozes ex extremis cõponunt. cognito ãt in q̃t ꝓportionabiliter accipi pñt medij colozes inf extremos. habet certꝰ nũerꝰ colozꝝ. s. septenariꝰ Sz ꝺ. Sicut inter albũ z nigrũ ẽ mediũ vnũ p eq̃distantiã z ptcipatõem q̃ ẽ rubeũ. et q̃tuor p ptcipatõem tm. Ita a silr inf albũ z rubeum immo inf q̃libet colozes q̃ntũcũq; sibi vicinos pt eẽ mediũ vnũ p eq̃distãtiã. z alia q̃tuor p ptcipatõem. ergo adhuc erũt infinite colozꝝ spẽs. Soº Si accipiamus medium inter duo extrema ꝓut ideterminate ẽ nature et spẽi q̃ identificat extremis. ita q̃ identificat alteri extremoꝝ sicut motꝰ suo termio. tunc videt ꝓcedere argumentũ. qz sic accipit motꝰ q̃libet sub rõe z silitudie alicuius magnitudinis seu distãtie ꝓtinue in ptes diuisibil. Sz si loq̃mur de medio q̃ ẽ spẽ distinctũ. a q̃libet extremoꝝ ex q̃bꝰ cõponit. falsum ẽ q̃ ꝺ in argumento assumit. Assumit em q̃ inter mediũ p eq̃distantiã z alterꝝ extremũ possit dari mediũ determiate spẽi p eq̃distantiã q̃ falsum ẽ. Qđ declarat Albertꝰ Nã si inf. a. et. b. mediat p eq̃distantiã. c. tũc nõ pt inter. a. et. c. dari mediũ p equedistantiã. Quia det tale. et sit. d. hoc plus habebit de. a. q̃ de. c. qz. c. aliq̃d hz de. a. z cũ ip̃m. d. ptcipet de. a. z de c. ptcipante de. a. habebit duo de. a. z vnũ de. c. tm. Et iõ ꝓcludit Albtꝰ q nõ pt dari inter albũ z rubeũ mediũ p eq̃distantiã. tantũ hñs de rubeo q̃tũ de albo. nec iter rubeũ z nigrũ. Cũ g̃ solũ sit vnũ mediũ inf extrema per eq̃distantiã dabile z cũ dent inter alterꝝ extremoꝝ z medium p eq̃distantiã media p ptcipatõez ineq̃le illa ãt solũ stz duo. q̃ꝝ vnũ accedit ad extremũ plus. z alterꝝ plꝰ ad mediũ. z sic inf vnũ mediũ p eq̃distantiã z duo extrema erunt silr q̃tuor media p ptcipatõem z nõ p eq̃distãtiã et p ꝓns erunt solũ septẽ colozꝝ spẽs iuxta formale ꝓportionẽ acceptã in genere. Si q̃s ãt in illis ꝓportionib; velit ad spẽm descendere z ad materiã erũt plures spẽs colozꝝ. Et iõ vt scõo argutũ fuit q̃dã multo plures ponũt spẽs colozꝝ q̃s septẽ Sunt g̃ solũ septẽ spẽs colozꝝ forma liter distincte fm q notabilr discerni pñt rã q̃s ꝑncipales et magis note. sunt tñ plures min⁹ ꝑncipales spẽs. Et ꝑter illas ꝑncipales. z minus ꝑncipales formalr distin/ctas. inueniunt multiplicari ex pte subiectoꝝ in infinitũ/indiuidualiter. z in q̃libet spẽ penes esse intensum. z remissum. Quilibet em colos cuiuscũq; spẽi fuerit pt fm eẽ qđ hz in subiecto intẽdi z remitti. quo distinguit minus albũ a magz albo in eadem specie. z silr de oibꝰ aliis.

Undecimum dubiũ est.

An tribus modis cõtingat fieri transitum de albo in nigꝝ. vt restat auicẽne dictũ Et videt q nõ. qz dictũ ẽ sup. q colos nihil aliud ẽ nisi eẽ qđã luminis in pspicuo terminato. q̃ꝑ opt albũ videt nihil aliud eẽ q̃ lumẽ claruz in determinato pspicuo. z nigredo eiusdẽ puncto. q̃ cessio nõ poterit eẽ transitꝰ ille. nisi vno mõ tm. vt pz mo Soº sit suppallidũ. deiñ pallidũ. z sic ꝓtinue in nigrũ Sic. vt dr Auicen. Nos em si ꝓsideremus ea q̃ frequẽter accidũt. tunc albũ venit in nigꝝ tribꝰ modis Quoꝝ vnus ẽ ꝓpriꝰ q̃ solũ albũ z purũ mouet in nigꝝ. vt pz mo efficiat suppallidũ. deinde pallidũ. deiñ fuscũ. z tũc nigrũ. Aliq̃ scõo fit p hoc q ꝑmo albũ mouet ad subrubeũ vel croceũ. deiñ ad rubeũ. z sic ad purpureũ. z deinde ad nigꝝ. Aliq̃ tercio fit q̃ ex albo statim fit viride. z postea intensa viriditas. z deiñ nigꝝ. Cuiꝰ rõ est. Quia cũ albꝰ colos causet ex dñio pspicui sup termiatũ seu opacũ. iõ si paulati absolute sine resolutõe alicuiꝰ fiat mi opacũ icipiat vincere pspicuũ tũc luminis incidẽtia mutat colos albꝰ in nigꝝ ꝑmo mõ. Si ꝓ fiat resolutio alicuiꝰ materie vaporose actõis z resplẽdentia luminis sup cozpꝰ. albo colore colozatũ. hoc ꝓtingit dupl'r. qz vel illud resolutũ multũ hz terrestreitatiz z opacitatiz paulatim pspicuũ vincẽtz. z tunc ex albo fit transitus in nigꝝ scõo mõ. Vel scõo illõ luminis resplendentia resolutuz ab hñte colorẽ albũ ẽ aqueũ humidũ renue z paulati ad maiorẽ grossiciẽ declinãs. z sic fit trãsitus de albo in nigrũ tercio mõ. Et nõ solũ istis modis. sz pluribꝰ fieri pt fm diuersum modũ resolutõis materie p luminis ꝓtutem incidẽtz sup colozatũ colore albo. Vñ si sup albuꝝ fulgens reuerberet vaporosum pspicuũ mixtũ ex aq̃o z terreo subtili bñ mixto cũ humido vaporãte erit statim post albũ transitꝰ in croceũ siue subcitrinũ z citrinũ. z sic deinceps. Si ãt sit aereũ vaporosum p mixtũ subtilissimo terreo bñ cõmixto z adusto. erit colos hiacynthinꝰ. Et sic ex eẽ luminis diuerso in pspicuo erit accipe colorũ naturã z oẽm colozꝝ diuersitatẽ z mutatõem. Ad obiectũ ãt dõm q nõ valet ꝓna. vt pz ex nũc dictz. Nõ

em̃ opz ꝓterea ponere vt q̃dã volunt colozẽ eẽ aliq̃d re
ale distinctũ ꝑter lumen vel luminis ꝓticipatõem saltem
extrinseci in ꝓspicuo sicut aliq̃ nituñ ostendere. Sup/
posito em̃ quẽadmodũ veritas hz q colo: sit q̃litas re/
sultans ex luminis extrinseci incidẽtia in ꝓspicuo termi
nato vtiq; saluari ꝑt multiplex modus transmutãdi co/
lozem album in nigrum.

Duodecimũ dubiuz est.

An nigrũ sit transmutabile in albũ. Et videt q nõ.
qz nigrũ nõ recipit aliũ colozẽ. vt ꝓz exꝑimento de tin/
gentib; q nigz in aliũ colozẽ nõ mutant. z ex hoc videt
q nõ sit ꝓuatio albi sicut tenebza lucis Solutõ Duo
sunt modi transmutandi colozes (Inq̃t Albt9) .s. tingẽ
do z transmutando. Per hoc g̃ ad q̃stiõ dõm q tingẽ/
do nõ ꝓtingit colozẽ nigrũ mutare in albũ ꝑ eo. qz tinctu
ra nigri ẽ in suba cozrosiua z nõ ꝑmittit sibi aliũ colozes
in superficie suplanitũ vel suppositũ cohꝑere. transmutã/
do ãt bñ permutat nigrũ in albũ z in quẽlibet aliũ co/
lozẽ. Ceruſa em̃ q ẽ gen9 colozis. hz sit nigra cũ de plũbo
facta sit. tñ sepe transmutata efficit alba Idẽ em̃ accidit
de pulvere ferri q niger ẽ. Et hoc inq̃t Albert9 melius
sit a natura. eo q natura sp transmutãdo opat. Ad trãs
mutatões ãt ars nõ sufficit ꝓter defectũ mouentis Ca
lidũ em̃ vel frigidũ in natura transmutans mouet a ce/
lo. cui9 virtus est ipa natura sicut q̃libet instrumẽtalit
opans in se hz ꝓtutẽ sui motozis. Calidũ ãt vl frigidũ
mouens q̃rtẽ nõ hz hanc virtutẽ. z tõ raro ꝓtingit ad
spẽm q̃ qrit. nisi q̃rtẽ q̃rat hoza in q̃ celũ cũ arte opat.
Et ꝑ hoc ꝓz solo ad obiectũ. qz ꝓcedit de tinctura

Decimũtertiũ dubiũ est

An albũ visuz ꝑ nigz appareat rubeũ Et videt q nõ
qz lumen resplendẽs ꝑ vitz rubeũ. vel albũ visum ꝑ ru
beũ diaphanum. apparet rubeũ z nõ apparet color medi
us. g̃ album visum ꝑ nigrũ nõ apparebit rubeũ. hz appare
bit nigz. lumẽ em̃ et pzamis radiosa a cozpe lucido ꝓ/
cedens afficit diaphano ꝑ qd diffundit z seq̃tur naturã
ei9 Solo Sic. vt i textu dz z habet etiã in ꝓmo libzo
methauroz. Cuius rõ est. qz vt supra circa textũ dictũ ẽ.
Omne diaphanũ mouet z alterat ab eo qd ꝑ ipm videt.
Et io cũ albũ videt ꝑ nigz tunc mediũ diaphanũ qd ẽ
nigz mouet z alterat ꝑ albũ ꝑ ipm diffusum. z alteran/
do hoc mediũ seq̃tur etiã ꝓdictõem alterabilis medij ꝑ
qd diffundit. z ita ex extremis coloribz albo z nigro re/
sultat color medius .s. puniceus vl ruteus. imo ꝑfect
sam habitudinẽ medij nigri quũ ad albũ ꝑ illud mediuz
visibiliter diffusum. resultat alius z alius color medius
Rubeus ãt resultat q̃n videt albũ absolute ꝑ nigz. Ita
q nigz nõ vincit q̃dãmodo albũ ꝑ ipm diffusum Et qz
spes ꝛrio z nõ ꝛrianꝫ. z ꝓpie ꝓter hoc nõ miscent. ideo
nõ videt color ille medius resultare ex eo q spes albi et
nigri ꝑ idẽ mediũ veniunt ad sensum. Ad obiectum
dõm q tripl9 diffundit lumen visibile ꝑ mediũ. Primo
mõ diffundit ꝑ ipm in sua puritate acceptũ in q̃tũ puz
ꝓspicuũ z quũ nullo mõ colozatũ. z sic manet lumen in
sua puritate ꝑ hmõi diffusionẽ Diffundit ãũt scõo ꝑ me
diũ inq̃tũ ẽ mediũ ꝑfecte colozatũ. sicut vitz rubeuz vl
blaueũ. z sic vt ꝓbat obiectio lumen ꝑ tale mediũ diffu/
sum seq̃tur naturã eius ꝑ qd diffundit. vt si ꝓspicuũ fue/
rit rubeũ. lumen illud penetrans ꝓstituit in obiecto coz/
poze colozẽ rubeũ. Si viride colozẽ ꝓstituit viridẽ. z sic
de aliis oib; coloribz. excepto medio. colozato colozẽ ni/
gro. Quia lumẽ mediũ tali colozẽ colozatũ nõ penetrat.
sz reuerberat. vñ videmus nigz vitz ꝑ trãsitũ luminis
colozẽ suũ alteri nõ dare sicut alio colozẽ colozata. Ter/
cio diffundit lumẽ ꝑ mediũ nõ ꝑfecte colozatum. z sic lu
men penetrãs mediũ ꝓstituit colozẽ mediũ. Et sic itelli
gẽdũ ẽ dictũ ꝓbi dicẽtiz albũ visuz ꝑ nigz apparet rubeũ

Decimũquartũ dubiũ ẽ

Quare sol de mane z vespe apparet maioz seipo in meri
die Solo. qz visibile visum ꝑ mediũ densius. apparet
mins seipo ꝑ mediũ magꝭ quiũ z min9 densum. qz in oc
cursu medij densioris radij visibilis rei refrãgunt ad ꝑ/
pendiculũ. sicut in occursu medij rarioris refrangunt a
ppendiculo. z sic rẽ visibilẽ repũrant sub maiori quãtita
te. In signũ cuius res visa ꝑ berillũ apparet maioz q̃ ali/
as sine berillo visa. z tanto apparet maioz quãto virtz fu
erit densius. Cũ g̃ inter solẽ z visum in oziente z occidẽ
te sint vapozes ascendentes q̃ nõ sunt inter nos z solem
existentẽ in medio celi. ideo astrũ solis maius apparet in
oziente z occidente seipo existente in meridie

Decimũquintũ dubiũ ẽ

Quare in speculo soli oꝑposito videt solũ sol. In specu/
lo ãt in aq̃ posito videt planeta circa solẽ posit9 Solo
Quia radij solis cadẽtes sup speculũ nudũ fortitudine
sue irradiatõis z incessus ipediũt apparitõnem minoris
planete. Sz ĩcidẽtes in aquã sup speculũ debilitant in
aqua sua refractõne. z ideo in aqua nõ impediunt appa/
ritõem alterius planete.

Decimũsextũ dubiũ est.

Quare in collo colũbe ꝓter diuersum situm apparẽt di
uersi colozes Solo Quia illi colozes vident ꝑ aliquã
reuerberatõem splendoris ꝓter vnionẽ pluma. Ideo
ꝑm diuersitatẽ sit9 aspicientiũ variat dispositio colozis
ꝓter diuersaz figurã reuerberatõis. Sicut ꝓz in Irride

Hic possent moueri dubia de quolibet colozẽ in spẽ.
Sed ad vitandũ ꝓlixitatẽ desup supsedendũ est.

De odoze vero et sapoze dicendũ Fere em̃ ea
dem ẽ passio. nõ in eisdẽ ãũt ẽ vtrũq; eoz Ma
nifesti9 ãt est nobis sapoz genus q̃z odoz Hu
ius ãũt causa q̃m peioze q̃dem habemus aliis
animalib; odoratũ. z ipis sensib; q̃ in nobis Ta
ctum vero certissimũ oĩm animaliũ habemus.
Gustus vero tactus quidam est

Istũ ẽ scõm capitulũ in q̃ ꝓbꝫ ꝓseq̃t de sapoze. Et
diuidit in duas ptes ꝑncipales. In q̃z ꝑma determiat
de sapoze oñdẽdo q̃ditatẽ ei9. In scõa de spẽb; ei9. ibi
(Queadmodũ ãt colozes) Prima ps rursus subdiui/
ditur in duas ptes. In ꝑma recitat tres falsas opinio/
nes de sapoze. In scõa eas reꝓbat oñdendo vez mo/
dũ generatõis sapozis. ipm definiẽdo. Scõa ibi (Hoz
sicut empedocles) Prima itez subdiuidit in duas. Pri
ma ẽ ꝓbular9. Scõa executia. Scõa ibi (Qd q̃dẽ igit)

Quantū igit ad ꝑmā partē dt pbs q de sapore z odore nunc dom ꝑmiscue q̄dāmō. Et ꝑmo de sapore. Primum ꝓbat pbus. qz fere eadē est passio seu qlitas odoris et saporis cū vtrūq; sit sequela cōplexionis nutrimenti. sz nō sunt in eisdē subiectis ꝓpijs. velut in materia eorum. Sapor em̄ est in humido ꝙplexionali passo a sicco. Odor āt in sicco ꝙplexionali passo ab humido. Scōm ꝑz. qz sapor est nobis notior odore. Cuius cā est. qz ol factū alijs aialib⁹ habemus peiorē. z peiorē alijs sensib⁹ q̄ in nobis sunt. Et cū gustus sit q̄dā tactus quē habemus certissimū oim aialiū. iō gustū etiā habem⁹ certissimum. Quapropter de sapore tāq; de nobis notiori ꝑmo determinandum est.

Q̄dēm igit aqua natura vult insipida est necesse est. Itaq; in ipa aquā habere genera sapor. insensibilia ꝓpter quietatē fm q̄ empedocles dt. vt materiā talem inesse quēadmodū pansperma sapor. z omnia quidem ex aqua fieri alia q̄dem ex alia parte. nullam habente differētiam aqua z faciens esse differentiā acti caliduz et solem dicat quis.

Hic ꝓnr exeq̄tur intentōem suā de sapore recitando tres opiniones falsas de subiecto eius. Dicens q sz aq̄ de sua natura sit actu insipida. ipa tn̄ est radix oim saporum. z in se virtualr oes sapores ꝓtinet vt antiq̄ trifarie imaginari sunt. Ā ꝑmo empedocles z anaxagoras dixerunt q̄ oia genera sapor actu sunt i aqua. sz sunt insensibilia ꝓpter quietatē partiū sapida atomaliter resperſa p aquā. Alij vero scōo dixerunt sapores ee in aqua potenciaⁱr nō solū materiali sz effectiua quasi aqua esset pansperma. i. vt semen oim sapor. Et sic sicut ex alia p te seminis fit alia ps animati corpis. scz manus. pes. vel oculus. Ita dicebant isti ex alia pte aque fieri aliū saporē et aliū. Tertio aūt dixerunt alij q aqua fm actū nullaz habeat drām sapor. sed solū potentia materiali q̄ ab extrinseco mouente. s. calido vel sole ad actū ꝓducitur.

Hoz autē sicut empedocles dicit multū aptum mendaciū. Videmus em̄ cōmutari p calorem sapores allatis fructib⁹ ad solem z ignitū. tanq; non in aqua trahere sapores tales factos sed in ipo fructu transmutatos. z resudantes. et iacentes. propter tempus austeros a dulcibus et amaros. z oimodos factos z decoctos. z ad omnia sapor genera. vt est dicere transmutatos. Similiter aūt z pansperme materiā esse aquā est impossibile. Ex eodem em̄ videmus sicut ex esca factos aliquos sapores. Restat igitur in pati aliq̄d aquā transmutari. Q̄dēm igitur nō a calidi solum virtute accipit hanc virtutē quā dicimus saporem manifestū est. Subtilissimū em̄ omniū humoz aqua est. z ipo oleo. sed ꝓtenditur oleum plus q; aqua propter viscositatem aqua vero fragilis est. Quare z grauius ē seruare aquam in manu q; oleum. Quoniā autez calida facta aqua non apparet. ingrossata aqua ipa sola. manifestum quoniā alia quedam vtiq; erat cā. Sapores em̄ in fructib⁹ hi exītes oēs grossitudinē hnt. magz caliduz aūt concausa q; causa. Apparent autē sapores quotcūq; q̄dem in fructibus hi existētes z in terra. Quare multi antiquoz phylogoz dicunt talem ee aquā per qualēcunq; terram transeat. z hoc manifestum est in salsis aquis maxime. Sal em̄ quedā terre species est. Et que p cinerē colate ipo amaro existente amaz faciunt saporem. Sunt quoq; fontes multi. Hi q̄dem amari. alij vero acuti. hi āt oimodos habētes sapores aliquos. Rationabiliter itaq; in nascentib⁹ fit sapor genus maxime. pati em̄ natum est humidū quēadmodum z alia a ꝓtrario. Cōtrariū āt siccū. Quare et ab igne patit quid. Sicca em̄ ignis natura. Sed ꝓpriū ignis calidū est. terre vero siccū. sicut dictū est in his que de elementis. Quare quidē igitur ignis z terra. nihil natum est facere vel pati nec alind quicq;. Q̄āt ineſt ꝓtrarietas in vnoquoq;. hec oia z faciunt z patiunt. Quēadmodū g̃ q̄ lauāt i humido colores z sapores talē faciūt habere aquaz. sic z natura siccū z terreū z p siccū terreū colans z mouēs p calidū q̄le qualeq̄d humidū facit. Et hoc est sapor. facta ad dito sicco passio. in humido gustus fm potentiam alteratiua in actum. Ducit em̄ sensitiū ad hoc potentia ꝑexistens. Non em̄ fm discere. sz fm speculari est possibile sentire.

In hac scōa ꝓte pbus reꝓbat has tres opiniones oīdēdo vez modū generatōis sapor. Et diuidit in duas ꝓticulas. In ꝑma reꝓbat opiniones. ostendēdo q nō solū humidū sed siccū cū calido req̄rant ad generatonem sapor. In scōa specificat quale siccū z humidū saporum ꝓncipia sunt. Scōa ibi(Oīm āt) Quantū igit ad ꝑmā reꝓbat opiniones. z ꝑmo ꝑmā. dicens q dictū empedoclis est apertū mendaciū. qz videm⁹ in fructib⁹ sapores mutari p virtutē calefactiuā solis. vel alicui⁹ igniti vel innati caloris ipor fructuū. nō attrahendo z congregando dispsos sapores minutos in pribus. sz alterando z transmutando fructus z decoquendo sup fluū humidū. Sic em̄ fructⁿ imaturi saporis austeri vel amari iacentes ad tps. calore solis vel igniti vel ꝓprio innato calore resudantes ad aliū saporē mutant. s. dulciorē. tali etiā decoctōne z alteratōne videmus fieri mutatōnem fm oim sapor genera. Scōam ꝑo opinionē reꝓbat talitrōne. Si aqua esset pansperma oim sapor. tunc seipa z nullo opante extrinseco ad diuersos sapores moueret. Iō āt est impossibile. Quia videm⁹ ex eodē nutrimēto percalidū elixatim vel assatim p arte vel naturā sapores mutari. necesse est g̃ aquā ab aliq̄ aliquam trāsmutatōnem

z reꝓbat opiniones

z reꝓbat scōm

pati si in ea sapores fieri debeant. sicut ꝺt tercia opinio. Que tñ nō est simplr vera. qz simplex aqua elementaris oim humidoꝝ subtilissimū est. etiā ipo oleo. Licet em̄ oleū ꝓpter viscositatē plus p̄cedat z magꝫ se diffundat. tñ simplr humidū aqueū subtilius est. qz difficili⁹ in cō cauo manus teneri ꝑt. Et ꝓpter hanc aque nimiā subtilitatē quātūcunqꝫ virtute calefactiua transmutet nō incrassat vel inspissat sicut cōmixta humida. sz posti⁹ subtiliat. ḡ sola aqua nō ꝑt esse subiectū seu cā materialis ꝓxima saporꝫ. sz aqua nō pura. mixta. vel ꝓplexionata. sicut in fructib⁹. Humidū em̄ in talib⁹ p decoctōem inspissabile est Et iō solo calido agēte in humidū aqueū nō causatur sapor. sz calidū saltē digestiuū ē ꝓcausa saporꝫ. agēdo scz in humidū aqueū passum a sicco. Ꝺ ꝓbat pḥs ꝓpria signa. Primū ē. qz humidū aqueū in plantis et in terrenascentib⁹ ꝓhoc q aliq̄d a terra patit. sapidū redditur. Scōm signū. qz multi phȳsiologoꝝ seu pḥoꝝ q̄ de reb⁹ nature loquuti sunt dixerunt humidū aqueū eē illi⁹ saporis qualis est dispositio z cōplexio terre p quā decurrit. qꝺ maxime manifestū est in amaris aquis z i salsis. Sal em̄ q̄dā spēs terre ē. Silr aque p cineres amaros colate amari sunt saporis. Silr z fontes diuersificātur ꝓpter hoc in saporib⁹. vt q̄dā sint amari. q̄dam acuti. alij alios quos libet recipiunt sapores ꝓpter diuersitatez terre p quā aque eoꝝ transeunt. Tercīū signū ꝓforme ꝓmo est q terrenascētia q̄ñt oēs vires a terra. diuersificant in saporib⁹ ꝓpter diuersitatē terre z sicci terrei Et rōnem oim hoꝝ signoꝝ subiungit pḥs. Quia humidū qꝺ est subiectū saporis patit a suo ꝓtrario sicut alia cōtraria. sed siccū est sibi ꝓtrariū. z ideo patit quōlibet ab igne. qz ignis est siccus. Nec. qz magis ꝓpria q̄litas ignis ē caliditas. sicut terre siccitas. sicut in. ij. libro de generatōe dictū est. Ideo licet ignis z terra quo ad siccitatem nō agant ad inuicē. agunt tñ in aquam p siccitatē. z plus terra ex ea parte q̄ ignis. eo em̄ quo aliqua contraria sunt. nata sunt in inuicē agere z pati. Ex his ḡ oīb⁹ infert modū generatōis saporis ex humido. z sicco. z calido. dicens q quēadmodū illi q̄ lauant coꝛpa colorata vel saporosa in humido aqueo. talē faciunt aquā habere colorē z saporē qualē hñt coꝛpa lauata. Sic q̄ñ humidū aqueū colat p siccū terreū digerente z coquente calido qualificat saporꝫ z reddit sapidū. Ex quo ꝓcludit definitio seu natura saporis. hec videlicz Sapor est passio humidi facta a sicco p actōem calidi digestiui. alteratiua gustus de potentia ad actū. Que definitio tota sequit ex dictis excepta vltima ꝓpricula q ꝺz alteratiua gust⁹. Quā sic ꝓbat pḥs. qz p saporē sensus gust⁹ fit actu opans seu gustans z ducit de potentia ad actū nō talē q̄lis ē addiscere q̄ accipit nouus habit⁹. sz qualis est speculari.

Q̄ñ ät nō ois sicci sz nutritiui. sapores autē passiones sunt. aut ꝓpriatōes. optz sumere. hinc q̄ñ nec siccū oportet sumere absqꝫ humido nec ꝫ humidū absqꝫ sicco. Esca em̄ ipis animalib⁹ nihil vnū solū sz cōmixtū neqꝫ ipis plantis sed mixtum Et sicut oblati cibi aialib⁹ tangibilia q̄dem sensibilia augmentū facientia z decrementum. Ꝺoꝝ em̄ frigidū oblatū hec em̄ faciunt et augmentū z decrementum. Nutrit aūt ꝫm q gustabile oblatum. Omnia em̄ nutriunt dulci simpliciter vel cōmixto. Oportet q̄dem igitur de his determinare in his que de generatōne. Nunc aūt quantū ad necesse tāgere de ipis Calidum em̄ augmentat et struit nutrimentuz. eo q leue quidem attrahit. amarum autē z salsum relinquit propter grauedinē. Quod itaqꝫ facit in exterioribus coꝛpoꝛib⁹ exterioꝝ caloꝛ. hoc q̄dem in natura animaliū et plantaꝝ quare nutriuntur dulci. Cōmiscentur autē alij sapores ad cibum eōdem modo salso z acuto ꝓ cōdimento. hoc autem ꝓpter contrahere. eo q nimis nutrimentū sit dulce z supnatatuū

Nec amplius qꝺ dictū ē specificando ꝺt pḥs q sapor nō causat a q̄cūqꝫ siccō. sicut nec a q̄cūqꝫ humido. sed ab humido z siccō mixtoꝝ cōplexionalib⁹ seu nutritiuis Ꝺ ꝓbat tali rōne. qz sapor est passio nutrimenti. nutrimentum aūt seu esca siue aialiū siue plantaꝝ mixtū qꝺā est in quo nō est humidū absqꝫ siccō. nec siccum absqꝫ humido. sz humidū cū siccō. z hoc est subiectū saporis. Declarat aūt maiorē dicens ratōis. s. q sapor sit passio nutrimenti. Quia cibi seu nutrimentū oblati animalib⁹ deseruiūt ad duo. scz ad augmentū z decrementū z ad esse indiuiduale nutriti. Ad augmentū z decrementū q̄dem inqꝫtum tangibile. calidū scz vel frigidum. Calidū em̄ mouendo a centro versus circūferentiā causat augmentuz frigidū vero mouendo a circūferentia versus centꝝ facit decrementū. Vñ in iuuentute regnante caloꝛe viuentia crescunt. in senectute vero ex dñio frigidi decrescūt. Cibi aūt ꝫm q gustabiles sunt z saporē habentes nutriūt. Quius signū est. Quia viuentia nutriunt dulci vlsimplici vl cōmixto. s. cū alijs saporib⁹. Et q̄ñ dulce ipi⁹ nutrimenti cū alijs saporib⁹ mixtū est tunc natura eius qꝺ nutrit attrahit dulce z reijcit amaꝝ. Quib⁹ ät nutriunt aialia dictū ē. ij. de generatōe. Sed ḥ dōm de ipo nutrimento q̄tū necesse ē ad hanc materiā quā mō tractam⁹ Calidū em̄ actīe augmētat z struit z termīat digerēdo et decoquēdo nutrimētū. q̄ ꝑparato dulce q̄dē qꝺ ē leue natura attrahit. qz calidū z humidū. Amaꝝ ät z salsuz qꝺ graue z terrestre ē. qz nō ē natū suscipe formā ei⁹ qꝺ nutrit neqꝫ ad ipm moueri. natura derelict z reijcit Ꝺ itaqꝫ facit caloꝛ ignis vel solis exterioꝝ in exterioꝛib⁹ coꝛpoꝛib⁹ eleuādo z attrahēdo subtile z leue. Hoc i coꝛpib⁹ aiatis. s. aialiū z plāꝛaꝝ facit natura p naturalē caloꝛē et digestiuū. eleuādo subtile z qꝺ dulce z potabile ē Et iō oīa nutriunt dulci. Cui nō obstat q cibis exteri⁹ ꝑparatis alij sapores cōmisceant. qz hoc solū fit ꝓpter ꝺimentum. qꝺ oportet fieri maxime cū saporeacuto z salso. linguam penetrantib⁹ z fastidium tollentib⁹. qz alias nutrimentū dulce nimis nutritiuū. ꝓpter sui leuitatem supnatando repletōem faceret. appetitum tolleret. z abominationē faceret anteqꝫ esset saturitas ad sufficientiā nutriti. z ideo oportet q misceatur alijs saporibus. z p̄cipue illis duobus. z per ꝓsequens graui cum quo descendat ad inferioꝛa ventris in animalib⁹. vt ex vacuitate supioris scz orificij stomachi desideriū ad cibum excitetur.

Quemadmodū autem coloꝛes albi et nigri cōmixtione sunt. sic et sapoꝛes a dulci z amaro.

Et ſm proportionē eam aut vt eo q̄ magis vel minus vnusquisq; ē. siue ſm numeros quosdā cōmixtiones z motus siue indeterminate. Qui āt delectatōem faciunt cōmixti. hi in nūerꝫ solū

In hac scda pte pncipali huius capituli pbs tractat de spēbus sapoꝝ. Et diuidit in duas pticulas. In pma facit qd dictū est. In scda reprobat opiniones antiq̄ rum de natura sensibiliū in cōmuni z spāliter de sensu gustus. Scda ibi. Democritus. Pma subdiuidit in duas pticulas. In pma ostendit modum quo fiunt sapores medij. In scda enumerat sapoꝝ spēs. Scda ibi. (Qꝫ q̄dē ergo pinguis) Quo ad pmā pticulaꝫ igit dr q̄ sicut medij colores fiunt cōmixtione albi z nigri. sic sapores medij fiunt cōmixtione dulcis z amari. z hoc dupliciter. Primo ſm debitā ꝓportōem in numeris ſm naturam gustus. cuiusmodi sunt sapores delectabiles. siue ſm indeterminatā ꝓportōem. s. ſm abundantiā z defectum. Quotquot em sapores medij delectabiles sunt gustui illi resultant ex extremis ſm debitā ꝓportionē in numeris. Unū dr Albertus q̄ signum illius est. q; ars coq̄naria z medicina qui cōponunt ad delectatōnem vel sanitatē numeꝝ z pondus doſm attendūt cōponentiū

Qui q̄dem ergo pinguis est dulcis sapor. Amaꝝ vero z salsum fere idem sunt. Ponticus vero z austerus. z stipticus z acutus in medio. Fere em eq̄les humidoꝝ species z colorꝝ sunt. Septē em amboꝝ spēs Si q̄s ponat sicut rationabile liuidū nigrū aliq̄d esse. Relinquit em flauum q̄dem albi esse quēadmodū vnctuosuz est dulcis. puniceuz vero z alurgon. z viride. Kyamū in medio albi z nigri. Alij vero mixti sunt ex his. Et quēadmodū nigꝝ est ꝓuatio in pspicuo albi. ita amarū z salsum dulcis in nutrimentali humido. Quare cinis amarus cōbustoꝝ oim. Exhalatū em est ex ipis potabile.

In hac scda pticula enumerat z distinguit sapores proportionabiliter ad colores dicens q̄ inter sapores extremos sapor pinguis est quasi dulcis. hoc est vicinus dulci. z sapor salsus est fere amarus. q; sibi vicinus. pontic⁹ vero z austerus. stipticus z acutus sunt in medio Fere em eedem sunt spēs humidoꝝ seu saporꝝ (q̄ sunt passiones humidoꝝ) z ipoꝝ colorꝝ. q; septē sunt spēs amboꝝ Et habent se hincinde ꝓportionabiliter z hoc rationabiliter. Quia sicut in coloribꝫ liuidū se habet ad nigrum. ita in saporibꝫ salsum ad amaꝝ. Et sicut in coloribus se habet flauum ad albū. ita pingue ad dulce. Et sicut in medio albi z nigri sunt colores puniceus. id est rubeus. et alurgon. id est citrinus. z viride z kyamis. id est ceſtis siue blauius differenter se habentes ſm diuersam cōmixtionem. Sic etiam iter sapores extremos z ita nominatos qui sunt vicini extremis sunt sapores nominati medij. Et quēadmodū nigrum est ꝓuatio albi in pspicuo. ita amarū et quodāmodo salsum sunt ꝓuatio dulcis humidi nutrimentalis In signum cuius cinis cōbustoꝝ oim amarus est. q; quod dulce z potabile fuit exhalatum est in ipis.

Democritus aūt et plurimi physiologoꝝ q̄/ cunq; dicunt de sensibꝫ incongruissimū aliq̄d faciunt. omia em sensibilia tangibilia faciunt. etem si hoc taliter se habet manifestū ē q̄ z alio rum sensuū vnusquisq; tactus est. Hoc autē q̄ impossibile sit non difficile est discernere. Amplius autē cōmunibus sensuum omniū vtūtur quasi ꝓpꝛijs. Magnitudine em z figuram. et asperū z lene. Amplius autē acutum z obtusuz quod in glebis cōmuna sunt sensuum etsi non omniū. sed visus et tactus quare z de his deci/ piuntur. de ꝓpꝛijs autē non decipiunt velut visus de colore z auditus de sonis. Quidam aūt ꝓpria ad ista reducunt quēadmodū democri/ tus. albū q̄dē z nigꝝ. hoc q̄dem asperuz dr cē hꝫ ꝓo lene cē. Ad figuras āt reducit sapores Quā uis autē nullius vel magis visus est omia cō/ munia cognoscere. si ergo gustus magis mini/ ma q̄dem certissimi sensus est discernere circa vnūquodq; genus. Quare z oportebit gustuz et alia cōmunia sentire maxime et figuraꝝ esse discernentissimū. Amplius aūt sensibilia q̄dez omia habent ꝓtrarietatē. velut in colore nigro album. In saporibꝫ dulci amaꝝ. Figura āt fi/ gure non putat esse ꝓtrarium. Cui em poligo/ niaꝝ circūferens ꝓtrariū. Amplius et figuris existentibꝫ infinitis necesse est sapores esse infi/ nitos. Quare em hoc q̄dem faciet sensum. hoc vero nō faciet. De sapore z gustabili quidē igi/ tur dictum est. Alie nāq; passiones saporum p priam habent ꝓsideratiōnē in phia q̄ de plātis

Hic ꝓsequenter in secūda pticula pncipali reprobat pbs tres falsitates quas posuerunt antiqui. scz demo critus z sui sequaces. Prima falsitas posita a democri/ to z a plurimis alijs physiologis. qui scz de sensibilibus loquuti sunt ē. qui asserunt omia sensibilia tāgibilia Nō pbs reprobat tali medio. Si omia sensibilia essent tā/ gibilia. tunc vnusquisq; sensuū essz tactus quod impos sibile esse nō est difficile discernere. q; scz tactus sentit p medium intraneū. Alij ꝓter gustum p extraneū. Secda falsitas est q̄ idem nominari vtunt sensibilibꝫ cōmunib⁹ tāq̄ ꝓpꝛijs. Magnitudo em z figura asperū z leneagu tum z obtusum que pncipaliter in glebis terrestribꝫ sꝫ cōmunia sunt sensibilia pluriū sensuum. Et si non oim tamē duoꝝ scz visus z tactus. z his vtuntur tanq̄ ꝓpꝛijs. Quod vtiq; falsum esse ostendit pbs virtualit duabꝫ rationibꝫ. Prima. q; sensibilia ꝓpria vno sensu pcipiuntur per se. sed sensibilia cōmunia iam nominata nō vno sensu pcipiuntur. ergo sensibilia cōmunia distin/ guuntur a ꝓpꝛijs. licet em sensibilia cōmunia iam no/ minata nō pcipiantur equaliter ab omnibus sensibꝫ. tñ visui z tactui sunt cōmunia. Scda ratio. Sensus circa sensibilia ꝓpria non decipitur. sed circa ista nominata sensibilia cōmunia sensus decipiuntur. ergo non sunt

sensibilia ꝓpria. sz cōia a ꝓpijs distincta Tercia falsitas ē democriti q̄ reduxit spēalit sensibilia visibilia siue colores ad figuras. Dixit em̄ nigr̄ eē asper̄. qz scz vna ps ei⁹ alteri supemineꝫ eā obūbrando. z albū eē leue. qz in eo ptes eq̄liter iacētes se nō obūbrant. Silr sapores reduxit ad figuras eo qz in saporib⁹ inuenit acutū z obtusum sicut in figuris. z hoc eq̄uocatōe decept⁹ fuit. Hāc ār falsitatē q̄ ad sapores ostendit ꝑb̄s trib⁹ rōnib⁹. Pma. qz nullus sensus cognoscit figuras. qz ꝓpria sensibilia etsi essent alicui sensui ꝓpria. maxime eēt visus q̄ oīa sensibilia cognoscit qđ falsum ē. Jn libro em̄ de aīa ꝓbatū est q̄ sensibilia cōia p ꝓs sentiunt. Sz si sapores eēnt figure seqref q̄ gustu maxime sentirent figure z figura ꝓprie. z sic intellectu ad gustū ꝙuerso maxime cognoscerem⁹ geometricalia. scz figuras z alia sensibilia cōia qđ falsum ē. Scđa rō. qz oīa sensibilia ꝓpria hñt ꝓriū. sicut in colore ꝑma ꝓria sunt albū z nigr̄. Jn sapore dulce z amar̄. Figure ār nihil ē ꝓriū. g̃ sapores nō sunt figure. Si em̄ esset ꝙrarietas in figuris. maxime esset inter figurā circularē q̄ est simplicissima z pologoniā q̄ ē pluriū angulor̄ ex lineis rectis cōposita. sz figura circularis seu circūferens non videt alicui ꝓriari. Debēt em̄ ꝓria maxime distare. sz q̄liber figura poligonij p̄t dari poligonior. Tercia rō. Figure sunt infinite fm nūer̄ angulorum z linear̄. Si g̃ sapores essent figure. sapores essent infiniti. qđ falsum est. qz nō videt q̄re vn⁹ sapor sentiret et nō alius. Si ār essent infiniti sentiri nō possent. quia sensus nō discernit infinita. Epilogādo g̃ ꝙcludit ꝑb̄s q̄ de sapore z gustabili q̄dē hoc mō determinatū ē. De alijs ār sapor̄ passionib⁹ causat⁹ ex calido digerente q̄ ꝓpria req̄rūt ꝙsideratōem agent in libro de plantis

Circa istud capitulū ex-

positū incidūt q̄dā ꝛextualia dubia. Primū ē An cōuenient post tractatū de colorib⁹ ꝓxime z imediate ꝑb̄s determinet de saporib⁹ Et videt q̄ nō. qz ꝑus eēt determinandū de sonis z de odorib⁹. eo q̄ maiorē hñt ꝙuenientiā cū colore. tum qz spūaliores sunt. tum qz sentiūt̄ p medīū extrinsecū. cū g̃ ordo ꝓcessus scientifici debeat eē p silia. incōuenient ꝑus determinat̄ de saporib⁹ Solutio Sic. vt ōt ꝑb̄s. qz a notioribus nobis ad min⁹ nota ꝓcedēdū ē. Sapores aūt sunt nob⁹ odorib⁹ notiores. g̃ ꝑus q̄ de odorib⁹ mētio fiat ꝙuenienter p̄mittit tractat⁹ de sapore. Maior manifesta ē. ꝓriū ei nob⁹ ē discurrere rōnādo de noti noticia ad ignoti noticiā. ē g̃ a notioribus ꝓcedēdū Sz minor p̄z. qz gustū habem⁹ optimū ic̄tū q̄dā tact⁹ ē. olfactū ꝑo ipfectōez Ad rōes Ad ꝑmā dōm q̄ ꝓcessus nr̄e cognitōis debet eē p silia ceteris pari bus z nisi aliud impediat. sicut accidit in ꝓposito. Qđ ār ōr de sono soluit̄ p hoc q̄ lz sonus nob⁹ forsan certior sit. tū qz vt q̄dā dicūt idē ē eē soni fm q̄ imutat sensuz z fm ei⁹ naturā. z hoc potissime q̄ ad eius drās q̄ sunt voces ꝓactiue. vel maxime qz ei⁹ eē stat in fieri. de q̄ cū satis in libro de aīa determinatū ē. Jdeo q̄ hic de sono nō determinat. sz stari p⁹ tractatū de coloribus. de saporib⁹ mētionem facit. Et silr lz tāgibiles q̄litates sint nob⁹ notiores q̄ sapores. z p ꝓs ꝑus de eis eēt determinādū. tū qz de eis sufficient determiatū ē in libro de generatōe. z in libro methaur̄. ideo de illis hic nō fit mentio.

Secundum dubium est

Utr̄ olfactū hō ceteris aialib⁹ habeat peiorē. Et videtur q̄ nō. qz ꝓcipit odores delectabiles p se q̄ a brutis nō ꝓcipiunt Solō. Homo hz olfactū peiorē ceteris sensib⁹. z ceteris fere aialib⁹ q̄ ꝑfecta sunt fm numer̄ sensuū. Primū ptz. qz lz in natura potentie. excellentior sit olfactus gustu z tactu. qz spūalior virtus aīe. tū ꝓportionabiliter loquendo viuacitas z ꝑfectio exercitij illi⁹ potētie i hoīe ipfectior ē aliis sensib⁹. z hō qz plerūq̄ organū olfactus in quo est vis olfactiua hyperboli cerebri ipedit̄ indisponit̄ in hoīe. Nec in hoc culpari ꝑt natura cui⁹ ordinata ē actio. qz cū sit ille sensus minime necessarius hoi natura ordinauit organū sub cerebro. vt inspiratōe odorum q̄ diffundunt̄ calore. humiditas z frigiditas cerebri mitigarent̄. Scōm ptz. qz hō in ꝓportione sui corpis sicut magnitudine cordis excedit cetera aialia. Jta et magnitudine cerebri qđ ē frigidū z humidū. Qđ etiam ꝙruit vt in hoīe organa interior̄ sensuū ꝑfecti⁹ distinguant̄. z p ꝑs eo ꝑfecti⁹ intellectui subseruiāt. Et cū ꝓxime sub cerebro colloceť organū olfact⁹ in hoīe. igit̄ frigiditate z humiditate cerebri a sua viuacitate in hoīe impedit̄. z q̄nq̄ p accūs ꝓt descensum rheumatū oīno impedit̄. Dixi notant̄ (fere) ꝓt q̄dā aialia aq̄rica q̄r cerebra inquit Albert⁹ sunt valde frigida q̄ forsan nob⁹ hñt peiorē olfactū Ad obiectum dōm q̄ bruta aialia hmōi nō videnť ꝑcipere. qz cū eis nō ꝓferāt ad eē indiuidui vel spēi. de talib⁹ nō aduertūt. vel ad eos ꝑcepros nō mouent̄. sicut nec mouent̄ pulchritudine colorīs. vel harmonia soni. Ab his em̄ sensibilib⁹ solū mouent̄ q̄ cōferunt eis ad nutrimentū vel ad spēm. Utr̄ si odores q̄dā fetidi adeo sunt corrupti q̄ etiā ispirati fumali euaporatione officiant hmōi odores grauiter ferunt vt postea patebit.

Tercium dubium est

Quare hoīes boni olfact⁹ cōiter sunt fatui So⁹ Habentes bonū olfactū hñt cerebrū infra debitā ꝙportionem quū. qz magnitudine cerebri ipedit̄. z cū organa interior̄ sensuū situ suū habeant in cellulis cerebri. in modica ei qua ꝙportione cerebri nō p̄t adeo ꝙuenient̄ distingui. vt organū qōlibet suū habeat ꝙplementū. Et cū fm̄ ꝑhm tercio de aīa necesse est intelligentē phantasmata speculari z habere vsum ꝑfectū interior̄ sensuū. igit̄ ex indisposītōe talium q̄ pueuit ex quietate cerebri seq̄t defectus vsus rōis ac p ꝑs exītes boni olfact⁹ cōiter sunt fatui

Quartum dubium est.

Quare fruct⁹ nouellar̄ arbor̄ nō sunt adeo boni sicut antiquar̄ Solō. qz in eis nō ē humidū. ita bene digestum sicut in antiq̄oribus Propter em̄ varium modū digestionis humidi sapores variant̄. In signum cuius poma acria dulcescunt assa vel elixa. Unde notat Albertus q̄ calor solis seu celestis in humidum fructuum agendo. primo determinat ipsum ad eē humidi ꝙplexionalis Deinde resudat superfluum humidum quod vaporabiliter est in eis calore solis. Et quia hoc humidum est vaporosum. et humidum vaporosum si debeat fieri dulce hoc fit cum egressu caloris quem fructus contrahunt a loco sue generationis. sicut vinum quando bullit in vua anteq̄ vindemietur. Deinde oportet q̄ fructus iaceant ad ꝑs qū bullit humidū eor̄. sicut vi-

num bullit i dolio a duplici caloze. loci scz z naturali agi tatū. z tunc egrediente calido loci residet calidū cōplexionale z humidū vapozabiliter in fructib⁹ dispsum cozadunaf ad aqueū Et hec ambo efficiunf ꝓpriū calozis naturalis subiectū. z tunc fructus hñt debitū suū sapozem. Et ideo patz q sapoz debitus fit alterante calido ꝯplexionali ipm humidū ꝯplexionale. vñ posset caloz in humidū nimis agendo dulce reddere amarum

Quintum dubium est

Utz oim humidoz subtilissimū sit aqua. Et videf q nō. qz humidū aereū est subtilius Solo Sic. vt ōr phus in textu z signo demonstrat. Et ꝯfirmaf. Nā qz solū humidū aque. ita purū est z subtile. ideo nō ē aqua elixabilis. z qñ bullit in nullo inspissaf p elixatōem. sicut alia humida cōmixta. Ad obiectōem dōm q nō est simplr simplicissimū sed solū inter ea q incozpabilia sunt p nutrimentū qđ ōr saporis subiectū. humidū em aereū nō est incozpabile p alimenta.

Sextum dubium est

An solū septē sint species sapoz. Et videf q non. qz ōr phus in textu q fere equales sunt spēs humidozuz seu sapoz z coloz. Si q fere sint equales nō videnf oīa nino equales. z p ꝯs cū septē sint spēs coloz nō erunt ꝑcise septem spēs sapoz Preterea In textu enumerantur octo spēs sapoz. s. dulcis. amarus. pinguis. salsus. ponticus. austerus. stipticus. z acutus Preterea Inter ꝓtraria pñt sumi media infinita. Uñ. vi. physicoz. In quolibet fieri accipi pñt facta esse infinita. Et ꝓterea Auerrois z Alphozabi⁹ dicunt q medū colores. sapozes. z odozes multiplicanf in infinitū Solo Sicut dictū fuit de colozib⁹. Ita dōm est de sapozib⁹ q septē sint in genere ꝓportionabiliter accipiendo sensibilia sapoz. s. duo extrema z quinq media. Quoz vnuz sumif ex ꝓportione eqlitatis p eqdistātiā inter extrema et alia duo p abundantiā vni⁹ extremi sup medū vel p abundantiā medij sup extremū. z sic residua duo inter aliud extremū z medū eqdistans sumenda sunt. Potest aūt istud dictū ad practicā hoc mō deduci. Nā ois sapoz vel est extremus vel medius. Si ꝑmum hoc ē dupliciter. qz vl causaf ab humido ꝓfecte z debite digesto a sicco terrestri digerente calido. z sic ē sapoz dulcis. vel ab humido ꝯsumpto z oīno exterminato. z sic est sapoz amar⁹. Si sit medi⁹ hoc accidit duplr. qz vel mediat p equidistantiā. z p pticipatōem sil. vel p pticipatōez trīm. Si ꝑmū sic ē acur⁹. Si sc̄dm. hoc ꝯtingit itez duplr. qz vel mediat inter dulce z acutū. vel inf acutū z amaz. Si ꝑmū hoc est duplr. qz vel magis accedit ad dulce et sic est sapoz pinguis. vel magf ad acutū. z sic ē austerus ad quē reducif acerb⁹ z acerosus. Si sc̄dm hē duplr. qz vl plus accedit ad amaz. z sic ē salsus. vel plus ad acutum. z sic ē ponticus Ad rōes Ad ꝑmā dōm q sume do spēs sapoz penes formalē ꝓportōem in genere sunt solū septē spēs sapoz sicut coloz vt dictū ē. Ad spēm aūt descēdendo in his ꝓportionib⁹ z pcipue ad materiā sunt plures spēs ꝯs septē. Immo ad materiā descendēdo plures spēs sunt sapoz ꝯs coloz. vt ōr Albert⁹. qz cū ex pluribus ꝯstituaf sapoz ꝯs coloz necē plures ee drās sapozis ꝯs colozis. Nō ꝓbat op⁹ nature q plures sapozes opaf in plāf q sunt eiusdē colozis. vñ diuersitas cōplexionis plus diuersificat sapozes ꝯs colozes. Cui⁹ cā ē. qz in vno trīm. s. in diaphano qđ ꝯstituūt z cōponūt ipa corpa iuenitur coloz. diaphanū aūt nō ē corpoz p̄m q cōplexionā terioz corpe Sapoz aūt alio mō ex oib⁹ ꝯplexionātibus corpa ꝯstituit Ad scdam dōm. q stiptic⁹ ad ponticū reducif. qz vt ōr Albert⁹ sibi ipinq sunt qm stiptic⁹ caufaf ex multo terrestri qđ p calidi defectū nō ē subtiliatū et tō alterat humidū ꝯplexionale ad modū terre. ꝓpter qđ terrestris ē sapoz ille. Ponticus aūt ē fortissime terreitraf z exiccatōis. Sil⁹ acer sapoz z acerosus qui idē ē qđ auster⁹ adinuicē hñt ꝓpinquitatē. Nā acer seu austerus q ē iuxta acutū caufaf ex calido alterāte siccuz qđ alteratū alterat humidū añ ꝯpletionē sui z decoctionem p calidū cōpletā. z tō iste sapoz ē fructuū añ maturitatē. Cui etiā p̄m Galienū nō attribuif calefacere z soluere sicut acuto. s. solū soluere Et sicut acer ē añ ꝯpletionem z digestionē cōpletā. ita acerosus ē post q̄ ex acuz humidū euapozauit calidū cōplexionale. illō em ē frigide subē z tñ acute actōis ꝓpf qsdā ptes sicci cōbustas in ipo. ꝓpf qđ ōr q acetū ē hebes in suba. z acutū in actōe

Ad vltimā dōm q s media sine ꝓportōne acceptra possint ee infinita nō tñ si accipiant p̄m determinatas ꝓportiones. Nō em oīa p̄m diuersitates ꝓportionū naturaliū accipi pñt. qz multe sunt ꝓportōes in ꝓtinuis q nō sunt in discretis. Et iā multa ꝓtinua nō sunt sibi ꝓportionabilia nisi p̄m abundantiā indeterminatā z defectū.

Septimum dubium est

Quare sudoz ē amar⁹ Solo Quia in sudoze ē qdā terrestre acutū z indigestū ab humido aqueo qđ causat salsedinē z amaritudinē. Hinc antiqui dicebāt aquam maris salsam. esse terre sudozem.

Octauum dubium est.

Quare amara z salsa nō cito putrescant sicut dulcia et pinguia Solo Quia ī amarz z salsis ē qdā adustio p caliditatē q̄ cozrodunf z digerunf aquei humozes super flui q̄ putrefactōis ꝓncipiū sunt.

Nonum dubium est

An figure sint potētia ifinite. Soo Sic. nō em inquit Albert⁹ accipiunf penes formales ꝓportōes sicut sensibiliū drās. vt sup dictū ē. sz poti⁹ accipiunf spēs earū penes nūez angulo. cū aūt nūer⁹ potētia crescat in ifinitū p formales drās opz etiā figuras in ifinitū crescere. z formaliter in ifinitū multiplicari p nūez āgulo. Et ꝓpterea sensibilia p̄m democritū formaliter in genere multiplicata crescunt in infinitum.

Eodē ꝓo nō opz intelligere z circa odozes Qđ em facit in humido siccū hoc facit in gñe alio enchimū humidū i aere z in aq̄ sil⁹. Loe aūt de his nūc q̄dē dicem⁹ pspicuū. Est odozabile nō p̄m q pspicuū sz p̄m q lauabile z mūdabile enchime siccitatz. Nō em solū in aere ē sz z i aq̄ qđ odozis ē. Manifestū ē aūt i piscib⁹ z ostracoderis. Supnatat em aer cū infuerit. nec ipa respirāt.

De odoris quidditate siue essentia

Si quis ergo ponat aerem et aquam vtraq; humida. erit vtiq; que in humido enchimi sicci natura odor. z odor z odorabile tale. Qm̃ vero sic ab enchimo passio est manifestũ est z p habẽtia et non habentia odorem. Elementa em̃ ino dorabilia velut ignis. aer. aqua. terra. qz sicca z humida eoz achima sunt nisi quod cõmixtũ facit propter qđ z mare habet odorẽ. habet em̃ humorẽ z siccitatẽ z sal magis nitro odorabile est. Manifestũ etiã q; ab his effluit oleũ Nitrũ aũt terre est magis Amplius lapis inodorabile. achimus em̃. ligna etiã odorabilia enchima et hoz aquatica minus. Amplius in eis q̃ metallantur aurũ inodorabile. achimũ em̃. Es ãt odorabile z ferrũ. Quãdo vero exuritur humidum inodorabiles scorie fiunt. Argentum vero et stannũ. his quidẽ magis odorabilia. his vero minus. aquatica em̃.

In hoc tercio capło pb̃us determinat de odore post q̃ in p̃cedenti determinatũ est de sapore. Et diuidit in duas ptes In qua; ꝑma determinat de odore ꝑm se In scda de mõ odorandi. Scda ibi (Propter hoc fit) Prima rursus subdiuiditur in duas. In ꝑma determinat et ostendit odoris q̃ddítatẽ. In scda determinat de spẽbus eius. Scda ibi. Adhuc aũt siquidẽ. Prima itez in duas pticulas subdiuidit. In ꝑma facit qđ dictũ est. In secunda excludit quandã falsam opinionẽ antiquoz circa naturã odoris. Scda ibi (Videtur aũt in q̃busdã) Quantũ ad ꝑmã partẽ tria facit. Primo ostendit q̃ sint ꝓncipia odoris. scdo q̃d mediũ. tercio q; enchimuz humidũ sit ꝓncipium effectiuũ odoris. De ꝑmo dr pb̃us q; sicut in generatõe saporis ꝓncipũ effectiuũ est siccum et humidũ passiuũ. Ita in scdo genere scz in genere odoris ꝓncipũ effectiuũ est humidũ enchimũ. id est humidũ cõplexionale. s. radicale vł nutrimentale. z siccũ passiuum. Et ita ꝑ tria subiectũ odoris est siccum passum ab humido enchimo seu humido cõplexionali. In aere aũt et in aqua nõ est sicut in subiecto. sed sicut in medio. qđ erat scdm ꝓncipale ostendendũ. De q̃ declarãdo sic dr q; aeri z aque cõe est eẽ mediũ diffusionis odoz. nõ inq̃tum ꝑspicua sunt sz ꝑm q; humida sunt. mũdabilia q̃dã et lauabilia enchime siccitatis vel enchima siccitate. hoc est spũ seu fumali euaporatõne corpoz odorabiliũ. Si em̃ nõ essent mũdabilia ab ipis odoribz nõ possent oim odores recipere. et si nõ essent q̃si ablutiua odoz ab ipis ꝑmis odorãtibz tũc nõ deferret odores ad olfactũ rãq̃ media. Q; aũt hec duo quẽadmodũ dictũ est sint media diffusionis odoz. ꝑbat pb̃s spẽaliter de aqua Manifestũ em̃ ẽ de aere. De aqua g̃ sic ꝑbat. Nã pisces et ostree in aquis viuentes. odores ꝓcipiunt. et q̃dã alia dure teste z diuersipellia inq̃rendo olfactu a remoto nutrimentũ qđ videre nõ possunt. Est g̃ aqua mediũ diffusionis odoz. Nec ꝓt dici q; pisces exñtes in aqua et alia de quibz dictũ est odorent p aerem exñtem in aqua q̃m aer supnatat aque z nõ nisi p violentiã in aqua ꝓiciat. Nec ꝓt dici q; respirando attrahunt a foris aerẽ p aquam. sic ꝑñr odorando. qz alia hmõi nõ respirant

Ex illis g̃ ꝓcludit pb̃us. q; si q̃s ponat aerẽ et aquã humida q̃daz z mundabilia z lauabilia enchima siccitate vt dictũ est. tunc erit vtiq; mediũ diffusionis odoz cõe humido. in quo aer z aqua hmõi ꝓueniunt. Et id enchimi sicci qđ est in humido hmõi lauabili z mundabili aeris z aque cõmuni erit naturaliter odor z ipm odorabile seu odoratiuũ. hoc est potẽtia olfactiua erit virtute tale quale ꝑm actum est mediũ ab odore alteratũ. Terciũ aũt videlz q; enchimũ humidũ sit ꝓncipiũ effectiuũ odorum. ꝑbat pb̃us p habentia z nõ habẽtia odores triplr. Primo in elementz miscibilibz. scdo in mixtis fossilibz. tercio in metallicis. In elementis. ꝑbat. Nã elemẽta. s. ignis. aer. aqua. z terra. qz sicca sunt z humida simplici siccitate z humiditate z per ꝓñs achima. i. sine humido ꝓplexionali. ideo in sua puritate accepta sunt inodorabilia. cõmixta aũt aliquo mõ odorabilia sunt sicut ptz de mari quod aliqualiter habet humidũ enchimũ. rõne humidi z sicci cõmixtoz. Et ex eadẽ causa sal est magis odorabile q̃ nitrũ. eo q; est nitro humidius. z ideo resolubilius odorifez. Ab vtro q; em̃ distillando effluere potest oleum. sed abundantius a sale q̃ a nitro. q̃propter etiaz sal est plus odoriferũ nitro. Scdo ꝓbat in mixtis fossilibz. s. de lapidibz. Nam lapis saltem durus terre? nõ vnctuosus nõ est odorabilis. Ligna aũt. quia enchima vliter aliquid habent odoris. minus tamẽ aquatica. ꝓt frigiditatẽ qua impeditur humidum agere in siccum. Tercio ꝓbat de metallicis que scz sunt metallata per artem vel que talia sunt per naturam Nam quedã plus sunt alijs odorabilia. qz quedam achima sunt sicut aurũ qđ inodorabile est. Es aũt et ferrum odorabilia sunt qz nõ bene cõmixta. cum em̃ humidum z siccum in ipis ad inuicem agendo faciant enchimũ humidum. ideo p cõsequens redduntur odorabilia plus omnibus metallis. Verum quando exuritur humidũ in eis tunc scorie eorum ex resoluto inodorabiles fiunt. Argentum vero z stannum sunt magis odorabilia q̃ aurũ z lapides sz minus q̃ es z ferrum. qz aquatica z humida magis sunt et ideo impeditur passio humidi sicut in plantz aq̃ticis.

☞ Enchimus ab en quod est in. z chim⁹ succositas Alij dicunt ab eu bonum. z chimus. quasi bona succositas. ꝑmum tamẽ aꝑꝓpriatius dicit Sic de achimo. ab a quod est sine ꝛc.

☞ Isidorus Nitrũ a regione nitria egypti est dictuz ex quo medicine fiunt z sordes corpoz ac vestium abluuntur. Huius natura nõ multum a sale distat. habet em̃ naturam salis. z similr oritur canescentibz siccitate litoribus.

Videtur aũt a quibusdã fumalis euaporatio esse odor cõmunis exñs aeri z terre. z oẽs dicunt sup hoc de odore Quare et eraclitus sic dicit q; si oĩa entia fumus fiant q; nares vtiq; discernant. Ad odores aũt oẽs inferunt hi quidez tanq̃ exhalatõem. hi vero sicut euaporatiõem. hi aũt vtraq; hec. Est autẽ vapor quidem humiditas quedam Fumalis vero exhalatio sicut dictum est cõmune est aeri et terre constituitur et ex illa quidẽ aqua ex hac ꝓ quedã terre spẽs. Sz neutz hoz videt. Vapor em̃ aq̃ ẽ. fumalis

vero euaporatio impossibile est in aqua. odorāt em̄ que in aqua sicut dictū est prius. Amplius euaporatio silr̄ iter ōz effluxionib⁹. si igit̄ nec illa bene. nec ista bn̄. Qm̄ ergo ꝓtingit recipe humidū. z illud qō est in spū et illud qō est in aq̄ z pati aliq̄d ab enchima siccitate nō imanifestuz. etem̄ aer humidus est natura.

Hic ꝓm̄ excludit falsam opinionē antiquoꝝ de odoris quidditate z entitate dicēs q̄ ḣbusdā videt̄ q̄ odor sit fumalis euaporatio et nō q̄litas simplex genita i medio ab eo qō fumalit̄ euaporat Et hanc euaporatōem dicunt cōem esse terre z aeri. Terre sicut illi a quo resolui et aeri in quo z p quē diffundit̄. Omnes etiā de natura odoris loquentes hoc quasi p fundamento supponunt. Vñ Eraclitus ōt. q̄ si oīa entia fumus fiant tūc nares vtiq̄ oīa discernerent. Oēs ergo antiq̄ asserunt odoris naturā esse fumalē euaporatōem. s. vel exhalatōem q̄ndam q̄ est de natura terre vt dictū. vel vapoꝛē q̄ē de natura aque vt dicunt alij. Vel vtrumq̄ quemadmoduz opinantur alij. Sed totum istud reprobat scz q̄ odor non sit exhalatio neq̄ vapor. Et hoc duabus ratōnib⁹ Quaꝝ ꝑma est. Odores diffundunt̄ p aquā. qz aialia in aquis odores ꝓcipiunt. vt supꝛ dictū est. scz fumal' euaporatio siue sit vapor siue exhalatio p aquā diffundi nō ꝑt. Scōa rō Quia silr̄ est dicere odorē esse fumalē euaporatōem et colores eē defluxiones paruoꝝ corpoꝝ sed illud nō bn̄ ōz de coloꝛib⁹ vt supꝛa patuit. g̃ nō bn̄ dicit̄ de odoꝛib⁹. Nā seq̄ret̄ q̄ sensus vtr̄ūscz tā odoris q̄ꝫ coloꝛis eēt tactus. Ex quib⁹ infert ꝑhus duo coꝛrollaria. Quoꝝ ꝑmū est. Nō imanifestū est q̄ humidū qō ē in spū hoc ē in aere q̄ vtiq̄ natura humid⁹ ē z humidū aq̄ se habeant vt medīū odoris mḡntū nata sunt pati enchima siccitate. z iō sicut odor in aqua non est fumalis euaporatio. ita nec in aere Secōm coꝛollariū est q̄ manifestū est in humidis humiditate aquea z grossa z in aere qui est humidus humiditate spirituali coꝛpa odoꝛifera facere odores suos p hoc q̄ hmōi lauant enchima siccitate. qz humida aquea humiditate lauata z passa p siccū cōtrahunt saporē z ꝓpter hoc ꝓportionabiles sunt odores humoꝛibus hoc est saporibus.

¶ Adhuc aūt siquidē silr̄ in humidis faciet et in aere quēadmodū lauat siccū Manifestū qm̄ oꝑtet ꝓportionabiles esse odores humoꝛib⁹. Sed adhuc hoc in quibusdā accidit. Etem̄ et acetosi et dulces sunt odores et austeri. et pontici. et crassi. z amaris ꝓportionabiles dicat q̄s vtiq̄ putridos. Quare quēadmodū illa difficilis potatōis putrida diasanapeuta sunt. Manifestū ergo qm̄ qō in aqua sapoꝛ hoc in aere et in aqua odoꝛ. ꝓterea frigus z cōglutinatio et sapores hebetant z odores exterminant. Calidum em̄ quod mouet et generat auferunt infrigidatio et conglutinatio.

Hic ꝓm̄ ꝑs tractat de specieb⁹ odoris et diuidit̄ in duas ꝑtes. In quaꝝ ꝑma determiat de specieb⁹ odoris in cōi cōgando odores ad sapores penes ꝓuenientiam ad inuicē. In scōa de specieb⁹ odoris in speciali. Scōa

tangit̄ ibi. Spēs aūt odoꝛabilis. Quantū ad ꝑmam ōt q̄ si odores fiant vt dictū est ꝓ hoc q̄ humidū natū ē alterari enchima siccitate z silr̄ sapores quēadmodū dictuz est in p̄cedenti ꝑticula tūc fere ꝓportionabiles sunt odores sapoꝛib⁹. z hoc tripl̄. Uel in specieb⁹. in medio. et in ꝑncipio effectiuo. In specieb⁹. qz sunt odores q̄dā sicut sapores. vt acetosi et dulces. austeri. z pontici. pingues seu crassi. z q̄dā sunt amarū saporē habentib⁹ ꝓportionabiles. sicut odores putridi quaꝝ ꝓpt̄ sicut habentia saporem amarū difficilis sunt potatōis ad gustandū ita habentia odorē putridū difficilis sunt odoratōis. Vñ putrida sunt diasanapeuta Scōo ꝓueniunt quodāmō (vt ex nūc dictis sequit̄) in medio. qz sicut saporē est in aqua sicut in medio p q̄ ꝓtingit ad gustuz. Ita in aere et in aqua est odoꝛ sicut in medīs p q̄ ꝓtingit ad olfactū Cō ueniunt etiā ꝓpter hoc. tercio in ꝑncipio effectiuo q̄ꝫ est calidū. qz sicut frigus restringit et hebetat sapores. ita z exterminat odores. Calidū em̄ qō est effectiuū z motiuum ꝑncipiū vtriuscz infrigidatōe auferēt z ꝯglutinatō ne seu ꝯgelatōe intus saporē z odorē retinente.

Species aūt odoꝛabiles due sunt. Non em̄ sicut dicūt quidā nō est spēs odoꝛabilis sed determinandū quō sunt et quō nō sunt. hoc q̄dez em̄ est f̄m sapores ordinatū ip̄oꝝ sicut dictū ē. et delectabile et tristabile bn̄t f̄m accīs. qm̄ est nutritiui passio hec. appetentib⁹ q̄dē delectabiles odores eoꝝ sunt. Plenis aūt et nihil egentibus neq̄ odores. Et esca habens odores q̄bus cunq̄ nō delectabilis neq̄ bis. Quare iste q̄dē velut diximus f̄m accidens quidē habebit delectabile et triste ꝓpter qō oīb⁹ sunt cōmunes animalib⁹. Quidā aūt f̄m seipos delectabiles odores sunt quēadmodū illi q̄ florū. Nihil em̄ vel magis vel minus ad escā assequunt̄ neq̄ cōferunt ad desiderū quicq̄. scz cōtrariū magis. Uez em̄ est q̄ Euripedē vituꝑans Tracius dixit qm̄ lentem decoquis nō infundas myron. Q aūt nunc cōmiscent ad potationes tales virtutes vim faciunt p vsum delectatōi donec vtiq̄a duob⁹ sensib⁹ fiat delectabile quēadmodū vnū ab vno Hoc quidē igit̄ odoꝛabile ꝓ priū hois est. qui aūt f̄m sapores est ordinatus et alioꝝ aialium. sicut dictum est prius. Et illorum quidē qui f̄m accīs bn̄t delectabile diuiduntur spēs f̄m sapores Istius aūt nō ita ꝓpter naturā ip̄ius esce eē. sed f̄m seipam delectabilē atq̄ tristem. Causa aūt est ꝓpriū hois talem eē odorē ꝓpter frigus qō circa cerebꝝ Frigido em̄ natura existente cerebꝛo et sanguine qui circa illud est in venis existente subtili et puro. de facili aūt infrigidabili. ꝓpter qō et cibi fumositas infrigidata ꝓpter locū infirmātia rheumata facit. Hominib⁹ ad adiatoriū aūt sanitat̄ facta est ista spēs odoris. Nihil em̄ ē aliud op⁹

ipsius ꝙ hoc. hoc autē facit manifeste. Cibus autē delectabilis existēs. et siccus. z humidus multotiens infirmans est. Que autē ab odore ſm seipm odorifera qualitercūqz se habeat vtilis vt est dicere semper.

¶ Hic ꝓter phs determiat de spēbus odoris in spāli dicens q nō est dōm vt q̄dam dicūt q odoris nō sint due spēs sicut illi q̄ asserūt odorē delectabilē p se. nō eē spēm odoris. Et ideo videndū est nunc quō odor hmōi p se delectabilis sit spēs. z quō nō est spēs. Ūñ subdit phs q p ma spēs seu genus sumit ſm analogiā z ordinez ad sapores z est delectabilis z tristabilis ſm accīs Cuius rō est q odor hmōi est passio nutrimēti seu seqla cōplexionis nutrimēti qđ solū delectat famelicos z cibo egētes. cibo aūt nō egētes scz repletos nō delectat. et ideo odor sicut sapor hmōi solū delectat esurientes z nō repleros. z p ꝺse/ quēs est delectabilis p accīs. qz nō sp z oibus sed aliquā do z aliqbus delectabilis est. Et qz nutrimentū cōuenit oibus aialibꝫ. iō infert p modū corollarij q hec spēs. scilz odor delectabil' et tristabil' p accīs cōis est oibus aialibꝫ. Alia aūt est spēs seu genus odoꝝ q̄ p se sunt delectabiles. sicut odores floꝝ. Qđ ꝓbat phs. qz isti odores non magis vel minus sequunt escaz et saporē neqz cōferūt ad desiderū. sed potius ad ꝓtrarū. scz ad abominatōem. sicut ea que multuz sunt aromatica. Quod ꝓbat a signo. Nā thyracius cocū suū Euripedē vituperās. dedit ꝓceptum dicēs. Nō infundas myzon in lentē dū decoquis eā. Est em myzon vt dr Dionysius ariopagita cōfectio vnguēti odoriferi ex balsamo z oleo. Odoriferū aūt z aromatī cū balsami. tollit appetitū z generat fastidiū. et ideo lētes thyracij inesibiles facte fuerūt ex cōdūcto. Nec obstat p dictis q q̄dam miscent aromata in potatiōes suas qs bibūt. sicut qñ fit vinū conditū vel claretū. qz illi nō augēt nisi p hoc desiderū cibi. Sed potius p vsum vim facūt id est violentiā naturali delectationi vt pueniant ad h q idem sit delectabile duobꝫ sensibꝫ. vel ſm Albertū facūt vim. i. virtutē ꝓpositā delectatōis duoꝝ sensuū. gustus z olfactus a duobꝫ sensibꝫ p vsum talis potatōnis. Sicut em in simplicibꝫ pficit delectatio ab vno illoꝝ sensibiliuz Ita in mixto odorifero q̄ritur delectatio ꝓpria olfactui sicut qñ simplex est. z in eodē querit delectatio gustus. Et subdit phs duplicē esse drām inter odorabile p se z p accidēs dicens. q ustud odorabile scz delectabile p se. ꝓpriuz est hominī. Odorabile aūt ꝓportionabile saporibꝫ cōe est omibus aialibus. vt dcm est. Et hec est pma differentia. Scda drīa e. Spes odoris delectabilis p accīs (in qs diuicit) multiplicant z nominant ſm spēs saporis. Species aūt odoris delectabilis p se. ꝓpter escā. sic non multiplicant neqz nominant. sed ſm odorabilia vt alius est odor rosa. alius violaꝝ. tē. Qz aūt odor delectabilis p se vt tā talis sit ꝓpria homini. pbat. qz hō ſm ꝓportionem sui corpis vt dcm est maximū habet cerebruz qđ est natura frigidū. Ipm aūt sua frigiditate sanguinē subtilē existentē circa cerebrū in venis angustis. nutrientez ipm cerebrū infrigidat. z fumositates ascēdentes a loco digestionis vsqz ad ipm nimis infrigidādo facit rheumata in firmitate multiplice inducētia. cū ḡ iste odor delectabilis p se. sua caliditate hmōi frigiditatē tēperet. iō soli homi/ ni ad sanitatē quā manifeste ꝓfert suffragat. z hec sanitas in hoie sola est finis odoris hmōi. Spes vero odoris delectabilis p accīs. scz rōe nutrimēti seu cibi. nō ꝓfert ad sanitatē. sed ꝓpter superfluitatē humiditatis vel siccitatis multotiēs infirmitatē causat. Odorifera aūt ſm se delectabilia vt est dicere sp vtilia sūt ad sanitatē. Addit vt ē dicere. qz ꝓpter abusum possent egritudinē inducere.

Incidūt dubia circa textū expositū. Primū est. Quid est ꝓpriū odoris subiectū

¶ Solo. Subiectū qđ est corpus mixtū. Subiectū aūt quo. primuz est siccū passum ab humido enchimo. hoc ē ab humido intrinseco alimēti. Chimus em succositas cibi est seu nutrimēti. iō enchimū humidū intrinsecū humidū alimēti dr. Tale aūt siccuz ſm actū nihil aliud est nisi spūs resolutus ab hmōi humido. In aere em z in aqua ē nō velut in subiecto. sed vt in medio ſm esse. nō reale. sz intentionale. z hoc si accipiant in sua simplicitate elemēta/ri. Quia si accipiant p mixto in q̄ dominant singulariter ista elemēta vtiqz tūc sunt odoris subiecta. Sic em Arestoteles dr sal spem terre. nō simplicis. sz mixte. ꝓpter vnctuosum humidū quo humidus est nitro. resolubilius odoriferū. Qđ ꝓbat. qz licet ab vtroqz effluat oleū. plus tñ a sale. Effluit aūt oleū ab eis. Inqt Albtus si ad ignem lente ponat sal. vel nitrū in vase quo fit distillatio. scz in alēbico. Primo em sic nō fluit nisi aq vel aqueū humidū. Qđ si iterato lente igne distillet ꝓfluit oleū. qđ nō fieret nisi haberēt p̄ter siccitatē aliqđ humiduz enchimū spiratiuū z siccitatē odoriferā. Sic igit videt ab omni mixto odorifero oleum distillari posse

Secundum dubium

An sint aliq odores delectabiles p se q̄ nō sunt seqla cōplexionis nutrimēti ¶ Et videt q nō. qz odor nō inuenit in simplicibꝫ sed in mixtis ꝓplexionē hñtibꝫ. talia aūt sūt sapida. Qđ ꝓbat. qz ome odoriferū est sapidū. z econuerso. ex eisdē em ꝓncipijs dependēt. licet nō eodē modo. ¶ Solo. sic. vt dr phs in textu. Quidā em odores cōferunt ad nutrimentū. z q̄dam obsunt. auferētes hypbolem z excessum frigiditatis cerebri. ¶ Ad argumēta dicendū. q odores oēs siue delectabiles p se siue p accidēs sunt aliq mō sequela ꝓplexiōis nutrimēti. Odorifera em que p se sunt delectabilia etiā nutriūt vt ꝓbant argumēta. Verū qz illa odorifera plerūqz nō sunt cōueniens nutrimentū aialiū. z ꝑcipue hoim. z cū eoꝝ odor ordinet ad auferēdū cerebri distēperantiā. iō nō dr seqla ꝓplexionis nutrimēti. sicut odor eoꝝ corpoꝝ q̄ sunt aialiū odorātū verū nutrimentū. Et p hoc patet solutio ad scm.

Tertium dubium est

Utrū odores delectabiles p se impediāt desiderū cibi. ¶ Et videt q non. qz quāto plures sensus circa idē sensibile delectant tanto ipm sensibile plus natū est sensuz afficere. ¶ Solo. sic. Et hoc vt inqt Albtus qñ sentiunt de ꝑpe. q. tūc ingrediunt in corpa. p vaporē ozificia venaruz implentē. vñ ex repletōe fit q cibū non desiderēt Et hic ē vnus modus attenuādi eos quoꝝ natura gulosa est z famelica ¶ Ad argumētū dm. q lz p hoc idē sensibile plus sit delectabile simplr. nō tñ vni sensui. s. gustꝰ q̄ est sensus alimēti. imo p hoc potius remittit delectatio vnius sensus. vt dictum est

Quartum dubium est.

Utrū odores delectabiles p se auferāt hypbolem z fri/
giditatē humiditatis cerebri. ¶ Et videt q nō.quia vt
Galienus z alij auctores tradūt rheuma ex calida cā et
ex frigida generat.g nō pt calido euaporatiuo odor de/
lectabilū p se cerebrū a rheumate preseruari vel liberari.
¶ Solo sic.qz a loco digestionis fumus eleuatus ad ca/
put z in capite resoluit sicut fumus in olla coopta. z tūc
redit in phlegma Si āt in cerebro nimis infrigidet rheu
ma efficit defluēs a capite ad diuersas corpis ptes. z ge
nerat alias z alias infirmitates. Ira vt rheuma q̄si dicat
egritudinū mater Et istud maxime accidit in his in qui
bus multū est de cerebro et vbi cibi subtiliores de facili in/
frigidabil est.cū ergo odor delectabilis p se in spiritu ae/
reo ptingit ad cerebr.igit caliditate sua z siccitate.z etiā
aeris cū quo attrahit mitigat cerebri frigiditas.z sic con
tra rheumatis generatōem p̄stat cerebro adiutorium.
¶ Ad argumentū aūt dīm q ex calido nūq̄ fit rheuma
p se sed p accīs.vt si cerebrū ab aliq̄ p accīs sit calefactū
et tūc si ex calore suo de stomacho nimis attrahat de hu/
mido ira q trahēdo nimis opplet vias et obruat seipm
et non vincat calore sed infrigidet.fit rheuma Fit ḡ p se
sp rheuma frigiditate sicut etiā ex ꝓma cā. Et ly odo/
riferū q̄nq̄ sit frigide ꝙplexiōis sicut pz de cāphora vt ro
sa.tñ qz diffundēdo odorē est calidū.nō odoriferū delecta
bile p se est rpatiuū (vt dcm ē) nimie frigiditatis z humi
ditatis capitis que maxime abundat in anteriori pte ca
pitis que magis medulosa est z humida ꝓpter multitu/
dinem sensuū qui sunt in anteriori parte capitis

Quintum dubium est

Utrum odores delectabiles p se solū ꝑcipiant ab homi/
nibus ¶ Et videt q nō.qz vt supra dictū est hō inter ce/
tera aialia exceptis q̄busdā aq̄ticis hz pessimū olfactum
Sed si hō ꝑciperet odores delectabiles p se q̄ ꝑcipere ne
queūt bruta aialia.sicut videt dicere Aresto.hoīm olfac/
tus esset optimus. Preterea.odor diffundit cū fuma
li euaporatōe z attingit vtiq̄ organū olfactus in aialib⁹
alterando ipm.etsi nō sit hypbole frigiditatis z humidi
tatis in talib⁹ nocebit eis hmōi odor. ¶ Solo.sic. vt dt
phs in textu.qz nō ꝓferunt odores hmōi nisi dūtaxat ho
minib⁹. ¶ Et ad rōem dīm. q licet bruta hmōi odores
ꝑcipiant in eis tñ nō delectant sicut hoīes. z qz nō ꝓferūt
eis ad nutrimentū .p ꝙsistētia indiuidualis sui esse. neq̄
ad ꝓpagatōez nature .p salute spēi neq̄ ad auferēdū hyp/
bole frigiditatis z humiditatis.iō nō afficiunt ab illis.et
p ꝓns vident se circa odorabilia talū odor habere qua/
si nō ꝑciperēt. Sicut a silī q̄nq̄ visibilia certa videant.qz
tū illa nō ꝓferūt ad nutrimentū vel ad salutē spēi ab illis
nō afficiunt.z iō circa ea se hūt q̄si ea nō videret. ¶ Ad se
cundū dīm.q cū talia aialia nō delectent odorib⁹ hmōi
nō eos fortiter attrahūt.sed debiliter z raro. z iō inspira
tione eor nō ledunt. Uñ etiā homo nō iuuat ex modico
odoris.sed potius ex eo q delectans in talib⁹ sepe z mul
tum attrahit odores hmōi.cū em modicuz sit calidus et
siccus parū attractus non auferret hypbolem cerebri

Sextum dubium est.

Quare homo non odorat corpora que ꝓius comedit.
¶ Solutio.quia organū olfactus eius actuarū est specie
odoris talis comesti nutrimēti.z qz intus existēs ,phibet
extraneū.ideo non odorat homo q ꝓius comedit. Et iō
qui comederit allia non odorat allia ab alijs comesta nīi
forsan imperfecte.

Septimū dubium est.

Utrum sapor z odor inueniant potius in plantis vel in
aialibus. ¶ Solo.potius in plantis (inq̄t Albertus) eo
q in plātis ꝑcipue agentia sunt q̄litates ꝓme cum nō ha
beant nisi ptem ptis aie.zita magis cōditioni naturalis
actionis derelinquunt q̄s in aialibus in quib⁹ magis re/
dacte sunt ad medietatē tēperamenti z magis ab aīme
ptāte finaliť ꝓtinent ad cui⁹ operatōes ordinant. z ita in
eis nō ita manifestant operatōes z actiones q̄litatū primar

Octauum dubium est.

Utrum sapores z odores delectabiles p accidēs in om
nib⁹ ꝓportionabiliter se habeant. ¶ Solutio.non vniter.
Nam sapores frigore causari vt pōticus z stipticus non
in omnibus rebus ꝓportionantur odoribus. Sed in
quibusdā aduenīēte calido euaporatiuo amplius humi/
dū digerit.quod est in eis.z iō cuz vaporat melior ē odor
q̄s sapor.quia resoluitur odor ab euchimo magis decoc/
to. In quibusdā aūt magis grossis z viscosis. scz a quib⁹
non separat pars humidi magis digesti. sed vaporatum
ab ipso humido cōplexionali remanet ibi est regulariter
ꝓportio odoris et saporis.

Et ꝓpter hoc fit p respiratiōem non omnib⁹
sed hominib⁹ z sanguinē habentib⁹ velut qua/
drupedib⁹ et magis ꝑticipantib⁹ nature aeris:
Ascendētibus nanq̄ odoribus ad cerebrū ꝓp
ter lenitatē caloris qui in ipis.sanus habēt cir
ca hunc locū. Odoris nanq̄ virtus natura ca
lida est. Utitur nāq̄ natura respiratiōe ad duo
vt operose quidē ad thoracis adiutoriū vt ad/
uenticie ad odorē respirante em sicut ex transitu
facit per nares motū ꝓprium. Propter autem
homis nature tale genus odoris quia plus ce/
rebri z humidus habet aliis animalibus vt fin
magnitudinē. Propter hoc em z solum vt est
dicere sentit alior animaliuz homo. et gaudet
flor z talium odoribus Cōmensurat em cor ca/
lor z motus ad hypbolem eius que in loco fri/
giditatis et humiditatis. Alijs vero quecunq̄
pulmonē habent per respirare. alterius gene/
ris odoris sensum dedit vt nō duo sensitiua fa/
ciat.sufficit em vnū. qm̄ quidē z vt respiranti/
bus quemadmodū hominib⁹ vtriusq̄ odora/
bilū si spirantib⁹ quidem omnibus fit spirare
vno modo. hoc enim videtur in his alterorum
solum existens sensus

¶ Hic ꝓmitter p⁹bus in quarto cap⁹lo tractat de mō odo/
randi animaliū. Et diuidit in duas ptes. In ꝑma facit
quod dictū est. In secūda cōparat sensum olfactus alijs
sensibus excludēdo falsam opinionem pythagoricoz de

odorādi aialiū respirantiū et non respirantium

odoribꝫ. Scda ibi (Videt aūt sensus.) Prima subdiui dit in duas ptes. In pma ostendit modū vt dcm est. In scda excludit quandā obiectōem. Scda ibi (Silr autē) Prima iterū in duas diuidit. In pma declarat modum odorādi animaliū respirantiū. In scda declarat modum odorādi aialiū nō respirantiū. Scda ibi (Que vero nō) Quantū igit ad primā partē dr phs. q quedā aīmalia odores respirādo pcipiunt seu respirādo olfaciūt sicut homines. t aialia multa calidū sanguinē habētia vt q̄drupedia. t ea que multū ptcipant de natura aeris sicut aues. Et hoc quidē pmo ꝓbat de hōibus. Nā odores ascendūt ad cerebrū virtute caloris ignei eos resoluētis t leuificātis. t ita rpando sua caliditate hypbolē siue excessum frigiditatis t humiditatis cerebri. sanitatē inducūt. Ad cerebꝝ aūt hmōi odores nō pueniūt nisi respirādo. ergo hmōi aialia odores respirādo pcipiūt. Minorē ꝓbat. p. q̄ respiratōe natura vtitur ad duo. s. pmo t pncipaliter opose t necārio ad refrigeriū thoracis. t secūdario t adiuenticie ad odoꝝ pceptōem. In signū cuius q̄ in spū attracto p respiratōem exhalat cōueniēs odor. tūc p nares respirādo fortiter attrahit. Maxime aūt iste modus respirādi conuenit hōib. Quia ꝓpter magnitudinē t abundātiā humiditatis t frigiditatis cerebri in hōib sup alia aialia respirādo pcipiunt odores nō soluꝫ delectabiles p accns cū aliis aialib. sed aliud genus odoꝝ delectabiliū p se sicut sunt odores floꝝ t hmōi. q̄m calor talū (q̄ diffundunt auferendo hypbolē cerebri) reducit cerebrū ad debitā ꝓportionē mensuratōem t habitudinē. Alia aūt aialia respirātia t pulmonē hntia solū sentiunt odorē alterius generis. s. q̄ est delectabilis p accns. t sic nō sunt duo genera odoꝝ que sentiūt. cum sufficiat eis vnum.

Que vero nō respirāt q̄ q̄dem habēt sensuꝫ odorabilis manifestū est t pisces t enthonioꝝ genus oē. diligēter sentit alonge ꝓpter nutritiuā. ꝓpꝛ spēm odoris remota multum a ꝓpria esca quē admodū apes faciūt ad mel t paruaꝝ formicaꝝ genus q̄s q̄dem vocāt scarpas t marinoꝝ purpure t alioꝝ multa talium animaliū acute sentiunt escam ꝓpter odorē. Propter q̄d vtiq̄ dubitabit aliq̄s quomō sentiunt odorē si spirantib q̄dem oīmbus fit spirare vno modo Hoc em̄ videt in respirantib accidens omnibus. Illoꝝ autē nullū respirat sentiunt tamen Si non aliq̄s ꝓter quinq̄ sensus alius. hoc aūt impossibile. odorabilis em̄ olfactus. Illa vero hec sentiunt. Sed non forte eodē modo sed respirantib q̄dam spūs aufert supiacens quem admodū coopculū quoddā. Quare nō sentiūt non respirātia. his autē non respirantib ablatum est hoc. Quemadmodū in oculis. quedam em̄ animaliū habent palpebras quib non reuelatis minime possunt videre. Que autē habēt duros oculos non habent. quare non egent vllo quod illa reuelent. Sed vident a facultate ineꝛistente illis statim

¶ Hic ꝓsequēter oīdit modū olfaciendi aīmaliūz non respirantiū dicēs. q̄ aialia nō respirātia odores pcipiunt cuiusmodi sunt pisces t oīne genus atomoꝝ. scz indiuisibiliū ꝓpter sui paruitatē. Quod ꝓbat a signo. q̄a de longe mouent ꝓsequēdo cibos. etiam in tenebris. quod nullo sensu q̄s olfactu facere possunt. Quod patz de apibꝫ que olfactu vrunt ad mellis inq̄sitionem. Et de quibusdam paruis formicis quas quidam scurpas dicunt. Et similis cōditionis de genere marinoꝝ animal quoddam est quod purpureus habet nomē. ideo q̄ sanguie suo purpura tingit. vel quia purpure assimulatur et; multa taliuz animaliū nō respirantiū acute et longe sentiūt escam per solum odorē. Et subdit phus quandā dubitatōnem dicens. q̄ licet manifestū sit q̄ odores sentiant animalia huiusmodi nō respirātia. non tamē adeo manifestuz est quo instrumēto siue quo sensu t q̄modo sentiant. Nam cum spirantib animalibus oīmbus solū cōueniat odores pcipere vno modo scz inspirādo odorem. Inspirare autē istis animalib non cōuenit. ideo cum sentiant odores. videtur q̄ sentiant odores p olfactum alterius speciei ab olfactu respirantiuz. t sic vident sexto sensu sentire. Od est impossibile. quia est vnū obiectū odorabile in sensum actiuū. ergo vna potētia passiua nata ab illo pati que est potētia olfactiua. Hanc ergo difficultatē remouēdo dr phus q̄ sit vna potētia qua pcipiunt aīmalia tam respirātia q̄s non respirātia odores. sed nō est in eis idem odorādi modus. Quia cum in respirantib organū olfactus pelliculā quadā opertū est. ideo respiratione solū olfaciūt. quia respiratio operculū leuando discooperit organuz olfactꝰ sicut accidit in follibus artis fabrilis. In non respirantibus aūt nihil est tegens organum. sed nudū est. Quemadmodū em̄ oculi animaliū palpebras habentiū non vident nisi palpebris apertis t reuelatis. Oculi animaliū palpebras non habentium non egent aliquo reuelante. sed statim vident ab innata facultate visibile ꝓsens Et sic quidē visus vnus est in rōne potentie solum accidentaliter differens in carentib palpebris t nō carentibus ita olfactus in respirantibus et non respirantibus solum accidentaliter est differens

Similiter autē t alioꝝ animaliū quodlibet non indignaf de his que fm seipsa fetidorum fm odorē nisi quod accidit corruptiuū existens Ab his aūt corrumpif siliter quemadmodū et homines a carbonū fumo patiunf grauedinez capitis t corrumpunf multotiēs sicut a sulphuris virtute t corrumpunf alia aialia et fugiunt ꝓpter passionē. ipsa autē fm seipam autez non curant fetiditatem q̄uis multa crescentium fetidos habent odores nisi quid conferāt ad gustam velut edulium illis.

¶ Cōsequenter circa predictā solutionē dr phus. q̄ similiter nō diuersificaf essentialiter potentia olfactiua in rōne illa. qz in q̄busdā. scz hominib pcipit odores p se et p accns delectabiles. t in alijs aialibus solū pcipit odores p accns delectabiles. Q̄ aūt olfactus solū delectabiles p accns pciat in aialib alijs ab hominib ꝓbat. p. Quia nullū taliū aīmaliū indignaf seu grauiter fert fetidos odores fm se tristabiles. nisi p accns inq̄ntū corrup

tui sunt. Corrūpitur eīm ab illis odoribꝫ animal quēad modū hoīes a fumo carbonū patiunt grauedinē capitis. et multotiēs corrumpūtur ꝛ a virtute sulphuris. et ideo aīalia hmōi odores p accīs scz ꝓpter corruptōem fugūt fetidū aūt odorē p seipm non curāt sicut homo. cuius sepe sint inter eos nutrimēta fetida. Multa eīm terrenaſcentiū vt plante fetidi stꝫ odoris valde. sed fetiditatē talium nō curāt nisi cōferat vel noceat ipis ad eos eduliū.

Videtur aūt sensus q̄ est odorandi imparibus existentibꝫ sensibꝫ ꝛ numero habente medium impares ꝛ ipe medius esse tactiuoꝝ quemadmodū tactus ꝛ gustus ꝛ p alia sensitiuoꝝ velut visus ꝛ auditus. Quare ꝛ odorabile nutritiuoꝝ est passio q̄dam. hoc aūt est in eodē genere Et audibilis aūt. ꝛ visibilis. q̄re ꝛ in aere et in aqua odorant. Quare est odorabile commune aliq̄d horꝝ amboꝝ quod ꝛ tactuali ineſt et ꝓspicuo ꝛ audibili. Quare rōnabiliter odoratio assimilata est siccitati in humido. ꝛ sensibili velut tinctura q̄dam et lotura. Quomō quidem igitur species oportet dicere ꝛ q̄modo non oportet odorabilis. intantū dictum est.

¶ In hac scōa ptē p̄ncipali huius capl̄i ꝓpat sensum olfactus alīs sensibꝫ. Et diuidit in duas ptiulas. In prima facit qđ dictū est. In secūda excludit errorē quendaꝫ antiquoꝝ pythagoricoꝝ. Scōa ibi. (Q aūt quidaꝫ pythagoricoꝝ) Quo ad primā partē dicit. q̄ sensibꝫ existentibus in numero impari. scz q̄nario in quo medīū est indiuisibile inter duo equalia. ipe olfactus medi⁹ est inter tactum ꝛ gustū. sentiētes p contactū siue p medīū intrinsecum. ꝛ inter visum ꝛ auditū sentiētes p medīū extrīnsecū Quod sic ꝓbat. q̄ odoratus ptīcipat cum vtrisq̄ cōuenit eīm cū tactu ꝛ gustu qui sunt sensus nutrimēti. inquātum odor est passio nutrimēti. ꝛ sic odor est in eodē genere cuz tangibilibꝫ. Et q̄ odor ꝛcipit p medīū extrīnsecū quod est aer ꝛ aqua ab olfactu. ideo vt sic olfactus cōuenit cū visu ꝛ auditu. Sicut ergo odor est cōmune tangibili nutrimēto ꝛ etiam medio vt perspicuo ꝛ vt audibili. Odor eīm assimilat enchimē siccitati diffusibili in humido lauatiuo hmōi siccitatis. Sic olfactus est tanq̄ medium quo dā cū tactu ꝛ gustu. ex vna pte. ꝛ visu ꝛ auditu ex alia pte. Epilogando ergo in fine cōcludendo dicit ph̄us. tantū sit dictum a nobis quomō oportet accipere species odoris et quomodo non

Qđ aūt q̄dam pythagoricoꝝ dicunt nō esse rationabile. Nutriri nanq̄ dicunt q̄dam animalia odoribꝫ. Primū q̄dem eīm videmus quoniā cibū oportet esse compositū et eīm ea nutrita non sunt simplicia. quare ꝛ supfluitas fit cibi aut in ipsis aut extra sicut in plantis. Amplius aūt neq̄ aqua vl̄r neq̄ ipa sola nutrire incōmixta existēs. corpale eīm aliquod optet esse cōstitutum. Amplius multominus rōnabile aerē corpulentū fieri. Cum his aūt qm̄ omnibꝫ est aīalibus locus receptiuus cibi a quo qm̄ cibus ingredit. recipit corpus. Odorabilis aūt sensui in capite ꝛ cum spirituali intrat fumositate. Quare ad spiratiuū vtiq̄ vadet locū. Quod q̄dem igit non cōfert ad nutrimentū odorabile fm q̄ odorabile manifestū est. Q tū ad sanitatem. ꝛ ex sensu ꝛ ex dictis manifestū Quare q̄d sapor in nutritiuo est ꝛ ad nutriēda hoc ad sanitatē odorabile. Scōm vnūquodq̄ q̄dem ergo sensitiuū determinetur hoc modo

¶ In hac secūda ptīcula excludit ph̄s dictū pythagoricoꝝ dicens. q̄ dictū pythagoricoꝝ quo posuerūt aīalia nutriri odoribꝫ irrōnabile est. Quod ꝓbat tribꝫ rationibus. Prima. necessariū est nutriēntē cibū esse cōpositum sicut nutritū. hūtē eē materiale corpale ꝛ incorpabile nutrito. Videmus eīm in cibo assumpto supfluū reiici taz in his qui recipiūt nutrimentū indigestū. cum superfluo intra se sicut in aīalibꝫ habentibꝫ stomachū ꝛ alia loca quibus fit sepatio benigni a supfluo qđ etiā suis locis diuerſificat. q̄ etiā in plātis que segregāt supfluū extra se Nō pt aūt talis segregatio benigni fieri a supfluo in simplici. sed odor est q̄litas simplex a qua nihil segregari pt. q̄ non cōtingit aīmalia odoribꝫ nutriri. Scōa rō q̄ sumit ex medijs in q̄bus odor hz esse. Nam sicut odor fm se non nutrit. ita nec ex parte suoꝝ mediorum. q̄ sunt aqua ꝛ aer. Aq eīm incōmixta ꝛ sola nō est nutritiua ꝓpter simplicitatem et multominꝰ aer ꝓpter subtilitatem nutrire pt. ergo rōne horꝝ mediorꝝ non cōuenit odoribꝫ p accīdēs nutriri. Tercia rō sumit ex parte loci ad quē odores spirādo queniunt. Quia cibus nutritiuus recipit in ventre ꝛ stomachum tanq̄ ad locū digestionis. sed odores nō ingrediunt ventrem sed caput in quo est sensitiuū organū olfactus et cū spūali intrat fumositate vadit ad locū spiratiuū scilicz ad pulmonē. ergo nō nutrit aīal odoribꝫ vt hmōi. Et subdit ph̄s. q̄ licet nō nutriat odor ad sanitatez. tamē vtilis est. vt ex dictis manifestuz est. ꝛ ergo qđ sapor facit in eo qđ nutrit ad nutritionē. hoc odor facit ad sanitatē Recapitulādo q̄ in fine dr. De vnoq̄q sensu dcm sit hoc mō.

Circa textum huius tertius tractatus mouet hec questio principalis. Utrū sapor ꝛ odor sint q̄litates gustu ꝛ olfactu sensibiles et ad invicem ꝓportionabiles

¶ Et videt q̄ non. q̄ cum sapor ꝛ odor sint qualitates nutrimēti debent ptinere ad vnū sensuz nutrimēti. Nec vident habere ꝓportionem cum cōsistant in cōtrarijs ex q̄ sapor est in humido ꝛ odor in sicco. Sunt ꝓterea odores duplices. scz delectabiles p se ꝛ p accīdēs. Odor aūt delectabilis p se solum sapori videtur ꝓportionari. ¶ In oppositum est ph̄s in textu. Et pro resp̄sione ordinant duo discursus. Quoꝝ p̄mi p̄ma propositio est.

Maior Tam sapor q̄z odor est sequela cōplexionis nutrimēti. nō tamē sunt eiusdē subiecti ꝓpriꝫ Secūda propositio Est sapor in humido cōplexionali aliq̄d passo a sicco hmōi.

Odor est qualitas a fumali euaporatõe distincta

ecõtra est odor in sicco. tñ passio a cplexionali humido Cõclusio. Igitur cum sapor genus est nobis notius accipimus odores ppor tionabiliter a saporibus.

¶ Prima ppõ quantũ ad primã partẽ pz. qz sapor z odor solũ inueniunt in his que nata sunt nutrire. elementa em nec nutriunt nec odorabilia sunt inquantuz in sua simplicitate accipiunt. z cũ non sint sube sed qlitates sensibiles. ideo dicunt accñtia que nutrimentuz vt hmõi consequunt. Et qz sunt accidẽtia que attestant sup cplexione nutrimenti. ideo dicit sequela cõplexionis nutrimenti non tamẽ sequunt nutrimentũ absolute. sed rõne mutue actõis humidi z sicci. q phicit calido. Humidũ em z siccũ qlitates sunt passiue q nõ sunt adinuicẽ actiue nisi mediante calido digerẽte. Vñ dictũ est in textu q frigus hebetat saporem z exterminat odorem. Verũ tñ est q frigidũ p accñs etiã ad saporem operat. nam cũ vaporabiliter diffundit humidũ sapidũ in cibo. ita q propter hoc sapor eius nõ est adunatus. tũc p frigidũ pstringit humidũ ad centrũ z adunat. et ita sapor sui adunatione fortificatur. Quantũ ad scdam prẽ pz. qz licet habeãt idẽ subiectũ qõ videlz ipm nutrimentũ. nõ tñ quo primũ. qz saporis primũ subiectũ est humidũ cõplexionale. z odoris siccũ complexionale Differẽter aũt sequunt nutrimentũ. Nam sapor seqtur nutrimentũ vt dictũ est. et hoc mediate. sed odor mediate scz mediãte fumali euaporatione ¶ Scda ppõ pz quantũ ad primã partẽ. qz illud est primũ subiectum saporis qõ in se nullũ hz saporẽ actu. z cum sapor sit passio nutrimẽti qõ actu humidũ est oportet q subiectum saporis primũ sit humidũ insipidũ. z hoc vel aque vlãe ris. Nõ aeris. qz hoc est humidũ spũale non incorporabile nutrito. g oportet q sit humidũ aqueũ. nõ purũ sed cplexionale. passum a sicco cplexionali. z hoc calido digerente. sicut phus declarat in textu. z ideo varie digestiones varios faciunt sapores. Dicit aũt Albertus q nõ sit passio humidi facta a sicco cmixto p subam cũ humido. sed potius est humidi in quo est virtus sicci. z ideo esse saporis est simplex. licet em humidũ sine cõmixto sicco non nutriat. nõ tñ subiectũ saporis est siccũ sed humidũ. z esse saporis in ipso est alteratio humidi p sicci virtutẽ calido agẽte z terminãte. Quantũ ad scdam prẽ pz. qz licet odoris subiectũ qõ. idẽ sit cũ subiecto saporis. tñ subiectuz quo. oppositũ est. nõ humidũ sed siccũ. nõ quodlibet sed siccum cplexionale z nutrimẽtale. Resultant g sapor z odor ex eisdẽ pncipijs eiusdẽ nutrimẽti. cõtrario tamẽ mõ. qa qõ est passiuũ in odoribus est actiuũ in saporibus. z econuerso.

¶ Cõclusio quantũ ad primã ptem pz ex dictis in textu. propter certitudinẽ em gustus sup olfactuz in nobis. sapor genus nobis notius est q odor genus. Et qz ex eisdem pncipijs contrarijs ad inuicẽ agentibus cõtrario ordine dependent sapores z odores. ideo habent proportionabiles ipses. licet nobis ineqliter notas. quapropter ex saporibus odores accipimus. z cognoscimus. z nominamus

¶ Scds discursus. Maior Ab inuicem sepabilia realiter nõ identificant substãtialiter Minor. Odor z fumalis euaporatio separant hoc modo Cõclusio Quapropter falsa est eorum opinio qui dicũt q odor sit huiusmodi euaporationis resolutio

¶ Maior pbat p illã maximã. p. qrto metaphysice dicẽtis illa esse eadẽ subaliter que eadẽ generatione generant et eadẽ corruptione corrumpunt. Sed que sunt ab inuicẽ realiter sepabilia non generant eadem generatione nec eadẽ corruptione corrumpunt. g nõ sunt eadez subaliter ¶ Preterea. q differunt dñia realia sunt realiter distincta. qz dñia distinguit z sepat. Sed ab inuicẽ sepabilia differũt dñia realia. g sunt subaliter distincta. Nam eodez mõ aliq sunt distincta q mõ sunt sepabilia. Nam si realiter in secũda opatione intellectus aliq sunt sepabilia. illa etiam sunt realiter distincta. Que aũt in pma opatione tñ separabilia sñt mun⁹ distinguunt. z hoc diuersimode sm diuersos gradus. Nã plus distinguit passio a suo subiecto q̃ materia z forma ab eo cui⁹ sñt. z plus materia distinguit a toto q̃ forma. z plus forma ptis q̃ forma totius. et plus forma totius p modũ generis vel dñe designata q̃ definitio ex vtrisq̃ simul. Et sic loquẽdo de distinctione generalit. sicut omia ab inuicẽ sepabilia sñt distincta ita omia insepabilia nõ sñt distincta. ¶ Minor pz testimonio phi ostẽdentis odorẽ inueniri in aqs in qbus nõ est repibilis fumalis euaporatio. sepant igit loco. Separant etiã subiecto. qz fumalis euaporatio cum sit subã nõ habet subiectũ. Odor aũt sensibilis qlitas est existens in corpe odorabili sicut accñs eius. ¶ Conclusio seqtur ex pmissis. Pro cuius tñ clariori veritate aduertenduz q nõ est nobis sermo de fumali euaporatione vel vapore a terra vel aq elementis simplicib⁹ resoluta. sed de exalatione a corpe cõplexionato seu mixto resoluta. distincta a vapore. Hẽ q duplex inuenit opinio. Nã sm Albertũ. quidam phi scz plato z eraclitus dixerũt odorẽ esse fumalez euaporatõem rei odorabilis. Et hanc opinionẽ imitat Auicẽna cõcedens mediũ sensus nõ esse necãriũ ad hoc q fiat sensus sm actũ. sz ad bene esse ipius. z ideo dt q si aliqõ sensibile cõiungi posset sensui sm esse spuale sine medio. tunc nõ exigeret mediũ. vt pz de lumine qõ sine medio videri potest. z tale dt esse euaporationem. qz illa spiritualis est. Arestoteles aũt quẽ imitat Auerrois cõmentator dt expresse odorẽ esse qualitatẽ a fumali euaporatione distinctã vt expresse dt et ostẽdit in textu. licet qdam asserũt Arestotelẽ ipm nõ intelligẽtes eũ dixisse odorẽ esse fumalẽ euaporationẽ. Quod cõfirmat. qz si odor esset fumalis euaporatio sensibile realiter veniret ad sensum et nõ egeret medio nisi ad bene esse. quod falsum est. qz sensus nõ est susceptiuus spẽz cũ materia. ¶ Preterea non veniret corpus odorabile ad sensum olfactus nisi per aliquod sue materie qõ falsum est. Solet istud etiam cõfirmari experimẽto. qz in cede grandi facta in terra grecoz venerũt ad cadauera vultures z tigrides ab odore tracti qui nunq̃ antea in terra illa visi fuerant. z locus vbi pus visi fuerant distabat a loco cedis spacio quingẽtaz leucaz. Per tantũ aũt spaciuz fumalis euaporatio diffundi nõ potest cum fumus sit qdam subalis pars corporis fumatis. resolutus ab ipso. propter quod fumãs leuius effici tur quãdo multũ fumauerit. cum ergo a corpe odorifero odor diffundat spherice z orbiculariter nõ posset a corpibus illis in tam modico loco cõtentis fuisse diffusus circulariter ad spaciũ quingentaz leucaz. esto etiã q fum⁹ fuisset adeo rarus sicut ignis. quod est impossibile. quia ex vno pupillo terre fiunt solum mille pugilli ignis. Ad illud tamẽ experimentũ rñdit Auicẽna q non pceperunt odore cadauera hmõi sed visu. cum em altissime volent z acutissimi visus sint. ideo cum quãto vidẽs fuerit situ al-

tior tanto videt remotius. aues hmōi ad tantā distantiā videre poterāt. Vel ōt q forsan validis ventis portant fumi ad tantā distantiā ꝓpelli. Has igit solutiones Auicēne Albtus nō reijcit. licet opinionē eius falsam fateat. Immo ōt q ꝓpter hoc experimentū nō oporteat dicere odorē nō distinguī a fumali euaporatione. sed potius ōt hoc scz q odor nō sit fumalis euaporatio z q sit ab eo sepabilis. Pro cuius intellectu ponit aliud experimentū de cāphora. qr in aq̄ missa pua pticula cāphore inficitur aq̄. multo lōgius q̄ cāphora posset p fumū extēdi. Odor ergo sicut alia sensibilia diffundit sine oīi materia p esse spūale. Nec valet deīm ꝙrundā volentiū vtrīq opinioni et Aristotelis z Platonis satisfacere dicentiū q odor sit euaporatio spūalis z nō materialis. Quia si vocāt spūalē euaporatōem corpus raꝝ z tenue sicut est aer. tūc oīis euaporatio spūalis est. Si aūt spūalem euaporatōem vocant alteratōem medij que fit sola z simplici q̄litate odoris. tunc non saluāt Platonē. qr ipse hoc negat. Et insuper improprie loquunt. qr spūs in physica corpus subtile est z aereū. Sed in ꝓtrarīū arguit Pomū qō diu odorat p exiccatiōnē odoris leuius efficit z citius putrescit. Silr odores venenosi aialia necāt z hoīes. Preterea odores p ventos impediunt qō non fieret si spūaliter trīs diffunderent sicut color. Solutio. argumēta q̄bus Auicenna suū ꝓpositum ꝓbare nisus est concludunt q odor nō resoluit a corpe odorifero nisi mediāte fumali euaporatione. quapropter supī dictū est q odor non respicit nutrimentū immediate sicut sapor. sed mediāte fumali euaporatione. cuius resolutione minorant corpa a q̄bus resoluunt. z qr illis mediantib⁹ odor diffundit a corpe odorifero seu a nutrimēto. ideo inquantū hmōi fumales euaporationes ventis impediunt etiā odores p ventos impediunt. Nec est sīle de colore. qa odor hz esse in medio ad certā distantiā reale. nō aūt color sed soluz spūale. Et qr fumus a corpibus venenosis resolutus venenosus ē. Ideo vt sic inspirat⁹ p pozos occultos z ad interiora animaliū corrūpit z necat hoīes z animalia. Odores autez sm esse spūale a quocūq resoluant non inficiunt sicut nec visibilis qualitas sm esse quod habet in medio inficit.

Ad rōnes principales patet solutio ex dictis

Incidūt dubia circa tex

tum expositū. Primū est. Utrum olfactus vnus sit spē in respirantib⁹ z nō respirātibus ¶ Et videt q nō. qr diuersitas principior infert diuersitatē principiator. Sed principia olfactus in respirantib⁹ z nō respirantib⁹ sūt diuersa. imo in oīibus aialibus. Unde dici solet sm opinionē Alberti q visus in homine z in asino specie differūt

Preterea. potentia olfactiua est virtus organica. ergo diuersitas organor in respirantib⁹ z nō respirantib⁹ arguere videt diuersitatē specificam. Solutio. sic. Non obstante q q̄dam dixerūt respīratia nō eundē habere sensuz olfactus cum nō respirantib⁹. tamē contrarīū dicendum est. Cuius ratio est. qr odor est vnum aliquod actiuū in specie inferēs passionē oīibus olfacientib⁹. ergo odoratus ipsor est vnius rōnis z nature specifice quo ad odorum ꝓceptiuā potentiā. Cōsequentia patet. quia quorū cūq est vnū aliquod actiuū specie. ꝓpriam inferens passionē. hor potentie passiue sunt vnius speciei seu rationis Licet em̄ species sentientiū differant z inquantū vires sūt in aníalib⁹ specie distinctis. vt probat argumentuz pri mū. tamē in ratione potentie idētificantur inquantū ipsa potentia nata est ab obiecto pati. id⁹ em̄ actiuū z actuatiuū est omniū olfactuū. Et quia organū medietas q̄dam est contrarior sensibiliū. ideo substātialiter organū est in oīibus vnū. licet accidētaliter multipliciter variatū Et est due papille dicit Albertus in cōmento sup de anima ad modū papillaꝝ (que sunt in māmillis) in parte anteriori cerebri cōstitute. porrecte directe contra ossa trianularia nasi. z in q̄busdam sunt cooptе tenui pelle ne ledātur ex aere z vapore attracto. Nec habēt motū ex seipsis pelles ille. sed vento seu aere inspirato exufflante eleuantur. z tunc odores simul cuz aere venientes immutāt eas. Cuius signū est. q stricti ssimū habēres nasum ꝓpter clausuram foraminuz que p ossa triangularia ascendunt aut non odorant oīno aut valde paruz. In q̄busdam vero non sunt cooperte. Sicut em̄ inuenit differētia in aníalibus quo ad oculos. quia q̄dam nō habēt palpebras. q̄dam aūt habēt. sic est in olfacientibus quo ad coopercūlum papillaꝝ in q̄bus residet p cōtinuationē ad neruum obticū virtus olfactiua. ¶ Et p hoc patet solutio ad secundū. quia non est essentialis. sed accidētalis diuersitas non quo ad determinatā speciem aníalis. quia omnib⁹ regulariter indiuiduis certaꝝ speciem̄ ꝓuenit. sed quo ad totum genus aníalīū olfacientium

Secundum dubium

An respīratia z nō respirantia equaliter virtutez habeāt olfactiuā. ¶ Solutio. non respirantia meliorē habēt olfactum respīrātibus. Et inter respirantia quo ad olfactum est multiplex analogia. in cuius fere vltimo gradu videtur esse homo. exceptis quibusdā piscibus z animalibus marinis. Primū scz q in non respirantib⁹ sit olfactus vigorosior patet ex differētia visus z olfactus. quia licet cōueniant quo ad similitudinē illam que est habere velamina. quia scz habētia visum velatū non possunt videre nisi sublato velamine sicut habētia olfactum velatum olfacere nō possunt nisi velamine reuelato. tamē hoc habēt differētie. quia habētia oculos velatos lachrymabilib⁹ palpebris q̄bus oculi custodiunt. et disponunt ad debite videndum. melius videt non habētibus oculos palpebris velabiles. Habētia em̄ duros oculos et ꝑcipue aquatica nō bene sentiunt colores. Immo differētie medior colorum sunt eis ūmanifeste. excellentias aūt sentiunt q cuz terroze sunt. Nam excellētia visibilis cum terroze immutat oculū. ꝑcipue multū humidū humiditate aliena. eo q humiditas talis mouet z discurrit in oculo. z forsamia receptiua lucis vel altredinis diuaricat. et sic facit apparere monstruose formā visibilis Cui⁹ experimentū est in nobis Si em̄ hō indigesta humiditate discurrēte p oculum subito videat candele lumē. hoc lumen iudicabit magne cozuscationis vel incendij. z ꝓpter hoc terretur quo ad visum Nō habētia aūt olfactum velatū melius olfaciūt. qa habēt organū magis liberum ad quod est odoris liber ingressus. Unde organū olfactus in nō respīrātibus propter siccitatem vel paruitatē cerebri nō egest operculo nec est ita humidū naturaliter sicut in respirantib⁹. ergo respīrātibus meliorē habēt olfactum nō respīratia. Preterea. respīratia solum olfaciunt in aere. z nō in aqua. quia tamē est mediū diffusionis odorū. Et nō potest in respirantib⁹ potētia olfactus sine respiratiōe fieri in actu. Nō respīratia aūt in aere z in aqua olfaciūt. z sine respiratiōe

fit olfactus eoꝝ in actu. Verum quia inspiratio nō solum seruit ad apertionē. z ad derectionē papillaꝝ. sed etiā ad fortem odoꝝ attractionē. ideo etiam ex ea pte fm quid respirātia excedunt nō respirātia. Scōm patet. quia cuꝝ homo ꝓpter magnitudinē cerebri z humiditatez eius sit pessimi olfactus. ergo nō discernit minimas odoꝝ differentias sed magnas. z ita nō discernit odorabilia p odores sicut facūt multa aīalia. que res eiusdē speciei indiuiduales p odores discernunt. sicut canes q̄ discernūt vestigia vnius cerui a vestigijs alterius quez etiam sic insequentes inuenīūt. Discernūt etiā vestigiū vnius homis a vestigijs alterius. sicut patz in canibus q̄ inuenīūt furē. Hoc aūt multo melius inquit Albrus facerēt non respirantia aīalia si essent ita disciplinabilia sicut canes. Pauca ēm aut nulla aīmalia sanguinē nō habētia disciplinabilia sunt. Paucissimis ergo aquaticis exceptis. homo ē pessimi olfactus. Unde nō regulariter sunt oīa nō respirantia respirātibus melioris olfactus. sed frequēter. z g nō obstat. dictis aquaticis quibusdā paucissimis. homines esse melioris olfactus. Verū etiam est quoniā cū homo intellectualis nature ē. ideo sibi p ceteris ex ea parte conuenit de differentijs odoꝝ intēdere. cōparando eas ad inuicē. tamē simplr sensus olfactus nō est pfecte q̄tum ex parte organi in eo pfectus. nec tene odoꝝ discretiuus. Verū etiam quia odores liberius p aerem diffunduntur velut per medium aptius. Ideo ex ea pte pfectius olfaciunt respirātia. z ad hoc etiam confert fortis attractio odoris que fit p respirationem.

Tertium dubium est

Quomō odor diuersimode respicit ipm odorabile et fumalē euaporatōem. ¶ Solutio. cōuenienter z differēter Cōuenienter quia vtrūq; est odoris subiectum. Sz differēter quia odor in medio existēs habet fumalē euaporationē pro materia. z als non est in ipsa. neq; etiam est in ea pmanenter sicut in corpore odorabili. Preterea. in odorabili habet esse potētiale. sed actuale in fumali euaporatione. Item In odorabili habet esse tm materiale. Sed in fumali euaporatione ꝓpter subtilitatē eius habz esse q̄dammō etiam intētionale. z ideo fumalis euaporatio est odori quodāmō loco medij. z inquantū cū tali fumo deferk ad olfactū tēperat vel discrasiat olfactū diuersimode fm fumalis euaporatiōis diuersitatē. z cuz odor per talem fumalem euaporationem venit ad olfactū agit in ipsum inquantū habet esse in fumali euaporatione vt in medio. z non vt in subiecto.

Quartum dubium est.

Utrum nō respirantia sicut respirātia odoribus corrumpank. ¶ Et videtur q̄ nō. quia non possunt aīmalia corrupi odoribus fm eē formale. sed quātū ad esse materiale. quod est fumalis euaporatio que in aquis locum nō habz in qua sunt ea aīmalia que nō respirando olfaciunt. ¶ Solutio sic. vt dicit Albertus. quod ꝓbat experimēto. Nam sulphur in lacunis proiectum. odore interficit pisces. Occurrunt ēm eis odores in medio sine aeris vel aque attractione. eo q̄ instrumenta odoratus in eis discooperta sunt. ad que liberum habent ingressum per medium per quod est odoratus. ¶ Et ad argumentum dicendū. q̄ licet odores nō corrūpant nisi p esse materiale. maxime quod habēt in medio. tamē pisces et aīmalia nō respirantia in aquis odoribus materialiter acceptis ledi possunt. quia corpora que nata sunt odorem spirare per hoc q̄ sua materiali actione alterant aquā que ē medium diffusionis odorum quodāmodo sicut aer ledi potest. Et licet fumalis euaporatio pfectum esse nō habeat in aqua sicut in aere. vtiq; tamen habet esse vtiq; in aqua. quantū scz ad fieri. quādo saltem a fundo. aqua calore apprehēditur. Nō enim solum ab aque superficie fumus ascendit. Verū etiam a fundo aque penetrando ascendit vsq; ad aerem. z odores cum tali fumo venientes ad organa aīmaliū nō respirantiū interficiunt q̄ndo q̄ ea. Q̄ autem respirādo odorē materialiter acceptuz corrumpank probat Albertus experimēto. Naz a. fumo carbonuz capita grauedine opprimunk. eo q̄ grossius et siccus nimiū est talium vapor. Et hac de causa tēperank infusiōe vini z salis vt fumus per hoc subtilietur z humectetur ac p hoc minus ledat. Quando aūt sic nō temperātur carbonū fumi z facti sunt carbones de lignis viridib; grosse cōmixtis z terrestribus. tunc sepe interficit homines fumus eorum. p̄cipue si in arto loco maneat inclusus vt diffundi non possit nec euaporare. Et ex tali casu inquit Albertus nup in Colonia pauperes tres in quadam camera apud carbones mortui inuenti sunt. Siliter multi moriunk a sulphuris virtute. z virtute diuersoꝝ afflatuum sicut argenti viui qui spiritus ab alchimicis vocāt. z tales fugiunt aīmalia

Bijciet autem aliquis. Si omne corpus in infinita diuiditur. z passiones ergo sensibiles. puta color et sapor et odor z grauedo et frigiditas et calidum et leue et durum et molle.

¶ Iste est tractatus tercius z vltimus huius libri. In quo phs soluit tres dubitatōes de sensibilib; ex q̄b; antiqui occasionē erroris sumpserūt. Prima est de sensibilib; in se cōsideratis Scda est de eis ꝓut stz in motu ad sensuz Tercia est de eis fm q̄ tā in sensu existūt z actu sentiēdi pficiūt. Et fm hoc diuidit phs tractat⁹ in tria capla Secundū ibi (Obijciet aūt aliqs) Tercū ibi (Est aūt quedam obiectio alia) Primū capl̄m subdiuidit in tres ptes In pma mouet q̄stionē. In scda ad ptes obijcit. In tercia eā soluit Scda ibi (Aut impossibile) Tercia ibi (Dissolutōe aūt hoꝝ) Proponit g̃ pmo q̄stionē dicēs An ad diuisionē corpoꝝ sensibiliū diuidi possint in infinitū passiones sensibiles que sunt color. sapor. odor. grauedo. frigiditas. caliditas. leue. durum. et molle

Aut impossibile. actuū enim est vnūquodq; ipsoꝝ sensus. In eo ēm quod possunt mouere illum dicunt oīa. quare necessarium sensum in infinita diuidi z omnē magnitudinē eē sensibilem. Impossibile ēm album quidē videre. non aūt quantū. Si ēm non sic. vtiq; cōtinget aliquod corpus nullū habens colorē neq; grauedinē neq; talē aliā passionez. q̄re nec oīno sensibile. hec ēm sensibilia sunt Sensibile igit erit cōpositū nec ex sensibilib;. Sz necē nō solū ex mathematicis. Amplius cui adiudicabim⁹ ħ. aut ꝓgnoscemus. nisi intellectui. sz non intelli-

gibilia. Nec em̄ intelligit intellectus que exte/
rius nisi cū sensu. Sed si hec habēt sic videt te
stificari illis qui indiuisibiles faciūt magnitu/
dines. Sic q̄dem vtiq; soluetur sermo sed hoc
impossibile. dictum est enim prius in sermoni/
bus qui sunt de motu.

¶ In hac scda pte capli arguit ad ptes huius questōis
Et p̄mo ad partē negatiuā. scdo ad affirmatiuā. Ad par
tem negatiuā arguit tali rōne. Nam si q̄litas sensibilis di
uideret in infinitū sequeret q̄ sensus t ipm sentire diuide
ret in infinitū, sequeret etiam oēm magnitudinē ee sen/
sibilē. Sed hoz vtrunq; falsum est t impossibile. g̃ qua/
litas sensibilis nō potest in infinitū diuidi. Maioz p̄o/
bat q̄ ad p̄mā partē. qz vnūquodq; ꝓpriū sensibiliū est
actiuū in ꝓpriū sensum. In hoc em̄ ꝓsistit rō sensibilis ꝓ/
prij vt possit mouere sensum. et omia q̄ sensibilia sunt eo
dicunt sensibilia. qz p̄nt mouere sensum. Quo ad scdam
partē sic ꝓbat. qz impossibile est videre albū t nō quantū
Minoz pz. qz minimū in qō p̄t diuidi albū impossibile ē
videre. t ita non p̄t oīs magnitudo q̄ntūcunq; parua
sensibilis ee. t p ꝓns virtus sentiēdi t sentire nō diuidun
tur in infinitū. ¶ In oppositū t ꝓ pte affirmatiua arguit
ꝓbs tali rōne. Si q̄litas sensibilis nō diuideret in infini/
tum. sequeret q̄ erit dabile aliquod corpus carēs oīmi q̄/
litate sensibili qō scz nec habebit colorē nec graue dinē ne
q̄ aliquā sil̄em passionē tc. t ita p diuisionē dere
linquent corpa oīno insensibilia. qō est inconueniens. g̃ p̄t
in infinitū diuidi q̄litas sensibilis ad diuisionē corpis in q̄
est t subiectat. Maioz nota est. qz post q̄ steterit diuisi
sensibiliū q̄litatū corpus in q̄ subiectat adhuc erit diuisibi
le in ptes q̄ erūt corpa. Sed minorē ꝓbat ꝓbus dupl̄r.
ducēdo ad duplex inconueniens. Primū est. qz cum eadez
sint ꝓncipia cōstitutionis t resolutionis corpus sensibile
essz ex insensibilibꝫ cōpositū t ex mathematicis qō falsuz
est. ex nihilo em̄ nihil fit. t ita ex non sensibili simpl̄r. nō p̄t
fieri sensibile. Nec ex mathematicis fieri possunt. q̄a ma/
thematica nō sunt ꝓncipia corpoz sensibiliū. Secūdum
inconuenies est q̄ hmōi insensibilia nō possunt a nobis cog
nosci. qz nō sensu cum sint insensibilia. nec intelligibilia. qz
nihil intelligit intellectus quod exterius sensu nō appre/
hendit. Nec valet ad soluendū dictam dubitatōnem q̄
dicit vt q̄dam q̄ scz oīmia sensibilia ex indiuisibilibꝫ ꝓpo/
m dixerūt t magnitudines ee indiuisibiles. hoc ee falsuz
oīnsum est supius in p̄mo nibꝫ de diuisiōe motꝰ. s. vi. phȳsi.

De solutōe aūt eoz simul erit manifestū. Et
q̄re terminate spēs coloz t sapozum t sonoz et
alioz sensibiliū. Quoz q̄dem em̄ si sunt vltima
necesse terminata esse q̄ intus. ꝓtraria autē vlti
ma Oīne em̄ sensibile hz cōtrarietatez. velut in
colore album t nigrū In sapoꝛibꝫ dulce t ama
rū. et in aliꝫ vtiq; oīmibus. vltima sunt que cō
traria. Continuū quidē igit̄ ad infinita diuidi
tur inequalia. ad equalia vero finita. quod autē
nō p̄m se continuū in species finitas. Oīm ergo
passiones q̄dem vt spēs dicendū. existūt aūt in
cōtinuitate et in his sumendū. qz quod poten/
tia t quod actu aliud Et ꝓpter hoc decimū mil
lesimū milij latet vilium cuius vlus supueniat
et q̄ in diasi sonus latet. cuius cōtinuus existēs
audit oīmis cantus. distātia vero interexisten/
tis ad vltima latet. Similiter aūt t in aliꝫ sen
sibiliꝫ parua oīno. potētia nanq; visibilia ip/
sa. actu autē non. nisi quādo sepauerint. Et em̄
inest potētia que pedalis bipedi. actu ita q; diui
sa Separate aūt tante supabundātie rōnabili
ter vtiq; resoluunt in cōtinētia. velut minimus
sapoz mari infusus. q̄nimo q̄m̄ neq; sensus sup
abūdantia p̄m ipam sensibilis nec separata Po
tentia em̄ inest certioꝛi supabūdantia. Nec tm̄
sensibile separatū erit actu sentiri. sed tñ erit sen
sibile. Potētia em̄ est. t actu erit adueniens Qꝛ
q̄dē igit̄ q̄dā magnitudines t passiones latēt. t
ꝓpter quā cām. t quō sensibilia. t quō nō dictū
est Cuq; aūt vtiq; inexistētia sic quāta q̄dā sint
vt actu sensibilia sint. t nō solū qō in toto sed et
seoꝛsum finita necesse est p̄m aliquē numeruz et
colozes t sapozes t sonos esse

¶ In hac tercia pte soluit ꝓbs dictā dubitatiōem dicēs
q̄ dubitatōem dictam soluēdo simul manifestabit q̄ fini/
te t terminate sint spēs q̄litatū sensibiliū scz coloz. sapoꝛ
sonoꝛ t alioꝛ sensibiliū. Anteq; ergo dictā dubitationez
soluat Primo oñdit q̄litates sensibiles nō diuidi in infini
tū q̄ ad ptes subiectas q̄ st̄ spēs earꝫ t ptes p̄m formaz.
Et h̄ tali rōe. qz q̄litates sensibiles saltē vni⁹ gñis adin/
uicē ꝛriant. oīne em̄ sensibile hz ꝛriū. In ꝛrietate aūt inue
nim̄t duo extrema vltima. q̄ necē est ee termiata. g̃ extre
ma sensibiliū q̄litatuz ꝛriaꝝ st̄ finita qz duo. Et qz inter
duo extrema fit motꝰ finit⁹. oꝛ media p q̄ est motꝰ eē
finita. t sic ertiā erūt finita media inter duo sensibilia ꝛria
bilū soluit dictā dubitatōem dicēs in effectu q̄litatū sensi/
biles finitas esse q̄ ad ptes integrales t q̄ntitatiuas in
q̄s p accēs diuidunt ad diuisionē corpoꝛ in q̄bus sunt.
Pro q̄ supponit tria. Primū est q̄ dcm est. iij. phȳsicoꝝ
de infinito videlz q̄ q̄n cōtinuū diuidit p ineq̄lia. tūc diui
sione tali fit ꝓcessus in infinitū vt ꝺz aliq̄d diuidi in duo
et medietas iterū in duo. t sic de aliꝫ ꝓinter. Si aūt diui
dat in q̄cunq; eq̄lia vt in tres tercias. t in tres q̄rtas. tc.
vel in alia eq̄lia. Illa absq; dubio mesurabūt totū. t ta/
lis diuisio stabit. Scdm suppositū est. Qō p̄m seipm non
est cōtinuū. hoc nō diuidit diuisione cōtinui nisi p accēs.
sed in species opositas. et ergo non diuidunt qualita
tes sensibiles ad diuisionem cōtinui. sed solum in partes
subiectiuas p accidens. ergo solum ad diuisionē cōtinui
diuidunt in quo sunt. Terciuz supositum est q̄ aliud est
sensibile potentia aliud actu. Quod declarat ꝓbus per
exepla. Primo de visu Nam decimamillesima pars milij
milij scdo declarat hoc de auditu. Nā soni minima ps et
ma cōmatis (existēs illud quo semitoniū maius excedit
semitoniū minus) ꝺz actu inaudibilis. cuius oīs. hoc est

totus cantus qu diaſ. cuius diaſis ps est. z ita totū sensi/
bile est actu. sed dēstātia tm minimaꝝ partiū medij qō in
tercst latet. z est insensibilis ſm actuz. Et silr̄ dōm ē de
sensibilib⁹ alijs alioꝝ sensuū. qz in oibus qua sunt potētia
sensibilia z nō actu sicut bipedale inest potentia in pedali.

Albtus aūt aliter textū exponēdo ꝓbat hꝫ p locū a mi
nori dicēs. q gressibile qō p definitōem ꝙuenit homī qñ/
qꝫ potētia z virtute inest bipedi z nō actu. q̄ id qō est po
tētia sensibile p̄ fieri in actu sensibile. Qñ em̄ abūdantie
et excellētie sensibiliū sepaṙ. tūc resoluunt̄ in cōtingentia
que stꝫ virtute tm̄ sensibilia z non actu. sicut rheumon se/
paraṫ z diuidit̄ subtilissimus nari infusus. q̄ etiā diuidit̄
in ea q̄ tm̄ potētia stꝫ odorabilia. Vel vt cōiter dici solz
ſm ꝓba text⁹. put in exēplarib⁹ modernis hēm⁹ sic. s. Qñ
abūdātie z excellētie sensibiliū diuidū̄. resoluū̄ in ꝓtinē/
tia sic̄ minim⁹ sapoꝝ infusus mari Vñ cū abūdātia ipsi⁹
sensibil' actu nō sit separata tūc sentiṫ sensibile. et q̄diu p di/
uisionē sensibil' manet ptes p diuisionē derelicte sup abū/
dātes ad mouendū sensum. tādiu p̄t esse actu sensibiles
sed q̄n diuidunt̄ in ptes mīmas actu nō hūtes abūdan/
tiā mouēdi sensum. tūc stꝫ potētia solū sensibiles z non ac
tu. Ex q̄bus sic suppositis ꝙcludit ph⁹s ꝓncipale ꝓpositū
et solutōem dubij. s. q̄ q̄dā magnitudines z passiōes seu
sensibiles q̄litates latent ꝓter paruitatē tā q̄ actu insen
sibiles. sensibiles tm̄ potētia. Quapropter q̄litates actu
sensibiles nō possunt diuidi in infinituz. sed sunt numero
determinate. vt determiate stꝫ ptes coloris sapoꝝ z so/
ni. Sed potētia sensibiles q̄litates. diuisibiles sunt ad di
uisionē magnitudinis rerū naturaliū. z non sunt numero
determiate. Sensus igit̄ z sentire determiata sunt ſm ea
que actu stꝫ sensibilia. z nihilomin⁹ q̄litates sensibiles stꝫ
diuisibiles ad diuisionē coꝝ sensibiliū in quib⁹ stꝫ. Et
nō diuidunt̄ in insensibilia simpliciter. actu et potētia.
sed actu tm̄. que tamen sunt potentia sensibilia. et in q̄n/
tum potentia sensibilia. a nobis cognoscibilia sunt primo
sensu. z ex cōsequenti intellectu

Incidūt dubia. Primū

Vtrū q̄litas sensibilis sit diuisibilis. ¶ Et videt q non.
quia est simplex forma que diuidi nō potest Preterea.
quāta nō est. ergo non est diuisibilis. nihil em̄ diuidit̄ ni/
si quantū ¶ Solutio. sic. dupliciṫ. sez p se in ptes subiecti/
uas. z in ptes integrales p accidens ad diuisionē subiec
ti cui inest. Omnis em̄ sensibilis q̄litas q̄ est terminus al/
terationis est nata intēdi et remitti exte⁹sione quātitatis
ꝓter intensionē p radicatōem eius in subiecto Ad rō
nes Ad primā dōm. q licet nō sit diuisibilis p se in par/
tes quātitatiuas et integrales. vtiqꝫ tm̄ p accidens diui/
di etiam potest in partes essentiales z definitiuas. vt di/
ctū est. Non em̄ oꝝ sensibilis q̄litas quasi ꝑticulariter ac
cepta que diuidit̄ in partes subiectiuas sed vlter accep/
ta ¶ Ad secūdam patet solutio ex dictis. quia est p accīs
quanta et per accidens diuisibilis.

Secundum dubium est

Vtrum sit diuisibilis in infinitū. ¶ Et videt q sic. quia
p accidens est quāta. ergo diuidi ꝑt per accidens in infi
nitū. ¶ Solutio. non. Nec quo ad ptes subiectiuas. nec
quo ad ptes integrales. Nō quantū ad ptes subiectias.
qz ille solū sunt determinate. vt ꝑz inductiue de sensibili/
bus q̄litatib⁹ omnū sensuū tam vīsus q̄ auditus z alio
rum sensuū. Et hoc quidē verū est si loquamur de parti
bus que accipiunt̄ ſm debitā ꝓportionē. vt supra dictuz
est. z que sunt determinate spēi ab extremis. qz alīs inter
cōtraria possent accipi infinite ptes ſm potētiam. nō so/
lū ex pte spacij qō est in genere quātitatis et est quātitas
in mobili. sed quantū ad intensionē forme que formaliṫ
in motu fluit. Nec etiā quantū ad ptes integrales quas
hz p accīs. qz in illis ptibus q̄litas sensibilis finitatē ha/
bet z infinitatez ſm exigentiā subiecti seu rei naturalis in
qua est. Res aut̄ naturalis finita est. z tō nō p̄t diuidi in
infinitas ptes eiusdē quātitatis. In ptes aūt eiusdē pro
portionis diuidi p̄t res naturalis z q̄litas sensibilis in ea
existēs in infinitū sub rōne coꝝpis mathematici. z sub rō/
ne phȳsica z generica. put nō est p spēm determiata. cuz
q̄litas sensibilis nō est in coꝝpoꝝib⁹ put sunt ꝙsideratio/
nes mathematice sed phȳsice. Ideo ad diuisionē coꝝpoꝝ
ſm rōem mathematicā non p̄t q̄litas sensibilis diuidi in
infinitū seu in infinitas ptes. Verum qz q̄litas sensibilis
non cōsequitur rem naturalē ſm q p spēm determiata est.
sicut ꝓprietates sequētes spēm. Ideo videt velle Albtus
q possit q̄litas sensibilis in ptes infinitas diuidi ſm po/
tentiā. nō solū nobis z quo ad nos sed simpliciṫr. Sicut ex/
presse habet Arestoteles sexto phȳsicoꝝ. q loquens de al
teratione que est ad q̄litates sensibiles dicit q in alterati
one aīl oīne alteran est alteratū esse in cōmuni. z nō est da
bilis ꝑua alteratiōis pars. Licet ergo q̄litas sensibil' nō
possit in infinitū diuidi. put est in aliqua re naturali deter
minata p spēm. tm̄ rōe sui subiecti cōis. phȳsice accepti p̄t
diuidi in infinitū in ptes eiusdē ꝓportionis. q̄ tm̄ oēs p di
uisionē accepte nō sunt actu sensibiles sed potētia vel ac
tu. Si aūt ꝙtrariū dicaṫ sequeṫ q fieret ex nō sensibilib⁹
actu z potentia aliqd̄ sensibile. z ita aliq̄d fieret ex nihilo
qō falsum est z impossibile. Nō g̃ videt dicendū sicut q/
dam aiūt hunc textū exponentes. q q̄litas sensibilis non
possit in infinitū diuidi in ptes eiusdez ꝓportionis. Nam
deṫ ps indiuisibilis. si ergo diuidatur coꝝpus in quo est z
manet ps q̄litatis indiuisibilis tūc sensibile erit cōposituz
ex mathematicis qō est platonizare. z p ꝓns illa ps indi
uisibilis essꝫ integraliter ex partib⁹ coꝝpis insensibilibus
actu z potentia. Nam mathematica nec actu nec poten
tia sunt sensibilia vt hmōi. Si aūt diuidaṫ ergo nō est in/
diuisibilis. ¶ Aduertendū tamē q nō solum est diuisibi
lis in infinitū modo nunc dicto sensibilis qualitas ſm q
est q̄nta p accīs exte⁹siue. sz etiā q est q̄nta inte⁹siue. eo sic/
dē mō est diuisibil' sicut q̄nta Sed ꝝ. potētia sensitiua
et actꝰ ꝓportionaṁ obiectis q̄ stꝫ sensibiles q̄litates. sz po
tētie stꝫ determiate. ꝙsequunt̄ em̄ specificā formā Solo.
potētie ꝓportionaṁ obiectis ſm q stꝫ in actu. et ita stꝫ p/
tes q̄litatis actu sensibiles. etiā actu determiate sic̄ pone

Tertium dubium est

Vtrū ptes q̄litatis sensibil' sint ꝑus sensibiles q̄ tota q̄li/
tas ¶ Et videt q sic. qz totū hz eē ex ptib⁹. tota q̄ sensibi
lis q̄litas erit solū sensibilis p ptes ¶ Solo. nō. Cui⁹ rō
est. qz ptes in toto hñt eē in potētia. q̄n aūt separaṁ accipi/
unt eē actu. z cū nihil sentiṫ nisi in actu. tō ptes sensibilis
nō ꝑus sentiunt̄ toto. sed totū p se sentiṫ. z ptes p ꝓns in/
q̄ntū sunt in toto z sub actu totius. Ex quo patz falsitas
dicti q̄rundā mathematicoꝝ dicentiū. q nullum totū si/
mul videaṫ. sed q vīsus currat p ptes ipius visibilis qua
si videre esset cōtinuū sicut z moueri. Occipiunt̄ em̄ illi

q; ptes ꝓtinui visibilis nō sunt actu visibiles. sed solū po tētia. Vñ visus vtiť q̄dāmodo toto visibili tanꝯ q̄dam indiuisibili in suo gñe. nō quidē vt indiuisibili simplr. ſz vt potētia est diuisibile. actu indiuisum. Verum tñ ꝓtingit visum vti ptib; visibilis indiuisi. q̄si esset diuisuꝫ. sicut dī sigillatim inspicit vnā ptem post aliā. sed tñ sic nō ꝓcedit vsqꝯ ad q̄scūqꝯ mīmas ptes. q; ſtꝫ dabiles adeo q̄b; mīores videri nō pñt. Ille tñ mīores dabiles ſtꝫ potē tia visibiles. licet nō actu. ¶ Ad rōem dōm. q; licet qualitas sensibilis tota accipiat ee ex ptib;. nō tñ vt actu sensibilib;. sed solū potētia. vt dcm est. Vñ vt potētialiter est in q̄libet pte sensibili. nō est totū sensibile. Sed p actū ꝓ; ꝓiū. quē nō hz ex ptib; seoꝛsum sumptis. sed sil'sumptꝫ et vnitis. q̄ nihil aliud ſtꝫ q̄ totū integrū ſm esse integri vt hmōi acceptū. q; totū ꝓt habere ee in actu p spēalem foꝛ mā p quā distinguiť a ptib; sil'collectis. Etiā distinguiť a ptib; sil'sumptis. ſz non vnitis. z q; vt sic est sensibile in actu. quia vt sic diuisuꝫ. ideo ptes tam simul sumpte q̄ se oꝛsum sumpte sentiunť p ꝓns scz rōne totius

Obijciet ātꝫ vtiqꝫ aliqs Aut pueniūt sensibi lia vel motus q̄ a sensibilib; q̄litercūqꝫ fiat sen sus cum operenť in mediū ꝓmo. quēadmoduꝫ odoꝛ videť facere z sonus. Propius em̄ prius sentit aliq̄d odorē. z sonus posterius ictu. Ve nit ne ergo ita z visibile z lumē. Quēadmoduꝫ et Empedocles ōt attingere ꝓpius qđ a sole lu men ad mediū prius q̄ ad visum aut ad terram Putabiť aūt vtiqꝫ hoc ratōnabiliter accidere. Motū em̄ videť ab aliquo in aliud. Quare ne cesse est quoddā tēpus esse in quo mouetur ab altero in alterū. Tēpus autem omne diuisibile quare erat quādo videbatur: sed adhuc fereba tur radius in medio

¶ Istud est scōm capm. In quo pbs soluit scōam que stionē que ptinet ad immutatōem sensus a sensibili. Et diuidiť in duas ptes. In ꝓma pte mouet questionē. In scōa eam soluit. Scōa ibi (Vel circa sonū quidem.) Pri ma pars subdiuidiť in duas ꝓticulas. In ꝓma mouet q̄ stionem. In secūda remouet quandā falsam obiectionez. Scōa ibi (Etsi oīe simul audit. Quantū ad primā p ticulā, mouet hanc questionē. An oīa sensibilia quantū ad motū quo immutāt sensum q̄eniāt ad sensum subi ro vel successiue. Ita q; ꝓus immutāt mediū q̄ sensum. Quēadmodū odoꝛ z sonus que sunt sensibilia olfactus et auditus successiue veniunt ad sensum auditus z olfa ctus. Prius em̄ odoꝛ de ꝓpinquo sentitur q̄ de remotis. Sonus etiam posterius venit ad auditu; q̄ fiat ꝓcussio causans sonū. Dubiū ergo z difficultas solū stat in hoc. An visibile z lumē ꝓus immutēt mediū; q̄ visum sicut videť dixisse Empedocles q̄ posuit q; lume solis ꝓus ꝓ ueniat ad mediū q̄ ad visum. z ꝓus ad visum q̄ ad ter ram. plus distantē a sole q̄ visus. Et p pte affirmatiua quesiti arguit pbs tali rōne. Visibile venit ad visuꝫ me diāte motu q̄ est de termio a q̄ in terminū ad quē. g̃ necē est esse quoddā tēpus in quo mouet de termino a quo in terminū ad quē. Tempus aūt oīe est diuisibile. z est di uisio talis in tpe qualis est in spacio. si eq̄li velocitate mo bile moueat. z ideo minus spaciū citius z prius ꝓtransit q̄ maius. et sic in ꝓma pte tpis est in ꝓma parte spacij. et ꝓius in medio q̄ in fine. Cū ergo radius z lumē seu vi sibile p mediū veniant ad visum. iō q̄ nondū venerūt ad visum ꝓus fuerunt z mouebanť in spacio medio.

Odor z sonus veniunt successiue ad sensum

Z musica

argumentum

Etsi omne sil'audit z audiuit z oīno sentit et sensit et, non est generatio eorum. sed sunt abs q; fieri. tamen nihil minus quēadmodū sonus iam facto ictu nondū apud auditum. Manife stat aūt hoc z litteraꝝ trāsfiguratio quēadmo dū facta latione in medio. Non em̄ dictū vidē tur audiuisse q; trāsfiguraťaer delatus. Sic er go et color z lumē Non em̄ in eo q̄d q̄iocunqꝫ habet hoc q̄dem videt. hoc vero videť quēad modū equalia sunt. Nullum em̄ optet allicu bi vtrunqꝫ esse. equalib; enim factis nō differt vel prope vel longe ad inuicem esse

¶ Hic ꝓnter pbus remouet quandā obiectiōem dicēs q; si aliquis dicat q; tota forma sensibilis simul veniat ad sensum et non pars eius vna ꝓmo z postea alia. totus em̄ sonus simul auditur z nō per partes et sonū hunc totuꝫ simul audit z audiuit. z vniuersaliť totum sensibile in q̄ libet sensu simul accipiť. ita q; simul sensus quilibet sentit et sensit. Hoc nō impedit dictā rōnem Nec refert qualia de tota forma sensibili queriť quomō veniat ad sensum. Licet em̄ sensibiliter non sit successiua generatio sensibi lis qualitatis in sensu ſm esse quod habet in sensu p spēm et intentionem. quia scz sic est absq; fieri successiuo et tota forma sensibilis est simul in ipo sensu. tamē qualitas sensi bilis venit ad sensum successiue p medium. licet totū sen sibile simul moueat. Sicut patet de sono veniente ad au ditum successiue quādo iam p aliquod tēpus factus fuit ictus ꝓmi pcutientis. Probat etiā z manifestat hec figu ra litteraꝝ que fit in aere moto localiter. Nā voꝛ litteraꝝ ta dū z lō ge dicta non stat im auditur. q̄n oꝛ. Sed iō so nus totus successiue venit ad auditū. q̄m aer in quo ē so go etiā sic erit de lumie z coloꝛe dicendū q; scz veniāt suc cessiue ad visum. Quod cōfirmat. q; licet visus z visibi le sint relatiua. nō tamē talia qualia relatiua sunt equalia Equalia em̄ sunt eq̄lia z ad inuicē eq̄liter referunť relatō ne equalitatis ex quacunqꝫ distātia. sed sic non est de visu et visibili. Visus em̄ nō videt quod cūqꝫ visibile. z visibi le non videtur actualiter semp a visu. vt sic actu ad inuicez nisi ex cem referantur. quia non referuntur sic ad inuicez nisi ex determinata distantia visus z visibilis.

Vel circa sonū quidē z odorez hoc accidere rōnabile. quēadmodū enim aer z aq̄ cōtinua q̄ dem. partibiles autē amboꝝ motus. ꝓpter q̄d et est quidē vt idez audierat ꝓmus z extremus et odoret. est aūt qūo nō Videť aūt q̄busdā eē obiectio z de his. Impossibile enim dicūt qui dā alium p alium idem audire z videre z odo rare. non enim possibile esse multos et seoꝛsum existentes audire et odorare. Intercipiens em̄ ipsum ipsius esse vel mouens ꝓmū puta cōta

De sensibilibus prout sunt in motu ad sensum

num vel thus vel ignē eundē et vnum numero sentiūt oēs. Id aūt quod iā proprīū alterū numero. specie aūt idem. quare simul multi vidēt et odorāt z audiūt. Sunt autē neqz corpa hec. sed passior motus quidā. Nō em̄ vtiqz hoc accideret. neqz sine corpe. De lumīe aūt alia est rō Per inesse em̄ aliqd lumē est. sed nō motus aliqd. Dīno aūt nec silr in alteratione se hz z latione. Lationes nāqz rōnabiliter in medio pus attingūt. Videt aūt sonus esse lati cuiusdaz motus. Quecūqz vero alterant nō adhuc silr. contingit em̄ silr totū alterari. z nō dimidiū prius. velut aquā silr oēm coagulari. Attn̄ si fuerit multū qđ calefit aut coagulat. habitū ab habito patit. Primū aūt aut ipo faciēte trāsmutari necesse est silr alterari z subito. Essz aūt vtiqz z gustare quēadmodū odorari si in humido essem⁹ et remoti⁹ añ tāgere ipm sentirem⁹. Rōnabilit aūt quoz est intermediū sensitiuū non silr oīe pati nisi in lumine. ppter pdicta. ppter hoc autē z dicimus videre. Lumen autem facit videre.

¶ In hac scda pte pncipali ponit. p. verā solutionē dicte dubitatōis. Et in effectu solo stat in hoc q oīa sensibilia q sentiunt p medīū extrinsecū pus imutāt medīū q̄ sensum excepto sensibili sensus visus. s. lumīe z colore seu visibili. Et p euidētia hui⁹ solutōis ponit. p. duas dzās lumīs z visibil ad q̄litates sensibiles ipius audit⁹ z olfactus scz odores z sonos. Prima ē q rōnabile est h accidere circa sonū z odorē. s. q successiue veniāt ad sensuz suū qz aer z aq̄ q̄ sunt media soni z odoris. hz ptinuitatē habeant a pmo sonāte z odorem spirāte vsq ad sensum. tn̄ in eis fit motus successiui fm ptes suas fm q p aerem et aquā odor z son⁹ diffundunt quēadmodū fit in motu piectōis de q dcm est. viij. physicoz q sint multi mot⁹ sibi succedētes. ppter diuersitatē ptiū medīj sup se inuicē dantiū et sicut in motu piectōis idē ē piectū qđ diuersis motibus successiue mouet ita cū son⁹ z odor sic q̄dāmō veniāt successiue p medīū videt q̄dāmō idē son⁹ quē audit stans propinqu⁹ iuxta pmū sonās z q extrem⁹ est z distātior. et q̄dāmō nō idē. z silr videt idē odor quē pcipit propinquor odorabili et distātior. z q̄dāmō nō idē. Quo aūt sit idē son⁹ a diuersis sic au ditus et quomō nō idem. z silr quo odor idē z nō idē declarat pñr. p. dicēs q qbusdā videt impossibile q idē nūero sensibile p aliā z aliā ptē medij. audiat. videat. vl odoret. Quia forma sensibil ē q̄ddā hz in medio. Dis aūt forma diuersificat fm diuersitatē ei⁹ in q̄ ē. Cum igit diuerse ptes medij sint diuersa subiecta nō pt idē fm idē ee in diuersis ptib⁹ medij. Et ita nō pt idē sonus ferri ad aures diuersoz. z idē odor ad olfactū diuersoz. etiā silr q̄dāmō distantiū. Nec est silr de piecto. qz p iectū idē manet. qz nō hz esse formale in medio sicut son⁹ et odor. Licet g̃ moues pmū scz sonās vel odorabile. scz cotanū vel thus sit idē numero. intercipit tn̄ in medio z diuersificat statim z multiplicat. Et silr lumē sic diuidit fm ptes ab imuicē diuisas. Et sic pcipit a diuersis sentientib⁹ idē sensibile spē. sed nō numero. z ita est idē spē z nō idē numero Nō em̄ hmōi forme sensibiles sunt corpa sicut piectū. sed passiones z motōes formales pmoz sensibiliū. z hoc esse nō habēt sine corpe. neqz idē esse in diuersis corpibus. Sic g̃ nō pting silr z subito audire z olfacere sed successiue. Sed sonus z odor in medio sunt añ q̄ in sensu. z pus in vna pte medij q̄ in alia. De lumīe aūt et visibili est alia rō. In eo em̄ q aliqđ aliud est. lumen est nō quidē q sit relatiuū. sed est ad aliqd p eo. qz sp est alicui⁹. s. mot⁹ localis lumīosi corpis z illi⁹ finē pseqtur illuminatio pspicui subito. z ita lumē diffundit in instāti. et ē alteratio subitanea q̄ silr est cū mutato ee motus local⁹ corpis lucidi. Scda dzña sumit ex diuersitate motus local⁹ ad motū alteratōis z vnius alteratōnis ad aliā. Vñ ōt q nō est silr de alteratōe z motu locali q̄ ad esse successiuū. Quod pbat. qz oīs motus localis est successiuus z pus mobile est in vna pte medij q̄ in alia. z ita cū sonus fit cū motu locali z est alicuius local⁹ motus scz aeris. ideo diffusio eius neqt esse instāntanea. Sic aūt nō est in alteratōne q̄libet. Cōtingit em̄ silr totū mobile alterari. z non dimidiū pus vel vnā ptem añ aliā sicut pting it totaz aquā silr cōgelari seu coagulari. Et silr dici posset q pting eret alicui qđ fm se totū silr calefieri vt qñ multuz de aq̄ silr coagulat vel calefit. tūc em̄ vnū habitū trāsmutat ab altero. hoc ē vna ps magna seu multa coagulata vel calefacta silr coagulat ab altera sibi pxima q̄ se hz ad aliā sicut qđā habitū. Et qz pma ps alterata est tota silr sine successione ptiū suaz. ideo ps tota silr subiecto alterata est. Nō est tn̄ necessariū oīa silr alterari z subito qz nō oīs alteratio facta ē a fine motus alicui⁹ z nō ab ipo motu. Si em̄ subito fieret oīs alteratio. tūc etiā gustatio siue gustabil diffusio in humido lingue esset silr. z odoris diffusio in medio in humido aeris z aq̄ qđ falsum est. qa in istis medijs sentim⁹ odores z sapores pus in eo qđ remoti⁹ est alibi añ q̄ tangamus ipm in sensu. qz pus pcipit ppe stās q̄ stans longe. z g̃ qñ lōge stamus deph̃endimus signo sensibili forma sensibilis pus esse in ppinquo q̄ in remoto. Cōcludit g̃ ex oīb⁹ hīs. p. q rōnabile ē dicere sensibilia q̄ imutāt sensum p medīū extrinsecū in q̄ hñt aliqđ esse. nō silr totū fine successione ptiū esse in medio. z in sensu. pter lumē z q̄litates visibiles. scz colores. que tamē non agunt in medīū z sensum nisi ratione luminis. z ita rōe luminis subito imutant. lumen em̄ facit videre colores

Incidūt dubia. Primū

Quid mouit Empedoclem ad dicendū visibile prius esse in medio q̄. in sensu. et prius in parte medij q̄ in toto. ¶ Solutio. quia dixit lumen et radiū luminis esse corpus. Oīe aūt corpus mouet in tempore. vt pbatum est sexto physicoz. Et quod in tēpore mouetur talez habet diuisionē in tpe qualē in spacio si eque velociter moueat. et tō ad minus spaciū quenit citius. z ad maius tardi⁹.

Secundum dubium est

Quare non mouet pbus difficultatem de sensibilibus sensus tactus. z gustus. sicut de sensibilibus aliorū triū sensuum. ¶ Solutio. quia sensus gustus et tactus sentiunt per medium intrinsecum. et ideo de sensibilibus illorum sensuum nō est difficultas. quia simul sunt in medio et sensu. Sed alij tres sensus sentiunt sua sensibilia per medium extrinsecum. z ideo de illis difficultas est. et maxime de qualitatibus visibilibus.

¶ Sed ꝓtra. ꝺr in fine textus q̄ sapores sicut odores diffunduntꝫ p mediū successiue ¶ Solo. vtiqz verū est sapores successiue in humido diffundi vt ꝺr in textu q̄ sñt q̄litates ꝓtrariū hñtes. extensibiles etiā ad extensionē subiecti. z silr ꝺr de q̄litatib⁹ tāgibilib⁹. Sz non est tñ tēpoꝛalis ordo prioritatis quo prius sit in medio q̄ in sensu. cuz medium sit intrinsecum organo

Tertium dubium est

Vtrū audiēs silr audit z audiuit. vel aliq̄ sensu sentiēs silr sentit z sensit. ¶ Et videt q̄ nō. qꝛ intellectus noster intelligit cū cōtinuo z tpe. g̃ maxime sensus sentit tpe cōtinuo. actus aūt q̄ ꝓtinuo tpe mēsurat nō hz silr fieri z factū esse. z ita cū sentire sit in tpe non videnť silr esse sentire et sensisse. ¶ Solo. cuiuslibet sensus sentire silr est cuz sensisse. vt ꝺr phs in textu. Cuiꝰ rō est qꝛ in oīi mutatōe instātanea. silr in nūc tpis sñt mutari z mutatū esse. Nūc tpis dico qꝛ instāti nature mutatio mutatū eē precedit cuz ergo sentire sit instātaneū z in nūc tpis fiat. simul sunt in stanti tpis sentire z sensisse. licet nō instāti nature ¶ Ad rōem ꝺm q̄ sentire accipiť dupliꝛ. Uno mō. put est patiēdo formā rei sensibilis suscipe z sic fit in instāti tēpoꝛis Scōo mō accipiť p actōe hmōi passionē sequēte quo sentire ꝺr q̄ de sensibili sensibile in ꝺicīū hz. z hoc mō fit cū cōtinuo tpe. sicut cuiuslibet potētie oꝛganice opatio. licz em passio firmata sit in eodē motu cū actiōe. z p ꝑs rōem motus seu mutatōis. instātanea sit passio vel tpalis. z etiam actio. z ecōuerso. vt si in mutatōe fundenť sunt instanta. nec. etsi in motu. ꝓtie dicto sunt successiue. tñ q̄a sentire nō est actio inferēs passionē sensus a sensibili sed eā sequiť Ideo nō repugnat actionē sentiēdi tpalem eē z passionez esse instātaneā. Et rōne istius actōis tpalis sentiēdi tam interioꝛi q̄z exterioꝛi sensu ꝺr intellectus humanus intelligere cū ꝓtinuo z tpe. Uerū tñ ꝓtie intellectus nō dicit intelligere cū cōtinuo z tpe q̄a intellectio dicať mēsurari tēpoꝛe vel etiam poretia sensitiua sibi subseruiens. Sed quia non intelligit sine phātasmate. phātasma aūt est rei tēpoꝛalis z cōtinuitatē quantitatis hz

Quartum dubium est.

Vtrū idem sonus numero veniat ad aures diuersoꝝ.
¶ Et videt q̄ sic. qꝛ diffusio soni fit p modū motus ꝓiectoꝛz vt ꝺr. p. sed ꝓiectū ē vnū z idē nūero in toto motu. g̃ sonus erit vnus numero. Et hoc confirmať dicto plateonis dicētis. Unū z idē verbū numero fieri in auribꝰ diuersoꝝ. ¶ In oppositū est dcm phs z pluriū aliorz dicentiū hoc esse impossibile. ¶ Solo. distinguendū est de sono. Nā sonus accipiť dupliꝛ. Uno mō sm eē reale qđ hz in medio p motū localē. Scōo modo sm esse intētionale. Primo mō sonus accipitur numeralē ab aere velut a subiecto. z ꝓpterea si aer maneat ꝓtinuus videtur eē z manere sonus vnus numero. sed ad diuisionē aeris discōtinuať sonus. Uerū si aer cōtinuus māserit. z tñ sonꝰ nō sit in aere sm vnū motū. itez nō erit vnus sonus. sicut nō est vna albedo q̄ est in diuersis ptib⁹ parietis indiuisi. dū modo fuerit situalis distinctio albedinis. Et qđ plus est si motus localis quo deferť sonus in aere sit p diuersas inundatōes multiplicatus tūc etiā neccārio erit sonꝰ multiplicatus iuxta inundationes diuersas sicut motus ibi multiplicať. Nō est em aer subiectū qđ ipius soni. nisi per subiectum q̄. qđ est motus violētus ipius aeris Et quia non venit ad aures diuersoꝝ sub continuitate z vnitate vnius motus aeris. iō nō ē vnus sonus ad diuersas aures. platus. Si vero cōsidereť scōo mō. tunc ꝺm q̄ alius z alius numero. z sm illos q̄ ꝺicunt intentiōem soni in medio subiectari. Scōm illos aūt q̄ ꝺicūt intentiōem nō indiuiduari p mediuz nec habere esse numerale in medio. cōtrariū ꝺici ꝑt Ulū ꝓtie sm illā opinionē loquēdo intentio nō ꝺr habere vnitatē numeralē. Illa em cōpetit reb. intentio aūt nō est res sed rei intentio seu siluitudo. z iō nō hz rei realis vnitatē nec diuersitatē. sicut nec virtus ad rem ꝺr esse res sed ad rē. ¶ Ad rōem ꝺm. q̄ nō est sumile. qꝛ ꝓiectū velut res q̄dam mobilis manet vna z eadem p totū motū. sed sonus nō est id qđ mouet. sed aer. sonus aūt exists in aere moto est in aere ipo. sicut accīs in suo subiecto. et sicut passio ex eius motu causata. ita q̄ esse soni et esse motus simul sunt. ¶ Ad ꝺictū aūt platonis ꝺm q̄ ea facilitate qua assumitur cōtemnitur

Quintum dubium est

Vtrū lumē sit aliquid sicut videť in uere phs in textu. ¶ Solo nō. cū sit q̄litas simplex p̄mi coꝛpis alterantis habēs sep modū habitus vel disp̄onis. talis aūt nequit esse aliq̄d nisi forsan fundāmentaliter. Et silr nec visibile qđ est in actu p lumē ꝺr aliq̄d nisi sm q̄ referť ad sensuz visus sub rōe obiecti nec vt sic ē aliq̄d sm eē sed sm ꝺici. ¶ Ad rōem ꝺm q̄ lumē ꝺr aliquid sicut ad motū localē coꝛpis lucidi. nō q̄si motū sequať vt cōtinuꝰ est. z vt est in rōne mutari acceptus sed rōe mutati esse. sequitur em finē motus qui cū sit indiuisibilis z in momento. Uñ p to. g̃ etiā illuminatio indiuisibil' est et in momēto. Uñ p hoc q̄ coꝛpus lucidū cōtinue mouet non seq̄tur q̄ lumis diffusio sit ꝓtinua. qꝛ lumē fit p̄ns medio sil' z in instāti. p tota pte ad quā extēdit se vis illumiatiua coꝛpis lucidi. vt eo instāti q̄ sol p̄ns ē hemisperio. totū ē subito illumiatū.

Sextum dubium est.

Utrum cōtingat aliquā alteratiōem esse instantaneam.
¶ Et videt q̄ sic. Nā illumiatio instātanea ē. Et cōfirmať auctoꝛitate phi in textu adducētis etiā de hoc exemplū de ꝛgelatōe. ꝓtingit em inq̄t totam aquā silr ꝛgelari.
¶ Solo. Alteratio ꝓtie dicta q̄ est motus ꝓtie dictus est tpaliter successiua sicut motꝰ localis. qꝛ q̄libet talis alteratio est de ꝛrio in ꝛrū. Uñ sicut in motu locali tps cōmēsurať distātie magnitudis sup quā fit motꝰ ita in motu alteratōis ꝓtie dicte tps ꝓmēsurať distātie eē intensibilis fozme fluētis de ꝛrio in ꝛrū. Uñ plus tpis req̄ritur ad hoc q̄ ex calido fiat frigidū q̄z tepidū. Dis g̃ alteratio q̄ est inter ꝛria p̄miscibilia ad inuicē sp ē successiua. Illa aūt q̄ est de ꝓuatione in habitum seu deno subiecto in subiectū est instātanea sicut illumiatio q̄ nō est motus sz mutatio quedā Et talis alteratio est ab aliq̄ fine motus et non est a motu continuo. z sic etiaz qꝛ generatio est ab aliquo fine motus alterationis ipsa est instātanea. ¶ Et per hoc patet solutio ad ꝓmā rōem. ¶ Ad scām ꝺicendum q̄ cōtingit aquā simul cōgelari non sic quasi subito fozma frigiditatis congelatiue fiat in aqua. quoniā est de cōtrario in ꝓtrariū inter que nō est mutatio nec alteratio que potest esse ab aliquo fine motus. Sed sic intelligitur qꝛ nō vna ps ꝓius alterať alia. et sic non est successio quo ad ꝓtes alterabilis. ita q̄ vna ps aq̄ ꝓius congeletur. et sic ꝛñter alia sed est successio totius ꝓtis cōgelabilis aq̄

in forma frigiditatis congelatiue

Septimum dubium est

Quare in absentia illuminantis nõ manet lumen in p⁹ spicuo sicut in absentia calefacientis manet calor in calefactibili calefacto Solo Quia illa forma passo ab agẽte impressa manet in passo mobili qñ suscipit ab agente immobili passo. vt in ꝑprio subiecto. ita q nõ sit subiecto aduenticia. Lumen aũt fit a corpe lucido in ꝑspicuo tanꝫ ql̃tas eius aduenticia ⁊ nõ suscipit in ipo vt in ꝑprio subiecto sicut alie ql̃tates ad quas est alteratio ꝑprie. ḡ nõ manet in absentia illuminantis. Minor patz q⁹ cũ forme substantiales sint ꝓncipia qualitatũ ⁊ oĩm actionũ earundẽ. ideo illa qualitas nõ recipit ꝑm esse naturale in aliquo. vt in ꝑprio subiecto que nõ disponit ipsum subiectũ ad formã substãtialẽ illam cuius est talis ql̃tas instrumentũ. sed diaphanũ nõ est susceptiuũ forme subalis corpis lucidi q̃ est ꝓma radix luminis. nec p receptõem luminis disponit ad formã agentis. ſ. corpis lucidi. ideo recipit lumen vt q̃dã qualitas aduenticia ⁊ nõ manet absente illuminante. nec est ꝓncipiũ actõis in aliud. ⁊ ideo ꝑprie vna ps aeris nõ illuminat ab alia. ſz tot⁹ a ꝓmo illumĩnãte. Proprie dico. q⁹ p reflexionẽ ꝓtingit vnã partẽ ab altera illuminari. Secus aũt est de calido et frigido. Nã calidũ recipit in aqua. q⁹ calidũ ꝓsequtur formã ignis ad quã disponit aquã vel aque materiã q̃ est in naturali potentia ad formã ignis. ⁊ ideo vna ps aq̃ calefacta etiã aliã calefacit. Silr̃ dr̃ de odore ⁊ sonis et hmõi ql̃tatib⁹. Sz ꝓtra Lumẽ sequtur formaz ignis ad quã pspicuũ aeris est in potentia. ḡ nõ est lumẽ qualitas aduenticia Solo Lumẽ nõ sequtur formã ignis vt hmõi neq̃ aliquã ql̃tatẽ elementarẽ. Immo ꝓcedit etiã diaphanũ susceptiuũ luminis ql̃tates elemẽtares. Sz inuenit in igne in q̃tũ aliqno mõ accedit ad naturã celestis corpis ad cuius formã nullũ corpus est in potẽtia p suam materiã. Vel dici pt ⁊ melius q⁹ eo mõ quo aliq̃d est in potentia ad formã ignis lucẽtis. Ita etiaz ẽ in potentia ad lumẽ tanꝫ ad ql̃tatẽ nõ aduenticiã. Sz q⁹ ignis nõ lucet in materia ꝑpria. Ideo ex hoc q⁹ aliqua in ignẽ mutant⁹ nõ fiunt lucida. ſz ex hoc q⁹ nata sunt trãsmutari ad eẽ mixti in quo dominat ignis ⁊ in talib⁹ ẽ lumen lucens qualitas quodãmodo naturalis

Est autẽ q̃dam obiectio ⁊ alia talis circa sensus. Utz ꝓtingit duos simul sentire in eodẽ et indiuisibili tpe vel non Si autẽ semp maior motus minorẽ depellat ꝓpter quod delata sub oculis non sentiunt si fuerint vehemẽter in aliquid intẽdentes. vel timẽtes. vel audiẽtes multum sonum. hoc itaq̃ supponatur. Et q⁹ vnũquodq̃ magis est sentire simpleꝛ existẽs. q̃ cõmixtũ velut vinum in tempatũ. ⁊ mel ⁊ colorem et notã solam q̃ in diapason que obscurant se inuicem. Hoc aũt faciunt ex quib⁹ vnum aliquid fit. Si igitur maior minorem motum depellit. Necesse si simul sunt ⁊ ipm minus sensibilem esse q̃ si solus esset. Auferẽ enĩ aliq̃d minoris cõmixtione. Siquidẽ oĩa simplicia magis sensibilia sunt. Si igitur equales fuerint alteri existentes. neuter erit sensibilis. Obscurat enĩ alter alterũ. simplicẽ aũt nõ est sentire. Quare aut nullus erit sensus aut alter ex vtrisq̃. q⁹ q̃dem ⁊ videtur fieri ex cõmixtis in quacunq̃ cõmisceant. Qm̃ ergo ex q̃busdã q̃dem fit aliq̃d ex q̃busdã vero non fit. Talia ãt sunt q̃ sub alio sensu. cõmiscentur enĩ quorum vltima contraria. Non est ãt ex albo ⁊ acuto vnũ fieri nisi ꝑm accidẽs. sed non sicut ex acuto ⁊ graui symphonia. ergo nec sentire ꝓtingit ipa simul. equales enĩ existentes ipoꝝ motus exterminabunt inuicem qm̃ vnus nõ fit ex illis Si vero inequales melior faciet sensum. Adhuc sic magis duo sil̃ sentiet vtiq̃ aia vno sensu quoꝝ vn⁹ sensus velut acutũ ⁊ graue. Magis enĩ simul mot⁹ vnius tpe ipius q̃ duoꝝ. puta visus ⁊ audit⁹ Uno aũt simul duo nõ est sentire si nõ mixta fuerint. Mixtura enĩ vult vnũ esse. Unius ãt sil̃ vnus sensus. vnus aũt simul tpe. Quare necesse sil̃ mixta sentire. q⁹ vno sensu ꝑm actũ sentit. Unius q̃dem enĩ numero qui ꝑm actũ vnus. Specie aũt qui ꝑm potentiã vnus Et si vnus. ergo sensus q̃ ꝑm actũ vnũ. illud dicit cõmisceri. ergo necesse ipa. qñ ergo non fuerint mixta duo erunt sensus qui ꝑm actum. sed ꝑm vnam potentiam ⁊ indiuisibile temp⁹ vnã necesse est eẽ opationem. Unius aũt qui ad semel vsus ⁊ mot⁹ vnus. vna aũt potentia. Non ergo contingit duo simul sentire vno sensu. Atuero si ea q̃ ꝑm vnũ sensum simul impossibile si sint duo. palaz q⁹ minus adhuc que ꝑm duos sensus cõtingit simul sentire velut albũ ⁊ dulce. Uidet enĩ q⁹ q̃dem vnum numero aia vllo alio dicere nisi in eo quod simul. Qaũt vnũ spẽ iudicante sensu ⁊ ipo mõ. Dico ãt hoc q⁹ forte albũ ⁊ nigꝝ alteꝝ q⁹ ꝑprium idem iudicabit spẽ. ipe iudicabit. ⁊ dulce ⁊ amaꝝ idem q̃dem ipe. ab alio aũt alius sed alter vtriq̃ ꝓtrioꝝ. Eodẽ aũt mõ sibiip⁹sis coelementaria puta sicut gust⁹ dulce. ita visus album. ⁊ sicut iste nigꝝ ita ille amaꝝ. Amplius si ꝓtrioꝝ motus ꝓtrariꝫ. simul aũt cõtraria in eodẽ ⁊ atomo non ꝓtingit esse. sub sensu aũt vno ꝓtraria sunt velut dulce ⁊ amarum. Non vtiq̃ continget sentire simul. Similr̃ aũt palam q⁹ neq̃ q̃ non ꝓtraria. hic q̃dem enĩ albi sunt. hic aũt nigri. ⁊ in alijs similr̃ velut sapor. hic q̃dem dulcis. hic vero amarus. Hec q̃ cõmixta simul. ꝓportiones enĩ sunt oppositoruz

velut diapason in diapente nisi sicut vnum sen/
tiatur. Sic aūt vna ꝓportio extremitatū fit ali
ter autē non. Erit em̄ simul hic quidez multi ad
paucum. vel imparis ad parem. Dic aūt pauci
ad multum. vel paris ad imparem. Si ꝓo plꝰ
adhuc distant ab inuicē z differunt coelementa
liter q̄dem dicta. in alio autē genere q̄z que in eo
dem genere. Dico autē puta dulce z album vo/
ce coelementaria. genere autē alia. dulce vero a
nigro multo amplius spē differt q̄z album. Ad/
huc vtiq̄z minus cōtinget ipa simul sentire q̄z q̄
genere. Quare si non hec. nec alia.

Jn hoc tercio z vltio capło pbus mouet z soluit ter
cia questionē q̄ ꝓponit sensibilibꝰ ꝑm q̄ ia actu sunt i sen
su z actū sentiendi ꝓficiūt. Et diuidit in tres ptes ꝓnci/
pales Jn ꝓma mouet questionē. In scda reꝓbat q̄ndā
falsam solutōem. Jn tercia ponit solutōem veram incidē/
taliter soluēdo q̄ndā difficultatē de indiuisibili. Scda
ps tāgit ibi (Qz āt q̄dā eoꝝ) Tercia ibi (Jgit ꝑm q̄
indiuisibile) Quātū ad ꝓmā ptē mouēdo qstionē ter/
cia dt Qz sit q̄dā obiectio siue difficultas An ꝓpinqat
duos sensus i eodē z indiuisibili tpe sentire Et q̄ nō siue
ꝓ pte negatia qstionis. Arguit pbs tribꝰ rōibꝰ vl q̄tu
oz. Quaꝝ ꝓma initit duabꝰ suppōnibꝰ Quaꝝ ꝓma que
āpliꝰ in de somno z vigilia tractat hz. ē. q̄ motꝰ maioz
depellit minorē. Quā ꝓbat a signo. Nā vehementi ali/
q̄d intēdētes vl timētes vl multū sonū audietes. visibi/
le sup oculos delatū nō vident. Scda suppō. Sensibile
simpliciter meliꝰ sentit q̄z idē mixtū cū alio. sicut vnū intra
ruz seu nō mixtū fortioꝝ motu mouet gustū q̄z mixtū cū
aq̄ vel alio. Sili mel magꝝ sentit intrā q̄z tratū z mix
tuz. Et colorꝝ magꝝ sentit imixtꝰ q̄z mixtꝰ Et sili nota si
ue vox simplex acuta magꝝ mouet sensuz audituꝰ q̄z dia/
pason q̄ ē vox mixta cū ꝛrio. Et rō huiꝰ suppōnis ē. q̄
sensibilia sil mixta obscurāt seiuicē z alterat vnū ab alio
Talia sensibilia sic se obscurātia sunt illa ex q̄bꝰ mixtis
vnū aliq̄d fieri ꝓt. Et in talibꝰ vnūq̄q̄z miscibiliū mīꝰ
fit sensibile ꝓpē mixtionē cū altero. q̄ ab vno q̄z aliquid
auferē Jstis suppōnibꝰ sic ꝓmissis formā rō ꝓma sic Si
sensibilia diuersa sil sentirent. vel ḡ eqlis ꝓtuz stz i mo
uendo sensuz. z tūc si fuerint sensibilia vniꝰ generꝝ neu/
trū illoꝝ sensibiliū erit sensibile. q̄ vnū obscurabit alterꝝ
stz mixtū aliq̄d ex vtriq̄z ꝛrijs sensibilibꝰ vniꝰ gñis q̄ ad
inuicē sunt miscibilia sicut sunt sensibilia eiusdē gñis q̄z
vltiaz extrema ꝛria sunt. z sic nō sentient sil plura stz vnū
mixtū Si ꝓo fuerint diuersoꝝ sensuū sicut acutū z albū
et fuerint eqfortia i mouēdo sensus suos. mutuo se ipedi
ent z extermiabūt se. Neq̄z mixtū. q̄ sensibilia diuersoꝝ
sensuū neq̄unt misceri. vt non miscet albū cū acuto neq̄z
ex eis fit vnū aliq̄d ꝓ accns hꝫ ē subiecto. Si ꝓo diuer/
sa sensibilia siue eiusdē gñis siue diuersoꝝ generꝝ fuerint
ineqlis ꝓtuz in mouēdo sensuz vel sensus. tūc fortiꝰ in
mouēdo faciet sensuz ꝓ ꝓmā suppōem. z sic sensibile mi
nus mouēs nō sentiet. z ꝓ ꝓns nō sentient plura sensibi
lia sil z sel. Scda rō. q̄ tāgit ibi Adhuc aūt. ꝑt sic forma
ri. Duo sensibilia eiusdē sensus nō ꝑt sil sentire aīa ipso
vno sensu. si nō sunt ipa sensibilia duo mixta. vt acutū et
graue. ḡ nō ꝑnt sil sentiri ab aīa duobꝰ sensibꝰ sensibilia
diuersoꝝ sensuū. Cōsequētia ꝑz. q̄ magꝝ sil eē ꝑnt mo/
tus sensibiliū duoꝝ vniꝰ sensus ꝙt maioꝛē ꝙuenientiaz
q̄z duoꝝ sensuū. s. audituꝰ z visus. Añs ꝓbat. q̄ diuerso
rum sensibiliū sunt diuerse sensatōes. hz vniꝰ sensus sil et
semel nō ē nisi vna sensatio. q̄ vniꝰ rei nō ꝑt eē sil z semel
nisi vnꝰ sensus seu vna ogatio. Ujñ vnꝰ nūero sensus ē
q̄ actōe sentiendi vnꝰ ē. Spē ꝓo vnꝰ ē. q̄ ꝑture specifica
te vnꝰ ē. sicut vna ꝑtus ē visus. z alia auditꝰ. Et ꝓpte
rea si vnꝰ nūero sensus seu sensatio sit q̄ actrōne sentiendi
vnꝰ ē nō ꝑnt plura sentiri vt plura. hz si sil sentiant. senti/
entur vt mixta. Et si nō sentiunt vt cōmixta. erunt duo
sensus nūero ꝑm actū sentiendi. hz vnꝰ ꝑm naturā poten
tie. Tercia rō q̄ tāgitur ibi (At vero si ea) ꝑt sic formari
Jmpossibile ē vt dictū ē vno sensu sentire ꝛria seu diuersa
nō cōmixta sub rōe vniꝰ. ḡ palā ipossibile ē sensibilia di/
uersoꝝ sensuū sicut albū z dulce sil z semel sentiri. Cońa
et añs patēt ex dictis. Nā hz aīa vna nūero exīs z vna vir/
tus aīe videat sil iudicare q̄ sunt sil in vno subiecto spē
diuersa ꝑm fōmā sensibilē sicut dulce z albū in lacte. Nō
tū facit hꝫ nisi ꝓ diuersas ꝑtutes. vt vna vis aīe sensus
cōis facit hꝫ ꝓ diuersas potētias sensitiuas exteriores. q̄/
rū vna scz visus. ē illiꝰ scz albi z nigri. Alia videlz gustꝰ
ē alteriꝰ. s. dulcis z amari. z oīm hoꝝ sil ē sensus cōis Po
tentijs em̄ coelementant sua sensibilia. vt sicut gustus z
dulce se hñt ita visus z albū. z sicut se hñt gustꝰ z amaꝝ
ita visus z nigrū. Et qz huiꝰ rōis fundamentū idē ē cū
ꝓcedēti. iō q̄dā textū hūc trāseūtes nō ponūt hāc tercia
rōem. Quarta rō q̄ ꝑm aliq̄s ē tercia tāgit ibi (Amplius
si ꝛrioꝝ motꝰ) Et ē in effectu talis. Cōtrariozꝝ motꝰ
sunt contrarij. ꝓtraria aūt in eodē z aromo seu vno tem/
poze esse non possunt. ergo immutatōnes contrariozum
sensibilium in eodē sensu eē non possunt. Et sic relinquit
q̄ duo sensibilia eiusdē gñis q̄ sunt vel ꝛria simpliciter sil et
semel in eodē sensu eē z ab eodē sensu sentiri nō ꝑnt. Vñ
sub gustu sunt dulce z amaꝝ q̄ sil sentiri nō ꝑnt. sili q̄ nō
sunt ꝛria ꝙ se hz ꝑticipatiōe extremoꝝ vt media non ꝑnt
sil sentiri vt in albū z nigꝝ sunt media q̄z vnū plus albi
hz z alterꝝ nigri. z sic illoꝝ extremoꝝ ꝑticipatōne ꝛriant
Sili de alijs sensibilibꝰ alioꝝ sensuū. Cōmixta aūt ex
ꝛrijs sentiri nō ꝑnt ab vno sensu inq̄tū distincta sunt hz
tm̄ ꝑm q̄ ꝓpoztōes sunt z ꝑm q̄ hūt rōem alicuiꝰ vnius
medij ꝑm certā ꝓpoztōem ex extremis ꝓstituti. sicut dia
pason audit sicut vnū aliq̄d medū ex extremis resultās
et sil diapēte. Si aūt q̄litates sensibiles plus distant ist
ꝛrijs z medijs ꝛrioꝝ. sicut q̄litates diuersoꝝ sensuū q̄
nō sunt vniꝰ gñis hz diuersoꝝ. tāto miꝰ vno sensu videt
posse sentiri. sicut dulce z albū q̄ sunt voce coelementaria
gñe aūt alia. dulce ꝙo z nigꝝ adhuc multo āpliꝰ distant q̄z
albū z dulce. z iō miꝰ sil sentiri ꝑnt. q̄to em̄ plus distant
q̄litates sensibiles tāto miꝰ vident sil vno sensu sentiri
posse. Et ḡ si q̄litates sensibiles ꝛrie eiusdē gñis nō ꝑnt
sil sentiri nec q̄litates diuersoꝝ generꝝ z diuersoꝝ sensuū

Qd aūt dicūt q̄dā coꝝ q̄ circa symphonias q̄
nō sil q̄dē ꝓtingūt sonꝰ. Vident aūt decipe z la/
tent cū tps insensibile fuerit vtꝝ recte dz vl nō.
Forte em̄ vtiq̄z dicet aliq̄s z non ex hoc putare
sil videre z audire. q̄ intermedia tpa latent his
Aut non hoc verum.

Qsequent in scda ꝑte huiꝰ capli pbs ponit z repro
bat q̄ndā falsam solutōem ad questionē supiꝰ motā Et
diuidit in duas ꝓticulas. In ꝑma recitat eā. In scda re/

ꝓbat. ibi (Aut nō ℔ vez) Quātū ad ꝑmā ꝓticulā dr q̄ q̄dā ꝓbi ꝑt dr̄as rōes q̄s putabant ꝓcludere circa symphonias dicūt q̄ soni diuersi nō q̄ueniūt sil' ad audi tum. ℔ successiue vn⁹ post alīū ipceptibili tpe z q̄ ℔ nos lateat ꝑt tpis insensibilitatē vñ decipit in q̄unt auditus putās sil' audire q̄ tñ audit successiue. Videndū g̃ circa ℔ An recte vel nō recte dixerint videl⁹ q̄ sil' ꝓtingat vi dere z audire. q̄ intermedia tpa latēt vl' nō ē tp̄s insensibile

Neq̄ ꝓtingit tp̄s insensibile eē nullū neq̄ la tere. ſz oia q̄cūq̄ ꝓtingit sentire Si em̄ qñ ipse seipm̄ sentit vel aliū in ꝓtinuo tpe. non ꝓtingit tunc latere. q̄ est. Est aūt aliq̄d in ꝓtinuo. z tm̄ q̄ntū oino insensibile ē Manifestū ex his q̄ tūc latebit vtiq̄ si ē ipe ipm̄ z qđ videt z qđ sentit z si sentit. Amplꝰ nō vtiq̄ erit nec tp̄us nec vlla res q̄ sentit in q̄ nō sit. q̄ in huꝰ aliq̄ vel q̄ isti us aliq̄d videt. Siq̄dē ē aliq̄ magnitudo z tpis et rei insensibilis oino ꝑ ꝑtitatē. Si em̄ to tam videt z sentit eodē ꝓtinuo tpe non eo q̄ in huꝰ aliq̄ auferat. q̄. g. b. in q̄ nō sentiebat. Nō g̃ in huꝰ aliq̄ vel istius aliq̄d velut terrā videt totā. qm̄ ℔ ipius z in anno ābulat qm̄ in hac pte ipi⁹ Atuero in. b. g. nihil sentit. eo g̃ q̄ in huꝰ aliq̄ ſz. a. b. sentit dr totū sentire. a. b. z totā Ea dem āt rō z in. a. g. ſp em̄ in aliq̄ z in aliud. totū āt nō ē sentire. a. g. b. Oia igit̄ qđē sensibilia ſt̄. ſz nō vident̄ q̄cūq̄ ſt̄ Sola em̄ magnitudo vi deť z qđ q̄ttuor cubitoꝝ alōge ſz nō videť q̄ntū cūq̄. ſz aliq̄n idiuisibile Videť āt nō idiuisibile Dicta āt ē cā in anterioribꝰ dict̄ de ℔ Qđem igit̄ nullū ē tp̄s insensibile manifestū ex his.

Hic q̄r solutōem illā reꝓbat oñdēdo tp̄s nō eē in sensibile in q̄ fit sensatio duabꝰ rōnib⁹. Quaꝝ ꝑma sic formari ꝑt. Si eēt tp̄s isensibile in q̄ aliq̄d sentit tūc idē eēt sensibile z isensibile ℔ ē incōueniēs. g̃ nullū tp̄s ē in sensibile in q̄ saltē aliq̄s sentit aliq̄d Seq̄la ꝑz. Quia q̄ tūcunq̄ aliq̄s accipit aliq̄d a sensibili tūc sentit se accipe illō sensibile sensibili cognitōe. ita q̄ non lateat eū qđ sic accipit. vt si q̄s seipm̄ sentiat vel aliū in ꝓtinuo tpe tūc nō lateret eū q̄ ipe sit vel aliꝰ quē sentit. Est em̄ talis sen sus q̄ formā sensibilis iformatꝰ z tantꝰ ē sensus q̄ntum accipit de sensibili. Manifestū āt ē hoiem vel aliq̄d aliō eē in q̄dā ꝓtinuo tpe z ℔ sentit. Si g̃ tp̄s in q̄ ē q̄tūcū q̄ etiā puū. sit isensibile. tūc latebit illū homiem q̄ ipe in illo tempore sit. et ita latebit eum si ipse in illo tempore videat se. vel aliq̄d aliud. vel sentiat. z sic idem latebit et nō latebit. z cū tp̄s nō sentiat sicut res sensibilis ꝑma nens ꝑ se. ſz sentit tp̄s. q̄ sentit aliq̄d in tpe. idē tp̄s erit sensibile z isensibile. vt sui q̄ttuare z idiuisibilitatē Se cūda rō q̄ tāgit ibi (Amplꝰ nō vtiq̄) ꝑt sic formari. Si eēt aliq̄ magnitudo rei sensibil' vel tpis isensibil' oino ꝑt quitatē tunc tota magnitudo rei sensibil' vel totum tp̄s nō eēt ꝑ se sensibil' z ꝑm se totā qđ falsum ē. g̃ non ē aliq̄ ps magnitudinis vel tpis oino isensibil' ꝑter quitatē. Seq̄la ꝑbat. q̄ nullū ē tp̄s in q̄ ꝑ se sentit aliq̄d in cuius aliq̄ pte nō ꝓtingit idē sentiri. nec ē sensibil' res ꝑ se sensi bilis cuiꝰ ps aliq̄ oino sit isensibil'. Si em̄ totā rē sentit aliq̄s in toto tpe et nō ꝓtingit ptē sensibilis ꝑt' quitatē sentiri. nec in pte tpis cōtingit sentiri ꝑt' quitatē tpis tūc totū nō erit sensibile ꝑ se nec in toto tpe erit ꝑ se sen satio. ſz ꝑ accns. sicut q̄s terrā totā dr videre. q̄ ptē eiꝰ videt. z in anno q̄s dr ābulare. q̄ in pte anni ābulat Ex empli gr̄a Sit totū sensibile. a. b. et tp̄s totuz in q̄ sentit d. g. tūc si auferat. g. a toto tpe z a toto sensibili auferat. b nō erit totū sensibile. ſ. a. b. ꝑ se. Nec in toto tpe. d. g. ſz ꝑ accns seu ꝑ synech dochen. Et eodē mō dom ē de. a. g. Semp em̄ qđ ꝑ se sentit in aliq̄ tpe in pte q̄libet illiꝰ tpis ꝓtingit fieri sensatōem. z q̄libet ps illiꝰ aliq̄ mō sensibil' ē. Vñ totū. a. b. nō ē sensibile ꝑ se nisi ptes eius aliq̄ mō sint sensibiles. Relinq̄t g̃ q̄ oēs ptes sensibiles sunt. Iz actu nō sentiāt vel videant. ſz solū q̄ determiate q̄ſtitatē sunt sicut magnitudo q̄ttuoꝝ cubitoꝝ alonge videť. sed tñ nō videť q̄ntūcūq̄ z q̄cūq̄ mō seu oino. q̄ in ipa ma gnitudine sunt idiuisibilia q̄ videri nō ꝑñt. cuiꝰ cā supra dicta ē. Cōcludit g̃ ꝓbs q̄ nullū est tempus insensibile in quo saltē fit visio.

De ꝑus āt dicta obiectōe ꝓsiderandū vtꝝ cō tingit plura sil' sentire aut nō ꝓtingit Sil' āt di co in vno idiuisibili tpe ad iuicē ꝓmū q̄dē igit̄ vtꝝ sic ꝓtingat sil' q̄dē. altero āt aie sentire z non idiuisibili. Sic āt idiuisibili vt oī exñte ꝓtinuo vel qm̄ ꝑmū q̄dē ea q̄ ꝑm vnū sensuz. velut dico visum si ē a lio sentiēs aliū z aliū colorē. pluresq̄ ptes habebit spē eas dē. Et em̄ qđ sentit i eo dem gñe ē Si āt q̄ z oculi duo dicat q̄s nihil ꝓ hibere. sic z in aīa dom. q̄ forte ex his q̄dē vnuz aliq̄d fit. z vna opatio ipoꝝ. Ibi āt siq̄dē qđ ex ābobꝰ illō sentiēs erit. si āt sepatū. nō sil' se ha bebit Amplꝰ z sensus ij dē ꝑles erūt sicut si q̄s scias idēntes dicat Neq̄ em̄ opatio erit sine vir tute q̄ ꝑm seipam neq̄ absq̄ hac erit sensus Si āt ℔ in vno z idiuisibili sentit manifestū q̄ alia. magꝝ em̄ ꝓtingebat ℔ sil' plura q̄ gñe altera Si itaq̄ alia q̄dem dulce. alia ꝓ albū sentit ꝑte aia Aut q̄ exist is vnū aliq̄d ē vel nō vnū ſz necesse vna em̄ sensitia q̄dā sensitia ps ē. cuiꝰ g̃ illa vniꝰ nullū nāq̄ ex istis vnū Accē g̃ vnū aliq̄d eē aie q̄ oia sentit sicut dictū ē ꝑus Aliō āt genꝰ ꝑ aliō

In hac tercia z vltia ꝑte huiꝰ capi ponit supius in ducte dubitatōis verā solutōem. Et subdiuidit in du as ꝑtes. In ꝑma facit qđ dictū ē In scđa soluit q̄ndā du bitatōem incidentē ex supra dict̄. ſcz An indiuisibile sit sensibile. de q̄ statim dictū ē. Scđa ibi (Q̄m āt sensibile oē) Prima ita ꝓ. subdiuidit. Primo resumit q̄ſtionē in q̄ rendo modū quēdā q̄ imaginari ꝓtingit sil' plura sentiri et ℔ qđē dubitādo iducit z dupliꝰ ꝑfirmat. Scđo decla rat illū ꝓ modū oñdēdo quō sit vnꝰ z quō nō sit vnꝰ. ibi (Igit̄ ꝑm q̄ idiuisibile) Quātū ad ꝑmū ostēdit ꝓbs ꝑmo ꝓpositū qđ intēdit dicēs q̄ de ꝑus introducta dubi tatōe ꝓsiderādū ē videl⁹. An ꝓtingat sil' in vno idiuisi bili rpe plura sentire vel nō. Et supposito q̄ sic. inq̄rēdū ē q̄ mō ℔ sit possibile. An scz ꝓtingat ꝑ vnū sensum sen

Tractat⁹ tert⁹ De sensibilib⁹ ſm q ia in sensu sunt

tire vnū. z sil⁹ q altez sensum aliud. z nō idiuisibili ſ trute sensitiua ſz diuisibili Indiuisibili tñ p ptinuatōem diuersoz sensuū ad idiuisibile virtutē sensus cōis in q oēs velut in quodā idiuisibili ptinuant. Vel ſm alios exposi tores sic. idiuisibili. nō q dē simplr. ſz eo mō q ptingit ali qđ dici idiuisibile. qz actu nō ē diuisum. Vel sic. ptingit sil⁹ plura sentire vt pmū ſm vnū sensum. s. ſm visuz ptingit plures colores sentire ſm diuersas ptes sensibil⁹ in q bus ali⁹ z ali⁹ color iueniſ nō discurrēdo p ptes succes siue. ſz sil⁹ oēs apprehēdēdo tā q̄z sensibiles formas eiusdē gñis. qz sentiunt oēs visu. Et si forte q̄s dicat visuz duos oculos hz̄e. z in vno sentire vnū z in alio aliud. nihil obstat sil⁹ ee in aia q̄ē pmū sensitm. qz sicut duo oculi dirigunt ad idē in q virt⁹ visiua pficit. ita oēs sensus diriguntur ad vnū z idē idiuisibile in q̄ē pma virt⁹ sensitiua. Et ex illis ḡ forte vnū fit. qz ad vnū aliqđ dirigunt. qđ ē vna ipoz opatio. Si ꝓo ꝓcedat q ꝓueniat sentire ſm vnū aliqđ qđ ex ambob⁹ sensibilib⁹ vel plurib⁹ ē. tūc necessario vnū sensibile erit ſm q ad hoc ē relatū. ſz separatū cōparatū ad hūc ꝓpriū sensuz vel ad illū nō sil⁹ se habebit. Et sic pz q ptingit vna z idiuisibili ſ trute sil⁹ plura sentire. Qđ ap̄li⁹ ꝓfirmat ꝓmo sic a sil. Nā ita se hñt sensus ad sensibilia de q̄bus iudicāt sicut se hñt scie ad scibilia. Scie em̄ non plurificanť. ſz indiuīdtes sunt in ordine ad intellectū agentē tā q̄z pmū sciens. Sz p ꝓparōem ad ea de q̄b⁹ sunt plurificanť. Nō em̄ pt ee aliq̄s act⁹ sine virtute essentiali z p seipm q̄ē act⁹ illi⁹ opatrix z pncipiuz et sic sensus sunt plures accipiēres plura sensibilia z h̄ in ordine ad sensibilia. ſz in ordine ad pma sentiēdi virtutē hñt indrām. Sz p ſ trutē intellectiuā scie. ptingit sil⁹ z sel accipe plura scibilia. ḡ p virtutē sensitiuā sensus cōis tingit sil⁹ z semel diuersa sentire. Loña pz. qz magz pueniſ sensibilia etiā si gñe sint distincta sil⁹ ee q̄z scibilia eo q mīn⁹ diuīt sensibilia scibilib⁹ Et istud ꝓfirmat pbs tali medio. ibi (Si itaq̄z) Erpt sic formari. Nā si diceret q aīa alia ſ trute sentiat dulce z alia albū. tūc cū nulla taliū virtutū sit p se illoz sensibiliū opz ee aliquā ſ trutē illoz diuersoz sensibiliū discretiuā. Et hāc opz ee vnā Et nō pt dici q nō sit vna. qz ois multitudo q̄ē sub cōi referť ad vnū qđ ē pncipiū ipius ex q̄ fit multitudo. Necesse ē igit⁹ q ex his fiat vnū sensitm pmū seu pma virt⁹ sensitiua q̄ē vni⁹ orgāni. Et si q̄ras Cui⁹. manifestū ē q non sit alicui⁹ orgāni ꝓpriū sensuū. qz nullū orgānū sensuū pticulariū ē vnū z vniformiť se hñs ad diuersas ſ trutes sensitiuas. Ex q̄b⁹ oīb⁹ ꝓcludit q necē sit ee aliquā vnā prē aie q̄ oīa sensibilia sentit ꝓpriozz sensuū sicut dictū ē ꝓus in libro de aīa. Aliud aūt genus ꝓpriozz sensibiliū sentiť p aliud z aliud genus sensitiuum ꝓpriū

Jgiť li qđ indiuisibile ē. ſm actū vnū ē. dulcis z albi Qñ ꝓo diuisibile factū fuerit ſm actū altez. vel quēadmodū in reb⁹ ipis ptingit ita et in aīa. Jdē em̄ z vnū nūero albū z dulce ē. z alia multa Si nō separabiles passiones ab inuicē sed eē altez vnicuq̄z. Sil⁹ igit⁹ ponēdū z in aīa idē et vnū eē nūero sensitiuū oim. ſm eē tñ altez et altez. hoz q̄dē gñe. hoz ꝓo spē. Quare z sentiet vtiq̄z sil⁹ vno z eodē. rōe aut non eodem

Hic ꝓñr ostēdit q̄ mō sensus cōis sit vn⁹ in sentiēdo diuersa sensibilia Et q̄ mō nō sit vn⁹ dicēs q sensus cōis ē vn⁹ ſm q ē indiuisibilis virt⁹ ꝑma sentiendi dulce et albū. Sz q̄ñ fit diuisibil⁹ ſm actōem scz referak ad diuersa agētia sensitiua q̄ materialr z istrumētalr sub ipo sunt. sic efficiť alť z alť ſm relatōem ad diuersos sensus ꝓprios. Qđ ꝑbat pbs a sil. Nā ptingit in aīa sicut in reb⁹ sensibilib⁹ ſz in reb⁹ sensibilib⁹ vnum numero subiectū inueniť substans diuersis q̄litatib⁹ sensibilib⁹ vtvnū et idē nūero ē albū z dulce. z alia sensibilia multa. z q̄dez ille sensibiles q̄litates seu passiones. ſz vnū subiecto sint sepanť ab inuicē ſm suas rōes formales. color em̄ nō ē sapor. ḡ sil⁹ erit in aīa vnū nūero ꝑmū sensitm oim q̄ē tñ p cōparōem ad illū vel illū sensum ſm eē fit altez z alterū. s. genere vel spē ſm q ad diuersa sensibilia referť genere vel spē distincta. q̄ꝓpter aīa vno z eodem ꝓncipio sensitiuo. s. sensu cōi sentiet. rōne aūt nō eodem

Qm̄ āt oē sensibile magnitudo ē z nō ē idiuisibile sensibile Manifestū ē em̄. vnū q̄dē non videbiť infinita distātia. vnū āt videbiť finita. Sil⁹ āt audibile z odorabile. z q̄cūq̄z nō ipa tāgentes sentunt Est itaq̄z aliq̄d vltimū distātie Vñ nō videť. z ꝑmū vñ videť. Hoc itaq̄z necē indiuisibile eē qđ in vltiorē q̄dē nō ptingit sentire exñs. in anteriori āt necesse sentire. Si itaq̄z aliq̄d erit idiuisibile sensibile cū ponať in vltimo. vñ est vltimo q̄dē non sensibile. ꝑmo aūt sensibile. sil⁹ accidet visibile eē z inuisibile. Hoc āt ipossibile. De sensitiuis q̄dē igit⁹ z sensibilib⁹ quo mō habent z cōmuniter z ſm vnūquodq̄z sensituū dictum est.

Ocōsequēter in scōa pticula z vltima huiⁿ pt⁹ ostendit pbs ꝓtra antiq̄s nullū idiuisibile eē sensibile ſz oīne sensibile eē q̄ntū. Et h̄ tali rōne. Nā ē aliq̄ distantia in q̄ nō pt aliq̄d videri Jnfinita scz. nō in se. ſz in infinitū ꝓtendak. Et in ea nihil ptinget videri. Eadē āt distantia in q̄ ſm aliā prē ꝑsus videntē ptingit aliq̄d videri ē finita Et sil⁹ dz de oīb⁹ sensibilib⁹ q̄ sentiunt q mediū extrinsecū q scz in certa distātia pñr sentiri a suo sensu q̄ finita ē. z in distātia extra illā q̄ infinita ē nō ptingit ea sentiri. Supponak ḡ q due he distātie sint ptinue in vno indiuisibili ptinuāte. z ponak in eo visibile idiuisibile. tūc h̄ visibile indiuisibile erit sil⁹ visibile z inuisibile q̄d iplicat z impossibile ē. Erit em̄ sensibile in q̄rtū ē in distātia finita in q ptingit videri. z iuisibile in q̄rtū ē in distātia infinita in q ptingit videri. z inuisibile in q̄rtū ē in distātia infinita in q nihil ptingit videri. Epilogādo ḡ in fine huius libri dt q de sensitiuis orgānis z de sensibilib⁹ exteriorib⁹ scz quō se habeāt tā orgāna ſm se q̄ sensibilia ſm se et q mō singulatim z cōiter ad sensum relata. z q mō singulariter se habeāt sensus. singulariter ad vnūq̄dq̄z orgānū sensus sit hoc mō a nobis determiatū. Jsta em̄ sufficiunt cū his q̄ in libro de aīa dicta sunt.

Jncipit dubia Primū

Utrz ptingat sensum cōem sil⁹ z semel plura sentire Et videť q nō. qz vna opatio vni⁹ virtutis z potētie nō terminak sil⁹ ad duo Preterea Quia vn⁹ motus vnius sensibilis excluderet alū alterius sensibilis sue sint ꝓria

et actū sentiendi perficiunt

sensibilia siue dispata nō ꝟria. siue sint eiusdē gn̄is siue diuersoꝝ generꝝ. Preterea Nō ꝟtingit plura sil' intelligere. ij. topicoꝝ. g̃ nō ꝟtingit plura sil' sentire. Loña pz. qz altioꝝ ē potentia intellectiua q̄ sensitiua. z ad plura se extēdit In oppositū ē phs in textu Solo Sic Sensus cōis em̄ inq̄tū ꝓncipiū z finis sensuū ꝑticulariū plura sentire p̄t z q̄ sunt eiusdē gn̄is z diuersoꝝ generꝝ sil' z semel. Nō tn̄ p modū pluriū. sz p modū vni⁹ inq̄tum scz ponit ꝙuenientia z dzām sensibiliū ad iuicē siue sint eiusdem sensus siue diuersoꝝ. Oct h̄ ꝙuenit ei ex duobꝫ ꝓximo ex ꝑte sensus. scdo ex ꝑte obiecti sensus cōis Ex ꝑte sensus pz. Quia sensus cōis inq̄tū hmōi ꝓncipiū ē oīm sensuū. z ita q̄ ad diuersos sensus sensibilia oīm dijudicat. Ex ꝑte obiecti. Nā obiectū sensus cōis ē magnitudo in q̄ plures sensibiles q̄litates ꝙuungunt z ita sentiendo sensibile cōe ꝑm q̄ illis q̄litatibꝫ subest ꝑsiderat z sensibiles q̄litates ꝑm q̄ in ea ꝙueniūt vel dzñt Ad rōnes in oppositū. Ad ꝓmā dām ꝑm Auerroim cōmēta/torē z Alphorabiū q̄ opatio illi⁹ ꝑtutꝫ q̄ p̄m essentiā z eē vna ē. nō p̄t terminari ad duo. neq̄ p̄t eē sup duo Hu/iusmodi ār nō ē ꝓmū sensitiū seu sensus cōis Est em̄ sensus cōis ēntialit vn⁹. sed ꝑm eē diuersificar. z ita opatio ei⁹ vna extīs ꝑm q̄ cōpar ad essentiā potētie sentitiui ꝓximi seu sensus cōis efficit plures ex ꝑte ea q̄ in eē diuerso cōpar ad sensus ꝑprios. sicut centrū vnū in ēntia extīs plura ē p̄m eē terminādoꝝ ꝓncipiādo lineas q̄ egrediunt ex ipo. Vel scdo dām aliter q̄ duo ꝓtingit referri ad vnā virtutē dupl'r. vnoꝰ referunt ad ipam sicut fines. z h̄ mō impossibile ē q̄ vna virt⁹ seu potētia ꝑm actū sue opationis accepta sit sil' opando sup duo vel circa duo. q̄m hoc mō vere ē q̄ act⁹ z opatōes suis finibꝫ dzñt. z p diuersos fines efficiunt diuerse opatōes z mot⁹ q̄ vel q̄ nō sunt sil' in vno opante. Aliq̄n ꝙo nō ꝙpank ad ipam sicut fines sz sicut ea int' q̄ fecit ꝙpatōem diuersitatꝫ z ꝙuenictie. et sic vna virt⁹ p̄t opari circa diuersa z sup diuersa. Reducit em̄ ea ad vnū in q̄ vnunt vel sepank sicut ad subiectū vel cōpōem. z in illo vno accepta cōponit ea z diuidit. z alias cōpatōes inter ea facit. nisi em̄ plura ad vnū reducerēt. ipossibile eēt vnā virtutū ꝑm actū opari sup eavna opatōe nūero z eodē nūc tpis Et talis virt⁹ nō p̄t eē illa q̄ē multū materiale sicut sensus exterior ꝓpri⁹. q̄m ꝑtus hmōi exteriorꝝ. scz ꝓpri⁹ sensus nullo mō ē pluriū nisi eorum q̄ sunt vni⁹ gn̄is z h̄ diuisim. opz em̄ q̄ sit forma q̄/dam vniens plures materiales ꝑtutes p q̄s accipit plura p modū q̄ dict⁹ ē. Ad scdam dām q̄ mot⁹ vnius sensibilis expellit motū alteri⁹ q̄n accipiunt sensibilia vt simpl'r diuersa z mot⁹ eoꝝ accipiunt vt diuersi. ita q̄ q̄libet sit. Sz q̄n accipiunt ābo sensibilia vt reducta ad vnū tūc neutr⁹ ē vt finis. z ꝫ tūc neutr⁹ ꝑm ꝑtutē ꝓpriā movet. Ad tertiā dām q̄ cū intentōes ꝙrioꝝ nō sint ꝙ/rie. z ꝫ nō obstāte q̄ sensus cōis moueat a ꝙrijs nō tn̄ in eo fiunt ꝙria. sz ꝙrioꝝ intētōes q̄ nō repugnāt sibi. Sicut em̄ in intellectu nō repugnāt sibi rōes ꝙrioꝝ neq̄ sibi ꝙriank. ita nec intentōes seu silitudines sensibiliū ꝙriorū. Si em̄ ꝑm eē materiale subiecerēt aīa formis rerum ꝙrijs ꝑm certā potentiā. oporteret eā ptē fieri albā vel nigram. z lapidē. z lignū. z ita sensibilia ꝙria eiusdē gn̄is sive diuersoꝝ generꝝ pñt sil' sentiri. Oct q̄nq̄ organa q̄/rundā sensuū ꝓprioꝝ accipiant spēs sensibiles materiales seu formas sensibiliuz materialr sicut gust⁹ z tact⁹ tn̄ h̄ qꝫ reddūt ꝑmo sensitiuo imo q̄ proxime ꝑficit sensatio exterior nō ꝫ nisi eē intentionale z simplex. Et ꝫ etiā q̄n sensus cōis diuersa sensibilia sentit eiusdē generꝝ nō miscent illa sensibilia ad inuicē. alias distincta sensibilia nō ꝓciperet sil' z semel qꝫ falsuz ē Ad quartā dām q̄ nō ꝙtingit intellectū sil' z semel plura intelligere p modū pluriū. sz bn̄ plura p modū vni⁹. Et hoc diuersimode in ꝑma in scda z in tercia opationibꝫ intellect⁹ In ꝑma plura vnita p modū definitōis z definiti seu determinatōis z determiabilis. In scda cōponēdo vel diuidēdo. In tercia plura vnita in forma argumēt atōis medio vel forma ꝙne. Sicut etiā nō ꝙtingit sensum cōem plura sentire nisi aliq̄ mō vnita vt dictū est

Secundum dubium est

Utr⁹ motus vni⁹ potētie impediat motū alteri⁹ potētie Oct videt q̄ nō. qz ꝙtingit sil' z semel sentire z appetere intelligere z velle z ꝑm locū moueri. Preterea Dicit in textu q̄ ꝙtingit sil' z semel apprehendere sensibilia diuersoꝝ sensuū Solo In potentijs sibi ēntialiter non subordinatꝫ mot⁹ vni⁹ impedit motū alteri⁹. Sz in subordinatꝫ se. pmouent. Primū pz. qz potentie diuerse in eodē saltē sunt vni⁹ essentie induisibilis q̄ se p potentiā opando ad aliqd diuertit. Indiuisibile ār q̄cūq̄ se diuertit totalr diuertit z simplr se diuertit. z g̃ qñ ē in actu vni⁹ potētie remittit ab actu alterius illi nō coordinate essentialr. z q̄to in actu illi⁹ potētie plus intendit tanto in actu alterius potētie nō coordinate plus remittit Si q̄dē motus maiores depellūt minores. Scdm pz p rōnem ꝓmā añ oppositū. Intellectus em̄ z sensus z appetitus sunt potētie sibi subordinate. z iō vna nō remittit ex opatōe alteri⁹ q̄n saltē inferior coopar superiori sibi subseruiendo. Nā ex h̄ q̄ q̄s fortiter rē cognoscit nō minorar appetitus sz augeat vt ex hoc q̄ medic⁹ attente respicit vtinā nō deficit vel remittit eius intellect⁹ iudicādo de sanitate. Secus si q̄s vna potētia seorsum z separatim vtar vt nō alteri coordinata. sic em̄ fortiter speculando vel imaginādo nō afficit appetit⁹ sz potius remittit.

Ad scdam dām q̄ nō ꝙtingit diuersa illa sensibilia vt diuersa sil' z semel apprehendere p diuersas potētias nisi ꝑm q̄ ille diuerse potētie in vna potētia radicār. s. sensus cōis. se ad illa sensibilia exterioꝝ sensuū z ad sensus exteriores ptātiue extēderis. Uñ sensus cōis nō apphē/dit illa plura sil' vt plura simplr. sz ꝑm q̄ in vno aliq̄ ꝙueniunt nō vt in mixto ꝙueniūt simplicia. sz ꝑm q̄ ad inuicem referunt sub rōne ꝙuenictie z dzñe vt dictū ē. Si em̄ accipiank. vt oīno diuersa z nō ad inuicē relata sil' z semel a sensu cōi cognosci nō poterūt. Et sicut cognoscunt sil' a sensu cōi sensibilia diuersoꝝ sensuū exterioꝝ. Ita sensibilia diuersa sensibiliū interioꝝ cognoscunt sil' z semel a phantasia ꝑm mentē Albti. z oīm sensuū sil' z interioꝝ et exterioꝝ sensibilia. etiā ipius phātasie cognoscunt ab intellectu. q̄ p̄t oīm nō solū sensibiliū. sz intelligibiliū quorūlibet ꝙuenientia z dzām ponere.

Tertium dubium est

Utr⁹ sensus cōis sit simplicioꝝ z imaterialioꝝ ꝑticularibus ꝓprijs sensib⁹. Et videt q̄ nō. qz oē mouēs ē forma le respectu ei⁹ qđ ab ipo mouet. sz exteriores mouēt sensum cōem eodē mō q̄ mouent a sensibilib⁹ suis. Nō em̄ sensus cōis iudicare posset sensibilia ꝓprioꝝ sensuū ec altera vel eadē. nisi ad ip̄m p exteriores sensus transiret. g̃ sensus cōis cū ab exterioꝝ sensib⁹ moueat. videt. eē ma

terialio⁹ Preterea ſcdo Recipiēs ē materiale ⁊ recipit ſm potentiā materialē ⁊ q̄nto plus fuerit receptiuū tāto materialio⁹. Sz sensus cōis recipit ſcdā receptōe. exterio⁹ ꝓma. g̃ ē materialio⁹ sensib⁹ exterioribꝫ Preterea tercio. Sensus cōis recipit oīa ꝓpria ꝙ sensibiliū sensata. nihil ā̄t recipit nisi qđ hz aliquā cōmunionē cū recepto. sicut visus nō recipit nisi colorē ꝑ cōmunionē quaz hz cū ipo. Sonū ā̄t visus nō recipit. qz cōionē nō hz cuz sono. g̃ sensus cōis videt qđ cōpositū ex harmonijs oīm ꝓpriorꝫ sensuū. ⁊ g̃ p ꝑs cōpositio⁹ ⁊ materialio⁹ Solutio Sic Quia sicut aia sup̄ naturā totā ipius corpis ē. ⁊ io imꝑmit ⁊ influit in totā corpis naturā ꝺmꝑmens vires suas sibi absq̄ eo q̄ ipmak sibi aliq̄d a natura corporis (sicut ꝙngit agēti phȳsico qđ in aliud agēs agendo reparik) q̄ropk incorporea ⁊ imaterialis Sic etiā augens qđ elt virtus aie nō augek. Et silr ome ꝓmum mouens in oīb⁹ ꝓmis. vt in ꝓmo digerēte. nutriente ⁊c. Et io etiā ꝓmū sentiens nō tpe sz natura i q̄ ꝓus saluak tota virt⁹ sensitiua sicut ē sensus cōis silr se habebit. qz ē origo sensuū ꝓpriorꝫ. Ita q̄ ab ipo deriuank sensus ꝓpriꝫ et nō ecōuerso. imo nihil sui eē recipit ab eis sensus cōis tūc sic. Mouens nō motū ē suo mobili formali⁹ vt pz de aia respectu oīm virtutū corporeaꝝ ⁊ respectu totius corpis Sz sensus cōis ē hmōi. vt pz ex dictꝫ. g̃ ē oīb⁹ sensib⁹ ꝓpriꝫ simplicior ⁊ imaterialio⁹. Vñ sensus cōis ē forma q̄dā vlis. nō p ꝓdicatōez sz p causalitatē formaliter p̄habens ea q̄ ex ipa oriunk sicut architectonica phabet formā dom⁹ Ad rōnes Ad ꝑmā dām q̄ sensus ꝓpri⁹ nō mouet sensum cōem. Cū em̄ oporter sensibile ꝓpriū simplici⁹ ⁊ spūali⁹ fieri in sensu cōi q̄z in ꝓprio. simplicitatē illā nō dat ei sensus ꝓpri⁹. sz poti⁹ forma sensibilis ſm mentē Albti. vel vt qdā dicunt sensus cōis In ipo em̄ ē in quit spūs lucid⁹ q̄ ē vehiculū ⁊ instrumentū ipius. ⁊ ille ꝓput ē instrumentū sensus cōis ꝙfert ei maiorem simplicitatē sicut lux coloribꝫ ⁊ in tali actu ⁊ forma facta sensibilia ꝓpria ꝓtingunt ad organū sensus cōis ⁊ tūc iudicat de eis. Nec ꝑt dici ſm eos q̄ aliq̄ corporeū ꝙferat eis agere in organū sensus cōis. eo qz dicūt q̄ forme corpales sunt ipa sensata nō sepate ab appēditijs materie. ⁊ io corpale agens q̄ ē tū instrumētū ei⁹ qđ ē in corporeū hz q̄ dat eis agere in organum sensus cōis qđ formali⁹ ē q̄ organa sensuū ꝓprioꝝ. Et hoc ē qđ intēdit dicere Augustin⁹ ponēs q̄ forme corpales nō moueant aiam. sz poti⁹ talibꝫ formis factꝫ in corpe aia luce sua facit eas in seipa. In tali em̄ ordine mouentiū ⁊ motoruz id qđ vltimo mouet formalissimū ē oīm ⁊ ꝓmū mouēs oīm materialissimū. Et h̄ io ē qz in tali ordine ſcōm mouens nō accipit virtutē mouēdi a ꝓmo mouēte. sz ab alio qđ ē aliq̄d ei⁹ qđ mouet. Sz in his in q̄b⁹ ſcōm mouēs accipit virtutē mouēdi a ꝓximo mouēte. vez ē q̄ vltimum motū ē materialissimū oīm ⁊ min⁹ hñs dignitatꝫ ⁊ simplicitatꝫ. Et p h̄ pz etiā solo ad ſcdam rōem. qz lz sensus exterio⁹ ꝓmo moueat ⁊ patiat. ⁊ patiēdo sensus recipiat et sensus cōis scdo. tū qz nō recipit a sensu exteriori aliquā virtutē mouēdi aut ꝑfectōem aliquā sz poti⁹ econuerso. Ideo ex h̄ nō ꝓcludit materialio⁹ ⁊ ipfectior imo spūalio⁹ ⁊ formalio⁹. Ad terciā dām q̄ cū aia rōnal sit sup̄ naturā ⁊ infra intelligentiā erit aia sensibilis infra rōem ⁊ sup̄ vegetabilē. sicut aia vegetabilis infra sensibilē ⁊ sup̄ naturā ē. Et io ipa aia sensibil ē suba ⁊ forma q̄dā hñs vires multas. quaꝝ qđē ipa sensibilis vis seu sensus cōis ē potētia a generatōe ꝑfecta habitu ꝙnaturali sibi ⁊ ſm quosdā antiq⁹ habit⁹ ē. ⁊ ichoatio q̄dam ⁊ harmonia oīm sensibiliū formaꝝ. sicut in genere ē ichoatio ⁊ harmonia dr̄aꝝ oīm illo⁹ generꝫ Et illa potentia sic habitu ꝙnaturali ꝑfecta omnia sensibilia hz prāte. ⁊ actu nullū añ̄ distinguak ab eis. Et in h̄ sensu dr̄ a ꝓho q̄ sensus cōis ē spēs sensibiliū. ⁊ itellect⁹ spēs intelligibiliū Talis ā̄t forma vna simplex ē sensus cōis ꝓhabēs prāte ea q̄ꝝ ipa est cā. ⁊ hz ea actu q̄n distinguik ab aliq̄ illoꝝ. Et g̃ simplicissima ꝑtus ē int̄ oēs sensus nō p sterilitatem. sz p fecūditatē. Et hec ē cā q̄re Auicebron dixit et cū eo vt videt Augustin⁹ ⁊ Plato spēs sensibiles esse in aia ⁊ nō acceptas ab extra. Qđ tū negat Albt⁹ sequēs sententiā ꝑipateticoꝝ. Et dr̄ q̄ res sensibiles p suas ꝓprias formas agūt suas silitudines in sensus Ita q̄ diffusio spēi ē actio spūalis sensibilis vt pulcre resoluit i cōmēto sup̄ ſcdo de aia in q̄dā digressione Quidā etiam dixerūt ꝑpt̄ cām iā tactā sensum cōem eē ꝑtutē actiuā p se. ⁊ nulli⁹ spēi receptiuā. sz vna spē q̄ ē habit⁹ q̄ ē habituat⁹ distinguik ad sensibilia q̄ sunt in organis sensuum exterioꝝ. sicut distinguik ꝑtus vlis ad priculare in quod agit ⁊ circa qđ opak. Qđ vtiq̄ falsum ē. qz lz sensus cōis sit potētia naturalr habituata spū sensitiuo ex se ⁊ p se qđ nō ꝙuenit alijs sensib⁹. tū nō ē potentia sensitia naturaliter ⁊ p se habituata spē sicut nec exterior sensus sz illā a re suscipit mediante exteriori sensu nō cauſaliter influēte sed quodāmō ministerialiter seruiente.

Quartum dubium est.

Utr̄ simplex magz sit sensibile mixto Et videtur q̄ nō. qz color rubeus plus mouet visum q̄z color niger

Solo Sic. vt dr̄ p h̄s in tertu Mixta em̄ obscurant se inuicē q̄n alterak alter⁹ ab altero. Et h̄ nō accidit nisi in his sensibilib⁹ in q̄b⁹ fit vnū sensibile actu mixtum ex vtriscz cōmixtꝫ Ad argumentū dām ſm Albertuz q̄ p sensibile simplex intelligit sensibile qđ formalr acceptum se hz in rōne habit⁹ ⁊ nō p modū ꝙuatōis. cuius modi est color niger q̄ ē ꝙuatio albedinis mō sup̄ tacto. Dixi formalr. qz nō itelligik de eo simplici qđ formalr acceptū se hz in rōe positiui habit⁹. sz solū materialr. cuiusmodi sunt sapor ⁊ odor illi ꝓportionabiles. q̄ vtiq̄ p fecti⁹ mouēt sensum fortiori motu ipo mixto

Quintum dubium est.

Utr̄ tps aliq̄ ꝓpter sui puitatē possit dici insensibile.

Et videt q̄ sic. qz ꝑtus passiua est ad minimū determinata ꝓmo celi. Sensus ā̄t ꝑtus passiua ē. ſcdo de aia g̃ pt dari aliq̄ ꝑpt̄ sui puitatē insensibile. Cōfirmat. qz tps nō ē sensibile. sz intelligibile. cognoscit em̄ ab eo a q̄ cognoscit nūer⁹. nūerus ā̄t ꝓprie cognoscit a numerante aia q̄lis ē itellectia In oppositū ē p h̄us in textu. Solo Tēpus sentit⁹ p accūs p h̄ sz q̄ sentim⁹ motū q̄ tpe mensurat. eo em̄ dicim⁹ tps eē p accūs sensibile vel insensibile q̄ motū aliquē dicim⁹ sensibilē vel insensibilem Et qz act⁹ sentiendi cuiuslibet sensus mēsurat tpe. io p actū ⁊ motū sentiēdi q̄ sensu cōi sentim⁹ nos sentire etiā ꝑcipim⁹ tps. Et cū null⁹ act⁹ sentiendi sensus exteriores adeo paruus sit q̄ sensum cōez lareat. quicq̄d em̄ sensus exterior apprehendit h̄ sensuz cōem latere nō ꝑt. imo ipm apphendit ⁊ exteriorē sensus actū. ⁊ p ꝑs tps. ⁊ sic nō ē tps mēsura act⁹ sentiēdi isensibile ꝑpt̄ puitatē. Sed ā̄t loqmur de tpe ſm q̄ ē mēsura mot⁹ alteri⁹ q̄z sensus

exteriozis. tūc poterit dari tps qđ ꝑpr sui puitatē sit īsen sibile actu. nō tn actu z potētia sil. ex insensibilibꝫ em actu et potētia nō fit sensibile. sed ex insensibilibꝫ actu potētia tn sensibilibꝫ. Dixerūt tn qđā sicut Euclides in libro de visu. Et oēs illi q̄ dicūt visum pfici transitu radiozuꝫ sup illud qđ ē visibile z q̄ visio fiat extramittendo q̄ scz visus videat plura sil videre ꝑpter tps ipceptibilitatez Sic em dicūt q̄ duas pres rei visibilis vel plures. oculꝰ videtis suo lumine emisso videdo pcurreret q̄s iudicaret se sil videre z ꝓtinue ꝑpr ipceptibilitatē tpis. Sed hec opinio falsa est. Non solū. qz ōr visionē fieri extramittēdo. sz ex eo etiā. qz sic in toto tpe nihil videt. sz ps in pte tpis qđ falsum est. qz totū visibile sil videt in tpe vel in pte tpis. imo totū visibile venit ad visum subito p suaz spēm. Etiā sic nūq̄ posset totū videri. qz infinita sunt in diuisibilia. q̄ si alternatōe q̄dā succesiua videret. tūc totū nūq̄ pfecte eēt visuz. sz indiuisibilia totiꝰ videret succes sione q̄dā Ad rōnes Ad ꝓmā pz solo ex dictz. Nā siloq̄mur de tpe in cōi ſm q̄ apphensibile ē ex motu alio q̄ sensatōis exteriozis sensus tūc vriq̄ ē dabile actu isen sibile ꝑpter sui paruitatē sz nō actu z potentia sil. Si āt loq̄mur de tpe qđ est mensura sensatōis exteriozis sen sus tunc nō est dabile tps insensibile ꝑpter sui paruitatē ꝑpter cām tactā Ad scđam ōm. q̄ tps nō est sensibi le p se neq̄ p accns. si formaliter accipiatur in rōne numeri. qz sic solo intellectu cognoscit. Sz materialiter acceptū vri q̄ sentiri potest a sensu exteriozi z sensu cōi. magis tamē a sensu cōi cū sit passio ꝓsequens sensibile cōe scz motum Nō potest etiā motus q̄libet ab exteriozi sensu cognosci q̄ a sensu cōmuni cognoscit. Non em sensus exterioz co gnoscit motum sensatōis quem ꝓsequitur tps. Illuz tn cognoscit sensus cōmunis.

Sextum dubium est

Utr intellectus recte dicatur a pho sentire Solutō Non ōr sentire quasi actus sentiendi sit ipius intellectꝰ cum sentire eliciatur a potentia sensitiua. Sed ōr intel lectus solum ꝑ tanto sentire. Quia ex sensu multa app hendit. imo oīa sensibilia apprehendit ad sensum ali quem conuersus. in q̄ntum ergo apprehendit sapozē ōr gustare. in q̄tū apprehēdit colozē ōr videre. Et qz spūa les subē ea que animalia sensibꝫ diuersis cognoscunt vna indiuisibili virtute intellectus apprehendunt. et oia fe re opantur q̄ hoies efficiunt. iō metaphozice eis attribu untur oculi aures z qđ plus est mēbra singula fere hu mani cozpis z totius hois effigies. Utr tn ē q̄ intelle ctus equaliter sensus oēs nō respicit. sz pncipalr iterio res z p eos exteriozes. Un sicut se hz sensus cōis ad ex teriozes sensus. ita se hz itellectus ad interiozes. Pztere rea hoc scz q̄ intellectus sentit dixit phs ſm modum lo quendi epicuroꝝ illoꝝ. s. q̄ nō distinxerunt inter sensum et intellectum quales fuerunt oēs illi inquit Albertus q̄ dixerunt nos plura simul sentire non posse.

Septimum dubium est

Utr indiuisibile sit sensibile. Et videt q̄ sic. Quia vltimū rei est visibile. sed hoc est indiuisibile. ergo indi uisibile est sensibile. Scđo Superficies indiuisibilis ē. et tamē sensibilis. Tercio Indiuisibile est imagina bile. ergo sensibile. Cōsequentia patz. qz imaginari est sentire z nō erit solum sensibile interiozi sensu, sed z exte riozi sensu. qz quicquid sensu interiozi apprehendit hoc ꝑus fuit apprehensum sensu exteriozi Nihil em est in sen su interiozi quin ꝑus fuerat in exteriozi sicut nihil est i in tellectu quin ꝑus fuerat in sensu In oppositū est auc toritas phi in textu. pbantis indiuisibile esse insensibile.

Solo Quidam sicut Plato z Euclides dixerūt in diuisibile eē p se sensibile. Dixerūt em visionē fieri extra mittendo p radios quoꝝ indiuisibili tactu acciperetur sensatum. Et qz non ꝓtingit vltimo radij ac indiuisibili tangi nisi indiuisibile Ideo accipiendo indiuisibile post indiuisibile in ipo visibili. dicebant nō apprehendi vl ac cipi aliquod sensibile nisi p partes indiuisibiles z hoc in tactū extenderunt vt in tactu cozporali pfici dicerent vi sibilem operatōem. Et causa huius positōnis fuit a pla tone posita. Quia spūs vehētes in cozpore virtutes aie videbat lucidos eē z lumina quedā z cum putaret hec lumina egredi de cozpe dicebat ea vehere secum ꝓtrues sensibiles z p tactum ad sensibilia sensibilitū habere noti ciam Euclides aūt dixit hoc solum habere locum de vi su. Et hi scz Plato z Euclides dixerunt insensibile esse tempus transitus radij de parte in partem. z ideo pu tari rem totam simul videri. quam tamē dicebant succes siue per partes videri. Et qz radius tangens est extre mitatis indiuisibilis. ideo seq̄tur ſm eos q̄ indiuisibile sit sensibile per se. Sed hec opinio insufficiens est Tum qz visio nō fit extramittēdo vt ostēsum est. Tum qz si sic fieret visio per cōprehensionē partium indiuisibilium tunc res nō posset ſm se totam videri. sed fieret visio ad modū tactus. que em tangimus aliquando tangimus ſm partem z partem. sed nō in infinitum. quia tangim ea ad quātitatē alicuius mēbri tangentis cuius partes nō sunt infinite. Tum etiam. qz res tota non erit visibi lis. qz nō ꝓtingit infinita pertransire. Hac ergo falsa opinione reiecta. Dōm q̄ indiuisibile simplr nō est p se sensibile. licet bene per accns. Primum patet p phm in textu. Dico indiuisibile simplr. qz actu indiuisum. diui sibile tn aptitudine vriq̄ ꝑt videri. simlr idiuisibile ſm qđ sicut superficies vel linea videri ꝑt. Sz nō indiuisibile simplr cuiusmodi ē punctū. Scđm pz. Quia idiuisibile est aliqđ illius qđ p se sentit. q̄ si ipm p se nō sit sensibile est tn p accns sensibile. Ad rōnes Ad ꝓmā dōm q̄ vltimū rei oino idiuisibile nō ē sensibile nisi p accns vt di ctum est Ad scđam pz solo ex dictz. qz superficies nō ē indiuisibil nisi ſm qđ Ad terciā dōm. q̄ indiuisibile nō ē imaginabile p se sz solū p accns. Magnitudo em a sensibilibꝫ q̄liratibꝫ abstracta imaginabil ē. sz idiuisibile magnitudinis ꝑtute imaginatiā sibi derelicta imaginari nō pt. sz imaginatia ſm q̄ stat sub pticipatōe intellectus Preterea nō valet ꝓna. Licz em forsan sensibile sit sensu interiozi. nō tn sensu exteriozi. Et ad. pbatōem dōz q̄ sz nihil sit i interiozi sensu. nisi aliq̄ mō fuerit in exteriozi Nō tn necē ē eo mō fuisse in exteriozi q̄ mō in interiozi est. qm multa interiozi sensu apphēdim q̄ eodē mō nō fuerāt fo ris sensibilr apphēsa. vt pz de itentionibꝫ sensibilibꝫ et de multz silibꝫ. Et silr ōr de intellectu q̄ multa ex sensibilibꝫ elicim q̄ sic nō fuerāt p exteriozē sensuz apphēsa. vt pz de his q̄ sunt ad aliqđ. z de silibꝫ. q̄ itelliguntur. q̄ tn vt hmōi nō fuerunt p ꝑtiā spēm sensibilē in sensu.

Finis libri de sensu et sensato.

De memoria et reminiscentia.

Eliquorum aũt primo considerãdũ de memoria et reminiscentia et somno et vigilia. De memoria autem et memorari dicendũ quid est. et propter quam causam fit et cui animę partium accidit hec passio. et reminisci. Non enim ũdẽ sunt memorativi et reminiscitivi sed vt frequenter memorabiliores quidem qui tardi. z reminiscibiliores qui veloces et bene discentes.

Iste est liber de memoria z reminiscentia. Qui ꝑma sui diuisione diuidit in partẽ ꝑmialẽ z executiuã Scõa ibi (Primũ q̃dẽ igit) In ptẽ ꝑmiali ostendit de quo sit dõm. Dicens q inter reliqua opa aiarũ que sunt cõia aię et corꝑi. Primo ꝓsiderandũ est de memoria z reminiscentia. Et hoc quo ad istũ libũ. Et de somno z vigilia. Et tractando de memoria etiã ꝓsiderãdũ est de memorari qõ ẽ memorie actꝰ. Etiã ꝓsiderandũ q̃d est vnũ q̃q̃ horꝝ. Et ꝑpt quã cãm sit in aiatis q̃busdã. z cui ptiaie accidat hec passio. s. memoria. An sensitiue vel rõnali. Vegetatiue eñ nõ accidit. Ꝑtererea Finaliter de reminisci ꝓsiderandũ. Quia licet ꝓuncta sint reminisci et memorari nõ tñ idem sunt omnino. Quod pater ꝑ subiecta eorꝝ. qz ĩdem nõ sunt bene memorativi z reminiscitivi. Sed frequenter tardi ingenio sunt bene memorativi qui aũt veloces sunt ingenio z bene discentes sunt bene reminiscitivi.

Circa hanc partem ꝓ-

emialẽ incidit dubiũ. An q̃uenienter hic liber de memoria z reminiscentia sequatur librum de sensu z sensato.

Solo Sic. Q̃m in libro de sensu z sensato determinatum est quõ sensibilia veniant ad animã. Relinq̃tur ergo ꝓsiderandũ qualiter anima ꝑ sensibilia existẽtia apõ eam redeat in res sensibiles ad extra. tunc eñ motꝰ sensibilũ primo pfectꝰ est. eo q aia ꝑpter aliud sensibilia nõ accipit nisi vt ipa in res sensibiles deueniat. Est qz potest motus sensibilũ ad animã q̃ redit ꝰ anime ꝑ formas intentionales receptas a rebus ad ipas res sensibiles. Ideo liber de sensu z sensato in quo agitur de sensu z sensibili fm q sensibile venit ad animã potest hoc libro In quo agitur de memoria z de reminiscentia. Unde velut a finali potentia anima ꝑ sensibilũ formas intentionales reuertit in res sensatas. Ꝓterea In posti libro determinatũ est de sensibilibꝫ exterioribꝫ z sensibꝫ eorꝝ. Hic de interioribꝫ. z maxime de vltimo inter interiores q̃ est memoria. Exteriora aũt sensus z sensatũ ꝓcedunt interiorem z suum sensibile. ergo liber de sensu z sensato recte hunc libũ ꝓcedit. Ꝓterea A cõmunioribꝫ z vniuersalibꝫ seu ꝓfusis magis est ꝓcedendũ primo physicorꝝ. s. sensus exteriorꝝ cõiorꝝ ẽ sensu memorie ex parte subiecti. Multa eñ sunt aialia memoria carentia. Nullũ aũt inuenitur carens sensu. Arguitur Quelibet potentia sensitiua ꝑ formã a sensibilibꝫ apprehensam mouet in rẽ. g̃ inconuenienter hoc asscribit potẽtie memorative Solo Verꝝ ẽ. s. tñ motꝰ sensibiliũ ad aiam nõ ẽ pfectus in q̃libet vi apprehensiua s. in vltima. cuiusmodi ẽ memoria. z ideo motꝰ hmõi ꝓpleri nequit nisi ad aiam ꝓtẽdat ꝑ mediũ oĩm virtutũ apprehensiuarꝝ vsq̃ ad memoriã z ab ea redeat vsq̃ ad rẽ. Sz ꝓtra Motus sensibiliũ ad aiam sistit in virtute imaginatiua. Solo Verꝝ ẽ q̃ ad imagines. s. nõ quo ad intentiones z simplr Sed ꝓtra Sistit solũ in intellectu ꝑ formas ĩtelligibiles Soluto motus sensibiliũ ad aiam in rõe sensibiliũ formarꝝ. ĩmemoria sistit. In intellectu aũt nõ est similitudo rei sensibilis sed intelligibilis.

Primum quidem igitur accipiendũ est qualia sunt memorabilia Multotiẽs enim decipit hoc Neq̃ enim futura contingit memorari sed est opinabile et sperabile. Erit aũt vtiq̃ et scientia quedam speratiua quemadmodum q̃dam diuinatiuam dicunt. Neq̃ presentis est. sed sensus. Hoc eñ neq̃ futurũ. neq̃ factum cognoscimus. s. tñ presens. Memorari aũt factum est. Presens aũt cum adest vt hoc album cum aliquis videt. nullus vtiq̃ dicet memorari. neq̃ quod cõsideratur cum sit considerans z intelligens. Sed hoc quidem consentire dicunt. illud autem scire solum. Cum vero sine actibus scientiam et sensum habeat sic memoratur eas vt qui trianguli q̃ duobꝰ rectis equales. Hoc quidem quia didicit aut speculatus fuit Illud vero quoniam audiuit. aut vidit. aut aliquid tale Semper enim cum fm memorari agat sic in anima dicit q̃ hoc prius audiuit aut sensit aut intellexit.

Ista ẽ ꝑs executiua q̃ diuidit in duos tractatus Quorum primus ẽ de memoria. scõs de reminiscentia. Scõus ibi (Reminisci aũt) Primus tractatꝰ subdiuidit in tria capita. Primũ tractat de obiecto memorie Scõm auget ostẽdit cuiꝰ ptis aie memoria sit passio. Terciũ soluit quandã incidentẽ dubitatiõem. Scõm ibi (Q̃m aũt de phãtasia) Terciũ ibi (Dubitabit aũt) Primũ capitulũ subdiuidit in tres ptes. In prima ostẽdit q̃d sit memorie obiectũ. Scõo infert definitiõem memorie. Tercio infert corolariũ. Scõa ibi (Est q̃dez igit memoria) Tercia ibi. (Quare q̃cũq̃) Quantũ ad primã ptẽ supponit primo q̃ ĩcrẽdo q̃dditatẽ memorie Primũ scire oportz q̃lia sint memorabilia. qz ignorãtia illꝰ sepe decipit memorẽ q̃ditatẽ ĩcrẽtes. ꝑ eo qz obiecti ignorãtia ẽ cã decepcõis circa q̃dditatẽ potẽtie. Quo sic supposito vult ĩ effectu hãc ꝓclusionẽ. Memoria nõ est futurorꝝ neq̃ ꝑsentiũ. sed ꝓteritorꝝ. Primũ ꝓz. qz futura nõ ꝓtingit memorari. Sz sunt opinabilia vel sperabilia q̃ ẽ scia q̃dã speratia quã dam mathematicorꝝ diuinatiuã dicũt. Scõm ꝓz. qz sensus sc̃z exteriorꝝ ꝑtis ẽ a q̃ memoria distinguit. Per sensum eñ exteriorẽ neq̃ futurꝝ neq̃ factũ cognoscim ꝰ. sed tñ ꝑs. Terciũ ꝓz. qz cũ memorabile ꝓcernat aliquam dr̃am tpis. necẽ ẽ cũ nõ sit memoria ꝑtis neq̃ futuri q̃ sit facti seu ꝓteriti. Et tota hãc ꝓclusionẽ declarat ꝑbus exẽplaris dicẽs. Nã cũ ꝑs adẽ sensui vt cũ aliq̃s videt albũ ꝑs nõ dr̃ q̃s ꝑ hoc memorari. Similr cum aliq̃s considerat aliquid per intellectum nõ dicitur memorari q̃ quod per se saltem z directe intelligitur. vle est quod

est vbicz et sp. z ab oi dzã tpis fm se sepatũ. Illud ergo qõ adest pñs sensui dz sentiri. z qõ p intellectũ ꝓsideraf dz solũ sciri. Cũ aũt ꝗs sine actib hoc est sine acrõe ꝓpzia obiecti pticulaꝛ. sensibilẽ noticiã habeat sensibil'. vl' vlis sciam. sic dz memozari. Sicut exempli gra. Si ꝗs p intellectũ speculef hoc. q triangul9 habeat tres angulos equales duobus rectis: qz scz hoc didicit vel ꝓius hoc speculatus fuit. Et si p sensibilẽ apprehensionẽ apprehendat sensibile aliqd. qz ꝓus vidit vel audiuit tunc dz memozari. Oportet em cum aliꝗs fm memoriã agit memozando sic in anima dicere. q hoc ꝓius audiuit vl' aliter sensit vel intellexit.

Est quidẽ igitur memoria neczsensus neczopinio sed hoz alicuius habitus aut passio cuz factum fuerit tempus Jpius ãt nunc in ipo nũc non est memozan vt dictum est. Est em pñsentz quidem sensus. futuri vero spes. facti aũt memoria est. vnde post tempus memoria oĩs

In scda pte huius capituli infert phus ex p̃dictz qd sit memoria. dicens q memoria. neczsensus est. neczopinio. sz hoz alicuius habitus vel passio cũ factũ fuerit tẽpus. Et hanc memozie definitõem ex dictis sic declarat Quia ipius nunc seu pñtis tpis nõ est memoria qz sensus. neczfuturi. qz spes z opinio vt dictũ est. ergo oĩs memoria est post tempus fue pzeteriti est

Quare ꝗcuncztempus sentiunt z quo hec sola animalia memozantur z isto quo sentiunt.

In tercia pticula infert phus in ꝗbus animalib sit memoria. dicens q quecũcz animalia temp9 sentiũt memozanf. z hec sola memozanf in eo in quo temp9 sentiũt

Quoniã autẽ de phantasia pzius in his que sunt de anima dictum est z intelligere non ẽ sine phantasmate. Accidit em eadem passio intellectui que quidem z in describendo Jbi em nulla vtentes quãtitate trigoni determinata. tñ finitum fm quantitatẽ describimus. Et intelligens simil' etsi non intelligat ꝗntum quod ponitur ante oculos. ꝗntum intelligit autẽ nõ fm q ꝗntum est. Si autẽ natura quantoz. infiniti tozum autẽ. ponitur tamẽ quantum determinatum. itelligit autẽ fm q ꝗntum solum. propter quã igitur causam non contingit intelligere nihil sine continuo. neczsine ratione temporis entia. alia ratio.

Ostenso quid est memoria. Hic ꝓsequenter in hoc scdo capitulo ostendit ad quam anime potentiã ptineat Et diuiditur in duas partes. In pma repetit quoddã dictum in libzo de anima. z hoc ponit hic per moduz suppositõnis. In scda exequitur pncipale ꝓpositum. Secunda ibi (Magnitudinẽ aũt z motum) Quo ad pzimam partem dicit. q de phantasia dictum est in libzo de anima. scz quid sit z quomõ distinguatur ab aliis sensibus. Dictum est etiam q non contingit intelligere sine phantasmate. Et istud vltimũ pzobat in effectu tali ratione. Nam eadem passio accidit intellectui que est in descriptõne figuraz. Sed in descriptõe hmõi ꝗuis nulla vtamur quãtitate trigoni determinata que demonstratõnem ingrediatur. tamẽ describendo z discretã cognitõnem habere volentes de quãtitate. describim9 ipsam finitã z figuratam. ergo simil' intellectus vt intellectus etsi nõ intelligat quantitatẽ determinatam. sz solũ fm ratõnem quãtitatis. z nõ fm q est sic vel sic figurata. tamẽ quando reducit intelligibilia ad res ponit añ oculos quantitatẽ quam refert ad rem figuraram quasi staret ante oculos. Et cuius natura z rõ quantitatuz sit talis q quãtitates in vũ sint infinite. hoc est figuris istis vel illis nõ determinate seu terminate tamẽ intelligibilia reducendo ad res ponit et disponit quãtitatẽ determinatam ꝓ figuram talem. Et hanc quãtitatẽ fm q eam solum absolute intelligit nõ referẽdo ad res ad extra nõ intelligit nisi fm q quãtitas est in vl'. Vel sic leuius formari poterit hec ratio. Eadem passio accidit intellectui que est in descriptionib figuraz. Sed geometer ꝗncz in sua demonstratõne non vtatur aliquo determinato triangulo. tamẽ finitum z determinatum describendo figurat. ergo intellect9. ꝗcz nõ intelligat hoc quantũ. quod ante oculos est. qz intelligit id quod ẽ vl' sicut quãtitatis naturam (z nõ fm q est quantũ determinatum. hoc vel illud) ad quod se conuertendo intelligit. Et subdit phus dicens. Quare igitur intellectus nihil intelligit sine continuo z tempore. est etiam alia ratio ꝑter eam que tacta est. que scz vt dz Albertus ptim in tercio de anima dicta est. vbi ostensum ẽ. q intellect9 possibilis mouetur a phantasmate quod habet speciez ꝓtinui et tpalis. ptim aũt de intellectu z intelligibili.

Magnitudinẽ autẽ z motum cognoscere necesse quo z tempus z phantasma cõmunis sensus passio est. Quare manifestũ est q ꝓmo sensitiuo hoz cognitio est. Memoria autẽ z que ẽ intelligibiliũ non sine phantasmate est. Quare intellectiui fm accidens vticzerit. Per se ãt ꝓmi sensitiui. Unde z alteris ꝗbusdã ineſt aãlium z non solũ hominib habentib opinionẽ et prudentiã. Si ãt intellectiua aliqua partiũ esset. non vticzinesset multis alioz animaliũ Forte ãt nulli mortaliũ. Quoniã necznunc oĩbus propter id q non oĩa tpis sensum habẽt semp em cum agat memoria sicut z ꝓus dixim9 qm̃ vidit. Hic ãt audiuit aut didicit semel sentit q ꝓus. Prius ãt z posterius in tpe sunt. Cuius ꝗdẽ igit eoz ꝗ sunt aĩe memoria sit. manifestũ. qm̃ ꝗdẽ z cui9 phantasia ẽ z sunt memorabilia. Per se ꝗdẽ quoz ẽ phãtasia. Scdm accidens aũt ꝗcuncznon sine phantasia.

In scda pte huiꝰ capli oñt cuiꝰ ptis aĩe passio sit. dicens in effectu q memoria sit passio ꝓmi sensitiui. Qd sic ꝓbat. Quia illi9 memoria ẽ passio cui9 ẽ cognoscere tps. Sz cognoscere tps ẽ ꝓmi sensitiui. g̃ memoria ẽ passio ꝓmi sensitiui. Minoꝛ ꝓmo ꝓbat. qz eiusdẽ ẽ cognoscere tps cui9 ẽ cognoscere magnitudinẽ. z motũ. z phãtasma. eo q tps nõ hz rõez ꝗtitatz nisi ex motu z magni-

tudine. sed sensus cõis cognoscit magnitudinẽ. motũ et phantasma. qđ est passio sensus cõis. phantasma aũt ẽ similitudo ꝓtinui z tpalis Maiorẽ .pbat. qz memoria etiã intelligibilis nõ est sine phantasmate qđ est spẽs ꝓtinui et tpis. ideo memoria erit ꝑ accns sit passio intellectiui. tñ ꝑ se est ꝑmi sensitiui. Qz aũt ꝑ se nõ sit ptis intellecti ue .pbat. Quia memoria nõ solũ ineſt hominib; z omnib; habentib; opinionẽ z prudentiã. sed etiã alijs aiali; bus. ergo nõ est ptis intellectiue. Cõsequentia ptz. qz si esset aliqua partiũ intellectiuaꝝ nõ ineſſet multis aliorũ animaliũ ab homine. z forte nulli mortaliũ ꝓueniret vt hmõi. Et subdit pbus q ẽꝰ nõ sit passio ptis intel; lectiue. sed sensitiue. nõ tñ omnib; animalib; ꝓuenit sen sum ptcipantib; qz nõ oĩa aialia habent sensum tempis Memoria aũt cũ agit vt supꝰ dictũ est agit memorando cũ determinato ꝑterito tpe sicut apprehendit hoc qđ pri us vidit vel audiuit. z hoc loquendo de memoria respe ctu eius cuius est ꝑ se. Aut apprehendit q đ pus didicit loquendo de memoria ẽctum ad id cuiꝰ est ꝑ accns me moria. Et vt generaliꝰ dicaĩ. memoria agit sicut id rep; sentans qđ pus sensit Prius aũt z posterius sunt in tpe Ex his ꝑ ꝓcludẽdo ꝑncipale ꝓpositũ ꝛ q manifestũ ẽ cuius ptis aĩe passio sit memoria. qz est ptz sensibilis cõ cipientis ẽntitatẽ z tps cuius etiã est phantasia. Sunt em ꝑ se memorabilia quoꝝ est phantasia. ẽm accidens aũt illoꝝ est que non sunt sine phantasia

Dubitabit autẽ vtiqz aliquis ꝓpter qđ qui dem passione pñte. re vero absente memoratur qđ non pñs Manifestũ em quoniã oportet in telligere talẽ aliquaz factam propter sensum in anima z in parte corpis habente ipam velut pi cturam quandã passionẽ cuius habitũ dicim; esse memoriã. Factus em motus imprimit ve; lut figuram quandã sensibilis sicut sigillantes anulis. Unde z bis qdem qui in motu multo propter passionẽ aut propter etatem sunt. non fit memoria tanqz vtiqz in aquam fluentem in; cidente motu z sigillo. alijs quidem propter fri gida esse sicut antiqua edificioꝝ Et propter du riciã accipiẽtes passionẽ nõ fit impressio Prop ter quod qdam multi noui z seneꝰ imemores. fluunt em hi quidem propter augmentum. illi vero propter decrementum. Similiter autẽ et multum veloces aut tardi neutri videntur me; mores hi qdez em plus oportuno humidiores sunt. Illi vero duriores. His qdem igitur nõ manet phantasma in anima. alios vero nõ tan git. Sed si quidem tale accidens ẽ circa memo riam. vtz hanc memoraĩ passionem. aut illud a quo facta est. Si quidem em est hoc absentiũ nihil vtiqz memorabimur. Si vero illud. quõ sentientes hoc memoramur quod non sentim; quod absens. Etsi est simile sicut figura aut pi; ctura in nobis huius ipius sensus propter qđ. vtiqz erit memoria alterius. sed non huius ipsi us. Agens em memoria speculatur hãc passio nem z sentit banc. Quõ igitur non presens me moratur. Erit ei vtiqz videre non pñs z audire.

Hic ꝓsequẽter in tercio capꝰ ostenso q memoria sit passio ꝑmi sensitiui respectu ꝑteriti vt ꝑteriti. soluit qn dam dubitatõem incidentẽ. Et diuidit in tres ptes In ꝑma ponit dubitatõem z arguit ad ptes. In scda soluit eam. In tercia determinat causas quorundã accidentiũ circa memoriã. Scda tã ibi (Aut ẽ vt ꝓtingit) Ter; cia ibi (meditatões aũt) Quantũ ad ꝑmã ptez mouet questionẽ quare ds passione in memoria exñte. re vero absente memorat id quod nõ est pñs. Suppositũ huiꝰ questionis videlicz q passio aliqua sit in memoria decla rat pbus dicens qñ manifestũ est in pte corpis memo; rativa que habet virtutẽ memoratiuã esse aliquã spẽm seu passionẽ a sensibili ꝑ sensum exteriorẽ z sensuz cõem imprẽssam que habet se velut pictura quedam z hec pi; ctura est passio sensibilis ptis anime cuius memoriã di; cimus esse habitum. Cuius ratio est. qz factus motus sensibilis ad animam imprimit memorie figuram quan dam sensibilis sicut sigillans imprimit figuram anuli in ceram. Quod .pbat pbus signo sumpto ex dispositõe diuersa potentiaꝝ receptiuaꝝ ẽm quaꝝ variatõnẽ mul tiplicem etiã multiplr variatur memoria. quod nõ esset nisi memoria similitudine rei intelligeret vere sigillari. Nã aliqui sunt male memoratiui. quia non bene reseruant et hoc ꝓpter frigiditatẽ inducentẽ humiditatẽ que nõ est bene ꝓseruatiua. Et fit in eis sicut in ruinosis edificijs in quibus nõ fit sigillatio ꝓpter putrefactõnem eoꝝ. om; nia em putrefacta sunt interiꝰ arida z foris humida. Alij vero sunt male memoratiui. qz nõ bene recipiunt licz be; ne reseruent. qz ꝓpter duriciem accipientis passionẽ non fit in eis facilis impressio seu receptio. Et ꝓpter hoc mul ti iuuenes seu noui in quibus humida etas dominatur et multi decrepiti senes imemores sunt. ꝓpter fluxum humoꝝ Infantes quidem ꝓpter humidum fluens a ci libo in augmentum z ꝓpter motum augmentatõis Se nes vero propter motus decrementi z propter humidũ humectans extra z fluens inordinate eo q interioza ma nent arida z desiccata. Et similiter multum velocis in; genij z multum tardi nõ sunt bene memores. illi scz qui sunt velocis ingenij. qz sunt plus opportuno humidiores et per ꝓsequens male conseruatiui. Hi vero. qz durio; res sunt plus oportuno. z per ꝓsequens male receptiui. Ad bonitatem aũt memorie reqritur vtrũqz. scz phan; tasma bene recipere z receptum conseruare. Suppositõ ergo dicte dubitatõis sic declarato. videlicz q huiusmo; di accidens sit circa memoriam. z passio sit memoriã si; gillans. questionem ꝓius moram reperit pbus dicens. Vtrũ memoria memoretur passionem. vel illud a quo facta est passio. Et arguit q nõ sit passionis presentis. qz tunc memoria nihil memorabile. qz de ꝑsentib; alias habemus apprehensiones scz sensus exteriorꝭ. sensus cõmunis. et virtutis imaginatiue ẽc. Ita ad talium ap prehensionẽ nõ oporteat habere memoriã Scõo arguit q nõ sit absentis seu ꝑteriti. z ꝟ tripliciter. Primo sic Quia qñ memoramur sentim; sensus aũt nõ est absentiũ. Se cundo sic. Nã vt dictũ est id qđ est in memoria seu spẽs ꝑ quã memoramur ẽ in ipa sicut pictura i pariete. ꝓpter

An memoria sit absentis vel presentis

qđ ḡ eēt alteri⁹ rei ꝯ illi⁹ cui⁹ est sensus: q̄si diceret eius dez ē. Aspicientes enī parietē vtiqꝫ picturā respiciūt. ḡ vi deꝫ memoria pn̄tꝫ ⁊ nō absentꝫ seu p̄teriti. Tercio sic. qz memoria agēs seu actu memorās speculaꝫ passionē p̄sen tem ⁊ sentit eam. quō ergo non memorabiꝫ pn̄s. Si enī nō dicaꝫ pn̄s memorari etiā nō erit p̄sentis ipe sensus si ne quo nō est memoria ⁊ sic ꝓtinget videre id qō nō est pn̄s. ⁊ audire qō nō est pn̄s. qō falsum est. ergo memo ria videꝫ esse pn̄tis. Albertus aūt aliter exponendo tex tum istū quo ad istas duas rōes vltimas elicit rōem. p/ bantē ꝑmo memoriā eē absentis ꝟ mō. Nā si memoria sit passio ad modū picture quā sigillauit res sensibil⁹ tūc cū illi⁹ sit sensus nō poterit ei⁹ esse memoria q̄ a sensu dif fert. qz ꝑmū i q̄ sigillat sensibile suā similitudinē seu picturā est sensus. ergo cū memoria nō est sensus ipa erit alteri⁹ cuiusdā ꝯ pn̄tis hmōi. Si enī diceret q̄ erit alicui⁹ pre sentis. tunc memoria agens seu in actu exīs q̄n memo/ ratur hanc passionē. vt p̄sentē speculaꝫ. q̄n scz incipit ab intellectu. vel sentit q̄n incipit a sensu. ⁊ vtrūqꝫ hoꝝ est incōueniens. qz tunc nō esset distincta memoria ab itel/ lectu ⁊ a sensu. Memoria igit nō est pn̄tis vt p̄sens est In oppositū aūt q̄ sit pn̄tis sic ꝓbat dicens Querere ḡ oportet quō memoria p̄t nō eē pn̄tis. Si enī poterit me moria fieri in actu p id qō nō est pn̄s. tunc eadem rōne oēs potentie passiue possent fieri in actu p illud qō nō est pn̄s. Ita q̄ contingeret videre non presens ⁊ audire non presens.

Aut est vt contingit ⁊ accidit hoc. vt enī in tabula scriptum aīal. ⁊ animal ē. ⁊ imago ⁊ vnū et idem ipm est ambo. esse tn̄ non idem amboꝝ et est ꝓsiderare ⁊ sicut imaginē. Sic ⁊ quod in nobis phantasma oportet suscipere ⁊ ipm aliqd fm se esse. ⁊ alterius phantasma. Scdm qđem seipm speculamur. aut phantasma. Inq̄tum vero alterius. vt imago ⁊ memorabile. Quare et cum agat motus ipius siqđem inq̄tum fm se. sic sumpserit anima ipm vt intelligibile aliqd aut phantasma videre ad esse. Si autē inq̄tuz ipm alterius ⁊ sicut in pictura tanqꝫ imaginē cō siderat. Et q̄ non vidit coriscum vt coriscī ima/ gunem. Hec alia passio huius speculatōis. Et quādo sicut animal vl' pictum cōsiderat. in aīa. hoc qđem fit sicut intelligibile solum. Hoc aūt vt ibi. qz imago memorabile. Et ob hoc aliquā do nescimus factis nobis in anima hmōi moti bus ab eo quod ꝑius sensimus si fm sensisse ac cidit etsi est memoria. aut nō dubitam⁹ quādo/ qꝫ. Aliquādo autē accidit intelligere ⁊ reminis ci quonī aliquid audiuimus ꝑus vel vidimus Hoc autē contingit cum speculans tanqꝫ ipm ꝑmutetur ⁊ ꝓsideretur sicut alterius. Fit autēz aliquando ꝓtrarium vt accidit antifonti ⁊ alijs extasim passis. Phantasmata enī dicebant vt facta ⁊ vt memorantes. hoc autē fit cum aliqs imaginem nō ꝓsideret vt imaginem.

In hac scda parte huius capituli ponit ꝓbus veram solutōem dicte dubitatōis dicens. q̄ contingens ⁊ ac/ cidens est. memorari id quod absens est. Quia id quod in memoria est. scz species ⁊ pictura in modum continge tis ⁊ accidentis habet diuersos modos q̄bus diuersi/ mode est in vsu. Quod declarando in effectu dr q̄ phā tasma illud quod in memoria est ꝓtingit dupl'r ꝓsidera ri. Uno mō in se ⁊ fm se ⁊ vt phantasma est. Alio mō vt est imago rei absentis. Sicut aīal scriptum vel pictū in tabula. hoc enī ꝓsideraꝫ dupl'r. Primo vt aīal. scdo vt imago imitando repsentans id cuius est imago Et hoc idem. subiecto q̄dem vnum est ⁊ idem. sed fm esse non qz vnum est absolutū. ⁊ altez respectiuū. Primo mō cō sideraꝫ vt res. scdo mō vt rei imago. Simil'r dr de coris/ co q̄ potest ꝓsiderari vt res vl' vt imago coriscī. Si ergo ꝓsideretur phantasma quod est in memoria ꝑmo mō in quantū motus ipius phantasmatis agit in animā fm q̄ ꝓsideratur absolute fm se. videtur adesse aīe velut aliqđ sensibile quod p resolutōem vlteriorē fit itelligibile. Sz scdo mō quo accipitur vt imago sic est memorabile ⁊ qz phantasma in memoria existens repsentat id quod ab/ sens ⁊ p̄teritū est. Ideo nō obstante q̄ passio ipī memo rie pn̄s sit seu phantasma. tn̄ qz eo phantasmate vtitur vt ad rem in p̄terito sensatam relato. ideo p tāto memo ria absentis ⁊ p̄teriti esse dr. Quod ꝓbat. Quia ob ig/ norantiā dicte duplicis ꝓsideratōnis phantasmatis ne/ scimus quādoq̄z an tales motus phantasmatū seu phā tasmata sint in nobis ab his que sensimus quoꝝ motus phantasmata seu imagines sunt vel accipiunt vt phan/ tasmata ⁊ non vt imagines Sic etiam quādoq̄z nescim⁹ et dubitamus. An actus talis in nobis sit memoria vel nō. Aliquādo vero nō latet hoc nos. sed accidit nos sci re. nos memorari ⁊ reminisci q̄ aliquid audiuimus vel vidimus ꝑius. et hoc accidit quando phantasma spe/ culatum reflectitur. ac per hoc permutatur in id cuius est. Contrariū aūt fit q̄ scz nō referatur ad alteruz. sed fm se ꝓsideratur fm q̄ ad animam venit ⁊ vt res quedā est. sicut accidit Antifonti ⁊ alijs extasim passis qui ver sabant circa phantasmata vt circa facta. ⁊ non vt circa si militudines seu vt imagines vt memorantes faciunt.

Meditationes autez memoriam saluant in reminiscendo. hoc autē est nihil alterum ꝯ specu lari multotiens sicut imaginem. et non sicut fm se. Quid quidem igitur est memoria et me/ morari dictum est. quoniā phantasmatis vt imaginis. cuius phantasma habitus. et cuius particule earum que in nobis. quia primi sen/ sitiui ⁊ quoniā tempus sentimus

In hac tercia ⁊ vltima parte ostendit per quid me/ moria conseruatur dicens q̄ meditationes saluant me/ moriam ⁊ hoc etiam quodāmodo reminiscendo. Sic autē meditari nihil aliud est ꝯ speculari multotiēs ima ginem vt imaginē ⁊ non quasi esset res fm se. Et pilo/ gando autē post hec oīa dicit p̄bs. q̄ quid sit memo/ ria ⁊ memorari dictum est quoniā phantasmatis est vt imaginis. ⁊ put phantasma hmōi habitus est et passio ꝓticule ꝑmi sensitiui quo ⁊ tempus sentimus

Circa iam dicta mouet

Questio. Utr definitio memorie sit bene tradita ab Aristotele.

Et arguit̄ ꝓmo q̄ nō. qz definit̄ q̄ sit passio ꝑmi sensitiui. sed hoc est falsum. qz memoria est vna potentia ab alijs distincta. ſz vna potentia ab altera distincta non dr alterius passio Qđ ꝓfirmat. qz cū passio sit in eo cuius est passio si memoria esset passio ꝑmi sensitiui eet ipa in ꝑmo sensitiuo qđ falsum est. Scđo Est q̄dam memoria intellectualis q̄ nō est ꝑmi sensitiui passio. g̃ male dr in generali q̄ memoria sit passio ꝑmi sensitiui Tertio Memoria est potētia. ergo nō est passio Quarto Male dr. cū factū fuerit tps. qz q̄libet interior potētia a sensu cōi videt passio ꝑmi sensitiui cū factū fuerit tps. qz in absentia sensibiliuz apud quēlibet interiorē sensum imo etiā apud exteriorē manet passio Quinto Passio cū sit effect⁹ z illatio actōis. sit rpe ē cū actōe. etiā motu. qđ ampli⁹ est. g̃ cū sensus cōis nō sit sensibilis ꝑteriti nec̄ agat circa sensibile ꝑteritū. sed patit̄ a ꝑnti. g̃ non videt vñ passio ista inferri dicat Jn oppositū est ꝑhus in textu. Pro responsione ordinant duo discursus cuius ꝑmi ꝑma ꝓpositio z maior hec est.

Maior Memoria nō est ꝑsentis nec̄ futuri sed solum sensibilis ꝓteriti. Minor Et ideo p se est partis sensitiue z p accidens intellectiue. Cōclusio Jgit̄ q̄uenienter describit eā ꝑhus q̄ nec sensus est nec opinio ſz hoz alicui⁹ habit⁹ aut passio cū factū fuerit temp⁹.

Prima ꝓpō est ꝑhi in ꝑmo capō Et ꝓfirmat. qz memoria est sensibilis rei. z sub certa tpis drā apprehendit. ſz nō est sensibilis sub drā tpis ꝑntis cuius est sensus exterior. vel aliqs interior alius a memoria. nec̄ futuri. qz eius est opinio vel scia diuinatiua seu speratiua. g̃ ē ꝓteriti Sed ꝟtra. Cōtingit interiori sensu sentire hoc qđ absens est. z qđ in ꝑterito exteriori sensu apprehensum est. g̃ nō solū memoria est ꝑteriti. Solō Licz interior sensus alius a memoria sentiat id qđ ꝑteritū ē nō tñ vt in ꝑteritō. Et sic̄ memoria bñ apprehēdit id qđ ꝑsens est. nō tñ sub forma ꝑntz. ſz sub forma ꝓteriti Solum g̃ memoria est sensibilis ꝓteriti sub ratōne ꝓteriti.

Scđa ꝓpō sic ostendit̄ q̄tū ad ꝑmā partē. Quia ois potentia tpis cognoscitiua sub determinata eius drā est potentia ꝑtis sensitiue p se. Memoria ãt hmōi ē. g̃ est p se potentia sensitiue ꝑtis. Maior ꝑz. qz eiusdē potentie est apprehendere tps cui⁹ est apprehendere magnitudinē z motū. Motus aũt z magnitudo cognoscunt p partē sensitiuā. g̃ z tpis drāe. Scđa ꝑs ꝓpōnis patz. q̄ ſz sit p accīs ꝑtis intellectiue z nō p se. Quia si esset ꝑtis intellectiue p se. nō q̄ueniret bruꝛ aialib⁹ qđ falsum est. Preterea Jntellectus est vtis qđ est vbiq̄ z ſp ab oīni drāa tpis remotū. Quia ois drā tpis materiā ꝓcernit a qua abstracta est forma intellectualis. Incōtū aũt intelligibilia nō intelligunt sine phantasmate. sic p accidens est ꝑtis intellectiue ad sensibilē memoriam reflexe Et hoc est qđ dr cū Aristotele Gregorius nyren⁹ q̄ sensibilia ꝑm seipa memorant. itelligibilia vero p accīs

Sz ꝟtra. Jntellectus intelligit quātitatē z drās ei⁹. g̃ etiā eius est cognoscere tps z drās eius. z p ꝑns memoria q̄ est tpis facti seu ꝑteriti videt esse ꝑtis intellectiue. Qđ ꝓfirmat. qz intellectus ꝑm phm. iij. de aīa ꝓpō nit vez z falsum ꝑm oēm drām tpis. g̃ cognoscit tps et drās eius. Et si dicat q̄ intellect⁹ nō apprehēdat magnitudinē motū z tps. z hoꝛ drās sub esse q̄titatiz. q̄ntitatiue extense quo mō apprehendunt a sensu. sed solum ꝑm simplicē rōnem sue essentie z q̄ntitatis (Ut dr Albertus in libro de hoie) hoc nō valet. Quia itellect⁹ determinatissime hec oia cognoscit imo ꝑfect⁹ ipo sensu. Unū q̄n intellectus cōponit vel diuidit pdicatū tpale de re tpali sub drā certa tpis tunc nota tpis quā apprehendit intellectus nō est separata a motu z magnitudine. licet hoc forsan fiat q̄n cōponit vel diuidit vlia. Sz intellect⁹ cōponens z diuidens tpalia determinatissime apprehendit tps. Et iō aliter dōm. q̄ talis determinatio tpis accidit intellectui cōponenti ꝑm q̄ uersus est z reflexus ad sensibilē memoriā p intentiones z imagines in rē in ꝑteriti sensatā se reflectentē. z ex hoc ꝓcludit q̄ sit ꝑtis intellectiue p accīs z nō p se. Sed ꝟtra Memoria est p se ꝑtis intellectiue. pbat qz Augustin⁹ in libro de trinitate ponit memoriā ꝓtem imaginis q̄ figuramur trinitati ꝑsonaꝛ. Talis aũt memoria ꝑtz intellectiue ē. imo ꝑm supmā eius ꝓticulā qua respicim⁹ ea q̄ sup nos sunt

Solō Argumentū deficit penes equocatiōem. qz memoria equocat ad memoriā sensitiuā q̄ est potentia sensitiua ꝓseruatiua intentionū q̄ reflectit̄ in rē sensibilē in ꝑterito acceptā a sensibilib⁹ p intentiones z imagines. de qua memoria loquunt̄ sunt phi. z ꝓcipue Aristoteles h et ḋdā sancti sicut Gregori⁹ nyrenus z Damascenus. Equocat etiā ad memoriā intellectualē q̄ est potētia cō seruatiua ꝑntis. ꝑteriti. z futuri. imo illius qđ separatū est ab his differētijs. Et hanc dñs Albert⁹ vocat intellectū agentē q̄ est theca oīm naturaliū intelligibiliū. Alij dicunt eā potentiā ab agente z possibili intellectu distinctā sicut brūs Thomas. Alij dicunt ipm intellectū possibilē secundatū spēb⁹ intelligibilib⁹ ꝑm q̄ p eas fertur in rem sicut in ꝑterito intellectualiter apprehensam. Unū dr q̄ hec memoria est ꝑteritoꝛ. q̄tū ad ꝑteritōem act⁹. sed nō obiecti. sicut memoria sensitiua q̄ est ꝑteritoꝛ q̄tū ad ꝓteritōem act⁹ z obiecti sic. Et sic hec memoria qualiter cunq̄ ꝓsiderata potentia ē z passio ꝑtis intellectiue simpliciter z p se. Quo tñ nō obstante intellectus possibilis ꝑt dici memoria ꝑm q̄ uersus ad sensibilē memoriam. actus memoratōis exercet circa sensibilia in ꝑteriti apprehensa. Et p tanto memoria sensibilis ꝑtis intellectiue indirecte z minus ꝓncipaliter Ꝓro declaratōe ꝓclusionis ꝓsiderandū. Qđ memoria sensitiua de q̄ sermo diuersimode accepta. s. vel p habitu. potentia. vel obiecto a diuersis phis z sanctis. definit̄ diuersis definitionib⁹. ex q̄bus tñ hec Aristotel⁹ definitio intellecta. videt oīb⁹ melior z artificialioꝛ. Nam Algazel phs ꝓsiderans potentiā memoratiuā p cōparōem ad ꝓtiū habitū sic definit eā. Memoria est ꝓseruatriꝛ haꝛ intentionū quas apprehendit estimatiua. Utī arca est intentionū. sicut imaginatiua imaginū. Habitus em memorie ꝓstituit̄ ex intentionib⁹ q̄ pus sunt accepte p phantasiam z estimatōem. Et ꝓpter hoc etiā dr Aresto. q̄ memoria sit passio sensus z phantasie. vt infra declarabitur latius. Uez tñ. qz imagines ꝓtimiores sunt reb⁹ ipis intentionib⁹. in q̄tum reuertitur memoria in rem. Jdeo Aresto. p tanto dr. q̄ memoria phantasmatis ē z ima-

ginis. Isaac aũt in libro de definitionib⁹ cõsiderans me/moriã p ꝓpatõem ad ꝓpriũ obiectũ ⁊ ad ꝓprium actũ sic definit eã. Memoria est ꝓprehẽsio rerũ existentiuꝫ in aia cũ inquisitoe Res em existere in aia dicunt ab ipo Isaac res exĩtes in ꝓterito que vt sic nõ habẽt esse nisi in aima Inq̃sitio aũt in ꝓposito nõ est actus rõnis. imo fieri ꝑ in/stinctu nature. alꝫ em nõ cõueniret bꝛutis. sed est actus req̃situs ad actũ recoꝛdatõis ad quẽ fin Alphoꝛabiuꝫ in suo libro de memoria ⁊ reminiscẽtia q̃tuoꝛ req̃runt. scz imago. intẽtio illius imaginis elicita ꝑ estimatiuã. ⁊ face/re illam intentõem pñtem. ⁊ iudicare illã intentõem eẽ il/lius imaginis ꝓius accepte. Collectio em que in his q̃t/tuoꝛ cõsistit ab Isaac inq̃sitio vocat. Gꝛegoꝛius nixen⁹ sic definit memoriã Memoria est memoratiuũ ⁊ memo/rie ⁊ rememoratõis cã ⁊ ꝓmptuariũ. Et dat de memo/ria ꝓ habitu accepta. talis em habitus est cã memorie. id est actus memoꝛãdi ⁊ ꝓmptuariũ est seu potẽtia habi/tuata ex qua rãq̃ ex ꝓmptuario fit ꝓgressus sup ꝑtẽ obli/ti reminiscẽdo. ⁊ ita est ꝓmptuariũ rememoratiõis. hoc ẽ reminiscẽtie. Et ab eodẽ Gꝛegoꝛio etiã sic definit. Me/moria est phãtasia relicta ab aliq̃ sensu fm actũ apparen/tem. Et dat de memoria ꝓ ꝓpatõem ad ꝓmaꝫ causam que est sensus fm actũ. Jn hoc em q̃ dꝛ est phãtasia de/relicta ab aliq̃ sensu fm actũ. accipit phãtasia nõ ꝓ potẽ/tia sed ꝓ intentõe elicita ab imaginib⁹ ꝓ collatõnem quã facit phãtasia. Sed hec definitio nõ videt bona si intẽ/tio seu imago nõ acciperet. vt est intẽtio seu imago redu/cens in rẽ que in ꝓterito accepta est. qꝛ nõ esset cũ defini/to cõuertibilis. qꝛ estimatiue vel phãtasie ꝓuenit. Nunc aũt nõ accipit ꝓut est moꝛ⁹ a sensu fm actũ factus quo ẽ in phãtasia vel in alio sensu. Sed accipit ꝓut est imago re/ducens in rẽ in ꝓterito acceptã. Quinto a platone ⁊ da/masceno definit sic. Memoria est ꝓseruatio sensus ⁊ irel/ligẽtie. Et dat de memoria ꝓ ꝓpatõem ad id cuius est ꝓ se ⁊ ꝓ accns. est em ꝓseruatia sensus ꝓ se. ꝓ accns aũt con/seruatio intelligẽtie. Sine em phãtasmatib⁹ ⁊ intẽtioni/bus in memoria nõ manerent⁹ intelligẽtie in nob⁹. lucꝫ em fm veritatẽ maneãt spes intelligibiles i intellectu p⁹ ac/tũ intelligẽdi. tñ eis memorabilit vti nõ cõtingit sine me/moria sensitiua. ⁊ sic est ꝓseruatio intelligẽtie. Sexto ma/gis ꝓpriam oĩbus his ponit Auicenna in. vi. de naturali/bus hãc videlz Memoria est vis oꝛdinata in ꝓcauitate cerebꝛi posteriori ꝓtinens qđ apprehẽdit vis estimatiua de intẽtionib⁹ siue sensatis singularũ sensibiliũ. Que defi/nitio dat de memoria ꝓ ꝓpatiõe ad ꝓpriũ oꝛganuꝫ q̃ ad primã ꝑtẽ definitionis et quo ad ꝓpriũ habitũ q̃ ad secun/dã partẽ. Septimo Tullius ponit definitõem memorie hãc videlz. Memoria est p qđ aliqs repetit ea q̃ fuerũt Et dat hec definitio de memoria q̃nũ ad obiectũ qđ est id qđ repetit in ꝑterito acceptũ. Aresto. aũt definit mẽo/riã sic. Memoria ẽ passio ꝑmi sensitiui cũ factũ fuerit tẽ/pus. Hec etsi sit cetez obscurioꝛ. tñ ex aliꝭ intellecta ce/teris vt dcm est melioꝛ est ⁊ ꝑfectioꝛ. ¶ Pꝛo q̃ aduerten/dũ sciẽdo. qꝛ memoria sicut q̃libet potẽtia passiua habz duo videlz vnũ ⁊ magis ⁊ eẽntiale sibi qđ est pati seu recipere et receptũ ꝓseruare. Aliud minus ꝓncipale. est ꝓ recep/tum agere. qđ est in rez in ꝑterito apphensam ꝓ intentio/nem in ea existentẽ. ⁊ ex pñti ꝓ imaginẽ redire. Primũ ho/rũ hz ꝓ se. Scdm aũt ex pñti rõne ꝑmi ⁊ ꝓ actũ virtutis estimatiue ⁊ phãtasie. ⁊ ꝓter hoc ab Algazele illo primo definit ⁊ nõ alio. Et silr hoc facit Auicenna. q̃ꝓpt etiaꝫ Alphoꝛabius dꝛ. qꝛ memoria nihil aliud est q̃ ꝓseruatio cõtinua. reminiscẽtia vero intercisa. eo qꝛ est ad ꝑtẽ obliti

¶ Tercio notandũ. qꝛ memoria sicut intellectus accipit multipliciter Nã sicut intellectus aliq̃n nomiat potentiã. aliq̃n habitũ ꝑncipioꝝ ⁊ tra sapientiã ⁊ sciam distinctũ. Aliq̃n vero nomiat opatõem intellectualẽ. Jta ⁊ memoria aliq̃n accipit ꝓ memoratiua potẽtia. aliq̃n ꝓ habitu seu passio/ne. aliq̃n ꝓ obiecto. aliq̃n ꝓ actu. quo sup dcm est. et fm hoc memoria diuersimode definit. Quib⁹ notatis ꝓbat sic cõclusio q̃ ad tertiã partẽ. qꝛ q̃ ad ꝑmaꝫ ⁊ scdam ꝑtes ꝑ ex dictis sup. Nã memoria ab Aresto. accipit nõ ꝓ ꝓprie ꝓ potẽtia memoratiua. sed ꝓ habitu seu passione q̃ memoratiua potẽtia spualiter ꝑficit ad actũ memorandi Sic g̃ accepta memoria nõ dꝛ sensus nec opinio. sed ẽ ho/rum alicuꝝ habitus vel passio. Jlla em intẽtio ꝓ quam memoria habilitat ad actũ memoꝛãdi est passio q̃dã ꝑfe ctiua memoratiue potẽtie seu habitus q̃daꝫ. Et hec dꝛ esse hoꝝ alicuius sensus vel opinionis. Qꝛ est passio ꝑmi sensitiui ⁊ ꝓ tãto ẽ passio sensus ⁊ nõ alꝫ. vt ꝓbatũ est in textu. Dicit aũt passio ꝑmi sensitiui vt gtũs ille nõ regat ex vi demõstratõnis essentie. Sed ex vi effectus cause in/strumẽtalis vt sit sensus. Memoria. hoc est memoratia intẽtio est passio seu habitus ꝑmi sensitiui. i. facta a pri/mo sensitiuo ministerialiter in virtute sensibilis memora/tiuã potentiã mouente. sicut phãtasia dꝛ motus factus a sensu fm actũ. i. a ꝑmo sensitiuo qđ est sensus fm actum Sicut em phãtasia gñaliter accepta ꝓ q̃libet iteriozi sen/su alio a sensu ꝓ⁰ fm actũ q̃ est sensus cõis. est moꝛ⁹ facꝛ⁹ a sensu fm actũ. seu passio facta a sensu fm actũ. Jta me/moria dꝛ passio ꝑmi sensitiui. hoc est facta a ꝑmo sensitio Addit aũt cũ factũ fuerit temp⁹. qꝛ ꝓ hoc distinguit ab aliꝭ interiozib⁹ sensib⁹ seu a phãtasia. Et licꝫ ꝓprie nõ sit passio ꝑmi sensitiui. sed potius passio virtutis estima/tiue seu phantasie. tñ ꝑmoꝛdialiter est ꝑmi sensitiui. ⁊ iõ definit ꝓ ꝓpriũ obiectũ. ⁊ oꝛiginalẽ cãm. Oꝛiginalis cã in/strumẽtalis est primũ sensitiuũ. ⁊ obiectũ ꝓpriũ est sensibi/le sub forma ꝓteritionis acceptũ. Sed ꝓtra dicta ar/guit primo. Hec definitio ꝓuenit estimatiue. qꝛ estimati ua ꝓ ꝓ intentõem elicitam ferri in id cuius est intẽtio. ta lis aũt est rei in ꝑterito accepte. g̃ si hec definitio data de memoria esset sufficiens. tunc nõ videretur distingui esti matiua a memoria. Preterea. sicut intẽtio est in mẽo/ria tanq̃ in potẽtia ꝓseruatiua intentionũ rerũ in ꝑterito sensataꝝ. sic etiã imaginatiua q̃ est ꝓseruatiua imaginum erit rez in ꝑterito sensataꝝ. ⁊ iõ ꝓ formã ꝑteritõis nõ vi det distingui memoria ab imaginatiua ¶ Solo fm Alb/tum. Dicñ est inter ꝓsideratõem ⁊ memoratiõem seu ac tũ memoꝛãdi. Nã ꝓsideratio est eius qđ est ꝑsentialit in ipa potẽtia ꝓsiderãte ꝓ intentõem vel imaginẽ. ⁊ hec ꝑti net ad interiozes sensus alios a memoria. Vt ꝓsideratio ꝓ imaginẽ ꝑtinet ad imaginatiuã. ⁊ ꝓsideratio ꝓ intẽ/tionẽ ad estimatiuã. ⁊ vtriusq̃ ad phantasiã. Memoꝛa/tio aũt est acceptio eius qđ est in ꝑterito vt hmõi. ⁊ ẽ rei nõ vt ꝓ intentõem ꝑsentis sed vt ꝑterite. Potẽtie alie in teriozes. licet vt dcm est sint rei ꝑterite ⁊ realiter absentꝫ nõ tñ nisi vt pñtis. qđ nõ dꝛ de memoria. q̃ ꝓ intentionez ꝓprie est rei absentis seu ꝑterite vt hmõi. Ex hoc tñ non putandũ qꝛ imaginatiua ꝓ imaginẽ nõ ferat in rẽ cogniti/ue. ⁊ estimatiua ꝓ intentionẽ. Jta q̃ solũ patiant⁹ a sensibi libꝫ ⁊ nõ agãt. Sũt em omes potẽtie sensitiue interiozes passibiliter actiue. añcedenter patientes. ⁊ ꝑnter actiue. Et ita nõ differũt iteriozes sensus aliꝭ a meoria in hoc. q̃ si interiozes aliꝭ a memoria susciperẽt solũ. ⁊ qꝛ memoria

ageret reflectẽdo se sup sensibile. formã sui sensibilis obiecti susciptiẽdo. z p eã susceptã in actũ exies iudicãdo. Sed in ꝫ differũt. qz memoria suscipit aũter intentõez mediãte estimatiua tangꝫ rei pterite. z p hãc susceptaz mẽorari dr. Hoc est ferre se in rẽ in pterito sensatã eã iudicando z cognoscẽdo. Et lz imaginatiua in ꝫ conueniat cũ mẽoria. qz est reseruatiua seu ꝓseruatiua imaginuz sicut memoria intentionũ. nõ tñ tangꝫ rez in pterito sensatam. sicut memoria. q lz solũ formaliꝫ habeat intentões. virtualiter tñ in eis hz imagines. Immo per eas pt se ad estimatiuã z imaginatiuã. imo ad sensum cõuertere. z sic de rebꝰ in pterito sensatis nõ solũ p intentões. sed vtcunqꝫ p imagines iudicare. Et si dicaꝫ. sup dcm est fm Alber tũ. q memoria vt intẽtio est z imagine vt imago est vtaꝫ. s. vt referaꝫ in rem. Sed alij interiores sensus vtaꝫ istis fm q stꝫ motus facti a sensu fm actũ sine relatõe ad rẽ prius sensatã. Ad ꝫ dom est q p tãto dicuꝫ interiores sensus alij a memoria vti suis passionibꝰ seu formis fm q stꝫ in eis a sensu fm actũ. nõ qz hmõi cõsideret obiectaliter qđ est phãtastice z deceptiue ꝓsiderare. qđ etiã eis ꝓuenire nõ pt. qz nõ pñt reflecti sup suã spẽm. Sed qz p eas soluz res ꝓsiderãt z nõ fm q in pterito apphense stꝫ siue p sensum exteriorẽ siue quecunqꝫ interiorẽ alium a memoria. Nõ em pt mẽoria sup suũ ꝓpriũ actũ Si em ꝓsiderando imaginẽ vt imaginẽ. mẽoria diceret mẽorari. vt inqt Alb tus in liº de hoie. tũc posset mẽorari futura. sicut artifex respiciens padigma seu imaginẽ. ad quã rem aliquã facit et operatur. quod falsum est. z ergo sub interpratione tacta dictum illud intelligendũ est.

¶Scõs discursus. Maior Licet in mẽoria sit pñs passio rei sensate. est tñ vt obiecti. rei pterite. Minor Sunt aũt in hoc obiecto tria. scz pteritũ. imago vt imago. z intẽtio Cõclusio. Ergo memoria fm quid est pñtis. simpliciter aũt rei pterite et absentis

¶Prima ꝓpõ est phi in textu in vltimo capli. Qz ãt in memoria necãrio debeat esse passio pñs pz. Quia potentia passiua est q nõ pt opari pulsꝫ patiaꝫ vt dictũ est. Fit aũt hec passio pñs a sensibili p medũ sensuz interioz et alicuꝰ sensuũ exterioz. Nihil em est in mẽoria nisi prius fuerit in sensu exteriori formaliꝫ vel virtualiꝫ. Virtualiꝫ dico. qz intentões q̃z thezauraria potẽtia est mẽoria et ꝓmptuariũ nõ stꝫ formaliꝫ in sensu exteriori vel in sensu cõi vl imaginatiua. sz solũ virtualiꝫ z elicibiliꝫ inq̃ntũ ꝑtute estiatiua ab illꝰ elici pñt. Dz ãt mẽoria rei pterite ñ absolute. qz rei pterite pt eẽ aliꝰ iterior sensus Sz rei in pterito sensate aliq̃ sensu. nõ sic q̃si solũ sensatio pterita sit illud qđ mẽorari ꝓtingit. imo q̃cunqꝫ res in pterito sensate dicuntur mẽorabiles. Preteritio g formale ẽ obiecti memorie. nõ fm q specificat sensatõem fm se nec vt specificat rem. sed rẽ sensatã. Sic aũt interiores sensus nõ ferunꝫ in rez sensibilẽ vt in pterito sensatã. Si em imago eẽt in imaginatiua posset sentire id qđ nõ esset sensatuz pozi sensu fm actũ. ꝑsupponũt ipsi interiores sensus alij regulariꝫ sensationẽ sensus fm actũ. sed tñ absolute ferunꝫ in suũ ꝓpriũm obiectũ sensibile nõ fm q sensatũ est sicut mẽoria ¶Minor ꝓpõ est Alphorabij in suo libro de mẽoria et remuniscẽtia. Et declarat eã Alb. in liº de hoie dicẽs q in obiecto mẽorie ocurrũt tria q̃z vnũ determiat rẽ in quã ferꝫ mẽoria p actũ recordatõis qđ est tps pteritũ. Scõm est qđ ducit in illã rẽ ex pte aie et est ꝓpriũ rei qđ est imago vt imago ducẽs in rẽ imaginatã. Terciũ est id p qđ illa imago est illius rei. z hoc est intẽtio elicita p apponem et diuisionẽ imaginũ. z hẽ ꝓpriũ mẽorie. p intẽtionẽ deuenit mẽoria ī imaginẽ. z p imaginẽ rẽ in pterito acceptã

Sed ctra. idẽ nõ est obiectũ ognitũ. z pncipiũ cognoscẽdi. In mẽoria ãt pncipia cognoscẽdi stꝫ intẽtio z imago g. nõ stꝫ illa duo pter pteritũ tps repta in obiecto memorie. Minor ẽ manifesta. z silr maior. Sotº. hec non stꝫ in obiecto mẽorie fm se. sic em vt dcm est obiectuz mẽorie est sensibile in pterito apprehẽsum. z ita de rõe obiecti memorie est solũ pteritõ rei apprehẽse. ita q res ipsa vt apphensa z h in pterito ẽ mẽorie obiectũ. vñ formalizãs sim pliciter obiectũ mẽorie ẽ pteritõ Apprehẽsio ãt h solũ facit fm qđ. Alia ãt duo. s. imago z intẽtio dicuntur p tãto ad mẽorie obiectũ ptinere. qz nos in obiectũ ducũt z nõ als. Ipsius em intentõis ꝓprie nõ est mẽoria. sed p eã mẽoria recordari dr. Vel pt dici q imago z intẽtio accipiuntur p re imaginata vel intenta q̃ cũ pterito ad obiectũ mẽorie referuntur. Arguit. terciũ ocurrẽs ad obiectũ nõ videt eẽ id p qđ imago videt eẽ illius rei. qz h ꝓpetit imagini p se. eo q p se est in imaginatũ tangꝫ ꝓpria silitudo eius referibil. z h pfectius intentõne q̃ solũ est qdã secaria rei silitudo. Sotº. ꝓprie p imaginẽ res imaginata repñtat z magꝭ q̃z p intentionẽ. Nec intẽtio sic videt necãria. qz scz soluz imaginẽ facit eẽ illius ꝓprij z p se imaginati. Sed iõ qz facit imaginẽ eẽ illiꝰ rei cuius imago nõ est p se silitudo. sed p accñs. sicut eẽ amicũ vel inimicũ. dñm. vel hmõi. vt imago lupi oñdit colorẽ z figurã lupi p se. sed q sint lupi inimici ouiũ h oñdit estimatia. ¶Colo seqtur ex pmissis. Est em mẽoria imaginis pñtis in mẽoria sicut q̃ fit mẽoria. z est ipsius rei pterite z absentis sicut ei⁹ de q̃ est memoria. Dicit g rei absentis nõ ꝓpter absentiã intentõis vl imagis. qz intẽtio in mẽoria est. z imago in imaginatia nec ꝓpt absentiã rei repñtate p imaginẽ vel intẽtionẽ. qa illa pt esse pñs. sed ꝓpter absentiaz rei vt in pterito sic vel sic apphẽse ¶Ad rões Ad pmã dom q mẽoria nõ ẽ passio pmi sẽsitiui formaliꝫ. vt ille gtus pmi sensitiui regaꝫ ex vi demõstratõis eẽntie. sed ex vi effectus cause efficientis instrumẽtalis. vt sit sensus. mẽoria est passio pmi sensitiui. i. facta a pmo sensitiuo. z non in primo sensitiuo. sic em vna potẽtia bene pt esse alterius passio Nec solũ mẽoria sic est passio pmi sẽsitiui. sed oẽs interiores sensus sunt passiones primi sensitiui. Et per hoc patet solutio ad confirmatoem ¶Ad scdam dom q argumentũ virtualiꝫ peccat penes fallaciã equocationis. qz memoria equocaꝫ. Intellectualeꝫ em mẽoria de q̃ ꝓcedit argumentuz nõ ẽ passio pmi sensitiui vt hmõi. sed mẽoria sensitiua. Dico vt huius hmõi. qz intellectualꝫ mẽoria q̃dammõ logiq̃ origine ẽ passio pmi sensitiui inq̃ntuz nihil fit in intellectu q̃n prius aliq̃ mõ fuerit in sensu. Et h maxime veritaꝫ hz de mẽoria intellectuali ad sensibilia ouersa. ¶Ad terciã dom q mẽoria est potẽtia formaliꝫ accepta in se. sed fm q accipiꝫ p potẽtia pfecta p formã intẽtionale rei sensibil in pterito apprehẽse. vel potius si accipiaꝫ p illa forma q̃ etiã q̃dam habitꝰ dr. sic ẽ passio. Vel pt dici passio accipiendo passionẽ p motu q̃ mẽoria patiꝫ a sensibili mediãte pmo sensitiuo seu sensu fm actũ. q̃ mõ etiã phãtasia dr motus factus a sensu fm actũ. Sepe nãq motus p passiõe et ecõuerso passio p motu accipiuntur. Vñ sup dcm est q mẽoria sicut intellectꝰ aliqñ accipiꝫ p potẽtia. qñq̃ p habitu vel intentõe. qñq̃ p actu. hic accipitur pro habitu

rei preterite et absentis. scdm quid vero presentis.

¶ Ad quartā dām q̄ lz q̄libet interior sensus esse possit sensibil' absentis z p̄teriti. nō tñ vt p̄teriti z absentis. sed potius vt p̄ntis vt dcm̄ est. ¶ Ad q̄ntā dām q̄ passio in memoria a p̄mo sensitiuo nō est nisi misterialit'. z nō est a p̄mo sensitiuo p repñtatōem sui obiecti ꝓpij vel forme sensibil' intētionaliter in p̄mo sensitiuo exñtis. sed est ab ipo istrumētalit' originalit' p impssionē ꝓpij obiecti ipius memorie qđ est sensibile in p̄terito sensatū. qđ licet nō sit tñ fuit. ita eius p̄t esse aliq̄ impssio ex actione quaz habuit in p̄terito per ordinē in diuersis potentijs apprehēsiuis. et proxime patit instrumētaliter a virtute estimatiua

Incidūt dubia circa textum expositū. Primū est.

Utrum futura sint sensibilia. ¶ Et videt q̄ sic. qz inuenit' qđā potētia sensitiua p̄ntiuz qđā p̄teritoꝝ sicut memoria. g̃ quedā erit futuroꝝ. z ita futura erūt sensibilia ¶ Scdo. Bruta aīalia intellectu carētia futura cognoscūt z circa futura sibi ꝓuidēt. vt ptz de formicis q̄ colligunt' in domib⁹ suis pcipientes pluuias futuras ¶ Tercio sic. Si futuroꝝ nō esset sensus nō possz talū habere aliq̄ noticia. hūana saltē. q̄m ois noticia hūana est vel sensitiua. vl' misterialit' ea coopante nascit' ¶ In oppositū est auctoritas p̄hi in textu dicētis. q̄ p̄ntiū ē sensibus. z p̄teritoꝝ memoria. futuroꝝ aūt est opinio vel scia speratiua. ¶ Solo. non. qz nihil est sensibile nisi sit natū mouere sensum. sed futura necz exterioꝛē necz interioꝛē sensum mouere p̄nt. g̃ nō sunt sensibilia. Minor ꝓbat. qz futurū in se nō est. sed solū in cā. z ita nō p̄t cognosci p similitudinē ꝓpriā. sed solū p similitudinē cause inquantū cā sic p suā similitudinē cognita refert' in causatū futurum. qđ nō fit nisi collatiōe z relatione cause ad causatū. Sz sic p̄ferēdo cognoscere solū p̄tinet ad intellectū seu potentiā intellectiuā. sensus em̄ nō est vnū alteri cōferre. Nec est sile de p̄terito. qz p̄teritū manet in sensu p picturā ex p̄terito derelicta. vñ lz p̄teritū vt p̄teritū nō moueat sensum mouet tñ inquantū aliq̄n fuit p̄ns. ¶ Ad rōnes. Ad primā dicendū. q̄ nō valet cōsa. vt ptz ex dictis. qz futura nō sufficiūt mouere sensum sicut p̄ntia z p̄terita sed solū mouent sensum in cā sensibili ex qua nō potest sensus in effectum apprehēsiue moueri. cū hoc sit discurrere qđ rationis est.

¶ Ad scdm dām. q̄ illa nō cognoscūt nisi in p̄nti. sicut in vapoꝛe. caloꝛe. vel aliquo hmōi. z hoc non ꝓprie. sed solum aliquo instinctu nature ex q̄bus signis p̄sentib⁹ de futuris quodā naturali instinctu circa futura que non cognoscunt' operant'. ¶ Ad tertiā negāda est cōntia. qz futura p̄cognosci p̄nt p intellectū ad sensum ꝓuersum q̄ affectus est vel afficit' similitudine cause vñ futurus effectus vt necessario vel vt in pluribus sequi cognoscitur

Secundum dubium

Quā differēter futurū dicit' a phō opinabile z sperabile Solo. sm̄ Albertū. futura opinabilia sunt que expectantur solū vt vera. Sperabilia aūt st̄ q̄ expectant' vt profitua. Exēplū p̄mi vt eclipſ solis vl' lune vl' terremotꝰ. ꝛc. Exemplū scdi. vt fertilitas anni. victoria belli. vel hmōi. Sub sperabilib⁹ aūt timēda ꝓtinēter q̄ expectant' vt mala z nociua. Est em̄ qđā scia speratiua sicut qđā mathematicoꝝ dicūt diuinatōem eē speratiuā sciam. z eā maxime q̄ est p astroꝝ põem z motū. eo q̄ illa sup̄ certioꝛa fundant' p̄ncipia. Sunt aūt tales necromātia. hydromantia. pyromātia. chiromātia. geomātia. z aeromātia. Vñ hec dictio⁹ mātia idē est q̄ diuinatio. z ꝓponit' cū alijs dcōib⁹ et syllabis ad significandū diuersaz spēm artiz diuinatiue

Tercium dubium est

Quā differēter intellectus z sensus cognoscūt tps ¶ Solutio Albti. Tēpus sentit' dupl'r. Uno mō in se sm̄ q̄ est nūerus motus sm̄ ꝓus z posterius. z sic intellectus z intellectū hñtia cognoscūt tēpus. Alio mō sentit' tps in tē porali z nō p se. z tunc sentit' sub determinata tpis dñia. sm̄ quā adiacet rei tpali. z hoc est obscure pcipere tempus. Et sic sentit' in p̄terito qñ res p̄terijt sicut oues z cā pre vertunt' ad caulas. cognoscētes caulas vbi habitaue runt in tpe p̄terito. z formice colligunt' in domib⁹ suis pcipientes pluuias in futuro. Sed tñ min⁹ sentiūt bruta futurū cꝫ p̄teritū. sentiūt em̄ p̄teritū p picturā p̄teritoꝝ q̄ sunt in ipis. futura aūt nō p̄sentiūt nisi signo aliq̄ p̄nti sicut vapoꝛe vel caloꝛe vel aliq̄ hmōi Et ita videt dām de tpe sicut de nūero. Sicut em̄ bruta aīalia ꝓgnoscūt nūerū sm̄ esse materiale. Intellectualia aūt z rōnalia sm̄ esse formale. Ita etiaz sm̄ eē materiale ꝓgnoscūt bruta tps. sed nō sm̄ eē formale. quo cognoscit' ab intellectū hñtib⁹. Vñ dupl'r intellect⁹ vt ex p̄oꝛib⁹ et nūc dictis colligi p̄t tps ꝓgnoscit. p̄mo sm̄ rōem sue eētie z q̄ddditatis. scdo sm̄ rōem determinataz cuiuslibet p̄tis tpis sm̄ q̄ inuenit' in p̄mo motu z sm̄ q̄ extrinsecus alijs q̄buslibet tpalib⁹ applicat'. Et hoc secūdo mō intellectus nō intelligit tempus nisi p cōuersionē ad sensum memorie. z ꝓnter ad p̄mū sensitiuū potestatiue exterioꝛes cōtinentē

Quartum dubium est.

Utrū necesse sit quēlibet intelligentē phātasmata speculari. ¶ Solo. quēlibet hūanitus intelligentē necesse est (licet dr̄ter) phātasmata speculari. Dīa hūanitus intelligentē. q̄ subē spūales separate intelligūt sine phātasmatiz speculatōe. Et silr̄ hō postq̄ studio virtutū z exercitio intellectualis operationis singula infra se q̄ sunt de p̄ncipali vniuersi cōstitutōe intellexerit. z a depto toto lumīe intellect⁹ agētis ad se z ad separata ꝓpleta z iocūda reditione redierit. tūc em̄ ad modicū tps z subito ad modū raptus aliqñ sine phātasmate se z separatas cōtueꝛ substas. oino a phātasmatib⁹ auersus. Sed añ statū hmōi paucissimus ꝓueniēnt' nccārio intelligit p̄ quersionē ad phātasmata. Et hoc dupl'r. Primo sz ex pte intellectus intelligētis. Scdo ex pte rei intelligibil'. Ex pte intellectus. qz intellectui nostro accidit eadē passio q̄ accidit descriptioni. vt ꝺt. p. in textu. hoc est discrete z distincte ꝓgnitioni. q̄ fit inq̄t Albtus qñ applicat' vl'e p̄ticularib⁹. vt ex ꝓpriis p̄ticulariū habeat' distincta ꝓgnitio. et iō etsi intellect⁹ vt intellectus q̄ntitatē intelligat sm̄ se absolute sm̄ rōem z q̄ddditatē q̄ntitatis. z nō sm̄ q̄ est q̄ntitas sic vel sic figurata. tñ qñ reducit q̄ntitatē ad res discreta cognitōe. tūc ponit añ oculos q̄ntitatē. qz refert eā ad rem figuratā tali vel tali figura que reb⁹ cōperit ꝓus p sensum acceptis. Et hec passio adeo vehemēter seqūtur intellectū possibilē q̄ ex sensu noticiā accipit q̄ Dionysius ariopagita ꝺr qñ aliqs intelligit aliqđ diuinoꝝ ip̄m adaptat ad q̄ntitatē z figurā in q̄bus manifestat' p̄ actū suū. sicut motoꝛē intellectiuū attribuim⁹ figure circulari simplici more ab ipso Et de ℏ plenioꝛ z pfundioꝛ resolutio circa. iij. de aīa dabit'. Ex pte aūt rei intelligibil' nccē est phantasmata speculari qñ intelligibilia st̄ sub sensibilib⁹ ꝺditionib⁹ cuiuſ

Juuenes et senes naturaliter sunt male mēorie

modi sunt physicalia ⁊ q̄dammō mathematicalia. nō aut mētaphysicalia. Vñ nō oz ex pte q̄rumliber intelligibiliū phātasmata speculari. sed ex pte q̄rundā tm. scz sensibiliū quoz noticiā determinatā nō habem⁹. nisi intellectum ad interiozes sensus. ⁊ pcipue phātasiā retozquentes. vel p̄ter ad sensum aliquē exteriozē. Et hūc moduz talia cognoscēdi vocat Alb. cognitōem discretā ⁊ descriptiuā q̄ sine phātasmatib⁹ in nobis esse nō p̄t. Jn nobis dico qz spūales subē separata intelligūt p spēs vniuersi oz/dinis. etiā sensibilia. nō ad aliquē sensum intellectū suum cōuertētes. cū sensum nō habeant. Spēs em̄ p q̄s intelligunt. determinatissime repñtant in vli particularissima. qđ nō faciūt spēs abstracte p q̄s hūanus intellectus intelligit. Verū spūales subē cōuertūt intelligibilia ad determinata intelligibilia singularia. sed nō p sensum vel phantasma. sed per hoc q̄ specie vniuersi oz/dinis (repzesentatiuā tam vniuersaliū q̄ singulariū) per voluntatē sic determinate vti p̄cipiunt et volunt

Quintum dubium est

Utrū iuuenes ⁊ senes sunt male memozie ⁊ naturaliter immēozes ¶ Et videt q nō. qz iuuenes cūcta fere q̄ fuscipiūt cū ammiratōe recipiūt. ammiratio aūt mēoziā multiplicat. pmouet. quāto em̄ actio mirabilioz tāto mēoziā retentioz. ¶ Preterea. sunt ꝓplexionis humide. hūidi autē est bñ recipe. bñ aūt recipe ꝓfert ad bonitatē mēozie Jn signū cuius tardi ingenio ⁊ nimis sicci sunt male memoratiui. ¶ Jn oppositū est pbus in rextu. So°. iuuenes et senes fm naturā. ppriā sunt naturaliter ⁊ p se immemozes. Qđ sic. pbatur. qz ad rōem memozie. ppie ptinet accepta bene cōseruare. Sed iuuenes ⁊ senes ex cōditione etatis naturaliter sunt mobilis ꝓplexiōis. acceptoz male ꝓseruatiui Nā in iuuenib⁹ nimis abūdat hūidū radicale virtute calidi fluēs in augmentū Jn senib⁹ vero abūdat humidū phlegmaticū extra humectās non augēs sed fluēs indeterminate. ppter defectōem caloris aie ꝓsistentiā faciētis. Vñ iuuenes ⁊ senes. ppter duas causas nō bñ retinētes (qđ ad bonitatē mēozie requirit) male sūt mēozie. Prima qdem. ppter humiditatē. Licz em̄ hūida facile imagiē recipiūt. receptā tñ in absentia imaginati nō reseruant sicut si sigillū tāgat aquā. formā ei⁹ ⁊ imaginē a q̄ dat. sed separū ab aq̄ character seu imago sigilli in aq̄ nō manet. Secūda cā est. mot⁹ q impedit vnifozmē imaginis apparitionē qz motu diuaricat imago ⁊ ꝓfundit. vt ptz si q̄s faciē suā aq̄ more opponat vel speculo moto. Et hinc etiaz ebrij nō sūt bñ mēozes. Et hi q̄z. ppter infirmitatē nimis fluxibilis est ꝓplexio sicut sūt apopletici qđā. ⁊ lethargici. ⁊ paralytici ¶ Ad rōnes Ad primā dōm. q hoc accidit iuuenib⁹ p accēns. qz dū nouiter mundū ingrediunt apprehendūt oīa cū nouitate ⁊ vt insolita cū āmiratōe. ⁊ ppter hoc sūt semp plus risui. ⁊ qz admiratio multuz ꝓfert ad mēozie retētiua. iō p accēns ex ea pte sūt bñ mēozatiui. sz p se. ppter cām tactā sūt male memozatiui. Ex qđ ptz q p accidēs. iuuenes sūt decrepitis senib⁹ plus mēozatiui ceteris paribus. ppter duas cās. Prima. qz iuuenes hūit mēozie organū q̄si nouū. nullis intentionib⁹ vel imaginib⁹ depictuz. q̄nto aūt organū mēozie mīn⁹ fuerit depictū tāto euidentius depingibile ē imaginib⁹ seu rez intentionib⁹. Secūda qz cū admiratōe recipiūt ea q̄ exteri⁹ p̄cipiūt. Dico ceteris paribus. qz infantes oīno sūt imēozes non puatiue vel ꝓtrarie sed pori⁹ ꝓtradictozie sicut catul⁹ añ nonū diem nec⁹ cecus est nec⁹ vidēs ¶ Ad secūdam rōem dōm. q licet humiditatis excessus ꝓferat ad facilem receptionem. officit tamen ad bonam receptionem retentionem. ⁊ quia principalius ad memoriā req̄situz est retinere q̄ recipe. Jō ex mala receptibilitate vicief mēozia. p̄cipali⁹ tñ ex mala retentiōe. Et ꝓterea mēozie organū plus sicco q̄ hūido ꝓficit. et ꝓter hoc humidiozes q̄ conuenit sunt male memozatiui. Quapropter etiā mulieres viris humidioris cōplexionis. sunt minus viris memozatiue.

Sextum dubium est.

Que ē dzña inter intentionē phātasma. ⁊ imaginē ¶ So° intentio differt ab imagine ex vna pte. ⁊ phātasma differt ab vtroq̄. Primū p̄z. Tum qz intentio est imagine posterioz ex imagine elicita vel elicibilis. ⁊ in hoc intentio ē imagine abstractioz. Vñ sicut bonū est in vero p inchoatiōez ita intentio est in imagine. ⁊ ex ea naturaliter elicibilis. ⁊ ita sensibilis intentio est velut similitudo boni. sicut imago similitudo veri. sed intentiones. imaginib⁹ ꝓiūcte sūt. sicut intentio boni intentioni veri ⁊ verū bono. Bonū em̄ ē in vero p inchoatiōem. q̄ ex eis elici p̄t. Tū secūdo. qz intentio sensibilis ē practica q̄ mouet directiue appetit⁹. sed imago sensibilis est in se speculatiua. Vñ ad nudā imaginatiōem nō afficimur vel mouemur. ⁊ iō intentio subseruit intellectui practico plus q̄ speculatio. Jmago plus intellectui speculatiuo. Jmago p̄o ⁊ intentio vt dr̄ secūs ps ꝓclusionis dzñi a phātasmate. Nā fm Alb. in ꝓmēto phātasma ꝓpat ad intentiōem ⁊ imaginē ⁊ maxie ad imaginē sicut forma sepatiōis ad formā ꝓpōis. Forme separatiōis fm Alb. sūt q sūt a re ⁊ fiūt absolute in aīa. Cōpositiōis aūt forme referunt ad res q̄b⁹ applicant. Si em̄ forma in interiozi sensu exīs. ꝓsideret vt est a re in interiozi sensu Jta vt resolubiliter ex ea nascat intelligibil⁹ spēs vel intentio. tūc dr̄ ee phātasma. Sed si cōsideret eadē forma vt referat ad id cui⁹ est repñtatiua tunc dr̄ imago. Jmago em̄ dr̄ quasi imitago. Ex quo seq̄tur q ⁊ imago ⁊ phātasma in eodem sunt vnū ⁊ idem re. solum differētia rōne. Et sūmiliter dicendum est de phantasmate ⁊ intentione

Septimū dubium est.

Que est cā bonitatis mēozie. ¶ Solo est q̄druplex. Prima est frequēs cōsideratio imaginis seu intentiōis vt imago est. ⁊ vt ad rē in p̄terito sensatā relata. Ex frequentia em̄ actus hmōi. habit⁹ fit in mēozatiua potētia ad facile rē in p̄terito sensatā mēozandū Secūda cā est fortis ⁊ attenta meditatio circa idē obiectū. Nā aliq̄n ex vna fortī attentiōe fit pfectior ⁊ tenacioz mēozia q̄ ex multis debilibus ⁊ inattētis ꝓsiderationib⁹. Tercia cā est admiratio de obiecto mēozabili. Quarta est delectatio vel tristicia illata ex obiecto mēozabili. Vñ speculabilia nō ita pfecte mēozamur sicut p̄ticabilia. factibilia. vel agibilia. quia in mēozādo speculabilia vtimur imagine pot⁹ q̄ intentiōe. mēozādo aūt agibilia vel factibilia vtimur pot⁹ intentiōe q̄ imagine Ad mēozandū aūt sūt multo vtiliozes intentiones imaginib⁹ vt in prima pte dr̄ bñs Thomas

Et reminisci aūt reliquū est dicere. Primū qđ igit̄ q̄cūq̄ argumētatiuis rōnib⁹ sūt vera opz ponere vt exīstia. Nō em̄ mēozie resumptio remiscētia nec⁹ acceptio ¶ Jste est scds tractat⁹ huius libri. Jn q̄ postq̄ in pces

De diuisione reminiscētie a mēoria et noua acceptōe

denti determinatū est de mēoria determinat de remiscen/
tia. Et diuidit in q̄tuor capla Jn p̄mo ponit dām re/
miniscētie a mēoria et noua acceptōe. Jn scdo ondit que
sint p̄ncipia ex q̄bus remiscentia ꝓcedit. Jn tercio ondit
quo se habeat ad tps p̄teritū. Jn q̄rto ondit dām mēo/
rie z remiscentie ex pte subiectoꝝ. remouēs incidens du
biū. Scdm ibi(Cōtingit aūt remiscētie) Tercium ibi
(Dicie aūt oportet ognoscere tps.) Quartus ibi. (Oꝫ
igit nō ijdē st̄ mēoratiui) Quātū ad p̄mū capl̄m duo fa
cit. Primo ondit de q̄ sit dom. Scdo exeq̄tur intentionez
suā. Et p̄m hoc diuidit in duas ptes. Scda ibi(Cum
em) Quātū ad p̄mā partē ꝓmialē ōt q̄ de tpo remisci
nūc restat dom. Et p̄mū q̄dē opꝫ ponere. i. supponere ea
q̄ p̄m rones argumētatiuas vera st̄ z exīntia. q̄ scz remi/
niscētie ꝓueniūt. z ex illis ꝓcludere ꝓuenētiā z dām re/
miniscētie a mēoria z a noua acceptōe. qz nō st̄ idē. Vel
sic. De remiscentia determinādo opꝫ p̄mū ponere q̄ ve/
ra et exīntia st̄ scz q̄ differat remiscentia a mēoria z a no/
ua acceptōe. Et hoc argumētatiuis rōnib. qz nō idētifi
catur reminiscentia memorie z noue acceptioni

Cū em p̄mū addiscat aut patiat nō resumit
mēoriā neq; vnā Nulla em aī facta est neq; ex
p̄ncipio accipit Cuz em factus fuerit habitus
aut passio rō mēoria est. q̄re cū passione q̄ fit nō
insit Adhuc aūt cū p̄mo facta est in indiuiduo
et vltimo. passio q̄dē inexistit iā patiēti. z scia si
oportet vocare sciam habitū aut passionē. Nihil
aūt phibet p̄m accīs mēorari q̄dā q̄ scim? De
morat aūt p̄m se cū factū ē tps Mēorat aūt nūc q̄
audiuit aut vidit aut passus fuit p̄us. nō q; nūc
passus est mēorat nūc. Ampli? manifestuz est
q̄m mēorari est nō nūc remiscentē sed a p̄ncipio
scientē aut patientē. sz cū resumat quā p̄us ha/
buit sciam aut sensum. alicui? q̄dē habitū mēo
riā dic̄m? ℔ est z tūc remisci est nō eoꝝ q̄ dicta
st̄ aliq̄d Mēorari aūt accidit z mēoriā seq̄tur.
Neq; itaq; ℔ simplr sed cū aī essent itez fiāt sz
est vt ē aut vt nō. Bis em discere z ꝓuenire ꝓti
git eūdē idē. Oportet g̃ differre remisci ab bis z
in ente pluri p̄ncipio q̄z ex quo addiscunt

¶ Hic p̄ter pbat ꝓclusionē p̄ncipalit intentā in ℔ ca.
videlz q; remiscentia nō sit eadē mēorie siue resumptioni
mēorie neq; noue acceptōi. Et p̄mo pbat remiscentiam
differre a noua acceptōe. Scdo ondit remiscentiā differ/
re a mēoria Pri? vt ex textu colligi ꝑt pbat tali medio.
Mēoria differt a noua acceptōe. g̃ remiscentia. Conse/
quētia ptz. qz remiscentia nō fit sine opatione memorie.
Aīs pbat duab? rōnib. Prima. Mēoria tūc fit et locū
habet cū p̄us factus fuerit habitus vel passio in potētia
mēoratiua vnde ꝓcedit velut ex aliq̄ p̄ncipio. sed sic nō
fit noua acceptio. g̃ mēoria nō est eadē noue acceptioni.
Maiorē pbat pbs. qz passione nondū facta in p̄terito sz
q̄n p̄mo fit tūc nō fit memoria. Minorē pbat. qz cuz ds
de nouo addiscat z aliq̄d de nouo accipit patiēdo. nullaz
memoriā resumit. neq; aliquā noticiā in p̄terito factam.
neq; tūc aliquā noticiā accipit ex p̄ncipio p̄us in memo/
ria facto. Scda rō est q̄ tangit ibi(Adhuc aūt) Scientia
seu noticia noua inexistit mox alicui p̄mo in vltimo indi
uiduo q̄n scz in vltimo instāti tp̄is fit in patiēte passio. s.
pfectiua. si saltē optet vocare sciam habitū aut passionē
Sed mēoria nihil taliū est. qz iz mēoria sit p accīs intelli
gibiliū. est tn scitoꝝ q̄ aī sciūmus. Per se em mēoria est
tpaliū sub rone p̄teriti z tp̄is facti. sicut mēorat aliq̄s que
audiuit aut vidit aut passus fuit p̄us. z nō ōt mēorari.
qz nūc passus est. sed qz p̄us passus est. Scdm vero q; re
miscētia differat a mēoria. pbat in effectu tali rōe. Qđ ꝓ
cedit q̄dammō z q̄dāmō seq̄tur mēoriā. nō est oīno idez
mēorie. sed remiscētia est hmōi. Maior nota est. Sz mi/
norē pbat. qz licet in hoc ꝓueniāt mēoria z remiscentia.
qz sicut ex dictis ptz qualiter modū remiscens nō memorat
hoc est nō reminiscat nūc. scz respectu tempis p̄ntis. sed id
qđ a p̄ncipio tp̄is p̄teriti scīuit audiuit seu patiēdo acce/
pit (cū resumat sciam seu noticiā sensitiuā quā p̄us acce/
pit vel habuit) sic etiā mēoria habitus taliū est in p̄teri/
to acceptoꝝ. Hoc cōueniūt reminiscētia z mēoria. Non
tn reminiscētia est simplr mēoria. sed eaz ꝓcedit z seq̄tur
qz q reminiscentiā accipit qđ excidit a memoria. q̄ habito
cōtinue mēoria sup totuz mēorabile fert simplr. procedit
etiā ex aliq̄ reseruato in id qđ excidit. Et ita reminiscen
tia nō est iterata acceptio p̄us acceptoꝝ simplr. sicut me
moria. q̄ ꝓtinue apprehendit z resumit qđ p̄us accepit in
p̄terito. Sed remiscentia est quodāmō acceptio iterata
eius qđ p̄us apprehēsum est z q̄dāmō nō. qz q̄dāmō ite
rum de nouo accipit z q̄dāmō non. Jn reminiscēdo em
oportet eundē bis discere. ignotū scz. Primo quidē inuesti/
gādo q; nouā inuentōem seu acceptōnem cū p̄mo accipit
noticiā. scdo q; id qđ in mēoria retentū est ptē obliti resu/
mendo. Cōcludēdo g̃ ōt pbs duo Primū q; oportet remi
nisci differre ab bis q̄ dicta st̄. scz a noua acceptōe z mēo
ria. Scdm est q; oportet etiaz ipm reminisci ꝓcedere ab eo
quod est p̄nciplū plurium quale est id quo addiscimus
qz p reminiscentiā accipiuntur plura p̄us memorata. qđ
nō cōtingit in noua acceptione scientie.

Cōtingit aūt reminiscētie q̄m aptus natus
est hic motus iā post hunc. Siquidē em ex ne/
cessitate. manifestū q; cū moueat illo hoc move
bit. Si aūt nō ex necessitate sed ex cōsuetudie
vt ad multū mouebit. Accidit āt quosdā semel
cōsueuisse velocius q̄z alios multotiens mul/
tos vnde quedam simul videtes magis memo
ramur q̄z altera multotiens

¶ Ostenso in p̄cedēti capl̄o. quō differat reminiscentia a
mēoria z noua acceptione. Jn hoc scdo capl̄o tractat de
mō remiscendi. Et diuidit in duas ptes. Jn p̄ma ondit
quō remiscendo vnus motus apphensionis rei in p̄terito
sensate aliū seq̄tur. Jn scda pte ostendit quō reminiscētez
optet ab aliq̄ p̄ncipio remiscendo ꝓcedere. Scda ibi.
(Oportet aūt) Prima subdiuidit in duas. Jn p̄ma facit
qđ dictū est. Jn scda soluit quandā dubitatōem. Secun/
da ibi(Nihil aūt oportet intēdere) Prima iterū subdiui/
dit in duas. Jn p̄ma ondit in remiscentia motus semuicē
sequi. Jn scda ponit dām inter quosdā motus remiscen
tie. Scda ibi(Motus aūt hoz) Prima itez in duas p
titur. Jn p̄ma facit qđ dictū est. Jn secūda infert p. mo
dū corollarij q̄ ordine ꝓcedendū est in motib. reminist̄/

tie. Scōa ibi(Cū ergo reminiscimur) Quantuz igit ad primā pticulā vult phs hāc ꝯclusionē ꝙ remiscentie contingūt in nob ꝓ hoc ꝙ vnus motus remiscētie natus est seq̄ aliū. Quā sic ꝓbat. qz si vnus motus remiscētie de necessitate alū seq̄tur tūc manifestū est remiscentiā fieri. et ex eo apphenso qō in mēoria retentū est aliud q̄situ ꝑncipale reminiscēdo accipi. z hic est facilis remiscendi mot⁹. Verū tñ nō obstāte hoc ordine neccārio motuū ex pte reminiscibiliū nō sp neccārio z de necessitate sic mouet q̄s reminiscēdo. eo ꝙ remiscens non sp vtit tali ordine. sed potius frequēter. multotiēs em̄ ꝓcedit reminiscēdo ex ꝯsuetudine. Vñ motus q̄ nō sequunt se ſm rem ꝯsequunt se ſm cōsuetudinem Et ꝓterea accidit nob q̄sdā motus semel sumptos velocius meminisse q̄ alios q̄ multotiens facti sunt in nob. qō nō ꝓuenit aliūde nisi ex cōsuetudine Et hinc q̄dā semel videtes magz mēorāmur q̄ alia multotiēs videtes. qz sz sic ꝯsueuimus. Cū ḡ nō reminiscimur nisi nati sint seq̄ inuicē apphensionis motus ex ꝯsuetudine vel natura reminiscibiliū. manifestū est in reminiscētia vnū motū alium sequi. Quod erat ꝓpositum

Cū ergo reminiscimur mouemur ſm quendā poz motuū quoscq̄ vtiq̄ moueamur post quē ille cōsueuit. vñ z qō ꝯnter venamur meditātes a nunc aut aliq̄ z a sili aut ꝯtrario aut ꝓpinquo ꝓpter hoc fit reminiscentia

¶ In hac pticula phs infert ꝓ moduz corollariē oñdēdo quo ordine ꝓcedendū est in his motib⁹ q̄bus reminiscētia ꝑficit in nob. dicēs ꝙ cū remiscimur mouemur diuersis motib⁹ quodā ordine a poze aliq̄ motuū q̄uscq̄ quenimus ad illū quē cōsueuit cōsequi ille quē principaliter querim⁹ Facim⁹ aūt hoc meditando de aliq̄ principali qō ꝓt esse ꝑncipiū respectu oīm motuū siue illud sit sile. siue ꝯtrariū siue ꝓpinquū. Qō ꝓbat breuiter tali rōne. qa ꝓpter hoc fit reminiscētia q̄ est inuestigatio obliti vt scilz ipm q̄d a mēoria excidit rursus apphendat. hoc aūt fit ꝓcedēdo ab aliq̄ principio quodam ordine. ḡ reminiscētia etiā ꝓcedit quodā ordine motuū ab aliquo principio.

Motus em̄ hoz. hoz q̄dem ijdē. hoz autē simul. Illoz aūt partē habēt q̄re reliquū paruū qō motū ē p⁹ illū Querūt quidē igit sic et nō. q̄rentes autē sic reminiscimur cū post alterū motū ille fiat. vt autē ſm multa alteris factis motibus quales diximus fiebat ille

¶ Hic ꝯnter phs ponit diām motuū q̄bus ꝑficit reminiscentia dicēs. ꝙ q̄dam hoz motuū sunt ijdē sicut quādo vnū similiū apprehēdim⁹ in altero. vel ſm Albertum q̄n vnū eēntialiter z neccārio alteri ꝯtinuat ex natura rei. quidā sunt simul. sicut q̄n vnū ꝯtrariū apprehēdimus in altero. Quidā vero sic se habēt ꝙ vnus hz ꝓtem alioz sicut in quibusdā ꝓpinquis. z quia in vno ꝓpinquoz cōsiderat quod ptinet ad alterū. Jdeo illud residuum quod deest apprehēsioni cū sit paruū cōseqūtur motū ꝑtis accepti ꝑ ipm. Et subdit phs q̄ q̄dam reminiscēdo querūt principale remiscibile quod scrutant. sic vt nunc dictū est qz sz mot⁹ vn⁹ natus ē sequi aliū ex natura rei. Qui autem non querūt ipm reminiscibile sic vt sz in ipsum moueantur diuersis motib⁹ quoz vnus nō seq̄tur naturaliter alterū. illi tamē reminiscunt cum vnū motū accipiunt post alium ex quadā consuetudine reminiscētis vel memorātis. Nunc autem manifestū est ꝙ varijs existentib⁹ et succedentib⁹ sibi motibus ſm multa natus est ille seq̄ scilicet ad minus per consuetudinem

Nihil autē oportet intēdere que ꝓcul sunt quomō memorem. sed nō que ꝓpe Manifestū em̄ q̄ idē modus aliq̄liter Dico autem qūo dicit quod ꝯnter nō ꝑquirens neq̄ reminiscēs cōsuetudine em̄ consequunt motus. hic post hunc. Et cum igitur reminisci voluerit hoc faciet. queret accipere principiuz motus post q̄d q̄dem ille erit. Unde citissime z optime fiunt a principio reminiscētie Sicut em̄ se habent res ad inuicez in eo ꝙ cōsequenter. sic z motus Et sunt magis reminiscibilia quecūq̄ ordinationē habent aliquā sicut mathematica Que aūt ꝓpria. grauiter Et in hoc reminisci differt ab iterū addiscere quia ponunt quodāmodo moueri in id quod est post ꝓncipium. cum vero non sed ꝑ aliud non adhuc rememorat Multotiens aūt iam q̄dem nō potest reminisci. querens autē potest et inuenit Hoc autē fit multa mouēti si moueat hmōi motu quē cōseqūtur res. Deminere enim illud ineſſe potentiā mouentē. Hoc autez est. vt ex ipso et quibus habetur motibus moueatur. sicut dictum est

¶ In hac pte ꝯnter phs circa ꝓdicta soluit quandā dubitatiōem. hanc videlicet. quare illa q̄ procul sunt a ꝑsenti aliq̄n memorāmur potius q̄ que ꝓpe sunt. dicens. nō opz intēdere illi questioni quare sz illa que ꝓcul sunt memoramur z non eoz que ꝓpinq̄ sunt. Qm manifestuz est q̄ in ordinatis motib⁹ ex natura rei z in nō coordinatis ex natura rei sed sola cōsuetudine est idē modus quodāmō remiscendi aliq̄liter. qz sz vnus motus natus est alium sequi. z licet nō ex natura rei. tñ ex cōsuetudine. Similit reminiscēs in talib⁹ licet nō habeat principiū vñ querendo reminiscibile ꝓcedat. vtiq̄ tñ sic remiscens habz ꝓncipium a quo ꝑ consuetudinē moueat. Qō ꝓbat ꝑ hus duob⁹ signis. Primū est. qz facillime z optime reminiscimur a ꝓncipio totius negocij ꝓcedentes. Scōm signuz est q̄ ea que sunt bene ordinata ad inuicē sunt facile et bene reminiscibilia sicut cōclusiōes mathematice. Et q̄ nō sunt ordinata praue reminiscibilia sunt. Sicut em̄ se habent res ad inuicem in eo ꝙ ꝯsequenter sunt. ita z ipi motus reminiscētie cōsequēter se habēt. Et ꝓterea quando res bene ordinate sunt. facile sunt reminiscibiles. qz mot⁹ apprehēsionis eaz bonū habent ordinē. ¶ Et subdit. ꝙ in hoc qō iam dictuz est differt reminisci ab iterato addiscere. qz reminisci est quoddā moueri in id qō est post ꝓncipiū adhuc in memoria retentū a quo fit reminiscētie motus. Sed de nouo addiscere quod nō est aliq̄ modo memorari non est moueri in id quod est post ꝓncipiū sed ꝑ aliud de nouo acceptū. Ex quo infert ꝙ reminiscentia fit semp accipiendo vnū post aliud in memoria retentum. Jdeo frequenter et multotiens accidit aliquē non posse reminisci eius quod querit reminisci. Quercs autē

postea reminisci inuenit ipsum reminiscendo quod prius non poterat. Cuius causa est. quia aliquādo nō occurrit id a quo tanq̄ a principio fit reminiscētia. sed aliquod alterū quod fortius apparet. sedato aūt motu apparitiōis illius apparet. et relucere incipit principiuz ex quo procedit reminiscētia. Et ideo motus hmōi reminiscentie fit in eo qui multa mouet seu respicit in memoria retenta. et tā diu mouet donec inueniat et accipiat illud principiū a quo reminiscētia procedit post quod res oblita que p remini scentiā querit consequit. Heminere em̄ et reminisci nihil aliud est q̄z in memoria esse speciē seu potentiā mouentez et principiū vel pncipia ex q̄ vel ex q̄bus fit vel fiunt motus in illud quod a memoria excidit sicut dictum est.

Oportet autem acceptum esse principiū pp ter qd̄ a locis aliquādo oportet reminisci. Causa autem est quia velociter ab alio in aliud veniunt vt a lacte in album. ab albo autē in aerez. et ab hoc in humidū a quo meminit autūni aut q̄ rens horam. Videtur autem vniuersale principium et mediū omniuz. Si em̄ non prius cum in hoc veniat reminiscet aut non iam necz alū de vt si quis intellexerit in q̄bus. a b g d e z th. Si enim non in e. reminiscitur in th. meminit. Hinc em̄ ad ambo motū esse contingit et in a et in e. Si vero nō horum aliquod querit. in d g. veniens reminiscetur. Si in a z. inq̄rit. Si autem non in a. et sic semper

¶ In hac secūda pte pncipali huius capli ostēdit quod dam suppositū scz q̄ oporteat reminiscentē a principio p̄ mo incipere reminiscēdo. Et diuidit in duas partes. In prima facit quod dictū est. In scda reddit causam quare ex eodē pncipio pcedentes aliquādo reminiscimur zaliquādo nō. Secūda ibi(Eius aūt qd̄ ab eodē) Quantū ad primū in effectu vult hanc cōclusionē. Id a quo reminiscētie motus incipit. necessario est principiū et hoc vniuersale. Prima huius cōclusionis partē pbat duplr. scz a signo et rōne. A signo sic. quia ꝓpter hoc q̄ a principio reminiscēdo oporteat pcedere. necesse est reminiscēdo pcedere. aliq̄n a locis q̄bus vidimus vel audiuimus aliquata q̄ locus sit aliq̄n reminiscētie principiū Rōne sic. quia hoies velociter de vno in aliud mouent discurrendo ꝓpter habitudinē vnius ad alterum. vt a lacte in album. ab albo in aerem. q̄z scz album est perspicuū et aer similiter. licet differēter. Et ab aere in humidū. eo q̄ naturalis qualitas ipius aeris est humiditas. Ab humido aūt memorat aūtūni q̄ est calidus et humidus reminiscendo q̄rens hanc determinatā horā. Secūam ptem cōclusionis scz q̄ hoc principiū debeat esse vniuersale et mediū reminiscēdi omnia. pbat sic. Nam si dek q̄ prius cū hoc principiū apprehendit nō reminiscak. tunc sequitur. scz q̄ omino non reminiscak cum nullū habeat principiū reminiscendi. deficiente em̄ primo principio deficit secundū. Non em̄ potest dici q̄ aliunde q̄z ab illo primo vniuersali principio valeat reminisci. Quod declarat exēplariter in litteris fm grecum alphabetū ordinatis que sunt. a b g d e z th. Naz ponamus principia memorata ex q̄bus pcedit reminiscentia illas litteras. scz a b g d e z th. tunc si in e. principio nō reminiscit rei que sit tunc in th. recordabit quod est primū. Nam ipsum quesitū ex vtriscz his contingit notisci. sicut ex principijs reminiscēdi. Cōtingit etiam idez quesitū reminiscibile noscī in a. sicut in primo principio. et in e. sicut in quinto principio. quia velox est pcessus in motu reminiscentie de vno in aliud. Si vero dicatur q̄ non fiat reminiscētia in aliquo horū principiorū reminiscendi. et q̄ non q̄rit aliquod illorū tanq̄ principiuz reminiscendi in g. veniēs reminiscetur vel in th. vel in z. et sic oportz recordari aliquod eorū que sunt in consequens dicte numerationis. quia als non pcederet reminiscētia ex principio quia ista sunt principia reminiscēdi et non alia. Si autez dicak q̄ in nullo cōsequentiū fiat reminiscētia. tunc oportet q̄ fiat in principio quod est a. q̄z aliter nō fieret ab aliquo pncipio. qd̄ esse nō pt. etsi incipiat ab a. g tunc semp fit reminiscētia a pncipio vlt et simplr primo

Eius autē quod ab eodē aliquādo quidem meminere. aliqū autē non causa est. q̄z contingit ad plus motū esse ab eodez principio vt ab ipso. g. in z. aut in d. Si ergo non p antiquum mouek incōsuetius mouek Tanq̄ em̄ natura iā consuetudo est vnde que multotiens intelligimus cito reminiscimur. Sicut em̄ natura hoc post hoc est sic et operatio hoc multotiēs naturam facit. Quoniā autē sicut in his que sunt natura sic et extra naturaz et a fortuna et adhuc magis in his que p consuetudinē sunt quibus natura nō similiter inest. quare moueri aliquādo et ibi et aliter. aliterq̄ cum retrahak inde ipse casu quoq̄ et propter hoc cū indigeat nomen reminisci dissimile quo scim⁹ soloecizamus. Reminisci quidem igitur hoc accidit modo

¶ In scda pticula huiꝰ ptis pncipalis ostēdit quō ptingit aliq̄n reminisci. ex eodē pncipio reminiscēdi. pceden do. et aliq̄n nō. dicēs in effectu hāc cōclusionē q̄ ab eodem reminiscendi pncipio ptingit q̄nq̄z reminisci et q̄nq̄z nō Quā pbat duabꝰ rōnibus. Prima q̄z idem principiuz q̄nq̄z est principiū reminiscendi pluriū sicut in exēplo predicto ex ipso g. reminiscendo mouemur in z. et in d. Contingit autem nos magis assuetos esse et ex antiquo moueri reminiscendo potius in vnum q̄z in aliud. Cum igitur volumus reminisci ex tali pncipio quod minus consueuim⁹ tunc illius reminisci non possumus. Consuetudo em̄ est tanq̄ natura vel altera natura. Unde que multotiens apprehendimus et intelligimus ita vt in consuetudinem ducamur cito reminiscimur. Sicut em̄ in natura vnum naturaliter alterz sequitur. ita ex pte reminiscētis sepius hoc quod post illud apprehendendo naturā quandā siue consuetudinē facit. Secūda ratio. quia sicut in operibꝰ naturre aliquid cōtingit extra naturā. scilz a casu et fortuna. sic etiā multotiens fit in his que fiunt per cōsuetudinem. cōtingit et accidit aliqua ꝓter consuetudinē. Consuetudo em̄ minus firmata est q̄z natura Et ideo q̄uis de vno in aliud reminiscendo ex quadā consuetudine reminiscēs decurrat talis tamē cōsuetudo deficit aliqū. q̄z scz reminiscens distrahitur et euagari incipit ad aliud. Et cum sic reminiscens retrahitur a consuetudine et indiget reminisci aliquod nomen. quod prius audiuit. tunc accipit

De mō reminiscēdi exptē tēporis preteriti

dissimile nomē prius auditō qđ sit illud ꝑm aliquid. Et qz tūc nec consuetudine nec naturali ordine iuuat facit soleo cissimū i remiscēdo siue incōueniētes ꝓpias. z ordiatō nes incōueniētes Epilogādo g̃ ōr qremisci accidit h̄ mō

Maxime autē oꝑtet cognoscere tempus aut mensurāte determinate aut infinite. Est autem aliq̄d quo iudicat maius z mīꝰ. Rōnabile autem sicut z magnitudines Intelligit em̄ magnas z procul nō extēdendo ibi intelligentiā sicut visum dicūt quidā Et nāq cum nō sint simiſ intelligat sed ꝓportionabili motu. Sūt em̄ in ipsa similes figure z motus Quō em̄ differt cum maiores intelligat aut qz illa intelligit que minora Oia em̄ que inter minora et ꝓportionabiliter et que extra Est autē forte sicut et spēbus z ꝓportionabile accipe sed in ipso sicet distātijs Sicut ergo si ꝑm a b. b e mouet facit g d. ꝓportionabile em̄ est a g. z d g. quid g̃ magis g d. q̄z i facit. aut sicut a g. ad a b. se bz sic k t. ad t m. se habet Scōm hos igit simul mouet Si vero ꝑm a z. z i. velit intelligere. ei quidē q̄ g b. b e. similiter intelliget. sed pro t c k l m. intelliget Ue enim se habent sicut c a. ad b a.

¶ Istud est terciū capl̄m. in quo ꝓbs determiat moduz remiscendi ex pte tpis. Est diuidit in duas ptes. In pma oñdit quō anima ꝓgnoscit tēpus z ꝑcipue ꝑteritum. In scda q reminiscēs neccārio ꝓgnoscit tēpus reminiscendo. Scda ibi (Cū igit.) Quantū ad pmā ptē ꝑmo ꝓponit ꝓbs ꝓpositū qđ intēdit dicēs q oꝑtet reminiscentē mame ꝓgnoscere tēpus ꝑteritū sez ꝑm q est mēsura remisibilis. z hoc altero duoꝝ modoꝝ. sez determiate vel indeterminate. Quo ꝑambulariter sic ꝑmisso declarat q̄ mō aīa nata sit tēpus ꝓgnoscere. dicēs q aliq̄d vnū z idē est in aīa quo iudicat z cognoscit magis z minus in tpe. Quod sic ꝓbat. qz sicut aliq̄d est in aīma q̄ iudicat magnitudines. ita aliq̄d est in aīa quo iudicat z ꝓgnoscit tēpus. Intelligit aūt aīma magna z ea que ꝓcul sunt ꝑm distantiā. nō extendēdo ibi intellectū. sicut quidā sez platonici dicūt visum extēdere radios suos emissos ab oculo vsq ad rē visam. Quia sic nō posset aīma intelligere nisi magnitudines exītes. qđ falsum est. Intelligit em̄ magnitudines cū nō sint ꝓpter ꝓportionabiles mot⁹ figuras et imagines in aīa exīstētes ex magnitudinib⁹ ꝓus apprehensis. g̃ etiā sic ꝓgnoscit tꝑs ꝑteritū. ipm em̄ nō exīstit. intelligit ergo ipm sicut ꝓns ꝓpter spēm eius q̄ remansit. Et p illius maiori intellectu mouet ꝓbs dubitatōnem hāc videz Quō differt aīma a se cum maiora intelligat z mīora. Et rñdendo ōr qz ea q̄ sunt intra in aīa. etsi mīora q̄dem sunt reb⁹ ad extra quaꝝ st̄z signa. tñ ꝓportionabilia z ꝓportionata sunt ipis. Est em̄ forte ꝓportionabilitas quedā inter spēm. tꝑs. z distātias. z iō vnū intelligitur p reliquū. Qđ manifestat ꝓbs exꝑplariter in lra. Sit em̄ a b. res aliqua cui adiacet q̄n. qđ derelinq̄tur circa eā ex adiacentia tēporis. Cum igit potentia aie q̄ est primū sensitiuū aliquod accipiat a sensibilib⁹. dicamus qz rei sensibilis sez a b. spēs exīstens in sensu cōi sit b e. Et qz quod in sensu cōi est ꝓnter mouet intellectū vel memoriā q̄ est intelligibilū p accns. erit ex ꝑte etiā in ipsa memoria spēcies a sensu cōi derīuata rei sensibili. ꝓportionata. z vocet g d. ita q in memoria a q̄ reminiscentia incipit. sit aliquod rei ad extra ꝓportionabile. vt sez p ipm in rē in ꝑterito ap ꝓhēsam valeat ꝙuenire. Preterea. ponam⁹ qz i. sit res alia cū alia dīna tpis ꝑteriti cuius spēs in sensu communi sit t c. z ꝓnter ab eadē re in memoria intētio seu spēcies sit k l. Si g̃ q̄rat aliq̄s quare a b. in memoria facīat potius g d. q̄z k l. dicemus qz sicut d g. se hz ad a b. ꝓportionabiliter. s. sicut spēs z intētio ad rē cuius est spēs z intētio. sic se habet ꝓportionabilit̄ t c. in sensu cōi ad k l. in memoria. eo q vtrūq eoꝝ est spēs eius quod est z i. sez rei ad extra. Igit anima ꝑm hos motus seu ꝑm has spēs mouetur siliter. qz cōtinuitas inter ꝑmū mouēs z vltimū motum siue incipiat motus a reb⁹ extra siue incipiat ab aīa. et sic soluta est q̄stio ꝓus inducta. q̄n em̄ a b. qđ facit i memoria g d. nō habet ꝓportionē ad k l. z i. iō nō facit in memoria sil̄em intentōem. Si vero aīa velit intelligere siue ꝑ intellectū accipere. z i. omino siliter intelliget ipm in suo ordine sicut intelligit a b. p g d. in alio ordine. Sic igitur p spēs q̄ sunt in sensu cōi intelligit. prime rē sensibilē cuius est spēs sez z i. Motus em̄ q̄ sunt t c. z k l. oino similē se habēt ad inuicē. sicut se habēt ad inuicē a b. z b e. z g d. in ordine alio. Patet igitur ex oīb⁹ h̄is q ꝑ spēs reꝑ deuenit anima in res absentes z ꝑsentes

Cum igit rei qz simul fiat motus z tpis tunc memoria agit Si autē putet nō faciēs memoriā Nihil autē enim ꝓhibet mētiri quēadmodū et videri memorari nō memorantē. agentē autē memoria nō putare. sz latere memoratū nō est. hoc enim erat ipm memorari Sed si q̄d rei fiat sine eo quod tēporis aut ipse sine illo nō reminisci Qui vero est tēporis duplex est Aliquando quidē mēsura nō meminit ipsum. vt qz tertia die quod tamē aliquādo fecit. Aliquādo autem et mēsura sed memorat q̄nis non mensurā Cōsueuerunt enim dicere quoniam memorātur quidē. quando tamen nesciunt. cū ipsius quando nō cognoscunt quantitatē metro

¶ Hic cōsequēter in secūda ꝑte huius capl̄i probat ꝓpositum videlicet q necesse sit reminiscentē cognoscere tꝑs Et hoc in effectu tali ratione. Reminiscentia terminat ad memoriam sicut dictum est. sed memoria est temporis ꝑteriti z memorantē oꝑtet tēpus cognoscere. ergo et reminiscentē. Minorē ꝓbus sic ostendit. quia memoria non agit neq̄ fit nisi cum sil̄ occurrit motus rei et tēporis. Nam si aliquis putet se cognoscere rem ꝓius cognitam. que tamē ꝓius non fuit cognita. non videtur memorari. sed decipitur. Nihil autez ꝓhibet sic aliquē se credere memorari q̄uis non memoret. z sic sibi mentiri memorantem esse. cum tamen non memoret. Similiter hoc accidit quando aliquis accipit et meditatur ea que sunt in se ꝑterita. z non accipit vt ꝑterita. sed sicut simpliciter intellecta vel sensata. non referendo ad rem ꝑteritā vt ꝑterita est. et sic contingit agentē memoriā non putare se memorari. Memoratū em̄ vere memoratuz. latere non potest. quoniā memorari est memoratū cognoscere. Vel vt exponit Alb. Non ꝓtingit opinari aliquē simul

De dr̃ña mẽorie et reminiscentie ex pte subiectorũ.

esse ẽ gentẽ cum actio sit tm̃ circa presens ⁊ memorantes. Reḟrtur ergo ad reminiscentiã tp̃is noticia. Vñ si fiat acceptio rei sine apphensione ꝓpis vt hmõi. nõ est reminiscentia. Cõtingit aũt remiscentiã esse tp̃is duplr. scz determiate ⁊ determiata mẽsura. vt qñ ꝓgnoscit aliqd factum in p̃terito determiato. s. tercia die ⁊c. Aliqñ indeterminate ⁊ nõ determiata mẽsura ad p̃ns. vt qñ cognoscit aliquod in p̃terito factum. sed nescit quãdo. qz metro certo quãtitas ipsius quando non cognoscitur.

Q̃dem igit non ỹdẽ sunt memoratiui ⁊ remiscitiui in p̃oribꝫ dcm̃ est Differt aũt mẽmora ri a remisci nõ solũ ꝑ in tp̃s. sz qm̃ ipo q̃dẽ mẽorari ⁊ aĩaliũ alioz ꝓticipãt multa sed reminisci nullũ vt ẽ dicere q̃ ꝓgnoscunt aĩaliũ nisi bõ Lã aũt qz remisci est vt syllogism9 q̃dã. Qõ em̃ prius aut vidit aut audiuit aut aliqd hmõi passus fuit syllogizat remiscens ⁊ est vt q̃stio q̃dã. hoc aũt q̃bꝫ ⁊ deliberatiuũ ineſt natura. solũ accidit Et nanqꝫ deliberare syllogismus quidam est

¶ Jstud est q̃rtũ cap̃. Jn q̃ oñdit dr̃ãm mẽorie et remiscerie ex pte subiectoꝝ. Et diuidit in tres ptes. Jn ꝑma facit qõ dcm̃ est. Jn scda remouẽdo dubiũ incidẽs ostendit remiscentiã nõ eẽ passionẽ ptis intellectie. separate sltẽ. Jn tercia ponit dr̃ña inter mẽoratiuos ex pte naturalꝫ cõplexionis Scda ibi(Q̃ aũt corpa) Tercia ibi(Sũt aũt ⁊ supioza) Quãtũ ad ꝑmã ptẽ dt q nõ solũ in h̃ differt mẽoria ⁊ remiscẽtia. Quia scz bñ mẽoratiui non stbñ remiscitiui. vt in p̃oribꝫ dcm̃ est. Nec soluꝫ scdo dr̃ñt ex pte tp̃is. qz scz mẽoria nõ est cũ interruptõe tp̃is ꝓ oblitionẽ sicut remiscẽtia. Sed etiã tercio in h̃ dr̃ñt ex pte subiectoꝝ. qz mẽorari multa aĩaliũ ꝑter hoiem ꝓticipãt. sed remisci nullũ vt ita dicaꝫ aĩaliũ ꝓticipat nisi hõ. Cuius rõ est. qz cũ remisci sit inuestigatio ꝓ mẽoriã. est velut syllogismus q̃dam Syllogizat em̃ resmiscens id qõd prius vidit. audiuit. vel passus est. ex aliq̃ cognito ꝓcedens. ⁊ sic fit cũ inq̃sitione seu q̃stione. Hoc aũt q̃uenit solũ rõem ⁊ deliberatiõem habentibꝫ ordinantibꝫ añcedẽs ⁊ p̃ns. Rõ em̃ deliberãs vnuꝫ ex alio est ꝓ modũ syllogismi. ⁊ deliberare syllogismus quidam est

Q̃aũt corporea q̃dã passio sit remiscẽtia q̃stio in tali pht̃asmatis signũ. turbari quosdaꝫ cum nõ p̃nt reminisci. ⁊ valde adhibẽtes diligẽtiã ⁊ nõ adhuc conãtes reminisci nihil minus ⁊ maxime melãcholicis Hos enim pht̃asmata mouẽt maxime. Causa ãt q̃ nõ in seipis esse reminisci. qz sicut p̃icientibꝫ nõ amplius in ipis sistere. sic ⁊ remiscẽs ⁊ inuestigãs corpale aliqd mouet in q̃ passio est Maxime ãt turbant q̃bꝫ humiditas fuerit exñs circa locũ sensitiuũ Hõ em̃ facile pausat mota q̃uisqz supueniat q̃d q̃rit et recte ꝓcedat motus. Vñ ⁊ ire ⁊ timores cum cõtra mouerint ⁊ contramouentibꝫ iterum his nõ cedant sed ad eadẽ cõtra mouent. Et cõpatiãt hec passio noĩbus ⁊ melodijs ⁊ rõnibus cũ per hoc fiat aliqd ipoꝝ valde ¶ Pausantibꝫ em̃ ⁊ nõ volentibꝫ accidit iterum cantare aut dicere

¶ Jn hac secũda pte huius capli ostẽdit q̃ reminiscẽtia non est passio partis intellectiue sed sensitiue. Quum em̃ statim dictũ sit q̃ reminiscẽtia est cum deliberatione syllogizante posset forsan alicui videri reminiscẽtiã esse passionem ptis intellectiue separate Hoc ergo remouendo ostẽdit ipam esse passionẽ partis sensitiue volens in effectu hanc conclusionẽ. Reminiscentia est passio q̃dam corporea. Quã ꝓbat ratione ⁊ signo. Rone sic. quia patit a sensibili phãtasmate. A signo sic. qz homines volentes reminisci ⁊ ad hoc magna diligentia adhibẽtes ꝓturbant cum nõ possunt reminisci. Hoc aũt no esset nisi reminiscẽtia sic esset passio corporea. Similit aũt volẽtes ⁊ conantes desistere ab aliquoꝝ remiscentia nõ possunt desistere sed adhuc reminiscunt nihil minus q̃ ꝑius: Quod maxime melãcholicis contingit quos fortiter phantasmata mouent ⁊ maxime ꝓpter siccitatẽ. Et huius causa est. qz reminisci non est ipsius a se. ita q̃ sit in arbitrio eoꝝ stare ⁊ ꝓcedere in motu remiscentie. Sicut em̃ nõ est in potestate p̃icientis quãdo iam ꝓiecit facere ipm̃ ꝓiectum quiescere. Sic nõ est in potestate volẽtis reminisci quãdo iam mouet aliquod phantasma corpale facere statim cessare motũ phãtasmatis hmõi Vnde ⁊ in isto maxime pertur bant illi qui habẽt cerebꝝ humidũ nimis quod quando cõmotũ est nõ faciliter cessat a suo motu donec ꝓueniat ad terminũ suum. Et similit est in passionibꝫ appetitus sensitiui. scz ira timore. ⁊c. Nam irati ⁊ timentes non p̃nt ꝓpter motũ contrariũ ire vel timoris in organo corporeo quãdo volunt a motibꝫ hmõi passionum cessare. sed sese opponentibus ⁊ cõtramouentibꝫ eundẽ motuꝫ excitant. Et ideo illa passio scz inuolũtarius cursus reminiscentie comparat nominibꝫ siue verbis in loquela et melodijs. et rationibꝫ argumentatiuis. Quia a talibꝫ aliquando multũ quiescentibus ⁊ pausantibus accidit iteruꝫ loqui cantare et arguere.

Sunt autem et superiora maioza habentes et non p̃ius memoratiui q̃z cõtrarij ꝓpter id quod grauitatẽ multã habent in sensibili Et quia neqꝫ a principio motus possunt immanere sed dissoluti sunt neqꝫ in reminiscẽdo facile recte ꝓcedunt. Penitus autem noui et multũ senes immemores sunt ꝓpter motum Hi quidẽ em̃ in decremento. illi vero in augmento multo sunt. Amplius autem pueri gnosi sunt vsqꝫ ad longã etatem. De memoria q̃dem igitur et memorari que sit natura ipsoruꝫ et que eoꝝ que anime memorent animalia ⁊ de reminisci quid est et quomodo fit et ꝓpter quã causam dictum est

¶ Jn hac tercia parte determinat differentiam inter memorantes ex parte naturalis cõplexionis. Et tõtũ deseruit ad principale ꝓpositum ostendendũ videlicet q̃ remiscentia sit corporea passio. Vnde ꝓbando eam corporea passionẽ ponit triplicẽ dr̃nam inter memorãtes ex pte cõplexionis organi. Prima est q̃ hoies q̃ h̃nt supioza maioza fm̃ ꝓportionẽ ad inferiora sz̃ ꝑius memorantes

ꝓpter duo Primū est.qꝛ tales in cerebro magnas habēt grauitates.7 ideo nō vniformiter 7 clare ordinantꝰ in eis spēs sensibiles. Secōm est.qꝛ tales hñt multos motus in cerebro.7 ideo spēs in eis recepte male reseruāt.neq; isti in reminiscēdo facile quiescūt.sed mouentꝰ multū 7 facilꝭ et ideo sunt cōiter bone reminiscētie. Scōa est. q multū senes 7 iuuenes sunt īmemores. Iuuenes ꝓpter motum augmēti 7 nutritionis. Senes vero ꝓpter motum decremēti. Tercia dīa est q pueri ad longū tps sunt gnanosi hñtes supioza mēbra maioza in ꝓportione ad inferioza. Et ideo etiā ex causa tā dicta sunt īmemores naturaliter Epilogādo ḡ ꝛcludit pbs dicēs. De mēoria ꝯdem igiꝭ et mēorari q̄ sit natura ipoz 7 que sunt quoz est memoria obiectū. scz memorata. 7 siliter de reminisci quid est 7 quomō fit 7 ꝓpter quam causam dictum est

Circa hunc tractatū mouetur hec questio. Vtrum differant ab īuicez memoria et reminiscentia.

¶ Et arguiꝭ ꝓmo q non. qꝛ remiscentia non videt esse nisi q̄dam resumptio memorie p obliuionē delete. Sed memoria resumpta est ipa memoria vel ad minus sehabet vt motus ad terminū suū ad quē. q̄ nō distinguunt.

¶ Scōo sic. sicut memoria est motus cōtinuus. ita etiaz videt de reminiscētia. qꝛ nisi sic. ad reminiscentiā reqreret obliuio. sed hoc est falsum. qꝛ sic reminisci nō eēt nisi iterad discere qđ falsum ē ¶ Tercio. si differrēt hoc eēt ex eo qꝛ mēoria solū in brutis essz. reminiscētia vero in hōibus Sed hoc est falsum. qꝛ reminiscētia est passio corporea. vt dr in textu. ḡ ꝛuenit solū pti sensitiue 7 nō intellectiue sed sensitiua ps cōuenit brutis. Et hoc cōfirmaꝭ. qꝛ multis aialibꝰ videt inesse q̄dā discursiua ptās. vt de canibꝰ. de cattis. simeis. 7 vulpibꝰ. elephātibꝰ. 7 de pigmeis maxime. Et hoc etiā īmuiꝭ ex pbis pbi in textu q dr qꝛ remisci nulli aialiū inē nisi hōi vt ita dicaꝭ. Nō em̄ dr absolute reminiscentiā brutis nō cōuenire. sed cum illo addito vt ita dicaꝭ. vñ videt īmuere velle remiscentiā q̄busdā brutis etiā ꝓpetere ¶ In oppositū est p hoc determiatio in p̄senti. Pro rnsione sunt duo discursus. Quoz primi

Maioꝛ Que pdit p obliuionē mēoria. inuenit inuestigatione remiscentia **Minoꝛ** Hec inuestigatio est. ordinata fm naturā obliti. vel cōsuetudinē memorātis. inq̄sitio **Cōclusio** Igiꝭ cū talis dispositio prouida sit discursus rationis ad memoriā reflexe. soli homini conuenit vsus reminiscentie

¶ Maioꝛ pz. Nā vt refert Alb. tradūt cōcordit Auerroys Auicēna Alexāder Theomixtius 7 Alphorabius q̄ remiscētia nihil aliud est nisi inuestigatio obliti p mēoriā. Dicūt em̄ dicti p hoc. tria reqri ad remiscentiā. Quorū primū repētatio imaginis vt imaginis 7 hoc nō fit nisi p mēoriā p se. incipiente a phātasmate. p accns aūt ab intellectu. Secōm est descriptio figure 7 adaptatio fm q dz esse. 7 hoc fit virtute q̄ dr imaginatiua q̄ adunat figuras 7 eas adaptat. 7 iō integra vis remiscentie est in bona imaginatione aut phātasia. Tercū est q aralbes vocāt virtutē distinctiuā q̄ est ꝓponens oia hec. 7 attribuēs rei in p̄terito sensate oibus modis q̄bus attribui pōt. scz p sile. p ꝓtrariū. ꝓinquū. p locū. p tps. 7 alijs modis de q̄bus infra dicet ad eliciendū 7 resumendū qđ p obliuionē cecidit. Et q̄ ad hoc vltimū remiscentia solis hōibus cōpetit. Istis ergo sic stantibꝰ 7 habitis incipit reminiscentie inq̄sitio a phātasmate seu intentione ad imaginē se reflectorquēdo. 7 ꝓter ad rem in p̄terito sensatam. non absolute vt facit memoria. sed in potestate intellectus ad memoriā. 7 ad alias vires reflexi. cōponendo et dividendo. attribuentis rei in p̄terito sensate 7 quasi p obliuionez delete. Ex quo patet q motus reminiscētie est sicut motus interceptus. quia non cōtinue per eandem formā reflectitur in rem. eo q illa cecidit in obliuione vel in toto vel in parte. Est etiā motus reminiscētie diuersus Quoniam est ex multis formis similiū. scz antecedentiū et cōsequentiū. 7 locoꝝ. 7 tempoꝝ. 7 eorum que accidunt rei quesite p reminiscētiam. Quapropter quia motus reminiscētie est interceptus siue discōtinuus. 7 etiaz diuersus nō solum numero sed quodāmodo specie. Ideo dicunt p dicti pbi memoriā digniorem reminiscētia. sicut motus cōtinuus 7 vniformis digniorem est motu intercepto 7 diformi. Et quia tria p̄dicta ad reminiscentiā ordine quodam requisita ex inuicē dependēt. ideo vnū ex altero leditur. 7 per cōsequens impedit reminiscētie actus. Et modus huius est. quia semp id quod est corporali⁹ ledit illū quod est spīalius. Sensus aūt cōis ledit phantasiā 7 nō ecōuerso. 7 phantasia ledit memoriā. 7 nō ecōuerso. Memoria autem lesa ledit intellectū distinguentē. 7 non ecōuerso. Et ideo aliquādo bene vtimur imagine vt imagine. 7 bene 7 distincte reflectitur 7 attribuit rebus. tamen quia lesa est phantasia in adunando imagines eoruz que circūstabant rem quā q̄rimus. non cōtingit reminisci eoz que intēdimus. Et hac de causa bene volentes reminisci trahunt se a puro lucido 7 vadunt ad obscurum priuatū qꝛ in publico lucido spargunt imagines sensibilium 7 cōfunditur motus eorum. in obscuro ordinātur 7 ordinate mouentur. Et hinc est q Tullius in arte memorandi quā ponit in secūdo rhetorice p̄cepit vt imaginemur loca obscura parum lucis habētia. Et quia reminiscentia requirit multas imagines. 7 non solum vnā. p̄cepit idē Tullius vt similibꝰ multis id quod retinere 7 reminisci volumus figuremus et figuras adunemus. Et dat exemplum vt si volumus reminisci eius qui aduersaꝝ nobis in iudicio imaginemur aretez in obscuro magnis cornibus et magnis testiculis contra nos veniente. Cornua enim reducēt in recordatōem aduersarij 7 testiculi in dispositionem testium. ¶ Arguitur. perdita a memoria nō reparat vel inuenit reminiscentia. Probatur. quia reminiscentia est memoria posterior 7 memoriā p̄supponit. Solutio. Reminiscētia memoriā p̄cedit. 7 sequitur. et cum ea simul est. In ratione potentie quidem absolute identificantꝰ in eodem fm rem. 7 sic non p̄cedunt se. In quantū vero actus nominātur in potētia sic p̄cedunt se mutuo. Nam memoria p̄cedit reminiscentiam dupliciter Uno modo vt p̄fecta 7 completa. quia necessario memoria p̄fuit que p reminiscentiā reparatur 7 fm aliquid. Et imp̄fecte p̄cedit. quia reminiscētia ex eo quod remanet p̄cedit reminiscendo. Precedit autem reminiscentia memoriā. quia eam iterū renouat quantū ad id qđ a memoria excidit Licet em̄ intentio in memoria 7 imago in imaginatiua contrariū non habeāt. tamē quia sunt in potētia mobili 7 in eodem statu nō manente. iō ex parte cōseruātis corrūpunt. qđ corruptibile est et multipliciter

Soli homini cõuenit vsus reminiscentie

variabile. Immo forti motu memorie q̃ afficit̃ vna vel alia intentõe remittit̃ apparitio pẽxntis intentõnis in ea exñtis. t qñq̃ oino abstergit̃. et silr̃ dr̃ de imagie in ꝑtute imaginatia. Nõ sunt etiã intentões oino ũmateriales sicut nec imagines. t g̃ nõ manẽt in suis subiectis ũmobilit̃ sicut spẽs intelligibiles in intellectu. Arguit̃. Multa pdidit memoria q̃ p reminiscẽtiã inueniri t resumi nõ possunt Sor̃. vex. ẽ. Nõ eĩm oĩm inuẽtrix ẽ remiscentia q̃ pdidit memoria. sed solũ q̃rundã q̃ sez aliq̃ mõ mãserũt in memoria sez fm sui ꝓpr̃ẽ. vel in silr̃ vel in ẽrio. vel i eo qđ cõsuetudie altez a memoria elapsus inferre soleat. Sed alia nõ resumũtur p remiscentiã. sed p nouã addiscitõem t nouã actionẽ sensibil̃ in sensum ¶ Minor pz. qr reminiscẽtia fit cũ q̃dã discursu q̃ reminisces mouet̃ de nori noticia in ignoti noticiã. s. ex noticia ꝓncipij vñ. ꝓcedit in noticiã ignoti q̃siti ꝓncipalis qđ a memoria excidit. talis aũt est ordinatus g̃ remiscentia ẽ ordinata inuestigatio. Ordinata q̃dem fm naturã obliti vel fm ꝓsuetudinẽ memorãtis. Cuj rõ est. qr vt dr̃ Alb̃. in ẽmẽro. Ordo ipsius ꝓncipij remiscibilis t illj qđ q̃rit̃. vel sumit̃ ex ꝓte remiscentis vl̃ ex ꝓte remiscibilis. Si ꝓmũ tũc est ordinata fm ꝓsuetudinem. Si scõm. hoc est dupl̃r. qr aut est ordo necessitatis aut ꝓbabilitatis. Si necessitatis tũc ex ipso statim venit in q̃situ. Quãto ei ordo reminiscẽtie ad q̃situ fuerit cẽna lior̃ tãto velocior̃ est remiscẽtie mor̃. Si ẽro fuerit ordo ꝓbabilis. aut g̃erit ꝓbabil̃. ꝓbabilitate dialectica vt in pluribꝫ. aut ꝓbabilitate rhetorica. Primo⁹ fit ex silr̃. ex ẽrio. ex ꝓpinq̃tate. vel alia hĩtudine loci dialectici. Scõo mõ fit p locũ rhetoricũ inuẽtio rei q̃site p ꝓncipiũ remiscẽtie in memoria seruatũ. Et qr q̃nto ordo ꝓncipij remiscibilis t ꝓncipal̃ q̃siti fuerit certior. tãto remiscentia est regularior. Jõ ordo q̃ est ex ꝓte reminiscibil̃ t ꝓsuetudinis sit̃ est certior eo q̃ est ex altero tm̃. t q̃ est ex ꝓte remiscibilis certior t regularior est. eo q̃ est ex ꝓsuetudine. Et qui est neccarius certior est eo q̃ ex ꝓbabilibꝫ ẽ Et q̃ ꝓbabil̃ est ꝓbabilitate dialectica certior t regularior est eo q̃ ꝓbabil̃ ẽ tm̃ ꝓbabilitate rhetorica. Etsi q̃ sit memoria artificialis qr tũ ars naturã imitat̃. iõ ordo ille ex aliq̃ hor̃ dicẽdus est. s. ꝓncipij remiscibilis ad id qđ remiscẽtie actu q̃rit̃. ¶ Circa hoc notandũ. q̃ ad bñ reminiscendũ t ad ꝫ qr remiscẽtie inq̃situus mor̃ fiat faciliter. req̃runt̃ q̃tuor. Primũ est ordo debit⁹ remiscibilis siue sit ex ꝓsuetudie siue sit ex ꝓte remiscibiliũ. neccar⁹ vel ꝓbabil̃. Et q̃nto ordo iste fuerit infallibilior tãto reminiscẽtie inq̃sitio ẽ facilior. Scõm est q̃ remisces attendat diligẽter ad imagines t intẽtiones. eas retorquẽdo ad res q̃r̃ st̃ vel imagines vel intẽtiones. t q̃ntũ possibile est cũ ammiratõe vel intentõe aliq̃ boni vel mali cũ delectatõe vel tristicia. Tertiũ. freques meditatio intentionis ꝓut ad q̃situ remiscibile referr̃. Quartũ q̃ ꝓcedat a ꝓncipio. Cuj signũ est. qr volẽtes remisci alicuius versus in psalmo incipim⁹ a ꝓncipio. Sicut eĩm de mõte descẽdens tãto mouet̃ impetu ost⁹ q̃nto ab altiori situ incepit. sic tãto remisces remiscit̃ celeri⁹ q̃nto plus a ꝓncipio inceperit. ¶ Cõclo pz. qr in q̃sitio remiscentia est q̃daz discursus q̃ ꝓcedit̃ de nori noticia ad ignoti noticiaz. vel de magis noto ad min⁹ notũ. t p ꝓns ordinata ẽ. Nõs aũt est ordinare g̃ soli⁹ hois ẽ vsus seu opatio remiscẽtie. Est ãt iste discursus ipius rõnis ad memoriaz reflexe q̃m rõ seu intellect⁹ fm se. p se circa intelligibilia versat̃. t nõ circa sensibilia. vel sensibiliũ ꝓditiones t phantasmata seu intentões. g̃ actus iste ẽ rõnis ad memoriã ꝓncipaliter reflexe. t ex ꝓñti ad alios interiores in hoc actu reminiscẽtie ministerialit̃ seruientes sicut st̃ phãtasia. estimatiua. et imaginatia vt supr̃ dcm̃ est. Et qr remisci est actus rõis ad sensibilem memoriã reflexe. g̃ nõ cõuenit brutis neq̃ etiã puris intellectualibꝫ substãtijs sz soli hõi. ꝓprium est remisci in q̃ spũalia t sensibilia ꝓpriũgunt̃. t p ꝓns actus itellectus t sensus in hoie ꝓuenunt. Sed q̃. ista inq̃sitio ordinata videt̃ esse mor⁹ memorie fm q̃ identificat̃ remiscẽtie vel fm q̃ dr̃ reminiscẽtia. g̃ nõ est rõnis ad memoriã reflexe. Solo Iste mor⁹ inq̃sitõis discursiue est rõnis t memorie seu remiscentie. sz dr̃iter. Rõnis q̃dẽ ꝓncipaliter. t memorie ministerialit̃. Ministerialit̃ q̃dẽ. Tuz ꝓmo. q̃a intellectus nõ ꝓt circa sensibilia simulacra discurrere inq̃situe nisi ꝓuertẽdo se ad intentõem in memoria existentez. Quẽadmodũ eĩm dicim⁹ quẽlibet intelligentẽ phantasmata speculari. sic dicim⁹ quẽlibet remiscentẽ intentiões in memoria ꝓseruatas speculari. Ad memoriã aũt non ꝓt se illo mõ ꝓgnitiue ꝓuertere. nisi memoria viuaciter opante circa intẽtiones. t sic intellectui subseruiẽre t ꝓ tanto ministerialiter discursiue inq̃rit. Tum scõo discursiue inq̃rit q̃m cũ memoria ex redũdantia t ꝓticipatione rõnis efficit̃ q̃dãmodo rõnalis. Jõ etiã actus inq̃sitionis sub ꝓticipatione rõnis elicit̃ a memoria fm q̃ remiscentia dr̃. Et licet actus iste a memoria elicitus fm q̃ stat sub ꝓticipatõe rõnis sit distinctus ab actu elicito intellectus ad memoriã reflexi. tm̃ q̃ vnus est in aliũ ordinatus. ideo non sunt simplr̃ duo dicẽdi. sed est vnus vnitate ordinis pfectus et cõpletus. Et nõ solũ hanc eminentiaz sortit̃ memoria in hoibus ex ꝓticipatõe intellectus cui finalit̃ subordinatur. sed oĩes sensitiue vires tã appetitiue q̃ apphensiue ꝓticipatione rõnis pfectionẽ habẽt ꝓportionabilẽ. Appetitiue quidẽ. q̃ cũ sint p participationẽ rõnales efficiunt̃ virtutũ subiecta. s. tpantie t fortitudinis. Apphensiue vero interiores silem excellentiã sortiunt̃. Nã estimatiua in brutis fit in hoibus ꝓticipatiõe rõnis cogitatiua. t imaginatiua in hoibus potestatẽ hz cõponendi imagines et diuidẽdi ab inuicẽ. quod nõ cõtingit imaginatiue in brutis. Propter quod btus Thomas imaginatiuã in hominibꝫ dicit phantasiã t illã se habere ad imaginatiuaz fm se sicut cogitatiua ad estimatiuã. Simil̃r patz de apphensiuis exterioribꝫ. Nam ex rõnis participatõne solum homines delectant̃ in cognitione illoꝝ sensuũ. t maxime visus t auditus q̃ sunt pre ceteris sensus discipline. Brutis aũt non delectant̃ in cognitõe. nisi inquantũ cõfert ad delectabile gustus vel tactus. ad cõseruatõez indiuidui seruiens. vel ad esse cõseruatõis speciei

¶ Secũdus discursus Maior Realis obiectoꝝ t actuũ indiuisio facit hoꝝ potẽtias vniri in subiecto Minor Mẽorabile t remiscibile sic se hñt inter se. Cõclo Ergo memoria t remiscentia sunt vna organica potentia

¶ Prima ꝓpõ pz. qr fm phm scõo de aĩa. Actus t obiecta specificãt potẽtias. t eoꝝ distinctio potẽtias distinguit g̃ p oppositũ. obiectoꝝ t actuz realis specifica indiuisio q̃ dr̃ realis a ratiru dine existẽdi. facit potẽtias hmõi nõ esse distinctas. Et quia vna potẽtia sensitiua req̃rit vnũ organũ. ideo specifica vnitas memorie reminiscentie req̃rit vnitatem organi tanq̃ ꝓprij subiecti. Verum tamen q̃nq̃ vnitas formalis et specifica potentie requirat vnitatem specificam organi tanq̃ subiecti ꝓprij. vnitas

rñ orgāi specifica nō requrit vnitatē specificam potentie Nā tactus est materialiter organice vnus. sed formaliter plures. z g̃ nō est quertibilis vnitas potētie z orgāi in quo subiectat. Sed ꝓtra. Actus actuoꝝ sūt in patiente z p̄dispōsito. g̃ diuerse potētie requrunt diuersa subiecta organica. Sō. nō repugnat qñq; vnū orgāū materialiter acceptū. esse dispositū vt sit subiectū pluriū ꝓtuum z potentiaꝝ inq̃ntū ꝓtingit in orgāo vno materiali inueniri plures medietates ꝓtrioꝝ sensibiliū. sicut in orgāo visus. audit⁹. z gust⁹. z olfact⁹ est medietas q̃litatū tāgibiliū. z p ꝓns tactus. Et qr in orgāo vno materiali qđ est neru⁹ tactu⁹ est duplex medietas. iō est materialit vnū orgāū tactus sed nō formalit. Vñ formalit est orgāū tact⁹ duplex sicut z tact⁹ formalit duplex esse dr. Quapropt etiā p tāto vnitas potētie z orgāi quertibiliter se hñt ¶ Minor ptz. remuniscibile z mēorabile sūt res ipsa in ꝑterito sensata. ad quā tñ nō eq̃liter se hñt qr ꝓtinue ipam apphendit mēoria. Discontinue aūt reminiscētia Arguit. mēorie obiectū z reminiscētie non ē vnū z idē. qr obiectū sensitiue apphensiue z potētie manifestat ipi potētie p formā in potētia exñtē. nō est aūt eadē forma in mēoria z remiscētia. g̃ nō hñt idē obiectū. Solō licet in reminiscētia nō sit eadē forma q̃ formalit mēoria z reminiscētia sūt in actu. est tñ idē finaliter apphensum Finaliter dico qr qđ ꝓxime z imediate apphendit intētōe in mēoria exñte. hoc mediate z q̃daz discursu apphendit intētione in remiscētia exñte. Remiscētie em̄ est ex intentiōe exñte in ea discurrere de noti noticia ad ignoti noticiā. z apphensionē eius qđ p̄ncipalit z finalit q̃situ est. iō nō est eadē intētio ex q̃ fit remiscētia z mēoria. vt patz ex dictis. ¶ Cōcło ista sequit ex p̄missis. Mēoria em̄ z reminiscētia orgānica nō hñt diuersitatē ꝓter vnitatē specificā obiectoꝝ q̃ sūt mēorabile z remisabile. vt supꝰ oñsuz est ¶ Preterea. eiusdē potētie ē ꝓsiderare p̄ncipia z ea q̃ ex p̄ncipijs educunt. cū igit p̄ncipia remiscētie sint mēorata sequit qꝺ potētia mēoratiua z remiscitiua sūt eadē z vna potētia. Dīna g̃ si q̃ fit inter remiscētiā z mēoriā nō est ēntialis z specifica ꝛ accītal solū. nō solū ex ꝑte habituū et actuū. ꝛ etiā ex ꝑte orgānoꝝ. Essential em̄ actus vtriusq; est p̄teriti apphensio. que accītaliter est altera z altera qr ꝓtinua est p̄teriti apphensio in mēoria. Discōtinua aūt et cū discursu est ipius reminiscētie Silr habitus vtriusq; est intētio. ꝛ dr̃ter se hñs. qr in mēoria est intētio ꝑfecte repñtatiua. q̃lis nō est in remiscētia. Ex ꝑte orgānoꝝ distinguunt. qr orgānū mēorie plus ꝓficit sicco z duro. reminiscētie vero molli hūido facile mobili. ¶ Ad rōnes añ oppositū Ad p̄mā dōm qꝺ argumentū. ꝓbat mēoriā et reminiscētiā ēntialiter nō distingui. sed accītaliter siue accipiātur. p actibus vt in argumēto siue p potentijs siue p̄z habitib⁹ vt dictum est. Verū tamē cōtingit qñq; reminiscētiam z memoriā aliquo mō in habitu essēntialiter distingui inquantū nō est eadē intētio vñ. ꝓxime ꝓcedit memoria memorādo. z reminiscētia reminiscēdo tūc tamē respectu eiusdē finalis obiecti eadē fit intentio vtriusq;. reminiscētia em̄ non apphendit finaliter memorabile nisi resumendo intentionē ipius quam ꝓius habuit. ¶ Ad sc̄dam dōm qꝺ neganda est ꝓsequētia. qr iterum addiscere est motus oīno discōtinuus. ex p̄ozi nō dependēs neq; eidē subordinatus in id quod oīno a memoria excidit. Reminiscētie autem motus etsi non sit cōtinuus in ipsum reminiscibile. est tamē p̄rioꝝ apprehensio ni subordinat⁹ in remiscibile qđ oīo nō excidit a mēoria.

Ad terciā dōz qꝺ argumentū. ꝓbat reminiscentiā nō distingui ēntialit a memoria. Nō em̄ ē potētia imaterial et itellectual p essentiā. ꝛ solū p̄ cipatōem rōis in memoriā redundantis z eā q̃dāmō sublimāt. Ad ꝓfirmationē dōm qꝺ illis aialib⁹ inest naturalis q̃dā cognitio sine discursu vel p̄ticipatōe rōnis ꝓiuncte. sicut in homine. ꝛ intelligentie sepate p modū naturalis instinct⁹ q̃ estimatiua in eis regit z hec maior est in vno aiali q̃ in alio ꝓpter sensitiuaꝝ interioꝝ virtū ꝓuenientioꝝ habitudinē z dispōnem in vno q̃ in alio reptā Et hoc forsan voluit ph̄s verbis suis innuere. Nō est em̄ ꝓa reminiscētia de qua locuti sumus. ꝛ fm q̃dā silitudinē ex p̄ticipatōe luminis intelligētie totū op⁹ nature mouentis cuius luminis resonantiā altiori q̃dā gradu p̄ticipāt q̃dā aialia q̃ alia Si āt arguat ex dicto Augustini. xio. de trinitate dicentis qꝺ ascendētib⁹ nob⁹ introrsus p̄ tres aie occurrit nob⁹ qđ nō ē cōe nob⁹ cū bꝛutis. cū g̃ hmōi sit reminiscentia. qr eā bꝛuta nō hñt videl intellectual potētia. Dōm qꝺ dictū Augusti. intelligit de illis viris q̃ nec ptāte nec subiecto cōes sunt nob⁹ z bꝛutis. In illis em̄ incipit rō. Reminiscētia āt nob⁹ p bestijs cōis ē subiecto ꝛ nō ptāre sicut z alie potētie. Vñ in hoīe ocs potētie corpales maioris efficiunt ptātis q̃ sunt i bꝛutis z alijs rebꝰ et hꝰ ex p̄ticipatōe rōis. ꝛ nō ex natura sui ꝓpꝛij subiecti

Incidūt dubia Primū

An memoria sit dignioꝝ reminiscētia Et videt qꝺ nō qr reminiscentia addit memorie rōnis p̄ticipatōem q̃ p̄ficit memoria. Preterea Hoies bñ reminiscitiui sūt simplr melius dispositi q̃ bñ memoratiui Solō Sic Et hoc ex eo. vt dr Auicēna Alexāder Themistius et Alphorabi⁹. qr memoria p actu accepta ē mot⁹ ꝑtinuus non interceptus. reminiscentia vero est motus interceptus. z discōtinuus cum quodā discursu vt dictum ē. Et ꝓterea reminiscētia ad memoriā ordinat sicut via ad terminū Ad rōnes Ad p̄mā dōm qꝺ reminiscentia penes intrinseca z q̃ sibi fm se ꝓueniunt memorie ꝓpara excedit a memoria. ꝛ extrinsece. s. rōnis p̄ticipatōne memoriā excedat. Et p hoc ptz solō ad sc̄dam. qr hō nō dr simplr melius dispositꝰ. qr nobiliores habz sensus. Nā hoies hñtes optimū olfactū cōiter sunt fatui. vt supra dictū ē. ꝛ qr sensus hñt ꝓuenienti⁹ dispositos p habitudinē z relatōem ad vsum z exercitū intellectus Ad exercitū āt intellect⁹ plus valet bona reminiscētia q̃ bona memoria. vñ bñ memoratiui raro sunt bñ discursiui. Sc̄dm q̃d g̃ z ꝑfectōe intrinseca bñ memoratiui melius dispositi sunt bñ reminiscitiuis. simplr āt z ꝑfectōne extrinseca bene reminiscituī bene memoratiuis sunt melius dispositi.

Secundum dubium est

Quō intelligendū est dictū ph̄i in textu dicētis qꝺ in nobis de nouo fiat scia q̃ fit passio in vltimo idiuiduo.

Solō Verba ph̄i dupl̄r itelligi p̄nt. Primo sic. vt dictū ē fm cōiter loquētes q̃ scia fit in nob⁹ q̃n in nobis fit passio. s. ꝑfectiua intellect⁹. suscipiendo itelligibile spēm rei intelligibilis. z hꝰ in vltimo inst āti. s. tpis qđ est nunc terminās tps q̃ ds ad sciam mouet. Sc̄dm Albū āt sic itelligunt q̃ passio disciplīne fit in nobis in vltimo indiuiduo. hꝰ ē in vltio idiuiduāte formas qđ ē intellect⁹ ꝓiunctus ph̄antasie. qr hꝰ ē vltimū hñs z idiuiduās ipas

De diuisione memorie in naturalē et artificialē

sciam. Sz ꝯ. dr Albrus ꝑmo posterioꝛ ponēs spēs in/telligibiles in itellectu nō idiuiduari Solo Licꝫ spēs intelligibiles q̄ se tenēt ex pte intelligibil nō indiuiduēt in itellectu sicut in vltimo idiuiduāte ſm mentē Albri cū nō habeāt eē realē. sz intētionale. q̄ꝛopt nō sunt res. sz reꝛ intētōes. vtiꝫ tñ in eo scia idiuiduar q̄ nō est foꝛ/maliter spēs sz habit⁹ ꝓmpte vtēdi spē. inq̄ntū scz spēs hmōi manifestat subiectū in se z in suis ꝓncipijs ꝑmo. z postea in suis ꝓprietatib⁹. Dicūt tñ aliq̄ spēs seu reꝛ in/tentōes idiuiduari q̄d in q̄ sunt de q̄ diligētioꝛ inq̄sitō ꝓtinet ad librū de aīa. Vel dōm z meli⁹ ſm intentōem ꝑhi. q̄ sz spēs nō indiuiduēnt simplr sicut alie forme ma/teriales in suo subiecto. aliq̄ mō tñ idiuiduant. qz in itel/lectu suscipiunt. z tales spēs non sunt passiones simplr. Cuuismodi sunt passiones coꝛruptiue. sed ſm q̄d. qz sunt solū passiones ꝑfectiue. nec etiā sunt ꝓprie habitus scie. sed habitus fundamentū vt dictum est.

Tercium dubium est

An opteat reminiscentē bis addiscere. Et videt q̄ nō. qz reminiscēs nō addiscit. g̃ nō opoꝛtet eū bis disce/re Solo Sic. vt dr ꝑhs in textu. Cuius rō ē. qz re/miniscentē opz ꝑus discere anteq̄ reminiscat ꝑ doctri/nā vel inuentōem nouā a re cui⁹ postea erit vel memo/ria vel reminiscētia. Scdo mō opz ex noticia noti in me/moria exītis. moueri in noticiā ignoti eius q̄ō a memo/ria excidit. cuius ꝑus discendo memoriā accepit Ad rōnem dōm. q̄ reminiscens nō addiscit de nouo bis re/miniscendo. sz ꝓmo añq̄ remniſci poterit addiscit susci/piendo intentōem rei sensibil. z scdo reminiscēdo addis/cit aliq̄d ſm id q̄ a memoria excidit. z sic non addiscit de nouo reminiscendo. sz hoc addiscere de nouo reminisce/tie ꝓsupponitur.

Quartum dubium est.

Uñ ꝓuenit semel sumptos motus velocius reminisci alijs sepe in nob factis Solo. ſm Albertū. Qui⁹ est duplex cā. Una q̄dē ē etas. q̄ inuenit aiam min⁹ occu/patā. q̄ꝛopt paruus mot⁹ ꝓpriꝫ asmatꝫ in ea ꝓfundat. et hac sola de cā pueri diu quozundā reminiscunt. Et meli⁹ reminiscunt q̄ꝫ memozant ꝑt humiditatē oꝛgani memorie q̄ meli⁹ disponunt ad reminiscentiā q̄ꝫ ad me/moriā. Et ad hoc etiā ꝓfert iuuenib⁹ ammiratio quam hñt plerūq̄ in motu ꝓhantasmatū. Alia cā ē dispositio rei mouētꝫ aiam. z hec ē duplex. elꝫ delectatio vehemēs et abominatio vehemens. Nec em̃ ꝓfunde intrāt i aiaꝫ z diu manent. z ꝓtereaꝛ dr Tulli⁹. q̄dā semel videtes diutius memozamur q̄ꝫ alia. q̄. multotiēs vidū⁹ vt co/gnouimus Motum āt hic vocamus foꝛmam ipressaꝫ p motum inquit Albertus.

Quintum dubium est

Quare ꝓtingit dum aliq̄s q̄rit diligent reminiſci. remi/niſci nō ꝑt z postea dū nō vult reminiſcit Solo. qz in diligentia quā q̄s reminiscēdo hz sunt multi mot⁹ indi/stincti ipedientes oꝛdinē. q̄b⁹ sedat⁹ distincte icipit remi/niſci. z inuenit q̄d q̄rit. Etiā ꝓuenit ex nimio motu oꝛ/gani memorie. z ꝓtereaꝛ vt tangit in textu noui. s. infan/tes z senes multū. nō sunt reminiscibiles. nimi⁹ em̃ mo/tus ipedit intentionū z imaginū oꝛdinatā apparitōem. Juuenes q̄dē ifantes ꝓpt humidū augēs nimis fluidū rōne vicinitatꝫ ipi⁹ spernatꝫ. vñ nō renent sensibiliū si/mulacra. nisi p āmiratōem vel affectū magni doloꝛis vel gaudij ꝓfundent in eis. Senes ꝯo ꝓpter motū decremē/ti z ꝓpt extraneā humectantē humiditatē. Illi āt q̄ eta/te mediocres sunt in q̄b⁹ humidū ꝓpt augmētū vel decre/mentū nō ē nimis fluidū sicut iuuenes z virilē agentes etatē sunt bñ reminiſcibiles z durat in eis reminiſcētia vsq̄ ad longā etatē quā vocat ꝑhs etatē senilem.

Sextum dubium est.

An ꝓuenient diuidat memoria siue reminiſcētia p natu/ralē z artificialē. Et videt q̄ ñ. qz natural memoria aut ē vis aie q̄ memoria ē. aut habit⁹ q̄ ꝓficit vis illa. nullo āt hoꝛ modoꝛ accepta sic diuidi ꝑt. Nō ꝓmo. qz potētia aie nō ꝓdiuidit habitui eiusdē potētie. memoria āt arti/ficial videt eē habit⁹. Nō etiā scōm. qz habit⁹ memoza/bilū nō ē ꝓnatural nob. z ꝯō vt sic nulla ē artificial me/moria. Scdo sic. Nō ē aliq̄ imaginatiua artificial neq̄ estimatiua. g̃ nō ē aliq̄ memoria artificial. Coña ꝑz a sili.

Tercio Memoria artificial si q̄ sit ad q̄rē studio oꝛ/dinatōis locoꝛ. intētionū z imaginū. Sz ꝫ nō. qz imagi/nes z intētōes ifinite sunt. z loca. z ꝯō taliū oꝛdinatio de/bita sub arte cadere nō ꝑt In oppo⁹ ē autoritas Tul/lij in scdo rheꝛoꝛice i fine. libꝛo 3⁰. Solo Sic. sicut dr Tulli⁹ Nā memoria naturalē ē q̄ ds bonitate ingenij de/uenit in rē ꝑus scitā. Artificial ꝯo ē q̄ dispōne locoꝛ z imaginū artificialiū q̄s in rē ꝑus sensibilit cognitā mouē/tur. Et ita in hac diuisione ꝫ nō distinguit memoria a re/miniscētia Memoria naturalis ꝑm Tullij dr eē q̄ris ani/mis ifita ē z sil cū cognitōne nata. Artificial ꝯo dr ab eodē illa quā ꝓfirmat iductio q̄dā z rō ꝓceptōis. Licet em̃ oīs memorie facultas habituāl. tā natural q̄ꝫ artifici/alis ex iductōe ꝓcedat ex pte obiectoꝛ sui habit⁹ ex illis obiectꝫ relicti. tñ ſm q̄ ꝓsideraf memoria q̄ntū ad actū memoꝛādi z retinēdi memozabile. nō generat tm̃ iductō/ne. sz ꝑceptionib⁹ multꝫ ꝓncipioꝛ ad ꝫ facientiū Sūt em̃ duo hec ad memoriā faciētia. s. iductio ex pte imagi/num. z ꝓceptio ex pte ꝓncipij vñ. pgredi icipit in arte me/moꝛādi z reminiscēdi. ad apꝛehendēdū id q̄d excidit p/tūm. vel q̄d ꝑus apꝛehensum est Quaꝛopt ꝓceptio ge/neraf a memoria ex pte memozabiliū ꝑus p iductōnem acceptoꝛ. sz ūnat ad ipam ſm⁹ q̄ p actū memoꝛādi redit in ipm memozabile Ad rōes Ad ꝓmā dōm q̄ p me/moriā naturalē itelligit potētia memozaria p habitū na/turalē ꝑfecta z nō ipa potētia i sui nuditate accepta Di/cunt em̃ naturalr memozes q̄ ꝫ hñt p naturā vel totū. vel fere. q̄d alij p artē z exercitiū artꝫ memoratiue. sicut dr ꝑhs de itellectu in actu q̄ intelligat oīa p. seip̄m. z sic memoria vt potētia habituata vtiꝫ diuidit ꝑt in natura/lem z artificialē Ad scōam dōm q̄ memoria ptātiue implicat iferioꝛes potētias. Et ꝯō sicut memoria q̄dā dr natural z q̄dā artificial. Jta ꝓportionabilr loquēdū est de alijs potētijs. Utiꝫ em̃ habituanf potētie saltē inte/rioꝛes per imagines exercitio debito artificiali. Ulq̄ qz memoria vltima potētia q̄dāmō ē. ꝯō ex ꝓticipatōe rō/nis plus nata ē habituari q̄ꝫ alie. q̄nto em̃ potētia fuerit vltimioꝛ tāto plus fit rōnis ꝓticeps Ad tertiā dōm q̄ ꝫ ifinite sint ītētōes z imagines iuxta ifinitatē reꝛ sen/sibiliū. ꝓtingit tñ in illis inuenīri rōes certas. intentōes et imagines sumēdi z oꝛdinādi. z taliū ē ars memoratiua.

Septimum dubium est

Que sunt ꝓcepta memoꝛie artificiali deseruiẽtia Solutio Pꝛecepta memoꝛie deseruientia sunt duplicia. s. q̃ ad loca. z q̃ ad imagines. Artificialis memoꝛia em̃ ẽ velut liber q̃ scꝛibunt ea q̃ memoꝛie cõmẽdari facile nõ pñt et ita sicut libꝛi deseruiunt memoꝛie artificiali. sic artificialis memoꝛie naturali. In libꝛis autem est id cui inscꝛibuntur littere. z ipi characteres litterarum. Sic in memoꝛia artificiali sunt loca que habent se sicut id cui fit inscꝛiptio. z imagines se hñt vt characteres q̃ inscꝛibunt ꝑm imaginatõem. Loca deseruiunt potissime ad oꝛdinẽ memoꝛabiliũ. z intentões seu imagines ad rerũ reminiscibiliũ vel memoꝛabiliũ facilẽ apꝛehensionẽ Loca aũt ista appellat Tullius. loco quo supꝛa edes. vicos colũnã. angulũ. fornacẽ. z alia hmõi. Imagines ꝯo sunt forme q̃dã noꝛe z simulacra eius rei quã meminisse velimus. Ponit g̃ Tulli⁹ ꝓcepta ꝑmo ꝯcernẽtia locũ. secundo ꝯcernẽtia imagines. Cõcernentia loca ponunt ꝗnq̃ ꝓcepta. Quoꝝ ꝑmũ ẽ q̃ loc⁹ dꝫ ee solitarius z ab hoĩm tumultu segregat⁹. qꝛ solitudo ꝯseruatiua est imaginũ. Ubi frequens aũt loci hmõi frequentia ꝓ res diuersas imaginũ apparitõem ipedit. Ẽ sicut in papyꝛo munda imagines ꝑfectius depinguñ. sic in loco quieto verius z ꝑfectius imagines ꝯseruañ. Scõm est q̃ imago z locus dissilitudinẽ habeant. vt sciat facile q̃d in quo loco locauerit. Tercũ est q̃ loca sint mediocris magnitudinis nõ nimis magna ne nimis vage z distracte reddantur imagines. Nec nimis parua ne imagines ꝓpter loci paruitatẽ ꝯfundañ. Quartũ est q̃ nõ sint nimis lucida nec nimis obscura ne hebetenñ z obscurenñ tenebꝛis. aut splendoꝛe nimis effulgeant Quintũ ẽ q̃ interualla locoꝝ mediocria sint. Debẽt em̃ loca disponi vt in eis ꝯgruẽt ꝑfecte imaginari z describi valeãt imagines et facile z ꝑmpte debito oꝛdine collocari vt facile exeis velut in libꝛo legi possint reminiscentie seu recoꝛdatõis actus. Quoꝝ ꝓceptoꝝ sufficiẽtia ꝑt sic sumi. Nã ꝓcepta hec dañ ad auferendũ ꝯfusionẽ in actu memoꝛandi Illa aut ꝓuenit ex ꝑte loci. vel locati. vel ex ꝑte vtriusq̃ Si scõm. sic ẽ ꝑmũ ꝓceptũ. Si ꝑmũ. hꝫ ẽ duplꝫ. qꝛ vl' accipiñ vt distinguens locatũ ab alio. qꝛ sꝛz loc⁹ ꝓꝛi⁹. z sic ẽ scõm ꝓceptũ. Aut scõm q̃ loc⁹ adeq̃te ꝓtinet. z sic est terciũ. Aut ꝑm q̃ ẽ spacium rei q̃ accipiñ vicinitas vel remotio vni⁹ rei ab alia. z sic ẽ q̃ntũ. Aut ẽ penes vtriusq̃ et sic ẽ quartũ. De ꝑte aũt ꝓcepta nõ posuit sicut de loco. qꝛ tps oĩs memoꝛabilis ꝓteritũ ẽ. z ita oĩm memoꝛabiliũ ẽ vnũ tps. Sic aũt nõ ẽ de loco. qꝛ variañ penes solitariũ. z nõ solitariũ. penes naturale z manu absolutum Locus naturalis ẽ sicut camp⁹. Et manu absolut⁹. sicut edes. ecclesie ꝛc̃. Et silr alie multe ponunt loci dꝫñtie Cũ g̃ loc⁹ distinguit memoꝛabilia qõ nõ facit tps nõ posuit ꝓcepta memoꝛandi de ꝑte sicut de loco De imaginib⁹ aũt loquẽs Tullius ꝺt q̃ duplices haberi debent ad memoꝛandũ silitudines. s. ꝓꝛie z metaphoꝛice et metaphoꝛice vtiliores sunt alijs nõ ad repñtandũ sed ad fortius memoꝛie imꝓmendũ. z ꝗnto cũ maioꝛi nouitate z mirabilitate hec fieri poterũt tanto plus memoꝛie deseruiunt vt ad longũ docet Tulli⁹. A diuersis aũt ars ista memoꝛatiua cõpẽdiose tradita inueniñ ex dictis Tullij z alioꝝ vtiliter satis collecta ad memoꝛandum res. actões. z noĩa Ad quoꝝ scꝛipta impsentiaꝝ cã bꝛeuitatis studiosos remitto Et si dicañ q̃ memoꝛia ꝓpꝛie ꝯseruet intentões z nõ imagines. g̃ nõ debent dari ꝓcepta de imaginib⁹ quaꝝ ꝯseruatio ad imaginatiuam ꝓtinet. sꝛz potius de intentionib⁹. Dõm q̃ intentões q̃s ꝯseruat memoꝛia nõ sunt absolute a ꝓticulariũ imaginibus. z iõ silr cũ imaginib⁹ accipiunñ. z ideo nõ oportet de hmõi dare specialia ꝓcepta Uñ etiã imago vt a re venit ad animã pertinet ꝓpꝛie ad imaginatiuã. Sed ꝑm q̃ eam nitimur in rem imaginatam. ad memoꝛiã quodãmodo ꝓtinet. Quod tamẽ nõ videtur sic intelligendus quasi memoꝛia pꝛecise sic vtatur imagine ĩmediate et ꝑ se. sꝛz sic itelligendũ ẽ q̃ memoꝛia vtatur imagine ĩmediate et ꝑ se intentione. z mediate z ex ꝯsequenti imagine. Vel dicendũ q̃ memoꝛia vtatur imagine solũ ꝑm q̃ ad imaginatiuã reflexa est. Et sic finitur liber de memoꝛia et reminiscentia.

Liber de Somno et vigilia

Ꝺe somno autem et vigilia considerãdum est quid sint et vtrum anime vel coꝛpoꝛis ꝓpꝛia sint vl' communia z si cõmunia cuius particule anime vel coꝛpoꝛis z ꝓpter quã causam insunt animalib⁹ et vtrũ cõmunicant omnia simul ambobus ipsis aut alia quidẽ somno. alia vero altero solũ. vel alia quidẽ neutro. altera vero vtriq̃. Adhuc aũt quid est somnũ et ꝓpter quaz causam doꝛmientes interdũ quid somniãt. interdũ aũt nõ. Vel accidit quidẽ semper doꝛmientibus somnia reꝛz nõ meminerũt. et si hoc fiat ꝓpter quã causam fit. et vtrũ contingat futura ꝓuidere aut non cõtingat. et qualiter si contingat. et vtrũ agenda ab hoĩe solũ vel quoꝝdã monũ hꝫ causã. et an natura fiũt aut ab euentu.

Iste est tercius liber partiuꝝ naturaliũ Qui ꝓma sui diuisione partiñ in tres tractatus. Pꝛimus ẽ de somno z vigilia. Scõs de somnijs. Tercius vero de diuinationib⁹ somnioꝝ Scda pars ibi (Post hoc aũt q̃rendũ) Tercia vero ibi (De diuinatõne) Pꝛimus tractaꝰ diuidiñ in tria capitula. In q̃ꝝ ꝑmo inq̃rit ꝑticulas somni subiectũ cõmune z ꝓpꝛium. In scõo determinat de causis eius. ibi (Que doꝛmiunt z vigilant. In tercio veram definitõem ex multis ꝯcludit. ibi (Quare aũt manifestũ) Qꝛima pars subdiuidiñ in partem ꝓemialẽ z executiuã que incipit ibi (Primũ q̃dem igitur) In parte ꝓoemiali ponit de quo sit dõm nõ solum in ꝑmo tractatu. sed in oĩbus tribus. dicens q̃ ꝯsiderandũ est. Pꝛimo quo ad ꝑmum tractatum de somno z vigilia quid sint. z an sint passiones ꝓpꝛie anime vel coꝛpoꝛis. vel vtriusq̃ cõmunes. Et si cõmunes ꝑm quam ꝓportionem ꝓueniant aie et

corpori. Querendũ etiã est ꝓter quam causam insunt animalib⁹. Et vtrũ somnus ⁊ vigilia simul ꝓueniãt omnibus animalib⁹ vel ꝗbusdam tm somnus. alijs vero vigilia. Vel sint aliqua aialia q̃e neutrum habent .s. nec somnũ nec vigiliam. ⁊ aliqua que vtrũq; habent ⁊ vtriq; ꝑticipant. Quantũ ad scõm tractatũ ꝑsiderandũ est Quid sit somniũ ⁊ ꝓter quam causam dormientes interdum somniant. interdũ vero nõ. Et iterꝝ ꝑsiderandũ quare accidit ꝗbusdam dormientib⁹ semp somniare nõ habere semp suoꝝ somnioꝝ memoriam. Quantũ ad tertium tractatũ ꝑsiderandũ est etiam. vtrum ꝓtingat futura ꝑuidere solum ab homĩe causata vel ab aliqua virtute que naturaliter est in ipo. vel nõ. sed a ꝗbusdã demonib⁹. Vel ꝑm alios expositores ꝑsiderandũ est. An ꝓtingat futura ꝑuidere. supple ex somnijs que ex nobis causam habent. vel ab immissione demonũ. Que expositio videtur planior. licet nõ sit ita textui ꝓformis. Querendũ etiam est. An huiusmodi somnia causam habeãt ordinatam in natura. vel fiant a casu sicut ꝗdã dixerunt

Primũ quidẽ igitur hic manifestũ qm̃ circa idem aial. vigilia quidẽ est et somnus. Opponũtur em̃ et videtur somn⁹ vigilie quedã priuatio Ã extrema semper in alijs et in naturalibus circa idem susceptibile videnť fieri et eius dẽ passiones esse Dico aũt veluti visus cecitas turpitudo pulcritudo. sanitas egritudo. fortitudo debilitas. auditus et surditas Amplius aũt et ex his manifestũ. In quo em̃ vigilãtem cognoscimus in hoc et eum qui somno premitur. Sentientem enĩ vigilare putamus et vigilãtez omnẽ aut eo ꝙ eorum que extrinsec⁹ aliquid sẽtit vel eorũ qui in ipso motũ aliquem. Si ergo vigilare in nullo alio est q̃ in eo quod est sentire. manifestũ quoniã quo quidã sentiunt. hoc vigilãt vigilãtia et dormiũt dormiẽtia

Jsta est pars executiua ꝑmi capituli. In qua agitur de subiecto. Cum em̃ somnus passio quedam est cuius ꝗdditas sine subiecto haberi nõ potest. ideo ꝑmo inquirit subiectum somni anteq; scrutetur somni definitiõem et ꝗdditatem Immo licet questio de ꝗdditate somni sit ꝑmo mota. vltimo tamẽ eam ꝓsequitur. Quia eius notitia ex solutõne aliaꝝ questionũ plurimũ dependet. Diuiditur aũt in duas partes. In ꝑma parte determinat questionẽ scõam de subiecto somni in ꝓemio motam. In scõa determinat ꝗntam questionẽ in ꝓoemio motã ibi (Similiter aũt) Ꝓma subdiuidit in duas particulas. In ꝑma ostendit quid sit subiectum somni generaliter qz animal. In scõa ꝑm quam partem sit somni subiectum. Scõa ibi (Quoniã aũt neq; anime) Quantum ad ꝑmam particulam in effectu vult hanc conclusionez. Somnus ⁊ vigilia habent fieri circa idem quod est animal. Primum scz ꝙ circa idem fieri habeant ꝓbat tali ratione que sic formari potest. Opposita ꝙatiue habẽt fieri circa idem. Sed somnus est ꝙatio quedam vigilie. ergo habent fieri circa idem. Maiorem ꝓbat. quia extrema oppositõnis in cõmuni in alijs a naturalib⁹ ⁊ in ipis naturalib⁹ habent fieri circa idem susceptibile ⁊ videntur esse passiones illius susceptibilis ⁊ ita etiam ꝓpriatiue opposita videntur fieri circa idem. vt patet exemplariter inducendo. vt visus ⁊ cecitas. turpitudo ⁊ pulcritudo. sanitas ⁊ egritudo. fortitudo ⁊ debilitas. auditus ⁊ surditas. Scõm vero scz ꝙ circa idem animal fieri habeant ꝓbat in effectu tali ratõne. Circa id fieri habent somnus ⁊ vigilia cuius est sensus. sz animal est huiusmodi. ergo ⁊c. Minor est nota, Sed maiorem ꝓbat ꝑbus. qz vigilantẽ aliquẽ cognoscimus ⁊ iudicamus. et ꝑ ꝓsequens dormientẽ seu somno ꝓessum ꝑ sensum. ꝗa scz extrinsecus aliquod sensibile sentit. vl ꝑ aliquẽ intrinsecoꝝ motuũ qui in ipso sunt. vt quãdo retrahit virtutẽ sensus cõmunis ab exterioꝝ organis sensuũ ad interioꝝ motuum ꝓceptionẽ vt faciunt forme sensibilium recepte in organo sensus cõmunis vel alterius sensus interioꝝ. Si ergo in nullo alio est vigilia q̃ in eo in quo est sentire ⁊ sensus. qz scz manifestũ est ꝙ eo quo sentiũt aliqua eo vigilant vigilantia ⁊ dormiunt dormientia. tũc est necesse vigiliam ⁊ somnum fieri circa idem quod est animal quod erat ꝓbandum.

Qm̃ aũt neq; aie ꝓpriũ ẽ sentire neq; corꝑis. Cui⁹ est potentia ei⁹ ẽ et actio. motus ꝗ dẽ ꝓeter corꝑ⁹ anime est. Manifestũ qm̃ neq; aie propria passio est neq; inanimatũ corꝑ⁹ possibile est sentire. Cũ aũt determinatũ sit ꝓius in alijs de his que dñr quasi ꝑticule aie et de nutritiua ꝙ quidẽ separat ab alijs in corꝑib⁹ vitã habẽtibus. Alioꝝ vero nullo sine hoc existentẽ Manifestũ ꝙ quecũq; viuentiũ augmẽti diminutionisq; participãt solũ qm̃ in his nõ est somn⁹ Neq; enĩ vigilia velut plantis Non em̃ habẽt particulã sensitiuã neq; sisepabile. neq; si nõ separabile. ptãte enĩ et eẽ separabile est.

Ostenso ꝙ somnus insit animali. Cõsequenter in secunda ꝑticula ostendit ꝑm quã ꝑtem animali cõueniat somnus. ⁊ in effectu vult hanc ꝓclusionẽ. Somnus ⁊ vigilia nõ sunt passiones aialis ratõne anime vel corꝑoris ꝑm se. Sed ratõne totius coniuncti. Quam in effectu ꝓbat ostendendo ipm̃ sentire nõ esse ꝓprium anime neq; corꝑoris. ergo nec somnus. Cõsequentia nota est ex dictis. Ãscedens ꝓbat in textu sic. Cuius est potentia eiusdem est actio Sensus aũt in actu seu sensus actõ est totius ꝓiuncti. Non em̃ est ꝓpria anime sed per corꝑus ineſt anime. ⁊ ideo nõ est sensus passio anime ꝓpria nec est ꝓpria corꝑori. quia tunc corꝑus inanimatũ posset sentire. sed hoc est falsum. ergo sentire est totius coniuncti. Ex quib⁹ infert ꝑs corollariũ. hoc videlicz ꝙ somnus non ineſt plantis. Quod in effectu ꝓbat sic. Quia dictum est ꝓus in libro de anima de ꝑtibus anime et de vi nutritiua ꝙ in his que sunt animata corꝑa sepabiles sint ab alijs .s. a sensitiua ⁊ intellectiua parte. ⁊ nõ econuerso. cum ergo somnus ⁊ eius oppositum vigilia scz. insunt alicui per sensum qui in plantis non inuenitur neq; in his viuentib⁹ que solum ꝑticipant nutritiuam ⁊ augmentatõnis ⁊ diminutõnis motum. manifestum ẽ plantis ⁊ solum vegetatiuam virtutẽ habentib⁹ nõ cõpetere

neq; somnū neq; vigiliam. siue eñ sensitīm sit sepabile a vegetatiuo. potentia solum. siue etiam definitōne ⁊ non subiecto. tamē vegetatiuum a sensitiuo separabile est vt dictum est supra

Similiter aūt manifestū est quoniam nihil est q̄d semper vigilet aut semper dormiat sed eisdem insunt animaliū vtreq; passiones he. Neq; eñ si est aīal habēs sensuz. hoc cōtingit neq; dormire neq; vigilare

Consequenter soluta scda questione scz cuius ptis passio sit somnus. In hac pncipali scda parte soluit questionem quintā. Et diuiditur in duas pticulas. In pma ponit intentum suum. Scdo exequtur ibi (Utraq; eñ) Quantū ad pmam pticulam ponit duo pbanda seu duas pclusiones pbandas. Dicit ergo ponendo pmam pclusionē pbandam. q; similr manifestū est non esse animal quod semp vigilet aut semp dormiat. Sz insunt eisdē animaliū vicissim vtreq; dicte passiones. somnus scz ⁊ vigilia. Scdam pclusionē similiter ponendo subdit q; si animal habeat sensum ipossibile ipm est neq; dormire neq; vigilare.

Utraq; enim passio hec circa sensum primi sensitiui.

In hac scda pticula pbat dictas pclusiões ⁊ pmo secūdam. ⁊ scdo pmam. Et pm hoc subdiuidit in duas pticulas. Scda tangitur ibi (Non pting it aūt) Quantū ad pmā pticulā pclusionē scdam pbat breuit in effectu tali ratōne. Subiectū nequit esse sine ppria passione Sz passio vtraq; s. somnus ⁊ vigilia sunt circa pmū sensitīm velut circa suū subiectū. pmum aūt sensitīm inest cuilibz aiali. g̃ nullū ē aīal qō neq; dormit neq; vigilat.

Nō cōtingit aūt neq; alteq; horū semper inesse eidē veluti aliqō genꝰ aīaliū semper dormire vel semper vigilare Amplius quorūcūq; ē aliqō opus pm naturā quādocūq; excesserit tēpꝰ in quāto pñt aliquid facere vel aliq̄d eorū q̄ possunt tēpore facere. necesse deficere vt oculos videntes ⁊ q̄escere facientes hoc Silr aūt manū et aliud omne cuiꝰ est opus aliqō Sicitaq; alicuius est opus sentire et hoc vtiq; excedat quāto erat tēpore potēs sentire ptinue deficiet ⁊ nō amplius faciet hoc. Si igitur vigilare definit solutione sensus. ptrariorū vero hoc quidez alterū ad esse Illud vero nō Vigilare aūt ei qō ē dormire cōtrariū et necessariū omniū alterū in esse necessariū vtiq; erit dormire. Si igitur huiusmodi passio ē somnꝰ Hoc aūt est in potētia propter excessum vigilādi. Vigilandi aūt excessus quandoq; ab egritudine. quandoq; absq; egritudine fit. quare ipotentia et dissolutio silr erit. necesse omne quod vigilat cōtingere dormire Impossibile eñ semp agere. Similiter āt neq; dormire semp nihil cōtingit Somnꝰ eñ passio quedam sensitiue pticule est vt vinculū ⁊ immobilitas q̄dam. quare necesse est oē dormiens habere sensitiuā pticulā. sensitiuū aūt quod pōt sentire pm actū. Agere aut ē sensu ppie et simplr impossibile est dormire simul. Ideo necessarium ē somnuz oēm excitabilem esse.

Hic pñr pbat pmā pclusionē ⁊ duo facit Primo facit qō dictū est. Scdo reuertit ad declarandū pclusionē scdam iam pbatā ibi (Alia q̄dem igitur) Quantuz ad pmum. pclusionē reperendo ōr Q; nō ptingit alterum horū. s. somnū vel vigiliā semp ineſſe animali quasi sit aliqō genus animaliū qō semp vigilet vel sp dormiat Et pmo pbat pmum. scdo scdm. Primo pbat pmum scz. Q; nō sit aliqō animaliū quod sp vigiles. Sed aliquā; dormit necessario dormit. Et hoc duabꝰ ratōnibꝰ Quarum pma sic formari potest. Quorūcūq; animaliū est aliqō opus pm naturā virū que sunt in ipis quādocūq; excesserint tps in quo possunt illud opꝰ vel si excesserint aliquod eorū que possunt in aliquo tempore facere pm suā facultatē necesse est ipa in hmōi operōe deficere. vt exemplificā. vt oculos videntes oportz q̄escere q̄n excesserint tps sue visionis Similr ōr de manu. ⁊ quocūq; alio cuius est aliqō opus determinatū. Sed sentire est operatio animalis determinata a natura. ⁊ ergo q̄n aīal excedit tps in quo natū est exercere operōem hmōi ⁊ in quo natū est aīal ptinue sentire tunc deficiet ⁊ nō erit amplius in illo opus hoc sentiendi. ⁊ p̄ psequens necesse est ineē impotentiā que est somnus. Cum igitur vigilare definiatur q̄ sit solutio sensuū ⁊ similiter ipm sentire. impossibile est animal semp vigilare. Et q; necesse est semp aliquā terum puatiuoꝝ vel contrariorꝝ eidem ineſſe. ideo cum nō possit animal semp vigilare necesse est ipm aliquādo dormire. Scda ratio sic formari potest. Somnus ē passio huiusmodi qualis nunc dicta est ⁊ p̄ psequens definitiue est impotentia sentiendi ppter excessum vigilandi. Ille aūt excessus nō solum est ppter laboris excessum. sed quādoq; ab egritudine. ⁊ quādoq; sine egritudine. quare etiā impotentia sentiendi ⁊ dissolutio sensuū q̄ ponunt ⁊ pportionabiliter variant. ⁊ ergo necesse est oē qō vigilat aliqñ dormire Impossibile eñ est semp agere et vigilare ppter excessum ned ū absq; egritudine. sz etiā ex egritudine. Ostenso ergo pmo seu pma pte pclusiōis pbata. pbat etiā scdm seu scdam pclusionis prem. s. q; nō sit aliqō animal quod sp dormiat. Et hoc tali ratōe Quia somnꝰ ē passio sensitiue pticule vt vinculū ⁊ q̄daz immobilitas eius. ⁊ cū ppietas nequit esse sine suo pprio subiecto. necesse est oñe dormiens in quo est somnꝰ habere pticulam sensitiuā. sed sentire pm ōr quod natū est sentire pm actum. ⁊ cum impossibile sit simul agere sensu seu sentire ⁊ dormire. ideo necessariū est oēm somnum excitabilē esse ⁊ oē aīal aliqñ nō dormire. sed vigilare

Alia q̄dem igitur pene oīa somno cōmunicant et natatilia et volatilia atq; gressibilia. etenim genera piscium oīm et que malachioꝝ visa sunt dormiētia. et alia omnia q̄cūq; habēt oculos Etenī que habēt oculos duros manifesta enthonia qō dormiūt. breuis aūt somni sz huiusmodi oīa Ideoq; latebunt vtiq; q̄dam mul-

totiēs vtq; pticipant somno vel nō. Eorum quidem que durā habēt testam fm sensum nūcq̄ q̄dem factū ē manifestū si dormiant Si cui vero verisilis rō dicta fuerit ea sua debēt. Q; q̄dē igitur somno cōmunicāt oīa alia manifestū ex his eo enim q̄d est sensuz habere definitur animal Sensus autē mō quidē aliquo īmobilitatem velut vinculū somnuz esse dicim⁹. Solutionē āt remissionēq; esse vigiliam.

Hic ꝓñr reuertī ad declarandū ꝓclusionē scdam. scz q̄ oīa aialia somno cōmunicent. Et duo facit. primo ꝓbat q̄d dictū ē. Scdo ꝓfirmat q̄d ꝓus dictum est. scz plantis nō ineē somnū. Scdm ibi (Plantaq; aūt) Ponit ergo ꝓmo ꝓbus ꝓclusionē dicens. Q; pene oīa animalia somno cōmunicant. Quam ꝓbat inductōe t ratione. Inductōne sic. Nam natatilia. t volatilia. t gressibilia somno cōmunicant. t oīa genera piscium t malachioz. id est animalia marina sine sanguine cuiusmodi q̄dem exterius molle t interius solidū habent sicut sepie. Et simlr oīa aialia que oculos mollos habent. et que habent oculos duros t nō palpebras q̄bus oculos tegant etiā dormiunt sicut sunt animalia enthonia que sunt animalia intersecta t interius diuisa. quasi ex anulis colligatis. Talia em̄ oīa manifeste dormiunt Sz quia hec oīa breuis sunt somni. ideo sepe latet somnus eoz t indeterminatū est si somno pticipēt vel nō. t hoc maxime accidit de illis aialib⁹ q̄ dura sunt exteri⁹ t dura hñt testā. qz ꝑm sensum nūcq̄ est factū manifestū ꝓpt̄ brevitatē somni. Si tñ videat cā supi⁹ iducta ad ꝓbandū oīb⁹ aialib⁹ somniū ineē sufficies eē q̄lis vtcq̄ ē. tunc ea etiā de his q̄ nō vident dormire ꝓpter brevitatē pluaderi pt̄ q̄ somno cōicent. Q; āt oīa aialia alia ab his de q̄b⁹ magz videt somno cōicent manifestū ē ex his tāq̄ p locū a minori. Rōne aūt sic ꝓbat ꝓpositū t est rō eadem cū illa q̄ ꝓus posita fuit. t pt sic formari. Oīa aialia hñt sensum. Aial em̄ definit eo q̄d est habere sensum Passio aūt nō sepat a ꝓprio suo subiecto nec ecōuerso. Sz somnus t vigilia sunt passiones sensus. Nā somnū dicim⁹ velut vinculū t īmobilitatē quandā ipius sensus. t solutōem eius dicimus esse vigiliā. ō sensus nō reperitur sine somno t vigilia. cum ergo omnia animalia cōmunicent sensu. cōmunicant etiam somno t vigilia.

Plantarum autē nullam q̄dē possibile cōicare neutra harū passionū Nam sine sensu q̄dē nō existit neq; somn⁹ neq; vigilia. Quib⁹ vero inē sensus: et tristari. et gaudere. q̄bus vero hec et concupiscentia. Plantis autē nihil horū ineēst Signū aūt qm̄ opus suū facit nutritiua plticula i dormiēdo magis q̄z in vigilādo Nutriūt āt et augent tunc magis nihil egentia ad h̄ sensu.

Hic ꝓsequenter ꝓbat somnū t vigiliam plantis nō cōpetere dicens q̄ nullam plantaq; possibile ē vtraq; harum passionum cōmunicare. Quod ꝓbat ratōne t sigo. Ratōne sic. qz somnus t vigilia nō conueniunt nisi sensum habenti t q̄bus ꝓuenit ad apprehensionem sensituam delectari t tristari siue gaudere. Et q̄bus cōueniunt hec illis etiam ꝓuenit ꝓcupiscentia qua nata sunt moueri motu ꝓgressiuo vel motu sistoles t diastoles. plantis aūt nihil eoz ineēst. ergo nec eis cōpetit somnus vel vigilia. Signo aūt sic ostendit dicens q̄ signum hui⁹ ius est q̄ scz somnus nō insit plantis. Quia nutritiua ꝑticula opus suum magis facit in dormiendo q̄z vigilando. t magis tunc nutriunt t augentur nullo sensu agente. cum igitur somnus nō sit passio illius quod in somno nō ligatur cuiusmodi sunt virtutes anime vegetatiue q̄lis ē in plātis manifestū est somniū nō ꝓuenire plantis. Ergo probat

Quare dormiūt et vigilant et ꝓpter qualem quēdam sensum vel quales si ꝓopter plures ē considerandum

Istud est scdm capitulū In quo ꝓbus ostēdit duas questiones de his que supra in ꝓemio more fuerant determinauerat scz scdam t quintam. Hic ꝓsequenter ꝓsequitur alias determinando de causis somni nō solū materiali in qua. sed effectiua t finali. De causa em̄ formali nunc satis dictum est. qz scz q̄d dicatiue ē sentiendi, in potentia. Et diuiditur in duas partes. In ꝑma ꝓponit intentōnem suam. scdo eam exeq̄tur ibi. (Quoniā vero) Quantū ad ꝑmam partem ōt q̄ deinceps ꝓsiderandū est ꝓpter quam seu ꝓpter quas causas dormiunt t vigilant aialia. t ꝑmo ꝓpter qualem sensum vel quales sensus somnus conuenit animali. An scz ꝓpt̄ vnum tm̄ vel plures. Nam quedā animalia habēt omnes sensus quedam vero nō. vt talpa visum non habet tactum aūt t gustum habent oīa animalia nisi fuerit aliq̄ quod aialium ꝑfectoz vt dictū ē in libro de anima.

Q̄m vero q̄dam q̄dē aialiū habent sensus oēs. q̄dam vero nō habēt vt visuz. tactū aūt gustū omnia hñt nisi si q̄d aialiuz ꝑfectū Dictuz est aūt de his q̄ de aia Impossibile aūt simpliciter qualicūq; sensu sentire q̄d dormit nihil manifestū q̄m oīb⁹ necessariū ineē eandē passionez inuocato somno. Aaz si huic q̄dē huic vero nō hoc dormiēs sentiet. hoc aūt ipossibile ē. Q̄m aūt existit fm vnūquēq; sensum h̄ q̄dem aliq̄d ꝓpriū. Illud vero aliq̄d cōe. ꝓpriū q̄dem velut visui videre auditui aūt audire et alijs fm eūdē modū Est aūt q̄d ā et cōis potētia que sequitur oēs q̄z et q̄d videt. et audit. sentit Non enī visu quidē videt q̄m videt et iudicat Itaq; et ꝑt discernere q̄m alia q̄dem dulcia sunt ab albis. nec gustu. nec visu nec ā bob⁹ sz quadā cōi pticula sensitiua q̄z oīm Hā ē q̄dam sensus vn⁹ et ꝓncipale sensitiuū vnū Esse aūt sensui generis cuiuslibet alterū et velut soni et coloris Hoc autez sit tactio maxime existit. hoc em̄ q̄dem sepatur ab alijs sensitiuis. alia vero ab hoc inseparabilia Dictū est autez de ipis in his que de aia theorematibus Manifestū igit̄ q̄m hui⁹ est passio. vigilia et somn⁹. ꝓpter q̄d oīb⁹ inē animalib⁹. nā tact⁹ sol⁹ omnib⁹ Si em̄ in eo q̄d oēs patiunt

aliqd sens⁹ fieret dormitio incõueniẽs. siqdem neqz possibile in aliquo mõ agere sil' hos vacare simul et imobiles existere Lõtrariũ eñ rõnabili⁹ accidit eis qz sil' quiescere Quẽadmodum aũt nũc dicim⁹ rõnabiliter se hz et de his Nam cũ principale alioz oim sensitiuoz. t ad quod tẽdunt alia patiank aliqd. cõpati necessariũ et reliqua oia Illoz aũt cum aliqd impotẽs fit. non necesse hoc impotens fieri

Hic in scda pte pseqtur intentõem suã. Et diuidit in tres ptes. In pma pte determinat de cã materiali in qua. In scda de finali. In tercia de cã efficiente. Scda ibi (Propter quã) Tercia ibi (Ampli⁹ ãt) Prima subdiuidit in duas. In pma pte ondit cui⁹ sensus sit somnus passio t qs sensus sit ei⁹ materia i q. In scda determinat de aliis causis somni. Scda ibi (Propter quam ꝓ cãm accidat dormire) Prima itez subdiuidit in duas ptes. In pma facit qd dictũ ẽ In scda removet qdã dubiũ. Scda ibi (Manifestũ ãt ex pluribꝫ) Quãtũ ad pmam pte intẽdit ostendere somnũ eẽ passionẽ pmi sensitiui. sz añ qz hoc faciat pmo pmittit duo Primũ qd premittit ẽ. Qz in somno oportet oes sensus priculares ligari. Qd sic in effectu. pbat. Quia si non ligarenk oes sensus priculares tũc dormiens vigilaret. qd falsum ẽ t impossibile Impossibile eñ ẽ simplr dormientẽ aliq sensu sentire etiã qlicuqz. g i somno oes sensus ligati sunt t necesse ẽ passionẽ eis ineẽ. Maiorẽ pbat. Nã illud vigilat cuius vn⁹ sensus solut⁹ ẽ. Scdm ãt qd pmittit ẽ. q pter sensus priculares oportet eẽ aliquẽ sensum cõem. Qd sic. pbat. Primo. qz oportet aialibꝫ inexistere aliqd ꝓpriũ fm vnũquẽqz sensum. qd ad sensus ꝓprios ptinet. t aliqd cõe qd ad sensum cõem ptinet. Proprium qd ine aialibus vt fm visum ine videre. fm auditum audire t sic de alijs Est ãt in aialibꝫ cõis potẽtia q seqtur oes sensus priculares. Et necessariũ sit aialibꝫ talẽ potentiã puenire. pbat ex duobꝫ actibꝫ sensus cõis. Primo sic. qz aial non videt visu se videre. nec auditu pcipit q audit. s. se audire. cũ g sentit se videre. audire tc. hoc sibi cõpetit p sensum cõem. Scdo sic. Quia aial pt discernere sensibilia diuersoz sensuum. s. q hec sint dulcia distincta ab albis. sz hoc nec gustu. nec visu. nec ambobꝫ sil' facere pt. sz qdã cõi ptcula oim sensitiuaz potẽtiaz. g sensus cõis cuilibet aiali. pter sensus priculares ẽ necessari⁹. Est eñ sensus cõis vn⁹ qdẽ in se subiecto. exñs pncipale pmũ sensitm. sz eẽ ei⁹ ẽ altez et altez. fm q pcipit sensibilia vniuscuiusqz generis sensuũ priculariũ vt altez. fm q pcipit sonũ. t fm q pcipit colorẽ Et subdit pbs q quãqz sensus sic exteriores respiciat nõ tñ equaliter. qz maiorẽ hz vnitatẽ t simplicitatẽ cũ tactu. Nã sensus cõis t tactus nõ sepank ab invicẽ. sz sensus cõis sepak ab alijs sensibꝫ. sz nõ ecõverso De his ãt oibꝫ dictũ est in theorematibꝫ de aĩa. Istis sic pmissis dr in effectu hãc ꝯclusionẽ. Somnus nõ ẽ passio sensuũ priculariũ. sz sensus cõis. ꝓpter quẽ oibꝫ aialibꝫ inest etiã totum tactũ hñtibꝫ. Primã ptem pbat tali rõne. Nam si somn⁹ insit aiali fm aliquẽ priculare sensum hoc esset ex eo q oes sensus ꝓprij fm se ꝯsiderati aliqd paterentur t immobilitarenk. sz hoc ẽ incõueniens. g non est somnus passio sensuũ priculariũ. Minorẽ pbat. qz sensus pticulares in actibꝫ suis t in suis qetibꝫ nõ dependent ab invicẽ. Immo nõ est possibile hos sil' agere. saltẽ sic intelligendo. q vno agente alius necessario agat. vel simk qescere. ita q vno qescente alius qescat necessario. cuz g nõ sit necessariũ sil' agere oes sensus vno agẽte. necz etiã necesse ẽ oes qescere vno quiescente. Contrariũ eñ rõnabilius fit scz q vno agente nõ agat alius. t vno qescẽte nõ qescat alius. Secdam vero ptem pbat dicens q pueniens dicimus. s. q somnus sit passio sicut t vigilia sensus cõis. Et hoc tali rõne. Illius est p se somn⁹ passio quo ligato t passo oes sensus ligank t patiunk. sz sensus cõis ẽ hmõi. g tc. Minorem pbat. qz pncipali sensitiuo oim sensitiuoz ad qd oia sensitiua ꝓximitatẽ habent p neruos tanqz ad suũ pncipiũ aliqd patiente necesse ẽ cõpati relqua oia ꝓpria sensitiua. t nõ econverso. vt si impotens fiat sensitm ꝓpriũ non est necesse impotens fieri sensitm pmum. Sz sensus cõis est pmum sensitiuoz tã fm naturã organi qz fm naturam potentie.

Manifestũ ãt ex pluribꝫ qm nõ in sensu. sine opatione esse et nõ vti ipsis somn⁹ est nec in nõ posse sentire Nam et manifeste in anime defectionibꝫ tale qd accidit Impotẽtia eñ anime sensuũ anime defectio Fiunt autẽ et amẽtie quedam huiusmodi Ampli⁹ ãt qbus in collo venę apprehẽdunk insensibiles fiunt. Sz qm impotẽtia vis⁹ neqz in sensitorio neqz p quauis cã sz quẽadmodũ nunc dictũ est in primo quo sẽtit oia. cũ eñ hoc quidẽ impotẽs fuerit necesse est sensiteria oia impotẽtia esse sentire Cũ ꝓ illorũ aliqd nõ ẽ hoc necesse

Hic ꝓñr pbus remouet dubiũ Dictũ est eñ q somnus sit impotentia sentiendi. posset aliqs dubitare mouere. An oĩs impotentia sentiendi sit somnus. quod remouendo dr q manifestũ est ex pluribꝫ q somn⁹ nõ ẽ sensus sine vsu vel opatõne. nec est non posse sentire seu impotentia sentiendi qualitercũqz. qz in anime defectionibus est nõ vsus sensuũ t impotentia sentiendi. qz defectio anime impotentia sensuũ est. fiunt etiã qdã amentie ex melancholia quibus fit homo impotens ad sentiendũ. ita q nõ audiat nec videat tc. t tamẽ non dormit. Fit etiam hoc p violentiã qñ alique vene in collo seu in ceruice apprehendũtur t strangulãtur. efficiuntur insensati fm ꝓpriũ sensum. cum tñ nõ dormiant. Sed somnus est vt supra diximus qñ neqz impotentia infirmitatis intercipit vsum sentiendi. nec aliqua violentia fit in organo nec alia qualibet causa. Sed quẽadmodũ dictum est. Tunc fit somnus quando patitur naturaliter pmum sensitiuũ. quo oĩa sensibilia apprehendunk. cuz eñ hoc impotens fuerit necesse est oĩa alia sensitiua ꝓpria impotentia fieri t defectũ habere t nõ econverso

Propter quã vero causam accidit dormire t cuius passio ẽ dõ m. qñ vero modi plures sunt causaz Nã qd cuius gra et vnũ pncipiũ motꝰ et materiam et rõnẽ causaz esse dicimus

In scda pte pncipali huius capli pseqtur phs de

causa finali. Et ꝓmo ꝓponit dicenda. Scdo exeq̃tur. ibi (Primum q̃dem igitur) Quantū ad ꝓmum dr q̃ nunc dōm ꝓpter quam causam .s. finalem z efficientē accidit somnus z cuius passio est quantū ad causam materialē in qua. de qua etiam supra dictum est. Cuius ratio est qm̄ causaꝝ sunt plures modi scz cuius gratia aliq̃d fit siue finis. z effectiua que est ꝓnciplum vndemot⁹. z materia. et ratio siue forma. z hos causaꝝ modos dicimus et assignam⁹ reb⁹ physicis. quaꝝ querimus noticiam

Primū quidē igit qm̄ naturā dicim⁹ gra bu ius facere. hoc āt bonū aliq̃d q̃tem ꝓ oim qđ natura natuꝝ ē moueri cuꝝ nō possit sp̄z ꝓtinue moueri. cū delectatiōe necc̄riaꝝ atq; vtilē Sō/ no q̃z ꝓpter ip̄aꝝ necc̄itatē coaptāt metaphoraꝝ hāc rāq; req̃es sit quare ꝓpter salutē aialium exi stit Vigilia ꝓ o finis. nā sentire et sapere oīb⁹ ē fi/ nis q̃bus ineſt alteꝝ eoruꝝ optia em̄ ē hec. finis ꝓ o optim⁹ Q̄ āt nec̄riū vnicuiq; aialiuꝝ ineſt somnuꝝ. dico āt ex suppōne necessitatem qm̄ si aial erit bñs naturā suā ex necessitate ineſſe. q̃/ dā em̄ oportet et his ex̄tib⁹ alia existere

Hic p̄ñr exeq̃tur intentōem suam dicens. Q̄m di/ cimus naturā agere ꝓpter finem quī ē bonum aliquod necesse est ipius somni esse aliquē finem z hic duplex ē scz simplr z quo ad esse z quo ad bene esse. quo ad esse fi nis somni ē salus animalis z quo ad bene esse delectabi lis opatio sensitiua eius. Cuius ratio est. Quia quies est necessaria aiali z vtilis. necessaria quo ad esse z vtilis quo ad bene esse. scz ad delectabilē opatōem sensitiuam sed somnus est q̃es quedam. ergo est necessarius z vti/ lis aiali. z p̄ p̄sequens salus aialis ē eius finis z delecta bilis opatio. Maiorē ꝑbat ꝑbus. qꝝ quies est necessa/ ria oī eo quod natum est opari z moueri cum nō possit semp z ꝓtinue z cum delectatōne moueri. Animalia āt sunt hm̄oi Sine quiete em̄ aialia salua nō possunt mane re z simili⁹ sine quiete non possit delectabiliter opari sm̄ sensum sentiendo. nec sic suum finem quo ad bene eē asse qui. Unde quies nō est finis sed vigilia siue sentire est finis sensus. sicut sapere finis intellectus. qꝝ sunt vltimū et optimū siue potentie. Quinorem ꝑbat. qꝝ somnus ha bet coaptatam metaphoram q̃tis. ergo somnus est tā necessarius q̄ vtilis animali. Dicit āt necessari⁹ som nus aiali nō simplr. sed ex suppōne hac videlicz. Nam si animal debeat habere naturam suam. necesse est aliqua te animali ineſſe. scz susceptoem nutrimenti z illo ineſisten te oportet alia ineſistere scz euaporatoem sursum alcen/ dere z ita infrigidari z ex ꝓinde somnum esse.

Amplius āt q̃li motu in actu z in corporib⁹ aduenientib⁹ accidit vigilare z dormire anima/ libus post hoc dicendum.

Determinato de causa finali. Hic p̄sequenter in hac tercia parte determinat de causa efficiente. Et duo facit. Primo ꝓponit intentōem suam. Scdo eam exeq̃tur ibi (Aliꝭ quidem igitur) Primo ergo dicit q̃ amplius ꝑter ea que dicta sunt. Dicendū est quali motu z actu (per quod tangit causam efficientē) z quali mēbri mo/ tu z actu (.s. in corporibus. per quod tangit fin⁹ aliquos causam materialē) accidat animalib⁹ vigilare z dormire

Aliꝭ quidem igitur animalib⁹ quēadmo/ dum nō habentib⁹ existimandū est causas esse passionis vel easdem. vel ꝓportionabiles. san guinem vero non habentib⁹ qui quidem vero hominib⁹. Quare ex his oīb⁹ speculandum.

Hic exeq̃tur intentōem suam. Et duo facit. Pri/ mo ostendit causam efficientem somni originalem. scdo ponit causam ꝓximam. Scdm ibi (Consequens autē ex his) Quantū ad ꝓmum. itez duo facit Primo osten dit quod dictum est. Scdo soluit quandam dubitatio/ nem. ibi (Dubitatur autē) Quantū ad ꝓmum duo facit Primo p̄mittit quoddam p̄ambulum. scdo ꝓponit et exequitur intentum. Scdm ibi (Quod quidem igit) Quantum ad ꝓmam partem dicit q̃ de ꝓncipio effectiuo passionis huius scz somni existimandum eaſdem esse causas vel ꝓportionabiles in animalib⁹ aliꝭ .s. sanguinē nō habentib⁹. sicut in animalibus sanguinem habentib⁹. Et in his que sanguinem habent existimandū est easdē vel ꝓportionabiles esse causas que sunt in hominib⁹. et ergo ex causis somni in hominibus speculandum est in aliꝭ animalibus.

Quidem igitur sensus ꝓncipium fit ab ea dem parte animalib⁹ a qua quidem z motus de terminatum est ꝓius in aliꝭ. Ipsa vero est tri um determinatoꝝ locoꝝ. qui medius capitis et deorsum ventris. habentibus quidem igitur sanguinem. hec est que circa coꝝ pars. Omnia em̄ habentia sanguinem coꝝ habent z ꝓncipiuꝝ motus z sensus ꝓncipalis huic est. Motus q̃/ dem igitur z spiritus manifestum quoniā prin/ cipium et omnino refrigeratōnis est hic. Et re/ spirare autē z humido refrigerari ad salutē eius qui est in hac particula caloris nata adepta est. dicetur autē z de ipsa postea sm̄ se. Nō ba/ bentibus vero sanguinem z enthoniꝭ z nō sus cipientibus spiritum in ꝓportionabili planta/ tus spiritus iflans z residens videtur. Palam autē hoc in his que sunt rotalia puta vespis et apibus z in muscis z quecūq; huiusmodi sunt. quoniā autē mouere quidem aliquid aut facere sine robore non est possibile. Uigorem autez fa cit spiritus detentio z respirantibus quidem q̃ deoris. non respirantibus vero que cōplanta/ ta et volantia alata videntur. cum moueantur attractōne spūs offendentis ad succinctoriū ro tulaꝝ. Mouetur autē omne aliquo sensu facto cōueniente vel in alieno i ꝓmo sensitiuo. Si ve ro est somnus et vigilia passio partis huius in quo loco quidem et in qua ptcula ꝓma fit som nus et vigilia manifestum est.

Hic p̄ñr exeq̃tur intentū suū ꝓncipale dicens in esse/

ctu q̄ cor in ħ̄tib⁹ sanguīe vel aliq̄d ꝓportionabile in nō ħ̄tib⁹ sanguīe ē ꝑncipiū ꝑmū seu ꝑmordiale ipius somni ⁊ vigilie. Q. ō sic ostēdit. Quia vt dictū ē in aliis scz in libro de motib⁹ aīaliū. in libro de aīalib⁹. ⁊ in libro de aīa q̄ ab eadē ꝓte ē ꝑncipiū sensus in aīalib⁹ ⁊ motus et ꝓ ꝑs ꝑncipiū vigilie ⁊ somni Et idē ē ꝑncipiū sensus et mot⁹. ⁊ somni. ⁊ vigilie. vigilie ꝓ positiuā. influentiā. ⁊ somni ꝓ ꝑuatiuā Sz talis ps ē in aliq̄ triū determinatorum locoꝝ in aīalib⁹ ⁊ ē in medio loco inter extrema .scz sursum capitꝭ ⁊ deorsum ventris vel epatis. ⁊ in ħ̄tib⁹ sanguīe ē ps ista media circa cor. ⁊ cor ē ꝑncipiū sensus sensibilis ⁊ mot⁹. In aīalib⁹ ꝓo nō ħ̄tib⁹ sanguinem et enthonijs q̄ sunt int⁹ diuisa ⁊ in nō suscipientib⁹ spūm a foris est aliq̄d ꝓportionabile cordi in q̄ est spūs naturalr ꝓplātatus ⁊ inflans ad naturalia ⁊ aīalia ipoꝝ. ⁊ nihilominus naturalr in eis residens. g̃ cor vel aliq̄d ꝓportionabile ōr ee ꝑncipiū originale vigilie ⁊ somni. Et sic cuz somn⁹ ⁊ vigilia sunt passiones ptis illi⁹ sicut ꝑmi effectui manifestū erit in q̄ pticula aie ⁊ in q̄ loco corꝑis sicut in efficiente ꝑmo sint somnus ⁊ vigilia Minorē ꝓbat ꝓ ħs ꝑmo de ħ̄tib⁹ sanguīe. Quia ibi ē ꝑncipiū spūs vbi ē ꝑncipiū refrigeratōis. ħ ē illud ē ꝑncipiū spūs q̄ō refrigeratōe indiget ⁊ gr̃a cui⁹ refrigeratio ē necessaria. sz hmōi ē loc⁹ medi⁹. ⁊ ꝑncipiū tale ē cor in ħ̄tib⁹ sanguinem. Quia natura in aīalib⁹ adepta ē ⁊ adipiscit salutez caloris. q̄ ē i corde ⁊ medio extremoꝝ locoꝝ. ꝓ respirare ⁊ humido refrigerari. nisi em̄ eēt refrigeriū extrinsecū stati suffocaret aīal. Vel vt ōr Alb. nisi eet refrigera⁹ tot⁹ calor ⁊ spūs effluerēt ⁊ corrūperet aīal. Nō em̄ ħ loq̄t inde Alb. de frrigeratōe q̄ fit ꝑ medicū sz de refrigeratōe q̄ fit ꝑ cāz sōni naturalē. Illi⁹ ei refrigeratōis cā ꝑª ē a corde sz cā ꝓxia ⁊ efficiēs sit in cerebro. vt infra declarabit. sic sol ē cā efficiēs ꝑma refrigeratōnis eo q̄ eleuat vapore sursum ad locū frigidū in medio spacio aeris. De hac aūt media ꝓte a q̄ est calor postea ꝑm se dicet q̄ de mēbris aīaliū tractabit. Scdo ꝓbat minorē in nō ħ̄tib⁹ sanguīe dicēs q̄ ħ manifestū ē in his q̄ dicunt rotalia q̄ per modū rotaꝝ q̄rundā ꝑ anulos ꝙsecta ħnt corpa. dura exterius ⁊ rugosa. ꝑt qō rugosa ⁊ anulosa a q̄busdā dicūtur. cuiusmodi sunt apes ⁊ vespe ⁊ muscaꝝ genera ⁊ q̄cunq̄ hmōi sunt. Q. aūt spūs sit ꝑncipiū motus. ꝓbat. qr mouere aut aliq̄d facere nō q̄enit sine roboꝛe. sed robur hmōi ē a detentōe ꝓseuerātia spūs. ⁊ hic spūs in respirantib⁹ q̄dē coalit a spū exteri⁹ ⁊ a foris attracto In nō respirantib⁹ ꝓo facit robur ⁊ vigoꝛē siue ꝓtutē spūs natura ipa eis cōplātata. Et q̄ talib⁹ aīalib⁹ sit natura hmōi. ꝙseruādi ꝓtutē spūs cōplātata. declarat ꝓbs ꝑ q̄ hmōi aīalia nō respirātia alata dū mouenr de loco ad locū. ꝑ volatū videnr sonantia ⁊ hoc nō nisi actōe spūs. i. ꝙcussione spūs ꝓplātati offendētis ad succinctoriū siue diaphragma rotulaꝝ. Maioꝛē aūt q̄ ad ꝑmā ꝓtē videlz q̄ idē sit ꝑncipiū mot⁹ ⁊ sensus. ꝓbat tali rōne. q. oē q̄ō mouet. mouet aliq̄ sensu ꝑm actū facto. siue hoc fiat ꝓ ꝓio sensu ꝑm actū facto. vel rōne alteri⁹ a ltez dirigētis sine em̄ sensu ꝑm actū q̄ est sensus cōis. null⁹ pticularis sensus sensibilia cōponit ad eliciendū terribile vl delectabile. Q. ū g̃ motus ꝑmo fiat a corde oportet q̄ sensus nūcians referat ad cor. ⁊ sic sensus ⁊ mot⁹ ab eodē originaliter ꝓcedunt sicut a ꝓncipio ꝑmo.

Monētur aūt q̄dam dum dormiunt ⁊ faciunt multa que vigilantium sunt. nō tamē absq̄ phantasmate ⁊ aliquo sensu. Somnium em̄ est quodāmō sensatū. dicendū aūt est postea de ipsis. quoniā vero somnia memorant expgefacti. vigilie vero actus nō memorantur vt in ꝓblematicis dictum est.

Hic ꝙ̄r soluit dubiū qō dā tacitū Dictum ē em̄ q̄ somnus sit ligamentū sensuū ⁊ tū q̄dā mouenr dū dormiunt ⁊ faciunt multa vigilantiū opa Vñ hoc dubium soluēdo ōr. q̄ talia nō faciūt absq̄ phantasmate ⁊ aliq̄ sensu Somniū em̄ ē q̄ mouenr ⁊ ē q̄dāmō sensibile simulacrū ꝑ quendā modū q̄ inferi⁹ declarabit. Tales aūt dū vigilant ⁊ expgiscunr memorant somnia ⁊ nō actus vigilie vt dictum est in ꝓblematibus

Cōsequens autē est de his que dicta sunt ꝑ transire q̄bus factis ⁊ vnde ꝑncipium passiōis sit vigilandi ⁊ dormiendi.

Hic ꝙ̄r agit de cā efficiente ꝓxima somni. Et duo facit. Primo ꝓponit intentōem suā. Scdo exeq̄tur eaz ibi (Palā itaq̄) Quantū ad ꝑmū ōr q̄ ꝑs ē his q̄ ꝓte dicta sunt determinādo ꝑtransire q̄b⁹ motib⁹ factis fiat somn⁹. ⁊ q̄d sit ꝑncipiū vñ. hoc est effectiū ipius vigilādi ⁊ dormiendi.

Palā itaq̄ q̄ q̄m̄ necessariū animali cū sensum habeat tunc ꝑmo nutrimentū suscipe ⁊ augmentū. Nutrimentū aūt est oīmibus extremis. His q̄dem q̄ sanguīe habent sanguinis natura. His vero que sanguīe non habēt ꝓportionabile. Locus vero sanguinis vene. Vaz autē ꝑncipiū cor. palā autē quod ōr est ex anatonijs De foris q̄dem igitur alimento ingrediente in suscepti⁹a loca. fit euaporatio ad venas. Ibi vero ꝑmutatū in sanguīe vertitur ⁊ vadit ad ꝑncipium. dictum est autē de his in his que de nutrimento. Nunc autē repetendū est de ipsis huius gratia vt ꝑncipia motus speculemur et q̄ patēte pticula sensitiua accidit somn⁹ ⁊ vigilia

Hic ꝙsequēter exeq̄tur intentū suum. Et duo facit. Primo p̄mittit q̄dam p̄ambula deseruientia ꝓposito. Scdo ponit causam efficientē somni ibi (Sed vt dixi⁹mus) Quantū ad ꝑmum itez duo facit. Primo ponit p̄ambula. Scdo soluit quandā dubitatōem ibi (Nō em̄ est somnus) Quantū igit ad ꝑmū p̄mittit quinq̄ ꝑambula dicens q̄ palā vriq̄ est ex dictis. s. in libro de anima q̄ necessariū est oīmi aīali cum sensum habeat ꝑmo ⁊ cōuenienti nutrimento suscipere augmentū ꝓter nutritionem. Scōm p̄ambulū est. q̄ ꝙueniens ⁊ ꝑmū nutrimentum seu extremū ⁊ assimilatū est sanguinis natura oīb⁹ his q̄ ħnt sanguīe. In nō habentib⁹ aūt est aliq̄d sanguini ꝓportionale. Tercium est q̄ vene sunt locus sanguinis Quartū est q̄ haz venaz ꝑncipiū est cor. ⁊ hoc manifestum ē ex anatonijs .i. diuisionib⁹ aīaliū. Quintū ⁊ vltimum infert dicens De foris nutrimento ingrediente ipm aīal ꝑ diuersa susceptria loca digestionis .s. ꝑmo ad stomachū. postea ad epar. tūc nutrimēti fit euaporatio ⁊ quasi quedam sublimatio ipius ⁊ sic ipsum in sanguīe vertitur circa gibbum epatis ⁊ tunc q̄ō sic sublimatum

est in collo venax. quod est inter cor & epar. vadit ad pn cipium qō est cor. ibi accipiens virtutē & formā qua fert ad mēbra sicut ad naturalē locum ipius Dictū est āt de his in his que de nutrimento. Sed nunc in tantū deip sis repetenda sunt que ibi dicta sunt. vt sciamus qō est pncipium induens nutrimentū talē habituz quo mouet ad mēbra. vt pncipium motus ipius nutrimenti ex illo speculari valeamus & quō ex nutrimento sic moto patia tur gcicula sensitiua quando accidit somnus & vigilia

Non em̄ est somnus quelibet impotētia sen sitiui vt dictum est. Et em̄ amentia & suffocatio aliqua & anime defectio facit huiusmodi impo/ tentiā. Jam autē facta fuit phantasia q̄busdaz anime defectum patientiby fortiter. hoc q̄dem igitur aliquā habet dubitatōem. Si em̄ cōtin/ gat obdormire defectionē anime patientē. pti/ git vtiqz somniū esse & phantasma. Multi autē sunt q̄ vehementer animo defecerunt & qui visi sunt mortui esse de quibus oīmibus eandē ra/ tionem esse opinandū est. Sed vt diximus nō est somnus impotentia oīis sensitiui. Sed ex vaporatione circa nutrimentū passio fit hec

Hic ꝓ̄r remouet dubiū. Dictū em̄ est ꝓus q̄ som/ nus sit impotentia sentiēdi. iō forsan alicui videri posset q̄ q̄libet impotentia sentiendi sit somnus. Hoc ergo re mouendo ōr q̄ nō q̄libet impotentia sentiendi est som/ nus vt supra dictum est. sed illa dumtaxat q̄ fit euapora/ tione nutrimenti. Quod sic ꝓbat. q̄ amentia. suffocatō sicut accidit strāgulatis & aīe defectōnes causant impo/ tentiā sentiendi sicut latius dictū est ꝓus. Nulla āt haz impotētiaz somn⁹ ē. Quia si ille ipotētie essent somnus tunc apparitio phātastica q̄ accidit fortiter. defect⁹ & im/ potētias hmōi patientiby eēt somniū. qō vtiqz dubitatō nem aliquā hz ꝓpter silitudinē quā hz cū somnio. sz hoc nō est dom. Multi aūt sunt q̄ vehementer aīo defecerūt ita q̄ nō sunt solum visi dormientes. sed quāsi mortui eē de q̄bus oīmibus eandē ratōnem esse. opinandū est. vi/ delicz q̄ nō dormiant. nō est ergo somnus quelibet im/ potētia sentiēdi. sz ex euaporatōe nutrimēti causata. Et ita ꝓcludit q̄ euaporatio nutrimēti sit cā ꝓxima somni

Necesse em̄ qō euaporatū est pulsum vsqz q̄ pelli deinde ꝓuerti & pmutari sicut euripū. Ca lidum vero cuiuscunqz aīalium ad supioza na/ tum est ferri. cum autē in supioribz locis fuerit multum simul itez reuertit. ferturqz deorsum & reuertendo ꝓpellit calorem. & ideo maxime fiūt somnia a nutrimento. Nam repente tunc multa humiditas & corpulenta sursum fertur. cōstās q̄dem igitur grauat & facit dormire. cum vero fluxerit deorsum & reuertens repellit calorem tunc fit somnus & animal dormit.

Cōsequenter ꝓbus ostendit quō hec fumalis eua/ poratio nutrimenti sit effectiua somni causa. Dicens q̄ necesse est euaporatōnem nutrimēti virtute innati ea/ lozis sursum pelli vsqz ad quendālocum .s. craneum ca/ pitis & illic reflecti. conuerti. & pmutari. sicut contingit in euripo. id est in vento turbinis. in quo vna pars inuol uit aliam. & inuoluitur ab eadem. Cuius ratio est quo/ niam calidū vniuscuiusqz animaliū ad supioza natum ē secum euaporationē trahendo moueri. Cum aūt in lo/ cis superioribz fuerit multa euaporatio calore vecta in se inspissatur & infrigidatur & deorsum descendit. & descē/ dendo seu reuertendo propellit calorē ad interioza. ob/ struendo meatus quibus influit sensus cōmunis alijs sensibus. & tunc fit somnus. Et ideo maxime fiunt som ni a nutrimento modo nunc tacto quia repente a calore ꝓcipue cordis. & post hoc eparis. multa humiditas opu lenta & grossa vaporabiliter fertur sursum ad caput ani/ malis. cum ergo illa cōstat & puersa in se & ingrossata gra uat organa sensus facit dormire. vel inducendo paula/ tim vinculum sensus et motus facit dormitare. Nā cuz ꝓmo tangit superioza neruorum paulatim repetendo deorsum & reuertendo frigiditate sua claudendo poros propellit calorem ad interioza & fit somnus. pfectus scz et cōpletus. & dormit animal.

Signum aūt hoz. & somnifera oīa graue dinem capitis faciunt & potus. & cibi. vt opiuz et mandragora vinum & lolium & q̄ deorsum fe runtur & q̄ dormitant hoc videntur pati & non possunt leuare caput & palpebras & post ciba/ ria maxime talis somnus. multa em̄ que a cibis euaporatio. Amplius autē ex laboribus q̄bus/ dam. nam labor quid colliquatuū. colliquatuz vero fit quēadmodū nutrimentū indigestuz si nō frigidum sit & egritudines quedam illud idē faciunt q̄cunqz a superfluitate calida & humida vt accidit febricitantiby atqz lethargicis. Am/ plius autē prima etas. pueri em̄ dormiunt ve/ hementer eo q̄ nutrimentū sursum fertur oīe. Signum autē q̄ magnitudo superioz excedit inferioza in prima etate. eo q̄ adhuc fiat augmē tum. propter hanc vero causam & epilentici fi/ unt. Simile em̄ est somnus epilentie & est quo dāmodo somnus epilentia Et ideo accidit mul tis principiū huius passionis dormientiby. et dormientes quidam capiuntur. vigilantes ve ro non. Cum em̄ feratur multus spūs sursum descendendo rursus venas tumefacit quiby co artat pozum quo respiratio fit. Jdeo pueris nō conferunt vina neqz nutricibz Differt em̄ nihil forsitan ipos bibere vel nutrices. sed oportet bi/ bere aquaticum & modicum. Spirituosum em̄ vinum. hoc autez magis nigrum. Jta vero su/ perioza plena sunt nutrimento pueris q̄ q̄nqz mensibz neqz vertūt collum. quemadmodū em̄ ebriis multa humiditas fertur sursum. Ratio/ nabile autē hanc passionem esse causam quare

quiescunt in matricib⁹ embrya ꝑmum. Et ideo amatores somni qui occultas habent venas. etiam ⁊ magna capita habentes. Nam horuꝫ vene anguste vt nō facile defluat que descendit humiditas. gnanosis vero magnaq; capita habentibus sursum impetus multus ⁊ euaporatō fit. Manifestas vero habentes venas nō somnolenti ꝓpter amplitudinē venaruꝫ nisi aliquam aliam passionē habuerint contrariā. Ne q; melancholici. infrigidatus em̄ est locus intus quare non fit ipis multitudo euaporatōis. ꝓptereа edaces ⁊ duri existentes. quēadmodum em̄ nullo fruentia afficiunt eis corpora. nigra vero cholera cum naturaliter frigida sit ⁊ nutrimentū locum frigidū facit ⁊ alias ꝑticulas vbicunq; existit potestate huius supfluitas

Hic ꝓsequēter ꝓbat fumale euaporatōem esse vt dictum est causam effectiuā somni ꝑ sex signa. Primū est q; somnifera omia grauedinē capitis faciūt meatus spirituū sensitiuoꝝ oppilādo nimio humore seu vapore aut cōplexionali frigiditate. sicut cibi somniferi ⁊ pot⁹ somniferi. sicut opium mandragora. vinū. lolium. ⁊ cetera huiusmodi. Opium est succū siue lac papaueris cuius folium si ponatur in cibo alicuius multum dormire facit. Mādragora est herba cuius cortex si cōmisceatur in cibo vel in potu alicuius efficiet quasi insensatus Lolium aūt est herba que crescit in bladis ⁊ vocatur zizania Unde ⁊ illi q̄ ferunt deorsum ꝓm capita sua ꝓpter grauedinē descendentib⁹ humorib⁹ q̄ scz dormiunt videtur hoc pati. declinant em̄ caput ⁊ nō possunt ipm leuare. Concidunt etiam palpebre eoꝝ. eo q; vicine sunt hmōi humoribus. ⁊ ideo citius frigiditate illa ligātur. ⁊ hmōi somnus maxime fit post cibaria eo q; multa tunc a cibis est euaporatio. Scōm signū quod tangit ibi (Ampli⁹ aūt ex laborib⁹) est. q; amplius manifestū est ex q̄busdam laborib⁹ q; somnus causet ex euaporatōne. Cuius rōnem assignat. q⁊ labor colliquatiuū quoddā est interioris humidi. motus em̄ excitat calorē intus. ⁊ tunc euaporat et liquatur humidū cibi. vel ꝓgelati. vel viscosi seu nutrimentum indigestū. si non fuerit nimis frigidū ⁊ sic vapores ascendendo inducunt somnum. Tercium signū ponit ibi (Egritudines q̄dam) Dicens q; egritudines q̄daꝫ que causant a supfluitate calida ⁊ humida faciunt id qđ inducit somnum. sicut accidit febricitantib⁹ febre humida. ⁊ in lethargicis q̄ somno excitabili dormiunt. Quartum signū quod tangitur ibi (Ampli⁹ aūt) Est q; prima etas est valde somnifera. Pueri em̄ vehementer dormiunt eo q; totum nutrimentū vel maior pars sursum fertur. ergo somnus causatur ex euaporatōne. Q; autē nutrimentū in pueris plurimū sursum feratur. ꝓbat pb⁹ ꝑ duo signa. Primū est. q; magnitudo superioris in ꝓma etate siue in pueris excedit inferiora. In prima em̄ etate ad hanc partem fit augmētū ꝓpter fortitudinē caloris humidū subtile nutrimentale sursum eleuantis Ex quo infert duo corollaria. Primum ponendo ōr q; ꝓpter hanc causam. s. q; multum de nutrimento sursum in pueris ascendit pueri sepe fiunt epilentici. Simile em̄ est somnus epilentie. q⁊ ex euaporatōne causatur. hꝫ non adeo subtili. ⁊ ita est quodammō epilentia. quapropter multis accidit dormientib⁹ ꝓncipium huius passionis. scz epilentie. ⁊ ea dormientes capiunt ⁊ moriunt. vigilantes aūt nō. Quod sic declarat. Nam cum fert multus vapor seu spūs sursum deorsum descēdēdo post ei⁹ infrigidatōnem ⁊ ingrossationē venas tumefacit ꝓpter grossitiem suā. ⁊ istis sic tumefactis coartat por⁹ quo fit respiratio quo facto sequitur mors. Scōm corollariuꝫ est q; pueris nō ꝓferunt vina neq; nutricib⁹ puerorū. qa nihil differt siue pueri bibant siue nutrices. Debet aūt bibere vinū aquaticū et modicū. Cuius causa est. q⁊ vinum spirituosum est seu vaporosum ⁊ maxime vinū nigrum siue rubeum. Scōm signum eius scz q; multum de nutrimento sursum ascendit in pueris est q; superiora in pueris adeo plena sunt nutrimento q; in ꝑmis quinq; mensib⁹ caput neq; collum vertere possunt. quemadmodū em̄ ebrijs sic istis multa humiditas sursum fert. quapropter nec isti nec illi possunt vertere caput Et hec passio. s. euaporatio sursum ascendens rationabilr causa est quare ꝑmo ꝺescunt embryones in matricib⁹. q⁊ scz euaporatōne nimia ascendente ligat in eis motiua virtus. Quintū signum aūt ad ꝓncipale ꝓpositum qđ ponitur ibi (Et ideo amatores) est. q; habentes venas expuitate occultas ⁊ stricras ⁊ magna capita sunt amatores somni. q⁊ illi. s. habentes artas venas frigidi sunt et humidi. quapropter nō est in eis calor ꝓfozans ⁊ amplificans venas. ⁊ ideo cum humor eleuatus ⁊ inspissatus nō potest facile defluere necesse est hoīes hmōi diu dormire. Et ideo gnanosi ⁊ magna capita habentes. qa in eis est multus sursum ascendentiū euaporationū impetus. sunt somniatores Habentes aūt venas manifestas nō sunt amatores somni ꝓpter amplitudinē venaꝝ nisi aliquā aliam passionē habeant ꝓtrariā eis vnde efficiātur somnolenti. s. ꝓpter nimiā grossitiē euaporationum obturantiū etiā latas venas in eis. Sextū vero ⁊ vltimū signū quod tangit ibi (Nec melancholici) Est q; melancholici nō sunt amatores somni. Quia in eis intrior locus infrigidatus est. quapropter nō fit in ipis euaporatōis abūdaria seu multitudo. inducēs somnū. Illi edaces sunt ⁊ duri nulla gaudia hūtes ⁊ corpa eoꝝ. efficiunt sicut oīno nihil iucūditaꝫ hūtia. Que iucūditas in ꝺt Albus ꝓuenit ex tenui ⁊ subtili sanguine qui mouet calor tractus. istoꝝ aūt grossum sanguinē cō ꝑmit frigiditas. Isti em̄ oīno ꝓtie dispōnis sunt. hūt em̄ grossum et grauē sanguinē que cō ꝑmit multa frigiditas ꝓplexionis. Signū aūt ei⁹ q̄ dictum⁹ ē q; .s. pueri ⁊ iuuenes subtili ⁊ claro sanguine calido abundātes multū sunt lusiui ⁊ iucūdi. Senes aūt exiccati. frigidi. graues sunt ⁊ seueri. Nigra em̄ cholera q̄ē melācholia cū sit naturaliter frigida locū nutrimēti ⁊ digestioni frigidū facit. ⁊ sitr pres oīes alias. vbicunq; existit potestate excelleti huiusmodi supfluitas humoris melancholici

Quare manifestū est ex his que dicta sunt q; somnus est q̄dam ꝓuentus caloris intrinsec⁹ ⁊ naturalis reciprocatio ꝓpter ꝓdictā cām. ideo multus motus dormientis vñ aūt deficit infrigidat. ⁊ ꝓpter infrigidatōem ꝓcidunt palpebre ⁊ superiora q̄dem infrigidant ⁊ exteriora. non interiora vero ⁊ inferiora calida velut que circa pedes ⁊ que intrinsecus.

De definitione somni

In hoc tercio capło posiţ causis somni ţ vigilie. ꝓñr ponit definitōem cōpletā somni ţ cām exp̄gefactōis Et diuidit in duas ptes ꝑncipales. In ꝑma ostēdit ꝑmuz scz qd sit somnus. In scda ostēdit scōm. s. cām exp̄gefactōnis. Scda ibi (Exp̄giscit) Prima subdiuidit in duas ꝓticulas. In ꝑma facit qō dicrū ē In scda soluit qdā dubia ibi (Quāq; vtiq;) Quantū ad ꝑmā ꝓticulā. infert definitōem cōpletā ex dictis dicens. q; ex his q̄ dicta sunt. s. de causis somni manifestū est q; Somnus est cōuentus seu reciꝓrocatō naturalis caloris ad intra ꝓter ꝑdictā cām scz reciꝓrocatōis ţ reuocatōis caloris ţ spiritū ab exterioribꝫ ad interioza. Qō sic ꝓbat. qz iō multus ē motus euaꝓoratōis dormientis ţ maxime in ꝓncipio somni. qz reciꝓrocatus calor multū ꝓt in mouēdo et cū deficit incipit vinci a supioꝛi frigido Infrigidat ãt humidū ţ descēdit ad supioza faciei ţ tūc ꝓcidūt palpebze ţ in somno infrigidant exterioza corꝑis. Interioza vero ţ inferioza sunt calida velut circa pedes ţ que intrinsecus sunt in animali dormiente.

Quāq; vtiq; dubitabit q̄s quare post cibū foꝛtissimꝰ fit somnꝰ et ē somniferuz vinū et alia hmōi caliditates hūtia Est ãt nō rōnabile somnum quidē esse per infrigidatiōnē. causas autē dormiendi calidas

Hic ꝓñr in scda ꝓticula mouet dubitatōnem ţ circa hoc facit tria. Primo eam mouet. assignando cām quare eam mouet. Scdo ponit tres insufficientes solutōes In tercio ponit verā cām seu solutōem dicte dubitatiōnis. Et ꝑm hoc hec ꝓticula subdiuiditur in tres. Scda tangitur ibi (Utꝛ aūt) Tercia ibi (Uel dicte q̄dem hunc solutōes) Quantū ad ꝑmam ꝓticulā mouet ꝓbs dubitatōem. Quare cum somnus causet ex causa frigida frequenter. fit frequētissimus ţ foꝛtissimus somnus post sumptū cibum calidum vt post sumptum vinum et alia hmōi caliditatē habentia. Non em̄ rōnabile esse videt somnū q̄dem causari ꝑ infrigidatōnem ţ causas somni vel dormiendi calidas esse.

Utrū ergo hoc accidat qz quēadmodū vent vacuꝰ cū sit calidꝰ est. Repletio vero cibi infrigidat ꝓpt motū. sic ţ qui in capite poꝛi ţ loca Infrigidant sursuz lata eua ꝓoratōne Uel quē admodū perfusis calido subito tremoꝛ fit ţ ibi ascendēte caliditate cōgesta frigiditas infrigidat. et quod scōm naturā caliduz facit lāgueſce re et decedere. Amplius aūt multo incidēte nutrimento qō calor subleuat. quēadmodū ignis ꝑpositus lignis ifrigidatur q̄usq; digerat fit em̄ somnꝰ vt dcm̄ dum corꝑulētum sursuz fertur a caliditate per venas ad caput Cum ꝓ ampliꝰ nō possit sed in multitudine excedit quod eleuatū est iterum repellitur et deoꝛsuz fluit. Ideo cadūt hoies subtracto calore q̄ sursuz ferebat. solum em̄ aialiū rectuz ţ incidēs q̄dē desipietiā facit. post modum vero phātasiam

Hic ꝓñr in scda ꝓticula tres falsas ponit solutōes ꝑ modū dubitatōnis dicens vtꝛ accidat sic fieri somnum ꝓter hoc scz. qz cum venter vacuus fuerit ꝓter calorez coꝛdis ţ epatis calidus est. repletōne aūt cibi fit frigidꝰ ꝓter motum quo cibus passus a calido agit in ipm̄ calorem eundē hebetando. An sic etiā cerebꝝ vacuum calidum existens seu poꝛi ţ loca que sursum sunt lata euaꝓoratōne sursum infrigidētur ţ sequatur somnus. calor em̄ diffusus in humidū amittit acumen eius. Uel fiat aliter quēadmodū subito fit tremoꝛ seu hoꝛripilatio accidit ꝑfusis calida aqua que calore suo apit poꝛos ꝑ q̄s apertos expirant spūs ţ calor. ţ tunc frigꝰ accipit ţ cōtrahit pellem. ţ ꝓtrahendo erigit pilos. An ita calida euaꝓoratōne ascendente ex resolutōne cibi vel nutrimenti calidi egredientibꝫ calore naturali ţ spū frigiditas ipsa cōgesta. hoc est cōpressa ţ cōpmens infrigidet. ţ calidum naturale faciat langueſcere ţ decedere a partibꝫ exterioribꝫ ad interioza somnū inducendo. Uel tercio accidit appositio multo nutrimento quod calor stomachi resoluendo vaporabiliter subleuat sursum ad caput mouendo. ita q; caput illo vapoze resoluto ţ ad ipm̄ moto infrigideꝛur donec paulatim huius vapoꝛē suo calore digerat. sicut ţ quēadmodū ignis quādo supponit lignis viridibꝫ ꝑmum infrigidatur quousq; digeratur. Fit em̄ somnus sicut in phȳsicis dictum est. quādo coꝛpulentū et grossum sursum fertur a caliditate ꝑ venas ad caput cum aūt nō amplius hoc ipm̄ calor eleuare poterit. scz incipit in capite sua multitudine calorem cerebꝝ excedere in frigiditate ţ humiditate. tunc quod eleuatū est iterꝝ repellitur ţ deoꝛsum fluit. Signū aūt eiꝰ q; sic fiat somnus ex tali causa frigiditatis est hoc. qz cadunt homines dum dormiunt tanq; remissus sit calor q̄ eleuabat eorū coꝛpora ţ erexit. Hoc em̄ ꝓprium habet hō inter alia q; est recti coꝛpis erecti ţ ideo calore cōtracto solū inter animalia sic alteratur in somno q; cadit ceteris animalibus stando dormientibꝫ. Et subdit phūs q; homo sic incidens ţ cadens dormiendo. desipietiā facit. qz ab oīi actu sensus desipit. ita q; cum cadit nihil amplius habebit. postmodū vero facit aliquid in ipo phantasia ţ aliqd imaginaꝛ cū tā aliq̄ntulū dormierit somniando.

Uel dicte q̄dez nūc solutiōes nō ꝓtingētes q̄dem sunt vt fiat infrigidatio. Quīmo et ꝓpius ē locꝰ q̄ circa cerebꝝ quēadmodū dictuz ē in alijs Qm̄ ꝓ q̄ in coꝛpe frigidissimū cerebꝝ nō hūtibꝰ ꝓ quę eq̄lz huic ꝑs. quēadmodū igit buīdum qō eua ꝓoꝛata solis caliditate cuz venerit ad supmū locum ꝓpter frigiditatē suaz infrigidaꝛ. et ꝓgestū deoꝛsū ferꝛ. factuz rursus aqua sic ē in eleuatione calidi ad cerebꝝ. Superflua q̄dem euaꝓoratio in phlegma redigit. iō et catarri videnꝛ ex capite fieri Nutritiua vero et nō egrotatiua deoꝛsum ferꝛ cōgesta ţ rifrigerat calidū. ad infrigidādum ꝓ et nō facile susciꝑiēduz euaꝓoratiōnē ꝓfert et tenuitas ţ angustia circa cerebꝝ venarū Infrigidatiōis quidez ergo hec ē causa quanq; euaꝓoratio transcendat caliditate

Hic in tercia ꝑticula ponit verā solutōnem dicens ꝙ
ꝓdicte solutões ꝯuenientes nō sunt vt fiat infrigidatio
et ꝑ ꝯn̄s infrigidatōe vapoꝝ somnꝰ.mō sup̄ dicto.quin
immo locꝰ q̄ ē circa cerebrū ꝓpiꝰ ē ad refrigerandū vapo
res sursum ascendētes queādmodū dictū ē in alijs .s. in
libro de natura aīaliū. ⁊ iō vapoꝝ īfrigidatio a cerebro
facta causat somnū. Nā cerebrū ē frigidissimū mēbrum
oīm mēbroꝝ q̄ in corꝑe aīalis inueniunt̄. In nō h̄ntibus
āt cerebrū ꝑs ꝓportionabil̄ cerebro frigidissima est. Et
istud declarat pħs ꝑ sil̄e in maiori mūdo. Nā sicut hu/
midū siue vapor euaporans a caliditate solis sursuz.cuz
venerit ad sup̄mū locū.nō simpl̄r ſ3 respectiue.s.ad me/
diā regionē aer̄ ꝓpt̄ illiꝰ loci frigiditatē infrigidat̄ ⁊ cō/
gestus deorsum fertur pluuialiter vel alio mō.⁊ fit rur/
sus aqua. Sic ē in eleuatōe calidi humidi seu vaporis
ad cerebrū.ꝓpter frigiditatez eīm cerebri infrigidat̄ ⁊ sic
sup̄flua euaporatio in aquosum phlegma redigit̄. In sig
num cuiꝰ catarrei ⁊ īfirmitates sil̄es ex sup̄fluo phleg/
mate vident̄ fieri ex capite in h̄ntib9 multū de phlegma/
te. Vn̄ dt̄ Albtꝰ ꝙ phlegma ē humiditas nō nutriēs
ſ3 exteriꝰ fluens ꝑ nares. Illa āt humiditas q̄ ē nutritia
exterioꝝ mēbroꝝ ⁊ nō egrotatiua aliq̄ntulū ꝯgestat vs/
ꝗ ad ꝓmū sensitm̄ vt ex ea refriget̄ qd̄ calidū ⁊ sc3 orga/
num ꝓmi sensitiui ⁊ sic fit somnꝰ.q2 frigiditate sua ꝓpel/
lit calorē ⁊ sp̄us ad ītra ab exteriorib9 mēbris Et subdit
pħs ꝙ dispōes coadiuuātes ex ꝑte corꝑis ꝙ sc3 diu du/
ret īfrigidatio hmōi.⁊ ꝑ ꝯn̄s somnus.⁊ ꝙ nō facile susci
piant̄ euaporatōes ē tenuitas ⁊ artitudo venaꝝ circa ce
rebrū. Cōcludendo ğ final̄r ponit solutōem dicte dubi
tatōis.dicens ꝙ q̄nꝗ euaporatōes sursum ascendāt.nō
sunt tn̄ cā īfrigidatōis ſ3 frigiditas loci cerebri vt dictū
est. Ex q̄ videt̄ inuere pħus ꝙ ad hunc locū copiosa ascē
dens euaporatio a calido nutrimēto . cerebri frigiditate
infrigidata vehementer dormire facit.⁊ mag̃ ꝗ ea que
a nutrimēto nō adeo calido ⁊ euaporatiuo resoluitur

Expgiscu nt̄ eīm cum digestio facta fuerit et
obtinuerunt q̄ impacta fuit caliditas.ī angusto
multa ab eo q̄ circūstabat ⁊ discreti fuerint cor
pulentior sanguis atꝗ purissimus. Est autē te/
nuissimus sanguis ⁊ purissimꝰ q̄ in capite den
sissimus ⁊ turbidissimus q̄ in inferiorib9 ꝑtib9.
Omis vero sanguis ꝓncipiū sicut dictum ē hic
et in alijs est cor.hoꝝ aūt qui in cordis vtrisꝗ
thalamis.cōis qui mediꝰ.q̄rum vterꝗ suscipit
ex vtraꝗ vena.et ex ea que vocatur magna.et q̄
adorti.in medio fit discretio. Sz definire qui/
dē de his alioꝝ sermonū est ꝯuenietiꝰ Quia ve
ro fit maxime sanguis post nutrimēti oblatōez
indiscretus somnꝰ fit quo ad secernat̄ sanguis
Hoc quidē purissimū sursuz.illud vero turbi/
dissimū deorsuz. Cū āt h̄ acciderit expgiscunt̄
absoluta ex nutrimēti grauitate

Hic ꝯn̄r in scd̄a ꝑte ꝓncipali huius cap̄li ponit cām
expgefactōis. Et ꝓmo facit qd̄ dictū est. Scd̄o epilo/
gat q̄ dicta sunt de cā somni.ibi(Que q̄dē cā) Quātū
ad ꝓmā ꝑtē dt̄ pħs ꝙ tūc expgiscunt̄ aīalia cuz digestio
facta fuerit ip̄ius nutrimenti. ⁊ cū obtinuerit victoriam
sup̄ frigiditatē caliditas multa.q̄ in somno erat īpacta ⁊
adunata in loco angusto circa mēbra nutritia ex frigido
circūstante. Et cū discreti fuerint sanguis purissimus et
corpulentus seu turbilentꝰ. De hoc aūt distinguendo
subdit ꝙ tenuissimus sanguis seu purissimus est q̄ ē sur
sum in capite.densissimus vero ⁊ turbidissimꝰ ē.q̄ in in
feriorib9 ꝑtib9 inuenit̄. Ois aūt sanguis siue densi siue
subtilis ꝓncipiū ē cor.sicut ꝓus dictū est. ⁊ in alijs dicet̄
sc3 in libro de aīalib9. Cor āt vt ꝓbat anatomia tres h3
thalamos seu ꝯcauitates.dextꝝ.sinistrū.⁊ mediū.mediꝰ
est ⁊ cōis vtriꝗ extremoꝝ thalamoꝝ.⁊ vterꝗ extremo
rum suscipit a medio ventriculo seu thalamo ex vtraꝗ
vena siue ꝑ vtrāꝗ venā.quaꝝ vna vocat̄ magna . ⁊ alia
vocat̄ a dorti.⁊ vna ascēdit ⁊ altera descēdit In medio ğ
ventriculo fit sanguis discretio ascendent̄ ad nutritōez
mēbroꝝ supioꝝ ⁊ descēdētis ad inferioꝝ nutritōem De
his āt definire hoc est ꝑ certitudinē determinare alioꝝ
sermo nū est.sc3 libri aīaliū. Et q2 oblato cibo vel nutri/
mento maxime fit sanguis indiscretꝰ.iō somnus fit ⁊ du
rat q̄adusꝗ discernat̄ sanguis ⁊ separet̄ sanguis purꝰ ab
impuro.⁊ fiat hoc q̄dē purissimū sursum.hoc aūt turbi/
lentissimū ē deorsum. Et cū h̄ factū fuerit tūc expgiscūt̄
aīalia absoluta a vinculo somni seu a ğuitate nutrimēti.

Que quidē igitur causa dormiēdi dictum ē
q2 a corpulēto quod sursuz fert̄ ꝑ ingenitū calo
rē subito ad ꝓmū sensiteriū. Et quid est somnꝰ
q̄m primi sensiterij ꝯprehēsio vt nō possit eē ex
necessitate quidem factū. Nō eīm cōtingit aīal
esse nisi accidētib9 q̄ ip̄m perficiunt.propter sa/
lutem vero ē.saluat eīm quies

Hic ꝯn̄r pħus epilogando ꝯcludit dicēs. Que igit̄
sit cā dormiendi dictū est.q2 sc3 est reditio vaporis infri/
gidati ad ꝓmū sensitm̄.q̄ vapor a cibo ab ingenito calo
re sursum fert̄. Patz etiā q̄d est somnus q̄m ē apprehē/
sio ꝓmi sensitiui vt nō possit agere Dictū est etiā ꝙ som
nus factus ē ex necessitate supꝓōnis q̄m nō ꝯtingit aīal
esse vel posse saluari nō existib9 ꝯgruentib9 accn̄tib9 q̄ ip
sum aīal ꝑficiunt.ğ somnus ncc̄arius est ꝓpter salutem
aīalis.q2 est quies q̄dam.q̄es aūt saluat animal

Circa hunc textū mouet̄

hec questio Utrum primū sensitiuū sit somni ⁊
vigilie principale subiectum

Arguit̄ ꝓmo ꝙ nō. Quia in somno ligant̄ sensus ex
teriores .sed ꝓmū sensitm̄ est sensus interior. Nec ī som
no ligat̄ vt testant̄ somniales apparitōes q̄ non fiunt nisi
mediante ꝓmo sensitiuo. Scd̄o Somnus videt̄ passio
vegetatiue potentie igit̄ nō est sensus cōis passio. Ān̄s
ꝑtz Quia oēs potētias quaꝝ est aliq̄d opꝰ ꝓm naturam
necesse ē languescere ⁊ q̄ determinatū dū excesserint tp̄s
ꝑ/escere.ſ3 talis q̄es est somnus.ğ etiā somnꝰ est passio
euapora/tis nutritiue. Confirmat̄.q2 somnus fit ex
euaporatiōe nutrimēti.ğ est passio ꝑt̄ vegetatie Tercio Sen
sus q̄libet ē passio seu potētia cōis corꝑi ⁊ aīe.ſ3 somnus
est solū corꝑis ⁊ nō aīe.ğ nō ē sensus cōis passio Minor
ꝑ3.q2 cause efficientes ⁊ finales ⁊ formales oēs vident̄
corporee. Effectus aūt nō ꝑt excedere cām . igit̄ somnꝰ
solū ē corꝑis Cōfirmat̄.q2 vt dr̄ 2° phycoꝝ Natura

De causa efficiente originali somni

est principiū mouēdi z quiescēdi. ergo natura corpis erit principiū motus q̄ est vigilia. z ꝓncipiū immobilitatis seu quietis q̄ est somnus. Dia aūt ꝑm se nec mouet nec quiescit imo i somno videm⁹ impediri motū corpis Quarto. videt q̄ somnus sit passio intellectus practici z phantasie. qz sunt ꝓncipia motus ꝓgressiui q̄ in somno impedit. Etiā intellectus z phātasia sepe in somno ligantur.

Oōfirmat. qz Auicēna z Alphozabius dicūt q̄ somnus sit vinculū sensibiliū virtutū z motiuaꝝ. ḡ nō est sensus trīm. Quinto. non videt principaliter ꝑmi sensitiui passio. qz oēs sensus eq̄liter egēt q̄ete Sexto. somnus ineſt cuilibet z soli aiali. ḡ aiali ꝓpetit ꝑm illū sensum qui oib⁹ cōis est z a q̄ aial dr aial. tactus aūt ineſt oib⁹ aialib⁹ nō aūt sensus cōis. Septimo. sensus in somno nō immobilitat. ḡ nō est sensus cōis passio. Dicit em Auicēna q̄ in somno fiūt imagines ab imaginatiua virtute ad organū sensus cōis z immutāt z mouēt ipm. ḡ sensus cōis nō immobilitat in somno. sed magis immobilitat tactus quo ligato z vacante ceteri sensus ligant z vacāt. organū em tactus materialiter est de cōstitutiōne organoꝝ oim sensuū. z ita oim sensuū organa innituntur organo tactus qđ ē expānsum p totū aial. Octauo. iste passiones nō videnť posse aiali ꝙuenire. qz stz oppositaꝝ ꝓpatiue que in eodez esse nō pūt simul nec successiue. qz nō fit regressus de ꝓpatione in ꝯhabitū Nono. nō videnť passiones vere oppositē. qz simul eidē aiali ineſſe pūt. Nā multa aialia dū dormiūt faciūt opa vigilātiū Jn oppositū est phūs in lra. Pro solutiōe ordinanť duo discursus. Primi ꝓma ꝓpō et

Maior Sentire ē potestatiue viuere seu opus sensibilis aie Minor Hoc exeritur ab aīa spiritu mediāte a ꝓncipio sensitiuo profluente. Cōclusio Jdcirco defectus spirituū aialiū inducit vigilie seu vite sensitiue naturale vinculum quod est somnus appellatum.

¶ Prima ps ꝓme ꝓpōnis pz. qz sentire ꝑ supponit viuere. sicut viuere ꝑsupponit esse. Sicut ḡ viuere in viuentibus est esse. ita sentire in sentientib⁹ ē viuere. Sentire autem dupliciť accipiť. Uno mō ꝓut dr actū ꝓmū. q̄ aliq̄d hz esse sensitiuū seu vitā primā sensitiuā. Alio mō ꝓut dr actum scōm q̄ nō exeriť immediate ab aīa. sed mediāte potētia sensitiua. z sicut sentire ꝓmo mō acceptū est forma liter intrāsitiue viuere z esse viuum vel esse sensitiuū. Sic sentire scōo mō acceptuz est potestatiue viuere. Sentire ꝓmo mō nō ꝑt abesse viuēti seu sentiēti. sed bñ scōo mō. vt pz in dormiēte. Primo mō sentire sicut nec viuere non suspendiť nec interrūpiť q̄diu aial manet. Sed scōo mō vtiq̄ interrūpiť. Primo mō sentire sicut viuere z esse solū auferť ꝑ mortē. sed scōo mō ꝑ somnū. Et ꝓpter hoc dr phūs scōo de aīa q̄ actus ꝓmus est sicut somn⁹. z actus secundus sicut vigilia. qz in somno ligata est sensitiua ptās ab exteriori operatione. Cū igiť vis sensitiua ꝓstituat organū in eē sicut aīa sensitiua totū aial in esse aialis. ḡ in somno est actus ꝓmus. Uigilia aūt est expassio sensuuz in actib⁹ exterioꝛib⁹. ḡ est sicut actus scōs. Scōa ps pz. qz aīa sensitiua est ꝓncipiū esse sensitiui. ḡ est ꝓncipiū sentiendi. z ita sentire est opus sensibilis aie. Cōsequētia pz. qz qđ est ꝓncipiū actus ꝓmi. etiā est ꝓncipiū actus scōi. ḡ aīa sensitiua exīs ꝓncipiū actus ꝓmi q̄ est eē sensitiuū etiā est principiū actus scōi. q̄ est sentire. Ānis patz. Quia sicut forme pure naturalis opus intrāsitiuū et subalis actus est esse naturale. z forme naturā supgredientis ꝓme. scz aie vegetatiue est esse vegetatiuū. ita aie sensitiue intrāsitiuus actus est eē sensitiuū. Sed ꝓtra arguiť. Esse est forme totius in toto cōpositō seu in materia totius. z silr eē vegetatiuū z intellectiuū. ḡ esse sensitiuū non est actus forme ꝑtis. scz aie sensitiue sed aialitatis in toto aīali. Solo. licet operationes seu actus scōi. z silr actus ꝓmi finales (q̄ sunt esse existētialiter seu esse existētie) sint suppositoꝝ primo metaphysice tanq̄ habentiū actus hmōi. vel exercentiū. cū forme totius tanq̄ illius q̄ mediate vel imediate. imediate vt eē seu actus primi⁹. mediate vero actus secundus. Supposita em ꝓmo hūt virtutē opandi in eē nature. radicaliter tm z originaliter ꝓncipia cēntialia totiꝰ cōpositi scz materia z forma sunt vtriusq̄ actꝰ ꝓncipia. forma ꝑtis scilz formaliter influxiue. z materia passibiliť receptiue. Ulm forma ꝑtis ꝓmo a natura ꝓducta dat eē materie vñ fit totū ꝓpositū. Jn q̄ ex vnione forme partis cū materia resultat forma totius. q̄ ex ꝓnti ꝓducta ꝓncipiū etiā est actus ꝓmi imediate. z mediate actus secundi. Silr actus ꝓmo primi sicut esse cēntie sunt actus forme totius q̄libet ꝓcretiue designate. Scōa ꝓpō dr q̄liter actus scōs. sicut sentire seu ꝑm sensuz opari sit actꝰ ipius aie. Licet em aīa vt forma corpis siue materie ꝓme sit principiū vite ꝓme imediate sine spū tā vegetatie virtutis q̄q̄ sensitiue z intellectiue Jnquantū tm ipa in rōne motricis effectiue respicit corpus organizatū ipm mouendo et inquantū est ꝓncipiū vite scōe. s. operationis vegetatiue vel sensitiue est principiū mediāte spū. Cuiꝰ rō est. qz corpus est de se grossum z terrestre z nō hñs debite ꝓportōis harmoniā ad aīam mouentē q̄ tū reqrit inter mouēs z mobile. cū ḡ aīa moueat corꝰ ad actus diuersos necārū est ipi aie corpus organizatū ꝓportionari Ulm dixit plato metaphorice loquēs aīam ipam mouere corpus ꝑ hoc q̄ est ꝓplexa ad ipm ꝑ harmoniacos nūeros. Nō stat aūt solū ista ꝓportio in ꝓformitate q̄dā virtuz et ptātū corꝓoreaꝝ aie ad organicas ptes corpis vl potius ecōtra. hz in cōformitate q̄ fit ꝑ spm. qm̄ ꝑ spm subtiliať. sublimať. seu disponiť in se z in organis diuersis ad ipas opatōes. vñ sicut manus ꝑ cultellū non acutatū nequit scindere. ita aīa ꝑ corpis organa diuersa nō ꝑt opari nisi fuerint spū aptata. Et qz aīa multiplicis virtutis est requirēs in opationib⁹ suis diuersa organa oꝛtet ipa organa hꝭ diuersis spiritib⁹ diuersimode ꝓportionari ipi aie. Uerū tm est q̄ quēadmodū organa sibi subordinata stz ꝑm exigentiā ꝓtutū aie ita q̄ pri⁹ vnū mēbrū subseruat aie in ope q̄q̄ aliud. sic etiā est dōm de spiritib⁹. Ulm sicut cor est primū viuens z ab eo vita scōa ad alia queq̄ membra delegať. ita primo est spūs in corde vel ꝓportionabili cordi z ꝑ cor deriuať ordine quodā ad alia officialia membra. Et ita spūs ꝓcedunt a corde velut a fonte vite dicit Alb. Licet ꝓtrariū dixit Galienus z q̄dam alij ponētes spūm naturalē oriri ab epate z nullo mō a corde. qđ patet ex nūc dictis falsum fore q̄m sicut organa corpis aīati dependēt ad inuicē z ab vno ꝓmo qđ ē cor. ita et spūs omnes a corde dependent Et ita spūs primū in eo organo est qđ primū vite scōe exercitiū in se hz. cuiusmōi est cor. Et cū spūs faciāt corpus organizatū aie virtutib⁹ diuersis ꝓprie ꝓportionari sicut instrumentū artifici. ito q̄nto hꝭ spūs fuerint lucidiores. clariores. z nobiliores. rāto aīa ꝑ organa corpis expeditius exercet suas opatōes. sicut artifex ꝑfectius z expeditius opať ꝑ bona instrumēta q̄ mala. nō em ineq̄litas operationis aiatoꝝ ꝓuenit ex diuersitate

anime que manet in se equalis dispositionis. sed ex parte corpis organici quod nō est semp debite dispositum. Et g̃ ōt phus scdo de aīma q̃ si senex haberet oculos vt iuuenis videret vt iuuenis. Est igit̃ spūs primū aīe instrumentū t ꝓpter virtutē caloris aīe vñ effectiue ꝓcedit nō mouet̃ ad vnā dñam pōnis corpis. sed ad quālibet. ¶ Pro quo aduertendū q̃ spūs est quoddā aereū t subtile corpus seu euaporatio resoluta ꝑ virtute caloris ab humido nutrimētali digestionis vltime. Est q̃dē aereū medias inter aerē t aquā quēadmodū ōt Eraclitus. Et resoluit̃ virtute calidi (ſm q̃ est instrumentū aīe) ab humido nutrimētali t nō radicali. qz si ab hūido radicali resolueret nō esset spūs ſm naturā. quia debilitaret̃ corpus ex multitudine spirituū. Nec resoluit̃ ab humiditate nutrimenti indigesti. Quia a tali hūiditate resoluti. vapores sunt grossi nimis vel ſtē vētositates. Et g̃ nō resoluit̃ a nutrimēto in stomacho. nec in epate. ſz in loco sub corde in q̃ nutrimentū accipit digestiōem t subtilitatē t formā et accipit habitū vite t dispōem q̃ ad singula mēbra mouet̃ qđ non ꝑt facere nisi mēbr̃ vīe in q̃ ē vīs virt⁹ oīm mēbroꝝ. Et ita ab hūore cuius tota suba ad cor refert. resoluit̃ spūs. t ab ipo dirigit̃ ad mēbra. t h̃ virtute actiua caloris eius. qz cor fons caloris est. Et licet iste spūs sic a corde resolutus vn⁹ sit in suba. tū ſm q̃ peruenit ad diuersa mēbra officialia diuersificat̃ in ipis ſm ꝑtutes t ꝓprietates mēbroꝝ. Vñ est in minori mundo sicut in maiori. In maiori aūt mūdo videm⁹ vnū pmū motorē esse a q̃ fluit quicq̃d est virtutū t operationū in toto celo. elemētis. t oībus corpibus. que tñ virtus ſm q̃ applicat̃ inferioribꝫ determinat̃ t ꝓtrahit̃ ſm recipientiū ꝓprietates t naturas ꝓprias. Sic̃ est de virtute lumis solaris qđ est principiū oīm generatoꝝ q̃ p applicatiōem sui ad ꝑtutes particularīū generantiū determinat̃ t specificat̃. t p ꝑs variatur Ergo etiā sic erit in corde cuius virtus t spūs q̃ est vehiculū virtutis motu suo ſm q̃ ad diuersa mēbra pueniūt accipiūt aliā t aliā ꝑditiōem Dz g̃ spūs sedez pmo t cām in corde. vel ꝓportionabili cordi. a quo primo delegat̃ ad epar t fit spūs naturalis eo q̃ pficit naturalia q̃ ſtē digerē. quertere. t assimilare. t ꝑter delegatus ad cerebrū fit aialis. q̃ diuersificat̃ ſm q̃ delegat̃ ad diuersa organa sensuū interioꝝ t pficit ꝑtutes aiales. q̃ sunt sentire. imaginari. estimare. phātasiari. t memorari. Et a pmo sensitiuo delegatus ad exteriores sensus ꝓportionabilit̃ variat̃ in ipis sensuū organis seu sensib⁹. Vñ alius est visiu⁹. alius auditiuus ꝛc̄. t pficiūt. vt sic virtutes sensitiuas exteriores q̃ sunt videre. audire. gustare. olfacere ꝛc̄. Ecce pulcrā nature sagacitatē q̃m aīa ingrediēs corpus cōplexionatū facit sibi subseruire q̃litates elemētares ſm moduz eaꝝ. vt q̃litates p̄ncipales superioꝝ elemētoꝝ sint motiue et formales respectu inferioꝝ. ita q̃ aīa mediante calore naturali ignis (q̃ ōr calor naturalis ſm q̃ fit instrumētū aīe) agit in humidū elemētare. resoluēdo spūm. in quo defert̃ virtus aīe. Spūs em̄ ōr a spirādo ꝓpter sui mobilitatē t subtilitatē. t hoc spū medio influit aīma corpi diuersimode vitaliū operationū virtutē vt dictuz est. Ita q̃ nulla exercet aīa in corpe corpoream operationē sine spū. Dico corpoream ꝓpter opationē intellectualē que nullius corpis est actus. t ergo nō req̃rit spūm quo pficiat̃. Verum quia intellectualis opatio cōicat cōmunicati corpori et sensus in intellectuali opatione ancillant̃. ideo ex eo req̃ritur q̃ spūs sensitiui. ea ꝓte quo sensitiui in hoie. sint nobiliores q̃ in bꝛutis. sicut etiā a nobiliori nutrimento resoluunt̃. ¶ Cōclusio quantū ad primā partē patet ex dictis. Nam vt ex dictis pz nō potest aīa mouere corpus suū motu sensuū exterioꝝ nisi mediāte spū aīmali Juxta eīm dispōem spirituū disponunt̃ opationes sensitiue ceteris paribus. t ita defectus hoꝝ spirituū inducit sentiēdi impotentiā. defectus inq̃ naturalis ex nutrimēti euaporatione ꝓcedens vt infra patebit. Iste aūt defectus spirituū inducit vinculū nō influxiue sed defectiue. Fumalis aūt euaporatio sursuz infrigidata causaliter vinculū hmōi inducit ponit̃ t influxiue. Dicit̃ aūt defectus spirituum aialiū. qz defectus spirituū naturaliū et vitaliū nō inducit somnū sed potius mortē. Vñ q̃diu viues viuit aīma opatur opationes vitales t naturales. t iō quo ad hmōi actū nō deficiūt calor t spūs interpolatim sicut ad actus sentiendi. Verū q̃n remittunt̃ spūs hmōi remittit̃ etiam opatio hmōi. Et cū in toto spūs deficit seq̃tur mors. vt fit in apoplexia. Nec quorūlibet spirituū aialiuz defectus inducit somnū. sed defectus spirituū sensuū exteriorum ſm q̃ a sensu cōmuni p̄fluunt. Alīs em̄ dormientes nō possent facere opera vigilantium

Secūdus discursus. Maior Primo fit iste defectus cuz reuocat̃ calor naturalis motiuus spirituū animaliū ad interiora t ascendit vapor cibalis ad sensitiua organa Minor Hoc maxime fit tpe celebrande digestionis q̃ uis q̃nq̃ accidat sil̃e ex alijs causis Cōclusio Ergo somnus est sentiēdi impotētia ex defectu caloris naturalis t spirituū aialiū. p se ex abūdantia euaporatōis cibalis. vel p accidēs alterius cuiuscūq̃ passionis. sua fumositate meant⁹ spirituū sensibiliū oppilāte. t spūs eosdē depauperante. ob salutē aialiū naturaliter genita.

¶ Prima ꝓ pz. qz ex nutrimēto assumpto in diuersis locis digestionis. ascēdit fumalis euaporatio sursum ad caput q̃ ibi ꝓpter frigiditatē cerebri ingrossat̃ t inspissata sua grauitate descēdit t inter descēdendū ꝓpellit calorem t spūs ad interiora. ſ. ad digestionis loca. t sic oppilat meatus spirituū sensitiuoꝝ p quos fluūt spūs a fonte spirituū sensitiuoꝝ q̃ est sensus cōis. Illis aūt sic ꝓpulsis vel deficientib⁹ in exterioribꝫ sensib⁹ sequitur necārio somnus Nec ex hoc accipi dz q̃si motus caloris t spirituū ad interiora mēbra sit pure violētus. p antiparistasim ipius frigiditatis fumalē euaporatōnem sua ꝓtrarietate ꝓpellentis qz spūs. t calor. t sanguis. q̃ est humor oprim⁹ mouētur aīali motu iuxta nature ꝓgruentiā. Cum ergo tpe celebrāde digestionis sit necessarius calor interioribꝫ mēbris necesse est ipm calorē naturaliter ad locuz deferri virtute et potestate aīe. Videmus em̄ sanguinē tanq̃ humoreꝫ nature amicissimū ad mēbra q̃libet patietia moueri t ad loca nature necessaria ſm ꝓgruentiā ex potestate aīe. ergo etiā sic mouent̃ calor t spūs. Si aūt iste defectus fiat aliūde. ſ. ex infirmitate. pura apoplexia. vel palysi. aut aliq̃ sili. tunc nō est somnus. Et q̃nq̃ somnus causet̃ ex hmōi defectu spirituū t sit vigilia ꝓuatio. t vite sensitiue impotētia. In cōmodū tñ t vtilitatē aialis ordinat̃. Et ꝓmo quidē ad quietē aialis q̃ a fatigatōe releuat̃. Non em̄ potest aīal ſm sensum semp opari. qz motus q̃ pficiunt̃ ex hmōi nis corporeis fiūt cū fatigatōe t pena a q̃ p quietē sommi suppoꝛtant̃. Scdo cōsumpti t depcti spūs aiales ūstau

Definitio cõpleta somni secũdũ omnes causas

rank. z tercio fortior fit digestio nutrimenti. Virtus em̃ calozis tpe somni adunata ꝑfus interioza nutritiua mẽbza in digerẽdo est vigorosior. Scda ꝓpõ q̃ntũ ad ꝓmã ptẽ ꝑz ex dictis. qz qñ celebrat digestio tunc calor duplicide cã reciprocat ad intra. z quia fumalis euaporatio fortior ascẽdit in ꝓma digestione q̃ꝫ in secũda. z in secũda q̃ꝫ in tercia. ideo in ꝓma fortior est somnus q̃ꝫ in secũda. z in secũda fortior q̃ꝫ in tercia. licet dulcior sit in tercia. qz ad illam somnus finalius ordinat a natura q̃ꝫ ad ꝓmã vel secundã. Prima em̃ est ꝓpter secam. z secũda et ꝓma ꝓpter terciã. Quantũ ad secam partẽ sic ostendit. qz nõ solũ fit somnus ex fumali euaporatione tpe celebrande digestionis. sed fit etiã alijs de causis. vt tactũ fuit in textu. scz ex etate. infirmitate. cibi q̃litate. ex laboze. z viaꝝ seu meatuũ spirituũ sensitiuoꝝ strictitudine. z capitis magnitudine. Verũ tamẽ est q fumalis euaporatio cibi solum est cã ꝓncipalis q̃ ex alijs diuersificat fm magis z minus et alijs cõcurrentib plus somnũ inducit. Cõclusio ista est somni cõpleta definitio data p omes causas ei. Fumalis em̃ cã tangit in hoc qõd oz sentiẽdi impotẽtia. Oportuit autẽ sentiẽdi impotẽtia z nõ impotẽtia sensus. qm̃ somnus solũ dicit ꝓuatiõem vigilie. z ita nõ tollit naturã potẽtie sensitiue. sicut moꝛs. sed nec tollit solũ sentiẽdi actuz sed tollit actum z habitũ. ꝓmũ q̃ ineſt sensib p animalẽ spiritũ. Stat em̃ aliquez vigilare qui tñ nullo exteriori sensu sentiat actu. sed sensibili pñte pt sentire. Priuat ergo actum sentiẽdi cũ aptitudine ꝓxima que est p spiritũ derelinquẽdo subiectũ cũ aptitudine remota ad actuz et ꝓncipia eius q̃ solũ impedita z quasi ligata sunt. Et ideo fm Aristotelẽ somnus est imobilitas sensuũ velut vinculum. z vigilia est solutio sensuũ z remissio. Nõ est autẽ imobilitas negationis neq; ꝓuationis. sed vinculi. ita q redit mobilitas remoto vinculo. z illo mõ etiã oz impotẽtia. Et hec impotẽtia vel imobilitas non ꝓuat actum et aptitudinẽ. sed actũ tm̃. ita q naturaliter ex ea fit regressus in habitũ. Nec tangit in hac definitione solũ forma q̃ si deꝛ p formã solum. imo etiam ingredit materia in q̃. que est subiectũ. z tangit implicite in hoc q oz sentiẽdi. est em̃ passio ꝓmi sensitiui fm eã habitudinẽ qua influit exterioribus sensib. Cansat autẽ hec impotẽtia sentiẽdi seu imobilitas vinculi ex defectu spirituũ aialiũ qui ꝓuenit ex reuocatione calozis ad interioza. z fumali euaporatione nutrimẽti tpe celebrãde digestionis ascẽdente ad cerebruz Illa em̃ sui infrigidatione ingrossat z ingrossata defluit versus organũ sensus cõis quantũ ad anteriorẽ partem qua ex eo nascunt nerui sensitiui sensuũ exteriorũ. z sic obturant z oppilant meatus spirituũ sensitiuoꝝ qui fluũt a sensu cõi. Deficiũt etiã spũs in fonte sensitiuoꝝ spirituz seu in sensu cõi z ꝓpter reciprocatiõem calozis z spirituum ad interioza. Et hec cã effectiua tangit in definitione per hoc q oz ex defectu calozis naturalis z spirituũ aialiuz ex abũdantia euaporationis cibalis sua fumositate meant spirituũ sensibiliũ oppilante z spũs eosdem depauperãte. Dicit notãter vel cuiuslibet alterius. qz licet p se somnus vt dictũ est solũ causet ex fumali euaporatiõe cibi seu nutrimẽti. Accẽtaliter tñ oz aliũ de causari. scilz ex passione ire. accẽdẽtis p fellis resolutionẽ ipm̃ sanguinez circa cor et ita faciẽtis fumos ascẽdere. turbantes cerebrũ vsq; ad rõnis ꝓturbatiõem sicut ebrijs accidit. Tãta em̃ q̃ntq; ascendit euaporatio ex passione ire q sequtur apoplexia maioz. z moꝛs. vel ex laboze vel excessiuo motu qui est cõsumens z euaporatiuus spirituũ. In signũ cuius nimiũ fatigatis somnus dulcior est cibo. Vel ex passione tristicie mouẽtis cor motu systoles. quo motu reciprocant calor et spũs ad cor. Causa finalis tangit in hoc q oz Ob salutem aialis naturaliter generata Est em̃ finis huius passionis salus aialis. Verũ qz rõ boni ꝓfecti stat in indiuisione seu in vnione actus z potẽtie. z cũ in vigilia actus cõiungitur cõiter potẽtie sensitiue. ita q frequẽter potẽtie sensitiue sunt in actu. ideo vigilia est melius aliquid somno. z ꝓterea somnus ordinat in vigiliã z nõ econuerso. Oportunus em̃ vt vigilare valeamus z non ecõtra. Est itaq; somnus velut bonũ vtile. in aliud ordinatũ qõ ꝓ se bonũ est qõ est vigilia. Et qz hec salubriter sine somno aiali inesse nõ potest. ideo ꝓ tanto somni finis est salus aũmalis Ecce iterũ mirabibilẽ nature sagacitatẽ q̃ supfluos fumos in bonũ nature aialis z salutẽ eius ordinat. Vñ qa natura nõ abũdat in supfluis nec deficit in minutis. ideo hãc que videt supfluitas nõ ordinat in defectũ z impotẽtiã somni. sed magis in potẽtie ꝓfectũ z perfectiõnem. vñ ipis vaporib in somno digestis redit vigilia. Alias duas definitiões refert Albrus inuenimus a ꝑhis peripatetici diuersis positas. Nã vt oꝛt Abhamidiu ꝑhus cui cõmentator Auerrois ꝓsentire videt. Sõnus est vigor et cõfortatio sensus spũalis z debilitas z vinculũ sensus corpalis Per hoc em̃ q retrahunt calor z spũs a corporalibus sensib p somnũ. minus dispgunt a sensib spũalib. scz interioribus. z cũ motus maior sensuũ corpaliũ q̃ natus est expellere minorẽ sensuũ spũaliũ cesset tpe somni. ideo fortius mouent spũales a simulacris remanentib in ipsis in absentia sensibiliũ. Ecõtra vero vigilia ꝓfortatio est exterioꝝ sensuũ z debilitatio interioꝝ inquantũ extrahunt spũs ab interioribus ad exterioꝝ sensuũ organa. Dicuntur autẽ sensus corpales sensus exteriores. qz imutant in ꝓsentia sensibiliũ corpoꝝ. Et his sensib exterioribus oꝛ idem ꝑhs sensus spũales z interiores digniores. qz nõ stãt fluentes. sed ꝓcipiunt spũalia sensibilia. sicut habent esse ad extra. qz ex ꝓpꝛijs ꝓncipijs aie operant z magis spũaliter z cognitiue operant. Vñ autẽ fluens est tunc motus ꝑhantasticus ꝓfusus est ex inordinatione ꝑhantasmatuz cuius inordinationis sunt multe cause. Alphorabius autẽ sic definit somnũ. Sõnus est introitus sensus ad interioza et non oĩmoda sensus imobilitas. Sed vigilia est exitus sensus ad exterioza. Et q̃ntũ he tres definitiões sint vere. ꝓfectior tñ z planior est ꝓma tangẽs data p oẽs causas et p ꝓñs ad demõstratiõem oꝑuma. z post tercia q̃ quodammõ formalis est data vtcũq; p cãm formalẽ. Sed secũda data est p effectũ. qz somnus confortat sensus interiores. et exteriores debilitat. Sed ꝓtra. secũda nõ videt vera. Tum ꝓmo qz in somno liganꝫ etiã sensus interiores. Tum secũdo. nõ cõfortanꝫ imo spũ z caloꝛe spoliant p somnũ q̃ retrahunt ad interioza mẽbza nutritiua. Tum tercio. qz vigilia nõ videt cõfortatio exterioꝝ. imo potius debilitatio. qz alias vigilãdo cõtinue confortaret qõd falsum est. Sitr arguit ꝓtra terciã. somnus vt supdictũ est. est quies. g̃ nõ cõuenienter oꝛ introitus sensus.

Preterea. sensus non ingredit ad interioza neq; ad exterioza. ¶ Solutio ad oẽs obiectiones ꝓtra secam. dicitur. Primo ad ꝓmã dom̃ q interiores sensus seu spirituales in somno liganꝫ p accñs solũ. scz ꝓpter somni profunditatẽ. z nõ p se. z ita aliqui ꝓpter nimiã somni ꝓfunditatem non haberẽt somnia. Ad secam dom̃ q quãcũq; spũs z caloꝛ ad interioza moueanꝫ. s. ad mẽbza nutritiua a sensib exterioribus. nõ tñ ad interioribus nisi p accñs ꝓp-

ter somni ꝓfunditatē. Nec solū ex spū z caloꝛe interiozes cōfoꝛtant. sed ꝑter remouēs ꝓhibēs qō est foꝛtioꝛ motꝰ exterioꝝ sensuū. Ad tertiā dōm q vigilia accepta ꝓ opatione impꝛopꝛie nō est ꝓfoꝛtatio. sed fatigatōem in ducit qñ excedit tps Sed ꝓprie accepta ꝑ sensuū dissolutōe a ligāte vinculo vigilia ꝓficit exteriozes sensus. qz ꝑ vigilia sensus exteriozes actuant caloꝛe z spū qbꝫ ꝑus in somno caruerūt Ad obiectōes ꝛtra tertiā definitionē. Et ꝓmo ad ꝓmā dōm q somnꝰ nō ꝺr quies ꝓprie sed metaphoꝛice. Vigilia em nō est ꝓprie motꝰ sed est silē qddam motui. z iō etiā ꝓuatio vigilie nō est ꝓprie ḋes. sed ꝺr ḋes ꝑ metaphoꝛā z silitudinē. Vl dici pt q nō sit ḋes cuiuscū qꝫ motus. sed solū motꝰ sensatōis exterioꝝ sensuū cū q ḋe te stat introitus spirituū ad interioꝛa. imo motꝰ sensuuꝫ interioꝝ z motꝰ ꝓgressiuus z opatio vigilātū Ad secundā rōem dōm q sensus potētia non ingreditur neqꝫ egredit. sed vtꝛq sensus spūs. q sensus ad sentiēdū disponit. z silr spēs sensibil. Cū em spūs sensitiuꝰ sit vehiculuꝫ fozme sensibil seu spēi sensibil in spū recurrēte ab exteriozibus sensib ad sensum cōem recurrit spēs ad interiozes sensus. z ꝓmo ad sensum cōem recurrit in q exñs spēs sensibil ē ipsi sensui ꝓncipiū sentiēdi. vñ ꝺctōez habꝫ sensus cōis spēs in eo. sicut si via ꝓpōnis descenderet ad sensus ꝑticulares. qꝫ tūc ꝺctōem alicuius illoꝝ sequeret

Ad rōnes. Ad primam

dōm q licꝫ sensus cōis ligef in somno qntū ad habitudinē q respiciat influxiue causalit exteriozes sensus. nō aūt qntū ad habitudinē quā hꝫ ad interiozes. nisi aliqñ ꝑ accūs ex ꝓfunditate somni Ad secam dōm q ꝫ virtꝰ nutritiua sit organica z coꝛpalis. non tū ledit z fatigat in actu suo sicut ꝑtus sensitiua. Cuiꝰ rō est. qz motꝰ organi coꝛporal qntō fuerit naturali vicinioꝛ z minꝰ nature facultatē supgredit tāto minus fatigatōnem inducit vt motus aialis q est fm naturā elemēti ꝑdūantis. vt q aial se deoꝛsum mouet nō inducit fatigatōem. sicut motus q est contra naturā elemēti ꝑdūantis vt est motus aialis surſum Motus aūt ꝑtus nutritiꝫ ꝓnatural est oꝛgano z mīme excedit naturā. imo naturaliꝫ qlitatibꝫ exercet naturalit etiā opantibꝫ. z g nō ē fatigabil vis nutritiua in sua opatōe sicut sensitiua. Ex q ꝓꝛ q plus sint fatigabiles ꝑtes interiozes sensitiue qꝫ exteriozes Interiozes ḋē q stꝫ magꝫ spūales Verūtū ḋes iteriozꝫ sensuū ꝓprie nō ē somnꝰ de q fmo. sed est suspēsio ab ope suo vel ludus siue solaciū q spūs recreant. talis em recreatio ḋē est interioꝝ sensuū sicut somnꝰ exterioꝝ. Et g his q maxie sensibus interioꝛibꝫ occupant debt altern solaciū ludi. sicut exterioꝛibꝫ sensibꝫ intētis somnꝰ. Preterea. actus virtutis nutritiue ꝓseruat potētiā in ope z ꝓfoꝛtat. z vigoꝛat. z maxie tpe somni z ꝑ certo tpe. s. qꝺiu viues viuit Hoc aūt nō accidit sensibꝫ ꝑ actū sentiendi. qz tū ꝑtus nutritiua oꝛganica ꝑtus ē rei coꝛruptibil. iō naturalit tandē deficit Ad ꝓfirmatōez dōm q ꝫ materia nutrimēti sui resolutōe inducat somnū nō tū causat effectū hmōi in potētia nutritiua q opat in cibo digerēdo z ꝓuertēdo in substantiā nutriti. Sōnus etiā nō causat a nutrimēto inquātū nutrimētū ē. sed a fumo vapoꝛabili a nutrimēto resoluto tpe sue digestōis vel decoctōnis. Obiectū g ponē vegetatiē seu materia in quā agit ipa ponā vegetatia ē efficiēs cā occasional ipius somni. z ꝑ tāto somnꝰ est causaliter a nutritiua dependens. ꝫ nō est nutritiue formal passio sed ꝑmi sensitiui. Et qnqꝫ plantis videat ꝓuenire aliqꝺ somno silē in hyeme. z vigilie in estate. hoc tū nō est vere somnꝰ. qz reuocatio spirituū z caloꝛis in plātis fit a frigore circūstāte z foꝛinseco. In aialibꝫ aūt ab intrinseco media te fumali euapoꝛatōe vñ fit q sic plāte ḋescūt ex recessu z accessu solis. In signū cuiꝰ fm motū ꝓprium solis qꝺā plante vegetatōem hñt z ab ea suspēdunt. imo qō plus est in qbusḋā fm motū diurnū accidit qsḋā plātas apiꝛi z cōstringi sicut patz de heliotroph̄ijs .i. sollequijs Ad tertiā dōm q somnꝰ sicut vigilia ē totꝰ ꝓiuncti. Licet em cā somni effectiua. z fm aliqs materialis scz fumal euapoꝛatio nutrimēti. sit coꝛpalis. redūdat tū in aiam ligando sensum cōem. z ex ꝓñti oēs alios exteriozes. Alie aūt cāe nō stꝫ coꝛpales. vt ꝑz de fine z materia in q. z formali. q ē impotētia sentiēdi. Vñ fm Alb. ꝑ° de aīa duplices sunt passiones aialis fm q aial. Quedā q oꝛiunt ex coꝛpe z terminant in coꝛpe sicut somnꝰ. qḋā ab aia z terminant in coꝛpe sicut sensus Ad ꝓfirmatōem ꝺr. q motus ille nō est solū nature sꝫ etiā aie. z ꝓprie est ipius aie sensitiue fm q ꝑ naturā ꝓprie dictā distinguit. Et silr coaptata ḋes q ꝑ naturā ꝓprie dictā ḋistinguit. Et silr coaptata ḋes q̄ lis est somnꝰ ꝺr ee ipius aie sensitie z nō nature ꝓprie dce.

Ad qrtā rōem dōm q intellectꝰ nō ligat in somno q se ꝫ ꝑ accūs inqntū vires sensitie in somno aliqñ ligātur intellectui subseruiēres. cuiusmōi est potissimū phātasia. Et hoc qntū ad exercitiū ꝓgnitōis respectu intelligibiliū ꝑus acceptoꝝ. Sz qntū ad ea qꝫ ꝑ° accipit noticiaꝫ sic ligat etiā qḋāmō ligatis sensibꝫ exteriozibꝫ. Verū qa exercitiū actus intellectus ꝑticulari plus a sensibꝫ ꝑticulari bus dependet qꝫ intellectꝰ speculatiui. iō ex ea pte plus ꝑ accūs ligat in somno intellectus ꝑticus qꝫ speculatiuus Dicit aūt intellectꝰ ligari ꝑ accūs mō nūc dicto qntū ad modū ꝓgnoscēdi hūanū ꝫ nō qntū ad modū ꝓgnoscendi qē sibi asscribit Alb. post statū adeptōis. imo tpe moderati somni ꝓtingit in nob fieri sinceriſſimas ꝓgnitōes q tpe vigilie nob nō stꝫ possibiles. qz i sōno ligatꝫ exteriozibꝫ z solutis interiozibꝫ ꝓtigit oꝛdinatōe debita phātasmatū in nob fieri ꝓgnitōes rez sensibiliū z reuelationes occultoꝝ. vt infra patebit Ad confirmatiōem dōm q somnꝰ ē ligamētū sensibiliū ꝑtū tū sꝫ exterioꝝ ex ꝓñti. in qntū est ligamētū ꝑ° z ꝑ se sensus cōis fm eaꝫ habitudinē q exteriozes sensus respicit. motiuaꝝ. aūt ꝑtutū vincu lū est solū ꝑ accūs ex somni scz ꝓfunditate. quēadmodū ē ligamētū sensuū interioꝝ. Vel tū ꝓtingit qñqꝫ sensus interiozes solutos ee q tū motiua virtus nō sit solutа ꝓpter frigiditatē q diutius detinet oꝛganū ꝑtutis motiue qō ē in posteriozi pte capitꝫ. tāqꝫ in loco magꝫ frigido Cū em calidi sit diametralit ascēdere. spūs ꝑtute caloꝛis citius ꝑ ueniūt ad oꝛgana sensuū interioꝝ qꝫ ad oꝛgana exterioꝝ vel qꝫ ad ꝑtutē motiuā q loca hñt in capitis extremitatibus duabus. z iō citius oꝛgana sensuum interioꝝ dissoluuntur Ad qntam dicēduꝫ q est passio oim sensuū exterioꝝ. sꝫ nō ꝓpria z. ꝑ° z ꝑ se cuilibet ꝓuenies Stat em aliquē sensum exteriozē ligari fumali euapoꝛatōe. q tū nō dicat aīal dormire. Interiozes etiā sensus ḋete egēt. sed tamen aīal dormire. Interiozes etiā sensus ḋete egēt. sed tamen lū ḋes nō est somnꝰ. Vñ etiā i somno nō ligāt nisi ꝑ accidēs vt dcm est ꝓpter ꝓfunditatē Ad sextā dōm q sensus cōis vtꝛq cuilibet aīali ineſt. ꝫ fozsan in qbusḋā aialibus scz imꝑfectis nō sit a ꝓprio distinct. Ille aūt sensus i q̄libet aīali ꝺr cōis cui ꝑ° ꝓuenit actꝰ sentiēdi. z illi est ꝑ se somnus passio. et ita sp mavet somnꝰ passio sensus cōis. vt Ad septimā dōm q ꝫ primū sensitiuū siue sensus cōis. vt supꝰ dcm est quātū ad habitudinē quā hꝫ ad sensus inte

riores nō sit in somno necārio ligatus. tñ ꝑm habitudinē quā hz ad exteriores ꝓmo ꝙ somnū ligaſ. Nec tactui cō uenit hmōi somniale ligamē nisi ꝓus intelligam⁹ sensū cōem ꝑm habitudinē quā hz ad exteriores sensus ligari. quo sic ligato ligaſ ꝓ⁹ tact⁹ quē magꝭ ꝙ se respicit ꝫ quē cūqz sensuz aliū. tactu eī ligato liganſ sensus alij. sed nō econuerso Est ḡ somn⁹ ꝓ⁹ passio sensus cōis. ex ꝓñti tact⁹ et ꝙ tactū ē passio alioꝝ sensuū. Jn signū cui⁹ in q̄busdaz egritudinib⁹ ꝓter dolorē tact⁹ impediť somnus. exq̄ do lor nō sinit ipm tactū ligari ꝓter ꝙcursum caloris ꝛ spūs ad mēbꝝ qō tactu ledit Ad octauā dām q̄ somn⁹ nō est ꝑm se passio aīali ꝓpria. sed solū ꝙ disiunctionē ad vigi liā. vt somn⁹ vel vigilia. Cuilibet eī aīali ꝛ soli et ꝙ inest somn⁹ vel vigilia. Nec ꝓprie stꝫ ꝓriuatiue opposita. eo ꝙ somn⁹ nō est vera q̄es. seu ꝓuatio vera ipius mot⁹ vigi lie. eo tñ mō q̄ opponunť nō ꝓñt sil' ꝑm actū alicui aīali cō uenire. sed bñ ꝑm potētiā vl' succesſiue Ad nonā dām q̄ aīalia dū dormiūt nō faciūt opa vigilantiū. vigilantib⁹ ꝓpria. que stꝫ. exterioribꝫ sensib⁹ cognoscere. faciūt tamen opera q̄dam vigilantiū que regulariter solum cōueniunt vigilantib⁹ de quo inferius latius dicet

Jncidūt dubia circa tex

tū expositū. ꝛ ꝓmo circa ꝓmū cap'm Primū est An cō uenienter ordine h̄ tractet. p. de somno ꝛ vigilia. ¶ Et vi dek ꝙ nō. q̄ senect⁹ ꝛ iuuetus. vita ꝛ mors. stꝫ generalio ra q̄dā somno ꝛ vigilia. ḡ de eis ꝑ determinandū eēt. q̄ iuxta illud qō tangiť in ꝓemio ꝓmi libri phȳsicoꝝ. A cō munioribꝫ ꝛ ꝙfulis magis ꝓcedendū est Preterea se cūdo. ꝓuatio cognoscit⁹ ꝙ suū habitū. ḡ nō est tractandū de somno spēaliť poti⁹ ꝫ de vigilia. imo poti⁹ tractāduz eēt de vigilia ꝫ de somno Preterea 3°. de simplicioribꝫ ꝓmo determinādū est. stz aīal videť simplici⁹ somno. ḡ de aīali in libro de aīalib⁹ ꝑdeterminādū est. ꝛ ꝙ ꝙñs iste li ber non deberet ꝑcedere sciam de aīalib⁹ sed seq̄. Minor ꝓz. q̄ corꝓ⁹ simplici⁹ est ꝙiūcto ex aīa ꝛ corꝑe. somn⁹ aūt et vigilia stꝫ ꝙiūcti ¶ So°. sic. q̄ somn⁹ ꝛ vigilia ꝙueniūt aīali ꝑm organa. ꝛ iō nō ꝓñt sufficiēter intelligi ea q̄ de sen sib⁹ dicta stꝫ. nisi etiam cognoscaň somn⁹ et vigilia. ꝛ ita etiā ꝑtinet tractat⁹ istoꝝ ad ꝑtē illā phie q̄ē de passioni bus et opationib⁹ aie et corꝑi cōib⁹ de q̄b⁹ post sciam de aīa tractandū erat q̄m aīa nō hz opatōes nisi eas q̄ stꝫ to tius ꝙiuncti. excepta opatōe intellectuali. Et cū somni q̄ dē passio est somniū. ꝛ somnia multa nō stꝫ sine intellectu cōfert etiā hec scia q̄ ad eā ꝑtē q̄ est de somnio ad melioꝝ noticiā eoꝝ q̄ de intellectu dicta stꝫ. iō etiam de somnio ꝛ de diuinatōe ꝙ somnia h̄ tractādū ē. Aduertēdū tñ circa hoc ꝙ ap̄ō antiqs Aresto. discipulos vt refert Alb̄. h̄ lib inuētus est ꝓtinuari cū li° de sensu ꝛ sensato quē in q̄tu⁹ oꝝ diuidebāt libꝝos ꝓtiales q̄ꝝ ꝓm dicebāt de sensu ꝛ sen sato. Sc̄dm de mēoria ꝛ remiscētia. Tercū de somno et vigilia. Quartū ꝓo de somnio Et hūc libꝝ dicunt quem Aresto. sepe noīat de cōib⁹ opationib⁹ aie ꝛ corꝑis Cū q̄ bus etiā q̄dam eoꝝ et ꝑcipue Auerrois inuenerūt alios tres ſ. ꝓmū de inspiratōne ꝛ de iuuētute. ꝛ sc̄m de moti bus aīalū. libꝝ. tercū dicebāt de intellectu ꝛ intelligibili q̄rtū aūt dicebāt eē libꝝ de aīa. ꝛ tres libri de aīa hic ha benť cōiter annectēdi. ꝛ ꝑm h̄ itez non incōgrue interpo niť ista scia a nob Ad rōnes Ad ꝓmā dām q̄ ly vita et moꝛs senect⁹ ꝛ iuuētus sint q̄dā generalioꝛa somno ꝛ vi gilia. tñ q̄ ad facilitatē doctrine ꝙ oia attēdimus. videť nobis de somno ꝛ vigilia ꝓus ꝫ de illis eē tractandū. eo ꝙ cū supius digestis ꝛ determiatis. maioꝛē hñt cognatio nē. Sic ḡ argumētū ꝙcluderet nisi aliud obstaret videli cet ꝙgnatio eoꝝ q̄ tacta stꝫ in li° de aīa. Etsi dicať ꝙ sicut dicūt Auicēna ꝛ Algazel plurimū ꝙferūt ad sciēdū q̄ liter intellect⁹ materialiū illuminatōez totā accipit a sub stātijs sepatis. ḡ ꝓus eēt determinādū de somnio ꝛ de di uinatōe somnioꝝ ꝫ de somno. ꝓter vicinitatē quā habz ad aīam. maxime intellectualē. Dām ꝙ qz somniū nō ꝑt cognosci sine somno. ꝛ somn⁹ sine sensu. iō h̄ ordine fuit ꝓ cedendū quo ꝓcedit Aresto. Ad sc̄dam rōem dām ꝙ son⁹ nō ē vere q̄es. hz sit q̄eti silis. Et cū ꝓprias hēat cās phȳcas somn⁹ ipe. iō opz inqrere de somno q̄si ꝓncipaliť. et ꝙ solutōem somni ꝙgnoscere vigiliā q̄ non hz cās spēa les nisi eas q̄ somniū soluūt ꝛ termināt. nec hz ꝓprietates multas sibi attributas nisi q̄ sensui ꝑm actū facto videnť cōuenire. ꝛ iō hz somn⁹ sit ꝓuatio q̄dā ꝛ q̄es. tñ qz hz ꝓo ꝓprias ꝓuatas cās ꝛ ꝓpria q̄dā sibi ꝙueniēria de eo oꝝ de terminare. ꝛ ꝓncipalius de somno ꝫ de vigilia Ad ter ciā dām ꝙ hz q̄dā dixerint ꝓter h̄ argumētū tactū. libꝝ de somno ꝛ vigilia seq̄ libꝝos de aīalib⁹. tñ h̄ nullaten⁹ di cendū ē. qm̄ in scia de aīa determiatū est de aīa q̄ est aīalis ꝓn⁹ sine q̄ nō ꝙtingit scire aīatū corꝓ⁹. Aīa āt saltē a nob nō scit nisi sciaň opa ꝛ passiones ei⁹. Opa āt q̄ stꝫ aie sensi bileſtꝫ agere ꝙ sensus ꝛ sensuū organa. passiones āt ei⁹ stꝫ q̄ bus potētie sensitie alteranť sicut somnus ꝛ vigilia. Con gruū ḡ est de somno aīaliū determiare post sciam de pas sionib⁹ ꝛ opationib⁹ sensuū. q̄ hec oīa stꝫ ꝓncipia q̄dam ad ꝙgnoscendū totū aīal. Sed ꝑ in li° de aīalib⁹ de ill' esset determinādū. qz eiusdē scie ē determiare de subiec to ꝛ ꝓprietatib⁹ ei⁹. ḡ cū in li° de aīalib⁹ fiat mētio de aīali etiā de potētijs ꝛ opib⁹ eaꝝ ibi determiabiť. Dām ꝙ nō valet ꝙña. qz aīal vt hmōi nō est cā taliū passionū. stz opa aie sensibil' stꝫ cā eēntialis ꝛ ꝓncipal'. qz labor ꝛ exercitiuz sensuū somni est cā. iō nō cū scia de aīalibus sed post scien tiā de opationib⁹ sensuū ꝛ de passionib⁹ eoꝝ tractāda est ista scientia de somno ꝛ vigilia.

Secundum dubium est

An ꝙueniēter iste lib denoieť de somno ꝛ vigilia. ¶ Et videť ꝙ nō. qz cū somn⁹ se habeat ad vigiliā sicut ꝓuatio ad suū habitū. ḡ poti⁹ deberet dici de vigilia ꝛ somno. ꝫ de somno ꝛ vigilia ¶ So°. sic. Tū qz vigilia poti⁹ tenet se ex ꝑte aie ꝫ corꝑis. somn⁹ ꝛo poti⁹ ex ꝑte corꝑis. ꝛ cū in libris paruoꝝ naturaliū mētio fiat de passionib⁹ ꝑm ꝙ ꝓncipaliter stꝫ corꝑis. iō ꝙueniētius iste liber intitulať de somno ꝫ de vigilia. Tū sc̄do. qz vigilia nō hz cās spēales nisi eas q̄ somnū soluūt ꝛ termināt. nec ꝓprietates mltas hz sibi attributas nisi q̄ sensui ꝑm actum videnť ꝙuenire Sōnus āt hz cās determiatas ꝛ ꝓprias de q̄b⁹ ad phȳsi cū spectat determiare. ḡ agiť hic de somno ꝓ° ꝛ ꝙ se. ꝛ per accīs de vigilia inq̄ntū ē somni solo. ꝛ ita ꝓncipalius inti tulať de somno ꝫ de vigilia Ad rōem dām ꝙ nō est sp illō. qō ꝓncipale ē. ꝓncipaliť ꝙsideratū. sicut in rōe albi ꝓn cipale est subiectū. sed nō est in noīe albi ꝓncipaliť signifi catū. neq̄ ꝓncipaliť definitiue ꝙsideratū Et iō ē ꝙ hz son⁹ sit vigilie ꝓuatio. ꝓter cās tñ tactas h̄ ꝓncipaliť ꝙsiderať somnus. ꝛ ita a somno sit ꝓncipaliť huius libri denoīatio

Tercium dubium est

An somn⁹ sit vere q̄es ¶ Solo nō. qz vigilia nō est vere

motus. sed sicut vigilia est motus q̃daz. ita somnus vigi/
lie oppositꝰ est q̃es q̃dã. Od oñdit duabꝫ rõnibꝫ. Prima
Vera q̃es ꝫuenit mobili ꝑm q̃ est in termiõ ad quẽ mo/
tus ꝓpꝛij dicti. ſz vigilia nõ ẽ motꝰ ꝓpꝛie dictꝰ. ꝑ em esse
vigilia sine q̃cũq; motu. etiã sine sensuũ opatõe. vt qñ exi/
teriozes sensus viuificari p spũs non opanꝫ neq; imutanꝫ
ab oliq̃ obiecto. Etsi sic suspẽsi nõ fuerint. nõ tñ mouẽtur
sensus. p se saltẽ. motu ꝓpꝛie dicto a suis sensibilibꝫ sed sim
plici mutatõe spũali vt hmõi. cui nõ opponit q̃es ꝓpꝛie di
cta. Per se dico q̃ cõtingit materialit sensibilia agere in
sensum alterãdo sensus ꝑa alteratõe. ſz motꝰ hmõi nõ cõ
uenit sensui vt hmõi. ſz sicut rei alteri inãiate. Scda. q̃es
saltẽ naturalꝫ est finis ꝓpter quẽ fit motꝰ ꝓpꝛie dictꝰ nõ cir
cularis ſz rectꝰ. Sz vigilia vl̃ actꝰ vigilie nõ est ꝓpter som
nũ ſz ecõuerso. Vñ ꝺr phs nõ vigilamꝰ vt dormiamus.
sed dormimꝰ vt vigilemꝰ. g̃ nõ est somnꝰ ꝑa q̃es. t g̃ ꝺr
phs q̃ somnꝰ coaptatꝫ quieti. sed nõ est quies vera

Quartum dubium est.

Utꝝ somnꝰ t vigilia opponanꝫ ꝛie vel ꝓpatiue ¶ Soº
ꝓpꝛie hñt modũ ꝓpatiois t habitꝰ si ꝛsiderenꝫ formalit.
Si ãt ꝑm suã cãm ꝛsiderenꝫ opponunꝫ ꝛie. Primũ ꝓz.
q̃ somnꝰ hz se ad vigiliã sicut ĩpotẽtia ad potentiã. ta
les ãt opponunꝫ ꝓpatiue. Vel somnꝰ ꝺr in subiecto apto
nato carẽtiã viuificatiꝰ ꝓncipij scz spũs sensitiui et nõ di/
cit solũ defectũ sensatois. Stat em vt sepe dcm ẽ aliquẽ
nõ dormire t penit nihil foris sentire. Scdm ꝓz. q̃ cãe
istaꝝ passionũ st frigiditas t calliditas. Naz calliditas p
se vigiliã inducit. t frigiditas p se inducit sopoꝛe seu som
nũ. Per se dico. q̃ p accñs calliditas euapoꝛare facies t de
paupari. somnũ inducit. Silr p accñs frigiditas vigiliaz
inducit. vñ melꝰ vigilamus tpe frigido q̃ calido. Silr
somnus quantũ ad cãm efficiẽtẽ ꝓximã que est fumalis
euapoꝛatio nõ est pura ꝓuatio. licet rõne carentie spiri
tuũ sit quodãmodo ꝓuatio

Quintum dubium est

Utꝝ somnꝰ ꝛueniat plãtis. ¶ Et videt q̃ sic. q̃ plãtis
inest opatio determiata tpalis. ſ. nutritõnis. g̃ si excesse/
rit tps in q̃ nata ẽ virtꝰ illa opari eget q̃te q̃ videt fieri p
somnũ Scdo sic. gustꝰ est sensus alimẽti t silr tactus.
alimẽto ãt vti ꝛuenit plãtis. g̃ inest eis somnꝰ. sic arguit
Ysaac. p. in suo li. de elemẽtis Tercio sic. somnꝰ est ꝓpt
repationẽ spirituũ in q̃litate et q̃ntitate debilitatoꝝ ex h
q̃ mouenꝫ ad exteri corpoꝝ aiatoꝝ. Et iõ definiẽtes q̃/
dã somnũ dixerũt q̃ somnꝰ ẽ retractio spirituũ ad interio
ra corpis. In plãtis ãt ẽ expassio spirituũ t caloꝝ ad ex
terioza plãtaꝝ. t cũ ex h in q̃litate t quãtitate pdanꝫ. vi
detꝰ q̃ somnꝰ ꝑ instauratione spirituũ sit in eis neccãrius.
Od ꝛfirmatꝫ. q̃ in noctibꝫ flozes plãtaꝝ claudi videt
et ꝛpmi. In die ãt apiunt. h ãt est dormiẽtiũ ꝓpriũ. Silr
videnꝫ plãte in hyeme dormire ab actu nutritiois In
oppositũ ẽ. p. in tex. ¶ Soº. ſz multi antiq̃ fuerit de hac
opinione ꝓpter rões sup tactas. cñ in veritate falsuz oino
est in plãtis inueniri somnũ ꝓpꝛie dcm. q̃ somnꝰ est passio
ptis sensitiue vt hmõi. sensus ãt in plãtis nõ inueniꝫ. q̃a
nõ inueniꝫ in eis appetitꝰ q̃ sequiꝫ cognitõez cõuenientis
vel discõueniẽtis Q̃ ãt in eis nõ sit appetitꝰ pz. q̃ nõ est
in eis motꝰ cui appetitꝰ est ꝑnꝫ neccariũ. Non em est in
eis neq; motꝰ ꝓgressiuꝰ. neq; motꝰ systoles vl̃ diastoles
alteriꝰ ãt hoꝝ neccãrio appetitꝰ ꝓncipiũ ẽ Ad rões Ad
primã pz solo ex dictis suis. Dicit em phs poꝛes t ꝓcipue
Auerrois soluẽdo rõem illã q̃ illõ dcm phs intelligi debe
at de potẽtijs t ꝑturbꝫ q̃ actio nõ est ozgano naturalꝫ sic
sentire. Nutrire ãt nõ ẽ hmõi. motꝰ em nutrimẽti ad sin/
gula mẽbza sicut ad sua loca t ad spem suã est q̃dãmõ na/
turalꝫ t p q̃ntitatẽ nutrimẽti fit augmẽtũ. t p supfluũ ge/
neratio. t iõ tales motꝰ nõ inducũt lassitudinẽ mẽbzis ſz
pfectõez ꝓpꝛ qđ exill nõ cãt sonꝰ neq; vigilia Ad scdaz
ꝺr q̃ ſz gustꝰ t tactꝰ sint sensus alimẽti qđ suscipiũt plan/
te cũ nutriantꝫ. tũc nõ stꝝ sensus alimẽti ab eo qđ est nutri
mẽtũ cape. ſz ab eo qđ est nutrimẽtũ capiẽdũ sensibiliter
appẽdere seu cõgscere. suscipiẽdo spes sine materia Vñ
aia ꝑm se nõ ẽ ꝓncipiũ sensus. ſz aia determiata. ſ. sensitia
vel intellectia ꝑm gdũ q̃ sensitia ẽ. Et g̃ falsum t mẽda/
ciũ ẽ inq̃t Alb. qđ ꝛfinxit Ysaac phs israelita dicẽs dupli
cẽ tactũ t duplicẽ gustũ. ponẽs hos duos sensus ineẽ q̃/
busdã naturalit tm. q̃busdã ãt naturalit t aialiter. Na/
turalit tm in his q̃ hñt tm vegetatiuã aiam. t naturalit
et aialiter in aialibꝫ. Alimẽtũ em suscipe nõ ẽ sentire. sed
ipm pcipe. suscipiẽdo spes sine materia. qđ nõ ꝛueniꝫ nisi
aialibꝫ Ad terciã dcm q̃ in plãtis tãq̃ in corpibꝫ duriz
stꝝ spũs pauci t hñoꝝ plurimꝰ t tenaxꝫ. t iõ nõ facil est exi/
cursus t recursus calozis t spirituũ in eis. ſz p totã hyes/
mẽ incurrit t ingredit. t p totã estatẽ educit. nõ q̃dẽ sicut
in somno t vigilia. ſz sicut repssus solo frigoze circũstãtis
aeris. t reuocatꝰ caloze eiusdẽ. Jn somno ãt ex euapozati
one cibi causatur hmõi retractio t emissio spirituũ Et
ad ꝛfirmatõez dcm q̃ corpa taliũ vno tpe sint minoza q̃
alio tpe nõ ẽ nisi ꝓpter frigꝰ aeris circũstãtis seu ꝓpter co
tinẽs extrinsecũ t nõ ꝓpꝛ somnũ. Et ex eadẽ cã est clausura
floꝝ in nocte t apcio in die. Si tñ crederet Ysaac. p. syllo
gizare q̃ ex eo. q̃ plãte repmunt t dilarant q̃dammõ seu
emittunt. g̃ dormiũt t vigilãt. faceret ꝑtualiꝫ syllogisꝫ in
scda figura ex puris affirmatiuis inq̃t Alb. t iõ dcm eius
nõ cõcludit neq; est rõnabile nisi forte loq̃mur de somno
et vigilia metaphoꝛice. Sic em ꝓpt ꝛpetere plantis vigi/
lia vel somnꝰ. Et hec dcã cũ his q̃ in solutionibꝫ argumẽ
toꝝ posita sunt sufficiũt ad hnius dubij determinatõem.

Sextum dubium est.

Utꝝ ipossibile sit aial sp dormire ¶ Et videt q̃ nõ. quia
aial sp dormit vel vigilat. sed nõ sp vigilat. vt pz ex dictꝫ
g̃ sp dormit Preterea ꝛº. si somnꝰ sit excitabil. h erit fa
cta digestõe t spũ t caloze instauratis. ſz facta digestõe t
spiritibꝫ instauratꝫ adhuc durat somnꝰ. vtz in ranis q̃ ad
mediũ annuz dormire dicunt. Silr ꝺr de hirũdinibꝫ q̃ in
fundo aq̃ dormiãt. g̃ eadẽ rõe pñt ꝛtinue t sp dormire.
¶ Soº. ipossibile est aial sp dormire. Qđ pbat Alb. q̃n
q̃ rõnibꝫ. Prima q̃ natura nihil facit frustra. sed oẽ dor
miẽs hz sensũ. cũ solũ aial dormiat. sẽsus ãt q̃ in sõno liga/
ti stꝝ. respiciũt vigiliã t exercitiũ eoꝝ tãq̃ finẽ t pfectõez
suã. g̃ nccẽ ẽ oẽ aial aliq̃n vigilare. q̃ alis sensus a sua pfec/
tione frustrarenꝫ. Preterea scda rõ. Sonus desideraꝫ p
accñs. vigilia ꝛo est finis sensitiue pticule p se. Qđ aũt p
accñs t p aliud desideraꝫ. in q̃dã tpe manet. ſz nõ sp. g̃ ne
cesse ẽ oẽm somnũ foze excitabilẽ. Preterea tercia rõ. q̃ si
cut ozgana sensuũ languẽt ex nimia vigilia nõ solũ ꝓpt de/
fectũ spirituũ. ſz etiã ꝓpter materialẽ dispõem ipoꝝ ozga/
noꝝ. ita nimio sono obstruunt meatꝰ t poꝛi spirituũ sensi
tiuoꝝ grossis hñoribꝫ. g̃ sicut nccẽ ẽ q̃ndã ee somnũ vt q̃el

Quibus et qñ et quãdo somnus conueniat

ẽãt organa sensuũ.sic qñq; nẽce est eẽ vigiliã ⁊ somnũ exercitari.ne organa ꝑ frigus ⁊ hũorẽ hmõi quib; occupãtur destruãt. Preterea ḡrta. qz cũ i somno calor ⁊ spũs ad interioza moueant.ꝑt celebrãdã digestõez opz digestõe facta nutrimẽti calorẽ ⁊ spũs diffundi ad mẽbza exterioza Ad h̃ em̃ facta ẽ digestio vt nutrimẽtũ incorpeꝝ. et spũs instaurent.⁊ instaurati ꝑ totũ corp⁹ ⁊ ad sensitiua organa diffundant.alꝫ em̃ digestio eẽt otiosa ⁊ vana. ḡ opz facta digestõne nutrimẽti diffundi calorẽ ⁊ spũs ꝑ singula membza q̃d fit in vigilia. Preterea q̃nta rõ. ꝺr Jsaac.p.q spiritus mouẽt in mꝛoꝛi mũdo.sicut lux in maioꝛi mũdo. Sz mor⁹ lucis in mũdo maioꝛi ẽ ꝑ modũ ascẽsus ⁊ descẽsus ḡ nẽce ẽ motũ spũs huic ꝓportionari. h̃ ãt nõ fit nisi ꝑ motũ ꝑ⁹ int⁹ ⁊ extra in sõno ⁊ vigilia. ꝑ⁹ int⁹ in sõno.et extra in vigilia. Ꝛt ita sicut lux in maioꝛi mũdo ascẽdit et descẽdit cum motu solis.sic ascẽdit ⁊ descẽdit nccãrio spũs. Uñ cũ ꝑtus spũs depẽdeat extrinsecus a luce celesti multipl̃r.iõ ascendente luce sol̃ naturaliṫ euocaṫ spũs et calor ad extra.recedẽte ꝙ luce sol̃ reciꝓrocaṫ calor ⁊ spirit⁹ ad intra.⁊ ꝑ ꝑ⁹ sicut alternaṫ ascẽsus ⁊ descẽsus spirituũ ꝑm ascẽsuz ⁊ descẽsum sol̃ ita etiã alternaṫ somn⁹ et vigilia Ad rões Ad ꝑmã sophisticã ꝺr q peccat pones fallaciã diuisionis. Jn sensu em̃ cõposito ⁊ inq̃ntũ est vna de diffinicto ꝓdicato.hec ꝓpõ ẽ vera. aial sꝑ dormit vl̃ vigilat.sed inq̃ntũ est hypotetica diffinictiua.sic est falsa

Ad scd̃m dõm.q in aialib; vigilia ⁊ somn⁹ regulariṫ nõ equaṫ vt infra de hoc dicet. Et iõ nõ optet ex diuturnitate somni q̃rundã aialiũ arguere ꝓpetuitatẽ somni q̃ ad esse ꝓpetuũ aialis.hoc ẽ ad totã aĩmalis vitã. Et hec dꝛña videt ꝓuenire plurimũ ex diuturnitate digestionis celebrate.talia em̃ aialia ꝓpter digestõem debilẽ ⁊ nutrimẽti abũdantiã nesciũt cibũ ꝑus paulatim collectum in bꝛeui digerere.sed multo tꝑis ad eũ digerendum egent. Quecũq; em̃ inq̃t Alb̃.in ꝓmẽtario sṫ frigida ⁊ viscosa et h̃nt multas superfluitates circa locum digestõis ⁊ sunt spissę pellis.dormiũt diutius q̃ alia aialia.⁊ nccẽ h̃nt per multũ tꝑis ãni dormire qñ phlegma generaṫ.sicut sṫ cꝯnie ⁊ nisi et cetera hmõi. Quecũq; ãt subtilẽ h̃nt h̃ũditatẽ ⁊ paucã paꝛ dormiũt. ⁊ est tꝑs somni eoꝝ bꝛeue.

Septimum dubium est

Quid hoꝛ ꝑus ineſt aiali An somn⁹ vel vigilia ¶ Et videt q somn⁹.qz dormies est id qđ ꝑt sentire. ⁊ sic somn⁹ includit potẽtiã vigilãdi ⁊ sentiẽdi. Jn illis aũt q̃ de potẽtia mouent ad actũ potẽtia tꝛaliter ꝓcedit. ḡ somn⁹ tꝛaliter ꝓcedit vigiliã. Preterea. ꝺr pl̃s in .xvi. de aialib; q embꝛyo in matrice ꝑus dormit q̃ vigilet. ⁊ q ꝑus nõ exercet opa q̃ exerceat. In oppositũ arguit. Habitus est ꝑꝛ ꝓpatione sed vigilia se hz ad somnũ q̃dãmõ vt habitus ad ꝓpatõem Preterea. somn⁹ est impotẽtia sentiẽdi sensus.ꝓpter excessum vigilãdi. excessus ḡ vigilãdi cũ est cã somni. somnũ ꝓcedit. ⁊ ꝑ ꝑ⁹ vigilia. qz excessus vigilandi ꝑsupponit vigiliã. ¶ Solo. vigilia ꝓcedit somnũ. qz ꝑm Cõmentatorẽ somnus est recessus sensibil̃ aĩe seu potẽtie ab organis exterioꝛib; ad interioza corpis. q̃ quidẽ recessus fit ꝑ reciꝓrocatiõnem spũs sensitiui a sensu cõi in exteꝛiozes diffusũ. nihil aũt recedit vel reciꝓrocaṫ ab alio nisi ꝑus in eo fuerit. Ocũ ḡ ꝑntia spũs in exterioꝛib; sensib; faciat vigiliã. ⁊ retractio somnũ. nccẽ est vigiliam somnũ ꝓcedere. Jbi aduertendũ ꝑm Cõmẽtatorẽ in suo libello de somno q recessus ꝑtutis sensitiue ⁊ spũs ab exterioꝛib; sensib; ad interioza. ⁊ per ꝑ⁹ somn⁹ fit q̃ttuoꝛ de causis. Quaꝝ due sṫ ex ꝑte aĩe ⁊ due ex ꝑte disponũ que sunt in corpe vel in ꝓtib; corpis. Prima ex ꝑte aĩe est q aĩa instrumẽta sua q̃b; opaṫ reuocat ⁊ ꝓgregat ad opationẽ q̃ magis indiget ⁊ quã intẽdit. Et iõ cũ ꝓgregãtur in loco digestõis reuocat spm̃ ⁊ calorẽ ad interioza. qui reuocati ad interioza deserũt exteꝛioza. Et tũc depꝛimiṫ aial somno. Silr accidit qñ aliqs ꝑfunde cogitat apud se de re aliq̃ ⁊ maxime subtili. ⁊ diuina q̃ vix silẽ hz in exterioꝛibus reb; coꝛpalib;.tũc em̃ aĩe vigoꝛ ingrediṫ ad seipam. et silr sensus cõis. ⁊ retrahit secũ spũs ab exterioꝛib; organis. ⁊ desertis exterioꝛib; a spũ ⁊ calore grauat ea frigiditas. ⁊ sic incipit hõ dormitare Et ex hoc hoies dormiũt qñ audiũt subtilia de q̃b; subtiliṫ cogitãt. vel qñ sine audiꝛu subtiliṫ aliq̃ apud se tractãt. Eã eadẽ est ꝙre audiẽtes deuota frequẽter somno depꝛmunt. Ꝛt in dissolutionib; et nugis exĩtes vigilãt Quia in illṫ aĩa tota expãdiṫ in sensus.vt inqt Alb̃. Et isto mõ etiã accidit reuocatio spiritũ ex fortι cogitatõe vl̃ imaginatõe. vel memoꝛatõe ꝛc. qz p h̃ retrahunṫ calor ⁊ spũs ad interiozes sensus. Et iõ si talib; aliq̃d añ oculos ꝑsẽt nõ videt. Cũ em̃ oẽs potentie sint in vna aĩe ẽẽntia. iõ q̃ intẽdiṫ vna potẽtia in actu suo.cetere remittunṫ.⁊ nõ solũ potẽtie remittunṫ. sed vt dcm̃ est spũs ⁊ calor ad illã potẽtiã reciꝓrocaṫ q̃ in suo actu plus intendiṫ. Secũda causa est magna affectio circa aliquod sensibile. vt quãdo delectabilia vel concupiscibilia audit quis vel videt.tunc enim calor et spiritus subito ꝓtenduntur ad exteꝛioꝛa ⁊ cõsumunt humiduz qđ est in eis.⁊ euapoꝛat.et cum debilitatur et diminuiṫ vincit frigus et inducitur somn⁹. Jdeo reges et magnates ꝑm consilium pythagoꝛe ꝓceperunt musicos molliter canere cum vadunt dormitũ vt citius dormiant. Et hec est causa quare hoies ad melodias ⁊ symphonias dormiunt. Et ex eo forsan ꝓcessit consuetudo apud nutrices pueroꝝ q canunt.volentes pueros ad somnũ ꝓuocare. Prima autem causa ex parte coꝛporis est fatigatio et laboꝛ in quibus resoluuntur multipliciter per poꝛoꝛũ apertionẽ calor.⁊ spiritus.⁊ sic grauaṫ exteꝛioza somno quia natura sagax ne deficiant calor et spiritus reuocat eos ad interioza Et hec est cã q fatigati laboꝛe coꝛporis vel spiritus desideꝛet somnũ. Secũda causa ex parte coꝛporis est duplex.frigiditas scz vna ex cibo vapoꝛabiliṫ resoluto. Uapoꝛ enim resolutus spargiṫ in omnibus membꝛis.et ideo ꝓpellitur ab eis calor. et sic incipit obtinere frigus quod somnũ inducit, Secundũ frigus est ex loco ad quem fit cibi euapoꝛatio qui locus est cerebꝛuz qđ est frigidius omni parte coꝛporis vt dictũ est supra. Euapoꝛatio enim que mouetur ad ipsum infrigidaṫ et descendens frigiditate ingrossata tangit neruos sensibiles in radice qua procedunt ab oꝛgano sensus communis. et grauat eos et immobilitat. et sic somnũ inducit. Ocuius signum est q in dormiẽtibus exteꝛioza sunt frigida. et ideo multis coopertoꝛijs se tegunt.et coꝛpoza contractioꝛa ⁊ minoza hꝫbent ꝓpter frigus compm̃ẽs exterius ea. et pallent plus in somno. et ꝑcipue in ꝓncipio somni ꝓpter frigus quod compm̃it calorem et sanguinez ad interioza. Ex omnibus ergo h̃is colligitur q somnus est ligamentũ virtutũ sensibiliũ. et ex cõsequenti motuaruz cum augmento ⁊ confoꝛtatione eaꝝ. Vigilia autem est earũdem solutio cuz diminutione ⁊ debilitatõe earũ Et ꝓterea ꝺr Alꝑhoꝛabius Aꝛistotelẽ ꝑcepisse q homo debeat sꝑ seruare inter somnũ ⁊ vigiliã quasi mediũ. Si em̃

Libri de somno et vigilia Tractatus primus

plus inclinauerit ad vigilia debilitabunt & ꝓsument in eo spūs & ꝓtutes Si aūt plus ad somnū declinauerit tūc malis & grossis hūoribꝫ implebunt organa sensuū & grossus efficiet spūs. & p ꝑs hebes efficit ꝓtus in ipo Ad rōes Ad ꝑmā dōm q potētia sentiēdi absolute ꝓcedit actum vigilādi & sentiēdi. ꝓpria tñ sentiēdi ligata q dr vt sic impotētia ꝓpter reuocationē caloris & spūs (q dr somn⁹) ē vigilia & actibꝫ vigilie posterior Ad scdam dōm q fetus in matrice ꝓprie nō dormit sz cōiter loquendo de dormire ꝓut is dr dormire q naturaliter impotens est non ꝓpter excessum vigilie. sed ꝓpter organoꝝ indispositionez

Octauum dubium est.

Utr ꝙ somn⁹ sit passio ꝑmi sensitiui ¶ Et videt q nō. qa illius est somn⁹ passio qđ in somno ūmobilitat. sed ℔ nō ē ꝑmū sensitiuū g. Minor pz. Tū qr ꝑmū sensitiuū est cor qđ nūq̄ cessat moueri motu diastoles vel systoles. hoc ē motu dilatatōis & ꝙstrictōis. Tū etiā. si sensus cōis dicat ꝑmū sensitiuū nō videt eē passio ꝑmi sensitiui. Quia sensus cōis in somno nō ligat vt pz in somnio in q̄ mouet et opat. imo spūs & calor manēt in ꝑ⁰ sensitio. & ad ipsum ab exterioribꝫ sensibꝫ retrahūt Preterea. sensus ꝓticulares in somno ūmobilitant. g est passio sensus ꝓticularis

In oppo⁽ⁿ⁾ est determinatio phi. ¶ So⁰. est p se ꝑ⁰ passio sensus cōis. & ex ꝑnti passio aliox ꝓticulariū sensuum. Per accns aūt & ex nimia ei⁹ pfunditate ē passio oīm interioꝝ sensuū. & qdāmō intellcūs & volūtatis. Primū pz. qr illi⁹ ē p se passio q̄ ligato oīa alia ligant. hmōi est ꝑmū sensitiū. Ligato eiꝫ ꝑ⁰ sensitio oēs iteriores sensus ex ꝑnti ligant. cū a ꝑ⁰ sensitio ꝓtutē hēant sentiēdi p influctiā spirituū sensitioꝝ a sēsu cōi trāḡ a sentiēdi fōte ad exteriores sensus ꝓfluentiū p meatus neruoꝝ sensibiliū. Et ita passio q̄ est cōis sensibꝫ exterioribꝫ ꝙuenit ipis p aliqđ eis cōe qđ est ꝑmū sensitiū. Et ex ℔ pz ⁽ⁿ⁾ q ex ꝑnti inadeq̄te fit passio sensuū exterioꝝ. Quia p ℔ q ligat fons sensitiue ꝓtutis ligant & riuuli ex eo ꝓfluētes. cuiusmōi sūt exteriores sensus. Et qr ex ꝓfunditate sōni ligat sensus cōmunis q̄ntū ad vtrāḡ hitudinē. & etiā q̄ḡ ligant oēs interiores sensus sine q̄ꝝ āmīniculo nō opat intellcūs nec volūtas. ió nō solū p accns ligant ꝓtutes appetitiue & motiue in sōno. sz & intellcūs & volūtas Ad rōes Ad ꝑmā dōm q ꝑmū sensitiū simplr. qđ ē cor in somno nō ūmobilitat. vt ꝓbat arguⁿ⁾ q̄ntū ad diffusionē spirituū vitaliū. imo sic ꝙtinue mouet. tñ q̄ntum ad diffusionē spirituū sensitioꝝ dr ūmobilitari. p tāto qr spūs vitales ab eo ꝓfluētes sensitiui nō fuūt in ꝑ⁰ sensitio ūmobilitato & ipedito. ꝓpellunt eiꝫ & retrahunt seu reciprocant ꝓtus cor et epar. Ulⁿ ꝑmⁱ⁾ sensitiū nō ē ꝑma origo spūs. vez spūs ñ sp in sōno ad cor & epar reciprocāt. q̄mo manēt aliq̄ mō spūs in sensu cōi. sz eiꝫ ūmobilitet sensus cōis nec̄rio quā tū ad hitudinē quā hz ad hitudinē ꝑmā ei⁹. nō tñ q̄ntuz ad hitudinē scdam nisi p accns vt dcm est Ad scdaz pz solo ex dictis. qr sensus ꝓticulares ūmobilitant p se scdo. sed nō p se ꝑ⁰. Dicūt tñ alīq̄ q sensus ꝓticulares impfecte ꝑmⁱ⁾ aliq̄n ligant q̄ḡ sensus cōis. sz pfecte nō ligant nisi ligato sensu cōi. Sz videt poti⁹ ꝑrūm. Quia sicut se hz pfectū ad pfectū. ita impfectū ad impfectū. & ió si sensu communi ꝑ⁰ pfecte ligato ligant sensus ꝓticulares pfecte. nec̄e est etiā impfecte ligari sensus ꝓticulares ex impfecto ligamento sensus cōis. Per vapozes eiꝫ in cerebzo ingrossatos descēdentes ꝑ sus anteriozē ptē frontis ꝑmo ligat sensus cōis tam pfecte q̄ḡ impfecte anteq̄ḡ sensus exteriox valeat ligari perfecte vel imperfecte.

Nonum dubium est.

Utr ꝑmū sensitiū sit cor ¶ Et videt q sic. qr dr. p. in li. de morte & vita manifeste q ꝓtus aial & vital sint i eadē ptē. sicut i corde Nā fm eadē ptē aliqđ viuit & sentit. Cū g aial fm q aial viuit. fm eadē ptē aliqđ ꝑ⁰ est aial et viuit. & cū in corde sit ꝑn⁽ⁱ⁾ vite qr vbi est ꝑn⁽ⁱ⁾ & fons caloꝝ et spūs. ibi etiā erit ꝑn⁽ⁱ⁾ sensus Preterea ⁰. si sit aliqs sensus ꝓticularis nec̄e est eē sensuz cōem. sz in solo formato corde ē sensus aial. qr sensus tact⁹. qr si pūgat retrahit se & a ꝙueniēti dilatat se. vt pz in nouit formatis embryonibꝫ. vt dr. p. in li. de morte & vita. g in corde ē sensus cōis.

Preterea ⁰. ibi est fons caloꝝ & spirituū. g ibi est sensus cōis. & p ꝑs cor ē ꝑmū sensitiuū ¶ In oppositum est Auicēna dices sensuz cōem eē in pte medullosa anteriozi ipius cerebri ¶ So⁰. ꝓtingit loq̄ de sensu cōi dupliciter. vno mō ꝓprie vt ē in pfectis aialibꝫ iā formatis. & ℔ est in anteriozi pte capitis & ē in aialibꝫ pfectis ꝓpriū subiectū q. ipsius somni. sz aial sit subiectū qđ Scdo ꝙtingit loq̄ de eo ipzope magz ꝓut inuenit in aialibꝫ impfectz. & sic videt in corde vel i eo qđ cordi ꝓportionat Et qr embryo ꝑ⁰ viuit velut aial impfectū. ió cor in embryone est ꝑmⁱ⁾ sensitiuuz Dicit aūt Alb. q verisile ē aliter eē in anulof & puis aialibus & talit in alijs. In puis eiꝫ valde minuta sūt capita in qbꝫ impossibile ē distingui organa sensuū. & in illis corda facta sūt & forte non ꝓnt hmōi organa distincta in capite fm vias sensus cōis q̄s hz & qbꝫ ꝙtinuat ad organa distincta sicut in alijs aialibꝫ. Et ita cor in talibꝫ aialibꝫ ē organū sensus cōis. Et huⁱ⁾ signū ē apis crocea q̄ vocat apis ceca q̄ oculos hz in posteriozi ꝑte corpis post succinctoriū In aialibꝫ aūt magna capita hūtibꝫ ē organū sensus cōis in capite fm oēs pipateticos. licz post. fluxus sensuū sit a corde & ad ipm referat. Et ió somn⁹ nō est cordis passio ꝓpria sz ꝑmi sensitiui a corde tāḡ a ꝑ⁰ principio originali ter effectio ꝓcedētis Ad rōnes dōm. Et ad ꝑmā q ꝓtus aialis & vital sūt in eadē ptē originalit. i. in corde vbi est fons caloꝝ & spirituū sz nō ꝓprie. loquēdo de ꝓtute aiali distincta et determinata. q̄lis inuenit in pfectis aialibꝫ vt hmōi. Sec⁹ in impfectis in qbꝫ organuz sensus nō est determinatū. sz pmiscet organo ꝓtutis vitalis. & in aialibꝫ impfectis ē cor vel cordi ꝓportionabile. Et p ℔ pz so⁰ ad alias duas rōes. Quia ꝑma oñdit organū nō solū sensus cōis sz cuiuslibet sensus materialit coincidere cuz organo ꝓtutis vital q̄ est in corde. & scda q̄ in ordie ª est. oñdit cor eē ꝑ⁽ⁿ⁾ sensitiū originalit sz nō ꝓprie pcā sentiēdi ꝓtute

Decimum dubium est

Utr dormientes possint facere opa vigilātiū Et videt q nō. qr dormiēs nō ē vigilās sicut somn⁹ nō ē vigilia. q̄ nō ꝑt dormiēs facere opa vigilātiū. In oppositū est veritas quā declarat. p. in libro de ꝓblematibꝫ. Qui vt dicit Albtus ad nos nō ꝓuenit licet fateaī se vidisse q̄dam excerpta de ipso ¶ Solo. quedā opa vigilantiū facere ꝑnt. sed nō oīa. Scdm pz. qr illa que sunt vigilantibꝫ ꝓpria sicut videre. audire. gustare ⁊c. vt ꝓbat rō sup̄ facta. nō possunt dormientes. Primū pz. qr cōiter oīa aialia vtuntur q̄ḡ talia ꝑnt. sicut loq̄. localit moueri. pcurere ⁊c. q̄ ꝓprie exercent p virtutē motiuā. talia aūt sūt vigilantiū opera. Pro cuⁱ⁾ declaratōe sup̄ponendū est q ad motū & actuz

De contingentibus circa somnū.

vigilio. hmōi reḋrunk cria ſm. p. in fine tercij de aīa ſcz ꝑn cipiū directiuū. appetituū. z executiuū Principiū directiuū ē phātaſia vel intellect⁹ ꝑfectus oñdēs appetitui aliq̄d ſub rōe boni ꝓſeḋbilis vel mali fugibilis Appetitiuū eſt appetit⁹ ſenſitiu⁹. iraſcabil' vl' ꝓcupiſcabil' vel volūtas ſeu appetit⁹ intellectiu⁹. Executiuū āt eſt ꝑtus motia q̄ originalit' in poſteriori ꝑte neruoſa capitis ē z expandit' p neruos ad mēbra mobilia tot⁹ corꝑis. Quo ſic ſuppoſito. ꝓbatur ꝓpoſitū. qz oīa ꝓncipia illa ad motū hmōi req̄ſita inueniri ꝑnt in vere dormiēt⁹. ḡ in eis ꝑnt inueniri mot⁹ ſeu opatio q̄ dicunt vigilātiū. Et h̄ q̄dez in ꝑmis manifeſtū ē de phātaſia q̄ vtiq̄ ſicut alij interiores ſenſus in ſono diſſoluit' vt manifeſtāt ſōnia. Et ḋa intellect⁹ nō ligat' p ſomnū niſi ſolū p accīs. ī ō ꝓtingit intellectū etiaz q̄uolūt diſſolui. De appetitu ꝛo ſilr iudicādū ē q̄m appetitiuū ſeq̄t in ea ꝑte apꝓhenſiuū. adeo etiaz inſepabilit' q̄ appetitiū. ḡdū vite nō ponit diſtinctū ꝑtra apꝓhēſiuū De ꝑtute āt motiua difficultas maior eſt. Quia illa plerūq̄ in dormiēt⁹ claudit'. Jp̄a nihilomin⁹ aliq̄ ſoluit'. z hoc q̄dē caliditate ſeu caloꝛe q̄dā innaturali cui⁹ ꝑn⁹ ꝑt eē ira nimia. vel ꝓcupiſcētia. vel cib⁹ calid⁹. vel aliq̄d tale. tali em paſſiōe caloꝛ z ſpūs diffundūt' repellēdo frigiditatē ab oꝛgano motiuo z ipm ad motū laxādo. Cui⁹ ſignū eſt q̄ mēbra inferiora citi⁹ mouent' in talib⁹ q̄s ſuꝑioꝛa. z unt' ſuꝑioꝛa citi⁹ mouēt' oīa q̄s oculi. oculi em ꝓmi ſtz frigiditati deſcendenti. ſeu vapoꝛi infrigidaro deſcendenti. vñ illa opa vigilātiū fiūt facili⁹. et illa mēbra facilius mouent' q̄a frigiditate citius ſoluunt'. z ideo ſepius dormientes loquuntur q̄s ambulent.

Vndecimū dubiū eſt

Utrū tales opa hmōi faciētes ſimplr dormiāt Et videt' q̄ nō. qz tales mouent' ad rē ſenſibilē q̄ſi viſaz vel auditā. vt pcutiēdo inimicū Scdo ſic. ſenſus tact⁹ in talib⁹ ſoluit'. ſz ipoſſibile ē dormiētē ſimplr tāgere vel habere exercitiū tact⁹. Tercio. dormiētes inq̄t Alb. ꝓtigit ad irerrogata rndere q̄d nō eēt poſſibile niſi auditu ſoluto. ḡ nō dormiūt ſimplr. ¶ Sꝺ. ſic. Cui⁹ rō ē. qz mouēt' ex phātaſmate in ſomnio. vñ faciūt opa hmōi in renebz ſicut in lumīe. Et qz ſomnū q̄ diriguntq̄ aliq̄n eſt vex. aliq̄n vero erroneū. ī ō q̄ñq̄ multipl'r decipiunt' z ſe offendūt vel cadēdo ſe ledūt' vſq̄ ad mortē. Sic etiā aliq̄n dormiētes. ſomniātes ſe in loco debito z ſecreto. ꝓiciēdi ſuperfluū ſcde digeſtōis ſtratū ſuū inq̄nāt Ad rōnes Ad primā ḋm. q̄ h̄ ſolū ē p accīs z a caſu. Sōniāt em q̄ñq̄ inimici cū in loco tali vel tali ad quez tūc ex phātaſmate ſomniali mouēt' z pcutiūt inimicū Q̄z āt h̄ ſit p accīs pz. qz aliq̄n colūnā vl' lignū aut aliq̄d hmōi ipugnāt. p inimicz Ad ſcdam ḋm q̄ tactū nō ꝓnt ſoluti ſimplr. ſz ſolū ſm q̄d z valde ꝓfuſe ſm q̄ ſufficit ad h̄ q̄ inſtrumēta corꝑis valeant extēdi ad motū localē. Et q̄ pz q̄ oīno adeo pfecte z ꝓfunde nō dormiūt. ſicut hi q̄ opa hmōi nō faciūt Ad tertiā ḋm q̄ ſimplr dormiētes loq̄ ꝓnt z facili⁹ q̄s ambulare. ſed ad interrogata neq̄unt naturalit' rndere niſi impfecte z lāguide dormiāt z cōfuſe audiāt. et hoc accidit q̄ñ p accīs interrogant' ſm diſpoſitōem ſomnij. Illis ſimpliciter dormiendo nō reſpondēt niſi p accidens vel per immiſſionē ſpiritus boni vel mali.

Duodecimū dubiū eſt

Quare dormiētes hmōi ſepe euadūt maxīma pericula que vigilātes euadere nō poſſent puta q̄ñ ambulāt ſup tecta domoꝝ ¶ Sꝺ. hoc ꝓuenit ex eo. qz nō h̄nt imaginatiōnē periculi q̄ imaginatio facit caſuz ad min⁹ in corꝑe imaginātis etſi nō in corꝑe alteri⁹. ꝓut voluit Auicēna Quapꝛopt' hoies lignū longū in loco alto z ꝑiculoſo poſitū nō ꝓnt ſine ꝑiculo caſus ꝑtranſire. qđ vtiq̄ tranſire ꝑnt in loco alio poſitū vbi nō h̄nt imaginatōez caſus Et q̄ etiā phīlek' in alto loco exīntib⁹ ne inferius reſpiciant ne in imaginatōez caſus incidāt z deoꝛſuz labant' Et ꝑterea cū q̄ñq̄ ſubito dormiētes hmōi excitant' z ſe in ꝑiculo poſitos ꝓſpiciūt ḡuiter ſe ledūt. Et qz vocatōne ꝓpꝛij nois citius excitant'. ideo illo vocati z excitati ſepe ledunt' imaginatōe caſus z ꝑiculi. Alia āt cā magis theologicalē aſſignari ꝑt. q̄m cū ſm theologos vnicuiq̄ deputat⁹ ē ad cuſtodiā bon⁹ angel⁹ ſicut z mal⁹. Angel⁹ āt bon⁹ maxime illos tuet' q̄ ſui cuſtodes eſſe nequnt. z ob h̄ pueri z fatui cadētes nō adeo facile ſe ledūt quēadmodū ꝓuidētes ſua culpa ſe nō cuſtodiētes. tales ḡ boni angeli ſua cuſtodia tuent' dormiētes z opa vigilantiū facientes. Poſſet etiam hoc accidere illuſione ſpūs et angeli mali p hoc hominibus illudentis

Decimūtertiū dubiū eſt

Quare dormiētes remiſci ꝑnt et mēoꝛari ſua ſomnia nō aūt opa vigilātiū ſi q̄ fecerint ¶ Sol'. h̄ iō eſt. qz ſimulatū ſomnij ꝓfecte imꝑmi ꝓtigit ſenſui cōi et ꝓnr ꝓgredi ad imaginatiuā z ad memoꝛiā. z ita ei⁹ ꝑt ꝓfecte eē memoꝛia vel impfecte ſicut alteri⁹ rei. Et maxīe q̄ñ ſomnia fiūt cū aliq̄ ammiratōe. Sz qz opa vigilātiū p dormientes facta nūq̄z ſenſu exteriori ꝓceperūt. eo q̄ ſenſus ligati ſtz. ī ō cū mēoꝛia z remiſcentia ſunt eoꝝ q̄ ꝓius in ꝑteriꝛo apꝓhenſa fuerunt nō poſſunt illoꝝ opeꝝ reminiſci. vel memoꝛari q̄m eoꝝ nunq̄z ſenſum habuerunt.

Decimūquartū dubiuz.

Utꝝ coꝛ ſit ꝑn⁹ ſanguis. ¶ Et videt' q̄ non. qz ḋr. p. in lra q̄ aliq̄ deſoꝛis ingredīēte deſert' ad venas medias int' coꝛ z epar. z ibi ꝓmutatū in ſanguinez. ꝑtīt' ad ꝑn⁹ et ad coꝛ. eſt ḡ ſanguis añq̄z veniat ad coꝛ. ḡ coꝛ nō eſt ꝑn⁹ ſanguinis. Qđ ꝛfirmat'. qz ps dextera in q̄ ē epar ē foꝛtioꝛ in caloꝛe q̄s ſiniſtra in q̄ eſt coꝛ. in loco āt calidioꝛi videtur ſanguis generari. Solꝺ. ſic. Et ad h̄ eſt auctoꝛitas. p. in lra dicēt' q̄ coꝛ eſt ꝑn⁹ ſanguis. Et h̄ etiā ḋr. p. in li⁹ de aīalib⁹. Qđ ꝛfirmat' ſic. qz ſz Galien⁹ dixerit ꝑn⁹ venaꝝ eē epar tn in veritate ꝛnū cuz pbo tenēdū ē dicēte in textu oīm venaꝝ ꝑn⁹ eē coꝛ. ſz ideꝝ videt' ꝑn⁹ venaꝝ et ſanguis q̄ naturalit' in venis locat'. ita q̄ extra venas ſtatim coꝛrūpit' ḡ coꝛ ē ꝑn⁹ ſanguis Maioꝛ ꝓz. qz vene q̄ ꝓtēdunt' ab epate ad coꝛ non h̄nt ꝑn⁹ in epate ſz officia in epate ſint maioꝛa. z in coꝛde ſtrictioꝛa. Quia ſtrictioꝛa ſtz in coꝛde. z latioꝛa in epate. vt eo melⁱ⁹ coꝛ ad ſe ſugat cibi colamētū ſeu benignū digeſtōnis ſcde. facte in epate. Jbi em cibi colati fit ſublimatio ad venas. z ibi in ſanguinē vertit' circa gibbū epatis. Et tūc qđ ſic in collo venaꝝ ſublimatū ē qđ ē int' coꝛ z epar vadit ad venaꝝ ꝑn⁹ qđ ē coꝛ ibi accipiēs ꝛturē oīm mēbꝛoꝝ. q̄ virture fert' ad q̄lz mēbꝛa ſic ad naturalē locū z manet ſāguis vſq̄ ad extremitatē venaꝝ. z tūc mutat' in glutē z cābiū z apꝑt hūoꝛ albꝰ q̄ videt' q̄ñq̄ effluere a ſubito decollatz ad moduz lactis. vt ḋr Alb⁹ Ad rōnes Ad ꝓmā ḋm q̄ i epate vel epatis gibbo z in venis intermediis ſeu in collo

venaꝝ nō ē sanguis ver⁹. sz ipfect⁹ z epatꝯ. Nec ille sanguis ē sedes aie. q̄ ablata nō maneret aia in corpe Jn corde ār accipit verā sanguinis rōem z ꝓtutē oim mēbroꝝ q̄ꝝ oim vl'r causale ꝓncipiū cor ē Et ita breuit' dici posſz forsan p distinctōem ad q̄situ q̄ sanguis epatalis ī epatis generat gibbo. sz arterialis z cordialis seu pulsatilis q̄ p arterias ferꝝ p totū corp⁹. solū generat in corde. Ad ſcdam dōm. q̄ cor ē mēbrū calidiſſimū. sz lat⁹ dextꝝ sit calidi⁹. q; ꝓt⁹ calefactiua directe ꝓ sus dextrū lat⁹ dirigit q̄re z ex cordis z epatis caloꝛe ꝓfortat. Et ergo mot⁹ localis incipit a dextro ꝓxime

Decimūquintū dubiū ē

Utꝝ somn⁹ causet ex euapoꝛatōe nutrimēti Et videt q̄ nō. Quia euapoꝛa⁹ calida ē; Sōnus ār ex frigiditate puenit. Preterea Quia multa sunt aialia q̄ dormiūt nō suscipiendo nutrimētū. vt ꝑz de ranis z silib⁹ q̄busdā q̄ p totā hyemē dormiunt Solo Sic Sicut ex cā originali. Qđ declarat pbus p sex signa. Et h̄ ꝓfirmat. q; frigida vt inqt Albꝛ⁹ nō malum sanguinē generātia q̄ tpank aromatib⁹ valide. tpartū generāt somnū. Et ī dixit Galien⁹ q̄ q̄libet die olera frigida comedo ex lactucꝯ cū aromatib⁹. q; diligo somnū cū sim tā senex. Causa ār ꝓpinq̄ ē recessus ꝓtutꝯ sensibilis ab exteriorib⁹ mēbris. et reciꝓrocatio caloꝛis z spūs. in q̄ ꝓtus deferꝛ ad iteriora: Que ꝓuenit ex q̄ttuoꝛ causis. s. ex ꝓfunda cogitatōe ex affectōe magna. ex laboꝛe corꝑali. z ex euapoꝛatōe ei⁹ bali sursuz ascēdēte infrigidata. Quaꝝ due ꝓme tenent se ex pte aie. z alie due ex pte corꝑis. vt supꝛ dictū ē. Jn signū cui⁹ hec vapoꝛosa ingrossata humiditas ꝓ sus interius capitꝯ descēdit. q; ibi sunt vie z poꝛi p q̄s vel quos defluit z purgat. Un phlegma de illo resudās defluit z purgat p nares. qđ melācholicum ē purgat p oculos. qđ cholericū ē z incineratū p aures. Sāguis ār. q; benignissimū humidū ē purgamētū suū nō hz. Et inde ē inquit Albꝛ⁹ q̄ dormientes in doꝛso post bonā refectōnem frequēter incipiūt stertere. eo q̄ supfluitates grauedine sua declinār a vijs suis naturalib⁹ z nō fluūt ī eas z tūc claudunt vias anhelit⁹. z ex tali ꝓstrictōe fit son⁹ stertentiū Pingues ār stertūt ex abūdāti z supflua phlegmatica humiditate claudēte deuio cursu suo viā anhelit⁹ Ad rōes Ad ꝓmā dōm q̄ euapoꝛatio vt hmōi nō inducit somnū inq̄ntū actu calida. sz igrossata p frigiditatē somnuz īducit. Ad ſcdam dōm q̄ talia aialia cū in estate plus nutrimēti accipiāt q̄ꝫ in estate digerere valeāt. ī o p totā hyemē caloꝛ recipꝛocatur ad digestionē nutrimenti ꝑ hyeme assumpti.

Decimūsextū dubiū est.

Utꝝ statim post alimēti assumptōem expediat dormire Et videt q̄ sic. Quia vapoꝛ cibalis est potētioꝛ et grossioꝛ vñ somn⁹ causat. Solo Nō Jmmo ꝓcipit Aresto. in de regimie ꝓncipū z dño⁹ post cibaria moue re z leui motu ābulare donec resideat cib⁹. Licet eīn vt ꝓbat obiectio maxime locū habeat euapoꝛatio somnifera. cū q; tūc resolutꝯ a cibo nō colliq̄to. ī o fumi st̄ grossi et terrestres z incensi. Et ī o dormiens statim post cibū fumi hmōi ꝓfusum faciūt somnū. Immo dormiēs pūct⁹ caloꝛe mouet de latere in latus. z iacere nō ꝓt q̄ꝛus. Et grossi fumi eleuati sua grossicie obstruūt poꝛos. ī o frequēter talis somnus inducit surditatē z cecitatē vel aliquod hmōi. vt inqt Albtus. Cū aūt p vigiliā caloꝛ z spūs extra detinent. nō ita ꝓt fundare cibū. quāmo cū sua gratitate descēdit. z tūc id quod leuius et purius est remanet et sublimat⁹ in venas z ꝙuenies fit somnus Ad rōem dōm q̄ licet euapoꝛatio sit tūc grossioꝛ tamē aliquid obstat quo suauitas somni quo ad nature cōuenientiā impedit⁹ vnde somnus finalioꝛ solet esse dulcioꝛ.

Decimūseptimū dubiū

Utrū ꝑs maioꝛ nutrimēti in pueris ferat⁹ sursum ¶ Et videt q̄ nō. q; maioꝛ est caliditas in iuuenib⁹ q̄ꝫ in pueris q; in pueris est multū humiditatis Humidū ār hebetat calidū. iuuenes aūt st̄ plus sicci. siccū aūt est lima caloꝛis Sed caliditas in iuuenib⁹ nō facit plus de nutrimento sursuz ferri. q̄ nec sic erit in pueris. ¶ Solo. sic. fm dictum ꝑi in textu. ꝓbātis hoc p duo signa. Tū q; supioꝛa mēbra in eis sunt maioꝛa. Tū q; in q̄nq̄ mēsib⁹ neqūnt colligi ꝓtrere. Et ꝓfirmat ex fine z efficiēte z materia Ex fine cū mēbra supioꝛa sint ꝓncipalia. natura in ꝓncipio est de talū salute magis sollicita. z ī o facit plus de nutrimento sursuz moueri. Ex efficiēte z materia sil'. q; in puer⁹ magnus caloꝛ est. sz hebetatus aliq̄liter humido. est etiā in eis subtile hūidū facillime euapoꝛabile et resolubile sursuz. q̄ in eis plus de nutrimento subtili. calido. bñ actuato sursum mobili. Et hac vltima de cā in viris mēbra supioꝛa st̄ ceteris ꝓportionabilit̄ maioꝛa. ꝓrer sz dominū caloris. Jn mulieribus aūt inferioꝛa st̄ grossioꝛa. z ob h̄ viri cadētes ruūt sup collū. caput. vel humeros. graui collisiōe Mulieres ār cadūt sup posterioꝛa. z ī o nō adeo collidūtur. Propt̄ h̄ etiā viri in ꝙs mergunt cū capite ꝓ sus sunt. Mulieres ꝓo cū posterioꝛib⁹ hūtes caput sursuz. Jn iuuenib⁹ aūt sz caloꝛ sit acutioꝛ. q; non ita hebetat humido. tū in illis non est tantū de subtili hūido resolubili. z ꝙ ꝑs nō adeo in eis augent⁹ ptes superioꝛes sicut in pueris

Et per hoc patet solutio ad obiectū

Decimūoctauū dubiū

Utrū laboꝛ corꝑal' z spūal' eodē mō sint somniferi Solo. nō. q; laboꝛ corꝑal' somnifer⁹ ē. eo q; colliq̄tiu⁹ est hūidi interioris. Hoꝛ⁹ eīn intus exīs caloꝛe excitat. z ꝓterea p laboꝛē euapoꝛat hūidū cibi siue ꝓgelati. siue viscosi. Et teri⁹ etiā aperit poꝛos p q̄s euapoꝛare facit spūs z caloꝛē. Et ī o ex laboꝛe tandē inducit frig⁹. retrudēs caloꝛē z spūs ad interioꝛa. somnū inducēdo. Et q; laboꝛ corꝑalis colliq̄tiu⁹ est hūidi vl'chimi ꝓgelati. ī o vt ār Alb. ꝓcipit his q̄ malā pinguedinē hūtes. insones effecti st̄ q̄ laboꝛēt vt sz laboꝛe liq̄scat in eis hūidū ꝓgelatū vt sua vaporabili resolutōe somnū inducat. z caloꝛe digerēte ꝓfumat supfluū z diuidat viscosuz. z sic redire facit ad pulcritudinē coloris z ad statū sanitatis. vbi al's hūido illo nō colligto ipetu caloris fiūt somni inexcitabiles z diuerse egritudines z canicies. Laboꝛ aūt ē spūalis somniferus est q; a sensibus auertit z sic ad interius diriguntur caloꝛ z spiritus tali laboꝛe spirituali

Decimūnonū dubiū est

Utrū pueris z nutricib⁹ officiat vinū ¶ Et videt q̄ non q; vinū ē pot⁹ nature ꝙuenientissim⁹. Quia cū sitis sit appetit⁹ frigidi z humidi. nō est frigidi formaliter z virtualiter simul. sed formaliter frigidi et virtualiter calidi. Quod eīn est formaliter z virtualiter frigidū est mortiferū. sed

De causantibus et cōtingentibus circa somnū

vinū est formaliter frigidū ⁊ virtualiť calidū. ℊ his quib⁹ maxie necc̄ria est nutritio optim⁹ potus cuiusmōi est vinū nō officit sz poti⁹ ꝓficit ¶ Solo sic. vt ðr. p. qz cū vinū sit fumigatiuū seu euaporatiuū. lz nim⁹ cꝫ medo. iō puer⁹ q̄ maxie abūdāt euaporationib⁹ ꝓpter nutritiōem ret augmētatōem ⁊ maxie sunt somnoleti multū officit. Vinū em̄ inducit epilentiā ⁊ silēs infirmitates. Et qz ꝑtus nutrimēti manet in lacte nutricꝫ. iō nutricib⁹ etiā officit vinū. nō ꝓ se seu suis ꝓpōnis. sed ꝓ ꝓlib⁹ euitādū. Et ob hoc ðr ꝑbus. q̄ nihil differt nutrices vinum bibere ⁊ pueros Limphatū aūt fortiter ⁊ multū non nocet bibentib⁹ nutricib⁹. Cōuenientissimū aūt nutrimētū pueroꝝ ē lac In quo fm medicos est triplex materia. s. Butyꝝ qđ instaurat humidū radicale. ⁊ ipm spm cōfortat. Subā caseica seu coagulū qđ est ꝓsolidatiuū mēbroꝝ ⁊ nutrit ꝓres melācholicas scz ossa ⁊ neruos. Et cerū mūdificatiuū mēbroꝝ qđ tanꝫ vehiculū p singula membra secū ducit nutrimentū. Vlexꝫ tn̄ est q̄ vinū plus officit pueris ꝙ sibitū cꝫ p nutrices. qz in sua suba vinū est plus vapozatiuū cꝫ in lacte virtualiť ꝓtentū Ad rōem dom̄ q̄ lz vinū ꝙ se sit potus cōuenientissimus vt ꝓbat obiectio. tn̄ ꝙ accūs maxime nocet iuuenib⁹ ꝓpter abundantiā fumalis euaporatōis. vt dcm̄ est. q̄ sursum ascendēs adeo perturbat cerebꝝ vt infra spaciū q̄nqꝫ ꝑmoꝝ mensiū nec verba nec signa notāt. Multus em̄ fluxus hūidi non sinit forꝫmas signoꝝ in eis stare vt i eis aliq̄ ꝓceptio fiat. Et hāc humiditatē vocat Plato cratherē lacteū in q̄ obliuiscunť aīe eoꝝ q̄ pri⁹ in ꝓpar⁹ stellis exūtes sciuerūt. Vñ quibus hmōi fumales euaporationes desunt sicut senibus vinum est cōuenientissimū velut lac pueris. Vnde vulgo dici solet. Vinum est lac senum

Vigesimū dubium est.

Quare melācholici stz ceteris magis edaces ⁊ tristes ¶ Solo. qz locus interior digestōis. s. frigid⁹ est ⁊ siccus ex frigido ⁊ sicco ꝓuenit appetit⁹ multū comedēdi. Frigidū em̄ sp grauādo descēdit vsqꝫ ad ꝓfundū stomachi. siccū aūt nō est vapozatiuū. lz ad fortē calozē soluz grosse fumigat. vñ causať melācholicis terroꝝ qñqꝫ. Et sic superioza stomachi in melācholicis sp manēt vacua. ⁊ hec vacuitas est cā famis. calor aūt debilis pungendo stomachi orificiū ꝓuocat desideriuz. ⁊ facit venire ad os id qđ sua ꝑcutura facit sensuz famis. Jn his aūt q̄ calidi stz ⁊ hūidi scz sanguineis vel saltē hūidis vt in phlegmaticꝫ nō fit tale desiderū. Caliditas em̄ in talib⁹ facit euaporare fumū stomachi et vapoz replet ipm orificiū supius ⁊ tollit desiderū. et h idē facit calor in sicco vt in cholericis. sz minus. Hūiditas aūt frigida est viscosa ⁊ sepe adheret orificio stomachi. ⁊ tollit desideriuz adeo q̄ etiā inducit nauseā et fastidiū. Et ex eadē cā melācholici stz duri non permobiles de facili ad aliqđ et oīno nihil iocūditatis habēt Jocūditas em̄ vt supꝫ dcm̄ ē ꝓuenit ex subtili sanguine quē mouet tpata caliditas Jsti aūt melācholici oīno ꝑie dispōnis stz. hn̄t em̄ grossiuz ⁊ grauē sanguinē quē cōprimit frigiditas ꝓplexionis. Et huⁱ⁹ signū est q̄ iuuenes et pueri sunt multū lusiui. et iocundi. subtili. ⁊ tēperato. sanguine calido abundātes. Senes autem et exiccati et frigidi. graues sunt et seueri

Vigesimū primū dubiū

Utruz in somno inferiora sicut interiora stz ceteris ꝓtib⁹ corꝑis magis calida ¶ Et videť q̄ nō. qz ꝫ naturā calozis ē poti⁹ deoꝛsuz cꝫ surſū ascēdere. ℊ ꝓres supiores erūt magis calide Preterea. pl⁹ distāt pedes a fonte calozis cꝫ caput. ℊ pedes in somno frigidiozes stz capite. Sed Nā hūidū vapozabile in capite dozmientis infrigidatum descēdit ad supioza faciei ⁊ tūc ꝓcidūt palpebre. vñ in sono infrigidant pl⁹ supioza cꝫ inferioza. ⁊ exteriora cꝫ interioza. Supioza q̄dē pl⁹ infrigidanť inferioꝛib⁹. qz ad inferioza descēdit grossius hūoꝛ sanguis calefacti ⁊ nō infrigidati ꝓ cerebꝝ. ⁊ ob h freqnter dozmientes pedes moueť. Qz aūt imobilitanť crura in somno. h est tō. qz nerui motiui q̄ a capite venīūt in suis ꝓncipijs imobilitanť ab hūoꝛe frigido surſum exīte in posteriori capitis ꝑte. Jnferioza vero tō calefūt. qz stz iuxta fontē calozis. Ad rōnes. Ad ꝑmā dom̄. q̄ vez ē ceteris paribꝫ ⁊ nisi aliud obstaret. Hic āt calozis ascesus. ꝓ frigiditatē descēdētis hūoꝛis. philek. ⁊ iō deoꝛsuz descēdit. ingenit⁹ grosso sanguini. sua ḡuitate deoꝛsuz descēdenti Ad scdam dom̄ q̄ pedes plus distāt a fonte calozis. ⁊ ꝓpterea ꝓ se nō stz magis calidi. sz ꝓ accūs scz ꝓpter ḡuitatē sanguis grossi descendētis ad iferioza mēbra. ⁊ ꝓpter descēdentē hūoꝛē frigidū. ꝓhibentē ascēsuz sanguis subtil' et calidi. Et dicūt alіq̄ q̄ tāta frigiditas in somno occuper ꝑtes supiozes q̄ aīalia maxie timida q̄ ꝓpter timoꝛē cꝫdiu pūt detinēt oculos optos dozmiūt oculi aptis. qz añꝫ octi in talib⁹ claudanť calozе recipꝛocato ꝓ frigus palpebre rugank vt claudi nō valeant. Dictū tn̄ est supꝫ de lepoꝛib⁹ q̄ palpebras non habeant nec eis egent ꝓpter oculoꝝ duriciem. ⁊ q̄ iō apertis oculis dozmiant.

Vigesimū secūdū dubiū

Utꝝ ꝓpletio digestōis sit cā naturaľ ipius dissolutiōis soni ¶ Et videť q̄ nō. qz multi euigilāt añ digestiōis cōpletōem ¶ Preterea. somn⁹ nō est ꝓpť digestōez. ꝫ ꝓpť vigiliā ad quā reqrik q̄es sensuū q̄ sp i exercitio suoꝝ actuū ee nequnt. Jn signū cuⁱ⁹ nihil comedētes sōno nō egent. Silr nō dozmiētes in vigilia cibū digerūt. Sed. expgefactiōis duplex ē cā. s. p se ⁊ p accūs. Per se ē ꝓpletio digestiōis. ⁊ p ꝑns victoria caliđi sup frigidū Cōpleta em̄ digestōe nō solū ptialiť sz totaliť h est segregato sanguīe puro ab ipuro. calor et ipūs instaurari ad exteriora mēbra diffundiť ad actꝰ vigilie. Cā aūt p accūs est q̄d ꝑter modū nūc tactū facē ad aptōez meatuū. q̄ spūs a pⁿ sensiti uo ad organa exterioꝝ sensuū diffundiť. siue sit nimi⁹ metus aut nimia cura seu solliciтudo q̄ q̄s mouek phātasiando. cogitādo ꝓpť anxietatē. Aut inordinať motus cozdis vl accūs dolor alicuⁱ⁹ mēbri ⁊ maxie capitꝫ Leso em̄ capite vl oꝛgano interioris sensus. spūs ⁊ calor naturaliť in adiutoriū illi⁹ mēbri ad ipm abūdant deferūť. ⁊ sic sōnū dissoluūt Ad rōes Ad ꝑmā pz solo ex dictis Ad scdam dom̄ q̄ somn⁹ nō est ꝓpť digestōez finaliť sz ꝓpť vigiliā. Ad vigiliā em̄ somn⁹ sufficiēter non ꝓmouet nisi p digestōez q̄ spūs instaurank Nā si in sōno nō fiat digestio alleuiari q̄dē poterūt membra exterioꝝ sensuū ab labore fatigatio. sz spūs nō istaurarēť. sz poti⁹ depauparēť. et sic debilitarek dozmiēs. Ad q̄etē ḡa fatigatio laboꝛe nō reqrik somn⁹. qz ad eā sufficit ꝙatio nuda sensitiua ꝙatio nū exterioꝝ sensuū. Et qñ dz. nihil comedētes somno nō egēt. verū est q̄ ad digestōem ꝑficiendā in se. egent tn̄ ꝓpter spirituū generatōem ad quā finaliť ordinať digestio. Et licz in vigilia digestio ꝑficiatur. nō tn̄ adeo ꝑfecte sic

cur in somno. nec spūs cū quiete mēbroꝝ adeo ꝓuenīeter generat ꝓpter defectū ⁊ depauperatōem caloris q̄ fortifi cat ꝑ eius reciꝓrocatōem in somno qđ nō fit in vigilia.

Vigesimūtertiū dubiuz

Quale regimē somni plus est salutare ⁊ expediens dor/ mīeti ¶ Solo. vt dr | Alphorabius Arestotelē dixisse in de regimīe dñoꝝ ad Alexandrū. Homo dz seruare me/ dū inter vigilīā ⁊ somnū. Naz nimia vigilia extenuat. et vires debilitat. caloꝛē ⁊ spūs cōsumēdo Preterea. per nimiā vigiliam grossi vapores derelinquunt incōsump ti ⁊ generāt grauedinē qñq̄ capitis a q̄ nō liberant nisi ꝑ sternutatōem vel ꝑ somnū. Nimꝰ aūt somnꝰ officit ꝓpter duo Primo. qr pessimas inducit infirmitates. eo q caloꝛ reciꝓrocatus attrahit peccātes ⁊ malas materias a cor/ de ⁊ epate. ⁊ ab intestinis ad stomachū. ⁊ exꝓnti ad spūa lia mēbra ⁊ ea incēdit ibi. Scđo qa caloꝛ reciꝓrocatus ꝑ somnū ad interioꝛa nō inuenīes materiā ex q̄ spūs vale/ at cōfortari ⁊ reparari tūc multiplicatus ⁊ diffusus cōsu mit humidū vñ spūs generari deberēt. imo cōsumit radi tale humidū. Tercio nimio somno oꝛgano sensuū oppila/ ti grossis humoꝛib⁹ ledunt. vt supꝛa dictū est. Quarto Nimius somnꝰ grossos generat humoꝛes ⁊ spūs et he/ betu dinē mentis generat. ⁊ iō licet robustioꝛes reddant ex nimio somno. suppositō q̄ in stomacho sit sufficiens ci/ bus ad digerendū tū obtusi fiūt ⁊ ad vsum rōnis inepti/ oꝛes. Vñ sequtur q̄ rusticis ⁊ laboꝛatoꝛib⁹ plus est ꝓsulē/ dū q̄ ad excessum declinēt somni. Et silr senib⁹ defectum patientib⁹ in hūido nutrimētali. licet nō phlegmatico. cō sulendū est q̄ bñ doꝛmiāt. somnꝰ em̄ actuās humidū nu triens valde ꝓlongat eis vitam ⁊ conseruat

Vigesimūquartū dubi.

Vtrū somnus sit dimidiū vite ¶ Solo sic. duplici intel/ lectu. Primo qr cū vita sit duplex (scilt sensitiua sensuuz exterioꝛū) scz prima ⁊ secūda. Jn somno aūt suspendit vi/ ta secūda remanēte vita ꝑma. Jdeo cū vita tota sensiti/ ua q̄si in duas ptes intelligit partiri. scz in primā ⁊ secun/ dā. ideo ꝓ tāto dr somnus media vita sensitiua. qr est so lum vita ꝑma. Est aūt media vita sensitiua. sed nō vege tatiua vel intellectiua. qa in somno vita vegetatiua tam prima q̄ secūda sunt in doꝛmiente. Vita etiā intellectiua secūda non suspendit ꝑ se in somno. neq̄ etiā semp ꝑ acci dens eo q interioꝛes sensus semp in somno nō ligant. si/ cut exteriores. que potissime intellectuali vite secūde sub seruiūt. Secūdo dr somnus saltez in hoibus vita media quo ad ꝛps. nō tñ regulariter et ꝑcise. ꝑ mediuz em̄ ꝛpis homies fere doꝛmiūt. Sed primū dictum rōnabilius est qr nō est somnus in aialibus brutis quo ad ꝛps eq̄lis vi/ gilie. nec etiā in hoibus ꝑ totā vitam. Juuenes em̄ plus doꝛmiūt q̄ vigilant. ⁊ silter multa aīmalia. Sed rursus multa sunt aīalia plus vigilantia q̄ doꝛmientia. Senes em̄ paꝛ doꝛmiūt ꝓpter siccitatē. licet em̄ abundent humi do phlegmatico. nō tamē vero ⁊ nutrimentali

Post hoc autē querendū de somnio. Et ꝑ primo cui eoꝝ que aīme passio hec in/ esse videtur. ⁊ vtrū intellectiue ꝑticule passio est hec vel sensitiue. bis em̄ solū eoꝝ que in nobis sunt cognoscimus aliquid

¶ Jste est secūdus tractatus huius libri ꝝm diuisionez supꝛa posita. Jn quo postq̄ determinatū est in p̄cedenti tractatu de somno. determinat hic ꝓnter phs de somnio qđ accidit doꝛmientib⁹. Et diuidit prima sui diuisione in sex capla. Jn quoꝝ ꝑmo ondit cuius somnū sit passio Jn secūdo q̄ sensibilia agūt in sensum. ita q̄ passio mane at in sensu abeuntib⁹ sensibilib⁹. Jn tercio ondit causam deceptionis somnialis in generali. Jn qrto ostēdit causaz eiusdē in speāli. Jn q̄nto ostēdit qđ sit somniuz. Jn sexto ostēdit quo differēter somnū reperiat in diuersis. Secū dū ibi (Quid aūt est somnū) Tercū ibi (Adhuc aūt) Quartū ibi (Sedato aūt) Quintū ibi (Q̄z autē vera.) Sextū ibi (Jam vero quibusdā) Primū capl̄m subdiui dit in ptē ꝓoemialē ⁊ exequtiuā. Pars exequtiua inci pit ibi (Si itaq̄z) Quartū ad primā partē ꝓoemialē dr phs q̄ postq̄ determinatū est de somno querendū est de somnio. ⁊ cū passio non sciatur nisi cognito subiecto opoꝛ tet determinādo de somnio inqrere cuius ptis aie passio sit An sez sit passio ꝑticule intellectiue vel sensitiue. His em̄ ꝑticulis aīe solum cognoscim⁹ aliq̄d. Et cū somniuz ad cognitionē ptinet necesse est ipm esse passionē ꝑticu/ le intellectiue vel sensitiue. ¶ Jbi nota vt dr Alexander in principio de sensu ⁊ sensato q̄ natura dedit nobis duo iudicatoꝛia. sensum scz ⁊ intellectū. vt entia ꝓgnoscamus Nā entia his duab⁹ potēt⁹ discernimus. vt coꝛpalia ⁊ sensibilia ꝑ sensuz. intelligibilia ꝓo ⁊ incoꝛpalia ꝑ intellectū

Si itaq̄z vsus visus visio. ⁊ auditus audire et oīno sensus sentire. cōmunia aūt sunt sensuū veluti figura ⁊ motus. ⁊ magnitudo. ⁊ alia hu/ iusmōi. aut ꝓpria veluti coloꝛ. sonus. saporꝛ Jn potētia autē sunt oīa claudētia ⁊ doꝛmientia videre. similiter autē ⁊ in reliquis. Manifestuz quoniā sentimus nihil in somnis. non ergo sen su somniū sentimus

¶ Hic ꝓnter in pte exequtiua exeq̄tur intentū. Et diui/ dit in duas ptes. In ꝑma ondit cuiꝰ somniū nō est passio In scđa ondit cuiꝰ est passio. Scđa ibi (Ponaf g̃.) Pria ps rursus subdiuidit in duas. In ꝑma facit qđ dcm est. Jn scđa epilogat cū dr (Q̄z q̄dē igit.) Pria ps itez subdiuidit in q̄tuoꝛ ꝑticulas. Jn ꝑma ondit q̄ somniū nō ē passio sensus. Jn scđa ondit q̄ nō sit passio opinionis siue intellectus. Jn tercia ondit somniū nō ee sine sensu. In qr ta q̄ nō sit sine intellectu. Scđa ibi (Atuero neq̄z opinio ne) Tercia ibi (Palā aūt de his) Quarta ibi (Jn somno aūt) Quātū ad ꝑmā ꝑticulā intēdit hāc ꝓcoem. Somniū nō ē passio sensus. vt sez sensu somniū sentiam⁹ vel ap̄p/ hendam⁹ Quā ꝓbat sic. Illo nō sentimus vel ꝓcipimus somniū neq̄z illi⁹ somniū ē passio qđ in somno est ligatū ⁊ clausum ⁊ impotēs ad sentiendū. sed oēs sensus sūt in som no ligati clausi ⁊ impotētes ad sentiēdū. ꝙ nō est somniū iudiciū sensus neq̄z passio ei⁹. Maioꝛ ē nota. Sz minoꝛē ꝓbat. qr vsus seu operatio ipius visus ē visio. et vsus seu opatio ipius audit⁹ est audire. ⁊ sensus in cōi vsus est sen tire sensibilia cōia. q̄ sūt. figura. motus. magnitudo. ⁊ hu iusmōi alia. vel sensibilia ꝓpria q̄ sūt coloꝛ. sonus. saporꝛ ⁊c. Sed talis opatio q̄ ꝓcipimus hmōi sensibilia. cōia vel ꝓ pria. in somno esse non potest. ergo in somno sensus exteri oꝛes sunt clausi et ligati seu impotentes

Atuero neq̄z opinione. Nō em̄ solum adue niens dicim⁹ hoiem esse vel equū. sz ⁊ albū vel

pulcrū quoz opinio sine sensu nihil vticz dicet neczs vero neczs falso. in somnis accidit animam hec facere. Similr em qñ hō est z qñ alby ēqō est aduenies videmur videre. Amplius p̄ter somniū aliud aliqd intelligimus quēadmoduz in vigilando sentientes aliqd. de eo em qō sentimus sepe z intelligimus aliquid. Sic em z in somnis p̄ter phantasmata alia aliqñ intelligimus Videbit aūt aliquis hoc si qs adhibeat mēte z tentat memorare surgens. Jam vero qdaz viderunt somnia hmōi velut q̄ vident fm memoratiuū p̄ceptum ponere q̄ proponunt Accidit em eis aliud quid p̄ter somniū ponere añ oculos in loco phantasma. Quare manifestū qñ neczs somniū omne qō in somnis phantasma et qñ intelligimus que opinione opinabamur

In hac scda ptícula oñt phs q somniū nō sit passio opinionis seu intellect⁹ fm q circa sensibilia p̄sat. Et hō duaby rōnib⁹ Quaz p̄ma sic formari p̄t Illi⁹ nō ē somnium q̄ somniū nō apprehendim⁹. Sz opinione somniuz nō apprehendim⁹. g nō ē passio opinionis. Maioz nota est. Iz minoz ē ꝓbat phs. qz somnio nō solū apprehēdim⁹ ipm qō aduenit nobis imaginādo ipm hoiem vel equū intellectualr opando. Iz z albū vel pulcrū In somnijs em sepe accidit aiam somniantz videre nō solū hoiem. Iz hominē albū. Iz talū nō ē opinio p se. g nō ē passio p se opinionis. Scda rō Illius nō ē somniū passio vt hmōi quo ptingit aliqd apphēdere qd nō ē somniū. Iz aliqd p̄ter ipm. Sz opinione seu intellectu ptingit aliqd in somno apprehēdere qd ē p̄ter somniū. g. Minoz ꝓbat. Quia in vigilia de eo qō sentim⁹. intellectualr aliqd apprehendimus qd nō ē phantasma. Sic etiā accidit in somnis q̄ p̄ter phantasmata quoz est somniū multa apprehēdimus. Qd sic declarat phs. Nā si qs circa somniū mente attenta ꝓsiderauerit posteqz surrexerit a somno. multa intelligibilia. s. ꝓsiderabit ex sensib⁹ elicuisse p̄ter phātasmata. q̄z sez phātasmatū ē somniū. Quidā em talia somnia viderūt. ex eis sez intelligibilia eliciendo sicut vigilātes q̄ ex phātasmatib⁹ ꝓpositz z ordinatz fm p̄ceptū memorandi eliciunt vte intelligibile. Accidit nāqz talibus dormientib⁹ p̄ter somniū aliqd phātasma vel phantasmata ponere añ oculos z i loco disponere z ordinare ad intellectus ꝓceptōem. Manifestū g ē q nō oē phantasma qd videt in somno ē somniū. qz somniū vt infra patebit solū ē phātastica apparitō Manifestū etiā ē qm multa intelligimus in somno q̄ extra somnū solum opinabamur. q talia etiā nō ē somniū Iz intellect⁹ Ibi Notādū vt dr Albt⁹ q cū multa in somno appareant q̄z. p̄ter nō ē somniū. Ideo dr q Socrates in tria diuisit ea q nobis in somno apparent vel occurrūt. s. in somniū. in diuinatōem. z in ꝓpheriā. de qb⁹ infra dicetur. Et refert cōmentator de qdā q somniauit somniū cui⁹ expōnem nesciuit z tñ veram expōnem eius somniauit.

Palā āt de his vniuersis in tantū qm eodez quo vigilantes in egritudinib⁹ decipimur hoc idē in somnio in somno facit passionē. z sanis vero z scientib⁹ tm pedalis sol videt esse. Sz sine idē sine diuersum phantasticū aīe z sensitm nihilominus nō fit absqz sentire z videre aliquid. p̄ter videre em z p̄ter audire videntis vez aliqd z audiētis. nequaqz tñ id qō arbitratur.

In tercia ptícula oñt q somniū nō sit sine sensu. Et hoc tali rōne in effectu. Sine illo nō ē somniū quo dormientes decipiuntur. sed sensu dormientes decipiuntur. ergo non est somnium sine sensu. Maioz est manifesta. Sz minoz sic ꝓbat phs. qz ex his vniuersis q̄ dicta sunt palā z manifestū est q eo q̄ vigilātes in egritudinib⁹. s. in melācholia vel freneſi ꝓstituti decipiunt eodē etiā decipiunt dormientes. z idē facit passione deceptōis somnialis. Et silr eo q̄ sani z scientes seu videntes decipiunt sicut illi qb⁹ videt q sol bipedalis ē q̄ntitatz q̄ tñ maioz ē tota terra. eodē etiā z dormientes in somno decipiunt. Sz ista deceptio in vigilantib⁹ nō fit sine sensu neqz absqz sentire z videre aliqd. siue sensus cōis (q ē qdam phantasticū aīe) sit idē cum sensu exteriori siue nō. Preter videre em z p̄ter audire nō fit deceptio ista. licz nō sit id qd p visum vel auditum iudicat vel arbitrat. g dormientes in somno nō decipiunt sine sensu. Licet em supdictū sit q in somno oīno nihil ꝓtingat videre vel audire exteri⁹ neqz oīno sentire. qm oēs sensus ligari sunt. tñ experimento scimus sensus in somno aliquo mō pati. s. visum. z silr alios sensus. Iz nō p exteriora sensibilia. sed imāgntū siktudines sensibiliū refluunt ab imaginatiua ad sensum cōem cui sensus oēs exteriores q̄dāmō ꝓtinuantur. singulū em eoz qb⁹ patimur fit singulos sensus euenit nobis dormientib⁹ quēadmodū vigilantib⁹. licet non p oīnia similr sicut vigilantibus.

In somno āt positū ē nihil. videre atqz audire neqz oīno sentire. g nō videre vez. nihil āt pati sensum nō ē vez. Iz ꝓtingit z visum pati aliqd et alios sensus. Singulū āt horz quēadmoduz vigilanti adiacet q̄dem quodāmō sensui. non sic āt vt vigilanti. z qñqz q̄dem opinio ōr qñ falsuz quēadmodū vigilans. quandoqz vero detinetur et sequitur phantasma.

In q̄rta ptícula ꝓbat q somniū nō sit oīno sine opinione. Et hoc tali medio in effectu. Sine illo non ē somniū qō iudicat in somno somniū ee phantasticū z deceptoriū z sensum in somno decipi. Iz opinio siue intellect⁹ est hmōi. g zē. Minoz ꝓbat. qz opinio siue intellectus ōr aliqñ falsum ee qō in somno p somniū nobis apparet sicut. etiā accidit in vigilia. erroneū sensus alicui⁹ iudiciū corrigi. Qñqz āt superior potētia errorē dijudicans tam in dormiente qz in vigilante detinet vt inferioris potentie falsum iudiciū nequeat corrigere z vteroqz tam dormiēs qz vigilans sequitur phantasma.

Q̄dem igit nō est opinātis neqz intelligētis passio hec quā vocam⁹ somniare manifestū Sed neqz sentientis simplr. videre em vticz et audire simplr sed qualiter oportet. z fm quē modum considerandum.

Hic ꝓñr phs ponit epilogū quorundā dictoz dicēs

q manifestū est somniū nō eē passionē intelligētis neq opinātz neqz etiā sentiētz simplr z i actu. qz tūc somnia re eēt videre z audire. Simplr āt somniare nō est aliqđ talīū. ꝓtingit tñ in somno aliq mō ꝑ somniū videre z audire. Sz quo mō hoc fiat hoc ostendendū est

Ponatur ergo q et manifestū est q et sensitiui passio siquidē z somn⁹ Nō em̄ alicui quidē alij aīaliū ineſt somnus Alij vero alicui somnia re sed eidem.

Hic ꝓm̄ pbs oñdit ꝑncipale ꝓpositū hui⁹ capli. scz cui⁹ somniū ē passio z duo facit. Primo oñt q sit passio sensus cōis seu ꝑmi sensitiui. Scđo oñt quō ē ei⁹ passio Scđm facitibi (Qm̄ ꝙo) Quātū ad ꝑmū vult in effectu hāc ꝙclusionē. Somniū ē passio ꝑmi sensitiui. Quā pbat tali rōne Ei⁹ ē somniū passio. cui⁹ ē passio somn⁹ Somn⁹ āt vt manifestū ē. ē passio ꝑmi sensitiui. g z somniū. Minor nota ē ex dictz Maiorē ꝑbat. qz alicui alteri aīaliū nō ineſt somnus z alteri somniū. sz insunt eidē.

Qm̄ vero de phātasia in his q de aīa dictū ē et est q̄dem idē sensitiuo phātasticū. esse aūt sensitiuo z phātastico altez. Est āt phātasia q a sensu ꝑm actū fit motus Sōnium vero phātasma q̄ddam videt esse Hā qđ in somno ꝑhantasma somniū dicim⁹ siue simplr siue q̄dam mō factū manifestū q sensitiui quidē est somniare. hui⁹ autem ꝑm q phantasticū

Hic ostēdit quō somniū est passio ꝑmi sensitiui. Et vult in effectu hanc ꝙclusionē. Somniū ē passio ꝑmi sensitiui ꝑm eā habitu dinē quā hz ad interiores sensus z ꝑm q phātasticus ē Quā sic declarat. qm̄ phātasticū eē idē ē subiecto cū ipo sensitiuo. ex āt ē phātastico z sensitiuo altez z altez. vt in libro 2° de aīa dictū ē. qz phātasia formaliter loquēdo saltē de phantasia. ē mot⁹ fact⁹ a sensu ꝑm actū facto. Somniū āt ē mot⁹ q̄dā phātasmatz simpliciter. aut nō simplr fact⁹. sz nō ē mot⁹ phātasmatz simplr q̄ venit ab exterioribꝫ sensib. sz ꝑm q ab imaginatiua pcedit vsq ad ꝑmū sensitm̄. g cū somniū sit mot⁹ phātasmatz ꝑm q̄d. nō ē passio ꝑmi sensitiui. ꝑm q ab exteriorib⁹ p medīū sensuū exterioꝝ pficit. sz ꝑm q ab imaginatiua imutat Sōniare g ē ꝑmi sensitiui ꝑm q phātasticū ē siue ꝑm habitudinē quā hz ad interiores sensus Notandū ꝑm Cōmentatorē in suo libello de somno q motus sensuū in vigilante incipiūt a sensib⁹ exterioribꝫ vsq ad sensum cōem. In dormiente ꝙo incipiūt a phantasia ꝙsus sensum cōem. z iō sensus cōis vt phātastic⁹. hoc est ꝑm q mot⁹ ē a phantasia ꝺz esse subiectū somnij z nō ꝑm q natus est ab exteriori sensu immutari

Quid āt est somniū et quō fit ex his q̄ circa somnū accidunt maxime vtiqz speculabimur. Sēsibilia em̄ ꝑm singulū sensitm̄ nobis efficiunt sensuz et q̄ fit ab eis passio nō solū ineſt sensitiuis dū sensus agūt sz et dū abeunt Silr is ei passio in his et q̄ in his q̄ ferunt videt eē Et em̄ in latis eo q mouit nō vlteri⁹ ꝓtingēte mouet. Hā qđ motuz fecit mouit aerē quēdā et rursus hic motus aliū z hoc itaqz mō quousqz quodez stet facit motū z in aere z in humidis. Silr aūt oportet opinari hoc z in alteratōne. Hā qđ calefactiuū est a calido proximū calefacit z hoc distribuit vsq ad ꝑncipiū quare z in quo est sentire qm̄ est alteratio q̄dam q ꝑm actum sensus nec esse est hoc accidere. Ideo passio est nō solum sentientibꝫ in sensiteriis. sed q̄escentibꝫ z in profundo z superficie tenus. Palam āt cū ꝓtinue sentiamus aliq̄d. transferentib⁹ em̄ ꝑm sensum seq tur passio vt de sole ad tenebras. accidit em̄ nihil videre ꝓpter adhuc subsistentē motū in oculis a lumine. et si ad vnum colorē multo tempe aspiciamus aut album vel viride eiusdē modi videt ad qcunqz visum pmutemus. Et si ad solem ꝑspicientes vel aliquod splendidū ꝙclusermus. obseruantibꝫ q̄dem videtur ꝑm directōez qua accidit visum videre. Primum q̄dem humius colorē donec pmutatur in puniceū. deinde in purpureū quousqz in nigz venat colorem et euanescat. Et ab his que mouentur aut pmutātur velut a fluminibꝫ. maxime autē ab his que citissime fluunt. videntur em̄ quiescentia moueri. fiunt autē z a magnis sonis obsurdescentes. fiunt autē z a validis odoribus difficile odorātes silr. Hec itaqz manifeste accidunt hoc mō

Ostenso in p̄cedēti capło cui⁹ somniū ē passio Nunc ꝓm̄ in hoc capło scđo ostēdit quō se hñt sensus z sensibilia penes actōem z passionē ad inuicē. Et partic in duas ptes. In q̄z ꝑma oñdit q sensibilia agunt in sensum derelinquēdo spēm sensibilē in sensu in absentia sensibilis. In scđa oñt q sensus nō solū patiꝫ a sensibilibꝫ. sz etiā q̄dāmō agit in sensibilia. Scđa tangit ibi (Oz āt sensiteria) Quantū ad ꝑmā ꝑmittit ꝑemialit intentōez suā dicēs. Quid sit somniū z quō fiat. maxime speculari potemus ex his q̄ circa somniū accidūt. Cōferūt em̄ accidentia ad cognoscendū q̄ q̄d. ē. vt supꝫ in ꝑemio de aīa dictū ē. Quo sic ꝑemialit ꝑmisso in effectu ꝑncipalē intentio ꝑme ptis huius capli stat in hac ꝙclusione. Sensibilia inferunt sensib⁹ suis passionē q nō solū ineſt qñ iam in sensum agūt. Sz manet abeuntibꝫ sensibilibꝫ Quā probat ꝑmo ꝑ silē z ꝑ quīqz signa. Per silē sic. Quia hec passio q sensus patiunt silis est motui ꝑiecto z motui alteratōis. Hā ꝑiecta adhuc mouent ia separata a ꝑmo mouente seu impellente ꝑ hoc q ꝑmum impellēs motū qđ ꝑmū motū facit. mouet aerez ꝑtē. z illa ꝑs mouet aliā donec cesset virtus violentatz ꝑmi. sicut manifeste patz in aere z aqua q̄ sunt humida facile diuisibilia in q̄bꝫ nata sunt ꝑiecta moueri. Silr oportet hoc opinari in alteratōne. Hā qđ calefactibile est. calefactū ab aliquo calido. hoc calefactū ꝓm aliud calefacit sibi ꝑximuz. z hoc vlteri⁹ distribuit calorē. z sic fit ꝓtinue ꝑ mouētia mota vsq ad ꝑmum ꝑncipium quod est solū mouens nō motum. in genere salrem motus illius in quo mouet vl distribuit virtutē vsq ad ꝑncipiū. hoc est. vsq quo durat virtus ꝑmi calefacientis. ergo sunilr hoc opinandū est

hoc accidere in ipo sentire. qz sentire ē motꝰ q̄dā. imo alteratio q̄dā. q̄ sensus fit in actu a sensibili. z ita passio sensibilis non solū est in sensib⁹ qñ ia actu sunt sentientes et immutanť ab obiecto sensibili. ſz q̄scētib⁹ sensib⁹ ab illa immutatōe. Et hoc duplr. s. in ꝓfundo z supficie tenus. In ꝓfundo q̄ ad sensus iteriores q̄ sunt in ꝓfundo capitis z supficie tenus q̄ntū ad exteriores. Signū āt pmū q̄ ꝓbat ꝓpositū tangit ibi (Qalā āt) Et est tale. Nam cū diu z ꝓtinue patit sensus ab aliq̄ sensibili valde actio et nos ſm sensum sic passum transferimus ad alia sensata eiusdē sensus. tūc palā ē q̄ passio ꝓpria sensibilis seq̄t sensum. Quēadmodū accidit post visum solē. Querentib⁹ se ad tenebras nihil videre ꝓpter passionē que est in oculis a lumine. siue ꝓpter lumē solis adherens oculis. Scōm tangit ibi (Et si ad vnū colorē) Et ē Si aliquē colorē aspiciamus multo tpe pura albū vel viridē siue ceruleum. eiusdē coloris videť ec id ad qōcūq̄ visum cito pmutam⁹. Et apparet res quā post pmutato visu videmus inq̄t Albertus q̄si pelle alba vel cerulea superducta Terciū signū tāgit ibi (Et si ad solē) Et ē Si aliq̄diu aspiciam⁹ ad solē vel ad fulgidū aliq̄d seu splendiduz. z ꝓcluserimus oculos. tūc sic nobis obseruantib⁹ oculos clausos. accidit pmū ſm directū vel directōnem videre pmū colorē fulgidū seu lucidū. donec pmuteť in puniceū hoc ē in colorē rubeū. deinde i purpureū z sanguineum q̄scq̄ q̄eniat in nigrū. z tande euanescat. Vel sic exponitur ſm Albertū. si inspiciamus fulgidū vel solē aliq̄diu z statim cōmutamus claudēdo oculū. z nob obseruantib⁹ aliq̄d aliud ſm directū visum imediate ꝓspicien dū vbi accidit visum videre. statim aptis subito pꝰ aspectū solis. oculis. ꝑus iudicabit oculus esse colorē huius q̄lis ē in lumine. ꝓncipalē. s. luminis. deinde passiōe oculi modicū remissā pmutabit in puniceū. z deinde in sanguineū seu purpureū. z vltimo in nigrū vep. vel colorem rei. quā directo visu videt visus. eo q̄ tūc euanescit passio in oculo. Quartū signū tāgit ibi (Et ab his) Et est q̄ si oculi imuteť ab his q̄ mouenť aut pmutanť sicut a fluminib⁹. z maxime ab his q̄ citissime z velocissime fluunt. tunc videnť q̄escentia moueri si ab illis sic motꝰ cōuertat se ad q̄escentia. Quintū signū tangit ibi (Fiūt ār et) Et est q̄ post ꝓceptos magnos sonos fiunt homines surdescentes. Non qz corrūpit auditus organū. ſz qz forma seu silitudo magni soni manet in auditu. z iō nō ꝓcipiunt statim alios sonos quasi essent surdi. Et silr a validis z fortib⁹ odoribus fiunt hoīes male z difficulť odorātes alios odores z in oib⁹ silib⁹ sensib⁹ site ē iudicia Hec aūt oia ia tacta accidūt ſm modū ia dictū. qz abeuntib⁹ sensibilib⁹ manēt adhuc silitudines rep sensibiliū i sensu

Q̄ autē sensiteria cito z modicas differentias sentiunt signū est q̄ in speculis accidit de q̄ eod em insistens vtiq̄ ꝓsiderabit ꝗs z dubitabit. Simul autē ex ipo manifestū quoniā quēadmodū visus patitur sic z facit aliquid. In speculis em valde puris cum menstruis supueniē tibus mulieres inspiciant in speculum fit superficies speculi sicut nubes sanguinea. Et si q̄dem nouum fit speculum nō facile est abstergere huius maculam. Si vero vetus facile Causa vero vt diximus quoniā non solum visus patitur aliquid ab aere. sed z facit aliquid z mouet. quē admodū splendida. Nam visus splendidoꝝ et habentiū colorē. Oculi quidem igitur rationabiliter quando fiūt menstrua. afficiunť. sicut et alia pars quelibz corpis. etem natura existunt pleni venaꝝ. ideo cum fiunt menstrua propterturbatōnem z phleumasiā sanguineā nobis q̄dem que in oculis differētia incerta est. ineſt ātnam eadem natura seminis z menstruoꝝ. aer q̄ q̄ mouetur ab ipis z eum qui in speculis est aera ꝓtinuum existentē qualem quendam facit et talem velut ipe patitur. hic vero speculi supficiē quēadmodū em vestiū que maxime munde sunt citissime inq̄nantur. Nam purū diligenter ostēdit quicquid excepent z ꝑsertim minimos motus. Es vero eo q̄ planum sit qualēcunq̄ tactū maxime sentit. Oportet vero intelligere tanq̄ attractōem esse aeris tactum. z tanq̄ extensionē et ablutionē. ꝓpter mundiciā vero manifesta fit qualiscunq̄ sit. Non exeundi vero celeriter ex nouis speculis causa est q̄ purum sit z planum. serpit em per hmōi in ꝓfundum z omnino magis in talibus. nam eo quidem quod purum est in ꝓfundum. eo autē quod planum omnino. In veteribus vero non immanet qm̄ nō simiľ subit macula. sed supficie tenꝰ magꝫ Qm̄ q̄dem igitur z a puis differētijs fit motus z qm̄ celeres sunt sensus z q̄ non solum patitur. sed z ꝓtra facit colorꝫ sensiteriū manifestū ex his. At testantur autē his que dicta sunt z que circa vina z que circa pigmenta eueniunt. Nam quod ꝑparatum est oleum cito accipit proximoꝝ odores. z vina hoc ipm patiuntur. Non em solum eorum que immittūtur vel cōmiscentur. sed eorum que prope vasa ponuntur vel nascuntur recipiunt odores. Ad eam vero que ex principio est cōsideratōnem ponatur. vnum quidem qđ ex his que dicta sunt patꝫ q̄ recedēte sensibili extrinsecus imanent simulacra q̄ sensibilia sunt.

Hic ꝓbat ꝓbus scōm ꝓncipale. s. q̄ nedū sensibilia agunt in organa sensuū z in sensus. sed q̄ organa sensuū seu sensus materialiter accepti agunt in sensibilia. Qđ ꝓbat p silē dicens q̄ sensiteria seu sensitiua organa citoz facilič modicas dzās suoꝝ sensibiliū ꝓcipiāt z ab illis patiank. z q̄ etiā agāt i sensibilia p signū ꝓbari ꝑt. de q̄ qđ accidit i speculo ex illo em qđ accidit speculo ꝗs diligēter ꝓsiderādo isistēs ꝓsiderabit cām z dubitabit seu āmirabič de facilitate hmōi passiōis q̄re facile sensus patiank a sensibilib⁹. z quare sensus materialiter accepti. hoc est sensuū organa agāt in sensibilia. Ex illo em sil manifestum erit q̄ quēadmodū visus organū patič a visibili.

q̄ sic etiã agat aliq̄ d̄ in ipm quod videtur Et hoc sic declarat. Primo assignando causam ex parte agentis .s. organi visus. scdo patientis .s. ex parte speculi. Ex pte organi seu agentis. Quia mulieres menstruũ patientes cum inspiciunt speculum valde purum inficiunt ipm. z fit superficies eius sicut nubes sanguinea. que in speculo nouo nõ facile abstergi potest. In speculo aũt antiquo de facili abstergitur. Hoc aũt nõ esset possibile nisi q̄ nõ solum oculus patitur ab aere pm q̄ in eo est forma visibilis .s. z etiam in ipm agit sicut faciunt alia que cunq̄ splendida. Splẽdida em̃ nata sunt agere in corpa sibi ꝓpinq̄ ꝓter splendorẽ q̄ diffunditur ab ipis super alia corpa Visus aũt organũ oculus .s. de numero splendidoꝝ est. z habẽtium colorẽ. multa em̃ colorata sunt splendida Verum aliunde etiã hoc ꝓuenit oculis. q̄ tale corpus Oculi em̃ mulieꝝ menstruũ patientiũ afficiunt sicut alia q̄libet ps corpis. immo plus. q̄ naturaliter sunt pleni venaꝝ q̄ sunt vie sanguinis. ideo cum fiunt menstrua ꝓter turbatõez et feruorẽ sanguineũ seu ꝓter feruorem sanguinis menstrui z ꝓter phlegmazia sanguinea. vene oculi hmõi sanguine menstruo implentur. licz em̃ natura z dõna sanguinis qui discurrit ex oculis nobis incerta est. cũ ineat ipis vtiq̄ sanguis etiam menstruꝰ tempe menstruoꝝ sicut alijs mẽbris. Eadem em̃ est natura seminis z menstruorum. z ergo sicut semen a toto corpe descindit̃. ita z menstruum a toto corpe descinditur. z sic erit aliqua sui ps decurrens in oculis. Et cum resoluitur vapozabilit̃. movetur aer ꝓpinquus oculis. z serpit alteratiua illa motio vsq̄ ad aerem qui est continuus speculo. tangens ipm et ita facit ipam speculi superficiem qualis ipe est. inficiendo ipam. Ex parte aũt patientis seu speculi causam assignat sue passionis ab oculis que est mundicia. ꝓter em̃ mundiciã eius facile ab oculis patitur. Quod ꝓbat duplici silr. Primo de vestibus mundis. Nam sicut vestes que maxime munde sunt citissime inquinantur. ita purum z mundum diligẽter ostendit quicq̄d acceperit sordidum. z pcertim ostendit minimos motus alteratõis Scdo de ere. Nam es eo quo planum z politũ est. tactum quantũcunq̄ paruum etiã mundissime manꝰ sentit z demonstrat. Et ita oportet intelligere hunc tactũ seu qualitatẽ. quo vel qua tangens infectus aer. inficit speculum tanq̄ quandã aeris infecti attractõem ad speculum aere lotũ abluitur ꝓpria venustate. z aere infecto nubis infectõnem suscipit. que ad statim ꝓter speculi mundiciem apparet. siue magna siue parua. Q̄ aũt celeriter a nouis speculis ipa macula deleri nõ potest. ꝓuenit ex eius puritate. politura. z planicie eius Ex illis em̃ serpit macula omino in ꝓfundũ speculi. Nam ex eo q̄ speculum purũ est serpit in ꝓfundũ speculi. z ex eo q̄ planum est serpit omino z vlr p totam speculi superficiem In plana em̃ superficie facilis est diffusio vapoꝝ cũ nulla pars alteri emineat ꝓtegens vicinas ab infectõe In veteribus aũt speculis nõ adeo fortiter manet indelebilit q̄m cũ nõ sit adeo purum. macula nõ subit z penetrat similiter in ꝓfundũ speculi. sicut in nouis. sed manet potius superficie tenus solum in speculo. Epilogando ergo finaliter concludit pbus dicẽs q̄ manifestum est ex his q̄ a paruis differentijs sensibiliũ fiat motus z alteratio organoꝝ. Et q̄ colores qui sunt qualitates sensibiles a visu sunt sensus pm actum .s. z q̄ non solum patiatur organum sensus seu sensus. sed q̄ etiam sensus organum seu sensiteriũ facit colorem quodãmodo vel aliquid circa ipm. hoc est circa ipm visibile. Q̄ aũt speculum patiatur ab oculis. z p ꝓsequẽs sensibile ab organo sensus. Probat pbus p silẽ dicens. Illi dicto attestãtur illa q̄ eueniunt circa vina z pigmenta sibi ꝓpinqua. nam oleum ꝓparatum z separatũ ab amurca z depuratũ cito cõtrahit et accipit odores corpoꝝ sibi ꝓximoꝝ. z simil̃ hocipm patiuntur. Non em̃ solum vina ꝓtrahunt odorem eorũ que eis immittunt̃ vel cõmiscent̃. sed etiam eoꝝ recipiũt odores que ꝓpe vina ponuntur vel nascunt̃. Post hec omnia finaliter recolligit que dicta sunt dicens. q̄ si intentio nostra referatur ad ꝓsideratõem illam que a principio queritur de quiditate somni. vnum patet ex his q̄ dicta sunt. scz q̄ recedente sensibili extrinsecus adhuc intrinsecus manent simulacra sensibilium in sensu.

Adhuc autẽ q̄ facile decipimur circa sensus cum in passionib̃ existimus. Alij autẽ in alijs. veluti trepidus in timore z qui amat in amore. Ita vt videatur a modica similitudine hic quidem hostes videre. ille vero dilectũ. z hoc vtiq̄ quanto passibilioꝝ quis fuerit tanto a minori similitudine videtur. Eodem vero modo z in ira z in omnib̃ cõcupiscentijs facile decipiunt omnes. z magis quantũcunq̄ in passionib̃ magis fuerint. Ideo z febricitantib̃ interdũ animalia videntur in parietib̃ a modica similitudine lineaꝝ cõpositaꝝ. Et hi quidem aliquãdo decertant in passionib̃ sic vt si vehementer nõ laborant non lateat quoniã falsum q̄ si maioꝝ sit passio z mouentur ad ipa

Jstud est terciũ capl̃m Jn quo ostendit cãm deceptionis somnialis in generali. Et diuiditur in duas ptes. Jn ꝑma ostendit cãm deceptõnis sensuũ in vigilia. In scda declarat quõ hmõi deceptio fiat in somno. Secunda ibi (Exhis itaq̄) Ozima rursus subdiuiditur in duas. Jn ꝑma ostendit sensus decipi circa sua sensibilia ceptio. z p ꝓns sensum decipi. Scda ibi (Causa vero vt hec) Quantũ ad ꝑmã ꝓticulã in effectu vult hanc ꝓclusionẽ. Sensus decipiunt̃ facilius circa sua sensibilia. ex passionib̃ in q̄b existimus diuersis. in q̄b diuersimode sumus. Quã ꝓbat exẽplariter. Nã trepidus z in passione timoris exns ex modica silitudine iudicat se hostes videre. Silr in passione amoris vel ꝓcupiscẽtie exns. vr q̄ amat ex modica silitudine iudicat se dilectũ videre. Et q̄nto quispiã hoꝝ passibilioꝝ fuerit aliqua passionũ. tãto a minori silitudine mouet̃ z decipit̃. Et eodẽ mõ est loquendũ de passionatis alijs passionib̃ ire irascibilis appetitus. z ꝓcupiscentijs seu in passionib̃ appetitus ꝓcupiscibilis. Omes em̃ aliqua illaꝝ passionũ passionati facile decipiuntur. z tanto facilius z magis decipiunt̃ quanto in passionib̃ fuerint plus detenti. Et ideo febricitantibus aliquãdo videntur animalia in parietib̃ ex modica silitudine lineaꝝ cõpositaruꝫ. Et hi quidem. sic infirmantiũ vel passionatoꝝ quibus nõ detinetur vsus rationis (quales sunt qui vehementer passionib̃ nõ laborãt

De causis deceptionis somnialis in generali.

vel detinent) decertant apud se contra phantasmata apparentia. iudicantes falsum esse q̄ apparet z ꝓtingit eis. Dum aūt vehementer passionib⁹ laborauerint z maior sit impetus passionis vel infirmitas ita q̄ detineat iudicium rationis mouentur ab ipa modica similitudine velut a repite trascēdo vel timendo vel ꝯcupiscendo

Causa vero vt hec accidant hec est. qz non ꝑm eandē potentiā iudicat quod ꝓncipale est z quo phantasmata fiunt. Huius vero signū est qm̄ videt sol pedalis. Cōtradicit aūt aliud alio/q̄ sepe ad phantasiā. z ꝓmutatōne digitorum vnū duo videt. attn̄ nō dicimus qm̄ duo. dignior em̄ tactu visus Si vero esset tactus solus iudicaremus vnū duo. Hētiēdi aūt causa qm̄ nō solum cū sensibile mouet apparent quelibet sed etiam cū sensus ipe moueatur si eodem mō mouet. quēadmodū z a sensibili. dico aūt velut terra videtur nauigantib⁹ moueri. dum mouetur visus ab alio.

Cōsequenter in scōa ꝓticula ostendit cām hmōi deceptōnis dicens. Causa quare deceptōnes sic fiāt hec est. videlz q̄ nō ꝑm eandē potentiā aia iudicat id q̄ ꝓncipale est. s. res z id quo fiunt phantasmata. Quia ꝓmū iudicat rōne. z scōm sensu cōmuni. vel estimatōne. quasi diceret. Causa ḡre deceptio hmōi nō latet est. qz virtus supior iudicat ꝛriū eius q̄ iudicat ꝛtus inferior q̄ ꝓpt passiones decipit. ad quā q̄dem virtutem supiorē ḡtinet iudicare rem siue substantiā z id q̄ ꝓncipale ē Et istud declarat pbus itex ꝓ exempla duo seu signa dicens q̄ signū huius est. q̄ sol videt a visiua potentia pedal q̄ntitatis. Sed alia ps aie z virtus supior ꝛrium dr z ꝓtra dicit ad phantasiā hmōi. ponendo solē maiorē tota terra. Scōm signū est q̄ ꝓmutatōe digitoꝝ seu cācellatōe vnū. tactu iudicat duo. attn̄ nō dicimus hoc sic duo apparens esse duo. Immo visus q̄ est dignior potētia tactu. ꝓtradicit. Si vero nō haberemus nisi tactū z talem tactum q̄ est cum transpositōne digitoꝝ z nō alium. tunc ꝓcul dubio decepti iudicaremus duo esse q̄ vnū ē. Et cā sic mentiendi z deceptōnis esset. qz nō esset alq̄ dignior sensus. vel potentia errorē tactus iudicans. Vel sic exponit textus q̄ mentiendi causa est. qm̄ nō solum sensibile mouet sensum. ita q̄ apparēt forme sensibilū que libet. s. ꝑm exigentiā sensibiliū. sed etiā apparent ꝑm cōditōnem sensus recipientis. Vt cum sensus moueatur. tunc sensibile quod sensum imutat ꝑm ꝯditōnem eius a quo ꝑus mouebatur z adhuc mouetur. sicut ꝓz de his qui nauigant. q̄bus apparet terrā moueri. Causa em̄ vlr mentiendi de sensibilib⁹ est. nō solum ex hoc q̄ queli bet forma apparet cum mouet ipm̄ sensibile quod ꝑmo mouet sensum exterius. Sed etiam ex hoc q̄ fiunt apparitōnes multe. cum ipe sensus mouetur ꝑm formas ꝑceptas. vel naturaliter in eo existentes. sed z lumen diaphaneitas et splendor z hmōi. tunc em̄ eodem mō mouetur. quēadmodū a sensibili ꝑus accepto mouebatur sicut terra videt moueri ab aspicientib⁹. quoꝝ visus ꝑcipit ab alio esse motus. sicut eoꝝ q̄ nauigarunt Notandum ꝑm Albertū Q̄ causa deceptōnis in somno ꝓuenit ex vno ꝓncipaliter. z ex trib⁹ scōario. Primū ꝓncipale est. qz nō est supior potentia ꝓtradicēs nisi valde raro. eo q̄ humiditas somni oppilat poꝝ q̄ quē est transitus imaginū ad vsum z exercitium rationis. z tunc accipitur phantasma vt res. Et sitis causa est in oīb⁹ amātib⁹ Primū minus ꝓncipaliū est passio. Nec em̄ trahit forma ꝑm modū suum ꝑm q̄ scz vel timet vel desiderat. Nam q̄ quisq̄ timet vel sperat. ꝑ somniū cernit idipm. et ideo luxuriosis fit somniū decipiens de coitu. z famelicis de cibo. Scōm decipiēs est similitudo cibi vel humoris q̄ dominat in corpore ad id quod somniat. Sicut cui dulce phlegma distillat a capite ꝑ dentes. somniat se bibere mel. z cholericus somniat se ꝓpter motum cholere in igne ee phlegmaticus ꝓpter motum phlegmatis frigidi in aqua esse. Tertiū aūt minus ꝓncipale est linea/tio imaginū in vapore fluido interius ozgana tangente sicut em̄ vapor ē certe figure. ita imagies q̄ferunt in ipa

Ex his itaq̄ manifestū qm̄ nō solum vigilādo motus a simulacris fiunt z que extrinsecus et que in corpe sunt. sed etiam quādo fit passio hec que vocat somnus z magis tunc apparēt. sub die em̄ repellunt dum opantur sensus z intelligētia z exterminant. quēadmodū iuxta magnum ignem minor. z tristicie z oblectatōnes parue iuxta magnas. dum vero q̄escunt supna tant z parua simulacra Noctu vero ꝓpter vacatōnem ꝓticulariū sensuū z impotentiā agendi. eo q̄ ab exterioribus ad id quod intrinsecꝰ fiat calorus reflexio. ad ꝓncipū sensus referunt z fiunt manifesta sedata turbatōne

Hic ꝓsequenter in scōa ꝑte ꝓncipali ostēdit q̄ hmōi deceptio z phantastica apparitio locum habeat in somno. Et duo facit. Primo ostendit quod dictū est Scōo ostendit modum quo phātasmata in somno diuersimode mouentur. Scōm ibi(Oportz aūt imaginari) Quātum ad ꝓmum in effectu vult hanc conclusionē. Phantastica apparitio seu motus a simulacris seu deceptio sensus. nō solum locū habet in vigilia siue sit extrinsecus in ozganis sensitiuis exterioribus. siue intrinsecus in corpore sicut in phāntasia seu interiori sensu. sed etiam fit in somno. immo magis in eo apparet. Quā ꝯclusionē ꝓbat tali ratōne. Nam in die quādo opantur sensus exteriores z ex ꝓsequenti intelligentia q̄ finaliter ab illis mouetur repelluntur z exterminant debiles motus phantasmatū. Quēadmodū iuxta magnū z fortem ignem ꝯsumitur z exterminatur minor. z pue delectatōnes z tristicie circa magnas. In nocte vero quādo scz frigiditas claudit ozgana sensuū z ꝓpter impotētiam exterius agendi. vacant sensus ab exteriori tumultu fortissimaꝝ passionū q̄ fiunt ab exterioribus obiectis ꝓpter ligamentū somni quo ab exterioribus mēbris fit recipiocatio caliditatis z spūs reflexio ad interiora z referunt vigores sensuum ad ꝓmum sensitiuū originale quod est cor. tūc em̄ interiores motus phantasmatū fiunt manifesti Et hoc maxime sedata turbatōne que est in ea euapozatōne que sursuz fertur in spiritu digestionis z postq̄ segregatus fuerit sanguis grossus a subtiliori. ergo in nocte magis nate sunt fieri phantastice apparitōnes q̄ in vigilia.

Libri de somno et vigilia Tractatus secundus

Oportet aũt opinari tanq̃ modicas vertigines que in fluminib⁹ referuntur sic motum vnicuiq̃ fieri cõtinue. sepe q̃dem similes. sepe vero dissoluras in alias figuras ꝓpter repulsionem. Ideo z post nutrimentũ z oĩno tenerẽ existẽtibus veluti pueris nõ fiunt somnia. Multus eĩ motus est ꝓpter eam que ex nutrimento est caliditatem vt quẽadmodũ in humido si vehementer moueat quis quãdoq̃ nullum apparet idolũ. quãdoq̃ apparet vero q̃dem. distortum aũt oĩno. vt appareat alteriusmodi q̃ sit q̃ si q̃escat pura z manifesta idola. Sz z in dormiendo phantasma z reliq̃ motus qui ꝓueniũt a simulacris. interdũ q̃dem cũ vehementior sit q̃ dictus est motus oĩno exterminat. Interdum vero cõturbate apparent visiones z monstruose z tetrioza somnia velut melãcholicis et febricitantib⁹ z vinolentis. Omnes eĩ hmõi passiones cum spirituose sint multum faciunt motum et turbatõnem.

Hic ꝓpr ꝓbs ostendit modũ quo diuersimode moueantur phantasmata in somno dicẽs q̃ opter opinari q̃ sicut fiunt modice vertigines seu circulatiões q̃ feruntur in flumine. sic motus phãtasmatũ in somno fiunt. Stante eĩ flumine. circuli fiunt magni. z vna ab alia nascit. z oĩes vniformiter ad suũ ꝓncipiũ refluunt. Sed in flumine cito fluente vel moto. res iniecte faciunt q̃dẽ vertiginẽ sed cito frangitur ꝓpter motũ aque. Ergo sic silr vnicuiq̃ opinandũ est de motu phantasmatũ ꝓtinue in somno ad ipm ꝓmum sensitiũ. Sepe eĩ silis imago redit ad ꝓmũ sensitiũ qualis ab eo ad phantasiã seu imaginatiuã ꝓcessit. z sepe corrũpitur. z dissolui⁹ in aliã imaginem ꝓpter fluxum humidi z spẽaliter vaporantis quo defertur forma phãtasmatẽ. Corrupto eĩ subiecto necesse est corrũpi figuratõnẽ forme que est in ipo. Hec aũt corruptio ꝓpter repcussionẽ vaporãtis humidi ad cõcauum capitis a quo reflectit⁹ in seipm nõ tenet figuraz in qua ascendit. Ex his infert phus corollariũ. hoc videlz q̃ post multũ nutrimẽtũ statum assumptũ z in mollem z tenerã cõplexionẽ habentib⁹ velut in pueris nõ fiũt somnia ꝓpter multum motũ euaporatõnis ascendentẽ a nutrimento p caliditatẽ alterato. Quod sic declarat. qm̃ sicut in humido vehemẽter moto nullum apparet idolũ Quando aũt nõ ita vehementer mouet tñ cito mouet. apparet idolũ sz distortũ. z ideo alteriusmodi q̃ apparere deberet si aqua q̃sceret. Si verõ quiescat aqua apparent in ea idola pura z manifesta corpoꝝ obiectoꝝ sibi. Ergo simil⁹ in somno. motus z phãtasmata que fiunt refluendo a simulacris q̃q̃ oĩno exterminant z nõ apparent. cũ sz impetuosior z vehementior fuerit motus fumalis euaporatõnis. Aliq̃ vero ꝓturbant z distorte fiunt visiones somniales z mõstruose z tetrioza seu vmbrosa somnia. sicut accidit melãcholicis. febricitantib⁹ et vinosis seu vinolentis. Quia passiones ille cum ventose z spirituose sint multũ motũ faciunt z turbatõnem.

Notandũ ſm Albertũ q̃ ꝓpter diuersas causas distorta somnia ꝓueniunt febricitantib⁹ vinolentis z melancholicis. Nam febricitantib⁹ accidunt ꝓ eo q̃ materia febris obscuro fumo simul⁹ fertur z caliditate sua formas cõmiscet somniales. z ita monstruosa apparẽt somnia. grossitie aũt z multitudine sua oppilat pozos logistice celle. z sic tenet ratõem ꝓtradicentis. z p ꝓns eger febricitans mouetur ad simulacrũ sicut ad rem. Vinolẽtis aũt eueniunt hec eadẽ. qz calor vini facit eleuari multum humidũ vini. ita q̃ sua abundantia obstruit pozos logistice celle. ita vt ligeꝛ nõ ꝓtradicens z turbat etiam imagines refluentes z inde resultant distorta somnia. z ꝓpter motũ humidi qõ a calido vini mouet⁹. videt⁹ eis q̃ res que eis apparẽt videant⁹ eadẽ. Immo hoc accidit ipsis vigilantib⁹ ꝓpter motũ hmõi. etsi vini fumus fortiz incipiat grauare neruos motiuos. facit ipos trementes z ex his simil⁹ iunctis facile cadunt ebrij. Melancholicis aũt fit hoc ꝓpter nigrũ vapoꝛẽ q̃ spissius est. eo q̃ eleuatum pua caliditas. z ideo imagines videnꝛ in eis terre. sed nõ pmixte z ꝓfuse. z sunt velut in nigris nubib⁹. videntur q̃dem nigre silitudines imaginũ herentes diu. Et ꝓpter hoc hec somnia sunt. vnde terrozes z melancholicoruz conceptões phantastice diu durant. Hec aũt euaporatio sua grossitie claudit. z frigiditate sua cõstringit pozos celle logistice. ꝓtradicentis phãtastice apparitioni huiusmodi.

Sedato aũt z discreto sanguine in habentibus sanguinẽ ꝓseruatus simulacroꝝ mot⁹ ab vnoquoq̃ sensiũ valida facit somnia z apparere et videri. propterea vero q̃dem que a visu deferuntur videre. ꝓpterea vero que ab auditu audire. Simil⁹ aũt ab alijs sensiterijs. Ex eo eĩ q̃ inde ꝓgreditur motus ad ꝓncipiuz putatur videre z audire z sentire.

In hoc quarto capitulo tractat causas deceptõnis in spẽali. Et diuiditur in duas partes. In ꝓma ostendit quõ simulacra conseruata in sensib⁹ interioribus moueant in somno organa sensuũ. Scõo ostendit q̃ in talimotione simulacroꝝ fiat somnialis deceptio Scõa ibi (Quia aũt visus) Quantũ ad ꝓmam partẽ vult in effectu hãc ꝓclusionem. Sedato motu fumalis euaporatõnis z discreto sanguine puro ab impuro in habentib⁹ sanguinez ꝓseruatoꝝ simulacroꝝ. ab vnoquoq̃ sensuũ exteriorum receptoꝝ. in imaginatiua existentiũ. motus sz versus ꝓmum sensitiuũ valida facit somnia Quam declarat exemplariter dicens. q̃ ꝓterea ea q̃ a sensu visus ad imaginatiuã seu phantasiam deferuntur. z itez referuntur ad sensum cõmunem. faciunt sz ad apparentiã videre. et que ab auditu ad imaginatiuã vel phãtasiam deferũtur. z itez ad ꝓmum sensitiũ refluunt. faciunt audire saltem ad apparentiã. z simil⁹ de alijs sensiterijs siue seu sitiuis potentijs exterioribus. Ex eo eĩ q̃ sz a phãtasia ꝓgreditur talis motus simulacroꝝ ad ꝓncipium vigilãdi. hoc est ad sensum cõem vbi ꝓtingunt se nerui sensibiles exterioꝝ sensuũ. videtur sibi somnians videre z audire. z vniuersalr oĩno sentire.

Quia aũt visus interdũ moueri videtur qui nõ mouetur vt dicimus. z q̃ tactus duos motus annũciat. eo q̃ vnũ duo videatur. omnino eĩ quod ab vnoquoq̃ sensu ꝺr ꝓncipium nisi

De causis deceptionis somnialis in speciali.

alius dignior ꝓtradicat Apparet q̃dem igitur semp. putatur ãt nõ semp. qõ apparet si qõ diu dicat nõ detineat vel etiã moueat ꝓprio motu.

In scõa ꝑte huius capituli ostẽdit in tali apparitõne simulacroꝝ fieri deceptõem. Et duo facit. Primo ꝓponit intentũ suũ. Scõo cãm ei⁹ assignat. ibi (Quẽadmodũ ꝯo) Quantũ ad ꝑmũ dr ꝙ visus videt q̃ꝫ iudicat aliq̃d moueri qõ nõ mouet rẽ. sic vel sic ꝯo iudicat aliq̃d moueri ex ꝑte rei visibilis. Sz ẽ hoc iudiciũ a forma mot⁹ in ipo visu quã iudicat ineẽ reb⁹ visis q̃s videt Sicut etiã tactus trãspositis z cancellatis digitis iudicat vnum esse duo. qõ nõ ꝓuenit aliunde q̃ ex ꝑte tãgentis Et cãm eius assignat. qz ꝑmũ ꝓncipiũ sentiendi qõ est sensus cõis ab vno q̃ꝫ ꝑticulariũ sensuũ ꝓcipit z apꝓhẽpit sensibile aliqõ vni⁹ vel alteri⁹ sensus. eo mõ q̃ sensus exterioꝝ ꝓcipit. z sic fit deceptio nisi sit aliq̃ potẽtia dignioꝝ cõtradicens. id ꝙ qõ videt in somnis ꝓ visum z qõ iudicat ꝑ auditũ apparet hoĩ. sz id qõ sic apparet nõ putatur sp sic se habere in rei veritate quẽadmodũ apparet. Et hoc si id quod vex iudiciũ ferre habet non detineat simplr vel si moueatur ꝓprio motu.

Quẽadmodũ vero dicimus q̃ aliq̃ ꝓpter aliam passionẽ facile decipiuntur. Ita dormientes ꝓpter somnium. z qz mouentur sensiteria z alia accidentia circa sensum. quare modicam habens similitudinem videtur illud

Hic ꝓñr assignat dicte deceptõnis cãm. Et duo facit. Primo facit quod dictũ est. Scõo dearticulat eam ibi (Cum em̃) Quantũ ad ꝑmum dr ꝙ deceptio ista fit ꝓpter somnium. sicut diximus supra eã facile fieri ꝓpter aliquã passionẽ detinentẽ. Sicut em̃ aliq̃ ꝓpter passionẽ facile decipiunt. Ita etiã ꝓpter vinculũ somni quo detinetur id qõ natũ est iudicare. Et qz mouent a simulacris rex organa sentiendi qua dicunt sensiteria a ꝓho et qz multa accidunt circa sensuz tpe somni. sicut qualitas cibi z potus. z qualitas cõplexionis dormientis zc. Jõmodicã habentes similitudinẽ alicuius iudicant ꝙ eã rem ipam cuius est impfecta similitudo z videt ipis dormientibus hmõi ꝙ ipa similitudo impfecta sit res ipa q̃ videt. Accidit em̃ somniantis inquit Albert⁹ multũ ad se trahit somniũ. vt scz somnium eius naturam sequatur.

Cũ em̃ dormierit descendente plurimo sanguine ad ꝓncipium cõdescendunt z mouent q̃ insunt motus. Hi q̃dem potestate illi vero tactu. Sic aũt se habent vt in motu hoc. hic q̃dẽ supnatat ex ipo motus. si vero hic corrũpatur. hoc. z ad inuicẽ itaq̃ se habent. quẽadmodũ ficti ramũculi ascendentes in aqua liquefacto sale. ita insunt potestate. Ledente vero qõ ꝓhibebat agunt z soluto in exiguo reliquo sanguine sensiteriis mouentibꝫ habentes similitudines. quẽadmodũ in nubibꝫ que similes dicuntur hominibꝫ z cẽtauris cito ꝑmutata. horũ aũt vnũquodq̃ est sicut dictum est.

Hic ꝓñr dearticulat causam deceptõnis somnialis ponendo duas causas eius. Et duo facit. Primo assignando ꝑmam causam ostẽdit quõ cõtingat in somno deceptio ista ꝙ motum simulacroꝝ. Scõo assignando scãm ostendit quõ fiat deceptio ꝙ somnum. Secundũ ibi (Ledente vero) Quantũ ad ꝑmum dr ꝙ in somno fit hec deceptio. qz cũ dormierit animal descendente plurimo sanguine ad ꝑmum sensitiũ vaporabiliter descendunt simul motus. hoc est impressiones imaginũ vl ipe imagines. Ita q̃ q̃dam horꝝ motuũ seu imaginum idem sunt potestate. quidam vero actu Habent em̃ se ꝓmia phantasmata sicut forme in motu ad formã. Sicut em̃ in motu ad formã. forma est post formam. z forma succedit forme. z vna existente actu. reliqua est potestate Ita etiam in motu phantasmatũ somnialiũ versus ꝑmũ sensitiuũ. qz vnũ phantasma succedit alteri. z vno existente in actu reliquũ sequitur potestate Unus em̃ motus seu phantasma est potestate in sensu cõmuni. z alius in actu et quãdo hic corrũpitur generatur alius. vnus em̃ motus phãtasmatis supnatat. z alius rangit sensum cõmunem. Etsi hic motus corrũpitur generatur alius. qz in ꝑte fit forma imaginis post formam in sensu cõmuni. Et hoc declarat ꝓhus ꝑ sile dicens. ꝙ mot⁹ isti sibi succedentes habent se ad inuicem quẽadmodu ramuncũli salis liquefacti in aqua. qui sicut ascendunt post se succedunt vnus post alium. ita sibi motus somniales succedunt ita q̃ vnus est potestate. altero existente in actu. Ledente em̃ vna forma imaginis que ꝓhibens formam agentem. illã succedit alia. et cedente illa. tunc venit alia ꝑm successionẽ. z in exiguo sanguine reliquo soluto q̃ mouetur ꝓhus ꝑmum sensitiũ vaporabiliter in spiritu in quo sanguis remanet natura. et tunc sensibilia mouentia ꝑ similitudines suas mouentur ꝑ successionẽ hmõi motuũ ad actum somnij. Sicut etiã accidit in nubibꝫ in quibus cito videmus formas ꝑmutari. vt similitudo hominis z similitudo centauri aliquando in nube apparentes cito mutantur. Simulacra em̃ queli bet somnialia habent illum modũ successionis z alternationis sicut dictum est de reliquis imaginibꝫ in nubibꝫ. et ramũculis aque liquefacte salis. Ad ꝓpositum ergo cõcludendo vult phus. ꝙ ꝓpter istam successionẽ simulacroꝝ fit ista deceptio. qz nõ manent stabilia. sed fortiori aduenienti cedit ꝑmum z inuoluunt se in spiritu vaporabili. quo deferuntur ꝓhus ꝑmum sensitiũ ab iteroribus sensibus. Nota ꝑm Albertum. ꝙ sal in ꝓfundum cadens emittit albas vias liquefactõis sue diuersas ascẽdẽtes successiue vna post aliã z splẽdet i eis q̃dã corpa lucida puula. sicut z sal aliquãdo micat z ꝑcipue marinum quando mouetur.

Reliq̃ ei⁹ qõ in actu simulacri z abeũte ꝓpo z vex dicere qm̃ ꝟ q̃le choriſc⁹. sz nõ choriſc⁹ Cũ ãt sentiebat nõ dicebat choriſcũ qõ ꝓprie z qõ dijudicabat. sz ꝑ ꝟ illũ choriſcũ vex qõ itaq̃ sentiendo dr eẽ. ꝟ. si nõ oĩno detineat a sanguine quẽadmodũ sentiens ꝟ mouet a motibꝫ q̃ sunt in sensiteriis z videt q̃dẽ sile ipm eẽ qõ vex ẽ et tanta somnij potẽtia ꝙ facit hoc latere

Hic ꝓñr ponit scãm cãm deceptõnis somnialis seu ostendit quõ deceptio somnialis ꝓueniat ex ꝑte somni. Et diuidit in duas ꝑticulas. In ꝑma facit qõ dictũ ẽ In scõa declarat quõ hec deceptio aliqñ lateat. z quando

qꝫ nō. Quantū ad ꝑmam ꝓticulā vult in effectu hāc cō clusione Somni vis z potentia. est causa deceptōis somnialis. Quia sic ꝓbat Quia abeunte motu simulacri et qđ est in ꝑmo sensitiuo ipm afficiens. verū est dicere qꝫ ipm simulacrū est tale quale est choriscus. Non est aūt verū qꝫ sit hoc. scz res sensibilis que exterioꝛi sensu sentit et ita simulacrū est in sensu cōmuni. sicut forma choris ci. sed nō sicut verus choriscus. Cum em ille qui nunc somniando dormit sentiebat vigilando. nō dicebat ꝓ ꝓpium sensum formalē qui dijudicat vel q̄ memoꝛat rem sensibilē esse choriscū vere z ꝑm rem. sed dicebat q hunc sensum formalē accipere z apprehendere illum esse cho riscum. ita qꝫ sensus q formam choriscī in eo existentem apꝓhendit vel choriscū. Sic ergo sentiens vigilando q formam seu simulacrū dꝫ z iudicat esse hoc si nō detinea tur a sanguine amentiā faciente. quēadmodū nō sentiēs qui scz dormit mouetur a motibus seu a formis q̄ sunt in sensiterijs. hoc est in sensitiuis potēcijs cui videtur qꝫ simulacrū silē sit ipi quod verum est z quod vere sentit. et ita somnus hanc deceptōem facit. Et tanta quidem est hec potentia qꝫ nos hec latere facit.

Quēadmodū igitur si quem lateat suppositus digitus oculo nō solum apparebit sed z putabitur esse duo quod est vnū. si vero nō lateat apparebit q̄dem. nō putabitur aūt sic z in somnis si sentiat q̄dez qm̄ dormit z passionē in qua est sensus dormitōnis apparet q̄dem. Dicit ār qm̄ videtur q̄dem in ipo. vt choriscus. non est aūt choriscus Sepe em̄ dormiendo dꝫ aliquid in anima qm̄ somniū est quod apparet. si ꝓ lateat qm̄ dormit nihil ꝓtradicit phantasie

Hic ꝓsequenter in hac ꝓticula declarat quō hec deceptio aliquādo lateat z quandoqꝫ non. Et hoc p simile. dicens qꝫ quēadmodū igitur est in superius inductis similibꝫ deceptōnis sensuū in vigilia. sic est in somno Si em̄ lateat aliquem q digitus sit suppositus oculo vnum apparebit duo. z nō solum apparebit duo. sz etiam tunc putabitur vnum eē duo. Si vero nō lateat tunc apparebit id qđ vnū est esse duo sed nō putabit. Sic etiā accidit in somno. Nam si adeo tenuis sit somn⁹. q sentiat se dormire z ꝓcipiat passionē somnialē ipius dormitōnis qua ligatus est sensus cōmunis eius. tunc apparet quidem somniū. sed nō decipitur ipe. qz nō videtur ei ita eē. immo dum somniat ꝓtradicit somnio z dꝫ somniū videri in eo vt quasi esset choriscus cum tamē nō sit choriscus in rei veritate. Sepe em̄ hoc contingit q aliqs dormiendo dꝫ illud quod sibi apparet somnium esse. nō rei veritatem. Si aūt lateat eum q dormit tūc in nullo cōtradicit phantasie somniali.

Qaūt vera dicimus z q̄ sunt motus phantastici in sensiterijs manifestū si qs attendēs tē tet memoꝛare que patimur dormiētes q̄dem et exꝓgefacti. Interdum em̄ que apparent idola dormienti aspiciet exꝓgefactus esse motꝰ in sensiterijs. q̄busdam em̄ iunioꝛ z oīno ꝑspicientibus si sint tenebꝛe idola apparent multa. que mouent ita vt velent frequenter timentes

Istud est quintū capitulū tractans de somniꝰ quid ditate seu definitōne z eius explanatōne. Et diuiditur in duas partes. In ꝑma ꝑmittit quedam seruientia ad ꝓpositum scz q motus phantastici sint in sensiterijs seu oꝛganis sentiendi. In scđa infert definitōnem somnij Scđa ibi (Exhis itaqꝫ) Quantum ad ꝑmam partem vult pꝫus in effectu hanc conclusionē. Motus phantastici sunt in oꝛganis sentiēdi. Quam sic ꝓbat. Nam si quis diligenter attendens que patimur dormientes z exꝓgefacti somniando. z tentet reuocare ad memoriam manifestū erit q̄ vera dicimus z q motus phantastici sint in sensitiuis oꝛganis. quia interdū exꝓgefactus ido la que apparuerūt ipi dormienti ꝑ somnium. aspiciet in eisdem oꝛganis in quibus fuerunt tempoꝛe somni Sed in q̄busdam hoc manifestius patet. scz in iuuenibꝫ. Haz illis quādo vigilant z in tenebꝛis existendo ꝑspiciūt nihil nisi tenebꝛas. plurima idola erumpunt z apparere incipiunt in interioꝛibꝫ oꝛganis. ita qꝫ hoꝛreant ex eis z timentes se regant z velent. z videtur eis inquit Albertus ictus datus.

Exhis itaqꝫ vniuersis oꝑtz syllogizare qꝫ est somniū phantasma q̄dem aliquod z in somno. Nam que mō dicta sunt idola nō sunt somnia neqꝫ si quid aliud sensibꝫ solutis videtur. neqꝫ qđ in somno phantasma oīe. Nam ꝑmū q̄dem aliq̄bus accidit z sentire aliquo mō. z sonos. z lumen. z sapoꝛes. z tactū. languide q̄dez et veluti delonge. Jam em̄ in dormiendo respicientes z moꝛ excitati quod debiliter videbant lumen lucerne dormientes vt arbitrabant exꝓgefacti statim cognouerūt qꝫ lucerne erat. z gallozū. z canū debiliter audientes vocē. exꝓgefacti manifeste cognouerūt. q̄dam vero z respondent interrogati. Cōtingit em̄ z vigilare z dormire simplr altera existēte z altez aliquo modo inesse quoꝛ nullū somniū dicendū. Sed neqꝫ quecūqꝫ in somno q̄dem fiunt vere intelligentie ꝓter phātasmata. Sed phantasma quod est a motu simulacroꝛ cum in dormiendo sit z in eo qꝫ dormit hoc est somnium.

In scđa parte huius capituli syllogizādo infert somnij definitōnem dicens qꝫ ex vniuersis nunc dictis syllogizare oꝑtet qꝫ somnium est phantasma aliqđ in somno seu apparitio phantastica in dormiente simplr. Quaz definitōnem explanando dꝫ pꝫus qꝫ somnium non est phātasma seu phātastica apparitio nisi i dormiēte simplr Nā qz idola q̄ dixim⁹ iuuenibꝫ accidere in tenebꝛis non sunt somnia. eo qꝫ nō dormiūt. Neqꝫ aliqđ idolū. phantasma. vel phātastica apparitio ē somniū apparēs his q̄ rum sensus soluti sunt ad vigiliā. etiā si foꝛs nihil sentiant. neqꝫ somniū simplr. dōm ē phātasma i somno qlicūqꝫ. sz in somno simplr. Aliqñ em̄ accidit tenuiter dormientibꝫ in ꝓncipio somni aliqua ab extrinseco sentire. sonū videlz z lumē. z sapoꝛē. z tactū. z hoc lāguide valde. velut ītmutati sint delonge ab ipis dictz sensibꝫ Quod to

Quã differenter somniũ in diuersis reperiatur

tum accidit. qz sensus exteriores in his nõ sunt penitus ligati. z ideo debiliter quasi a longe sentiũt sensibilia ad extra. Q; aũt ista sensibilia sentiant forinsecus z nõ p motum simulacroꝝ ex phantasia ad sensuz cõem. patet phs experimento. Quia tales respicientes post somnũ talem debile. z ab eo mox excitati z euestigio .i. statim surgentes cognoscunt idem esse lumen lucerne qõ tenuiter dormientes viderunt. Et quod iam excitati vident. Silr multi gallos z canũ voces audiendo. expgefacti cognouerunt easdem esse quas pus subaudiendo in somnis q̃ si delonge senserunt. Quidã etiam in tenui somno existentes respondẽt interrogati. Et hec oĩa accidũt p eo. qz ꝓtingit aliquẽ simul dormire z vigilare. ita scz q alterũ istoꝝ insit simplr. z alteꝝ aliquo modo siue fm qd. ppt quod nullum pdictoꝝ modoꝝ dicimus esse somnũ simpliciter z vere. qui eñ vtiꝫ sensib; nõ dormit nisi forte fm quid. qz iam incipit grauari ad somnũ. Et subdit phs q neq; etiam somniũ ꝺr quicqd apparet in dormiẽte simpliciter. qz vere intelligentie pter phãtasmata in somno simplr apparentes nõ sunt somnia. Essentiale eñ dicit Albertus est ad somniũ decipi ex passione somni. Non etiã oĩe phantasma mouens in somno est somnium. qz in aliquo pter phantasma ꝓtingit adesse verã intelligẽtiam z nõ decipi. sed phantasma id quod est a motu simulacroꝝ in dormiente simplr ꝺr esse somniũ. Ex qbus ꝓcludit Albertus q somniũ incipit vbi vigilia finit z finis eius est ad pncipium vigilie.

Jam vero qbusdam accidit vt nullum somnium viderint in vita. Raro quidem hmõi est. accidit tamẽ z his. quidam omnino pseuerant. quod quibusdã vero z multum prouectis etate accidit cũ pmum nullum somniũ viderint

Jstud est sextũ z vltimũ capitulũ. In quo terminata questione quid est. ostendit pter quam causaz somniũ inequaliter repitur in diuersis hominib;. Et diuiditur in duas ptes. In pma oñdit diuersimode se habere somnia ad diuersos homines Jn scda assignat causam illius Scda ibi(Causam aũt) Quantũ ergo ad pmam partem ꝺr phus q iam inuenti sunt qdam hominũ qui per totam vitam nõ viderunt aliquod somniũ. z lz hoc raro accidat valde. Accidit tñ ita q in tali disp̃one pmanserint p totam vitam vsq; ad mortem. Aliqbus aũt in puecta etate accidit somniũ. lz in pueritia z in etate virili nunq; viderint somnium

Causam aũt quare nõ fiat simile aliqd oportet arbitrari quoniã neq; post cibũ dormitaue/rint neq; pueris fit somnium Quibuscunq; eñ hoc modo ꝓsistit natura. ita vt multa ascendat euaporatio in supiorem locum vel itez deorsuz lata facit multitudinẽ motus. cõuenienter istis nullum apparet phantasma. Prodeunte vero etate nihil incõueniens est apparere somnia. p/mutatõne eñ aliqua facta vel fm etatem vel fm passionẽ necessariũ accidere cõtrarietatẽ hanc.

Dic in scda pte huius capituli causam sui dicti assignat dicens q causam illius oportet arbitrari ex silr ad eos q post cibũ immediate dormientes somnia non vident, z ex silr ad hoc quod dictum est. pueris nõ ꝓpter somnia. Nam quibus talis natura et cõplexio consistit p seueranter q̃ multa euaporatio grossa. spissa. z p/mixta. ꝓtinue p totam dormitoem ascendit in supiorem locum capitis q̃ itez in seipam reflexa spissam multitudinem motus facit ad vigilandi pncipium. s. sensum cõmunem. isti graui somno dormiunt Et sic oppressi nullũ vnq; vident somnium. Prodeunte vero etate. si immutent p calorẽ z humiditatẽ nullũ inconuenies est tũc apparere somnia. Permutatõne eñ corpis facta fm passionem corpis ꝓtrariam z fm etatem necesse est hanc contrarietatẽ somniandi z nõ somniandi eis accidere

Circa tractatũ expositũ

incidit hec questio. Utz in somno ꝓtingat somnialis deceptio que fit primo sensitiuo.

Quo ad pmum videtur q nõ. Quia deceptio somnialis si que fieret, pcederet ex inordinato motu phantasmatũ. Sed in somno motus phantasmatũ videt ordinatissimus. qz maiori motu sensatõis exterioz sensuũ in somno nõ inordinanꝰ phantasmata Preterea scdo Si sensus interiores deciperenꝰ in somno hoc esset ex eo qz sensus interiores sine exterioribꝫ actu ipis ministrãtibꝫ. cognoscere nõ possent. z sicut necesse est oẽm itelligentẽ phantasmata speculando se ad phantasiã conuertere. ita necesse eet quelibet phantasiantẽ speculando silr tudines sensibiliũ se puertere ad aliquem sensum exteriorem qõ falsum est. Preterea tercio Intellectus tãq; supioz potẽtia rpe somni soluta phantasia nõ videtur ligari. ergo in hominib; in qbus ꝓpie somnia locũ habẽt nõ deberet fieri ibi somnialis deceptio Contra. suppositũ quo supponitur q somniũ sit passio pmi sensitiui et q somnialis deceptio accidat primo sensitiuo arguit sic Somniũ nõ est passio eius qõ in somno ligatur. sz sensus cõmunis est hmõi. vnde somnꝰ nõ est passio sensus cõmunis seu pmi sensitiui. Scdo sic. Somnialis deceptio accidit oĩbus viribus interioribꝫ. imo z intellectui. Alias eñ homo in somno posset peccare voluntarie malum agendo. Jn oppositũ est auctoritas phi in lra tractatus nunc expositi. Ad questionẽ respondẽdũ est duob; discursib; Quoꝝ pmus est de quesito. scds de suppositio. Primi discursus pma ꝓpõ est hec.

Maior Sicut vigilans versatur in reb;. sic dormiens in reꝝ simulacris que manent ab/euntibus sensibilib; Minor Hec aliquãdo apparent reb; similia. quãdoq; vero monstruosa z distorta nunq; tamẽ sunt res ipsa.

Conclusio Quare frequenter in somno fit somnialis deceptio.

Prima ꝓpõ ꝓtinet duas ptes Prima pz. qz vt vigilans ceterꝫ paribꝫ nõ negociat circa silitudies sensibiliũ sicut circa res. sz eis mediãtibꝫ sensibiles res apphẽdit. Dico ceterꝫ paribꝫ. qz ꝓtingit vigilãtẽ pstigiari vl auersuz z stupidũ seu amẽtẽ circa silitudines sensibiles velut circa res ꝓsari. Dormiẽs aũt frequenter vt qñ dispositꝰ ẽ ad somniandũ ꝓsaꝛi simulacris sicut circa res sensibiles. Vñ ꝺr Cõmentator sensũ cõez imutari i somno a sensib; interioribꝫ deferẽtibꝫ ad ipm formã sensibilẽ. sicut in vigilia immutat a sensib; exterioribus deferentib; ad ipm spẽm rei sensibilis. Sicut ergo vigilans respicit obiectie

res sensibiles. ita dormiens p somniū circa silitudies versat. q3 speculat eas tāq3 res sensibiles. Facit aūt hoc dormiēs primo et p se3 sensuz cōez ad quē refluūt simulacra vsq3 ad pncipia neruoz sensuū exterioz. Et q3 alij interiozes sequunt iudiciū sensus cōis. iō ex pūcti et alij interiozes sensus circa hmōi vt circa res p̄sant. Hūt em̄ actus suos vt sic. q̄si sensus cōis formā sensibiliū rez sumpsisset. sensib3 exterioz3 medijs. Scōa ps p3 ex dict3 in textu. ¶ Arguit ꝯ pmā ptē. Nulla potētia cognitiua appḥēdit spēm sue cognitōis nisi itellect9 p actū reflexū. sz sensus cōis ē pt9 organica q̄ nō pt sup se neq3 sup̄ suā spēm reflecti Preterea Sic circa spēm cognitōis ferri actu. nō ē decipi. alias itellect9 actu suo reflexo q̄ fert in spēm deciperet Ad pmum dōm q3 pprie loquēdo sensus cōis in somno nō p̄sat circa silitudinē obiectaliter vt ꝓbat pmū argumētū. q3 h̄ ptinet ad actū reflexū quē nulla potētia organica hz̄e pt neq3 sup actū neq3 sup̄ pncipiū act9 siue sit spēs aut silitudo. siue sit poña Sz dr. p tāto p̄sari in simulacris sicut vigilās in reb9. q3 sicut in vigilia sensus cōis accipit silitudinē suā a reb9 mediātib3 exterioz3 sensib3. z ita p̄sari dr in reb9. sic sensus cōis accipit silitudinē seu spēm a rez simulacris q̄ cū recurrūt a phātasia cōiter dicta siue ab interioz3 sensib3 ad sensum cōem etiā vsq3 ad pncipia neruoz sensuū exterioz. Jō p tāto sensus cōis suā spēm accipiens in somno a simulacria q̄si a reb9 sensibilib3 dr p̄sari i simulacris q̄si in reb9. Quia sicut in vigilia sensus cōis a reb9 sensibilib3 formaz sensibilē accipit. Ita in somno sensus cōis accipit suam spēm a rez simulacris. recurrētib3 ad pncipia neruoz exterioz. sensuū. z rursus refluētib3 ad sensuz cōem. Non respicit q̄ sensus cōis in somno suā silitudinē in eo exītez vt rē sensibilē obiectal' cognitā. sz vt p eā apḥēdit rem sensibilē q̄si pūtē. cū tū nihil pñs sit nisi simulacrū non a re sensibili. sz a phātasia deriuatū. z ex ea ꝓte decep9 somniat' accidit. Quapropt etiam nō decipit sensus cōis. putans suā ꝓpriā silitudinē q̄ apḥēdit eē rē sensibilē. sz q3 p illā apḥēdit sensibilē rē q̄si pūtē. cū tū nihil sit p̄ter simulacra. mō tacto sensum cōem in somno mouētia. z ita p tāto p̄sat circa simulacra illa sicut circa res. nō ār respicit ꝓpriā spēm sicut rē sensibilē Ad scōm patz solo. q3 sensus cōis in somno nō respicit suā spēm sicut in id qō sentit sz q̄. Jntellect9 ār. q3 hz actū directū z reflexū. pt p spēm itelligibilē itelligere actu directo. z etiā eā itelligere actu reflexo sine falsitate. si actu reflexo itelligat eā nō eē oñiq3 rē itelligibilē. Et sic si ponat' p impossibile q̄ sensus cōis sentiret suā spēz obiectal' nō deciper. q3 eā sentiendo nō iudicaret eē rē sensibilē. sz id q̄ res sensibil' cognoscit. ¶ Arguit ꝯ scōaz ptē. Videt q3 abeūtib3 sensibilib3 nō maneāt sensibiles silitudines in sensu exterioz. q3 in h̄ differt exterioz sensus ab interioz. eo q3 sensus exterioz apprehēdit formā sine materia. sz nō sine pūtia materie sicut interiozes. Quia in absentia rei sensibil' manet silitudo in interioz sensu Preterea Spēs ē in sensu sicut imago rei in speculo. Imago āt in speculo nullatenus manet absente re obiecta vñ. pcessit imago. q̄ in absentia sensibil' manere nō debebit spēs sensibil' in sensu. Ad pmū dōm q3 Aresto. ꝓprie intēdit oñdere p signa q3 maneant silitudines in aīa abeūte sensibili. q3 abeūte sensibili a sensu exterioz remanet silitudo sensibil' plus abstracta in interioz3 sensib3. s. imaginatia ꝛc. Vel ex vt ex signis Aresto. in lra positis ḥaberi pt etiā ad modicū tps manēt in exterioz sensu. sz nō simpl'r z p notabile tps sic manēt in interioz sensu. Vñ q̄nto silitudo sensibil' fuerit immaterialioz z a materialitate sepatioz tāto ipa fit stabilioz z in absentia sui sensibil' magz pmanēs Ad secundū dōm q3 nō ē sile. q3 imago solū in superficie fit specali. z nō vlteri9 pm q̄ndā spūalitatē penetrat. se formaliter diffundēdo pm quēdā modū sepatioz ꝛ imaterialioz. Hoc āt accidit in diffusione imaginis a re sensibili. q3 ipsa nō sistit in organo sensus. sz p neruū in spū a sensu cōi emisso diffundit' vsq3 ad sensum cōem. in q̄ etsi nō manet pfecte nisi in pūtia sensibil'. ipfecte tñ manet. z pfecti9 q̄ in exterioz3 sensus organo. Est em̄ spūalitaz analogia q̄dā in eodē abstractōis gradu. q̄ imago sensibil' susceptа in pūtia materie. diuersimode spūaliter diffundit a sensu exterioz p neruū suū vsq3 ad sensuz cōez. q̄ cū exterioz3 sensib3 ꝙuenit in latitudine vni9 grad9 abstractōnis. q̄ in pūtia materie pcipit suū sensibile sicut exterios sensus. Et ꝓpt' h̄ Aresto. istō declarādo dat sile de circulatōib3 in aq̄ ex incidētia lapidis in ipaz Sicut em̄ cessante motu lapidis in aquā. piecti. circulatōes ab iuicem nascunt' Ita motu incidētie sensibil' in sensuz exterior rem fit silitudo in ipo. ex q̄ simplici diffusione nascit' silitudo in sensu cōi. z ex ea fiūt resolutōne diffusionis silis imagines z itētōes in reliqs posterioz3 sensib3. etiā eua nescēte silitudine ex organo exterioz3 sensus. Et q3 pfecte z simpl'r nō manet imago i organo exterioz3 sensus in absentia sensibil'. iō ipfecte p eā cognoscit sensibile i absentia sua. mod9 em̄ apḥēsiōis sensus seq̄t dispōez imaginis. Minoz ꝓpō q̄ ad pmā ptē ptz ex dictis phi in lra z maxime vltimi capli. Et ꝓfirmat' p silē de aq̄. Naz imago in aq̄ mota apparet distorta. In aq̄ q̄cta apparet rei imaginate p oia ꝓformis. Cū g̃ organa interioz sensuū aliqñ multitudine z fortitudine euaporationū fumaliū inq̄rent z turbent in eis vniformiter imagines apparere nequnt. Et q3 imagines veḥunt in atali spū. iō pm q̄ spūs ille fuerit purior z ꝓplexionatior ceter9 appareret imago expssior. Vñ dupl'r ptingit imagines ab imagi nati pfecta ꝓformitate deficere. s. in figura z colore. Ex mot9 iordinatōe variat' figura imaginis. sz ex nimia grossitie spūs deficit ꝓformitas coloris. Unde nigre imagines ḥoriride apparēt q̄busdā melācholicis ita vt asserāt se q̄nq3 vidisse demonia in somno p somnia. Scōa pars manifesta est q̄ntū ad modū essendi realē quē aliū hz imago z res imaginata. sz tñ q̄ ad subam videt Albtus in pluribus locis velle imaginē cū re cui9 ꝓprie imago ē non differre. sz identificari. p subam dico z essentiā. sicut sensibile lumē ē in medio. in corpe colorato. z in oculo videntis. Est em̄ formal' act9 forme in materia exītis q̄ q̄ntū cūq3 fuerit imersa materie. se nihilo min9 formal' cōicat Dixi cū re cui9 ē imago. Nā spēs sensibil' ꝓprie eadē in suba ē cū q̄litate sensibili. z spēs imaginaria cū q̄ntitate. et itellectual' cū suba. q3 tñ q̄litas ē in suba mediāte q̄ntitate. iō ex spē sensibili interioz sensus accipit imaginatiuā. et ex his itellect9 possibil' mediāte itellectu agēte itellectuale. Ne q̄ resolutorie loq̄ nimis. plixū ē z iptinēs. potius de h̄ tractare ptinet ad librū de aīa Cōcto ista sequitur ex p̄missis. q3 i somno iuenit' duplex deceptio Una ē somnio ēentialis. Alia ē sibi accēntal'. Essentialis ē q̄ ē de rōne somnij q̄ dr somniū est apparitio phantastica in dormiēte simpl'r. Accēntal' q̄ ꝙuenit ex iordinato motu simulacroz in somno quē efficit ipet9 fumal' euaporatōis et trestreitas spūs sensitiui. vñ imagis difformitas ꝓprie nit vt dictū ē. Et ex vtraq3 ḥac deceptōe nō solū sensus

De subiecto somnij qđ est sensus cōmunis

cōis ſz ꝛ somnians decipiť. ſi ſaltē cellula logiſtica clauſa manſerit. ꝛ ꝙ accñs itellect⁹ liget. cui⁹ ē iudiciū ſenſuuz coꝛrigere. q̄ ſi ſolut⁹ fuerit. ſolū decipiť ſenſus cōis pꝛimo. ꝛ ex ꝑnti ſenſus iteriozes ⁊ ſj ſz nō decipiť somniās Dicit frequenť. qꝛ aliqñ vt in vltimo capło dictū ē. nō fit somniū in ſomno. etſi fiat. tñ aliqñ nō decipiť ſomnians deceptōe eēntiali ipius ſomni neq; accñtali. Aliquādo aūt vtrūq; decipitur vt dictum eſt.

Secundus diſcurſus.

Maioꝛ Somniū ē actualiter in dormiente motus phantaſmatū. operibꝫ vigilie ſilium.

Minoꝛ Qđ fit dū ligatis ſenſibꝫ exteriozibus nō liganť iteriozes Cōcło Ergo cum ſenſus cōis ſit ꝓmū ſenſitm̄. ſenſatōis iteriozis ad ſilitudinē ſenſatōis exteriozis formatm̄. idē ſenſus ꝑe dicitur ꝓncipale paſſionis ſubiectū.

Maioꝛ pz. qꝛ mot⁹ phātaſmatū q̄liſlibet nō eſt somniū. ſz ille dūtaxat q̄ fit in dormiēte ſimpliť. Nec q̄libz talis. ſed is tm̄ q̄ phātaſtic⁹ ē q̄ dormiēs ꝓſať circa phantaſmata velut circa res mō ſupi⁹ dicto. Et hic mot⁹ eſt phātaſmatū. ſilium opibꝫ vigilie. q̄ phātaſmata afficiūt dormientē q̄ſi vigilaret ꝛ act⁹ vigilie exerceret. audiendo. videdo. guſtādo. vel tāgēdo ꝛc. Nec ē somniū mot⁹ ſolū phātaſmatū q̄ ſunt ꝓprie rez ſilitudines. ſz etiā ītentionū ad q̄z apꝓhenſionē mouenť aīalia in ſomnis. ꝓſequēdo aliq̄d ſub rōe boni. vel fugiēdo ſub rōne mali. q̄ oñdunt opa vigilātiū q̄ fiūt a dormiētibꝫ. qm̄ talibꝫ ꝓncipiū regulatm̄. directm̄ ſeu cognoſcitm̄ ē somniū. qꝛ ſm̄ somnia ſunt vigilātiū opa. Ꝓꝛo q̄ Aduertēdū q; ſz ſenſus cōis in ſomno non afficiať niſi ꝓpria rei ſilitudine. tñ ſenſus alij iteriozes ꝑñr afficiunť ꝛ ꝫ iuxta ſuā ꝑditōem intentōe vel imagine. vel circa eas cōponēdo vel diuidēdo opaňť vel ꝓfuādo. vñ ad somniū nō ſolū ꝓcurrit ſenſus cōis. ſz ꝛ alie iteriozes vires. Ꝛex tñ phātaſtica deceptio ſtat in ꝫ q; ſenſus cōis afficiť ab imagine refluēte ab imaginatia q̄ſi tā a foꝛis veniret q̄ aliquē ſenſuz exteriozē. ꝛ illo ſic decepto decipiunť oēs alij ſenſus iteriores i actibꝫ ſuis Scđa ꝓ nō pz. qꝛ ligatz exteriozibꝫ et interioꝛibꝫ ſiť nō fit ſomniū. ſiť ſolutz exteriozibꝫ ſenſibꝫ q̄liſcūq; fuerit mot⁹ phātaſmatū ſiue phātaſtic⁹ ſiue nō phantaſticus nō dicitur fieri ſomnium. Fit ergo somnium ligatis exteriozibus ſenſibus et ſolutis interioꝛibꝫ. tunc em̄ ceſſante motu maioꝛi exteriozum ſenſuum apparere ꝑñt mot⁹ minoꝛes iterioꝛ. Notādū tñ q; ad ꝫ q; pfectet cōplete fiat apparitō phātaſtica ſommiať nō ſufficit ſolutū eē ſenſuz cōez q̄ntū ad habitudinē quā hz ad iteriozes ſenſus vt ꝓtutē imaginatiuā ꝛc. qꝛ ſine illis poſſibile ē eē ſomniū. ad pfectōez āt ꝛ ꝓ ſummatōez ſomniꝫ āpli⁹ req̄ritť ſolo eſtimatie ꝛ phātaſie. Immo ad finale ꝓplemētū ꝛ ad ſomnioꝛ multiplicatōez req̄ritť etiā ſolutio memozie. Cui⁹ rō ē. qꝛ ſomniū nō ꝑt eē cū itentionibꝫ ſine eſtimatia ꝛ phātaſia q̄ ꝓſanť circa intētōes Cū āt ſicut via reſolutōis ex imaginibꝫ fluūt intētōnes. ita ex intētionibꝫ refluūt via cōpoſis imagines. Jō cū itētiones ſunt in memoria ex eis imagines nō refluūt ad ſomnioꝛuz multiplicatōez memoria clauſa ꝛ nō ſoluta. dz ꝙ etiā memoria eē ſoluta ſi ꝙ oīa debeāt ſomnia q̄libet nō ſolū ex imaginibꝫ in imaginatia reſeruatz. ꝓme ꝓcedere. ſz etiā ex itētionibꝫ in memoria reſeruatz Qđclo ſeq̄ť ex ꝑmiſſis. Quātū tñ ad ꝑmā ꝑtē ſic oſtēdiť. Quia ſenſus cōis i ꝫ q; ſuſcipit imaginē ſeu ſilitudinē ſentiēdi ab imaginatia ꝙ reditū phātaſmatū ab imaginatiua ꝓme. et originaliť a memoria. q̄ ꝑus ꝙ ſenſuz cōem ingrediebať ad aīam. ē ꝓncipiū ſenſatōis cuiuſdā. ad ſilitudinē ſenſationis exteriozis. qꝛ ipe ſenſus cōis iudicat ꝙ hmōi ſilitudines q̄ſi venirēt ab exteriozibꝫ ſenſibꝫ Nō ē āt ſenſus cōis ꝓncipiū elicitm̄ ſenſatōis iteriozis q̄libet ſenſuū iterioꝛ. ſz ē elicitiē ſic ſolū ꝓncipiū ſenſatōis q̄ſi ab extra immutareť ꝙ mediū exteriozis ſenſus a ſenſibilibꝫ exteriozibꝫ. Ꝛex ē ꝓncipiū miniſteriale ſenſatōis ſenſuū interioꝛ ꝙ tāto. qꝛ nō ꝑñt phantaſmata ī gredi ad iteriozes ſenſus niſi mediāte ſenſu cōi. Miniſteriale dico. qꝛ nō influit iterioꝛibꝫ ſenſibꝫ ſpūm ſenſitm̄. ſicut ſenſibꝫ exteriozibꝫ. nec iudicat de ſenſibili cōponēdo ꝛ diuidendo neq; de actibꝫ eoꝛ. qđ facit i ordie ad ſenſus exteriozes Secūda ps pz Quia illi⁹ potētie ē paſſio ſomniū cui⁹ ē ſomn⁹ ſz nō eodē mō. Eſt āt ſomnus paſſio ꝑmi ſenſitiui. q̄ ꝛ ſomniū ē paſſio ꝑmi ſenſitiui. ſz nō ſm̄ habitudinē quaz hz ad ſenſus exteriozes. Dicit em̄ pḥs ꝙ vt ſic nō ē paſſio ſenſus. eo ꝙ illi in ſomno ligantur. ſz ſm̄ habitudinē quā hz ad iteriozes. Nec ē paſſio opinionis q̄ aliqñ ē ꝑa q̄ſq; falſa ſicut ſomnia Jnē em̄ ſomniū bꝛutz q̄bꝫ opinio nō ꝓpetit. Et ſi in ſomno ꝛueniať opinio. hec tñ nō ē ſomniū. ſz poti⁹ mot⁹ q̄dā rōis ſeu itellectus. Quilibet em̄ mot⁹ in ſomno ſiue ſit ſenſus iteriozis. ſiue itellect⁹. nō ē ſomniū. ſz ſolū ille q̄ ē ſenſus cōis ab imaginibꝫ ex imaginatia ad ipm̄ refluentibꝫ. Etiā ſomniū ꝙ ſe ē circa phantaſmata. circa q̄ directe ꝙ ſe nō ꝑťat itellect⁹. Eſt āt circa phātaſmata nō abſolute ſz cum credulitate opinandi phātaſmata tāq; res. qđ etiā nō ꝑtinet ad itellectū. Eſt ꝙ paſſio vt hmōi ꝑmi ſenſitiui. nāq; ea ſimulacris ad ipm̄ refluentibꝫ affectibile Oꝫ āt nō afficiaťab imagine in ſenſu cōi ꝓtinue remanēte. ſz ab imagine refluente ab interioꝛibꝫ ſenſibꝫ accidit. ꝓpter duo inconueniēcia. Primū q̄ ſpēs exñs actu in ſenſu cōi q̄diu ē in eo. afficit ipm̄. ſicut q̄diu ſpēs viſibiľ ē in oculo tādiu viſus videbit etiā in abſentia rei. q̄ ſi ſenſus cōis afficiaťab imagine ī ſenſu cōi manēte. ꝓtinue ab ea afficereť. ꝛ ſic hō ꝓtinue ſomniaret qđ ē ipoſſibile. Scđm ē ꝙ non hñs organū viſus vt cec⁹ nūq; aliq̄d ſomniaret de reb⁹ viſibilibꝫ. Relinq̄ť q̄ ab int⁹ ad ſenſuz cōem decurrāt ab iteriozi ſenſu. ſ. memoratia q̄ eſt archa intentionū vel magis ab imaginatiua q̄ ē arca imaginū. Quā imaginatiuā dť Alphorabi⁹ ſp ee in motu ꝛ actōe ꝓtinua ꝛ trāſlatōe ꝓtinua de vna imaginatōe ad aliā. A memoratia ꝓ adeo frequeť nō veniūt imagines. ūmo ſepe ipa memoria in ſomno ligať. Ex q̄ ſequeť corollarie ꝙ ſomniū ē opatio media ipi⁹ aie ſenſitie int⁹ ſomnū pfectū ꝛ vigiliā pfectā. qm̄ ē opatio ſenſus iteriozis ꝛ potiſſimū ſenſus cōis ligatz ſeſibꝫ exteriozibꝫ. incipit āt mot⁹ ſomniꝫ vbi ťmiať mot⁹ vigilie. ꝛ terminať mot⁹ ſōnꝫ ite ꝛ ad ꝓncipiū vigilie qđ ē ꝑmū ſeſitm̄

Ad rōnes Ad primam

dām ꝙ mot⁹ ſimulacroꝛ nō hz inordinatōez ex ꝑte ſenſuū exteriozꝫ. Habz tñ inordinatōem. ꝓpter refluxū ſimulacroꝛ ad ꝑmū ſenſitm̄. ꝛ ꝑñr ad ꝓncipia neruoꝛ ſenſuū exteriozꝫ. Et ex hac inordinatōe ꝓuenit ſomniať deceptō

Ad ſcđam dām ꝙ nō eſt neceſſe phantaſiantē habe

re ministeriū alicui⁹ sensuū exterior⁹ in vsu z exercitio sui. p simulacrū a sensu exteriori habitū. ſz in adq̄sitōne simulacri vel phātasmatȝ. Et sic nō decipit sensus cōis et exp̄ñti alij sensus in somno p̄ter defectū āministratōnis sensuū exterior⁹. ſz p̄ter refluxū phātasmatū ad sensum cōem vt dictū ē. Intellect⁹ āt vtit vtroq; mō añ statum adeptōis administratōe phātasie tā in vsu habit⁹ adq̄siti q̄ in adq̄sitōe spēi intelligibilis vel habit⁹ intellectualis. Ad terciā dōm q̄ qñ phantasia oīno solu/ta ē z cellula logistica q̄ subseruit ministerialr intellectui. tunc nō decipit somnians simplr. ſz sensus cōis decipiat et alij sensus sequētes. q⁹ intellect⁹ sic disposit⁹ cozrigit errozē iferior⁹ potētiar⁹. Qñ em̄ cellula logistica (q̄ ē cellula phantasie) soluta ē tunc nō obstante q̄ phantasia fm se accepta sequens imaginatiuā z estimatiuā z sensum cōem decipi poterit. tñ fm q̄ stat sub p̄tractu rōis vel rō ad ipam p̄uersa nō decipit. imo intellect⁹ qñq; abstrahit vle a priculari in somno pfectissime definiendo. cōponendo. diuidendo. z discurrēdo. hoc inueniens q̄ in vigilia inuenire nō p̄t. Qñ āt phātasia nō ē pfecte soluta ſz imp fecte. multiplr deficit intellectus in iudicio suo. z p̄terea qñq; credit somnians aliq̄ argumēta fortissima q̄ iudicat in vigilia nulli⁹ roboris z oīno sophistica Ad q̄rtā rōnem p̄z solo ex dictȝ. q⁹ sensus cōis ligat in somno fm habitudinē quā hȝ ad exteriores sensus. Non tñ fm q̄ phantasticus est. hoc est fm habitudinē quā hȝ ad interiores. Primo⁹ ē passio ei⁹ somn⁹. scōo⁹ ei⁹ passio ē somniū. Ad q̄ntā dr q̄ deceptio accidit oīb⁹ viribus iterioribus exp̄ñti. inq̄ntū sensus cōis añcedenter decipit Dupliciter em̄ alij sensus p̄ter memoriā decipiunt in somno Primo. q⁹ a memoria recurrūt intētiones ad estimatiuam. illas em̄ recipiendo iudicat. z memoria hȝ se circa eas quasi ab estimatiua venissent. z sic silr ab intentionibus refluunt imagines in imaginatiuā. circa q̄s se hȝ q̄si a sensu cōi venissent Et sic p̄ñr hec imago recurrit ad sensum cōem q̄ est p̄mo pfecte somnialr agens. Scōo decipiunt interiores sensus ad huius sensus cōis deceptōez sequtur em̄ deceptio in posteriozes in q̄b⁹ non ē facultas cozrigendi iudiciū sensuū exterior⁹ q̄ p intellectū soluta cellula logistica cozrigit errozē oīm potentiar⁹.

Incidūt dubia Primū

An in somno solutis sensib⁹ interioribus. ligati manere p̄ñt exteriores sensus Et videt q̄ nō. q⁹ sensus interiores ab exterioribus dependent Preterea In somno ligat sensus p resolutōem vapozis a loco digestionis. z ingrossatōem z infrigidatōem eiusdē vapozis. Vapor āt ascendens occupat totū cerebrū. imo vapor p̄us videt rigare organa sensuū interior⁹ q̄ exterior⁹. q̄ sicut exteriozes sensus in somno ligant. erunt z ligati sensus interiores Solo Sic Quia vapor somnialis diametraliter ascendens ad craneū capitȝ plus hȝ de virtute calidi/tatis tāq̄ p̄ncipij eleuantis. z p ons subtilioz ē q̄ fm q̄ declinat a ppendiculo versus āterius vel posteri⁹ ipius capitis. z io debilit ingrossat. z ingrossatus faciliter non resident. ſz defluit versus anteri⁹ vel posteri⁹. Qū g̃ fumali euapozatōe ingrossata sensitiua virt⁹ ligef. z imo/bilitef. z cū interi⁹ interiozes sensus situent p̄sus interi⁹ capitis maxime imaginatiua. estimatiua. z phātasia. exteriozes p̄o fozis z p̄sus exterius. Ideo fumali euapozatione ingrossata z aliq̄diu resideāte. ligatȝ sensib⁹ exterioribus. soluti eē p̄ñt sensus interiores. z maxime sensus nominati. Uñ interiozes sensus. ſ. sensus cōis z memoria extremales frequēter p somnū ligant ſz dr̄ñter. Nā sensus cōis fm habitudinē q̄ exterioribus influit ligati somno sp. ſz nō fm q̄ phantasticus ē z interiores sensus respicit. Memoria p̄o vt in q̄t Albertus frequenter in somno ligat Per hoc p̄z solo ad scōm. Licet em̄ vapor occupet totū cerebrū. nō tñ fm q̄ ingrossat⁹ ē. rigat humectando z infrigidādo oīm sensuū interior⁹ organa Ad p̄mū dōm q̄ interiores sensus ab exterioribus dependēt q̄ntū ad p̄mariā sensuū interior⁹ imutatōem. ſz nō q̄ntū ad esse sensitiū vitaliter pfectū. nec q̄ntū ad eor⁹ vsum et exercitiū qđ h̄ñt p simulacra p̄us accepta.

Secundum dubium est

Quare q̄d ā multū somniant ſz p̄tinue suor⁹ somnior⁹ oblīuiscunt Solo Hoc p̄uenit ex trib⁹ Primo. quia frequēter vt dictū ē in somno memoria ligat Propriē tñ vt sic nō dicunt oblīuisci. q⁹ eor⁹ nūq̄ habuerunt memoriam. Scōo. q⁹ cū mot⁹ maiores expellant minores. q̄dam āt adeo fortiter in vigilia mouent z circa sensibilia exteriora. q⁹ minores mot⁹ phantasmatū vel intentionū memorent. imo q⁹ intentōes somniales aliq̄n adeo debilit p̄esse sunt q⁹ ipetu fortiozis mot⁹ vigilie nō solū aufert act⁹ memorādi. ſz p̄ncipiū memorādi elicitū. qđ ē intētio exīs in memoria. z maxime hoc accidit. somniorum. ſ. nō reminisci q̄ fiunt in fine somni. Tercio ē multitudo somnior⁹. q̄nto em̄ plus onerat memoria multitudine z varietate memorabiliū. eor⁹ saltē q̄ sine āmiratione vel affectōe suscipiunt. tanto memoria ad memorandū debilior ē. Memoria em̄ ē p̄tus corporea q̄ molliter et dulciter tractari vult. z nō multitudine memorabiliū oppримi. Et sicut p̄is de causis aliq̄n auferr oīno memoria. Ita q̄q; remittit. ita q⁹ q̄q; p̄fuse somnior⁹ memoramur q̄ memoramur nos somniasse. sed qđ nescimus Accidit etiā istud. p̄ter p̄fusionē phantasie q̄p̄opt nō p̄ngit habere vera somnia. ſz somnior⁹ cozrices Et hinc alia bruta nō h̄ñt vera somnia ſz ipfecta. q̄lia exp̄imur in canib⁹ q̄voces dant in somno z mouent ad imagines ſz nō p̄cipiunt hoc ip̄m. nec attendūt in vigilia p̄ter defectū rōnis. Et iō nō dicunt somniare nisi cozrices imaginum z nō ipas medullas. dicit Albertus

Tercium dubium est

Utr⁹ somniare ē sicut sentire Et videt q⁹ nō. q⁹ sentiens mouet a sensibili. somnians āt a phantasmate qđ nō mouet simplr. ſz solū imaginarie Solo Somniare nō ē vere sentire sensu exteriori simplr ſz phātastice. Primum manifestū ē. q⁹ somnians hȝ oēs sensus exteriores clausos nec somnians mouet a re sensibili exteriori sed a phantasmate. Scōm p̄tz. q⁹ sensus cōis q̄ p̄ficit sentiendi actus afficit a similitudine vel imagine rei sensibilis q̄si a re sensibili p mediū exterior⁹ sensuum ad ipm p̄fluente. Hoc āt falsum ē. q⁹ ab imaginatiua refluunt ad ipsum vt dictū ē. z sic mouet phātasma quodāmō in rōne sensibilis ſz contra Sensibile in forma sensibilis nō mouet visum nisi in actu lucis. z sonus non mouet auditum nisi in actu motus violenti. z odor non mouet olfactū. nisi in actu calidi vapozabiliter odozabile resoluentis.

Solo Hoc est vez loquēdo de sensibili fm q̄ ē in potentia. ſz tā ipm interi⁹ in imaginatiua existēs nō est in

potentia ſz in actu. q̄ iam ſpēs ſeu forma ſenſibilis a materia depurata eſt. etſi nō ab appēditijs materie Tale ãt exñs ipm ſenſibile exteriori agēte nō eget. Vñ alphorabius dr q̄ in ſomno videt hō quaſi ſentiat p q̄nq; ſenſus abſq; eo q̄ ſit aliq̄ extrinſecū ſenſibile. Hoc aut̄ accidit p ꝓtrariū motū illi q̄ eſt in vigilia In vigilia ei extrinſecū ſenſibile mouet p ſenſum aliquē exteriorē ſenſuz cōem In ſomno aũt a virtute imaginatiua refluit ad cōem ſenſuz imago z ad principia neruoꝝ ſenſitiuoruz. z ſic accidit q̄ dormiēs ſomniādo appēndit ſenſibilia. licet non ſint extrinſeca. q̄ intētiones ſeu eaꝝ imagines ſunt in inſtrumētis ſenſuū interioꝝ. Ptz ḡ q̄ phātaſma nō eſt de rōe ſomnij vt phātaſma. ſed vt ſenſibile q̄dammō q̄ eſt refluēs ab imaginatiua ad ſenſum cōem. Et licet res ſenſibil nō ſit pñs realiter. eſt tñ p imaginē pñs. z vt pñs ſenſum cō munē afficit. z in hoc fit ſomnialis deceptio. Si aũt ſpēs ſeu imago nō accipiat vt refluēs ad ſenſum cōem. ſz vt in imaginatiua exñs principiū imaginādi. tūc nō fit ceteris paribꝫ deceptio. imo vera vel falſa imaginatio. Spēs ergo vt dr Alphorabius. p. exñs in organo ſenſus eſt ſenſibilis ſiue veniat ab intra ſiue ab extra. Et hoc q̄dem intelligendū eſt nō obiectiue. Sed ſic q̄ ſit ſentiedi principiū ſimplr ſi veniat ab extra. z phātaſtice ſi veniat ab imaginatiua. Dicit aũt Algazel. p. q̄ ſpēs viſibilis facit in ſenſu cōi viſionē cuius etiā palpebre ſint clauſe. Vñ ſi remaneat in ſenſu cōi ſpēs. in abſentia ſenſibilis. vtiq; fiet vera ſenſatio z nō ſomnialis deceptio. Secus autez ſi ab imaginatiua refluant ſpēs vel imago

Quartum dubium eſt.

Vtrū p imaginē ex imaginatiua ad ſenſum cōem refluē rem cōtingat ſenſum cōem habere iudicia ſenſuū particulariū ¶ Et videt q̄ nō. q̄ imago ſolū eſt rei imaginate repſentatiua. z ita ea ꝓtingit imaginari. ſed nō phātaſtice audire ꝛc. ¶ Solo ſic. Quia in virtute aīalis ſpūs refluentis ab imaginatiua. imago refluens ad ſenſuz cōem z ad principia neruoꝝ ſenſitiuoꝝ ꝓdirōem accipit ſenſibilis illius vel illius ſenſus. Vt ad principium nerui viſiui accipit ſilitudinē viſibilis. z ad principiū nerui auditiui cōditionē accipit ſoni audibilis. ad huius aũt vl illius ſenſus principiū refluit nō indifferēter. ſed ſm modū oriḡinis q̄ primū extrinſecus ad imaginatiuā puenit. Quē admodū em circuli in aq̄ ad incidētiā lapidis facti ab incidē naſcunt. egrediēdo a centro incidētie. refluēdo ꝑſus centrū. ſic modus refluxus imaginis ab imaginatiua ad ſenſum cōem z ad neruū hunc ſenſitiuū huius vel illius ſenſus. ſeq̄tur legē z modū effluxus. Ad obiectū dōm q̄ imagine vt in imaginatiua exīte ſolū cōtingit imaginari. ſed vt refluxa nō nunc dicto cōtingit ea phantaſtice ſentire. guſtare vel audire

Quintum dubium eſt

Quare magis conſeruat̄ ſpēs ſenſibilis in phantaſia q̄ in ſenſu cōi vel exteriori ¶ Solo. ideo. q̄ phātaſia ſimplicioꝛ eſt z formalioꝛ q̄ ſenſus. z tō ſpēs magis a materia z ab appēditijs eius ſeparas recipit. q̄ recipit eas ſeparas nō ſolū a materia ſicut ſenſus. ſed etiam a pñtia materie Vnde etiā virtutes interiores q̄ hicnoie phātaſia deſignant̄ non indiḡet medio in q̄ fit ſpualizatio. q̄ egēt ſenſus qui ſine medio ſpualizante nō ꝓcipiunt ſuū ſenſibile. eo q̄ ſenſibile poſitū ſupra ſenſum nō facit ſenſationē. req̄runt ergo exteriores ſenſus mediū in q̄ ſpēs ſpualizent̄ z deferant̄ ad ſenſum in q̄ exñtes medio ſpualizāte nō egent

Sextum dubium eſt.

An in vigilia poſſint fieri hmōi motus phātaſmatum ſicut in ſomno ¶ Solo. accidit talis motus in vigilia z tñ talis motus nō eſt ſomnū. Scōm pz. q̄ ſomniū ſoluz locum hz in dormientib. Primū ptz. q̄ licet motus hmōi fiāt in vigilia ex multis cauſis. Solent tñ oēs ad q̄ttuor reſolui. Prima eſt uuetus. In pueris em ſp ſunt multe euaporatōes nutrimēti. z ita q̄ medio capitꝫ ꝑſus ſenſum cōem z principia neruoꝝ ſenſitiuoꝝ multi vapores mouent̄. z ideo cū abſtrahunt̄ ſenſus exteriores in eis actib ſuis. ſicut accidit in tenebris z in loco ſolitario horribili. tūc cū ſanguine z ſpū ſenſitiuo ꝑſus anterius capitis ſiue ꝑſus ſenſum cōem z pncipia neruoꝝ deſcēdunt z fluunt imagines ab imaginatiua. z ſic videt eis q̄ audiāt vel videāt horribilia vel q̄ pcutiant̄. Sed cuz fuerint in lumie vel cū hōibus vel cantu aut aliq̄ exteriori ſenſibili occupant̄. ſenſus cōis diffundit̄ ſup ſenſus ꝓprios quantū ad actus ꝓpꝛioꝝ ſenſuū maiores. impedientes motus ſimulacroꝝ in interioribꝫ ſenſib minores. z tō ꝓpter maiores motus ſenſuū exterioꝝ nō ſentiūt motus ſimulacroꝝ int⁹. Scōa cā ē pplexio frigida z ſicca melācholica. Frigidū ei z ſiccū faciūt fortiſſimā retētionē ſimulacroꝝ i imaginatia exñtiū. z debiliſſimā receptōez ab exterioꝝ ſuis ſenſibilib. ita q̄ q̄ ad motū ſenſuū exterioꝝ a ſuis ſenſibilib ſic ꝓplexionati ſunt q̄ſi ſtupidi. z tō fortiſſimo motu i eis refluūt imagines ab imaginatiua ad ſenſuz cōem. Et ꝓpter malicīā complexionis z groſſicie ſpirituū melancholicoꝝ apparēt eis horribilia. Et videtur eis q̄ videāt demonia. z q̄ cū eis loquant̄. ſermone tñ intercepto z diſcōtinuo. q̄d accidit eis ex frigido z ſicco q̄ difficulter mobilia ſūt z ꝓpter paſſionē timoris infrigidatiui z reciprocatiui caloris ꝑſus coꝛ. z ideo in talib nullus motuū p̄ pōt̄ingere ad debitū finē. Et hec etiā cā eſt in ſenib q̄ delirant. z q̄ ruinā habēt ꝓplexionis z diſſolutōem. ideo formē ipis impreſſe coꝛrūpunt̄ ſicut coꝛrūpunt̄ forme artis in ruinoſis edificijs. Tercia cā eſt infirmitas z ꝓcipue ex calida cā z ſicca. Calidū em fortiſſime mouet. ſiccū aũt ſi mulacra ꝓtinet fortiter Per calidū ḡ mouens ſimulacra fortiter impreſſa deſcendūt ad ſenſum cōem et ad principia neruoꝝ. Et iſtud pz exp̄metalit̄ in infirmitate febrili vl in illꝫ in qua eleuat̄ z rapit̄ materia infirmitatꝫ ad cerebꝝ. Quarta cā eſt fortiſſima imaginatio. affectiōe vnius vel alterius fortit̄ impreſſa. q̄n em q̄s ſic diſpoſit⁹ eſt z abſtrahit ſe a ſenſibilib exterioꝛib q̄rendo locuz ſolitudis in q̄ aīa ad exteriora nō excitat̄. tunc fortiter incipiūt moueri ſimulacra z apparere. eo q̄ fortiori motu nō impediunt̄ Et ſi debilis fuerit rō. nō iudicat̄ deceptio. Et tunc videt homini ſic diſpoſito p motū imaginū ad pmū ſenſitiuū q̄ videat rē exterius ſilem imaginib z ſimulacris interius exiſtentib. z modicā videtes iunctura z habitudies lineaꝝ in pariete vel in terra. ꝓpter modicā ſilitudinē cuz beſtijs putāt eſſe beſtias vel hmōi aliq̄d. maxime circa q̄d interius occupant̄. Et q̄ ſm p̄hm modica pmutatōe facta circa principiū. multas z magnas deinceps manifeſtū eſt fieri pmutatōes in ꝓtibus. Iō etiā naturaliter vel artificialiter alteratōe facta circa pncipiū ſenſus ſiue ſenſum cōem cauſari pōt facile multe deceptōes phantaſtice ſeu apparitōes deceptoꝛie multiformiter in ſenſib exterioꝛi

bus p auersionē quandā ab exterioribꝫ rebꝫ sensibilibꝫ et tractōem vehementē ad interiores sensus ꝓmutatos vehemēter ⁊ affectos atq; occupationi tali singulariter deditos ⁊ ex toto intētos. Sic aūt ꝓturbare ⁊ ꝓmutare ꝑtinet ad maledictā magicā falsemādi q̄ facit auersionez et suspēsionē naturaliū opationū sensuū respectu suoꝝ exterioꝝ sensibiliū. ⁊ ex ꝑnti p inordinatū motū imaginū ad sensum cōem deceptōem iudicat. Hoc aūt faciūt magi p quasdā suffumigatōes. adhibitis etiā q̄busdā lapidibꝫ ⁊ herbis. q̄bus etiā possibile est fieri q̄q; sensuuꝫ stupefactionē. obscuratōem. ⁊ auersionē sensuū. q̄ facto ope demonū faciūt imaginū cōpositōem ⁊ intentionū aliā ⁊ aliam ꝑm q̄ diuersa apparere faciūt. ⁊ tunc imaginibꝫ sic ꝓpositis recurrentibꝫ ad sensum cōem fit deceptio

Septimū dubium est.

Cum somnia habeamus de sensibilibꝫ oīm sensuū ḡre rarissime habem⁹ somnia de odoribꝫ ¶ Solo. q⁹ habemus hūc sensum olfactus debilissimū. Et q⁹ forme somniozū accepte sunt p sensuz. ꝯ forma illius sensibilis q̄ sensui debiliter imꝑmit vel nō manet. vel ita debilit remanet. q̄ sine ꝑntia rei sensibilis sensum afficere nō ꝑt. neq; eē forma somnij. Forme aūt odoꝝ debilissime in imaginatiua recipiunt. ⁊ p ꝑns cuz nō maneāt. vel ita debilit sint q̄ sine ꝑntia rei sensibilis sensum afficere non ꝑnt. ꝯ de eis raro hꝫ somnia. Et ꝯ si se q̄s somniat in locis fetidissimis sicut in latrinis nō somniat se loca illa odorare. Similit si q̄s somniat se esse in locis aromatuz siue in hortis nō somniat de odoribꝫ nisi valde raro. ſz solū de sensibilibus maioꝝ sensuū. Etsi somniet de odore h̄ est accūs per gustū q̄ se somniat gustare aliq̄d et ex ꝑnti odorare.

Octauum dubium est.

Quo se habēt motus somnij ⁊ vigilie ¶ Solo. habent se oppositio mō in terminis Nam motus somnij incipit vbi terminat motus vigilie. scz in thezauro imaginū. ꝓprie vel quodāmō intentionū. ⁊ ꝑuenit ad locū vbi incipit vigilia hoc est ad organū sensus cōis vl ad principia neruoꝝ. et vehens formas istas de vno loco oppositō in oppositū. et est euaporatio somni vel potius spūs animalis

Nonum dubium est.

Utrū cōtingat in somno ꝑter phātasmata aliq̄ intelligere. ¶ Et videt q̄ nō. q⁹ ōr pbus tercio de aīa. q̄ necesse sit quēlibet intelligentē phātasmata speculari In oppositū arguit. q⁹ ōr Algazel. pbm dicere q̄ in somno fuit sine intelligētie. Solo sic. vt ōr pbs in lra. q⁹ cōtingit in somno cellulā logisticam dissoluī. et tūc ꝑt intellectus ex phātasmatibꝫ p phātasiā ꝓpositis rectū ferre ⁊ verū iudiciū de vtibꝫ intelligibilibꝫ ꝑter phantasmata. imo sic somniale iudiciū nō solū cozrigit. sed ipm interp̄etat q̄q; sicut hercules interp̄tatione sui somnij ōr in somno p intellectualē apphensionē habuisse. Et sic etiā q̄dā disputantes in somno de sensibilibꝫ. p intellectū apphendūt ⁊ iuenīūt intelligibilia q̄ sine actu rōnis seu intellect⁹ fieri ne q̄t Et h̄ idē pz testimonio sanctoꝝ q̄ dicūt nobis in somno fieri reuelatōes intellectuales. ⁊ deū viroꝝ dormientū aures. intellectualiū cognitōe reuelare. Vñ cuz dicit Daniel intelligētia opus esse in visione p intelligentiā sepe visiones reuelant. sicut factū fuit Danieli et alijs sanctis ¶ Pro quo aduertendū. q̄ licet intellectus possit apprehēdere intelligibilia ⁊ aliq̄ mō opari ligata cellula logistica. scz ꝙuertēdo se ad imaginatiuā ad sensum cōem. ⁊c. q̄ sunt etiā eius instrumēta. tū q⁹ phātasia est ꝓmuz eius instrumentū. ꝯ cellula logistica oīno clausa. aliis solutis. iudiciū intellectus seq̄tur errozē iudicij somnialis. Dico oīno. q⁹ si ꝓtim soluta fuerit ⁊ ꝓtim ligata hz se intellectus ꝛmpfecte ⁊ mediocriter. Ad rōnes Ad primā dōm. q⁹ necesse est quēcūq; hūanus intelligentem phātasmata speculari i intellectōe vera sine falsitate. phātasmata q̄dē ꝑm ꝓpōem ⁊ diuisionē phātasie solute. Vel necce est intelligentē intellectōe q̄dammō phātastica et cū falsitate etiā phātasmata speculari imaginatiue ꝛprutis. cellula logistica clausa manēte. Illū aūt q̄ iam ad adeptionis statū puenerit nō est necce aliq̄ phātasmata speculari Immo cōtingit eū q̄ ad statū adeptōis puenerit maxime in somno ꝛstitutū frequēter ⁊ magis ꝑmanēter q̄ in vigilia intelligibilia pura intelligere sine ꝙuersiōe ad phātasmata vel sine phātasmatū speculatōe. Ad id quod in oppositū arguit ꝑz solo ex dictis. Nā sincere intelligentie fiūt in somno soluta phātasia Nō tū ita sincere quin etiā aliq̄ mō phātasmata ꝓcurrāt. ꝓcipue aū statū adeptionis. vt dictū est. Etiā dici ꝑt. intelligētie ille dicūtur apho fieri sine phātasmate que scz nō sunt phantastice deceptozie ex sumniali deceptione ꝓuenientes.

Decimum dubium est

Quare hoies sepius somniāt in senectute q̄ in iuuēture. ¶ Solo. q⁹ in iuuēture multitudo fumalis euapozatōis sua fumositate ligātis taz interiores q̄ exteriores sensus impedit somnia q̄ nō fiūt sine opatione sensuū. Jn senibus aūt fumalis euapozatio tāta nō est. ⁊ ꝯ ex ea ꝑte nō ipediunt. imo cū tenuit dormiant. sensus interiores plerūq; in eis soluti stz. Et q⁹ in ꝓncipio somni magis grosse ascendunt euapozatōes fumales oppilatiue q̄ in medio vel in fine. ꝯ somnia in ꝓncipio somni nō fiūt nisi valde distorta sed in fine fiūt regulariora ⁊ magis frequenter

Undecimū duviū est

Utrū oculi mulieꝝ mēstruū patientū ınficiāt ⁊ corrumpāt speculū ¶ Et videt q̄ nō. q⁹ oīne q̄d ınficit ⁊ corrūpit tur. a suo ꝛrio ınficit ⁊ corrūpit. Speculū aūt ⁊ oculi mēstruate ꝛrietatē nō hnt. imo patit speculū passione pfectiua ad modū oculi Secdo sic Boues ⁊ motū dnt eē sik. sed oculi mēstruate ⁊ speculū nō stz sik. Tercio sic. Si ınficeret oculus mēstruate. vel h̄ esset inq̄ntū videns. vel inq̄ntū euapozās. Nō ꝑmū. manifestū est. q⁹ tūc speculū visum ab oculo in multa distātia in q̄ determinate videt ınficeret. q̄d falsum est. Non secdm. q⁹ alie ꝑtes corpis etiā euapozāt. ⁊ p ꝑns plus ınficeret. Jn oppositu est phs in lra. Sc⁹. sic. Et q̄nto speculū clarius fuerit ⁊ mūdius tāto ınficit citius. sicut vestes q̄nto fuerint mundiores tāto citius vident inquinari. Qd em puz est ⁊ mundū. mōstrat sordidū. q̄d excipit ⁊ afficit mimo motu alterationis. Jn signū cuius q̄d politū ⁊ versum est tactu mū dissime manus afficit ⁊ nubē q̄ndā ꝛtrahit. Cum g̃ sanguis subtilioꝝ in oculis exīs vapozabiliter in aere fit p resolutōem. ꝯ aer alteratus vapoze tangēs speculū ipsum alterat. ⁊ tāto manifestius q̄nto puri⁹. nec ab hmōi spe culo facile abstergit. Nā ex eo vt inq̄t Albrus. q⁹ speculū purū est macula serpit in ꝓfundū. ⁊ ex eo q⁹ planuz seu

De somnio et essentia specierū sensibiliū in eodem.

politū est serpit vlr z oīno. qz in plana supficie facilis est diffusio vaporis cū nulla pars emineat que ptegat sibi vicinas ptes ab infectione. In veteribꝫ g supficie renus diffundit ꝓpter placiē z politurā supficiei. Sed nō serpit in ꝓfundū ꝓpter impuritatē Et qz materia seu vapor ille a sanguine mēstruo resolutus q̄dammō venenosus z corrosiuus ē adherēs. iō ex pte sanguis ptim dependet hec infectio. Et nō solū hec materia inficit speculū. vez etiaz inficit q̄ꝫ eos q nobilis pure z subtilis sunt cplexiōis sicut pueri Ūn pueri sepe inficiūt a mulieribꝫ mēstruū patientibꝫ Ad rōes Ad pmā dām qꝫ vapor ab oculo resolutus ꝛrietatē quandā hz fm quā realiter agit in speculū Ūn nō agit in speculū oculus solū actione pfectiua. cōstituēdo suā imaginē in speculo sed actōne reali p realē alterationē Ad scdam dām sic dr. vij physicoꝝ. q mouēs primū z mobile sunt sil. h aūt est aer infectus. Et p hoc pz solo ad tertiū. qz nō inficit inq̄ntū videt. sed inq̄ntum euaporās. Et qz in oculo st plures vene ꝛcurrētes in quibus est sanguis mēstruus. iō potius oculus q̄ alias partes corpis mēstruate hāc infectōem efficit. lz in q̄libet parte corpis mēstruate sit sanguis mēstruus. qz eadē est materia semis z mēstruoꝝ. eo q vtrūq̄ꝫ est superfluū ex q̄ fit generatio. nisi qz semē est actiuū in generatōe. sanguis autez mēstruat passiuū. Semē aūt a q̄libet mēbro descindit. liter a capite plus descindat. g etiā a toto corpe descindit. et g etiā descindit a capite ꝓpter venaꝝ copiaz. q̄ vene st sedes sanguis z naturalis locus. Est g ibi etiā in mēstruatis abūdantia sanguis mēstrui. z iō ꝓpter turbatiōem et feruoꝛē sanguis hmōi vapozabilit resoluit dictus sanguis ab oculis q̄ ad aerē q alteratus tangēs motu suo impercptibili superficiē speculi pīter inficit speculū. ¶ Notanduz tn q ꝙbusdā videt q hec infectio nō fiat p resolutionē vapoꝝ. sed virtute aūali imaginātis mulieris. Dicūt em et maxime Auicēna q q̄litates naturales. imo z corpa obediūt naturaliter imaginatiōi nō solū in imagināte. hz etiā extra circa q̄ fit imaginatio. Et sic dicūt corpa alterari et moueri ad imaginatōez mulieris. siue menstruū patiat si ue nō. Sed hoc falsum est. vt infra dicetur

Duodecimū dubiū est

Cū somnū sit opatio q̄dā qz phātastica cognitio. vtr sit phātasie vel virtutis imaginatiue vel alterius ¶ So°. elicitiue. actus somniat q̄ phantastica visio est. est sensus cōis. hic tn actus depēdet ab imaginatōe tāq̄ a pncipio a q̄ est mot° deceptōis somniat. Et sic intelligendū est dictū Alpharabij attribuētis somnū virtuti imaginatie. Et sic etiā intelligēdū est dcm Auicēne dicētis q virtus imaginatia agat in somno. Et nō solū ē inicialit imaginatiue ꝓtutis fm modū nūc tactū z aīter sed etiā pīr. vñ in sonio st plures mot°. imo ē mot° circularis ad modū ꝓtiginis fm. p. q ꝙponit ex pulsu z tractu. mot° pulsus est mot° forme sensibil p sensus exteriozes z cōez vsq ad imaginatiuā. z tract° est ab imaginatia ad mūs. ꝓtie ad sensuz cōem. Et q̄ pz q eētia sōnj ꝙsistit elicitiue habitualit in phātasmate. nō aūt vt phātasma ē. hz vt sensibile z in sensu cōi exīs. z lz phātasma taliter acceptū non sit rei pīntis. est tn rei q̄si pīntis. Etsi in somno fiant vere intelligētie ꝓter phātasmata. ille tn nō sunt somnia. imo cognitiones intellectiue de quibus supza.

Decimūtertiū dubiū est

Utrū spēs sensibiles q̄ sunt somnioꝝ pncipia in sensitiō primo sint eedē rei a q̄ abstracte st. ¶ Et videt q nō. qa dr phs tercio de aīa q res nō st in aīa sed spēs rei ¶ Solutio. spēs q̄ st in sensu cōi p reuersionez ab imaginatiua nihil st de esse materiali z naturali ipīus rei sensibil. vt pbat rō in oppositū facta. Ad cōfirmat. qz si spēs eēnt res tūc sensus acciperēdo spēm rē acciper. z ita munozaret res p spēi diffusiones. st g silitudines ab illis naturalibꝫ rebꝫ gentre. Et sic de spē sensibili dr. sic etiā silr de spē intelligibili q sez sit silitudo rei intelligibilis. intentio. z q̄dditas fm rōnem. licet nō fm rē. Et ꝓpie silitudo sensibil dicit imago. z intelligibil dr vt inq̄t Albrus rō. Et he silitudines gentre sunt a rebꝫ q̄ꝫ st spēs nō actōe reali z physica q̄ est p q̄litates actiuas z passiuas ꝓparātes z disponētes materiā z remouētes ctrariū ab ipa. qz tali actione agēs penitus sibi passum assimilat. si fuerit saltē vniuocū. sz actōe siue forme sine ꝓparatiōe z trāsmutatione materie ad aliā spēm. sicut generat forma in speculo pter hoc q superficies speculi remouea a planicie sua vel a natura vitri. Et hec spēs seu intētio nō hz in potētia cognitiua esse intrāsitu z in fieri. sicut in medio. q̄ nō hz solū esse potētiale tm. qz tūc nō esset pncipiū actualis cognitōis sed potētialis. sed ē in potētia sicut in subiecto nō fm esse materiale z naturale sensibilis. sed fm q spēs est intētio vel unago rei cognoscibil. Quidā aūt dicūt spēm nō esse ibi vt i subiecto qz nō egent ꝓpie subiecto. Et his dictis sequitur q spēs idētificet vtriq̄ rei cuius est spēs nō in esse reali. sed in eētia originali. qz est formalis actus forme. de q̄ latius sup dcm est. Dico rei cuius est. qz spēs sensibil q̄litatis illi q̄litati identificat. z spēs magnitudis forme magnitudinis. z spēs intelligibil rei intelligibili seu subē intelligibili. Utrū qz quātitas est sub qualitate z sub his subalra sub spe q̄litatis. quātitatis spēs latet. et sub his intelligibil. Et sicut suba pncipiū est quātitatis z q̄litatis. ita spēs intelligibil ipīus subē repītatiua est in ordine ad alias spēs sensibilē z imaginariā q̄ntitatis z q̄litatis

Decimūquartū dubiuz.

Utrū organa sensuū q̄libet agāt in sensibilia vel solum ab ipis patiant ¶ Et videt q nō. qz dcm est sup. q genealit sentm intus suscipiēdo z nō extramittēdo. q̄d aūt nihil intus suscipit. sed solū extra agit nō patit. g sensibilia nō patiunt a sensuū organis sed patiunt solum organa

Preterea. Si ageret tūc sensus eēnt in actu suoꝝ sensibiliū. z sic a sensibilibꝫ nō paterent In oppositū ē p hs in lra de oculis inficiētibꝫ specula. Solo. organa patiunt tm passiōe pfectiua in sentiēdo z nihil agūt nisi p accīs in quātū talia corpa st illi° nature. z h actōe materiali Sic em agit oculꝰ inq̄ntū tale corpꝰ a q̄ vapozes calidi z spirituꝰ subtiles resolui ab organis. inficiēdo q̄dam vicina corpa. sic em vapozes z spūs ab oculo resoluti in q̄ est sanguis mēstruus inficiunt ab illo sanguie dr Alb. z sic pīr inficiūt speculū ꝛē. Sicut etiā vinū inficit ex odoribꝫ vicinis ꝓput odozabiles vapozes transeūt in vinum

Decimūquintū dubiuz

Quid est vehiculū simulacroꝝ somnialiū. ¶ So° Alb. simulacra descendūt a loco phātasie siue imaginatia z mouēt ꝓsus sensuz cōem quē z tangūt. z iterꝫ reuertūt ad eūdē locū. Vehiculū aūt q̄ mouent simulacra est spūs aīalis illo em ingrediunt z regrediunt z fluxū suū habent. z sine

illo nō pñt esse ꝓncipiū apphensionis. Mouek aūt spūs seu vehiculū simulacroꝝ cū subtili sanguie ascendēte a loco digestōis ad cerebꝝ. descendēte ꝙ suis anteriꝰ capitis et ad organū sensuꝰ cōis Jn illo em̄ sanguie sic moto mouek spūs. ꝛ ꝙ pñs simulacrū ꝛ sic afficiēdo sensuꝫ cōem facit somniū. Cū aūt ipe spūs vehiculū simulacroꝝ sit de natura hūidi aerei ꝛ ferak cū hūido ꝛ subtili sanguie quasi vaporabili dr. p. q mot⁹ simulacroꝝ in ipo spū ꝛ sanguine subtili est sicut motus salis liqfacti in aq̄ calida. Cū em̄ in aqua calida liqfit sal. subtile eleuak sursuꝫ ex calido mouēte ꝛ hūido liqfaciēte sicut ramuscul⁹ alb. et postea iterꝝ descēdit ex natura gūis qđ est in terrestreitate salis. sicut forme ꝛ imagines descēdūt descendēte spū ꝛ sanguie ab imaginatōe ad sensuꝫ cōem. ꝛ reuertunk ad cellā imaginatōis tanꝯ ad locū ꝓpriū in q̄ hñt manere. Quia ꝙ hmōi mot⁹ fit in sanguie subtili ꝛ spū. ꝓpter h̄ vnus motus freq̄nter insecǩ alīū et infringit ipm sicut ē videre in nubib. Quaꝝ q̄dā st̄ silles hōib ꝛ centauris. vt dr phs et cito ꝓmutank vna nube inundante sup aliā. Hec tñ in q̄busdā hōibus plus accidunt in q̄busdam vero minus.

o Et diuinatōe ꝙ q̄ in somnis fit ꝛ dr accidere a somnijs neqꝝ ꝓtēnere idoneuꝫ neqꝝ suaderi Nā qđ oēs q̄dē vl plures existimāt habere aliquā significatiōem somnia ꝓstat fidē tanꝯ ab expientia dictū. Et q̄ de quibusdā fiat diuinatio in somnis non incredibile. Dꝫ em̄ aliquā rōnem. iō ꝛ de alijs somnijs silr vtiqꝫ ꝙs arbitrabik. Nullā ꝙ rōnabilē cām videre fm quā vtiqꝫ fiat hoc decredere facit. Nā deū q̄dē eē imittentē cū aliq̄ irrōnabilitate ꝛ nō optimis et pudētissimis sꝫ q̄buslibet imittere incōueniēs. Ablata ꝙ q̄ a deo cā nulla aliarū cōueniēs esse videk cā. De his q̄ secus hercules colūnas. ꝛ q̄ in horistene puidere aliq̄ super nostrā videk eē pudētiā inuenire originē hoꝝ

¶ Jn hoc tercio ꝛ vltimo tractatu tractat. p. de diuinatione q̄ fit p somnia. Et diuidit in tria capla Jn pmo tractat q̄stōem si est. Jn scdo remouet q̄sdā errores. Jn tercio oñdit p somnia ab extriseca cā imissa fieri diuinatōes adiūgendo in q̄b somnia hmōi locū habeār. ꝛ q̄ st̄ boni somnioꝝ interptes. Scdm ibi (Qino aūt) Tercuꝫ ibi (His āt somnijs) Primū. c. subdiuidit in duas ptes Jn pma mouet q̄stōem si est. arguēdo ad ptes ei⁹. Jn scda pmittit q̄dā. Scda ibi (Ecce est igit̄) Quātū ad pmā p/ tē dr. q̄ nō est idoneū neqꝝ ꝓueniēs ꝓtenere diuinationes posse fieri p somnia q̄ dr a phis sōnijs accidere. neqꝝ etiā cōueniēs ꝛ idoneū est suadere ipam possibilē eē. ꝛ ita questio ē ꝛ difficultas. vtꝝ possibile sit fieri diuinatōes p somnia. Cui⁹ ptē affirmatiuā pbādo dr. p. q̄ fidē illi⁹ ꝓstat hoc scz q̄ oēs aut plures putāt diuinatōem p somnia fieri posse nō ex inani auditu. Sꝫ testimonio expientie. Vñ dr Alb. Vlr arbitroꝝ quēcꝫ hoim inueniri q̄ nō de multis futuris pmonitus sit p somnia. Qđ ꝓfirmat. p. ꝙa p quedā somnia fieri diuinatōes nō est incredibile. eo q̄ rōnē hꝫ. g̃ etiā ꝙs arbitrari silr poterit de oīb somnijs q̄ ex eis fieri posset diuinatio. Negatiuā aūt ptē pbādo dr q̄ nō est rōnabilis cā fm quā dici posset p oīa somnia diuinationē fieri posse. g̃ discredendū est p q̄libet somnia posse fieri diuinatōem. Ad̄s ꝓbat. Nā si p q̄libet somnia fieret diuinatio. vel g̃ illa somnia essent a deo vl aliūde. Si a deo sicut Socrates dr q̄ posuit sciam diuinādi nō hūanā sed diuinā. ꝓpter qđ Simonides poetice loquens dr deū hāc diuinādi sciam nob inuidere. simulacris nob eā velādo ꝛ deceptiōib. tūc videk irrōnabile q̄re nō imittit somnia vel diuinatōes optimis ꝛ pudētib. sed q̄buslibꝫ indiscrēter. ꝛ maxie fatuis ꝛ melācholicis dr Alb. Nō ē etiā aliūde cē a deo. q̄ nulla alia cā ad h̄ videk ꝓueniēs. cogīscere ei vel apphēdere aliq̄ q̄ st̄ circa herculeas colūnas. aut circa gades q̄ st̄ in finib occidentis. ꝛ de his q̄ st̄ circa orizontē in vltima ptē oriētis. ꝛ de his inuenire originez ꝛ ꝓncipiū istoꝝ q̄ st̄ ita remota a nob de q̄b st̄ somnia videk ee sup̄ pudentiā nr̄am. Supra nos em̄ est accipe aliquā sciam eoꝝ scibilīū quoꝝ ꝓncipia nō attingimus

Ecce igit̄ somnia vel cās ē vel signa eoꝝ q̄ fiūt aut accidūtia. vel oīa vel aliq̄ eoꝝ vel vnū solū. Dico āt cām q̄dē vt lunā defectus solis ꝛ laborē febris. Signū vero defectus stellā subintrare. Aspitatē ꝙ lingue febriēdi. accīs ꝙ aliq̄ ambulāte deficere solē. neqꝝ em̄ signū deficiē di hoc ē neqꝝ cā neqꝝ defect⁹ ambulādi Jō accidentiū nullū neqꝝ sp fit neqꝝ vt multū Sūt g̃ somnioꝝ hoc q̄dez cāe ꝛ signa velut eoꝝ q̄ circa corpus accidūt. Dicūt q̄dā ꝛ medicoꝝ gratiosi q̄m opz valde intēdere somnijs. Cōueniēs aūt sic estimare. ꝛ artificib aūt ꝓsiderātib aliq̄d et philosophātib. Haz q̄ in die mot⁹ nisi magni valde fuerint. ꝛ fortes latēt secus maiores q̄ in vigilādo sunt mot⁹. Jn dormiēdo āt ꝓtrariuꝫ. eteim̄ pui magni videnk eē. Manifestū autē ex his q̄ in somnijs accidūt freq̄nter Arbitramur em̄ fulgura cadere. ꝛ tonitrua fieri puis sonis i auribꝰ factis. et melle et dulcib saporib pfruiē tenui phleumate defluēte. et ambulare p ignez et calefieri vehemēter puo calore circa q̄sdā partes facto. Extgefactus āt manifesta hoc mō sentia. q̄re qꝝ pua oīm ꝓncipia. manifestū q̄m et egritudinū ꝛ aliaꝝ passionū q̄ in corpib dr fieri. manifestū ergo q̄m necessariū hoc i somnis esse patētia magis q̄ in vigilādo. Atuero q̄dā q̄dem q̄ somnis phātasmata cās eē ꝓpriozꝝ cuiusq̄ actuū nō est irrationabile. quemadmodū em̄ debētes agere ꝛ in actib existētes aut olim agentes sepe recta his somnia intuemur et agimus. Causa autē q̄m ꝑparatus existit motus a diurnis inchoationib. Sic rursus necessariuꝫ est eos q̄ in somno sunt motus frequēter principiū esse diurnoꝝ actuum. eo q̄ ꝑparata sit rursus ꝛ hoꝝ intelligentia in phantasmatib nocturnis. Sic ergo cōtingit somnioꝝ q̄dam sig-

Sõniorũ q̃dã sunt signa q̃dã cãe q̃dã accñtia

na ⁊ causas esse. Plurima vero accidẽtib⁹ assi/milanť maxĩe vt trãscendẽtia oĩa ⁊ quoꝝ non est origo ĩ nobis sed de naturali bello ⁊ de his q̃ ꝓcul accidunt sunt. De his em̃ eodẽ mõ se ha/bere verisimile est velut qñ memoranti de aliq̃ cõtingat hoc factuꝝ esse. Quid em̃ ꝓhibet et in somnis ita. magis ãt verisile multa huius acci dere. Quẽadmodũ igit̃ neqꝫ meminisse de aliq̃ neqꝫ signũ neqꝫ cã accidẽdi ipm. sic em̃ ibi post euentũ somni vidẽti. neqꝫ signũ neqꝫ cã. sed syn toma. iõ ⁊ multa sõnioꝝ nõ eueniunt. Synto/mata em̃ neqꝫ semp neqꝫ vt frequẽter fiunt

¶ In scđa ꝑte huius capli ꝑmittit. p. qndã diuisionẽ som niorꝝ q̃ seruit ad ꝓposite dubitatõis resolutõem dicẽs ꝙ somnia q̃ꝫ saltẽ ꝓncipia sñt̃ in nob nccãrio sunt vel cause eorꝝ q̃ fiũt. vel signa vel accñtia. Et anteq̃ cõclusionẽ de claret oñdit hoꝝ triũ dñam ꝑ exẽpla. Et ꝓmo de cã di/cẽs. vt luna ꝑ sui interpõem inter solẽ ⁊ nos est cã eclipsis solis. ⁊ laboꝝ putrefaciẽs est cã febris. Signuꝝ vero ẽ qđ designat aliq̃d. licet nõ sit cã eius qđ designat. Sicut ip/sius eclipsis signuꝝ est stelle ipius lune directa accessio ad locũ caude vel capitꝫ draconis. ⁊ directe subintrario eius dem lune est signũ eclipsis. Aspitas aũt lingue signũ est fe bziẽdi. Accidẽs vero est vt aliq̃ ambulãre ꝓtingit defice/re vel eclipsari lunã. Ambulatio em̃ nec signum est nec cã eclipsis lune vl̃ solis. iõ ꝙ ẽ accñs illo mõ est de nũero ra/ro ꝓtingẽtiũ ⁊ eorꝝ q̃ fiunt extra sp̃ ⁊ frequẽter sicut casua lia ⁊ fortuita. Illo sic oñso declarat ꝓpositã diuisionẽ som/niorꝝ. Et oñdit q̃dꝫ somniorꝝ q̃ꝫ ꝓncipiuꝫ in nobis est sunt cause ⁊ signa passionũ q̃ circa corpus accidũt. ꝓpter qđ gratiosiores ⁊ doctiores inter medicos dicũt ꝙ oꝑtz valde intẽdere in somnijs egrotãtiũ. Qm̃ vt dr Alb. cõ/plexio. passio. ⁊ accñs aie ⁊ corpis bonũ ⁊ malũ frequen/tissime demõstrank̃ in somnio siue ꝑ somniũ. Cui⁹ rõ est. ꝙ cõuenies est sic artificib⁹ philosophãtib⁹ ⁊ cãm q̃renti/bus respicere ad aliqđ signũ. ⁊ ex eo estimare de cã. et ita cõuenit medicis respicere ad somnia q̃ sñt̃ signa passionuꝫ corpis ⁊ aie. vt dr Alb. Hee em̃ passiones corpis et aie et cõplexiones magis manifestank̃ in somno ꝑ somnia q̃m in vigilia ꝑ ꝓhãtasmata vel silẽ. Quia passiones motus affectionũ corpis vel aie nisi fuerint valde magni et fo/tes latẽt in die ⁊ nõ sentiunt̃. Propter em̃ maiores corpo rũ motus in vigilia ⁊ magni qui apparẽt. In somno aũt qui mot⁹ hmõi affectionũ apparẽt magni. Qđ ꝑz mani feste ex his q̃ nobis dormientib⁹ accidũt ꝑ somnia. Arbi/tramur em̃ somniãdo fulgura cadere ⁊ tonitrua fieri qñ qui soni fiũt in auribꝫ nostris ⁊ qua micant. ⁊ fulgent lu/mina. ⁊ videmur nobis ꝓfrui melle et dulcib⁹ sapozibus qñ tenue ⁊ dulce phlegma descẽdendo fluit ad linguam. Et somniam⁹ nos ambulare ꝑ ignẽ ⁊ vehemẽter calefie ri ꝙo calore facto circa alias ꝑtes corpis maxime ⁊ ꝑci/pue in interioribꝫ corpoꝝ. Expgefactis ãt nob exprimur et manifestum fit ꝙ nulla alia cã fuerit hmõi somniorꝝ nisi dispositio corpis vel aie ꝑm affectiõem passionis. Sicut ei ꝓncipia oĩum ⁊ egñtudinũ ⁊ passionuꝫ qua sñt̃. ⁊ iõ in vi gilia ab eo ꝙ fortiori motu circa alia occupat⁹ est neq̃ꝫ ꝓcipiunt̃. qꝫ debilis sñt̃ motus. Sic etiã q̃dꝫ somnia seu motus ꝑtasmatũ ꝓdeuntia a passionib⁹ corpis vl̃ aĩe debilẽ motũ dicũt. ⁊ iõ nõ ꝓcipiunt̃ nisi in somno ⁊ non in vigilia. Qꝫ aũt somnia etiã sint cause eorꝝ de qb⁹ fit diui/natio ꝓbat. p. ibi Atuero. dicẽs ꝙ somnia non solũ sñt̃ sig na eorꝝ q̃ dicta sñt̃. sed sñt̃ etiã cause ꝓnorꝝ actuũ nostroꝝ q̃ ꝑ nos fiũt in vigilia. quẽadmodũ actones in vigilia aũ facte sñt̃ aliq̃n ⁊ frequẽter cause ꝑtasmatũ somnialium Quẽadmodũ em̃ agẽtes ⁊ olim in actu fuimus. sepe ꝑm hmõi somnia habem⁹ ⁊ intuemur. Quod ꝓbat tali rõe. Qm̃ sicut ꝓparat̃ motus ꝑtasmatũ in somno in diur/nis inchoationib⁹ operꝝ. sic rursus nccãriũ est motus ꝑtasmatũ somniales eẽ ꝓncipiũ diurnoꝝ actuuꝫ. eo ꝙ illis ꝑtasmatib⁹ nocturnis ꝓparat̃ intelligẽtia ⁊ ꝓfect̃ intel ligẽtia. Et qb⁹ oib⁹ epilogãdo ꝛcludit ꝙ somniorꝝ q̃daꝫ sñt̃ signa. q̃dã sunt cause. ¶ Notandũ ꝑm Alb̃tũ ꝙ ta/le somniũ fuit. de q̃ dr Galien⁹. Refert em̃ quẽdã fuisse dolentẽ splenẽ q̃ sepe cõtulit ⁊ excogitauit qđ facere debe ret. vñ sibi ꝓtra vitiũ splenis mederi posset. et somniauit ꝙ minueret sup manũ inter duos digitos. scz auricularez et anularẽ. Cũ aũt euigilauit fecit ⁊ conualuit. ⁊ sic som/niũ fuit sibi ꝓncipiũ opis diurni. Qꝫ vero tercio somnia inueniank̃ q̃ sñt̃ sicut cã ꝑ accñs q̃ nec sñt̃ signa nec cause ꝑ se oñdit. p. ibi Plurima. dicẽs ꝙ plurima somnia sñt̃ q̃ nõ hñt cãm nisi accidẽtalẽ motũ phantasmatũ. nec habent se ad euentũ rez nisi mere ꝑ accñs ⁊ casualit̃. sicut sñt̃ som/nia q̃ sunt de his q̃. ꝓcul a nobis sunt vel fiũt. sicut de na/uali bello grecoꝝ. s. ꝓtra phrigeos. Qđ ꝓbat ꝑ silẽ. qꝫ cõ ueniẽs est eodẽ mõ q̃ntũ ad euentũ rez respectu somnio/rũ. sicut qñ q̃s de aliq̃ memorat̃ ꝓtingit ⁊ accidit ⁊ casua le est hoc de q̃ memorat̃ factuꝫ esse. Nihil em̃ ꝓhibet sic etiã fieri in somnijs istis. sicut em̃ meminisse siue memo/rari de aliq̃ neqꝫ signũ est neqꝫ cã. ꝑ se saltem. sed syntoma Ita multa somniorꝝ nõ euenũt neqꝫ vera sunt nisi ꝑ acci/dẽs. Syntomata em̃ neqꝫ sp̃ neqꝫ frequẽter fiunt. sed ex tra sp̃ ⁊ frequẽter ¶ Nota ꝙ syntoma est ꝛcursus casua/lis. hoc g̃ ꝓuenit vi syntomatis qđ casualiter euenit. vel dr accidens sicut casus. Aliqui tamen dicunt vt medici ꝙ syntomata sunt accidẽtia febriũ scilz dolor capitis. flu/xus narium. vomitus. ⁊ similia.

Oĩno aũt qm̃ ⁊ alioꝝ aĩaliũ somniãt q̃dam. a deo vtiq̃ missa nõ erunt somnia neqꝫ facta sñt̃ bui⁹ gña diamonia tñ natura ei diamonia nõ diuina. Signũ aũt. valde em̃ stulti boies ꝓui dẽtes sunt ⁊ recte somniãtes tanq̃ deo nõ im/mittẽte. Sz q̃runcũq̃ q̃si loquaꝫ natura est et melãcholica multimodas visiões vidẽt. eo em̃ ꝙ ꝑm plura ⁊ multipharia mouenk̃ cũ theoꝛe/matib⁹ fortunati exñtes in his sicut q̃dã rapiũt cõtendẽtes. nã quẽadmodũ ⁊ dr. Si multa ia/cias alia disparik̃ iacies ⁊ in his hoc accidit

¶ In hoc scđo capl̃o circa ꝓdicta de somnijs q̃ sñt̃ cause ꝑ accñs remouet ꝓbus duos errores. Et ꝑm hoc diuidit̃ in duas ꝑtes. In ꝓma remouet ꝓmũ. scz stoicoꝝ q̃rundã et q̃rundã epicuroꝝ dicentiũ somnia solum a deo esse im missa. In scđa scđm. scz dicentiũ diuinationẽ ꝑ somnia eẽ infallibilẽ. Scđa ibi. Qm̃ aũt nõ euenit. Quantũ ad ꝓ/mã partẽ intẽdit hanc cõclusionẽ. Non hz veritarẽ oĩno seu vlt̃ omnia somnia esse solũ a deo ĩmissa neqꝫ huius

gratia oportet ponere diamonia. Quã ꝓbat a signo. quia si somnia immitterent a deo tũc maxime illis nõ abundarẽt hoĩes stulti. q̃z loquax est natura t melancholica. q̃les multimodas videt visiões futuroꝝ vel occultoꝝ que sub dunt celesti influẽtie oĩno. Sapiẽs em̃ deꝰ inqt Alb. nõ immitteret imprudẽtib⁹ amẽtias patientib⁹. dimissis viris optimis prudẽtib⁹. Sed iõ tales visiones hmõi habẽt qz ꝑm plã t multiformia phãtasmata mouent ex qb⁹ fortunati sñt accipe theozemata t speculatões t apparitõnes. Qđ declarat p sile. Nã sicut ꝛtẽdẽtes litẽter rapiũt ita et isti q̃si ex cõtentõe rapiũt. Est aũt hoc certũ ꝺt Albertus. q melãcholici ꝓpter multos sibi inherẽtes motꝰ q̃si sp secũ ꝛtendũt ex hoc q rapiũt simulacra opationuz et motuũ. Et iõ infert p hus cozollarie sicut in ꝓuerbijs ꝺz q q̃ multa t multotiens iacit iacula q̃nq̃z iacit disparĩter signo q̃nq̃z parit t tãgit ipm. Jta accidit alijs melancholicis quantũ ad visiones que sumunt ex somnijs

Om̃ aũt nõ eueniũt multa somnioꝝ nihil inconueniẽs. neq̃z em̃ eoꝝ q̃ in coꝛpib⁹ sunt signorũ t celestiũ velut aq̃ꝝ t vẽtoꝝ. Si em̃ aliꝰ vehemẽtioꝛ isto accidat motꝰ a q̃ futuro nõ sit signũ t multa ꝓsulta bñ que fieri expediebat dissoluta sunt ꝓpter alias digniozes inchoationes. Omn̄o em̃ non om̃e fit qđ futurum erat. neq̃z idẽ qđ erat t qđ futurũ. Verũtñ q̃dem ꝓncipia dicendũ esse a quib⁹ nata pfecta sñt t signa. t signa nata sunt. hec aliquoꝝ que non fiunt

¶ In hac scđa ꝑte remouet scđm errorẽ dicentiũ diuinationes p somnia esse infallibiles. dicẽs q multa somniozũ nõ eueniũt nõ solũ somnia que nõ sunt cause p se neq̃z signa. verũ etiã illa somnia que sunt signa vel cause p se occultoꝝ euentuũ. De ꝓmis q̃dem dubiũ nõ est. Sed de secũdis ꝓbat pbs p sile. Nam multa sunt signa in coꝛpoꝛib⁹ nostris p que medici fallibiliter iudicãt. t silr in celestib⁹ ex qb⁹ ꝓnosticationes fiũt eoꝝ q̃ aliq̃n nõ eueniũt sciz aquaꝝ t ventoꝝ. Si em̃ vehementioꝛ supueniat motus impediẽs cãm talẽ euẽtus vel cãm signi. vñ fit diuinatio tũc etiã impeditur euentus rei de qua facta est diuinatio Quod cõfirmat p sile in factis humanis. qz multa cõsulta q̃ tanq̃z vtilia fieri expediebat. dissoluta sñt t dissoluũt ꝓpter alias digniozes cõsultatões. Et ꝓpter diuersos casus emergẽtes. Nõ em̃ oĩno simplr t vr sp fit qđ futurum est. Quo nõ obstãte ꝺom̃ẽ q sint ꝓncipia a qb⁹ nata sñt pfecte fieri. iz nõ pfecte. t infallibiliter ab eis fiãt. Et silr signa sunt licet infallibiliter non significent

Ex his vero somnijs que non hmõi habent origines. sed dilationes vel tpib⁹. vel locis. vel magnitudinib⁹. vel hoꝝ q̃dem nihil. nõ tñ habentib⁹ in seipis ꝓncipia q̃ videt somniũ nisi p usum fiat ab accñte. tale vtiq̃z erit magis q vt dicit Democritus idola. et defluxiones casus. Quẽadmodũ em̃ cũ q̃s amouerit aquã vel aerẽ hoc aliũ mouit. t q̃escente illo accidit huiꝰ motum ꝓdire vsq̃z ad aliud. illo qđ mouit nõ ꝑsente. Sic nihil ꝓhibet motũ aliquẽ t sensum pertingere ad animas somniãtes a q̃bus ille idola facit t defluxiones t q̃scunq̃z ꝓtingit ꝓtingentes magis sensibiles eẽ nocte. eo q p q̃ in die deferunt dissoluunt magis. Plus em̃ sine turbatione aer noctis eo q silẽtioꝛes sunt noctes t int coꝛpe facere sensum ꝓpter somnũ. Jdeo t paruos motus intrinsecꝰ sentire dormiẽtes magis q̃ vigilãtes. hi vero motus phantasmata faciunt ex q̃bus ꝓuident futura de hmõi

¶ In tercio t vltimo capło ostendit qũo fiat diuinatio p somnia ab extrinseca causa dependẽtia. Et diuidit in tres ꝑtes. In ꝓma ostẽdit qũo sint q̃dam somnia ab extrinseca cã dependentia. In scđa ondit in q̃b⁹ maxie hec somnia locũ habeãt. In tercia declarat q̃s sit bonus somnioꝝ intꝛpres. Scđm ibi (Et iõ accidit.) Tercũ ibi (Artificiosissimus ãt est iudex) Quantũ ad ꝓmũ in effectu vult hãc cõclusionẽ. q ex his dictis somnijs sunt q̃dã q̃ nõ hñt causam in nobis neq̃z signa sunt alicuius in nobis. sed dilationes seu distãtie magne tẽpoꝝ vel locoꝝ inter somnũ antẽ t euentũ somnioꝝ taliũ intermediant. vel si nulla intermediet distãtia tñ somnia nõ habent ꝓmã originẽ in somniãte nisi p accñs ex accñtali t casuali incursu. ex quib⁹ nõ cõtingit artificialiter fieri diuinatiõem. Et hec quidẽ somnia fiũt a ptãte celestiũ coꝛpoꝝ q̃dãmodo sicut ꝺt Democritus q̃ posuit a celestib⁹ coꝛpib⁹ idola esse defluẽtia. Et ideo hec somnia magis sensibilia sunt de nocte q̃z in die. Prima huius ꝛclusionis partez ꝓbat p sile. Quẽadmodũ em̃ fit in motu locali violẽto cũ aliq̃d ꝓmũ mouerit aquã vel aerẽ p quos fit motus localis ꝓiectoꝝ. ꝓmũ mouẽs imꝑmit virtutẽ sue ꝓpinqori ꝑti medĩ t illa ps alteri donec tandẽ virtus mouendi deficiat in parte tm̃ mota. etiã cessante ꝓmo mouẽte a motu Sic nihil ꝓhibet motũ aliquẽ sensibili apprehẽsione ad sensuz ꝓtingere. t ad animas. p coꝛpa somniantiũ ab illis mortuis seu a coꝛpib⁹ celestibus ordine quodaz. a quib⁹ ꝺt Democritus fieri idola t defluxiones. Scđam ꝑtem ꝓbat dupliciter. Primo ex ꝑte medĩ p qđ. scđo ex ꝑte percipientis. Primo ex ꝑte medĩ sic ꝓbat. Quia in die dissoluũt et impediũt ꝓceptio istoꝝ. Jter em̃ noctis plus sine turbatõe est q̃ diei. t silentioꝛes sunt noctes q̃z dies Secũdo ex ꝑte ꝓcipientis sic. Quia in nocte plerũq̃ est somnus quo sensus exteriozes ligant q̃b⁹ q̃escentib⁹ melius t facilꝰ intrinsecꝰ ꝓcipiũt phãtasmatũ qui motꝰ q̃ facũt phãtasmata somnialia ex quib⁹ futura ꝓuidẽtur.

Et ideo accidit hec passio q̃buslibet et non prudẽtissimis. Jn die em̃ vtiq̃z fierẽt t sapientib⁹ si deus esset mittẽs. Sic aũt verisile quoslibet ꝓuidere. nã intelligentia hoꝝ nõ est curis affecta sed tanq̃z deserta t vacua ab omnibus et mota ꝑm mouens ducitur

¶ In hac secũda ꝑte ostendit q̃bus hec somnia accidũt que ab extrinseco dependẽt. scz ex potestate t virtute extrinseci cõtinentis celi. Et diuidit in duas ꝑticulas. In ꝓma ostendit in generali q̃bus cõueniant. secũdo in speciali t que eis cõueniant. Scđa ibi (Et q̃ q̃dam) Quã/tum ad ꝓmã ꝑticulã vult hanc conclusionẽ. q somnia q

De diuinatione que fit per somnia

a causa dependēt extrinseca z ex ꝯbus cōtingit fieri diui
natōem nō accidit ꝯbuslibet. Quā sic probat. Quia non
accidūt prudentissimis. sed illis qui nō multis curis esse
cti sunt. ergo accidunt oīnibus. Aūs ꝓ prima pte ꝓbat
sic. Quia si somnia talia cōuenirent sapientissimis tunc ac
ciderent sapientibus vtiq; in die. Si em deus ad regimē
vite immitteret talia somnia cū pro certo sciamus deum
esse in operibꝫ suis ordinatissimū faceret istam immissio
nem somniorꝫ eo tpe quo ad maiorem ꝓueniret vtilita
tem reginūis. scz in die. A deo ergo nō immittunt sapiē
tibus. etiā nec in nocte. q; nocte z die q̄dāmodo occupā
tur circa honesta virtutū z sciaꝝ. Pro secūda parte pro
bat. Oīs taliū intelligentia non est affecta curis sicut ho
nestoꝝ z sapientū. sed curis deserta z vacua. z ideo facile
mobilis est a dictis defluxionibus celestis corporis. z sic
mota ducit z afficitur ab ipis. Sicut passio vt ira. Alb
tus afficiens aliquem facit passionatum querere simula
cra z imagines passioni ꝓportionatas. sic etiā hoc idez fa
ciunt celestis corporis defluxiones

Et q̄ q̄dam extatici ꝓuidēt. cā est qm̄ pro
ꝓij motus nō infestāt. sed longe ꝓiciunt. Ex
traneos g̃ maxie sentiūt. quosdā aūt recte som
niātes esse z notos de notis maxie ꝓuidere ac
cidit eo q; noti maxie p se inuicem solliciti sunt.
Quēadmodū ꝓcul entes maxime cognoscūt et
sentiūt sic z motus. Motioꝝ em motiones mo
tus sunt. Melācholici autem ꝓpter vehemē
tiā quēadmodū iacientes lōge bene ꝓiectāt z ꝓp
ter ꝓmutatōem cito habitum imaginantur ipsi
Quēadmodū em phyleidi poemata z q̄ furio
si sunt habita silia dicūt z intelligūt velutivene
rē et verem. et sic copulant ad id qō longe Am
plius aūt ꝓpter vehementiā non repellitur eo
rum motus ab alio motu

¶ Hic in secūda ꝓticula ostēdit ꝯbus cōueniāt hec som
nia determinate z diuersimode. Et vult in effectu hanc
conclusionē Q; extaticis z melancholicis z furiosis hec
somnia conueniunt. Primum ꝓbat. Quia extatici nō
habēt ꝓprios motus quib; occupātur. sed casu ferūtur lō
ge. z vagi. z instabiles. ergo maxime in somno impressio
nes somniales hmōi ꝓcipiunt. Et subdit p ꝯbus q̄ q̄daꝫ
tales vesani z extatici sic maxime somniant de suis notis
qualia eis accidunt vel euenūt. z hoc recte sicut res habz
esse. Noti em maxime solliciti sunt pro seinuicem z maxi
me se cognoscūt z sentiunt motus ab inuicē factos sibi p
passiōes spei timoris z amoꝝ. z h mō se hnt motus som
nia facientes. notoꝝ em motus magis' ꝓfundati sunt q̄ꝫ
extraneoꝝ. Que verba dupl'r intelligi possunt. Primo
vt dictū est q; isti magis somnia recipiūt ex influentia ce
lestium p metaphoras z similitudines proximoꝝ et no
toꝝ maxime distantiū q̄ꝫ alioꝝ. quia phantasmata hmōi
sunt eis plus familiaria. Secundo ex influentia celestiū
manifestāt nob̄ p somnia dispositio notoꝝ amicoꝝ vel inī
micoꝝ. Sedm ptz. quia melācholici fortiter impssiones
et motus imaginū suscipiūt. Et q; in habētibus symbo
lum facilioꝝ est trāsitus z metaphorica trāslatio. ideo ꝓ
ter multitudinē imaginum quas habēt z suscipiūt facile
fm influentiā celi somnia in eis fiūt. z per metaphoras
et longinquas similitudines bene cōiectant. Unde vici
nius est somnio quod imaginat̄ p rōem symboli sicut do
cent phileidi poemata. qui vt ōt Albertus ꝓmo poetriā
ordinauit z scripsit. Ars em poetica fm phiam hoc mo
do sup symbolū conscribit fabulas. z ideo dicitur cōposi
ta fabula ex miris. Tertiū patet. quia furiosi dicunt fu
tura adherentia per metaphorā illi scz quod imaginātur
Et ideo somniantes venerē intelligunt vernū tempus
propter similitudinē caloris z humoris lericiarū z ame
nitatū. Uenerea em talia important et per hunc modus
cōiectant futura seu id quod longe est ad interiora phan
tasmata que vident. vnde dicit Albertus q; furor omni
no non aufert rationē nec claudit oīno intellectū. sed re
linquit interuallum. Et subdit p ꝯbus q; in oīnibus his
qui sic nati sunt somnijs his affici hoc cōmune est q; non
repellitur motus eoꝝ ab aliquo alio motu qui fiat in ip
sis. Talibus enim vt diximus ꝓpijs motibus destituti
sunt qui sunt ex celesti corpore

Artificiosissimus aūt est iudex somniorꝫ qui
pt silitudines inspicere Recta em somnia iudi
care cuiuscz est Dico aūt silitudines qm̄ silia ac
cidūt phātasmata eis que in aquis sunt idolis
Sicut z ꝑus diximus Ibi vero si multus fiat
motus nō silis fit apparitio z idola veris. pmp
tus vero emphases iudicare erit vtiq; q̄ pt cito
inspicere z sentire dissipata z distorta idolorum
qm̄ est bois vel equi aut cuiuscunq;. z ibi itaq;
aliq̄d pt silr̄ somniū hoc. Motus em impe
dit rectū somniū. Quicq̄d q̄dem igit est somn9
et somniū z propter quam causam vtrunq; ho
rum sit. Amplius autez et de ea que in somnijs
est diuinatione dictum est

¶ In hac tercia parte ostendit philosophus quis sit bo
nus somniorꝫ interpres. Et in effectu vult hanc conclu
sionem. Artificiosissimus somniorꝫ iudex est et interpres
qui nouit similitudines inspicere referendo eas in res q̄ꝫ
rum sunt similitudines non solum in ꝓprias et perfec
tas sed imperfectas vel metaphoricas. Primuꝫ ꝓbat
Quia somnia recta iudicare que scilicet per oīnia similia
sunt his que eueniunt cuiuslibet est. etiam imperiti Sō
nia autem (que non sunt ꝓprie similitudines et perfec
te) inspicere z per ea iudicare artis est z habentis vsum
interpretandi. Secundū ꝓbat. quia phantasmata som
nialia similiter se habent in somno sicut imagines z idola
in aqua sicut prius diximus. In aqua autem si multus
fiat motus tunc idola non apparent simlia pfecte rebus
sed diuaricātur partes idolorꝫ per aque su perficiē. z par
tes imaginū seu idolorum confunduntur. z idola distorta
apparent. et iudex promptior ille erit qui recte huiusmo
di idola diuulsa et distorta conūngendo et cōponendo
potest sua seruata referre. dicēdo hoc est hominis. z hoc
est equi. et sic de alijs. Et quia simili facultate qua iudicā
tur in aquis motus idola. iudicātur somnia. eo q; motus
in somno impedit rectum somniū z clarā z debitaz som
nialiū phantasmatū apparitōem. igitur bonus interpres
somniorꝫ est qui bene nouit similitudines non solum pro
prias sz etiā impfectas ꝓfusas z metaphoricas inspicere

Epilogãdo ergo ex oĩbus hĩs cõcludit dicta in trib⁹ hĩs tractatibus dicens. Quid igitur sit somnus. z quid somniũ. z propter quã causam accidit vtrũq; z de diuinatione que fit per somniũ dictum est.

Incidũt dubia. Primũ

Vtrũ sit aliq̃ ars seu sc̃ia diuinãdi p somnia. ¶ Solo. est sc̃ia q̃dam z ars diuinãdi p somnia. sed non humana nisi debilissima. imꝑfecta. atq; difficilis. Primũ patz testimonio Socratis mgr̃i Platonis. Qui p somniũ instruxit platonẽ puerũ in discipulũ assumpsit. Ferk eĩ refert Albertus Socrates somniũ habuisse q̃ cuiusdã cygni pulcus ex altari ꝑm ritũ academicoꝝ ꝓsecrato volauerit z in ei⁹ gremio resederit z postea volatu pẽnis celuz tetigerit canore musico auditus hoĩm deoruq; mulcẽs. Et cũ hoc sonũ in academia in cuetu socioꝝ referret. ecce apparuit quidã Hermon noie. platonẽ puerũ offerẽs imbuendũ. quẽ cũ Socrates respexisz z ingeniũ eius tanq̃ ꝓphete ex exteriori facie ꝓspicatus fuisset. ad socios clamauit dicẽs z cõtestans Platonẽ puerũ illũ esse cygnuz q̃ sibi per somniũ visus fuerat in altari. cupidini deo academie ꝓsecratũ zc̃. Iste etiam Socrates sc̃iam diuinatõis in somnijs magnifice extollens ferk exclamasse. O viri athenienses z pbi ablit a me vt hãc nostrã quaz expti estis p somnia falsam dicã esse sc̃iam. Sed me hanc vt diuinã ignorare. z humanã me scire exiliter ꝓfiteor. Et vt verũ dicã h̃ solũ me scire arbitratus sum qz ignoro. eo q̃ sciam sanctoꝝ deoꝝ nondũ sum adeptus. Preterea idẽ ꝓfirmatur auctozitate phi qui hãc sciam nobis vteũq; tradidit supponẽs eam esse. Oĩ rõne sic ostendit. Est sc̃ia diuinãdi ex astris ꝑmis z ex astris sc̃dis. i. ex nubib⁹ zc̃. g̃ est sc̃ia diuinãdi p somnia. ꝓnũtia pz a sili. Sc̃m pz sez q̃ non sit humana nisi debilis z imꝑfecta. qz cuiusl̃bet vere sc̃ie humane due sunt ꝑcognitiones. Quaꝝ prima dr cognitio principioꝝ necessarioꝝ cõplexoꝝ. Alia vero est ꝑparatio in nobis vt dicunt arabes que est acceptio terminoꝝ. Principia eĩ cognoscimus inquantũ terminos simplices apprehendimus sensuũ ammistratione. Ad diuinationis q̃r sc̃iam nulla ꝑexistit talis ꝑcognitio in nob Immo quod plus est diuinatõis sc̃ia sicut nõ potest esse effectus demõstrationis. ita nec syllogismi dialectici. vt dicak sc̃ia diuinatiua p somnia opinio. p syllogismũ dialecticuz vel inductõem dialectic̃ genita. Nõ eĩ est aliq̃ via persuasionis ꝓbabilis q̃ si luna alterari videak alicui p somnũ q̃ ex hoc augmentuz sequak fortune. vel si sol videak eclipsari q̃ diffusio fame z potestatz deberat imꝑorari. Cũ eĩ omis ꝓbatio sit aut ex vlibus veris ex toto. vel in pluribus. sicut est hec ꝓpositio. Omis mater diligit filiũ. ad opinionẽ ꝑdicte diuinatõis neutro mõ possumus deuenire. tak eĩ eclipsis solis z lune mutatio nõ videk se habere vt vle vel ꝑticulare ad felicitatẽ vel infelicitatẽ. Si aũt dicatur q̃ metaphozice z p similitudinẽ accipiẽda st̃z. hoc est inconueniẽs Quia peccatũ est in ꝓblematib⁹ vocare plataniũ hoiem. z asinuz vas. Preterea. sc̃ia humana est a reb⁹ causata. sed ea de q̃bus fit diuinatio st̃z talia q̃ nõ ꝑnt habere spẽm in nobis. g̃ nõ cõtingit ꝑfectaz z veram esse in nobis diuinãdi sc̃iam vel etiã opinionẽ. sed solũ quandaz cõiecturalẽ suspitiõem. Secus est de sc̃ia alioꝝ sciłz dei et spirituũ. qm̃ sc̃ia taliuz potius est rez causa vel cause silis quantũ ad subam habitus sc̃ientifici q̃ est spes q̃ sit a reb⁹ causata. Terciũ pz. qz nullus vt dr Albꝰ adhuc apparuit q̃ de mõ diuinãdi p somnia sc̃ialiter satisfaceret studiosis. imo in hoc ipsoꝝ peripateticoꝝ ꝓba in tantũ variat q̃ fere a ꝓpria secta recedat afferẽtes documẽta ad ꝓpositum que sunt de schola z stoicoꝝ z epicuroꝝ. Haz q̃dam peripateticoꝝ attribuũt dijs immoztalib⁹ cũ platonicis et stoicis. Quidam hoc attribuũt substãtijs alijs q̃ sunt principia rerũ reb⁹ ipsis silla sicut epicuri. Et hoc ipm q̃ Aristoteles peripateticoꝝ ꝑnceps de diuinatõe dr imꝑfectum est. habẽs in se plurimas dubitatiões z breue q̃dem est. Dico aũt breue. qz carẽs ꝓbatione. parũ eĩ habens phie. videk quedaz narratio. nec spẽs somnioꝝ nec ꝓbatoꝝ somnioꝝ aliq̃d sentiẽdi in se cõtinens. Imꝑfectum vero est qm̃ licz sine magicis z astronomicis nõ possit ars interꝑtandi somnia ab aliq̃ adipisci. Tamen ex solis phꝰicis sufficiẽter sciri ꝑt ex q̃bus z qualib⁹ simulacr̃ cõsistit somniũ p q̃ dr deberet eẽ diuinatio. z hoc ab Aristotele nec a phoꝝ quoq; determinatum inuenik. Plurimas etiã hz dubitationes. qz incerta relinq̃tur taliũ somnioꝝ ratiõ. Nec etiã eius q̃ sez q̃ silitudines inspiciens est iudex somnioꝝ determinat modũ z cãm. Verũtamen hoc q̃ dr ꝑ hs plus appropinquat veritati q̃ q̃ dr añ vel post alijs de diuinatõne somnioꝝ scripsit cuius scripta ad nos deuenerũt. Porro si aliq̃s inspiciat q̃ de hoc aliqui phylosophyce loquẽtes dixerũt tantã inueniẽt diuersitatẽ q̃ ipsa diuersitas sermonũ difficultatẽ oñdit materie. Et cuz hoc dubietatẽ in hĩs que ab eis tradita sunt demõstrat. et cũ dubia dicant auctozes ex eoꝝ dictis doctrina habẽri nõ potest. Vñ Auicẽna Algazel z Abhamidiu non ꝑ oia inter se ꝓcordãt z sil̃ imꝓbank a rabbi moyse egypto. Si q̃s aũt Tullium legerit q̃ ad sc̃m libꝝ de natura deoꝝ. qui de diuinatione intitulak inuenier q̃ ille cuz nullo dictoꝝ ꝓcordat ꝓnominatoꝝ. Simil̃r etiam ptz de Socrate qui fidem magnam ponebat in diuinatõne somniorum afferens eã vnã de ꝓncipalib⁹ sc̃ientijs. Illi tñ cõcordat Plato sicut discipulus cũ magistro. Et totũ istũ intelligendũ est de somnijs q̃ ab extrinseco sunt in nobis et nõ de hĩs q̃ in nobis sunt causa ꝑ se vel signũ respectu futuroꝝ aut occultoꝝ euentuũ. qm̃ ꝑ talia somnia q̃ sunt cause ꝑ se vel signa ꝓbabilia in somniante ꝓtingit multa ꝓbabiliter occulta videre z intelligere. Hã sicut medicus ex tactu pulsus iudicat ꝓbabiliter de ꝓplexione z qualitate ei⁹. sic etiã bon⁹ somni interpres ex illis somnijs ꝓbabiliter ꝑt de occultis diuinãdo aliqua ꝑdicere. Et qz sc̃ia diuinandi p somnia est futuroꝝ ꝓtingentiuz. ideo nõ ꝑt diuinatio q̃ fit p talia somnia esse certa z infallibilis. z ideo etiã nec potest esse vera sc̃ia.

Secundum dubium est

Utr̃ sit sc̃ia diuinãdi p somnia speculatiua vel practica.

Pro solutõe Notãdũ q̃ ls speculatia z practica sc̃ia in h̃ ꝓueniãt. qz ꝑficiũt itellectũ In h̃ eĩ dr̃. qz ꝑtica ẽ ꝑfectiua itellect⁹ ꝑm q̃ dirigit volũtatẽ in ope. elicito eius vel ipato alteri⁹ ponẽ q̃z itellect⁹. sic̃ artes mechanice et sc̃ia moral q̃ ꝑficiũt itellectũ ꝑm q̃ dirigit volũtatẽ i actionib⁹ z factionib⁹. Dico alteri⁹ ponẽ q̃z itellect⁹. qz sc̃ia q̃ ꝑficit intellectũ ad actũ volũtatẽ; imꝑatũ z elicitũ ipi⁹ intellect⁹ q̃ sunt arguere. syllogisare. definire. cõponere. et diuidere zc̃. nõ ẽ dicẽda practica. ls speculatia. z h̃ saltem speculatiõe exercita. Speculatiua ꝓ ꝑficit intellectum ꝑm se z non in ordine ad voluntatis actum elicitum vel imꝑatum alterius potentie q̃z intellectus.

Quo modo reuelationes occultoruz fiant.

Practice eñ ꝓprie dicte sunt ille scie q̄ ꝓficiūt intellectū in ordine ad praxim. Praxis aut̄ ꝓprie dicta est opatio alterius potētie cū intellectus naturaliter intellectu posterioz. nata ꝓformiter elici rōni recte. Proprie inq̄ quia cōiter loquēdo de praxi praxis est opatio q̄ extēdit se ad opatōem speculatiuā sicut ad practicā Sed sic nobis de praxi nō est ꝑmo. Scōo notandū. q̄ noticia sensitiua sicut intellectualis duplex est scz speculatiua z practica. sz sensitiua speculatiua fit imaginatōe siue appēhensione similitudinis sensibilis q̄ nō inclinat appetitus. Practica vero est q̄ fit mediāte estimatiua q̄ inclinat appetitus sensitiuus. z ideo qz in somno nedū imaginatiua p similitudines sz z estimatiua p intentiones mouent. ideo ꝓ tāto somnia q̄dā sūt speculatiua. q̄dam practica. et p ꝓns somnialis cognitio.

¶ His ḡ sic suppositis rñdendū ad quesitū p ꝓhāc cōclusionem. Hec scia diuinandi ꝓprie nec speculatiua est nec practica. sed modū habet vtriusq̄. potius tñ speculatiua q̄ practica. Primū patet. quia speculatiuū z practicū ꝓprie diuidunt sciam realē humanā a reb⁹ causatā. Sed hec scia maxime quantū ad ea somnia que ab extra sunt nō est realis z humana. sed potius diuina vt testat Socrates ad athenienses appellans sciam diuinatōis somniorū diuinā. Et Aresto. ōt eam esse supra nostrā sciam. eo q̄ nō accipitur ex ꝑncipijs speculatiue vel practice sciētie Preterea. ipsa accipit sine medio ꝓbante vel inferēte cōclusionē. z ꝓter hoc nō est speculatiua. Accipit etiaz sine eligētia vel cōsiliatione. ideo non est practica saltē actiua De factiua nō ē dubiū. Scōm pz. qz hec q̄dāmō est ptim de opabilib⁹ z ptī de nō opabilib⁹. z cū scie secenk quēadmodū z res. iō ꝓ tāto ptī posset eē speculatiua z ptim practica. Tertiū patet. qz p hanc sciam nō ꝓficitur ꝓprie intellectus ꝑm q̄ dirigit in opere alterius potentie q̄ intellectus. Et iō simplr plus speculatiua q̄ practica. Et hoc q̄dem manifestū est de sciētia diuinādi p somnia que sunt signū vel causa p se in nobis. De ea aut̄ q̄ fit p phantasmata somnialia a foris immissa nō cōstat adeo euidēter. nihilominus etiā ipa vt sic est simplr formaliter et ꝓprie speculatiua. licet materialiter ꝑm q̄d et impropprie sit practica. Dicī notanter scia diuinādi p somnia. quia vt dictum est licet somnialis cognitio q̄q̄ est practica tñ q̄q̄ speculatiua tñ ꝑm diuersitatē sommoꝝ. tamen scia diuinādi p somnia simplr magis est speculatiua

Tertium dubium est

Quo differunt hec tria somnium visio z ꝓphetia. ¶ Solo. habēt se ex additione. Nam visio superaddit somnio. z propheria vtriq̄ scilz tam visioni q̄ somnio. Visio q̄dem in ꝓmis addit somnio. qz somnium solū locum hz in somno. Visio aut̄ locū etiam habet in vigilia. vñ visio fit quādo auerso z introrsum retracto spū sensitiuo z suspēsis sensibus ipis a sentiendi exercitio aliquid apparet. siue auersio hmōi fiat p somnium siue p alienatōez siue p syncopim Somnium aut̄ solum locuz habet in somno. Preterea differt secūdo. Quia somnium solū est phātasma vel phātastica apparitio. visio vero ꝑ esse vera apparitio. etiā cum illustratione intellectuali. Et huius visionis maxim⁹ vsus est in magicis. Magi eñ student incantationib⁹ sensus auertere. z p quasdaz res applicatas vel sumptas sensus claudere quo facto refluūt phātasmata sicut in somno p somnium. Prophetia vero nō soluz sic differt a somnio sed a visione. Quia visio aliq̄n est sine illustratōe intellectua li. ꝓphetia vero cum intellectuali illustratione. Scōo visio. ꝓprie est eoꝝ que in q̄sitione rationis haberi z cognosci possunt. Prophetia aut̄ eoꝝ occultoꝝ que inq̄sitione rōnis haberi nō possunt. Preterea tercio. visio est semp cū phātasmate. aliq̄n aliquod repñtante. aliq̄n non. ꝓphetia aliquo mō p modū raptus esse ꝑt sine phātasmate. prophetia inq̄ naturalis scz de qua sermo. q̄ est q̄dam habilitas nature vel habitus ex illustratione intellectus facta a suꝑioribus substātijs qua futura et occulta cognoscunt. Et ꝓterea dixerūt ꝓphi q̄ visio aliquod futurū prenūcians est casus a ꝓphetia factus seu immaturus fructus q̄ figurā z saporē aliquo mō veri fructus ostendit. sz nō simplr. Et silr somniū est casus visionis z ꝓphetie loquēdo de somnio quod aliq̄ futurū designat vel occultum. Hoc eñ somniū figurā ꝓphetie habet in ꝓstensione z quēdam saporē a longinq̄ in cōueniētia similitudinū et tñ in illo vsq̄ ad plenā z ꝑfectaz intellectus illustrationem nō peruenit. In hac aut̄ cōparatione minus cadit visio a prophetia q̄z somniū. Dicit notāter ꝓphetia naturalis de qua sermo que nō est eadē cum ea de qua loquunt theologi. sed illa de qua loquunt ꝓphi et astronomi.

Quartum dubium est.

Quare reuelaō occultoꝝ fit regulariter sub phantasmatuz similitudinib⁹ Soō. vndecūq̄ fiat reuelaō siue a deo siue substātijs separatis siue a stellis vel a cā que est in nobis. necesse est eā fieri sub phātasmatū similitudinib⁹. Cuius rō est. qa intellectus nr naturaliter ad phātasiaz quersus parum vel nihil intelligit nisi cū cōtinuo z rpe Licet eñ reuelatio a spūalib⁹ separatis substātijs ꝑm se nō fiat sub phātasmatū similitudinib⁹ seu imaginib⁹. sicut q̄n fit a ꝓtute celesti z corporea. tñ ex pte suscipiētis. reuelatōem hmōi sine phātasmatib⁹. nō aphendetis necesse est reuelatōem phātasmatibus sensibilib⁹ velari z ꝑfici. Etsi q̄q̄ cellula logistica opplet z obstruat p quā fit applicatio lumis intellectualis tunc remanet sola imaginatio sub imaginib⁹ z sensibilib⁹ formis. Dentiē ḡ Simonides poeta dicēs deū nob⁹ sciētiā hāc diuinatōnis inuidere. z ꝓterea eam simulacris z phātasmatib⁹ velare z deceptōe phātastica. nisi forte ꝑm poeticū modū fabulose dixit similitudinez eē inuidie in ꝑ q̄ velat hec reuelatio Quia vt ōt Plato a deo inuidia relegata est et tāto longius quanto est cunctis melioꝝ. imo bonitas p essentiā. quāto eñ aliquid melius tāto liberaliius z sine inuidia sue bonitatis plus cōmunicatiuū.

Quintum dubium est

Quare raro fit hmōi reuelaō p sensibiles imagines ꝓpas Szp metaphoꝝicas. cū tñ lucidi⁹ clari⁹ z ꝓpēdiosi⁹ sciret ex ꝓprijs q̄ metaphoꝝicis. ꝓpendium aut̄ eligit natura. eo q̄ nō abūdat sup fluis ¶ Soō. qz talia oīa de q̄b⁹ p cipue fit reuelaō sūt freq̄nt ꝓtigētia de futuro Hec aut̄ nō sūt in se aliq̄ fiāt. nec etiā hñt cām stantē z ordinantē. ꝓpt qd nec similitudine ꝓpria sue eētie nec similitudine cause fieri pñt in aīa. ꝓcipue cū oēs similitudines q̄ sūt in aīa fiūt p abstractōem a reb⁹. Ex quo ḡ non pñt fieri simulacra ꝓpria nec simulacra cā. ꝓ. maz. sequitur necārio q̄ reuelatōes de hmōi futuris ꝓtingētib⁹ (q̄z ꝓprie est reuelatio diuina tiua) fiāt p aliena simulacra. Et ꝑ influentiā aliquā superiorē q̄ est cā valde remota ab effectu cōtingēti futuro Cuius est cā. qz p hoc q̄ influentia talis tāgit aiam nō ꝑt facile fieri ꝓpria similitudo effectus cōtingētis futuri. oꝝtet

ḡ fieri sub silitudine metaphozica ꝛ aliena. Et istō intelligendū ē ꝑcipue de reuelatōe q̄ fit ꝑ somnia q̄ nō habēt signa neq causas in nobis Sz ꝯ arguit Influetia est cā reuelatōis. ḡ sub motu ꝛ silitudine illius ꝓpria. ꝓtingit videri posse ꝓtingentē effectū futurū. sub eadē em silitudine cognoscit cā ꝛ effectū. Solō Influentia illa siue ab intelligētia facta sit siue a stellis. cōis est valde ꝛ indeterminata ꝛ hz determinari a ꝓticularib⁹ ꝑ naturā ꝑticulare. vel ex ꝓposito. Et ideo in se non hz figurā neq colorē neq quantitatē. ꝛ ideo nō innotescit sicut est nisi intellectui q̄ in somno ꝑ accīs plerūq; ligatur. vt supra ostensum est. Quādo aūt ōr q̄ res ab aīa cognoscit silitudine sue cause. Hoc intelligendū est de silitudine cause ꝓprie cum effectu ꝓuertibilis. siue accipiat res ꝑ essentialia siue ꝑ cōmunia q̄ sunt signa ꝓbabilitatē facientia. siue etiam accipiant nō in causa. sed in seipa. ꝓtingēs āt futurū nullo hoꝝ modoꝝ accipi ꝑt saltem loquendo de ꝓtingenti ad vtrūlibet qđ nō est plus determinatum ꝑ vna ꝑte ꝓtradictōis q̄ ꝑ alia Sz ꝓtra Talis influētia cā cōmunis ē ꝛ remota potius intellectualis q̄ sensibilis vel imaginabilis. Et potius vtis q̄ ꝑticularis. ḡ ipa nō ꝑt apprehendere aīam sensibilē ꝛ eā afficere simulacro alieno sensibili Solō Licet influentia nō sit figuralis nec quātitatē nec sensibilē qualitatē habens. tñ ex hoc q̄ effluit in lumine motu celesti. motiua est corpis ꝛ aie vegetabilis ꝛ sensibilis. Motus aūt talis nō efficit in aīa sensibili ꝛ corpe ſm potestatē recipientis aie sensibilis ꝛ corpis. Et ideo illa influentia sic afficiens animaz sensibilē est ei loco passionis inclinantis ad hoc vel ad ꝫ Cum aūt sic informata ꝛ affectata fuerit tunc ipa ꝑ imaginatōem parat ꝛ fingit simulacra q̄bus hoc vel illud repsentet. ꝛ cū nō hz ꝓpria nec habere ꝑt. ꝑparat aliena q̄rum metaphozis hoc ꝓnunciet. ꝑ oēm eundē modū q̄ timens imaginat terribilia ꝛ amans ꝓcupiscibilia. ꝛ esuriens simulacra ciboꝝ. Forma em celestis ex influentia afficiens agit in animam ꝓceptibiliter q̄ aīa vacat a tumultu sensuū. ꝛ q̄ q̄etuz est mediū ꝑ qđ ꝓuenit ad animam quā tangit ꝛ tunc facit in anima q̄ solet facere dicte passiones. Circa qđ notandū Q̄ licz sic aīa afficiat ab influentia celesti ꝛ a forma celestis ordinis in moduz passionis. ꝛ ꝑ ꝓns sic imaginatiua. phantasmata paret metaphozica. ꝓtingit tñ cellula logistica nō exīte clausa intellectū ex ꝓnti ab influentia exteriori affici silitudine intellectuali ꝓpria vel aliena seu metaphozica. Nam q̄n cellula est aliqualiter soluta. sed nō ꝑfecte tunc illustratōne luminis intellectualis ꝓtingit intellectū affici silitudine nō ꝓpria. sed q̄n cellula logistica simplr est soluta tūc irradiatōne luminis intellectualis intellectus abstrahit formas ꝛ spēs ꝓprias ꝛ eas ordinat sub ꝓprio ꝛ ꝑfecto ꝓceptu rōnis quo ōr hoc vel illud esse futurum. quando aūt in toto est ligata logistica cellula. ꝛ ꝑ ꝓsequēs aīa intellectualis tunc ꝓ certo nō ꝑt nisi in alienis phtasmatib⁹ ꝑ modū q̄ dict⁹ ē a forma celesti affici vl̄ immutari.

Sextum dubium est

An somnia semp fiant sub silitudinib⁹ metaphozicis

Solutio distinguēdū est. Quia somnia que in nobis se habent vt causa. vel signum. fiunt regulariter sub silitudinibus ꝓpriis. Ea aūt que a foris in nobis sunt ab influentia. moti a spiritualib⁹ motoribus sc̄z ab intelligentijs vel deo. regulariter fiunt sub metaphoza vel silitudine aliqua aliena. ꝛ hoc in imaginatione. qr in intellectu vt dictū est ꝑ abstractōem potest fieri silitudo ꝓpria. quādo cellula logistica deoccupatur. ꝛ dissoluit a fumali euaporatione. Dico regulariter seu cōiter Quia aliquādo et pauci habētes optimā cōplexionē ꝛ clarissimā dispositionem virium possunt ex affectōe qua corporalit afficiūtur a virtute celesti imaginari ꝓprias imagines rerum vt inferius patebit de gradibus quib⁹ ꝓtingit auersum a sensibilibus a forma celestis ordinis moueri. Si aūt ponamus nos moueri immediate a deo vel ab intelligentijs seu angelis sine medio corpoꝝ celestiū de quo inferius latius dicet. vtiq; possunt somnia fieri diuinatiua sub ꝓprijs silitudinibus ꝛ nō metaphozicis. Possunt em spūs tam boni q̄ mali in nobis cōpositōem imaginū facere diuersam. ꝛ ſm hoc possunt nobis res saltē visibiles manifestare sub ꝓprijs suis similitudinibus

Septimū dubium est.

Quomō in somnijs vnū ꝓtrarioꝝ q̄nq; interpretat ꝑ reliquū ¶ Solō. nō solum somnia fiūt per silitudines metaphozicas. sed aquādo fiūt. licet raro. ꝑ silitudines ꝓprias ꝑfectas. ꝛ aliq̄n ꝑ impfectas. Immo q̄ plus est ꝑ ꝓria et ꝑ q̄libet opposita. Qm nō solū silitudo ꝓpria manifestat id cuius est. sed metaphoza ꝛ vnū oppositoꝝ natū est manifestare reliquū. ꝛ maxime vnū relatiuoꝝ manifestat reliquū. Somnia aūt q̄ in nobis st̄ ab intelligētia mediante influentia ꝛ virtute celi. sequunt affectionem corporis somniātis a corpore celesti. sicut somnia sequūtur corpus vna passione vel alia passionatū. Ad talem em affectionem imaginatio formal imagines iuxta dispositionē suaz ſm q̄ imago vnius rei est nob notioꝝ Sicut ḡ docēs aliquem ostendit aliquid per simile per metaphozā. ꝛ opositum contrariū. per relatiua ꝛc. Ita contingit ex hac passione vnde sequūtur imagines diuerse fieri diuersimode somnia ſm q̄ in quibusdam imaginibus et simulacris promptiores sum⁹ q̄ in alijs. Et sic artifices singuli sub metaphozis suozum instrumentoꝝ et suozum officioꝝ somniant futura. Sicut patz de duobus ministris Pharaonis. scilicet pincerna ꝛ magistro pistoꝝ. Quoꝝ vnus sc̄z pincerna vidit in similitudine vitis calicis ꝛ vini ꝓfagium eius quod sibi fuit futurū. ꝛ magister pistoꝝ in canistris farine. ꝛ oīnibus generib⁹ panū qui fiūt arte pistoria vidit hoc qđ sibi fuerat futurū. Circa cōsueta em aīa plus afficit q̄ circa alia. ꝛ ita imissio somniat a superioribus in talib⁹ plus recipit. Et qr q̄nq; vnū ꝺrioꝝ est nob notius altero. ꝛ ꝓmptioꝝ vnius imago q̄ alteri⁹. nō sic vnū ꝺrioꝝ in sonijs q̄nq; apprehendit ꝑ reliquū. ꝛ deoꝝquet se phātasia de vno in alterū. Et sic si aliqui videat q̄ debeat mori. interpretatio fieri ꝑt de ꝓlongatōe vite. vt ōr phus

Octauum dubium est.

Utrum ꝑ somnia q̄ apparent in fine somni sint certioza diuinādi principia. ¶ Solutio. sic. vt ōr Auicenna. Cuius ratio est. qr tūc motus humoꝝ sunt finiti. nec imaginatiua tunc impedita ē ꝑ corpus. nec ꝑ alios actus aie. nec sunt cōfusi motus simulacroꝝ In vigilia aūt exteriores motus sensus ꝛ corpoꝝ imaginatiuā impediunt

Nonum dubium est.

Utruz quelibet somnia equaliter sint diuinādi principia.

An oīa sōnia sint equaliter diuinādi pncipia

¶ Solo. nō. vt dr Albertus in libro de hoīe. Nam sunt quedā somnia q̄ sunt phātalmata t somnia solū. non habentia significatōem. q̄ solū sunt motus simulacroz. Alia aūt sunt significatiua. Et hoc sub triplici relatōe seu habitudine. cause scz. signi. t incursus accītalis. Cuius rō est. qz id qō ex somnijs cognoscīt aut pgnoscitur ex pncijs vel ex cōibz. Si ex pncijs tūc p causam hz cognosci. Si ex cōibus hoc ptingit dupl'r scz p cōia. pncia. t remota. Si p pncia tunc cognoscīt ex signis. qz pncia accītia sunt signa. Si vero p remota tunc cognoscīt p incursum accidētalē. Si p̄o cognoscat p cām. vel q̄ p cām ex pte corporis vel aie. Ex pte corpis q̄dem sicut somnia q̄ sequunt naturā cōplexionis. Sicut cholerici somniāt se frequenter ardere. phlegmatici natare t submergi in aquis. Melā cholici obscura t nigra somniāt se videre Silr talia sunt somnia q̄ sequunt naturas ab̄z. Od em̄ cōplexio facit p naturā. hoc cibz facit ex accītē Similia quoq; sīt somnia sequētia naturas infirmitatū. Causa vero ex pte aie duplex est scz ex pte scibiliū t ex pte opabiliū. Et pte scibiliū q̄n insitio fit aliquoz in vigilia tūc repītat motus ille frequēter in somno p somnia. t in eis manifestant futura scibilia. Ex parte opabiliū vero q̄n dispositio aliquoz operabiliū pcedit in vigilia. tūc em̄ motus eiusdē dispositionis in somno p somniū pcedit futurā operationez Signū vero est triplex. in celo. in elemētis. t in somniante. In celo q̄dem sicut stella mouet ad aliq̄d cuius motus exiguus exīs in vigilia nō pcipitur. sz in somno manifestat̄ fm q̄ cōiter dicūt phi q̄ aliud significāt somnia in plenilunio. t aliud in sole. t aliud in nouilunio. In elementis sunt signa q̄n elemēta disponunt ad serenitatē vl pluuiā vel ventos vel aliquod hmōi. Cum em̄ illa dispositio est parua in elemētis. nō sentitur in vigilia sed pcipitur in somno p somniū. fm q̄ aliquis somniās pisces. suspicat futurā pluuiā. t fm q̄ aliq̄s somniat pisces mori suspicat futurā serenitatē. Signa vero ex parte somniantis sunt dispōnes somnij nō parue que nō nisi in somno sentiunt. Sicut aliquis somniās ignem. suspicatur futurā irā Et somniās videre os putridum interpītatur impositionem falsi criminis. eo q̄ talium dispōnes mouerunt somniantes ex parte corpis vl ex parte aīme vt memoria iniurie vel aliq̄s debilis accensus sanguinis circa coz vl suspicatio alicuius crimis. vel factū aliquod cuius motus accipitur vt signū. Incursus autez accidētalis est de his que p̄ocul sunt tempore vel loco. t quoz̄ noticia videtur supza nostram pzudentiā. sicut de nauili bello futuro vel de regnis subuertendis. vel de toto statu mundi futuro. sicut in somnio Nabugodonosoz. Et noticia somnioz hmōi non fit sine reuelatione. Et hec dicta sunt de somnijs que habēt se in nobis vt causa p se vel p accidēs vel vt signū. t non de his que ab extra in nobis fiunt.

Sed cōtra arguitur. Primo sic Nullū somniū potest esse causa alicuius futuri. quia somniū est simulacruz seu motus simulacri in aīma. ergo ꝛc. Maioz pt̄z. quia spēs rerū in anima non sunt rez cause. sed potius a rebz causate. Solo Alber. simulacrū in aīa non dr cā rei cognite q̄si eā pducat. sed p tanto dr causa. qz est simulacrū cāe Et q̄nq; est simulacrū cāe efficientis. q̄nq; formalis. q̄ndoq; finalis. t q̄nq; materialis. Potest nihilominus somniuz dici causa p tanto vt supza dictum est in expōne textus. Inquantū somnia in nobis preparant t disponunt nos et inclinant ex cōsequēti ad agendū talia vel talia Secundo arguitur. q̄ somniū non p̄t esse signū. quia si esset signum cōtingeret ex somnio syllogisare aliquod futuruz vel pbabiliter vel apparenter. eo q̄ hoc fit ex signis Sed hoc non est possibile per somnia fieri. Nō enim sequitur probabiliter nec; apparenter pbabiliter. Iste somniat pisces. ergo pluet. Ad quod dicendū. q̄ signoz quedam sunt pinquioza. t quedam remotioza. et quedam accepta ex parte rerum. t illa sunt ratio inferendi signatū apparenter tm̄ vel etiam existēter t pbabiliter. Quedā aut̄ sunt que accipiunt fm metaphoricas proprietates. Et per illas non potest inferri probabiliter nec; apparenter. Dicit em̄ phus. Non contingit determinari problema ad eos qui extraneis nominibus res appellant. transgredium em̄ positam loquutionē. t talia sunt signa somnialia. Et dicit Algazel q̄ somniuz est scientia accepta sine medio. quia non accipit cum medio locali dialectico. habens se sicut terminus inferens respectu illati fm habitudinem alicuius loci dialectici. nec est cum medio syllogistico seu demonstratiuo. imo nec sophistico. Tercio arguitur. q̄ non potest esse causa p accidens. quia vt sic nec habet virtutē repsentandi id quod futurū est. Solutio. ordinario somnia ad id quod futurū vel occultū est per accidens non notificat sine reuelatione vt dictum est. Et licet de quo somniū est sit contingens. non tamē omnino ad vtrūlibet. imo p ordinatōem substantiaz separatarz et aliorz. q̄dammō ad alterā contradictionis partē fit declinatio. t p tanto ex eo potest fieri pronosticatio

Decimum dubium est

Utrum equalis sit dispositio hominū ad interpretationem somniorz ad visiones t pphetias naturales ¶ Solutio. non. vt dicit Albertus in ꝓmento. Sed inuenitur quo ad huiusmodi in hominibus triplex diuersitas naturalis Nam primo q̄dem inueniunt in quibus intellectus est multū clarus. et anima maxime accedens ad similitudinem substantiaz separatarz. Et cum intelligentia mouens celum sit plena formis explicabilibus per motum celi. cum radij et figura radiorum tangunt organa et anime partem inferiorem. tunc accipit lumen intelligētie sic practice diffusuz t vectum per celum vsq; ad corpus ab intellectu fm modū sibi possibilem. t accipitur clarū valde. Et ideo homines tales optime nati ad altissimas scientias que sapiētie vocātur dispositi sunt. t propter hoc moyses egyptius tales vocauit sapientes. Sunt secundo alij optimū habētes organū phantasie t imaginatōis in qualitate. quantitate. complexione. positione. situ. et figura et alijs omnibus dispositus que exigunt ad imaginatiue virtutis organi bonitatem. t horum imaginatiua excellenter est cōpositiua imaginū verarum et metaphoricaz et perfecti sunt metaphoris fm nature habilitatem. Et nisi eis assit lumen intelligentie multiplicit̄ rationem adiuuantis in phātasmatibus propter imaginationis nobilitatem t multiplicitatē imaginum confundunt saphisticis veras sapientias. t innitūtur probabilibus. et talia eis placent. Abundantes etiam sunt in rhetoricis et ciuilibus que omnia probabilitatem in imaginationibus habent. Et tales fuerunt Eraclitus et sui sequaces. Sunt autem tercio alij optimā dispositionem in vtrisq; habentes. scilicet tam in intellectu q̄m in imaginationis organo qui valde bona t ordinata habent simulacra et preparantur semper ad certos et veros intellectus. et illi sunt de habilitate nature somniantes t pre

alijs visiones habẽtes ⁊ nonnunq̃ pclarissimas pnũcian/
do pphetias. Et hoc supposito q̃ aliũde sc̃z passionib̃ nõ
impediant. Timor enĩ ⁊ cõcupiscẽtia venereor. sollicitu/
dines q̃z rer. ptaliũ ⁊ varior. gaudior. dissolutiões ⁊ tri
sticie ad se trahũt aiam ⁊ turbãt imaginatiuã seu interio
res vires ne moueri possint ab intelligẽtia mouẽte celi
vel ab alia cã. Propter qõ multi sapiẽtes dixerũt vt nar
rat Moyses egyptus. q̃ tpe pcupiscentie. tristicie. ⁊ ti/
moris pphete nõ pphetizant neq̃ verũ dicũt. Oportet g̃
eos q̃ hmõi sc̃z de q̃bus supr̃ p studiũ longũ honestos mo
res ponere ⁊ p ordinatõem affectuũ aiam ab exteriori/
bus ad interioza reuocare. ⁊ claudere vias ne tumultus
exterior. sensibiliũ sensus q̃ sc̃z via ad animã extrahat ad
exterioza. Qõ si multo tpe factũ fuerit ita q̃ iam euanue
rint illa phãtasmata accepta p sensus ⁊ passiones animã
ptrahẽtes ad alia. tũc diuinatio certior erit Et hec est cã
q̃ Hermes ⁊ alij q̃dam diuinationi studentes in antris
deserti latuerũt vt sic aia in eis sedẽs ⁊ quiescẽs ab omi p
turbatione moueret suauiter ⁊ clare a forma celestis ordi
nis. Vñ abutẽtes naturalib̃ suis. cura sollicitudis secu/
li ⁊ passionib̃ inqeti. ad somnior. interpr̃tationẽ. visiones
et prophetiam penitus sunt inutiles

Vndecimũ dubiũ est

Vtrum p impsſionẽ sepatar. subar. fiant somnia in nob
diuinatiua visiones ⁊ pphetie imediate. ¶ Pro solutiõe
notanduz q̃ in hac materia diuersi diuersimode opinati
sc̃z. Nam vt dr. Albtus in pmẽto Auicẽna et Algazel p
omia cõcordãtes dicũt aiam intellectualẽ non esse in cor
pore, sed potius illustrare in ipm suũ splendorez. Dicunt
enĩ q̃ intellectus ſiue aia intellectualis in hoie de natura
sit intelligẽtie agẽtis. ranq̃ pprius eius effectus. ⁊ ideo ẽ
sepatus ⁊ nõ imixtus corpi. Immo dicũt q̃ supr̃ torã na
turã hz influere suas frutes ⁊ opationes. pcipue tñ supr̃
corpus cũ quo incipit ipa aia intellectualis. q̃a circa ipm
suũ corpus plus afficit. Addũt etiã hi gradus esse in aia
intellectuali. Vñ dicũt quosdã hoies sortiri aimas altio
res ⁊ plus a mole materie seu corpis separatas ⁊ eleua/
tas. Nam q̃dam sc̃z habẽtes aias adeo sepatas q̃ p con/
gruitatẽ. superiorib̃ sepatis substãtijs pgruũt ⁊ ex illa con
gruentia impmũt sepate subẽ in eas lumẽ suũ ad reuela/
tionẽ ⁊ manifestatõem eor. q̃ disposita sc̃z fieri in vniuer/
so. Etiã sine medio corpe. Et tantũ exaltãt dicti phi no
bilitatẽ intellectus seu aiar. in q̃busdã hoibus q̃ dicunt
aiam quandã inueniri que p seipam omia scit. Et hoiem
hmõi dicũt quasi deũ incarnatũ quẽ dicũt pfectionẽ habe
re cognoscẽdi omia p seipm. In q̃busdam ponũt minorẽ
nobilitatẽ aie. ⁊ illos dicũt bene addiscere multaq̃ inue/
nire p se. sed non omia scire ex seipis. Sic q̃ dicũt talẽ esse
descensum donec inueniar aima que nihil pt scire nec ex se
nec ab alio. Et quia vt ipi dicũt aia nõ est immixta cor/
pori. ideo dicũt q̃ aia sit eleuata supr̃ naturã corpis sui et
naturã alior. corpor. Et q̃ omnis motor eleuatus supra
naturã agit in eã ⁊ murat eã sicut intelligẽtie mutant or
bem ⁊ naturã corpor. generabiliuz ⁊ corruptibiliũ. ideo
dicũt aias sic separas nõ soluz sua corpa. sed alior. corpa
mouere. ⁊ hmõi signũ dicũt esse fascinatõnem ⁊ virtutes
magicas in q̃bus vt asserũt aia vnius operar. in corpus
alterius. ⁊ impedit opatõem eius impmendo pprią Et
in hac virtute motiua ponũt silr. sicut in cognitõe nobili/
tatẽ maiorẽ vel minorẽ In tantũ enĩ posse aie aliq̃n dicũt
cõgruere intelligẽtie celesti q̃ mutabit materias sicut vo
luerit. ⁊ tunc facit hõ ille mirabilia. Et p gradus ab hoc
gradu est descẽsus iste donec inueniar hõ cuius aia pau/
car. ⁊ mimar. opationũ est. etiaz in pprio corpe. Isti g̃ dis/
cũt q̃ pphetia ⁊ somnia oñdentia futura sc̃z in aialib̃ ac/
tione intelligẽtiar. separar. in quar. aiar. corpib̃ organũ
imaginatõis optime est pplexionatũ ⁊ ppositũ. ⁊ mensu
ratũ. ⁊ vlter remotũ fm q̃ possibile est a nocumẽtis Di
cũt enĩ q̃ intelligentiar. lumẽ et splendor. mistrat aimab
fm ordinẽ. prime intelligẽtijs subiectis tanq̃ ipar. intel
ligentiar. instrumẽtis formas exemplares futuror. ⁊ occ/
cultor. effectuũ. Et hec est sentẽtia opinionũ Algazel in
fine phie sue ⁊ Auicẽne in pncipio sue phie in q̃bus loc̃
isti duo loquunt de pphetijs ⁊ pphetis. Sed hec dicta in
quit Albtus. fabula videnr. Tum q̃ he aimar. gradua
les dze nõ pnt a corpe causari. vt manifestũ ẽ fm istos. p.
q̃ ponũt aias nõ esse formaliter in corpibus. nec habent
ex se. oportet g̃ q̃ sit ab intelligẽtijs. Intelligẽtie aũt queli
bet spẽ distinguunt. g̃ aie fm hos gradus specifice distin
guenr. qõ falsum est. vel res vnius ⁊ eiusdez spẽi causaret
a reb̃ diuersar. specir. qõ iterũ falsuz est. Quapropter di
xit Auerrois Cõmẽtator q̃ si inueniret hõ p se omia sci
ens ⁊ mouẽs celestia corpa ille esset equoce hõ nobiscuz
Tum q̃ falsum est animaz nõ esse formaliter in corpe vt
alibi ostẽdi habet. ⁊ p 2ns falsum est aiam imediate sine
medio sui corpis mouere corpus nõ pprium. Tum quia
supponit hec opinio aiam ab intelligẽtia pduci. sicut vnã
intelligentiar. ab alia pduci asserut. qõ falsum est. cum a
solo deo p creatõem pducat vt cognouit phs. Pzete
rea Cõmẽtator Auerrois Alphozabius ⁊ Isaac phus
israelita pbabilius aliter dixerũt. Dicũt enĩ aiam esse p
fectionẽ corpis. ⁊ ex dzña corpor. in bonitate vel malicia
cõplexionali esse dzñas aiar. fm nobilitatẽ ⁊ ignobilitatẽ
opationũ. Et has sic informãtes corpa dicũt cũ Auicen
na a lumĩe intelligentiar. separar. moueri ⁊ intellectuali
ter illustrari de diuersis scibilib̃. etiã de futuris cõtinge/
tibus ⁊ occultis p phãtasmata influxa imaginatiue. Et
quia forme nõ accipiunt fm potestatẽ dantis. sed recipiẽ
tis Jõ licet foza quã hz intelligẽtia sit vlis ⁊ intellectual
si suscipiat tñ ab aia intellectualiter magis determiate vt
imago sensibilis vel imaginabilis. Et de hoc dãt exẽplum
Quia sicut omes forme qs explicat motus celi sc̃z in ce/
lo vles. ⁊ tñ in elemẽtis recipiũtur determiate ⁊ materia
rei generabilis recipit eas pticulares. determiatas ad h
vel ad illud esse signatũ in reb̃ nature. sic silr. ab intelligẽ
tia p̃sidente orbi dicũt fieri impſſiones in aia ⁊ q̃dez vles
minus tñ vlr q̃ erant in intelligẽtia. ⁊ hec fit in imagina
tiua fm modũ sibi possibilẽ sub determiata q̃ntitate ⁊ fi
gura. Sed nec hoc dictuz videt pueniens. Tum q̃ fm
phm. aia nõ pt illustrari imediate ab intelligentia sed me
diãte corpe. Intelligẽtia enĩ plenifozmis formis practicz
quas explicat his inferioribus p motũ celi sicut p suum in/
strumentũ nõ agit in aiam nisi fm q̃ corpus cui aia con
iungit pius afficit passione redũdante in aiam ad appre
hensionẽ alicuius p virtutẽ apprehensiuã. imaginatiuã sc̃z
vel aliã. Tũ etiã. q̃ sepe nos scimus nos diuinare p mo/
tum astror. g̃ primus effluxus immediate nõ est ab intel/
ligentia. sed mediãte celo. Tum q̃ falsum supponit aiaz
nõ esse formã corpis. sed sepatã ⁊ sepatim subsistentẽ qõ
falsuz est. Jõ tercio alij. sc̃z Stoici dixerũt sc̃z Plato ⁊
Socrates pceptor eius sed ⁊ illius pceptor Dionysius
academie ponẽtes pcorditer animas a cõporibus stellis

Quid in nobis formas somniales efficiat

descendere ⁊ in se ordās nobilitatū ⁊ ignobilitatū habere ꝑm stellaꝝ ordām. Et ꝑm hoc habere ordās intellectus et imaginatōis. Et dicunt amplius hi dicti pha somnia ⁊ visiones ea a diis corporeis Prophetias ꝯo a diis incorporeis quos solo intellectu vix ꝯtemplant homines mortales. vt ot Apulei⁹ in libro de deo socratis. Et ot idem Apuleius q dogma sit platonis ee quasdā subas separatas in aere q mortaliū aiab⁹ ꝯcupiscentias ⁊ iras immittunt impmentes in eas formas quas volunt. Et forte iste sunt sube quas intellexit Orphe⁹ qñ dixit aere istū esse plenū diis. Sz hec opinio silr insufficiens est Tum qz aie nō sunt create in cōparib⁹ stellis ⁊ añ corpa creare. sz increando infundunt ⁊ infundēdo increant. vt dicit phus. de quo alibi latius videndum est. Tum scdo. qz nō videt rōnabile dictū q diis iusibiles ⁊ incorporei possint suas formas aiab⁹ immittere cū nulla sit cōio vel applicatio inter deos illos ⁊ aias. Silr nō videt rōnabile demones sensibiles formas aiab⁹ immittere. Nec ad h ad duxit pbatōem aliquā. Et sz Tulli⁹ ⁊ plurimi alij imo oes antiq asserant deos ⁊ hoc famosum ee ⁊ ex his fieri somnia ⁊ diuinatōes. tñ ot Albtus q phophice loquentes videmus q ex phycis pbari nulla mō possit ex hiusmodi diis somnia vel diuinatōes immitti. Istis g sic notatis rñdetur ad qsitū p hanc ꝯclusionē. Physice loquēdo ⁊ naturalr ꝑm mentē phi nō fiunt immissiones somnioꝝ. visionū. seu ꝓphetiaꝝ ab intelligētijs seu separatis subsatijs sine medio instrumētali celestz corpis Quā pbat Albt⁹ qrtuor rōnib⁹. Prima qm oīm generabiliū et corruptibiliū mot⁹ reducunt ad motū ordis. sicut ad cām q nō est motoris simplicis. sz poti⁹ ē motoris moventis seip̄m. ex motore ⁊ mobili vtcūq cōpositi. Quic qd āt ꝑtis est in tali motore nō pt ad locū generatoꝝ et corruptoꝝ venire nisi sit vehiculū qd vehat ip̄m sicut spūs corpore⁹ vehit virtutē aie ad totā materiā corpis q subiacet mouēri aie. Deterea scda. Nullibi in phia inuenit pbatū intelligentiā p se agere vel causare qm ip sum celū ad hoc datū ē ei vt sit eius instrumentū. oportz g q lumē radicale diuersimode figuratū aduehat nob oes virtutes ordis originaliter ab intelligētia emanantes. Deterea ponere demones in aere habitātes ad nos venire futura ostēdendo. oīno absurdū est. Sube em ille nō ponerent nisi vt ꝓncipia qdā generatoꝝ Manifestū āt ē virtutes celoꝝ cū actiuis ⁊ passiuis qlitatib⁹ elementoꝝ sufficienter generare oē qd ē generabile et corruptibile. Deterea sunt alie scie diuinatiue p̄ter diuinatōem somnioꝝ q oes innitunt motib⁹ astroꝝ. Et q bus ꝯcludit Albtus tāq phs philosophice loquēs q somnia hmōi nō sunt a diis vel a demonib⁹ sicut ꝯcordi ter quodām⁹ phi noiati triplicis secte dixerunt. sz a causis nature vel p accns eueniunt. Et sz ꝓpositū humanū vel voluntas sint cā p se opeꝝ humanoꝝ de qb⁹ etiā cōtingit haberi diuinatōem p somnia nihilomin⁹ ex celestium corpoꝝ influentia. hecipa dependēt. nō ꝑm necessitatē. sz ꝑm inclinatōem. Sicut em inclinat voluntatem passio ire vel ꝯcupiscentie ad volendū aliqd. qd cessante passione nequaq vult. Sic p oēm eundē modum trahit voluntatē vis celestis euecta ad nos. sz nō ita pcipiam⁹ esse nisi in somnijs qñ descim⁹ ab operib⁹ ⁊ passionibus alijs. Et tō somnia de hmōi actib⁹ humanis plerūq resoluuntur ad ꝑtes celoꝝ Noies em plerūq sequunt suas ꝯcupiscentias. Dicit notanter in ꝯclusione naturalr phophice loquendo: qz peripatetici naturalr loquētes de diuinatōib⁹ tractāt. put mere ex causis naturalib⁹ accidunt. Et ita numeꝝ subaꝝ separataꝝ sumebant ex numero mobiliū vel motuū aut astroꝝ. ita q nihil dicebat intelligentias vel separatas formas in hec inferiora opari nisi mediante suo legitimo instrumento qđ est celū. Si aūt loq̄mur de eis ꝑm veritatē simplr et ꝑm veritatē fidei q ponunt angeli boni administratorij spūs eoꝝ q capiunt hereditatē salutis ⁊ put sunt in exercitiū bonoꝝ deputati tunc vtiq aliter ꝺ̄m est. videlz somnia visiones ⁊ cetera hmōi maxime fieri ab ip̄is separatis substatijs. s. ab angelis bonis ⁊ malis. vt ot Augustin⁹ sup genesim ad lram. Et hoc forte nominati phi experientia poti⁹ q̄ rōne coacti dixerūt ab intelligentijs ⁊ subsatijs separatis fieri somnioꝝ ⁊c. īmissionē. ⁊ hoc ipfecte ⁊ cū multis falsitatib⁹ veritatē illā catholicā tāgentes ⁊ theologizantes. Nec hoc repugnat. Quia angeli boni vel mali p̄nt immittere noticiā hmōi multiplr. s. q̄ intelligibilē loquutionē ⁊ hoc in illis q̄ h̄nt intellectū adeptū. In alijs p loquutōem imaginariaz q̄ suo artificio occulto cōponunt diuersimode imagines vel etiā p modū prestigij Et silr p̄nt hoc ip̄m apprehēdendo ⁊ afficiendo corp⁹ hois sicut dictū ē de celo ⁊ ꝑtute influētie celestis. ad affectōez em hmōi. ipa ꝑtus imaginatiua imagines formaꝝ ⁊ diuersimode cōponit. Et si dicaꝝ formę reꝝ in eis sunt simplices ⁊ vles. Dexꝝ ē inqt Albertus. formę abstractōis q bus simplr intelligit ꝯtemplatiue. sz formę cōpōnis qb⁹ practice ip̄e separate sube intelligūt sunt determinatissime

Duodecimū dubiuz est.

Quō p corpa celestia formę somniales visiones vel phetie in nobis fiant. Solo Albti in cōmēto. Quia cū hō sit pcipue minor mund⁹ ⁊ totius mundi maioris imago ē ex motore intellectuali ⁊ mobili cōpositus. sicut mundus maior. Et qz minor mūdus sub maiori ē optz q totus mundus supior hoi tāq minori mundo influat ꝑtutes ⁊ formas practice mouētes. imo vnūq ordq hoīū inferioꝝ passiuoꝝ natū est moueri a supiori mūdo ⁊ in se suscipit virtutē ei⁹ ⁊ formā ꝑm ꝯditōem ⁊ capacitatem eius. Nec em forma sic defluens a mundo maiori in ea q̄ suscipiunt ip̄am efficacissima est ad mouendū. imo fortior q̄ qcūq passio ire vel desiderij ⁊c. In signū cui⁹ vbi ista forma seu virtus celestz a cōmixto ex elementz suscipitur statim qlitates elemētales nō opant in illo nisi sicut instrumēta ip̄i⁹ ⁊ natura ip̄a alterat ⁊ dirigit ad spēz in qua forma celestis ꝑma in actu pficit. ꝓpter qđ forma hmōi formalior est in mouēdo q̄ qlitates elementales. vel forme q̄ post fiunt in materia. Cū sz ip̄a celestis virtus seu forma simplex sit ⁊ vnica rō illapsa cōmixto operatur plures ꝑtutes ⁊ eas multiplicat ꝑm q necesse fuerit ad inducendā spēm. Et qñq terminant he ꝑtutes ⁊ forme ad formas pure naturales. qñq ad aias diuersorum graduū. Qū g forme sic celit⁹ euecte ad nra corpa tāgendo fortissime ipa afficiant. sz ꝓpter exteriora motuum tuorum sepe nō pcipiant ⁊pe vigilie. ō plerūq in somno multū sepe nō pcipiant ⁊pe vigilie. ō plerūq in somno sedato exteriori tumultu ad hmōi affectōnem a maiori mundo factā imaginatiua ꝑtus ad quā p redundantiā q̄uenit motus hmōi formę. imagines q̄rit ⁊ simulacra q bus explicat talis forma. Sicut imaginatiua in eo qui passionat⁹ est amore venereo q̄rit imagines nō solum in somno. sz in vigilia. Sic g forma ⁊ virtus celestis seu maioris mundi iniacens somnianti ⁊ mouēs ip̄m facit

vires corporis ⁊ aie sibi instrumentaliꝫ deseruire. sicut facit in materia quã mouet ad alteratõem ⁊ generatõem et iõ talib⁹ istrumẽtis multiplicanꝫ simulacra sicut i materia multiplicanꝫ ei multa supposita. Et tñ ẽ ꝙ somniũ fit multoꝝ factoꝝ ⁊ dictoꝝ in q̃b⁹ demõstraꝫ celestiꝫ forme explicatio. Cui⁹ exẽplũ est videre in forma artiꝫ qm̃ hec ẽ spes opis. ⁊ vbi ꝓcedit in materiã artificiatã multis vtiꝫ instrumẽtiꝫ ⁊ hec eadẽ mouẽs aiam artificis mouet ꝓtes ad imaginandũ figuras oĩm ꝓuenientiũ ad ad hoc vt in artificiatũ ꝓducaꝫ Potest ãt hec ipressio celestis forme adeo fortiꝫ eẽ vt nõ solũ faciat somnia. sz visiones in vigilia. ⁊ qõ plus est ꝓpter ꝓgruentiã illius q̃ afficitur facere potest ꝓphetiam

Decimũtertiũ dubiũ est

Utrꝫ aie hoĩm aliũde analogiã habeãt q̃ ex pte corpis

Et videt ꝙ nõ. qz si analogia eẽt aliunde tũc eẽt ex pte aie ꝑm se. Sz ꝫ nõ. qz ois diuersitas formalis videt implicare specificã diuersitatẽ Analogia ãt formaliaꝫ aiabus iplicat formalẽ diuersitatẽ Solo Hic diuersi diuersimode sentiũt. qz ꝓtermissis ⁊ suppositꝫ deꝫ opinionib⁹ ãtiq̃ꝝ ꝙboꝝ inꝰ modernos videt in hac materia altercatio. Nã q̃dã dicũt aias nullã hꝫe analogiã nisi ex pte corpis sicut btus Thomas ⁊ sui seq̃ces in ꝫ sequentes quõlibet opinionẽ Cõmentatoꝛis. Alĩ ꝙ vt Albꝰtus q̃ in ea pte videt fauere aliq̃liter opinioni Auicẽne ⁊ Algazelis ac etiã stoycoꝝ dicũt aias hꝫe analogiã ꝑm se aliũde q̃ ex pte corpis Que tãq̃ ꝓbabilioꝛ sic ꝓbari ꝑt Quia ôt articul⁹ q̃dã parisienꝫ dicere aiam christi ꝑm se nõ eẽ ꝑfectioꝛẽ aia altery hois erroꝛ. Ꝑterea Forma nõ ẽ ppꝛ materiã sz ecõuerso Forma em̃ ẽ finis materie. 2° phycoꝝ. q̃ ꝑtꝰ ẽ diuersitas corpis ex diuersitate aiaꝝ q̃ ecõuerso. Et hec opinio ꝙsona ẽ ei q̃ ponit angelos sub eadẽ spẽ multiplicari idiuidualiꝫ. ⁊ ꝑm gradꝰ indiuiduales analogiã q̃ndã hꝫe Sicut Alb⁹. ⁊ ꝓles aliꝫ q̃ loquunꝫ de angelis ꝓpter ciuilẽ ꝙstituit ordinatã multitudinẽ celestiꝫ milicie. Secꝰ si fiat sermo de itelligẽtijs q̃ꝝ q̃libet ab altera spẽ distinguiꝫ sicut ⁊ sphere celestes.

Ad rõem ꝺõm ꝙ diuersitas formaliꝫ duplex ẽ. s. absoluta ⁊ hec ẽ specifica. Alia ẽ ꝙ drãs finales ⁊ respectiuas q̃dãmõ ⁊ hec ꝑt eẽ idiuidualiꝫ ⁊ nõ specifica q̃lis ponit inter angelos ⁊ aias. Vel secõ aliꝫ ꝺõz ꝙ dr̃ãe pure forma les sunt specifice Aie ãt saltẽ inq̃ntũ itelligẽtie nõ distinguunꝫ differẽtijs extra corꝰ pure formalib⁹. sz q̃dãmõ materialib⁹. s. nõ ꝑ materiã. sz paliq̃d materie ꝓportionabile. q̃ mõ etiã itelligẽtie nũeraliꝫ distinguunꝫ ꝑ aliq̃d ꝓportionabile materie. ⁊ talis drã ẽ materialiꝫ sicut ea q̃ sumiꝫ ex pte materie ꝓprie dicte. sz nõ possit eẽ sensibiliꝫ per q̃ntitatẽ vel sensibile q̃litatẽ. Et q̃ patz ꝙ si ꝙsideret aia inq̃ntũ aia sic distinguiꝫ q̃ ad illũ essendi modũ nũeraliꝫ ex pte corpis. Inq̃ntũ ãt itelligẽtia distiguiꝫ nũeraliꝫ ꝑ suũ ꝓpriũ qõ ẽ. siue ꝑ ꝓportionabile materie qõ ꝫ cõe cũ substãtijs itellectualib⁹. Sr̃ãte q̃ eq̃litate corpis ꝑt eẽ ieq̃litas aiaꝝ. vñ stat aliquẽ hꝫe optimã corꝑale dispoẽz q̃ tñ itellectuali opatõi nõ sit idoneoꝛ vt declaratũ est

Decimũquartũ dubiũ ẽ

Qualis ẽ hec forma seu ꝓtus q̃ maioꝛ mũd⁹ sub eo ꝓtra ⁊ ꝑcipue minoꝛẽ mũdũ diuersimode afficit. Solo Hec forma seu ꝓtus ẽ forma ordinis. forma explicatõis celestiꝫ. ⁊ forma vlr agẽs. Dicit forma ordinis Quia cũ multa sint ordinata ad ꝫ q̃ fiat effectꝰ oĩa illa informat sicut ars iformat istrumẽta ⁊ materiã ad ꝓductõez effectus artificiaꝫ. Et ꝓpt̃ ꝫ ꝑ dictã forma ordinis oĩm a natura ꝓducibiliũ. Scõo ꝺõz forma explicatõis. Quia sic effluxa celestib⁹ ꝓtutib⁹ elemẽtoꝝ. ⁊ materie dispõnib⁹ explicanꝫ. qz sine illis nõ ꝑt ordinate effectũ ꝓficere Tercio ꝺõz vlr agens. Quia in toto ordine sue explicatõis ipa ẽ ꝓmũ agẽs in materia ⁊ alia. ꝓtute ipi⁹ agũt. eo q̃ ipsa ẽ ꝓtus formaliꝫ in materia q̃ formaꝫ oĩa ⁊ dirigit ad ꝫ vt ad formam agant.

Decimũquintũ dubiũ ẽ

An forma vlr agẽs ifallibiliꝫ ⁊ vniformiꝫ operetur Solo

Nõ q̃m̃ sz ex ei⁹ pte nõ sint difformitates ⁊ mutabilitates in opatõe. tñ bñ ex pte eoꝝ q̃ ab ipa mouenꝫ vltimo ⁊ finaliꝫ. vl̃. ꝓxime tãq̃ istrumẽta mouẽdi alia Quia cũ ꝓficiscaꝫ a corpib⁹ celestib⁹ ⁊ eoꝝ motoꝛib⁹ ꝑ motũ. lumẽ. et influentiã. in hec iferioꝛa. ꝑt ipa ꝙfortari et dispõe bona eã suscipientiũ ⁊ ex indispõne debilitari vt plus vt minus corꝑa moueat q̃ afficit. silr ⁊ aias. ꝓt̃ qõ ôt ptholome⁹ ꝙ celestiꝫ effectꝰ in dispõnib⁹ iuuaꝫ disponẽtib⁹ passibile subiectũ sicut iuuaꝫ semen terre aratõe ⁊ fimatõe. Et iõ dr̃ãter mouenꝫ hec iferioꝛa tali forma ꝓt̃ differentem suã dispõem. Cuicũq̃ ꝫ ꝫ ꝓuenit ꝙ corꝑ⁹ ⁊ aia habilitatẽ ⁊ dispõem hñt ad suscipiendũ forme ipressionez ad talẽ vel talẽ effectũ. talia cito ad ꝫmõi effectũ mouẽt sicut si q̃s cogitatõe occupeẽt vel passione aliq̃ afficiaꝫ circa ea ad q̃ celestiꝫ influẽtia mouet ⁊ iclinat. talis fortꝰ et clariꝰ mouet ⁊ efficaciꝰ a forma celesti euidẽtioꝛi somnio immo q̃ꝝ visione. Si tñ passione timoꝛe vel cogitatõe figurat plura simulacra q̃ꝝ ad q̃ mouet forma celestis tũc somniũ erit ꝓtim inane ⁊ silr visio ⁊ ꝓtim fcatiũ Patz q̃ illa forma celestiꝫ nõ afficiat necessitãdo. sz inclinando. Cui⁹ etiã ꝙfirmatio ẽ. qz forma illa cã remota ẽ. ad cui⁹ causalitatẽ appꝛopriandã plura requrunt in elementis ⁊ elemẽtaꝫ anteq̃ꝝ ad actũ vltimũ ꝓueniat. q̃ꝝ oĩm indispõe ꝑt effectꝰ finalis ipedirꝫ ⁊ potestas forme celestis ea pte finaliter euacuari. q̃ tñ verissime futurum fcat. qõ etiã absq̃ dubio euenisset si ꝙcausatiua cũ ipsa forma celi ꝙcurrissent Hinc dixit Ptholome⁹ in atletha q̃ stelle mouẽt ꝑ aliud ⁊ ꝑ accñs. ⁊ nõ de necessitate euenit id qõ mouet intellectꝰ ꝑ media. qz cũ media variabilia sunt. multiplr variaꝫ ꝓtus mouẽtis in illis. Et ꝓpter ꝫ ꝑcipit dictꝰ Ptholome⁹ q̃ diuinãs in astris nõ faciat nisi iudiciũ cõe. Appꝛopiaꝰ em̃ ẽ cõmixtiõis ⁊ materie ⁊ ꝓtutũ ꝓprie agẽtiũ ⁊ pariẽtiũ. q̃ stiꝫ i materia. q̃ ꝑ astra sciri nõ ꝑnt. sz ex pphycis rõnib⁹ rep̃. Et iõ etiã idẽ ꝑcipit q̃ iudex astroꝝ nõ sit iperitꝰ in pphycis. Vñ astrologia nõ hꝫ certitudinẽ. cũ phyca ptim sit. nõ solũ ex pte subiecti sicut astronomia. sz ex pte medij. Et ꝓterea ôt Albert⁹ q̃ frequent decipiunꝫ Astrologus Augur. Inter ꝓres visionũ. Et silr ois diuinãs Et subdit q̃ oẽ fere tale genꝰ hoĩm deceptionib⁹ gauꝺet. ⁊ paꝫ lrãti exñtes putant neccãriũ eẽ qõ ẽ ꝓtinges. ⁊ pnũciant tãq̃ absq̃ ipedimẽto futuꝝ aliq̃ꝺ. qõ cũ nõ eueniat faciũt scias vilescere in ꝙspectu hoĩm iperitoꝝ. cũ nõ sit defectꝰ in scientijs sz in abutentib⁹. Vñ Ptholome⁹ dixit nõ eẽ iudicãdũ ex astris nisi valde generaliꝫ ⁊ cũ prestatõe. illa scz q̃ stelle talia faciunt ꝑ aliud ⁊ ꝑ multa instrumenta q̃ ipedirꝫ possent. ☞ Arguit Forma ista etiã in se mouet sicut effectus celestiũ corꝑoꝝ variaꝫ ad motũ planetaꝝ ad

oras climatū. In signū cui⁹ i arte interp̄tatōis somniorū magi p̄cipiunt in diuersis oris et terris aliter et aliter interp̄tari somnia et p̄cipue ꝑm mansiones lune ꝓpter ei⁹ ꝓpinquatē sicut restant multe infirmitates. q̄propter videtur hec forma mutari. Solo Elex est variat. ꝫ variat regulariter et vniformiter et infallibiliter. m̄q̄ntū ad descendit forma hmōi ad ꝓpagine nature ꝑticularis generabilū variat fallibiliter et irregulariter. et nō regulariter. sicut forma celestis ordinis.

Decimūsextū dubiū est.

An citius et regularius moueat celestis forma homies vel bruta Et videt q̄ hoies. q⁹ somnia q̄ sunt ex virtute celestis forme solū iuenium in hoib⁹ Dicit em Auerrois q̄ alia animalia nō hūt nisi cōfuse somnios. Solo Citi⁹ et regulari⁹ afficiunt bruta animalia q̄ hoies. q⁹ plene sub dunt celesti influentie circa nulla ꝓpria sollicitudine occupant. et iō q̄si agunt a natura. Homo āt circa ꝓpria sollicitus nō p̄cipit mot⁹ q̄ sunt in ipo ꝑ virtute celestis forme ꝓpter fortiores alios. vñ etiā nō agit ab astris. sicut bruta animalia q̄ agunt a natura nisi forsan p accūs ab hoib⁹ circa bruta animalia opantib⁹ impediant. Et ꝓpter h̄ p̄cipitur in augurio q̄ taliū animalium motus et garritus attendant. q⁹ ꝑm ptholomeū sunt velut stelle sic de seu astra scōa. Ex q̄bus ꝓtingit circa ꝑticularia verioza fieri iudicia q̄ ex astris ꝑmis Ad obiectū dom. q̄ in brutis vti q̄ fiunt impressiones et phātasmatū mot⁹. ꝫ hmōi deficiunt a vera rōne somnij. Quia phātasmata in eis nō mouent ordinate sicut in hoib⁹. q⁹ ordinem hūt phātasmata hois ad explicatōem forme celestis ad actū et effectū p̄cedentis ꝑ virtute imaginatiua ex ꝑticipatōe rōis et intellectus. qualis cū nō sit in brutis. iō nō hūt bruta nisi cōfuse somnij hmōi. Et huius exemplū ē. Nā si grossus et stolid⁹ vehemēter aliq̄ sensibili afficiat nō poterit imagines adeo aptas p imaginatiuā imaginari illi affectōi ꝓsentaneas sicut is qui minus afficitur et subtilē habet et bonam imaginatiuam.

Decimūseptimū dubiū

Que requnt ad hoc q̄ aliqs facile valeat moueri a forma celestis ordinis Solo Duo ad hoc requnt. vt ex dictis Alberi in cōmēto haberi p̄t. Primū ē naturale. secundū voluntariū. Primū q̄ō requrit ē altitudo intellect⁹ agentis et bonitas imaginatōis phātasmata ministeria liter suministrātis. imo requrit etiā bonitas oim virtuz aie ap̄hensiuaz. q⁹ disponit ad quietatōnem vite intellectualis et ad p̄cipiendū nō solū ipressionē somnialē ꝫ intellectualē reuelatōem in visione et ꝓphetia. Scōo requrit tranquillitas vite q̄ē p virtutē q̄ aia sedēdo et desiderando fit p̄udens vñ sequēs ꝓcupiscētias et intrat⁹ p̄cul dubio nō quietet ad actum ꝓphetie. p̄cipue si multo tpe eis fuerit detentus q̄m ab eis mutabit ei⁹ cōplexio et p ꝓns imaginatōis organū et sic pdit nature habilitas ad ꝓphetandū et ad videndū. Si āt sic naturaliter dispositus bonitate intellect⁹ agēris et imaginatōis studuerit virtuti intellectiue et scientijs et a cura et sollicitudine seculi aiam suā liberauerit. et aliena curiose nō inuestigauerit. ꝫ porte se intra seipm recluserit. opamq̄ dederit scientijs altis in q̄b⁹ multū abstrahit intellect⁹. tūc absq̄ dubio de facili manifestabit tali pulcritudo celestis in oibus his q̄ ab ozbe effluunt ad regionē eoz q̄ generant et corrūpuntur. Et hoc est q̄ dixit sapiens Ptholomeus in disciplina ꝓuerbioz suoz. Excellentioz in hoib⁹ est q̄ nō curat in cui⁹ manib⁹ sit mūdus. excellētius eē et altiꝰ inter hoies est q̄ qs tale fastigiū intellect⁹ et imaginationis p̄ naturā ē adept⁹. et talis ad actū ꝓphetie poterit si curas abijciat et circa mūdana ꝓsus nihil cogiter gaudendo. vel tristando. vel timēdo. vel sperando. Ille em vere nō curat in cuius manu stat mund⁹. Et p hūc modū ꝓphetie ꝑmo surrexit ꝓpheria Socratis in academia Est āt aliud gen⁹ ꝓphetie extrēderis se tā ad visionē somniū q̄ ad ꝓphetiā ꝓprie dictā de qua theologi loquunt. sed ea ad p̄sens loqui impertinens est.

Decimūoctauū dubiū ē

Quot modis ꝓtingit aliquē auersum a sensib⁹ moueri a forma celestis ordinis Solo Vt refert Albtus in cōmēto. xiij. gradib⁹. Quoz septē ꝑmi ꝓcernūt dormientes. alij āt vigilātes. Primus et ipfectissim⁹ ē. q̄ manifestat se solū in q̄dā fiducia. q̄ hō ꝓcipit aliquā audaciam aliq̄d faciendi vel p̄dicēdi cū tñ desup nullā habeat cognitōem imaginatiuā vel intellectiuā. Cui⁹ cā ē. q⁹ cū forma celestis mouēdo ꝑmū trāgit corp⁹ mouet in ꝑmis virtutē motiuā et nō redūdat ꝑ virtutē ap̄hensiuā nisi ꝓplicite et ꝓfuse vt dicat hoi cor testari hoc futurū eē. Hic q̄ est ꝑmus et minim⁹ grad⁹ q̄ ꝑt⁹ celestis nos afficit frequēter fallens. eo q̄ aliqñ qs ꝓcipit audaciā ex aliis accūtib⁹ cōplexionis et tūc nō hz ordinē ad futura nec auxiliū hz q̄ le hz a forma celesti. Scōs grad⁹ ē q̄ affect⁹ forme celestis et mot⁹ q̄ afficit aia quenit ad ipam aiam ꝑm lucem indistinctā et ꝓfusam q̄ ex suis simulacris ꝓprijs determinari nō p̄t. ꝫ solū simulacris nō bñ repūtatiuis et valde incōuenientib⁹ q̄ vix p̄t aliqs interp̄tari. Sicut plato ait quendā somniasse q̄ morereꝰ et ei⁹ vita ꝓlongabatur Terci⁹ grad⁹ ē q̄ forma celestis afficit aiam adeo exp̄sse q̄ p metaphoras quenientes exponit. et hmōi ipressiones somniales somnia sunt q̄ sapientes interp̄tant et ad q̄ interp̄tāda ars in magicis scientijs inuēta ē. Quart⁹ gradus q̄ qs a celesti forma adhuc euidēti⁹ afficit. s. sub p̄pria rei similitudine imaginaria et nō extollit sup imaginationis actū. sicut accidit in somnio de q̄ narrat Tullius in 2° de natura eoz q̄ cū duo socij incaute hospitati fuissent. altero dormiēte vigilās recessit a dormiente quippiam negocij expletur⁹. et cū dormiret ille q̄ māserat apparuit socius petēs sibi auxiliū p̄stari alioq̄n iugulād⁹ eēt. Ille āt nō reputās rursus dormiuit et p oia eandem habuit visionē quā ꝑus. vñ sibi videbat q̄ a socio instantius rogaret alioquin iā statim eēt iugulādus. Sz nec hoc reputans tercio obdormiuit. cui tercio socius appārens cū q̄rela magna dixit se iā iugulatū et in crastino in plaustro fimi funere subiecto extra portā portādū et p̄ijciendū vt celari posset homicidiū rogās vt summo mane ad portā illā cū iudice ꝓgeret et de inīq̄ nece sua vltionem expeti faceret in eū q̄ tanti fuit minister sceler⁹ Surgens āt mane q̄ somnū viderat oīa inuenerat sicut in somnio viderat. Sille etiā refert Albt⁹ somniasse se fuisse sup̄ ripā fluminis in q̄ suspēsum sup aquā fabricatuz fuerat molendinū. Videbatur q̄ ei q̄ puer in aquā caderet et veniēs ad rotā molēdini dep̄mereꝰ et necareꝰ ibidem. Euigilās āt cū hoc socijs referret añ q̄ finita esset narratio nūciaꝰ adire mulier magno eiulatu nuncians h̄ idē p oia q⁹ sibi i somnijs videbaꝰ. cū tñ añ h̄ nec mater

nec pater fuissent de noticia Alberti. Quintus grad⁹ q̄ nō solū afficit phātasia dormientis sz videt aliqs assistere explanās qđ sub ꝑpria sillitudine exp̄sse ⁊ clare nō videtur sed in ꝓbis et figuris et ꝫ fit p illucenē intelligētie radiū licz nō à phātasmatū pmixtōe depuratū sicut frequētissi me fere oibus accidit hoibus. et ideo de ꝫ gradu nō est op⁹ exepla adducere inquit Albertus. Sext⁹ grad⁹ est qñ fit hmōi explanatio exp̄sse p modū docētis visiōis significatōez. ⁊ ꝫ gradus accidit soluz tūc qñ p certo intelligētia soluta est simplr. et p̄m quid solū ligata. Ita vide licz q̄ lucē sui luminis accipit tāq̄ a q̄dā alio docēte et ꝫ vocauerūt phi splēdorē intelligētie delup descēdētis ⁊ irradiātis in aias sōniātiū attribuētes figurā simulacroꝝ celestibꝫ corpib⁹ et splēdorē intellect⁹ ipi intelligētie mouēti qđ Albert⁹ loquēs p̄m opionē peripateticoꝝ nō approbat si dicat q̄ lumē intellectus intelligentie imediate veniat in aiam somniātis sine aliquo vehiculo corpali sed ingerēdo. licet p̄m peripateticos admitti possit venire lumē intelligētie ad intellectū nostrū mediāte forma celestis corpis. Cui⁹ simile ē de forma pulsus in hoie Spēs ei pulsus tāgit q̄dem corpus ⁊ tū ab anima sapientis pcipit in ea dispositio aie eius cui⁹ est pulsus ⁊ mot⁹ sue vite. Sic ḡ etiā in forma mouēte in sōnijs vel alijs visiōib⁹ ē forma copis celestis. ⁊ hec tāgit corp⁹ somniātis ⁊ tū in ea ē vis ⁊ lumē intellect⁹ agentis ex quo etiā illustrat ⁊ afficit mentem intelligentis et diffundit ipsam mentem intelligentis super significationē simulacrorum. Septimus grad⁹ q̄ in somno sōniāti vere et exp̄sse apparēt in telligētie sine simulacris. et tale videt fuisse sōniū Scipionis de colētib⁹ iusticias q̄ scz ad ethereas sedes recipiātur. Et huius somnij causa ē fulgor intellect⁹ agentis et splēdor q̄ sua irradiatiōe totā ad se trahit aiaz et auertit ab imaginū motu. intentio ātē aie qñ tota ad intellectū et excelleter ē in ipso tūc distrahitur a cōsideratione sensibilium in vigilia et a perceptione imaginuz in somno ita vt inueniat optimas demonstratōnes et apprehensiones intellectuales quas in vigilia inuenire non potest dum exterioribus sensibilibus vel imaginibus detinebatur. Et per hec genera somniorum a phis nam deorum esse probatur et precipue a stoicis et epicuris. Quia omnia huiusmodi somniorum genera scilicet quintum. sextum. et septimum. per numma in somnijs hominibus assistentia fieri arbitrabantur. In hoc tamen gradu inquit Albertus venit forma mouens a corpore sed potentior intellectus anime (qualem diximus superius esse sapientis animam) luce nimia intellectiua ex forma concipit veras intelligentias. et hoc est quod dicit Aristoteles q̄ in somno sunt aliquando vere intelligentie. Et huculsq̄ et non vltra procedit visio somnialis. Octauus gradus ē quo forma celestis adeo fortis est q̄ etiam in vigilia aliquez auersum tamen a sensibilibus et retrahentem sensus intra se. mouet et afficit in simulacris obscuris Et iste gradus correspondet secundo superius dicto sed in hoc omnes ꝓtes excellit q̄ mouz i vigilia Hoc ei ē fort⁹ mouere eo q̄ in vigilia sens⁹ sūt mūt⁹ ligati q̄ i sōno. licz sint etiam ad intra retracti. et tō nō ꝓualeret tūc mot⁹ forme celestis exterioriby motiby sensuū nisi eēt in mouēdo fortior p̄m hūc gradū q̄ p̄m alios ꝓcedētes Et ꝫ mō forma celest⁹ mouz corpa aialiū vigilātiū. ita q̄ in motib⁹ cor ꝑsignāt aliqđ futuz qđ studēt augures scire ⁊ ꝓiectare. Sine tū rōe ir q̄t Alb. fūdata ē diuinatō auguꝝ. Non⁹ gradus respōdēs z⁹ est. q̄ vigilās a sensibilib⁹ auersus afficitur a forma celesti q̄ sillitudinē exp̄ssaz rei future vl occulte. que sillitudo facile adaptabilis ē et hmōi sunt visa melācholicoꝝ et eoꝝ q̄ a metias patiunt q̄ auertūtur a sensibꝫ. Etiā frequeter occurrit mod⁹ hui⁹ grad⁹ infirmis Et hic grad⁹ ꝓcedētib⁹ fortior est qz ꝓuenit vigilantibus q̄ adeo faciliter nō mouentur sicut dormientes. Decimus gradus sūptus iuxta quītū est q̄ vigilans afficit a forma celestis ordinis imaginib⁹ expressis cū intermixtione aliquali ipsi⁹ luis intellectualis p modū instruentis et docētis cuiusmodi sunt illi q̄ loquūtur sibi. quasi hoibus astātib⁹ sibi. quasi audirent verba instruētia significatōes coꝝ q̄ vident. Undecim⁹ gradus sumptus iuxta sextū est quo a forma celest⁹ ordinis afficit vigilās ꝓpriis imaginib⁹ cū illustratione etiā intellectus iā soluti veras intelligentias futurorū vel aliorū occultorū accipientis. Hoc siquidē accidit ex nimio splēdore intellect⁹ agentis sup sillitudine aut imagine ꝓpria in imagine existētis seu sup optima imaginū cōpositione q̄ sunt ex forma celestis ordinis Duodecim⁹ gradus q̄ sumit iuxta quartū exp̄s p̄mus gradus ꝓphetie de quo p̄hi locuti sunt est. q̄ fiunt inexp̄sse imagines rerum futurarum aut occultarū sicut euenūt ipsis vigilātib⁹. retractis tū et auersis aliqualit a sensibilib⁹ exterioribus. licet non adeo perfecte sicut p̄m precedētes gradus. Et hunc gradū habens iuxta dictū hermetis dicitur spiritum dei habere. Et socrates dicit hanc occultorum scientiam. p̄m hunc gradum esse omnino diuinam. Decimus tercius gradus qui est cōplemētum ꝓphetie naturalis est. quo homo occulta sic concipit q̄ veram intelligentiam de ipsis habet etiam ablatis magna auersione a sensibus ⁊ hic est gradus summ⁹ anime humane. Et dicit Albertus hos gradus a peripateticis diuersis notatos. nos absq̄ dubio exp̄mur. Inter hos autem gradus septem. sunt somniales. ⁊ sequentes quatuor sunt visiōis. et duo vltimi ꝓphetie

Decimūnonū dubium

Quare simulacra somnialia sepe mutātur de forma i formam sicut videtur alicui q̄ videat homines q̄ statim sibi mutātur in canes vel equos Solutio Alberti Huius sunt due cause. Prima est humiditas complexionis fortiter mota sicut in pueris et in iuuenibus Secūda est vapor nimis motus ex vehemētia caloris. tunc enī vna ꝑs motus consequēs aliam. frangit figuras eius ⁊ ideo resultant frequēter imperfecta simulacra Et ꝓpterea hec duo genera hoim incertissima hñt somnia.

Vicesimum dubium est

Verum melancholici quoruz natura loquaz est sint fortunati eo q̄ studiosi sunt et ꝓpter multitudinē phantasmatum cōmunicēt ad futura cū tū alias sint infelicissimi ex ꝓplexione Et videt q̄ nō qz frigidi sunt et sicci. frigidū āt et siccū nō euaporāt vel saltē nō euaporāt multū. ⁊ tō nō videt multū i eis phātasmata mouere Solō Sic vt dictū ē in tertio Quia vapor multis et fortis plus ipedit visiōes et somnia q̄ ꝑmoueat. Cui⁹ signū est q̄ imediate post cenā dormientes paz vel nihil soniamus Calidū ergo paucū qđ est in melācholicis eleuat vaporē ⁊ spiritū debilem qui consumeretur si fortis esset Et qz calor debilis nō consumit spiritum sed potius cōseruat. Ideo bene tenent imagines in spiritu Silr cum siccū melācholicī complexionale cū debili calore euaporet vapore bene

retētiuo qz vapor ex sicco resolut⁹ bene retinet ymagines ideo ex parte siccitatis etiam bene retinet ymagines Similiter frigidum cōplexionale in eis repertum etiam facit ad bonam ymaginum retentionem. Verū tamen nullum horum est causa multiplicationis ymaginum q̄ sunt in melancholicis sed sunt causa retentionis bone. Ymaginatio autem est causa multitudinis ymaginum in ipis propter facilimum eius ad omnis impressionis et alterationis motum. Ex his ergo conūnctis melancholici sunt multarum ymaginum et multipliciter in eis permanent. et ideo fere omnes melancholici amentias patiuntur Propter multitudinem ergo ymaginū quas bene ordinate retinent studiosi sunt et bene ad futurorum diuinationem dispositi. Sunt enim quasi ab exteriorum sensuum operationibus stupidi. et foris minus turbātur sed magis quiescunt. interiorum sensuum operationib⁹ dediti Unde dr .p. i libro de pblematib⁹ q melācholici sunt studiosi precipue si patiantur melancholiam que ex cholera per incinerationem facta est. Illa enim fumosa est sicut vinum rubeum et est multum retentiua phantasmatum circa que profundatur intellectus.

Vicesimūprimū dubiū

Quare a forma celestis ordinis potius mouentur et affi ciuntur homines in nocte q̄ in die. Solutio. Propt duas causas vt dicit Democritus. Prima qz licet magis spissus sit aer noctis q̄ diei. propter frigus tamē aer noctis circa somniantem. quietus magis est q̄ aer diei Strepitus enim et tumultus circa homines multas p cepriones impediunt. Cuius signum est q sonus cāpanarum et tubaruz remotius auditur de nocte q̄ de die Verūtñ vt notat Albertus Tempestas vel venti parū vel nihil impediunt tales motus et defluxiones quibus afficitur homo a celesti forma qz cū lumine fluūt. et mot⁹ quo sic mouentur a forma celesti est spiritualis sicut et esse forme sic causaliter fluctis Tale aūt esse parum aut in nullo dissipaī a vero vt tēpestate. Secūda causa est quia tūc plerūqz homines dormiūt et sensus ab exterioz sensuum strepitu clausos habēt vnde dormiētes paruos motus intrinsecus plus sentiūt q̄ vigilātes Intrinsecus dico qz extrinsecus corpora dormiētū frigida sunt et ligata reponūtur aūt ille forme ad interi⁹ Quia naturales sunt defluxiones luminis in ipis spiritib⁹ et ideo protrahunt ad intus. Et qz esse celeste magis oib⁹ alijs intrinsecus efficit. inde venit ad corpora et corpm mixtiones. hoc eñ formatiuū ē. et oib⁹ alijs vtens pro instrumētis Hi ergo motus quib⁹ mouet celestis forma eos q̄ somno depressi sunt vt alias vtāqz vigilāt. faciūt phātasmata et apparitiones varias diuinatiuas fm. xij gradus sup̄ tactos.

Finis libri de somno et vigilia

Liber de longitudine et breuitate vite

Et eo autem quod est hec quidem esse longe vite animalium. hec autem breuis vite et de vite vniuersaliter longitudine et breuitate considerādum causas

Iste est quartus liber p̄uoz naturaliū. intitulatus de lōgitudine et breuitate vite. Qui p̄ma sui diuisione diuiditur in duos tractatus. Primus ē pambulatis. ponēs quedā deseruiētia ad p̄positū Secūs tractat causas lōgitudinis et breuitatis vite. Secūs ibi Erūt aūt. Primus tractatus subdiuidit in duo capt̄a. In primo ponuntur quedā pambula principali p̄posito deseruiētia. In secōo soluit quasdā dubitationes. Secūa ibi Propter qō etiā Primū capt̄z rursus subdiuidit in duas p̄tes. In prima ostēdit p̄emialiter de quo sit dōm. In secūa ponit q̄dam pambula Secūa ibi Sūt aūt hūtia differētiā Prima aūt ps subdiuidit in tres p̄ticulas In p̄ma aperit intētū suum respectu dicēdoz In secūda ostēdit modū p̄cedendi In tercia dat ordinē huius libri ad alios libros naturales Secūa ibi Principiū aūt. Tercia ibi De somno. Quātū ad p̄mā p̄ticulā dicit. p. q̄ nūc restat p̄ter videndum de eo quare hec inter aīalia sunt lōge et hec breuis vite et nō solū de lōgitudine et breuitate vite aīaliū. videlicet est Sz vt oīm viuētiū que sz sit causa longitudinis et breuitatis vite in ipis.

Principiū aūt cōsideratōis necessariū p̄mo ex eo q̄ ē dubitare de ipsis Nō eñ est palā vtz altez aut idē cā omib⁹ animalib⁹ et plātis eius q̄ est hec q̄dem esse lōge vite. hec aūt breuis et plātaz. has q̄dē paucitp̄is. has aūt multū durabilē habere vitā. Adhuc aūt vtrū eadē q̄ lōge vitez que fm naturā sana natura p̄stātium aut separata sūt et q̄ breuis vite lāguorosū. Aut fm q̄sdā q̄dē lāguores appropinquāt lāguoro sa fm naturā corpa his que breuis vite. fm q̄s daz aūt nihil p̄hibet lāguorosos esse longe vite existentes

In hac secūa p̄ticula ponit. p. modū p̄cedēdi dicēs q modo p̄cedēdi in hac materia de lōgitudine et breuitate vite erit per dubitationes. Cuius causam assignat. Qz nō est certum in p̄mis An eadē sit causa lōgitudinis et breuitatis vite in oib⁹ aīalibus et oib⁹ plātis. Secūdo etiam nō ast certū An inter viuētia que constant in natura. ea que sunt lōge vite sint sanioza. et breuis vite sint q̄ sunt lāguida. vel sint separata hec. ita q ea q̄ sūt breuis vite sint sana. et lāguorosa sint lōge vite Videtur eñ que dā lāguorosa esse breuis vite et quedā lōgioris vite

De somno quidē igitur et vigilia dictum est prius. de vita aūt et morte dicendum est posterius. Similiter autem de languore et sanitate quantum adiacet naturali philosophie. Nunc autem de causa eius quod est hec quidem esse.

Liber de longitudine et breuitate vite

lōge vite. hec aūt breuis sicut dictū ē prius cō siderandum

In hac tercia partícula dat ordinē huius libri ad alios dicēs q dictū est prius de somno z vigilia. posterius aūt dicet de morte z vita z similiter de sanitate z egritudine quātum hoc adiacet et ptinet naturali phie Sz nūc redde dicēda est prius causa ꝓpter quam hec quidē sunt lōge vite. hec aūt breuis vite.

Sūt aūt habētia differentiā hāc tota ad tota genera z eoz que sub vna specie altera ad altera. dico aūt fm genus q̄dē differre vt hoiem ad equum Longioris em̄ vite genus hominū q̄z ad equorū. Scōm spēm aūt hoiem ad hominē Sūt em̄ z boues hi quidē lōge vite Vi autē breuis vite alteri fm altera loca distātes. Que q̄dem z calidis gētium longioris vite. que aūt in frigidis breuioris vite. Et habitātiū aut eum dē locū dūt silr aliqui hac differētia qō inuicē Oportz em̄ accipere q̄d facile in natura corrup tibile cōstantibus z q̄d quod nō facile corrup tibile. Ignis em̄ z aqua z his cōgnata non habentia eādem virtutem existunt generatōnis z corruptionis causa. aliis itaq̄z z q̄libet aliorū ex his entia z cōstituta participare horū natu ram rationabile q̄cūq̄z q̄dem cōposita ex multis sunt vt domus. de aliis quidem alia ratio corruptionis. sunt enim z ꝓprie corruptiones multis existētium vt sciētia sanitas z egritudo Hec enim corrūpuntur etiam non corruptis. susceptiuis sed saluatis. vt ignorātie quidē corruptio reminiscētia z eruditio Scientie autem obliuio z deceptio fm accidens aūt cōsequuntur naturalibus que aliorum corruptiones. Corruptis enim animalibus corrumpuntur et sciētia z sanitas que in animalib9.

In hac secūda parte principali ponit phūs duo preā bula deseruiētia ꝓposito. Primum est. iporum viuētium differētia est in lōgitudine z breuitate vite fm genus et fm speciem. Quod sic declarat Nam fm genus differūt homo z equus q̄z lōgioris vite est genus hominū q̄z eōrum. Secūdum speciem aūt dicimus hominem vnū esse alio lōgioris vite ꝓpter diuersitatem locorum que ihabitāt Nam qui in calidis regionib9 habitāt sunt longioris vite. z breuioris qui in frigidis Similiter hominum eūdem locum inhabitātium inuenitur differētia. in lōgitudine z breuitate vite. Scōm preambulum est. q̄ inter ea que cōstant in natura. que vt substātie per se subsistūt aliqua sunt facile corruptibilia z aliqua difficile In aliis autem accidētibus in alio existētibus est modus alius Qō sic declarat. quātum ad primam partem de substantijs quia ignis aer z his cōgnata elemēta scilicet aqua z terra nō habentia eādem virtutem z potētiam ratione qualitatum actiuarum z passiuarum sed cōtrarietatem. nō solum sunt per se corruptibilia z generabilia. sed sunt causa generatiōis z corruptiōis omnium eorum. que ex eis sunt cōstituta ímmo etiam rationabile est ea que sunt cōposita ex multis in quibus multa componētia in suis formis z qualitatibus saluātur sicut domus z similia artificialia similiter participatōe elemētorum corruptibilia eē Quātum ad secūdam partem scilicet de his que nō subsistūt probat quia accidentia q̄ sunt in alio sicut sanitas z egritudo habent alium modum corruptiōis ꝓter eum qui tactus est Quoniam dupliciter corrumpūtur scilicz ad corruptiōem sui subiecti in quo. sunt vl corrūpuntur etiam a suo cōtrario vt ignorātia corrūpitur per reminiscētiam z eruditionem z sciētia corrumpitur oblitione z deceptiōe. Sed per accidens corrumpūtur hec ad corruptionem aliorum. nam corruptis animalibus corrūpitur sciētia z sanitas

Propt quod z de anima ratiocinabitur q̄s vtiqz ex his Si em̄ nō est a natura sed quemadmodum scientia in anima sic z anima in corpore erit vtiqz ipsius z alia corruptio ꝓter corruptionem qua corrumpitur corrupto corpore itaq̄z quoniam non videtur talis existens aliter habebit vtiqz ad corpis cōmunionē

In secūdo capitulo soluit phūs duas difficultates. Et diuidit in duas partes fm duas dubitatiōes quas mouet. Secūda tāgitur ibi. Forte autem. In prima ꝓte mouet dubitationē primā dicēs q vtiqz quis de aīma dubitādo ratiocinari pt An aia dupliciter sit corruptibil. ita q̄ sit corruptibil ꝓter corruptōez quam hz in corpore sicut scia Et arguit q̄ sic quia anima sic est in corpore sicut scientia in aia Soluēdo aūt hāc dubitatōem dicit q aia nō est eo dē mō in corpore quo mō sciētia ē in aia z ergo nō oportet q̄ sic corrūpatur

Forte aūt vtiqz quis dubitabit rationabiliter vtrū ē vbi incorruptibile erit quod corruptibile vt ignis sursum vbi nō est contrariū Corrūpuntur em̄ que quidē ineristūt cōtrarijs fm accidēs eo q̄ illa corrūpuntur Interimunt em̄ ꝓtraria ab inuicē. fm accns āt nihil ꝓtrariorū in substātijs corrūpit ꝓpter de nullo subiecto ꝑdicari substātiam vel subiectū Quare cui non est ꝓtrariū z vbi nō ē ipossibile vtiqz erit corrūpi Quid em̄ erit corrūpēs si a ꝓtrarijs q̄dē accidit corrūpi solis. hoc em̄ nō existit aut totaliter aut hic. aut ꝑ sic q̄dē vez ē sic aūt nō. Impossibile em̄ naturā habēti nō existere aliqualit ꝓtrariū Oino q̄dē em̄ ineē caliditū aut rectū ꝓtingit oē aūt eē impossibile aut caliditū aut rectū aut aliud Erunt em̄ passiones separate. si igitur q̄n simul fuerit factiuum z passiuum hoc quidē sp facit. hoc āt patitur ipossibile non permutare

In hac scda ꝓte soluit scdam difficultatem. Et duo facit Primo facit qō dictum est Secūdo idem ꝓfirmat Secūdum ibi Adhuc autem Quantū ad pmū dt phūs moūēdo difficultatē. Vtrū aliqd corruptibile i vno loco posset fieri incorruptibile in alio Et arguit q̄ sic Quia ignis ē corruptibilis deorsum. tū sursum videtur incorruptibilis

De causis longitudinis et breuitatis vite

Quia qđ corrũpit corrũpit a suo ꝓrio vel ad corruptõnẽ subiecti. nullo hoꝛ modoꝛ ignis surſuꝫ ẽ corruptibil. ꝯ. Minoꝛ ẽ probat. Et ꝓmo qꝛ nõ a cõtrario qꝛ ſurſum nõ habet ꝓtrariũ cõuictũ. cõtraria em̃ ab inuicẽ interimunt Scõm accñs aũt corrũpitur q̃ ſunt in ꝓtrarijs ſed ſubſtãtia nõ ꝓt eẽ i cõtrarijs qꝛ ſubſtãtia nõ habz eẽ niſi i alio ita qꝛ de ſubiecto velut accñs p̃dicari poſſit cũ ipſa poti⁹ ſit ſubiectũ de q̃ fit p̃dicatio. Et ita cũ ignis ſit ſubſtãtia nõ eſt in cõtrarijs. vel ſi habeat ꝓtrariũ nõ tamẽ ſurſum vbi eſt. nõ videtur ergo ignis poſſe corrũpi. nullũ em̃ habet ſurſum corrũpẽs ſi corruptio ſolũ ſit ex ꝓtrarijs Hãc dubitationẽ ſoluẽdo dicit qꝛ corruptibile in vno loco trãſpoſitũ nõ fit incorruptibile ſimpl̃r. licet verũ ſit qꝛ aliquo nõ fiat diuturnius Qđ ſic ꝓbat Quia ipoſſibile eſt materiã habẽti nõ exiſtere aliqđ ꝓtrariũ. qđ aũt eſt corruptibile in vno loco ſicut ignis habet materiam. ergo habz cõtrariũ Maiorem ꝓbat qꝛ oportet ſemper vnũ cõtrarioꝝ ineſſe ſubiecto ſeu materie niſi dixerimus ꝓtraria paſſiones ſeu formas ſeparatas qđ eſt impoſſibile Nam ſi ꝓtrariũ actiuũ fuerit ſicut calidũ neceſſe eſt ipm ineſſe vel oppoſitũ ei⁹ Similiter ſi paſſiuũ ſit rectum neceſſe eſt ipz in eſſe vel eius oppoſitum qꝛ nõ eſt poſſibile oẽ eſſe calidum ſed aliqđ frigidũ. nec oẽ eſt rectum ſed aliqđ curuũ. Nec oẽ albũ ſed aliqđ neceſſe eſt eſſe nigrũ Tũc vltra ꝓſyllogizãdo arguit ꝓbus ſic Cõtraria actiua t paſſiua ad inuicẽ qñ ſimul ſunt ncãrio ſe trãſmutãt. t ita oĩa ꝓtraria ſũt neceſſario t ſimpl̃r corruptibilia Sz q̃ materiã hñt ſicut ea q̃ in vno loco ſũt corruptibilia habet cõtrarium ergo ſũt ſimpl̃r corruptibilia

Ad hoc ſi neceſſe ſupfluũ facere ſupfluũ aũt ꝓtrariũ. ex ꝓtrario em̃ ſemper ꝑmutatõ ſupfluũ aũt reliquie prioris. Si aũt omne expellit qđ actu cõtrariũ etſi hoc corruptibile vtiqz ſit aut nõ ſed cõtinente corrũpitur. ſi q̃dem ſufficiens ex dictis. Si aũt ſupponere nõ oportet qꝛ ineſt aliqđ actu cõtrariũ et ſupfluũ fit ꝓpter qđ t minor flamma cõburitur a multa ꝑm accidẽs qꝛ alimẽtum qđ illa in multo tpe cõſumit fumum hec flãma multa cito. propter qđ omnia ſemp in motu ſũt et fiunt aut corrũpuntur. Cõtinẽs aũt aut coopatur aut cõtra opatur. Et ꝓpter hoc trãſpoſita durabiliora q̃dem fiũt et pauci oris durationis natura. eterna aũt nuſqz qui buſcunqz contraria eruut

Hic ꝓfirmat quod dictũ eſt. Et duo facit. Primo facit hoc ſcõdo ꝓbat quoddam ſupius ſuppoſitũ Scõm ibi Cõfeſtim em̃ materia Et itendit in effectu hãc rationem Nõ ſolum vere t totaliter pfecte ꝓtrariũ permutat reliquum. verum etiam vnũ cõtrariorum qđ eſt excellens et ſupfluum agit in id qđ ẽ remiſſum t in id qđ excellitur qꝛ inter ea eſt aliqua partialis ꝓtrarietas ratione cui⁹ trãſmutãtur. ex ꝓtrario em̃ fit ꝑmutatio ſiue pfecte ſiue imperfecte t ita excellẽs tãqz ꝓtinens exceſſum. corrũpit exceſſum ipm inquãtum exceſſum. ꝑmiſcetur quodãmõ cũ altero cõtrario. ꝓpter qđ flamma maioꝛ cõſumit minoꝛez huiꝰdum em̃ qđ multo tpe nutriret quam flammã conſumit t ꝓburit a maioꝛi flãma in breui tpe. Et ita abſorbet minoꝛ flãma. Et quo infert ꝓbus corollarie qꝛ oĩa in motu ſp ſunt t fiunt. t corrũpũtur. Et tũc arguit ſic. Corpora corruptibilia in vno hñt ꝓprũ pfecte t totaliter. vel ipfecte ſicut tepidũ t calidũ ſiue ſit exceſſum. excellẽs ergo corruptibile ad quẽcunqz locũ trãſmutetur nõ poteſt fieri incorruptibile. licet poſſit fieri durabili⁹ ꝓtra opante aliq̃ loco ꝓtinẽte Et ꝓpter hoc trãſpoſita fiũt durabiliora que minoris duratõis ſunt ſm naturam

Confeſtim enim materia contrarium habet quare ſi q̃dem eius qđ vbi ſm locum permutat Si autem quanti ſm augmẽtũ t decremẽtum Si aũt paſſionis alteratur

Hic in ſcõa ꝓticula oñt qꝛ materiã hñs habeat cõtrariũ vt ſupra ſuppoſitũ fuit dicẽs Cõfeſtim em̃ materia hz cõtrarium. nã materia mobilis motu locali ꝓtrietatez habet ſm locũ. vel vbi. t mobilis ad quãtitatem penes magnum t paruum. t mobilis motu alteratõis cõtrarietatem penes paſſiões t paſſibiles qualitates

Rũt aũt neqz maxima incorruptibiliora Equ⁹ em̃ boie breuioris vite. neqz pua epeteia em̃ multa entonioꝛ. neqz plãte totalit aialibꝫ Epeteia em̃ q̃dã plãtaꝝ. neqz ſanguinẽ hñtia. apis em̃ durabilioꝛ q̃rũdã ſanguinẽ habẽtiũ neqz exãguia. malakia em̃ t epeteia q̃dem exanguia aũt neqz q̃ in terra. etenim plãte epeteia ſunt t aialia greſſibilia. neqz q̃ in mari. etenim ibi q̃ breuis vite t oſtrakina t malakia

Iſte ẽ ſcõs tractat⁹ huius libri In quo ꝓtractat cauſas lõgitudinis t breuitatis vite. Et diuidit in duo capitula In ꝑmo tractat aliqua q̃ nõ ſunt cõuertibiliter cauſe lõge vite. In ſcõo oſtẽdit que ſunt cauſe lõgitudinis t breuitatis vite Scõm ibi Manifeſtũ aũt de hiis Primũ ca. rurſus ſubdiuidit in duas ꝑtes In ꝑma facit qđ dictũ ẽ. In ſcõa oſtẽdit qꝛ illa tm̃ cõmuniter t frequẽter ſunt cã lõgioris vite. Scõm ibi Oino aũt Quãtum ad primũ ſeptẽ poit ꝓ ordinẽ q̃ nõ ſunt cã lõgitudinis vite t ꝓ hiis eoꝝ oppoſita nõ ſunt cauſa breuis vite. Et h loquẽdo de lõgitudie t breuitate vite i cõi t in ḡnali Primũ ẽ qꝛ magnitudo corpis viuoꝝ nõ ẽ cauſa vite longioris. t ita maxia quãtitate nõ ſunt minime corruptibilia Qđ ꝓbat exẽplo Nã equ⁹ maioris quãtitatis ẽ hoie t tm̃ breuioris vite. puerbio em̃ dr inqt Albꝰ q̃ tres vite canis faciũt vitam eq̃ t tres vite eq̃ ꝓſtituũt vitã hois Secũdum ẽ qꝛ nõ ẽ ꝓportas in viuẽtib cã longioris vite. Qđ ſic ꝓbat exemplo Nã multa aialia ꝓpula valde q̃ ſunt de numero inſectoꝝ ſiue diuiſoꝝ in loco diaphragmatis q̃ ꝓpter hoc entoma dicũt quaſi int⁹ diuiſa q̃ etiã vt inqt Alb. anuloſa vl rugoſa vocãtur. epeteia ſũt ſeu breuis vite. Vñ dr idem Alb. q̃ q̃rũdã illoꝝ aialiũ periodus ẽ quaſi ann⁹ Et q̃rũdam period⁹ ẽ ſolũ tps veris. q̃ viridia t mollia ſunt folia plãtaꝝ Tereũ nõ oẽs plãte ſunt durabilioris vite aialibꝫ q̃buſlibet Qđ ꝓbat exẽplo Quia q̃dã plãtarũ epeteia ſt̃z Qđ declarãdo Alb. dicit qꝛ eſſe duri corporis t ſicci qualis ẽ vita in plãtis nõ eſt vlr t ꝓ ſe cauſa lõgitudinis vite qꝛ multe ſunt plãtaꝝ q̃ nõ habẽt periodũ vnius ãni Sed citra annũ reſoluũtur. Multa aũt aialia habẽtia mollia corpora diutius manent. Quartum eſt habere ſanguinẽ non eſt cauſa longioris vite vniuerſaliter in viuentibꝫ et ita ſanguinem habentia nõ ſunt longioris vite exanguibus

De causis longitudinis et breuitatis vite

Qđ probat exemplo. Nam apes sanguine carentes longioris vite sunt multis sanguinē hñtib⁹ Quintū. exanguia vl̄r non sunt lōgioris vite habentibus sanguinem qđ probat exemplo. Quia sanguinem habentia malakia sunt. sanguine autem carentia sūt epeteia seu breuis vite Unde dicit Alb⁹ q multa aialia sanguine carētia sunt valde debilis vite z quasi stupida z period⁹ vite talium finitur circa annū. Sextū est q vl̄r habitātia in terris nō sunt aquaticis lōgioris vite. Qđ pbat exemplo. qz q̄dā plāte sunt epeteia z q̄dam aialia gressibilia sup terrā. breuioris vite sunt multis aquaticis. Septimū. esse in mari nō est causa lōgioris vite viuētib⁹ sup terram. pbatur exēplo. qz in mari inueniūt multa breuis vite sicut ostrakina z malakia Unde dicit Alb. q ostrea z cōchilia in mari habitantia breuioris vite sut multi in terra habitātib⁹

Omnino aūt longissime vite et in plātis sūt vt palma z cypress⁹ Etenim sanguinē hñtib⁹ animalia magis q̄z in exanguib⁹ z in gressibilibus q̄z in aquatilib⁹ quare z cōbinātib⁹ in sanguinē habētib⁹ et gressibilibus q̄ longissime vite animaliū sūt vt homo et elephas Et vtiq; que q̄dē maiora vt ad plus ē dicere minoribꝫ lōgioris vite. etenim in alijs accidit bis que lōgioris vite magnitudo sic dictis.

In hac scđa pte huius capli dicit q licet iste cē iā tacte etsi vl̄r nō sufficiāt ad lōgitudinē vite frequēter tamē cōferūt ad eam. Qđ declarat exēplariter. Nā frequēter plāte in quib⁹ palma z cypressus sunt longissime vite sunt lōgioris vite animalib⁹. Unde palma et cypressus in plātis sunt lōgissime vite Et excedūt vita aialium quozūlibet Silr sanguinē hñtia sunt exāguib⁹ lōgioris vite Et gressibilia frequēter lōgioris vite sūt reptilib⁹ natatilib⁹ et volatilibus Nam elephas et homo que sunt animalia gressibilia excedūt frequēter aialia nō gressibilia. Silr maiora frequēter durabilioris vite sunt minoribꝫ. Et sicut in hoie et elephāte accidit lōgitudo vite ex magnitudine frequēter. ita in alijs viuētibus

Causam aūt de his oib⁹ hinc vtiq; quis cō tēplabitur. oportet em̄ accipe q aial est natura calidū z humidū z viuere tale Senectus autē frigida z sicca z quod mortuū. videtur em̄ sic. Materia em̄ corpm exñtib⁹. hoc calidū. z frigidū. z siccum. et humidum. necesse igitur senescentia desiccari.

In hoc secūdo capitulo ostendit q̄ sunt cause lōgitudinis et breuitatis vite vt huiusmodi z ppie z ad eēte Et diuiditur in duas partes In prima facit hoc In secūda tractat de lōgitudine et breuitate cōparatiue cōparando viuentia penes lōgitudinem z breuitatez vite ad inuicem. Secūda ibi In plātis autem. Prima pars subdiuiditur in duas In prima ponit causas lōgitudinis et breuitatis vite vt dictum est In secūda infert ex dictis quattuor corollaria. ibi Eadam autē. Prima subdiuiditur in duo pūcta. In primo ponit causas intrinsecas In secūdo specificat eas Secūdū ibi Propter quod non Quātum ad primum pūctum dicit philosophus q nūc cōtēplabimur de his omnibus viuētibus de quib⁹ dictum est quid sit manifestū esse principium lōgitudinis z breuitatis vite. Quo sic proemialiter p̄misso vult i effectu hāc cōclusionem. Vite lōgitudo ipsius aialis et per cōsequens omnium viuētium cōsistit in calido z humido. Quam dupliciter probat Primo sic Animal ē naturaliter calidum z humidum vt sensibiliter notum est. ergo viuere seu vita consistit in calido z humido quia esse aialis ē esse viuū. Secūdo probat sic quia frigidū et siccum sunt cause senectutis z mortis. ergo calidū z humidum sunt cause vite. z per cōsequens lōgitudinis vite Antecedēs probat. Quia corpora viuētium quozūlibet naturaliter habent pro materia calidum. frigidum. humidum. et siccum ad equalitatem cōplexionatorū diuersimode reducta. qua ꝓpter necesse ē senescēria desiccari z infrigidari. z similiter mortia. quādo sez incipiunt siccū z frigidū dominari calido z humido Cōia patz q ea dē est⁹ principia oppositorū.

Propter qđ oportet nō facile desiccabile eē hūidū. z propter hoc pinguia iputribilia. Cā aūt q aeris. aer aūt ad alia Ignis aūt nō fit putrefactus. neq; rursum paucū oportet esse hūidum facile. siccabile enim qđ paucū. ppter qđ magna animalia et plāte vt vl̄r est dicere lōgioris vite quēadmodū dictū est prius. Rōnabile enim maiora plus habere humidum. non solū autem propter hoc longioris vite. due em̄ cause quod quantum et quod quale. quare oportet nō solum multitudinē esse humidi sed hoc et calidū vt neq; facile congelabile. neq; facile desiccabile sit Propter hoc omnes lōgioris vite magis quibusdā maioribꝫ lōgioris vite deficiens multitudine humidi. Si pluri ratione excedat ſm quale q̄z deficiat ſm quantum. Est autem aliquibus calidum quidem pingue qđ simul facit nō facile siccabile z nō facile ifrigidabile Quedā āt aialiū habēt humorē. ideo oportet firmum esse non leuiter corruptibile neq; superfluū Interimitur em̄ quod tale aut languore aut natura. Contraria aūt superfluitatis virtus z corruptiua. hec quidez nature. hec aūt pticule. ppt qđ coitiua z multi spmatis. senescūt cito Spma enim superfluū z amplius desiccat emissuz. z ppter hoc mulus lōgioris vite asino z equo. et q̄bus genitus ē: Et femelle masculis si coitui sint masculi. ppter qđ z passeres masculi breuioris vite femellis Adhuc autē quecū q laborioſa masculoz propter laborem senescunt magis. desiccat enim labor. z senectus sicca est. natura aūt vt ad omne ē dicere masculi femellis longioris vite. Causa aūt qz calidi⁹ aial masculus est q̄z femella.

Hic p̄mr in scđo pūcto specificat hūidū i q̄ sit lōgitudoz

Nō in quocūqz humido consistit vite longituda

breuitas vite ostēdēdo q̄le sit adiēcēdo vnū corollarium Vnde in effectu vult hāc conclusionē. Q̄ nō in quocūqz humido cōsistit vite lōgitudo. Sed ipm quattuor requirunt. Primū est q̄ sit pingue z p̄ p̄ns imputrefactibile. Vnde pinguia imputrefactibilia sunt q̄ pingue est aereuz fluens extra seipm. Aer em respectu inferior elemētorū in motu suo est velut ignis ita q̄ pres eius mouentur ad circūferentiā a centro. Ignis vero nō putrefit. Scōm q̄ nō sit paucū. Quia paucū cito siccabile est. In signū cui magna aialia et plāte vlr loquēdo sunt lōgioris vite quē admodū dictū est prius. Rationabile em̄ est q̄ maiora plr habeant de humido. tm̄ propter hoc solū nō sunt longioris vite sed etiā ꝓpter alterz iam tactū. Et ita requirūtur ad humidū duo scz debita quātitas z debita qualitas. Non em̄ sufficit humidū esse multū sed opz etiā ipm esse caliduz nō cito cōgelabile neqz desiccabile quale est humidum pingue in quibusdā viuentibz reptū qđ vtrūqz facit q̄ scz nō est facile siccabile ꝓpter viscositatē nec facile infrigidabile ꝓpter hoc q̄ aereū. Humidū em̄ aereū inquit Albert⁹. ē naturale subiectū caloris et calidū est. Q̄d ꝓbat a signo q̄ homines ꝓpter hoc sunt lōgioris vite qbusdā aialibz maioribz plus humiditate abundātibz q̄ scz homines plus excedūt in qualitate humidi q̄m deficiant in quātitate. z ita qualitas bona recupat defectū quātitatis. Quedaz em̄ aialiū habēt humorē aliū nonviscosuz et pinguē siue aereum et ita ex ea ꝑte non sunt longe vite licz abūdent humiditate sicut equi. Tertiū requisitū est q̄ humidum debeat esse firmū siue constās in quāto scz et quali de quib⁹ dictum est et nō esse leuiter corruptibile. Quartū req̄situ est q̄ ipm nō sit superfluū. Q̄ autē nō debeat esse infirmū scz cōstans z firmū. ꝓbat q̄ tale facile intrimit z vincit a causa naturali aut lāguore q̄ facile putrescit inquit Albertus z corruptibile ē cito ab egritudine p̄ naturā putrescentē inducta. Q̄ q̄ūt nō debeat esse superfluū. ꝓbat q̄ virtus z potētia superfluitatis in humido est vite contraria z corruptiua aut nature ipius viuētis in toto vl forte i ꝑte aliqua et in illa breuiat vitam. Et hoc ē cā inquit Albtus quare illa viuētia que sunt superflue humiditatis superflue q̄ mēbris nō ibibit ꝓpter sui incōpletionē cito senescūt q̄ talis humiditas cito putrescit z ducit ad mortē. Et q̄ infert phs cōclusionez talē. Aialia multū coitiua z multi⁹ ſgnatis cito senescūt z breuis ſt vite. Q̄d ꝓbat dupliciter. Primo q̄ vt ex nūc dictū ꝑt. Sperma superfluū est humidū q̄d ē corruptiuū. Secūdo q̄ q̄n semē ampli⁹ ēz fusti neri possit emittī p coitū vel ifirmitatē desiccādo nimis humidū abbreuiat vitā. Q̄d declarat phs quattuor exēplis. Primū ē q̄ ꝓpt̄ h̄ nul⁹ lōgioris vite ē asino z eq̄ ex qb⁹ gent⁹ ē. q̄ mulus paz aut nihil seminat inquit Alb. neqz concipit. Et ꝓpt̄ h̄ etiā gallinē multū ouātes cit omoriunt z mulieres multū concipiētes z pariētes. Scōm ē q̄ ꝓpter h̄ femelle masculis si coitui sunt multū suū lōgioris vite z femine sint caste. Et hac de cā ē dicit Albtus q̄ castrat⁹ diuti⁹ viuit q̄m nō castrat⁹ luxuriosus. Tertiū ē q̄ ꝓpter h̄ etiā passeres masculi breuioris vite sunt femellis Quartum est q̄ masculi laborioſi existentes cito senescunt. quia labor desiccatiuus est. Senectus autem siccatio est. Et licet vniuersaliter et regulariter seu natura sint masculi femellis longioris vite propter dominium calidi et humidi bene proportionatorum quale non inueniūtur in femella vt testatur multitudo phlegmatis in mulieribus quod eiiciunt. tamen propter laborem nimium contingit masculos citius senescere

Eadē ātī calidis lōgioris vite st̄ q̄z frigidis locis ꝓpt̄ eādē cāz ꝓpt̄ quā q̄dē z maiora z maxīe notabilis magnitudo aialiū frigidoz̄ fm̄ naturā. ꝓpter qđ z serpētes et saure z solidata magna i calidis locis z i rubro mari ostrokodrina. Augmēti em̄ calida huiditas. cā et vite. in frigidis em̄ locis magis aqueū huidū qđ in aialibz ē propter qđ facile cōgelabile Quare hec q̄dez nō fiūt oīno aialiū q̄ pauci sanguis aut sanguinē hñtū in his q̄ ad arctū locis neqz gressibilia in terra neqz aquatilia i mari. hec aūt fiūt q̄dez minora aūt z breuioris vite Aufert aūt cōgelatio augmētū. Alimēta aūt nō sumētia z plāte z aialia corrūpūtur. Cōsumit em̄ ipm se ipm quē admodū multa flāma cōburit et corrūpit pauca eo q̄ alimētū cōsumat. Sic naturale caliduz ꝑmo digestiuū ꝓsumit materiā in q̄ est Aquatilia aūt gressibilibz mun⁹ longevite nō q̄ humida simplr sed q̄ aq̄sa tale aūt huidū facile corruptibile. q̄ frigidū z ꝓgelabile de facili. Et exā guia. ꝓpter idē si nō magnitudine recōpensetur neqz em̄ pinguedinē neqz dulce habēt. in aiali em̄ qđ pingue dulce. ꝓpter qđ apes lōgioris vite alteris maioribz aialibz

In hac scda particula infert phs quattuor corollaria Primum est q̄ eadez animalia in calidis regionibz seu locis longioris vite sunt q̄z in frigidis In calidis nāqz maxima est magnitudo. vt patet de serpentibus z de animalibus similibus frigidis cuiusmodi sunt fm̄ Albertum talpe et ea que pelle varia sunt in ventre que vocant stellliones z sunt frigidissima z pigra animalia z vespertiliones. Omnia siquidem talia magna supra modum nature sunt in calidis regionibus. Et similiter ex eadem causa que sunt in mari rubro quod natura calidum est sicut indicat ruboz eius sicut ea que vocantur ostrokodrina q̄ figuram habent ostrilium sunt magne quantitatis z maioris q̄z in frigidis. In frigidis autem locis hec animalia nominata que sunt sine sanguine aut pauci sanguinis non generantur sicut in locis septentrionalibus vltimis sub polo artico vel iuxta polum articum. Neqz gressibilia huiusmodi frigida animalia sunt ibi neqz aquatica illius generis in mari septentrionali generantur. etsi fiant sunt vel breuis vite z minoris quantitatis q̄z debita sit speciei communiter Totum autem istud aliunde non p̄uenit. nisi quia vt dictum est humiditas calida vite non solum causa est sed et augmenti. Secus est de humiditate aquea et de frigore. humidum enim aqueum facile cōgelabile est. congelatio autem aufert augmentum. Secūdum corollarium tangitur ibi. Alimentum autem. Et ē alimentuz non sumentia siue sint plāte. siue animalia breuis sunt vite z corrumpuntur. Consumit enim calidum digestiuum materiam in qua est scilicet humidum Et sic hoc totum quod est calidum et humidum in quo consistit vita consumit seipsum ratione calidi consumentis et humidi consumpti. sicut flamma multa consumit et conburit paucam eam in alimentum sumen-

do. Tercīū cozollariū qđ tangit ibi (Aq̄tilia aūt) Est q aq̄tica seu aq̄tilia sunt gressibilibꝫ breuioris vite. Cuius rō ē. qz humida sunt nō simplr. ꝫ humiditate aq̄tica tale aūt humidū facile cozruptibile ē a debita habitudine ꝓplexionali. qz frigidum ē de facili ꝓgelabile. frigido em̄ nimis inspissat. frigidū etiā extinguit calozē z destruit ꝓplexionē. vt ōt Albr⁹. Quartū cozollariū qđ tāgitur ibi (Et exanguia) Est q exanguia sunt breuioris vite sanguine hñtibꝫ nisi magnitudine recōpensēt. qz non hñt pinguedinē neq; humidū dulce i q̄ ꝓsistit vita. Dulce em̄ ē humidū bn̄ digestū calido z est ꝓueniens nutrimentū. z iō in sanguine nō hñtibꝫ raro inuenit pinguedo. Jn aialī aūt pinguedo. humidi dulcedo est. pinguis em̄ sapoz est. primus dulci. vt ōt in de sensu z sensato. Et ꝓpter hoc apes sunt longioris vite alijs sanguine carentibꝫ. humidū em̄ dulce qđ ē in eis nutrimentū ipoz indicat in eis calozis actōem in humido nutrimentali.

Jn plantis aūt sunt que lōgissime vite z magis q̄z in animalibꝫ. Primū q̄dem. qz aquosa minus quare nō facile cōgelabilia. Deinde hz viscositatē z frigiditatē z sicca z terrestria existētia tamē nō hñt facile siccabile humidū. De hoc āt quod est naturā arboz eē durabilē accipe opoz tet causam. habēt em̄ ꝓpriā ad aialia ꝓterq̄z ad enthonia Juuenes em̄ plante semp fiunt. ꝓpter quod multi temporis. semp em̄ altere germinatōnes. De aūt senescunt z radices simiľr ꝫ nō simul. Sed aliquādo q̄dem solus stipes z rami perierunt Alteri aūt iuxta nati sunt. cū autē sic fuerint radices alie exeuntes generantur et sic semp manet hoc quidem cozruptum. hoc autē factum ꝓpter quod longe vite.

Jn hac scōa ꝑte ꝑncipali tractat de lōgitudine z breuitate vite cōpatiue. Et diuidit in duas ꝑticulas. Jn ꝑma cōpat in longitudine z breuitate vite ad inuicez ea que sunt diuersoz genez. Jn scōa cōpat ea ad inuicem que sunt eusdē genez. ibi (Accidit aūt) Prima rursus subdiuidit in duo puncta. In ꝑmo cōpat plantas ad aialia in cōi. In scōo cōpat plantas ad aialia enthonia. Scōm ibi (Assitant aūt) Quantū ad ꝑmū ōt. q inter plātas q̄dā sunt longissime vite. z regulariť plante sunt longioris vite aialibꝫ. Scōm ꝓbat ex tribꝫ. Primū est. qz plante sunt minꝰ aquose q̄re nō sunt facile ꝓgelabiles et iō ōt Albrꝰ q sunt dure nec ita facile densāt eaz humidū. z iō cremabiles st̄. ꝑť humidū aereū eaz. Scōm qz hñt humidū magis viscosum z pingue ꝑ calozē solis decoctū qđ nō ē leuiter desiccabile. ꝓcipue cū sint sicce terrestri siccitate. ex talīū āt siccoz resolutōe nō ꝑt facile fieri euaporatio ꝑť duriciē z ꝓstātiā ptiū. Aialia āt vt ōt Albrꝰ hñt pres molles q̄ de facili euaporant z hñt humidū magz aqueū qđ cito euaporabile ē z siccabile z ꝑ ꝓns oportet eē ifrigidabile eoz calidū z vtroq; vite ꝑncipio cessante. cessat vita rota. ꝓterea diutiꝰ viuūt plāte q̄dā magnē z dure q̄z aialia vt dictū ē. Tercīū est. qz plante hñt in se ꝓpriā cām vite. qz decise in diuersas partes adhuc viuūt z iuuenescūt qđ nō cōpetit aialibꝫ nisi enthonijs. Plante em̄ ꝑ successum tpis sp faciūt nouas germiatōes Jta q radix radicē. z stipes stipitē. z ramꝰ ramū. z iteq; radix stipitē. z stipes radicē. z vtraq; hoz ramos. ita q sp nouū exit de vetere. z iō senescūt Nō āt silr̄ fiūt hmōi germinatōes noue. ꝫ successiue vna senescēte altera pullulat ex illa z ꝑjciūt radices circū circa z ex illis radicibꝫ generanť alie plante. Quapropter sic semp manent hoc quidem cozrupto z hoc facto

Assitantur aūt plante enthonijs sicut dictū est ꝑus. duasa em̄ viuunt z duo z multa fiunt ex vno. Enthonia aūt vsq; ad viuere quenerūt multo aūt nō possunt tempore. nō em̄ habēt oz gana neq; potest facere ipa ꝓncipiū in vnoquoq;. Q aūt in planta potest. vbiq; em̄ habet z radicem z germen potentia ꝓpter quod ab hac semp ꝓuenit hoc q̄dem nouū. hoc aūt senescēs modico aliquo differētia ineē longe vite sic quē admodū que absplātantur. Etem̄ in absplantatione mō aliquo dicet vtiq; aliquis eadem accidere. ꝑticula em̄ q̄dam quod transplantatū Jn absplantatōe igitur q̄dem sepatim accidit hoc ibi aūt ꝑ ꝓtinuum. Causa aūt qz ineſt vbiq; virtute existens principium.

Jn hoc scōo puncto cōpat in longitudine z breuitate plantas enthonijs dicens in effectu q licet plante z animalia enthonia in hoc conueniāt. q decise partes viuāt in vtrisq;. z q ex vno fiunt multa vt ex vna planta multe et vno aīali tali multa viuentia sensitiua vita. Jn hoc tñ differunt. quia partes decise in enthonijs nō ꝓueniunt. nisi ad hoc q viuere ꝓueniat ꝓtibus absciſis. sed non ita diu viuunt sicut in plantis. Cuius causa est. qz ꝓncipiū vite nō habent enthonia animalia neq; oz̄gana sicut plāte in qualiber parte. Plante em̄ vbiq; habent radicem z germen z ꝓpter hoc ab hac radice ꝓuenit semp nouum ita q vno senescente reliquū innouať z ꝫ q̄dē ꝓtinue q̄ nō fit trāsplātatio vel discōtinue in transplātatōne.

Accidit aūt idem in animalibꝫ z plantis. in animalibꝫ aūt longioris vite masculi vt in pluribus. Moz aūt supioza magis maioza q̄z inferioza. Magis em̄ validū masculus q̄z femella. in supiori aūt calidū. in inferiori frigidū. Et plātarum que capite graues longioris vite. talis aūt que nō epeteia. sed arborosa. Superꝰ em̄ plante z caput radix est. Epeteia aūt ad inferꝰ et fructum accipiunt augmentū. Sed de hoc q̄dem ꝫm se in his que de plantis determinabitur. nunc aūt de alijs animalibꝫ dicta est causa de magnitudine vite z vite breuitate. reliquuz aūt nobis ꝓsiderare de senectute z iuuentute. z vita z morte. his em̄ determinatis finem vtiq; habebit que de animalibꝫ methodus

Jn hac scōa ꝑticula cōpat viuentia in longitudine et breuitate ad inuicem penes ea que sunt eiusdem genez dicens q in aialibꝫ illa q̄ hñt supioza maioza seu summitates maiozes sunt ceteris lōgioris vite. z ḡ masculi sunt

De definitione et quidditate vite

longiozis vite femellis. Cõsequẽtia ptz. qz masculi hñt supioza maioza rõne calidi. femelle ꝓo inferioza. rõne frigidi. Silr in plãtis idẽ accidit. qz q̃ in capite sunt maiores z grauiozes sunt longiozis vite. sz arbozosa z nõ sunt epeteia sicut plante q̃ sunt in capite minozes hoc ẽ in radice. Radix eñ ẽ caput in plãtis. qz ab ea accipit nutrimentũ z nõ ab alia ꝑte q̃ ẽz inferioz. qz ꝑsus illã ꝑtẽ sunt epeteia z frigidũ accipiũt nutrimentũ. Sz de hoc magz in libzo de plãtis determinandũ erit. Nũc ãt generalr dictũ ẽ de aialibꝫ cẽtũ ad cãm longitudinis z brevitatis vite. Reliquũ ꝓo restat determinandũ de senectute z iuuentute. z de vita z morte. Quibꝫ determiatis hz vtiqz methodus seu liber de aialibꝫ finẽ. i. ꝓ summatõem cẽtũ ad ea q̃ cõplent determinatõnem illius libri

Incidũt dubia Primũ

Utz liber h̃ de lõgitudine z brevitate vite vltimus sit inf eos q̃ sunt de cõibꝫ aie z corpis Et videf q nõ. qa pluribꝫ ꝙuenit viuere z mori cẽ sentire. z itelligere. z monueri ꝑm locũ. cõmunioza ãt ꝓza sunt z in pḧyca ꝓus determinãda ꝑmo pḧycoz Solo Sic Quia post omia ꝓdicta in qbꝫ de cõibꝫ aie z corpis agif. s. de statu z pfectu z de defectu ꝓtutũ in opando sicut factũ ẽ in libzo de sensu z sensato. z de memoria z reminiscentia. z preciue de somno z vigilia. Restat agẽdũ de morte aiato. Quia cũ ꝓtus aie z ꝑcipue vegetabiliũ q̃ sunt q̃dã aia mortalia se habeat sicut ꝓtus rei genite z corruptibilis nõ ꝑt mouere p ifinitũ tps. sz hz determiatũ terminũ in morte. Sz nulla rõne de morte sciam plenã hze possumus nisi sciam de vita. eo q ꝓuatões nõ cognoscũtur nisi p habitũ. Hoz ãt ẽ ꝓuatio vite. iõ etiã de vita opz facere mẽtionẽ z cũ illa scia tradita fuerit tunc scienf oia opa z ꝓuatões a qbꝫ natura aie p ꝓtutẽ ei? depẽdet Excepteꝫ his q̃ discernũt honestũ z inhonestũ de qbꝫ oꝛtz magnã eẽ phiam p se q̃ mozaf vocaf de qbꝫ h̃ nullã facem? mentõem. Tunc arguif ꝓ̃ sic. Qũ h̃ q̃rif de morte q̃ ꝓcludif mẽsura z tps q̃ vel q̃ aia ꝑt mouere corp? ꝑm naturã oꝛtz dare neccãrio causas naturales lõgitudinis vite z brevitatiꝫ eoꝝ q̃ viuũt. qz alif nõ scirem? ꝓtutẽ potentie aie mouẽtiꝫ vitalif suũ corp? q̃ntũ ipm mouere ꝑt ꝑm naturã. Cõa pz. Quia sicut in de celo z mũdo ostẽdim? motozẽ eẽ ꝓtutiꝫ ifinite. qz ipm qđ mouef p se ab ipo mouere ꝑt ifinito tpe sine termino tpis ꝑm naturam ita nũc q̃ ptractam? de eo qđ mouef p se z a se z ẽ moztale oꝛtz oñdere ꝓportionẽ motozis ad id qđ mouef f̃m q̃ntitatẽ lõgitudis in q̃ ꝑm naturã mouere ꝑt post quã lõgitudine corrupta habitudie motozis ad mobile neccẽ ẽ motũ deficere. Ver h̃ ad obiectũ dom̃ q argumẽtũ ꝓcluderet q ꝑmo eẽt determiãdũ de lõgitudine z brevitate vite cẽ de alijs min? cõibꝫ nisi obstaret qđ dictũ ẽ. videlz q p noticiã mortis ad cui? noticiã reqrif noticia vite. z p ꝑs noticia lõgitudinis vite manifestaren? ꝓtutes aie qbꝫ mouet sua corpa q̃scẽ. s. ea moueãt. Nec hic tractãdũ ẽ de causis lõgitudis z brevitatiꝫ vite p accns. Nec ptcularif put determiatiꝫ rebꝫ ꝙueniũt de qbꝫ vel p q̃s nõ ẽ scia. sz in cõi put oibꝫ viuis ꝙueniunt z p se. qz ex illis scialiter cognoscif f̃m quã aia ꝑt mouere corpus et ꝑm quam corpus ꝑt moueri ab anima

Secundum dubium est

Utz ꝙueniẽter definiaf vita hoc mõ. Vita ẽ act? ꝑm? er essentialis z ꝓtinuus aie in corpus nõ p modum somni. sed p modum vigilie. Et videf q nõ. qz vita non solum est actus ꝑmus. sed actus scõs. vñ comedere bibere cẽ. sunt vita z tamẽ sunt actus scõi. Preterea Actus ꝑmus est forma substantialis Sed vita non est forma substantialis. sed potius effectus ei? q̃ distinguif a causa. Preterea Non est actus ꝓtinuus. qz generare z sentire sunt quoddã viuere. z tñ nõ sunt actus cõtinuus. Preterea Inuenif in multis vita que corpus nõ hñt. vt ptz de substantijs separatis quaꝝ vita optimat delectabilissima est quã pficiunt in toto eterno ꝑmo celi. er tñ sunt incorporee. Preterea Vita est act? pfect? viuentis qualis nõ est in fieri z mouere. sed potius in ẽre Solo Sic Quia sicut cuiuslibet essentie forma lis seu forme q̃ dat esse z rõnem ei in quo est ꝓprius z primus actus est esse. qđ eẽ dat illi cuius est forma. Ita forme specifice determinate z vltime est dare esse determinatũ z specificũ qđ est essentialr actus eius talis forme. sicut lucere eẽntialr ẽ act? lucis. Cũ igif aia sit q̃daz forꝛma determinataꝝ ꝑm spẽm z vltima. sibi essentialr ꝙuenit dare eẽ aiato corpi determiatũ z specificuz qđ vocaf vita in viuẽtib. Et iõ egregie dictũ ẽ q viuere sit i his q̃ tñ viuũt z nõ sentiũt eẽ. Et qz sensibilis aia vlterius dat determinatũ eẽ qđ in sentientib ẽ sentire. iõ sentire hoc in sentientib est eẽ. z sic vlteri? intelligere p eundez modũ in intelligẽtib est eẽ. Propter qđ Aresto. bene dixit q hõ sit solus intellectus. qz nihil dat hoi esse inq̃ntum hmõi nisi intellect? seu aia intellectiua ꝓprie. Dis eñ forma dat esse. qualiscũqz fuerit siue separa siue coniuncta materie. Sz nobili? q̃ plus ẽ separa. z ꝑmo nobilissime illa q̃ ẽ oim formaꝝ pfectissima. Est g̃ vita act? essentialis aie vt dicũt ꝑme tres ptcule definitõis. Et sicut tota aia ꝑm se est actus totius corpis. z p ꝑs ꝑncipiũ vite totius. Ita ps potestatiua aie vt ptas videns dr actus est ptis determinate. sicut oculoꝝ. z p ꝑs ꝑncipiũ vite in tali potentia. z ideo videre oculi ẽ eẽ visiuũ. sine quo oculus nõ est oculus. nisi equoce z sic est in oibꝫ alijs partibus. Est autẽ vita actus essentialis. quia vita est esse essentiale in viuentibus. Ante quod nec est dare omnino in actu. z post ipm est virtus z opatio z quicquid aliozum conuenit ei quod sic est per formam. ideo conuenienter dicitur vita actus ꝑmus. z non solum ꝓmus. sed cum nõ insit per aliquam potentiarũ. ideo dicitur actus essentialis. Dicitur autẽ actus continuus ad excludendũ operatões anime vel animati corpis que nõ sunt actus continuus. sed interrumpuntur quiete z quandoqz somno. z non per modum somni quasi actus resideat absolute in ꝑncipio formali ipius actus sed est diffusio formalis ꝓncipij illius actus.

Ad rationes Ad primam patet solutio. quia hic nõ definitur vita secunda. sed prima ex qua secunda causaliter dependet rancẽ effectus eius. quapropter etiaz nominatur operatio viuentis. nomine sue cause. z dicitur vita non absolute sed cum addito. z dicitur vita secunda que quomodolibet multiplicatur f̃m exigentiam vite ꝓme. Ad secundam dicenduz. q forma f̃m modum suum ꝓprie nõ est actus ꝑmus. Sed formale ꝑncipium actus ꝓmi. z forma accidentalis ꝓncipiuz est formale actus scõo ꝑmi. sicut operans consequens rem est actus transitiuus operantis z rei perfecte. Anima g̃ q̃ẽ forma substalis nõ ẽ ꝓprie vita ꝑma Sz vita ꝑma ẽ

actꝰ intransitiuꝰ ei⁹ in corpe. vñ vita nihil aliud ꝙ̄ diffusis formalis q̄ se formalr cōicat corpi. sicut eē est diffusio forme t cōio qua se forma cōicat materie. Et ꝓterea sicut lux lumen t lucere eandē formā nominat dr̄ter. qz lux nominat eā ꝑm se. t lumē diffusam in luminoso siue in eo qđ luminat. Lucere ꝙ nominat ei⁹ essentiale agere. Ita aīa. vita. t viuere dicūt vnā naturā. sz nō eodem mō. qz aīa nominat hāc ꝑm se. t vita diffusionē ipius in eo qđ est aīatū. Et viuere dr eē aīe essentialē actū. q̄ actus q̄ē actus formalis aīe sicut forme. iō realiter ab ea nō distinguit. sz ē actus eius intransitiuus vt dictū est. Forme em actus formalis sp intransitiuꝰ ē. Secꝰ ār est de actōe ei⁹ effectiua. qz effectꝰ seu actio ei⁹ effectia realiter ab aīa agente distinguit. Et q̄n dr. Causa est ad cuius eē sequtur aliud. g̃ effectus forme ē aliud. sicut effectꝰ aliaꝝ causaꝝ. t maxime cause efficientis q̄ dr efficere q̄si extra se facere. Odm q effectus totalis hoc est totū cōpositum est aliud a qualibet causarum. Sed ptialis et ꝓportionatus causalitati cuiuslibet cause. non est aliud respectu cuiuslibet cause. immo effectus cause forma/lis semp ē cause formali idē in re. sz nō in modo essendi. Et magis in mō essendi idē ē q̄n accipit vt ē forme ꝑm se sicut t essentie q̄ informatis materiā vel vt sup materiā delate qđ ē eē existentie. Vere eē sicut t vita ꝓprie. sz originaliter t radicaliter sit forme ptis Ad tertiā ptz solo ex dictis. qz sz vita scđa nō sit actus ꝯtinuꝰ. tñ vita ꝑma actus ꝯtinuus ē ꝯtinuitate nō successionis sicut motꝰ. cū vita ꝑma sit potius terminus motꝰ seu mutatōis aut ḋes in termino mutatōnis vel motꝰ. sz dr ꝯtinuꝰ negatiue. qz p ꝯriū nō interruptꝰ. sicz p mortē. Nec ꝓprie dr vita ꝑma eē ꝯtinua ꝓpter tps ꝯtinuū q̄ durat. qz eē viuū ꝓprie nō mēsurat tpe. sz potiꝰ mensurat nunc tpis. ꝑm q ꝑm subam idē manet in toto tpe toti tpi ꝯtinuitatis rōnem pbendo. Ad quartam dōm q nob hic solū sermo ē de vita ꝓut ē eē viuentiū generabiliū t corruptibiliū t hec definita est. t nō in sua cōmunitate maxima. q̄ se extēdit ad actū formalē cuiuslibz forme formā pure naturalē supgredientis q̄n sic etiā diuidit in vitā creatā t increatā. Increata ē oino intrāsitiua p oēm idētitatē viuificantis t viuificati t in creatā. Et hec subdiuidit. qz q̄dā ē forme informatis actꝰ q̄ hic definita ē vbi viuificans forma t viuificatū nō solū distinguunt. sz t tpaliter distant t sepabilia sunt. Alia ē forme fotis manentis. forme imaterialis actꝰ ꝑm mentem dñi Alberti ipius ꝓportionabilis materie est tāq̄ suscipientis t viuificati. sicut forme ē tāq̄ dātis t cōicantis. vñ in hñtib vitā hmōi sz viuificans t viuificatū distinguunt. nō tñ distant. In ꝓpetuis em eē t posse nō distant. Corporib ār celestib hec vita ꝓprie nō ꝙuenit subiectie. q̄n forme sepate ea nō informant ꝑm ꝓbabiliorē sniam Im ꝓpꝛie tñ aliq̄ mō vita eis ꝙuenit inquantū p naturam habilia sunt ad motū quo a sepatis substantijs mouent. et sic ꝑm q̄ndā ꝓticipatōem imꝓprie possunt dici viua vita scđa. sed nō ꝓprie. Et ꝑm inferiorē quendā modū hec inferioza oīa saltē pure naturalia que a celo sicaīa rō t viuo mouent. t intra se habent aliquod sui motus ꝓncipium dicunt viuere t vitam habere. Dico pure naturalia. qz alia aīata formaliter ꝓprie dicuntur viuere

Ad vltimā dōm q vita nō est motus. vt ꝓbat argumentū. sed tñ dr actus non sterilis. sed fecundus. qz vite scđe ꝓncipiū. sicut vigilās nō dr q̄ opat. sz q̄ ꝓxime dispositus est ad hoc vt ꝑm sensus operetur.

Tercium dubium est

Utꝝ motꝰ sit ꝓuatio vite ex corruptōe ꝓportionis q̄ est inter viuificans t viuificatū. ꝓcedens Et videt q nō Quia p mortē sp nō corrūpit aīa cui⁹ ꝓpriꝰ actꝰ intrāsitiuus est vita. g̃ nō ē motꝰ ꝓuatio. Ans pz de aīa rōnali. Etiā forma nō corrūpit sicut nec generat. Preterea Motꝰ nō ē ꝓuatio vite. qz q̄ mortē viuit Solo Sic. vt dr Albtꝰ Pro q̄ aduertendū ꝑm eundē Albtū q vita ꝓprie dicta supius definita. sz nō sit tria q̄dā separata. tñ tripl intelligit. videlz ꝓmo in cā vite. s. in aīa cui nō opponitur motꝰ. Scđo ꝙsiderat vt ē i fluxu ab ipa aīa t nec huic vite opponit motꝰ. eo q illa magis est aie q̄ corpis. Sicut fluxꝰ luminis potius ē solis q̄ aeris recipientis Tercio Vita ē vita ꝓticipata corpi t adherēs ei sicut forma formato. Et sz vitā sic ꝙsideratā tripl intelligamus. tñ h nō ē nisi ꝑm intellectū. t nō ꝑm rem. qz ꝑm rez ꝓ certo nō ē nisi vna t eadē. t vite sic tercio mō ꝙsiderate ꝓuatio est motꝰ. t eā ꝓuat t nō aliā quālibet. vlr de vita loquēdo. Nā vite increate nihil ē oppositū. vite create intellectuali opponit annihilatio Forme ār pure naturali vt suā materiā informāti opponit corruptio Motꝰ g̃ ē vite ꝓprie dicte (de q̄ sermo) ꝓuatio. ꝓuans nō actus tm. sz actū t aptitudinē ad vnā t eandē formā. Est ār ꝓuatio vite de q̄ sermo nō vite scđe. saltē p se sz ꝑme Per se dico. qz cessante oīm vita scđa in viuēte aīa separat a corpe. qz cū de⁹ t natura nihil faciāt frustra ipa in corpe frustra nō manet. Si tñ placeat extēdere mortē sic vitā tūc oportz dici q sicut motꝰ ꝑma ē ꝓuatio vite ꝑme. ita ponit motꝰ alia q̄ ē ꝓuatio vite scđe. t hec pfecta non ē nisi fuerit cuiuslibet vite scđe. h est cuiuslibet opatōis aīati corpis ꝓuatio. Hec g̃ ꝓuatio vite ꝑme de q̄ sermo dr. ꝓcedens ex corruptōe ꝓportionis q̄ē inter viuificās t viuificatū. q⁹ sicut dr. viij. phycoꝝ. inter motorē t suū mobile ē ꝓportio q̄ se hz motor ad mobile. t ecōuerso mobile ad motorē. t ea corrupta cessat motꝰ t q̄ saluata manet motꝰ. qz g̃ corpꝰ indisponit p alteratōem q̄ dr corrupto ꝑm eē. iō p alteratōem illā soluta ꝓportōne sequtur motꝰ q̄ dr vite ꝓuatio Ad rōes Ad ꝑma dđz q cū vita de q̄ sermo triplr ꝙsiderabil sit mō sup dicto nō ē in oib viuentib corruptibil ꝑm quālibet illoꝝ triū modoꝝ. Sz in q̄busdā tm̄ q̄tū ad tertiū modū ꝙsiderādi. vt pz de vita humana. Nā aīa rōnal q̄ē subalit hec vita nō ē corruptibil. nisi ꝑm modū t actū q̄ i fluit corpi dādo sibi eē t nō ꝑm subam t rē. In oib ār alijs aīatis t viuentib corruptibilib vita oib modis corruptibil ē. Dico i viuentib corruptibilib. qz si loq̄mur de vita ꝓut ꝙuenit substātijs sepatis. ipa ē incorruptibil ꝑm subam t actū. Et si dicam⁹ corpa celestia viuere siue p informatōem vt q̄dam (sz minus ꝓbabiliter) siue p assistentiā. simlr ipa non erit corruptibilis neq̄ ꝑm substantiā neq̄ ꝑm actum. Verūtñ nō est aīa. qualiscūq̄ fuerit. sicut nec forma. corruptibil ꝓprie. sicut illud quod. sed sicut id quo. vt solet dici circa ꝑmum physicoꝝ. qz totum cōpositū est quod in veritate generatur t corrumpit. Ad scđam dōm q hic accipitur motꝰ nō p mutatōne simplici t ꝑm se. neq̄ cum implicatōne alteratōnis ꝑpue. qz sic motꝰ opponit ꝓuati ue generatōni dupliciter ꝙsiderabili. generatōni dico nō quarūlibet rez. sed viuētiū dūtaxat. Sz accipit h motꝰ put ē termin⁹ corruptōis viuentiū. sicut nō eē ē termin⁹ corruptōis rez q̄rūlibet t approꝑate rez pure naturaliū

Quid sit mors et unde proveniat

Quartum dubium est.

Utrū mors proveniat ex parte aīe vivificātis vel ex parte corporis vivificati Et videt q̄ ex parte utriusq̄. Quia actus & potētia p̄portionātur. Sz corpus vivificatū & aīma vivificās hūt se sicut potētia & actꝰ. ergo nō videt mors q̄ est defectꝰ vite potius p̄uenire ex parte corpis q̄ ex parte anime Preterea. Aīa ē forma finite & ꝑfectibilis & determinate. ergo etiā p̄uenit corruptiō ex parte aīe. etiā ex parte dispositiōe corporis. Sol̄o Sic. Quia aīatū mouet seipm & ꝑponit ex aīa vivificāte & corpe vivificato unde resultat vita. hec aūt vita durat q̄diu manet ꝑportio aīe vivificātis & mouētis & corpis vivificati. qua soluta ablata ē vita & introducta ē mors Et q̄ vt dictū ē vita est essentialiter ab aīa in corpꝰ (ita q̄ anima fm essentiā suā formaliter mouet corpus ipi dādo esse ex q̄ntī ea q̄ ad ee sequūtur) nō p̄t esse defectus vite nec̄ mors ex parte aīe vivificātis & vitaliter mouētis. sed ē defectꝰ ex parte corpis vivificati q̄d nō manet sp̄ i eq̄li dispositiōe ꝓp̄r ei⁹ trāsmutationē. Quapropt̄ ōr phūs si senex haberet oculos vt iuuenis. videret vt iuuenis Nec̄ hō solū ōr de aīa q̄ ē forma supgredies naturā. sz etiā hoc dicēdū est de qualibet forma informāte Nō em̄ res naturales corrūpūtur ꝓpter id dispositiōem forme vniformiter sp̄ agētis & mouētis. sed ex indispositōe & iequalitate materie alterabilit̄ variabilis & diuersimode dispōnibilis. Per hoc ad rōnes Ad p̄mā dōm q̄ licet inter actū & suā potētiā sit ꝑportio nō tm̄ idētitas. ꝑportiōe em̄ stāte deformitas manet ꝑportionabiliū. hoc em̄ est de ratione actꝰ seu forme vniformiter se habere. sz de ratione susciptētis varia qualitate seu dispositiōe mutabilit̄ variari. Q̄d etiā ex eo est q̄ vt dictū est forma agit p essentiam suā actū suū essendi. Sz materia p dispositiōes in materia p illas em̄ ad formam trahit̄ hanc vel illā Ad sēdam dicēdū q̄ licet aīa sit finite & ꝑfectibilis. tm̄ ex eo q̄ forma est ideo ratiōe sui fontis indeficiētis (p̄mi p̄ncipij sc̄z) lumē suum indeficiēter ux̄ta capacitatē materie manare facientis vniformiter se habet & sic nō est p̄incipiū corruptōis & interruptōis actꝰ essendi vel variatōis Sed varia dispositio materie formā de vniformitatē forme diuersificātis Ex q̄ patz q̄ cā lōgioris vite vel breuioris nō est sumēda ex p̄te anime sed corporis

Quintum dubium est

Utrū sana sunt egris lōgioris vite Et videt q̄ sic. q̄ egritudo est dispositō q̄dā vite & ria q̄dammō. immo est dispositō seu alteratō corruptiōi p̄uia Preterea. Vita stat in equalitate cōplexionū & silr sanitas Corpus aūt nō disponit ad vitā & ad hoc q̄ ab aīa moueat̄ nisi fm eq̄litatē cōplexionis In eadē aūt ꝓsistit sanitas. ergo saniora sunt vite lōgioris Soluto Nō vlr q̄ certū ē quasdam egritudines ee purgatiuas cōplexionū & cōsumētes humores supfluos aptos putrefactōi q̄ si nō cōsumerentur mortē ꝑ cuī dubio iducerēt in breui. Licet ergo vt ꝓbat p̄ma rō egritudines dispōnāt ad nō ee plerūq̄. nō tm̄ vlr immo aliq̄n tāq̄ remouēs. p̄hibēs sunt cā. plōgatiōis vite Preterea. Vite lōgitudo stat in multitudine hūidi et calidi ꝓportionatoꝝ. & sanitas quodāmō stat in equalitate p̄cise. qua nō exīte in certo gradu ꝑfectim sequit̄ egritudo Inequalitas aūt hmōi fm certū gradū ad sanitatē req̄sitū nō excludit vitā. sed cū vita stare p̄t. donec ꝓsumatur hūidū a calido. sicut patz in lāpade ardēte in qua est lychni magnitudo cū multo oleo nō puro. Si g̃ sit modi cū de huido et calido optime ꝓportionatis poterit stare sanitas ꝑfectissima cū breuitate vite Ecōtra si multū fuerit de calido & huido tali ꝓportione optime nō ꝓportionatis stare poterit cū vite lōgitudine egritudo Ad rationes Ad p̄mā dōm q̄ nō q̄libet egritudo ē dispositō ad mortē. sed illa q̄ aufert omnē equalitatē ꝓportiōnis p̄ncipioꝝ vite Ad sēdam dōm q̄ vita nō stat p̄cise in equalitate ꝓportōis sicut sanitas. Etiā p egritudinē certam aufertur dispositō. ineq̄litatē mortifera facies vt sup̄ dictū ē

Sextum dubium est.

Utrū homo ad equū recte valeat ꝓpari in lōgitudine & breuitate vite sicut totū gen⁹ ad totū. Et videt q̄ nō q̄ homo & equus nō dr̄ūt genere sed sp̄e sola Sol̄o Hō & equus nō differunt genere logico vt ꝓbat obiectō sz differūt genere ciuili accipiendo genꝰ ꝑ eo q̄ est generatiōis p̄ncipiū vel ꝑ collectiōe eorum q̄ ab vno generatōis p̄ncipio descēdunt. & sic dicim⁹ totū genus hūanū esse lōgioris vite q̄ equū Et sic accipiēdo genꝰ ꝓpantur in eodem genere adinuicez homines diuersi in lōgitudine & breuitate vite q̄ dicūtur a p̄hō fm sp̄em differre nō logice acceptaz sed ciuilit̄ & ꝓportionaliter sub genere ciuili vt sz dicatur eiusdē ipēi q̄ in eadē regione generātur. vel q̄ ab vno patre descēderūt. & qui a diuersis sp̄e differre. Sumēdo aūt sp̄em ꝓprie logicaliter manifestū ē homīem homini nō posse ꝓpari fm sp̄em q̄si int̄ se sp̄e dr̄ant quod tm̄ i textu ōr phūs

Septimum dubium est

Utrū homines in calidis regionib⁹ habitātes sint lōgioris vite his q̄ morant̄ in frigidis Et videt q̄ nō. q̄ ethiopes morātur in regione calida & sunt breuioris vite habitāt⁹ in regionib⁹ frigidis. immo dicūt cosmographi in ueniri mōtes hyperboreos in quib⁹ vix homines sunt mortales. Preterea. Aer calide regiōis est calidus & educit calorē naturalē ꝓtinue & aperit & laxat corpꝰ. calor autez educt⁹ secū fert humidū & sic inducit putredinē & exiccationē & mortē Preterea. Calidū extrinsecū exterminat et cōsumit huidū. & ideo opat̄ ad vite breuitatē sicut magna flāma lychni in modico oleo Preterea. Calidū extrinsecū ꝑ antiparistasim fortificat̄ a frigido. in locis aūt calidis statim dispgitur & debilitat̄ sui dispersione et diffusiōe In oppositū est phūs in textu. Pro solutōne Notādū q̄ in hac materia vt refert Albtus fere ab oib⁹ peripateticis naturas rez̄ sciētibus ꝓtradit̄ Arestoteli ꝓpter obiectiōes tactas. Et ꝓpter hoc etiā. Alb. dicit q̄ locus frigid⁹ & siccus senior est. & lōgioris vite sunt in eo homines q̄ in loco calido siue sit humidus siue sicc⁹ Et lō dicit idem Albtꝰ q̄ si debeat dictū phī saluari tūc opus est hac moderatōe sc̄z q̄ homines sint lōgioris vite in locis calidis caliditate tpata. sicut mediū tp̄s veris inter hyemē & estatē ōr calidū & huidum Cuius cā est q̄ tale calidū est calidū fouens & nō educēs calorē naturalē. Frigida aūt regio ōr q̄ respectu hui⁹ medij ē frigida & hec habet frigiditatē glatialē & gelātem humores & extinguentē calidū naturale sicut hyems ōr frigida. Et tūc verū est q̄d hic ōr. Alij aūt dicūt licet min⁹ ꝓbabiliter q̄ in calidis regionib⁹ q̄ ad mortē accētalem diuti⁹ viuūt. Quia sc̄z calidū exterminās humidū p̄seruat a putrefactōe Sz quo ad mortē naturalē tardi⁹ moriunt in frigidis regionib⁹ q̄ frig⁹ fortificat ꝑ antiparistasim caloreꝝ & humidū ma-

gis retinet ac plus ꝓseruatur ꝓpter multitudinem nutrimẽti citrꝰ tñ putrefiũt ꝓpter abũdãtiam humiditatis. z sic ꝓcordãt dictum Aristotelis cũ aliis oppositũ tenẽtibꝫ Sed istꝫ nõ est adeo rõnabile sicut ꝓcedẽs. qz in calidis regionibꝫ plures sunt morbi ex putrefactõne vt docet experiẽtia Cuius causa est qz putrefactio fit per h̃ q̃ humidũ a cẽtro versus superficiem trahitur. vñ ab humido nõ ꝑuantur nisi per extractionẽ putrefactiuam ita q̃ putrefactio exiccationem ꝓcedat Per h̃ ad rationes tres ꝑmas ptz solutõ Et qꝺ ꝺr in prima ratione de mõtibꝫ hyperboreis nihil arguit qz mõtes illi nõ sunt frigidi imo delectabilissime habitationis z tpatissimi in calore z frigore Ad quartam ꝺõm q̃ frigus tpatũ ꝑ antiparistasim calorem ꝓfortat sed nõ frigus excellẽs immo calorẽ naturalẽ extinguit z humidũ ꝓgelat Et q̃uis frigꝰ tpatũ ipi⁹ loci calorẽ ꝓfortat. calor tñ tpatꝰ exterior ipi⁹ loci vtilior ẽ ad ꝓfouẽdũ calidũ naturale ipz i naturali humido. Et ĩo videt ea ꝑte calor ꝑse vite salubrior q̃ tpatũ frigus.

Octauum dubium est.

Quare Aristoteles h̃ mentionem facit de corruptione rerũ ostẽdẽdo differentiam corruptionis rerum Soº Hoc fit ideo qz mors est corruptio viuẽtiũ tñ ideo opz ꝑmũ determinare modos corruptõis vt ex his sciamus causam mortis naturalis. oportet em̃ causas mortis q̃rere ex ipis corruptibilibꝫ quas scire nõ possumꝰ nisi corruptibile vt corruptibile ẽ inuestigemꝰ. Sic igit necesse ẽ accipe qꝺ ꝑpriẽ ẽ corruptibile i rebꝫ illis q̃ naturalit sub sistũt qz de numero illoꝝ sunt ea q̃ ꝑticipãt vita z morte

Nonum dubium est

Vtrum accidẽtia sint dupliciter corruptibilia Et videtur q̃ nõ. quia accidẽtia nõ sunt termini generatõis ergo nõ ꝑñt corrũpi Solutõ Dupliciter sunt aliqua corruptibilia accipiendo corruptõem cõiterꝫ est corũ q̃ quocũqz modo habẽt esse quomodo de corruptõe phꝰ h̃ loquitur Nam quedã sunt ꝑ se corruptibilia sicut ea que corrũpũt a suo ꝓtrario Et hic modus corruptõis est cõis tam substãtijs q̃ accidẽtibus per se ꝓtrietatem habẽtibus Et sic primo z ꝑ se corruptibilia sunt quattuor elemẽta q̃ sibi primo ꝓtriãtur. Mixta aũt nõ corrũpũtur nisi particiꝑatiõe elemẽtorum ꝓtrioꝝ per hoc q̃ elementa solũntur ab illa medietate qua in mixto coeũt in esse mixtionali sub forma mixti Vñ substãtie que nõ sunt ꝓtrie ne q̃ ex ꝓtrijs nõ sũt corruptibiles Accidẽtia vero preter modum hũc corruptiõis cõmunem omnibus quia scilicz esse habẽt dependens ad subiectuz sine quo esse nõ ꝑñt. Ꝺo ad corruptõem subiecti corrũpũtur z hec est corruptio ꝑ accns ad corruptiõem ꝓseruãtis sicut corrupto homine per accns corrumpũtur in eo omnia accidẽtia que in eo viuẽte fuerũt vt figura alteꝺo quãtitas z similia. naz licz q̃ꝺam maneãt i corrupto ꝑm speciem nõ tamen ꝑm esse individuale Accidẽtia aũt respectiua nõ solum corrũpũtur ad corruptionem subiecti per accns sed etiam ad corruptiõez sui termini correlatiui Per h̃ obiectũ soluit ex dictz

Decimum dubium est.

Vtrum ignorãtia sit corruptibilis ꝑ reminiscẽtiaz z eruditiõem. Et scientia obliuione z deceptiõe. Et videtur q̃ nõ Quia nõ entis nõ est corruptio. ignorãtia autem nihil est Similiter scientie nõ est corruptio qz est habitus q̃ꝺam in subiecto icorruptibili scz anima z cum sit substãtialiter spes intelligibilis nõ habẽs ꝓtrarium vel promptitudo vtẽdi spẽ sic ꝓsiderãdo rem z cum nõ etiam ꝑ accꝺẽs corruptibilis nullo mõ videtur corruptibilis Solutõ Sic. vt ꝺr ph̃us in textu. Vñ aduertẽdũ q̃ ignorantia duplex ẽ scz pure negatõis q̃ ꝺr nescientia z huius ꝑprie nõ ẽ corruptio scz potius est ipa met corruptio licet generatõ scie improprie loquẽdo posset dici eius corruptio Ignorãtia aũt praue dispositiõis q̃ ꝺr error alio nomine. qualitas q̃ꝺaz ẽ realis in aia que opponit scie z generatur in nobis ꝑ syllogismũ falsigraphũ z corrũpitur ꝑ veram demõstratiõem vel opponitur itellectui ꝓncipiorum z fit in nobis falsa apphẽsiõe vel obliuione ꝓncipiorũ Et huius duplicis ignorãtie ẽ in nobis corruptio vt ignorantia q̃ fit obliuione ꝓncipioꝝ. veroꝝ corrũpit ꝑ reminiscẽtiam verorum ꝓncipioꝝ. q̃ aũt simplici apphẽsione ꝓncipioꝝ falsorum z ꝓtrariorũ veris principijs fit docibilitate seu eruditione Et ꝑ hoc patet solutõ ad ꝑmã rationẽ Ad secꝺam ꝺõz q̃ itellectus nõ subiectat sciam ꝑfecte nisi inquãtum stat ꝓuersus ad phãtasiã phãtasmatibus ꝓuenientibꝫ dispositã. phãtasia aũt z substãtialiter z accidẽtaliter ẽ trãsmutabilis. g̃ scia ea ꝑte per accns est corruptibilis scz ex corruptione scientis habentis phantasiam et ad corruptionem phantasiez aliaꝝ potẽtiaꝝ a quibus dependet. Corrũpit etiam ex obliuione qz labitur phãtasma a phãtasia Ex corruptõe autem medij vel scibilis nõ est corruptibilis scia ꝑpriissime dicta que est medij z subiecti scibilis tã q̃ icorruptibiliũ nisi forsan ꝺditionalit. z ltz ꝑ syllogismũ falsigraphũ oppositũ scie ẽ generabile. s. error tñ ꝓ hoc habitu scie i aliq̃ exite nõ videt erroze vinci posseꝝ falsigraphia

Undecimum dubiũ est.

Vtrũ aia sit corruptibilis Et videt q̃ nõ Quia nõ est ex ꝓtrijs nec habet ꝓtrariũ nec ꝑt corrũpi ad corruptionem ꝓseruãtis seu subiecti Tũ quia nõ est in altero quia substãtia Tũ qz subiectũ cui iest vt forma partis materia est. q̃ ẽ ingenerabilis z icorruptibilis primo phycorũ. Preterea. Anima ꝑm essentiã ꝓpriã gitur materie ꝑme. ergo nullis dispositõibus ꝑt auferri In oppositũ arguit Est generabilis quia termin⁹ generatõis g̃ vt sic etiã corruptibilis ẽ vegetatiua scz z sensitiua. Secus de itellectiua q̃ separatur ab alijs sicut ꝓpetuũ a corruptibili saltẽ ꝑm esse supius quo excedit aias ceteras Solutõ Nõ quelibet icorruptibilis est ꝙz sicut dixit Plato z magister suꝰ socrates z multitudinũ phorum solũ aia itellectualis que licz generatiõe attingatur ꝑm esse quo viuificat corꝑ suum tñ entitas z essentia nõ generatiõe sed increatiõe producit. Quecũqz em̃ aia est forma in materia absq̃ dubio corruptibilis ẽ sicut aia vegetatiua z sensitiua Aia autez q̃ nõ est forma in materia sed est separata cum nõ habeat cõtrarium ꝑ se neq̃ in materia. z ita illa icorruptibilis sicut est itellectiua saltem. q̃ simpliciter z ꝑm essentiaz z modũ essendi quẽ habet cũ itelligentia ẽ omnino icorruptibilis licz ꝑm modũ esse di q̃ generatiõe ꝓportionaꝝ copoti ꝺr ꝑm qꝺ corruptibilis Ad rationes Ad ꝑmã ꝺõm q̃ licet aia q̃ ẽ virtꝰ i corꝑe nõ sit ex ꝓtrijs nec habeat ꝓtraria ꝑm se ipam est tñ forma corpis in se ꝓtrietatẽ habẽtis quã excellit aliqꝺ simplicium qꝺ est extra ipm Est etiam qꝺlz talium anima ꝑ forma inchoata in materia ꝑ esse habituale ꝓfusuz formaꝝ elemẽtarium. miscibiliter fractaꝝ ab excellẽtia sue ꝓtrietatis. z ĩo soluto tali ẽ habitualiter ꝓfuso

necesse ē corrūpi aias sensitiuas ꝛ vegetatiuas q̄ sunt forme ñixti Et licet materia que formaruz substantialiū subiectū ē sit incorruptibilis ſm substātiam ꝛ essentiā. est tñ ſm cē actu corruptibilis ꝛ mobilis de forma in formā Alia aūt intellectualis nullo hoꝛ modoꝛ est corruptibilis simplr sed solū ſm q̄d vt dictū est ſm modū essendi

Arguit Alia intellectiua dispolito corpe vltima dispositione infundit p̄ creatiōem. ergo hac dispositiōe semota ipsa sui separatiōe ānihilabit Sicut etiā videt velle Auicē na Solutō In ea pte dictū Auicēne falluz ē. nec est simile q̄ necessitate nature aia creādo nō ifunditur sed libere et tō corpe indispolito nō ānihilat aia. immo cuz dei opa ꝓpt sui bonitatē sint sine penitudine nō annihilat aia ad idispositiōem corpis sicut ad dispositiōem eius increatur

Ad sēdam ratiōem dōm q̄ cū de⁹ ꝛ natura nihil faciant frustra aia licz ſm essentiā p̄ūgatur materie p̄me tñ quia corpori omnino idispolito ad quācūq̄ exercēdā operatōne aie pexistetis necesse est aiaz ſm essentiā etiā a corpe separari Plenarie ꝛ resolutorie de ꝓpetuitate ꝛ corruptibilitate aie tractare nō est p̄sentis negocij. Solū eiꝰ p̄ accūs h̄ de corruptiōe eiꝰ agit vt sciamus an ne aliqua causa lō gevite vel breuis sit sumēda ex pte aie

Duodecimū dubiuz est.

Qualis ē habitudo in qualitatib⁹ p̄mis ipsius corpis cōueniēter aie viuificāti viuificabilit subiecti Solutō Albti Necesse est in tali corpe dominari calidū sup qualitates ceteras ꝛ post calidū humidū ꝛ tūc siccū. remissi⁹ ergo in viuo corpe debet esse frigidū. Primū patz q̄ si calidū nō excelleret nō faceret humidi digestionē ꝛ terminatiōem ꝛ sic cū sit excellēs sp educit aliq̄d de humido. cuz aūt iuuat nimis calore loci ꝓtinētis nimis educit et citi⁹ corrūpit ꝛ sic ē causa corruptiōis ꝛ mortis aiatorū viuentiū. Q; aūt quidā dicūt calidū hoc excellēs alias qualitates no ee calidū ignis q̄ ꝓsumeret substātiā ꝛ destrueret alia ꝓtraria ꝛ sic induceret mors oīno nullā veritatē habz vt patz testimonio Auerrois ꝛ Auicēne dicētiū Hoc esse calidū ignis Et ratiōe sic ostēditur. Quia si nō esset calidū ignis nō ꝓgregaret homogenea heterogenea segregādo. q̄d manifeste falsū ē Verū tñ h̄ calidū ignis nō ē excelles sic in elemēto ſplici ſz ē ꝓportiōnatū humido ꝓplexionali et est anime instrumentum et habet in se virtutem celestem Et ideo licet continue consumat aliquid ꝛ exiccet de humido ꝛ tādē totū ipm ꝓsumat. nō tñ hoc facit statim ſz paulatim sicut iferius dicē. Scdm ptz q̄ cū humiduz sit materia ſpiritus in aiatis quie sunt sensibilia ipsum humiduz excellit post calidū. ꝛ tō molles sunt partes aialis et molles sunt cibi. et pot⁹ eoꝝ humidi. molles quidez sunt ptes oēs his exceptis que sunt quasi corpis fundamēta vt ossa Tercū ꝛ quartū patēt Quia siccū ꝛ frigidū sunt qualitates mortifere ꝛ pcipue frigidū. ꝛ tō in nullo viuoꝝ cū alijs adequāt Sed pot⁹ alie due dāt substātiā vez humidū oportz esse a sicco aliq̄d passiuz q̄ alit humidū nō cibaret neq; ꝓstitueret substātiā carnis vel alteri⁹ mēbri q̄d ē loco carnis Et similiter dōm ē in plātis ſz pl⁹ sunt in eis siccū ꝛ frigidū q̄z in aialib⁹ Minimū ergo ē de frigido in viuētib⁹. falluz ergo ē ꝛ intelligibile dicū eoꝝ qui dicūt omne animatum equaliter esse ex elemētis ꝛ elementoꝝ qualitatib⁹ misceri quo ad mixtiōem. ꝛ inequaliter quo ad ꝓplexionē q̄ in talib⁹ nō potest ee mixtō nisi cū plexiōis solum tam in toto q̄z in ptib⁹ sicut manifestū est ex definitiōe ꝓplexionis

Decimūtercīū dubiū est

Vtrū minoꝛ flāma corrūpi possit a maiori Et videt q̄ nō Quia corrūpēs ꝛ inuicē sunt sibi ꝓtraria. Sed maioꝛ flāma ꝛ minoꝛ nō habēt ꝓtrarietatē Solutō Sic. vt ōt pbus in textu Et ad argumētum dōm q̄ flāma maioꝛ ꝛ minoꝛ licz in toto nō ꝓtrarietur sicut calidū ꝛ frigidū habēt tñ aliquā ꝓtrarietatē Nam excellēs in ꝓtrarijs ꝓtrariat aliquo mō nō excellēti. siue excellēs calidum ꝓtrariat tepido. q̄ minus excellēs p̄mixtum est alteri ꝓtrariorū a quo excellēs oīno sepatum ē. ꝛ cū medijs ꝓpatiyni extremoꝝ habeat ratiōem alteri⁹ tō excellēs ꝓtrariū ad id q̄d ē min⁹ ꝓtrariū aliquā habet ꝓtrarietatē. rōne cui⁹ ꝑt alterū in ipsum ꝑuertere. formā dissimilitudinis auferēdo ꝛ sic maioꝛ flāma ꝓsumit ꝛ ꝓburit minoꝛē ꝓpter excellētiam quā habet ad ipam. vnde humidū q̄d pluri tpe nueriret flāmā quaz ꝓsumit ꝛ ꝓburit a maiori in quo tpe Vbi aūt puū ꝛ magnuz oīno sunt similia sicut pua aqua ꝛ magna ibi vnū ꝓsumit alterū. licet vnū alteri naturalit aliqñ ꝓtinuetur sicut in his que nō terminātur termino ꝓprio sicut aqua ꝛ aer ꝛ cetera huiusmodi.

Decimūquartū dubiū ē

Vtrū omnia sint in motu. Et videt q̄ nō Quia tūc rediret opinio eraclīti dicētis vnū ꝛ eūdē equū nō posse intrare ꝛ exire fluuiū Preterea Substātie spirituales habēt esse ꝓfectū nec in eis ee ꝛ posse distāt. ergo sunt ūmobiles. Similiter terra est in medio ppetue q̄etis ꝛ oia corpora in suis naturalib⁹ locis quiescūt In oppositu⁹ est auctoritas phi in littera. Solutō. Omnia corpalia sp sunt in motu licet nō ꝓtinuo ꝓpter ꝓtrarietatē. q̄ omnia p̄ter celestia corpa habēt ꝓtrariū vno mō vel alio mō Celestia aūt corpa sunt in ꝓtinuo motu ꝛ eoꝝ motu ꝓtraria ꝓiūgunt ꝛ trāsmutātur ad inuicē. ꝛ cū corpa celestia sp moueātur necesse ē hec inferioza sp moueri vno motu vel alio sed nō mouētur ꝓtinue vno motu vt ostēdit vij phy coꝝ ꝓtra eraclitū Vnde sol cū ceteris planetis ascēdēdo p sex signa ꝛ descēdēdo p sex signa mouet ꝓtraria adinuicē ꝛ vnū trāsmutat in alterū ꝛ ecouerso Dicit notāter oia corpalia Nā spiritualia ꝓprie nō mouētur vniuoco motu cum corporalibus sed equiuoco de quo in alio loco videri habet.

Decimūquintū dubiū ē

Vtrū corruptibilia in vno loco. trāspolita ad locū aliū fiāt incorruptibilia Et videt q̄ sic Quia elemēta nō habēt in se actuale corruptiōis p̄ncipiū. ergo localit separata nūq̄ corrūpentur. quia nihil corrūpit nisi a suo ꝓtrario in toto vel in pte vt dictuz est Preterea Dicūtur mōtes hyperborei in q̄bus hoies reddūtur ūmortales Et dicit Arestoteles q̄ in triuanis bonum sit mactare parētes q̄ mori nequeūt. Et silr dicūt theologi de paradiso q̄ in eo hoies natura corruptibiles fuissent ūmortales Solutō Naturalit nō ē possibile ꝓpter motū ꝓtinētis p̄imi ſz celi q̄d ꝓpo. ꝛ ꝓtra operatur. ꝛ ꝓpter hoc elemēta nō manēt in locis suis ꝓpetuo separata. ſz partialit ad inuicē mouentur ꝛ sese trāsmutāt. ascēdēte em sole. elemēta iferioza mouētur ptialit ad loca supioꝛ. ꝛ ecōtra fit descēdēte sole. Verum tñ ē q̄ trāspolita corruptibilia fiunt vtiq; durabiliora vt pbāt argumēta ſz nō fiūt incorruptibilia. Vñ i mōtib⁹ hyperboreis nō efficiūt hoies ūmortales. sicut nec ūmortales

Liber de longitudine et breuitate vite

sunt in triuanis sed difficile habet & grauissimā mortem a cuius acerbitate vt facilius liberetur fm quid bonū est parentes in triuanis occidere Quod aūt dicit de paradiso & argui posset de celo nō accidit per naturā sz p gratiaz

Decimūlextū dubiū est.

Utrū materia cōfestim cōtrariū habeat. Et videtur q nō Quia subiecto ꝛriorū nihil est cōtrariū Et ideo ꝓmo phycor cōcludit Arestoceles duo esse cōtraria & materiā que est subiectū cōrariorꝫ nulli ꝛtrariari Preterea In celestibus est materia que non habet ꝛtrariū neqꝫ fm formā neqꝫ fm vbi Solutō Sic. vt dicit phūs in litera Ulī eodē nō materia habet ꝛtrariū quo subijcit trāsmutatōni. Nam subiecta mutatōni fm locū. ꝛtrariū habet fm vbi. & subiecta mutatōni fm formā scz qualitatez substātialē vel accidētalē. de tercia specie, ꝓportōnabiliter habet ꝛtrariū Per hoc ad argumēta. Ad primum dōm q materia nulli p suā substātiā ꝛtrariat cū sit ꝛtrariorū subiectū vt ꝓbat argumētū tn fm esse ei aliqd ꝛtrariatur inquātū aliqd in se habet cui alterū ꝛtrariat Et hoc differenter Nā materia ꝓma imediate habet ꝛtrariū inquātū habz formā substātialē mutabiliter. cui ꝛtrarietate cōmuniter dicta ē aliqua alia forma ꝛtraria Sc̄dario vero & mediāte forma substātialis seu toto cōposito cui⁹ materia est ps habz ꝛtrariū fm quātitatē fm qualitatē & fm vbi.

Ad sc̄dm dōm q ꝓter hoc argumētū Cōmentator ōt in celestib⁹ nō esse materiā sed hoc falsuz ē. qz licz nō sit eiusdē rōnis p oēz modū cū materia subcelestiū. ē tn vtriqꝫ materia vt expresse vult phūs ꝓ° celi & in pluribꝫ alijs locis. Et hec qdē in celestib⁹ habet ꝛtrariū fm vbi. nō simplr sicut mobile motu recto. sed qdāmō fm differētias positōnis que sunt sibi cōtrarie.

Decimūseptimū dubiū

Utrꝫ calidū & frigidū sint ꝓncipia vite Et videt q nō qz nec sunt ꝓncipia vite ꝓme nec sc̄de Nō ꝓme qz vita prima essentialiter depēdet a corpe viuificato & ꝓncipalit ab aīa viuificāte. Sc̄da vero vita dependet a potētijs aīe fm q sunt ꝓncipia diuersaꝝ opatōnū. & originaliter ab aīa fz q est diuersis pfectiōib⁹ fecūda Solutō Sic. Vbi dicit alit ꝓparatiue. & hoc intēdtū vita se tenz exte corpis Qd sic declarāt. qz aīa nō est actus & ꝓncipiū viuificatiuū cuiuscūqꝫ. sed materie disposite. seu copis dispositi Corpus aūt sine calido & humido nō potest ee dispositū ꝓ anime iformatiōe ergo vita vt sic ꝓsistit in calido & humido Vbi nor patet qz ex calido & humido accipit duplicē dispositiōez ad aīaz scz remotā & ꝓpinquā. Remotā habet qz calidū. ex humido formar auget & ꝓseruat corp⁹. potissimū in ptib⁹ formalib⁹ & organicis ꝓpinquā ꝓo accipit marie q ad vitā sc̄dam & ex ꝓsequēti q ad vitā ꝓmā qz sine vita sc̄da frustra eēt vita ꝓma a calido & humido. qz illa vita nequt corp⁹ ab aīa moueri sine spiritib⁹ qb⁹ corp⁹ habilitat ꝓpos ad opatiōes aīe In signū cui⁹ fm dispositiōem spūs q ad nobilitatē maiorē vel minorez diuersimode in corpe aīa exercz suas opatiōes. Spūs aūt ee nequt sine calido et humido imo ab humido prāte calidi resolui velut vapor subtilis. & hic disponit & vtcūqꝫ spūalizat organa ad act⁹ vitales diuersos diuersimode vt supra dictū ē. & eo deficiēte vita sc̄da deficit. & oīno expirāte deficit oīno vita sciēdā & p ꝑns vita ꝓma qz frustra ee nō ꝑt aīa in corpore Cū g spūs sine q vita nō ē. actiōe calidi ab humido resoluat. manifestū ē calidū & huidū ee ꝓncipia vite quo ad ꝓmā dispositiōem corpis. qua ꝓgruit aīe sicut instrumētuz sue ꝓncipali cause agēti & sicut mobile suo ꝓprio motorī. Per hoc ad obiectū ptz ꝛ° qz licz essentialiter vita nō cōsistat i calido & humido vt ꝓbat argumētū. materialit tn ꝓparatiue mediate vel imediate calidū & humidū sūt ꝓncipia vite vt dictū est

Decimūoctauū dubiū ē

In quo calido & humido mō dicto ꝓsistit vita Pro solutiōe Notādū fm Albtū in cōmento q vt supra dictū ē oē viuū abūdat calido & huido sup frigidū & siccū Et ꝓcipue id qd viuit vita aialis. hoc aūt calidū itraneū scz qd ē ꝓncipale ꝓncipiuz vite ē duplex. quoꝝ qlibet in se habet triplicē ꝑtutē vt infra patebit. Primū calidū itraneuz est originale qd est in ipo semine & cū mēbra fiāt ex semine est p oia mēbra trāsfusum. Alterꝫ aūt est qd iā formator ꝓsistēte corpe trāsfundit a corde ꝓncipaliter & ordine qdā a ꝓncipalib⁹ mēbris in totū corp⁹. Et illud quidē qd est in corde influētiā habet & informādi potētiā oē aliud calidū siue sit originale siue a ceteris mēbris. Qlibet aūt horū calidorꝫ vt dictū ē triplicē habet sui motoris ꝑtutem scz ꝓmo ꝑtutē aīe cui⁹ gratia operat ad operatōes vite. sc̄do ꝑtutē celi. & sic ē calidū ꝓplexionatū. & sic habet in se vt dicit phūs ꝑtutē celestē. miscibiliter & ꝓplexōnabilit elemēta cōsiliātis & ꝓtinētis Et per ꝑns sic agit ad ꝓplexionati animati corpis ꝓsistētiā sicut ois ꝑtus celestis facit ꝓstitui et in ee ꝓtineri substātias mixtas et generatas q remote sunt ab excellētia ꝓtrarietatis q est in simplicib⁹ elemētis Tercio habet ꝑtutē elementi ignis intēctū ē calidū assimilās. & ex ꝓtraiacētib⁹ passiōib⁹ & qualitatib⁹ nutrimētum dissimile separans & digerēs & nutrito assimilās & incorporās. Humidū aūt qd est subiectū & pabulū huius calidi duplicis duplex ē scz seminale qd & radicale vocat qd ꝓsicitur ex trib⁹ humorib⁹ scilicz seminis maris. seminis femine. & humore sanguinis mēstrui in ꝓplementū & augmētum assumpti Et ex isto humido seu humore sic cōfecto formant radicalia mēbra quib⁹ in corpe ꝓpositis ifunditur aīa. & diffundit humidū istud in mēbris toti⁹ corporis vt mediāte ipso retineāt mollicē & cibū recipiāt p ipsius mixtionē cū nutrimētali humido. Secūduz autez humidū est nutrimētale qd ē duplex scz plene assimilatuz & nō plene assimilatū qd tn ad mēbra & in mēbra tractū ē Et istud nutrimētale humidū duplex ē restauratiuum & augmētatiuū ꝓmi humidi radicalis Et vtriqꝫ horꝫ humidorꝫ tam nutrimētale qꝫ radicale aereū est & aliquātulū pingue Nō quidē sicut adeps pinguis ē Sed poti⁹ sicut iura de carnib⁹ assis vel elixis ebulliētia q nō ebullīūt ex aqua supfusa. Sz ex ipo carnis humido. Hec em sunt alba pinguedinē nō iflāmabilē habētia Horꝫ igit hūidorꝫ ꝓmū scz radicale est caloris supradicti subiectū i q salvatur. Sc̄dm aūt & tercū hoc est humidū nutrimētale assimilatū & quasi assimilatū sunt caloris p̄dicti pabulū & ꝓmū qdem est pabulū ꝓueniēs. sc̄dm ē pabulū aliquātulū incōueniens & dissimile. Cuius Auicēna dat simile valde ꝓueniēs i lāpade q ē plena oleo in q ē lychn⁹ ardēs. In illa em triplex est humidū. vnuz qdem qd flāmā cōtinet cum lychno & hoc ē quasi ignis materia & subiectuz ex lychno cōtinue eductū in ignē p calorē ignis Sc̄dm est qd est luz lychno imbibitū qd qdem est sufficiēter iā igni ꝓparatū sed nōdū ab igne attractuz in ignis materiā & hoc est qd

An in calido et humido vita consistat

ꝑmo humido est sufficiēter assimilatū. Terciū autē est qđ lychno in tota capacitate lāpadis circūfusum est qđ calor nec calefacit adhuc nec attraxit in lychnum z ideo nō est assimilatū adhuc sed in ꝓximo assimilāduz Primū horū humidoꝝ simile ē humido radicali in q̄ sicut in subiecto habet esse calor naturalis qui dispsius est in mēbris radicalibus ex calore seminali ꝓcreat⁹. Secōm autē est sile illi ꝑt nutrimētalis humidi qđ iā assimilatū est z mēbris ad cibū imbibitū z attractū. Terciū ātē simile illi qđ nōdū plene assimilatū ē sed ē adhuc trāsfusū mēbris in vasis nutrimēto seruientib⁹ qđ tm̄ calore digestiuo cōtinuo tēpore assimilat. Vñ cū calor elemētoꝝ z vt instrumētū ignis agat cōtinue cōgregādo homogenea sibi z segregādo heterogenea manifestū est q̄ calor cōtinue humiduz in quo est depascit z ideo ꝑm humidū datū est in succursuz ꝓmi humidi. In duob⁹ em̄ fert auxilium Primū est q̄ miscēdo se ꝓmo humido impedit calorem ne tātum agat in ꝑtē quātū faceret si sibi secōm imminutū nō esset. Secōm est quia mixtum restaurat ei id qđ iam depditum est ex ipso per calorē cōsumentē. Humiduz aūt tercium fert ꝓmo humido auxiliuz in vno in hoc scz q̄ attractū sibi assimilatur z subintrat in mēbra loco eius quod vlterius transibit in restauratōnē depditi ꝓmi humidi. Secōm autē z tercium ferunt etiā auxilium z munimētum speciale in hoc q̄ nō solum sic restaurant depditū sed si est vltra restauratum depditum in membris de ipso nutriuntur mēbra z augetur in tēpore augmēti z etiam ad generationē ordinatis in nō suscipientib⁹ augmētum. His sic notatis respōdetur ad quelitum q̄ vita modo supra tacto consistit in calido naturali intraneo principaliter. Et in humido radicali adiuncto admiculāte humido nutrimentali ordine iam tacto. Quod patet. Quia ex tali humido agēte calido naturali ꝑ frute celi ignis z anime fabricatur corp⁹ et membra z ad perfectum esse perducitur z ab eodē saltē ꝑm q̄ sibi incorporatum est nutrimentale humidū resoluuntur spiritus. vnde in calido extrinseco loci necz in humido nutrimētali adhuc dissimili nō cōsistit vita nisi quadam lōginqua amminiculatōne

Decimūnonū dubium

Vtrum vita cōsistat in calido z humido debite ꝓportionatis. Solutio Sic. Quia habent se sicut agens et patiēs. humidū vt patiēs z calidū vt agēs. Et q̄ calidū habet se vt agēs ad formā membroruz inquātum instrumētū est triplicis principalis agētis scz anime. celi. z ignis Ideo ꝓportio inter calidū z humidum stat in hoc vt calidū vincat humidū z cōuertatur a calido z vincatur qđ dicitur humidi terminatō z cōpletio. Non autem debet calidum vincere humidum vt humidum incēdat z sic cōsumatur z vt ipsum humidum apꝑhendat digerendo cōuertēdo z assimilādo ipi viuēti. Qñ aūt ab hac ꝓportō ne recedūt calidū z humidū sequitur egritudo viuentis z tandem mors. Pro quo Notādum q̄ calidum z humidū ab hac ꝓportione recedūt dupliciter. Primo ex ꝑte calidi dominatis. secdo ex ꝑte humidi. Ex ꝑte calidi ꝓtingit dupliciter. Primo cū materia. secdo sine materia. Cū materia vt qñ materia in corpe est in causa q̄ sui calore incēdit cor z cor incensum eſtum efflat sup cetera mēbra z fit calor īmoderatus q̄ cōsumit humidū sicut accidit in febribus putridis. Et tunc pro huiusmodi infirmitatis cura oportet medicos peritos studere vt materia huiusmodi educatur z cōsumatur Sine materia aūt corrūpit ꝓportiōnē qñ nō est aliqua materia in corpe mala sed tm̄ excedit in qualitate calorīs vel remissione z tunc studere oportz nō ad educēdū sed ad alterāduz vt deducat calor ad eq̄litatem que cōplexioni viuētis debetur. Hec aūt eadē proportio corrūpitur etiam scdo ex ꝑte humidi dupliciter. s. quātitate z qualitate. Et vterq; horū modoꝝ est cū materia vel sine materia. Quātitate aūt sine materia corrūpitur qñ humidū qualitate q̄dem cōueniens est z nō est in materia aliena. sed in humido qđ cōpetit corpi ipsius viuentis sed est nimiū z tunc nisi succurat nimietate sua suffocat calorem naturalem sicut flāma lāpadis suffocat pernimium sibi supfusum oleū z tunc oportet iuuare ꝑ defectiua aliquātulum. Si autē peccatū fuerit ꝑ diminutionem quātitatis solius z sine materia desiccāte tūc oportz studere ad humectātia paulatim ne calor non habēs materiā euanescat sicut ignis lampadis quādo deficit oleū. Si autē peccat in qualitate z sine materia. hoc quidē raro cōtingit quia illud peccatū semper est ex debilitate calorīs nō conuertētis. Si tamē accidat aliqñ tunc oportz studere ꝑ alterātia ipsum z reducētia ad qualitatem debitam q̄uncz fit illa. vnde si humidum fuerit nimis aqsum qđ est calido i duob⁹ cōtrariū z extinguat ipm tunc oportet adhibere calida exiccantia. Si vero fuerit nimis inflāmabile sicut pinguedo sulphuris z nō sicut pinguedo carnis de qua superius dixim⁹ z tunc statim expirat per calidum. tunc oportet occurrere per auferentia huiusmodi pingue. Et hec sunt acuta supantia pinguia duo que sunt in ipso scz primo illud qđ est cōmiscibile substantie sine vehemēti z subita inflāmatiōe. z secundo illō qđ supnatat illi qđ facile inflāmatur z expirat. Qñ autē peccat ex materia sibi admixta quecuncz est illa siue in qualitate siue in quātitate cū oportet q̄ educat ꝑ aliquā purgationem. Cause autē omnium hoꝝ peccatorū scilicet ex parte humidi z calidi sunt valde multiplices. Aliqñ quidem ex mēbris corporis ꝓueniūt. Aliqñ ex locis. temporibus. vel exercitijs. cibis. potibus. somno. gaudio. tristitia de quib⁹ particulari⁹ pertinz ad medicū determinare

Vigesimū dubium est.

Vtrū ex ꝑte spūs attendatur vite lōgitudo vel breuitas

Solutio. Et dicit albert⁹ ꝑm Aristotelis subtilē intellectū. spiritus nequaq̄ causa est lōgioris vite ꝑ se sed solum ꝑ accīs. Cuius rō est vt supra dictū est q̄ spiritus materialiter generat ex humido. z actiue ex calido naturali ergo paucitas z multitudo spūs similiter aūt z cetere dispositiones eius sunt causate ex humido vel ex calido aut ex vtroq; simul. Et ideo causa prima z ꝑ se. in calido z humido q̄renda est z nō in spū licz aliqui ita dixerūt q̄ em̄ spūs ē primum principiū opatōnum vitaliū z aliqñ quus est aliqñ mult⁹. aliqñ grossus. aliqñ subtilis vltra equalitatē debite cōplexionis. Ideo ꝑm hoc dicūt diuersificari vitā sicut in melācholicis. qñ em̄ multus. expissādo extinguit calorē sicut ventus extinguit lāpadē. qñ autez grossus tūc impedit opatiōes ꝑtutum vitaliū et naturaliuz z ꝓpue animalium. z qñ est nimis subtilis tūc de facili expirat z inducit mortē. Qđ licz verū sit tm̄ q̄ spūs variātur ꝑm differētiā calidi z humidi ideo querētes cām longitudinis z breuitatis finaliter nō q̄etamur nisi assignet id. vnde hec ē diuersitas in spiritib⁹. z maxime q̄ spirit⁹ ꝑm accidētia facile variant ꝑm dicta accidētia q̄ tm̄ mane

tibus calido et humido in sua habitudine non sequitur abbreuiatio vite

Vigesimū primū dubiū

Quomō calidum et humidum in quib⁹ cōsistit vita esse pñt causa lōgitudinis z breuitatis vite Solutō Lō/gitudo et breuitas vite sumitur fm mēsurā quantitatis calidi ad humidū. z humidi ad calidū Cuius ratō ē quia quāto tempore calidū valet subsistere in humido nō con sumpto neq; etiā aliter depurato fm naturā z quāto tē/pore humidū reduci potest z cōuerti a calido. tanto tēpe fm naturā durat vita Quia vita cōsistit vt dictū z decla ratū est supra in calido z humido. z ergo quanto tpe hec manēt cōmēsurata modo dicto ptinuat vita. Sed vt pti cularius hoc videat cōsiderā dum q calidi virtus z mē/sura ꝓtutis eius in humido attēdit ex multis inter q̄ tñ sunt tria potissima scz quātitas qualitas z dispositō va sorū in quib⁹ opatur. Vnde ex pte calidi requirit quanti tas magna. ꝓportionabiliter tñ ad humidū Et similiter qualitas bona z vasa bene dispositā sīvita ex pte calidi lō ga esse debeat. Debēt autē vasa seu mēbra formalia esse ca lida Quia sepe optimus artifex deficit in opere ꝓpter cor ruptiōem vasorū in quib⁹ operatur seu mēbrorū que sunt vasa et instrumēta in quib⁹ calidū operatur Illis em̄ defi cientib⁹ sequitur q calor defectiue opetur etiam si alias nō sit defectus ex parte caloris. Similiter hec tria requi rūtur ex parte humidi scz debita quantitas ꝓportionata calori ita q humiditas nō sit nimis magna alias propt magnitudinē extingueret calidū z nō digereret a calido neq; cōpleretur magnitudine impediēte. Nō potest em̄ tm̄ humidū a calido vinci imo derelinqueret frigidū nō assimilatum z circa loca digestōnis remanet cōstans z fa cit phelgmaticā pinguedinē in qua tādem calidū suffo/catur In cuius signum oēs excellenter pingues ventrosi multū moriūtur subito suffocato calido a quātitate hu/midi Minor autem quātitas nō sufficienter pabulat ca lidum z tūc calidum radicale humidū cōsumēdo inducit maciem. cōsumptōnem z mortem. Et huius signum est q omnes macilenti fm plurimuz moriuntur. calore pacu/ro cōsumēte substātiā. Qualitas aūt causat longam vitā vel breuem p modum superius dictū Nā si fuerit humi di qualitas bona vt dictum est in textu et nō nimis pin/guis nec nimis aquosa confert ad vite prolōgatōnem ce teris paribus ex pte calidi. Similiter requirit tercio dispo sitō vasorum. Nā vasa corrupta corrūpunt humiduz qō in ipsis decoquitur sicut senū z vetustas vasorū ostēdit et ideo humidū fit viscosum ipis vasis z mēbris extrin/secus adherēs z nō nutriens. z ideo calor interior modi cus euanescit. Et huius signū est q scilicet omnes senes tali abūdant humore. in sputis z stercoribus. Abundant em̄ in sputis z multo stercore liquido ꝓpter indigestionē Et frequenter moriuntur immediate post cibi sumptio nem quādo multum senes efficiuntur eo q tunc supfluo humido nutrimētali z indigesto opitur z extinguitur in eis calor modicus. Hec dicta probāt q humidū radica le nunq; instauratur ea puritate qua consumitur z preci/pue in senib⁹. Et ideo succedūt sibi etates in viuētib⁹ vt fit post calidum z humidum. calidum z siccum. z post ca lidum siccum frigidum z siccum z tādem sequtur int⁹ sic cum. z extra aliena humiditate humidū in senio putres/cente Et hec est causa q nō amara est moꝛs senum cuz ca lidum pungēs in eis fit quasi nullum immo alieno humi do quodammodo suffocatum. z ideo impotens ad pun gendum. vnde membra eorum sunt tam quasi putrida z insensibilia

Vigesimū secūdū dubiū

Penes quid determinatur nobis quātitas vite z mēsu ra vite viuētium Solutō Pensat hec quātitas ex quā titate virtutis caloris naturalis et phȳsici. ita q quāta ē quātitas caloris huiusmodi tāta est quātitas et mēsura durationis viuētū. Illa aūt attēditur ex quattuoꝛ scz ex subiecto in q̄ ē. ex virtute celesti. ex virtute elemēti ignis et virtute anime Ex parte subiecti qō humidū radica/le requiritur q nō sit excedēs in quātitate ꝓtutē talis ac/tiōis neq; sit diminutū ab ipa sed in debita habitudine quātitatis ꝓportōnata z nō solum quātitatis sed quali/tatis ita q in qualitate nō sit repugnās Ex virtute autez anime z celi requiritur etiam ꝓportio virtutis caloris scz anime celi et elemēti inter se. ita scz q virtus anime appre hensiua tenet celestem sicut motoꝛ in mouendo tenet su um instrumētū q nō diuertat ab operib⁹ artis sue Et ite rū q celestis z anime apprehensiua teneat eaz q̄ est elemē ti. q nō nisi sub ea z ea influente opetur et quāta est ꝓpoꝛ tio caloris huiusmodi cū subiecto suo in quātitate z qua litate dispositō tāta est pōse p se vite quātitas. Quoties aūt hec quātitas ꝓtutis caloris impedit ex quātitate vt qualitate humidi totiēs breuiatur vita per se z per natu rā ꝓprie loquendo Si aūt abbreuietur vel ex inequalitate vel cōfusione materie. s. lesione coꝛporis. vel ex pte cibi. lo ci. exercitij vel ex parte alterius accidētium q̄ in infinituz multiplicatur. tunc abbreuiatur p accidens Et hec mēsu ra vite sic accepta ē que per modū linee recte protrahitur per gradus etatū vsq; ad decrepitū gradū sensuū et deli rum qō est vltimū vite Period⁹ em̄ est mēsura celestis q̄ cōpletur in vita ex iuuātibus eam celestib⁹ per circuli vir tutem et eorum siderū que sunt in circulo cōtinue sup vi tam scintillātium ad adiuuādū vel infirmādum ꝓtutez celi que influxa est nato in casu primo seminis. Et q̄ hec virtus cōpletur per circulū ꝓdus vocat Hec aūt mēsu ra de qua nūc dictū est que ē quātitas z mensura ꝓtutis agētis in suū ꝓpriuz subiectū. ꝓcedit diminuēdo z restau rando z aliq̄n plus addit q̄ diminuit sicut in prima eta/te Aliq̄n equaliter sicut in scda etate. aliq̄n minuit sicut in tercia etate In fine aūt etatum seu in quarta etate erit fri gida et humida z destituta. Et quia motus isti sunt de cōtrario in cōtrarū fm quātitatē z qualitatem. fm quā titatem paruo in magnū z ecōuerso augmentatione z di minutione fm qualitatem. q̄ in prima etate vita est cali da et humida In scda calida z sicca In tercia frigida z sic ca. z in fine est frigida destituta. Ideo cū omnis mot⁹ de cōtrario in contrarium sit motus rectus ideo mēsura de qua dictum est solū est imaginabilis fm ꝓtēsionem linee recte. Aduertendū tamen q mēsura vite fm habitudinē triplicē calidi ad humidū sibi subiectū tripliciter se hab; Nam calor relatus ad aiam que est motriz ꝓtutis deter minate habet mēsuram determinatam quia calidū sic nō semper mouebit z formabit humidū sed omnis mensura ex ea parte nō est recta nec circularis vt sic. Inquātū aūt habet ꝓtutem circuli. z eoꝛū que in circulo oꝛiūtur z occi dūt z accedūt z recedūt sic mēsura eius est circularis Et dicitur periodus a peri qō est circū z odos mēsura quasi

Penes quid determinat quātitas vite viuētiū

circularis mēsura. Inquantū aūt est calor elemēti alteratiuus ⁊ cōuersiuꝰ ⁊ augmētatiuiꝰ ⁊ diminutiuꝰ mensuratur recto ⁊ cuius mensura recta est. De dispositione autem periodi in libro de generatōe latiꝰ videbit.

Vigesimūtertiū dubiuz

Quare humidū qđ est caloris subiectū debet esse pingue Solutō. Quia pingue humidū difficile putrefactibile est ꝓpter duas causas. Prima ē viscositas ⁊ ideo humidū huiusmodi eliꝝabile nō est. sicut patz de oleo qz humidū viscosum ⁊ pingue a sicco separi nō potest Scōa causa est qz humidū viscosum fluit ad circūferentiā sicut calidū ⁊ ideo calidū ipsum humidum tangꝫ qđdam sibi connaturale retinet ⁊ ab eo nō separatur sicut ab humido aq̄so naturaliter em̄ aquosuz humidum a caloze separatur Et quia humidū pingue nō est facile siccabile nec facile i frigidabile iō ꝑuenientissime ponit ꝓncipiū materiale vite

Vigesimūquartū dubi.

Utrū aialia frigide ꝯplexionis in regiōibꝫ calidis ⁊ calide cōplexiōis in regionibus frigidis sint maioris quātitatis Et videt qz nō Quia in primo ⁊ 3° climate qnqz est estus mini⁹ adustiuus. So° Sic. Quia calidū in locis calidis fouet ⁊ educit humidū qđ in frigidis locis cōgelatū ⁊ inspissatū extinguit calidū. ⁊ hec est etiā cā longioris vite. ⁊ ideo aialia frigida sanguinē saltē nō habētia efficiūtur extēsione humidi p calidum apphensi ⁊ educti magne quātitatis Et ꝓpter hoc serpētes ⁊ talpe ⁊ ea que pelle varia sunt in vētre sicut q̄ vocātur stelliones ⁊ sumilia supra modū sue nature in calidis regionibꝫ magna sūt Et similiter ex eadez causa que sunt in mari rubro qđ natura calidū est ꝓout indicat color rubeꝰ sicut ea que vocātur ostrito domita que figurā habēt ostrilium maioris quātitatis cꝫ in frigidis locis incōpabiliter Et hec etiaz est causa quare aialia frigida in regionibꝫ septētrionalibꝫ et frigidis nō generātur et maxime sub polo artico vl' iuxta polū iuxta circulū vrse minoris vel maioris negz generātur in mari septētrionali. etsi in qbusdam vicinis vel nominatis illis locis aliqua inueniātur sunt modice quātitatis ⁊ breuioris vite qz gelu illoꝝ locoꝝ aufert augmētū restringēdo ⁊ vitā aufert ꝯgelādo et inspissando humidū. In signū cuius etiam quedā aialia frigida sicut q̄dā serpētes in illis locis nō ouāt eo q̄ ꝯgelarētur eorum ouа sed cōcipiūt in vtero sicut grestibilia ⁊ cōplent in vtero ꝓtū qđ refert Albtus cōptū exꝑmētatoze tpe sui qui in mari liuonico baculo pressit serpētē puum de cuius vētre plures pui exierūt. qz tm̄ sunt stricti corpis valde ideo frequēter in ꝓtu rūpuntur Et ex hoc credit vulgꝰ q̄ mor su suo iuuenes ventrē ⁊ vterū matris pforent qđ tm̄ nulla tenus verū est Et ꝓpter hāc pariendi difficultatem dicte sunt vipere. i. vi parientes. Ecō traaūt in mari septētrionali ⁊ in locis frigidissimis aialia calide ꝯplexōis ⁊ sanguinē habētia sunt maxime quantitatis ⁊ longioris vite Quia talia aialia cū sanguinē habeāt ⁊ aqueā pinguedinē Ideo calidū qđ est in eis retētū in ipa humiditate valde auget eorū corꝑa Sunt aūt hec aialia frequēter pilosa et magna ossa habētia que oia indicia sunt magni caloris in humido retēti qđ humidū est augmēti materia Sunt etiā plura eorū cocuntia ⁊ nō ouantia qđ etiam indicium est magnū ⁊ infallibile magni caloris. Sapor etiā ⁊ coloz hoc testātur q̄ sint valde humidaz calida ita q̄ calidū humidū ei ꝓportionatū cōuertit nō consumendo. in ipm agit tangꝫ in ꝓtū cōueniens subiectū augmētando ipa animalia In signū cuius inueniūtur frequēter dormientiaz pausantia ad humidi digestionē faciēdā. ⁊ inueniūt multe adipis Hec em̄ oia signa sunt q̄ sunt caloris nō ex eellētis ⁊ adustiui sed cōuertētis ⁊ assimilatiui Ad rōnē dicēdū q̄ semel in anno qñ in locis illis nimius ē estus tūc talia aialia sub terra habitāt

Vigesimūquītū dubiuz

Que est causa q̄ssdā aialia multo tpe sunt sine cibo. So°. Quia q̄ sunt modici caloris ⁊ sunt frigidioris humidi viscosioris ⁊ spisse pellis ⁊ nutrimēti humidi ⁊ frigidi nō facile digestibilis multo tpe abstinent ⁊ sunt sine cibo vt digerātur superfluitates que sunt in ipsis Talia aūt sunt quedā aialia vt vrsus ciconia hirūdo cornix ⁊ cucculus ⁊ huiusmodi. Silr rane que dormiūt p totā hyemē i ꝓfundo aque donec nutrimētū digerat ⁊ ideo cōsumpto eo si hyems frigida ꝓgetur ita q̄ nutrimētū cōueniēs habere nō valeāt moriūtur. Et ꝓterea q̄nqz in marcio inueniunt in superficie aque rane mortue. Et ꝓterea in eodez genere aialiuz sunt quedā diutius sine cibo aliis. sicut in hominibꝫ femina masculo diuti⁹ eē ꝓt sine cibo Et melācholicꝰ diutiꝰ abstinere ꝑt cholericis cū tm̄ melācholicꝰ sit vorax Et hoz oim causa ē caloz debilis ⁊ humiditas spissa ⁊ aquosa q̄ ꝓtinue hausta cresceret ad calidi extinctionē Et ideo necesse est fieri ītерpolatōnēz quietē a sūptione nutrimēti donec a calido digerat ⁊ vincat humidū De quo ꝓlixius determinare spectat ad libz de aialibus Hec ex diuersis potissimū ꝓmēto dñi alberti circa q̄ua naturalia collecta sufficiāt

Sequūtur aliquot libelli paruoꝝ naturaliū. Aristotelis cū cōmētario iuxta doctrinā Alberti magni studiosoꝝ desiderio sata gētes prioribꝫ ob materie coherentiā ac eiusdem et predictoꝝ necessariam cognitionem adiuncti Et sunt hi.

De iuuētute et senectute
De inspiratione ⁊ respiratōne
De vita et morte
De motu animalium
De motu cordis

Liber de senectute et iuuentute.

E iuuentute autem et senectute. et vita et morte. nunc dicendum simul et de respiratione. necessari um forte causas dicere. Quibus dam enim animaliū propter hoc accidit viuere et non viuere.

Iste est quitus liber paruoꝝ naturaliuꝫ Arestotelis q̄ intitulatur de inspiratiōi ⁊ respiratiōe. de iuuentute ⁊ se nectu te. de morte ⁊ vita. Qui ꝑma sui diuisione diuidit in ptem ꝓemialē ⁊ executiuā. In parte ꝓoemiali premit rit intētōnem suam. In parte vero secūda ꝓsequitur ip sam. Secūda ibi. Quoniā aūt de anima. In prima dicit postq̄ determinatū est de causis lōgitudinis ⁊ breuita/ tis vite tam in plātis q̄ in animalibus. Cōsequēter dōm est de iuuētute ⁊ senectute que sunt quidā status viuēti/ um Iuuentus em̄ est status perfectus. senectus vero sta tus defectus Dicēduꝫ est etiam de vita ⁊ morte q̄ mors est vite terminus. Similiter de infrigidatōne que in qui busdam fit per inspiratiōnem ⁊ respiratōnem. In quibus dam vero aliter Refrigeratō em̄ necessaria est in viuenti bus ꝓpter saluatōnem naturalis calozis vel calidi. de/ terminādum ergo est nūc similiter de causis respiratōis ⁊ inspirationis. hoc aūt faciendum est qz quibusdam ani malibus inest viuere. ⁊ non viuere. hoc est mors propter defectum respiratōis

Quoniā aūt de anima in alijs determinatū est et palā quoniā nō est possibile substantiā ipsi us esse corpus. Sed tamē q̄ in aliqua existit corporis particula manifestum ⁊ in hoc aliquo habētium virtutem in particulis. Que quidē igitur alia anime aut partes aut virtutes qua litercunq̄ q̄dē oportet nominare dimittat nūc

In hac pte executiua prosequit intētōem suam. Et di/ uidit in tres tractat⁹. In ꝑmo agit de refrigeratōne. In scōo determinat de morte. ibi Est q̄dam q̄dem In tercio redit ꝓpter ad declarādū modū refrigeratōis in aialib⁹ ibi Tria aūt sunt accītia Prim⁹ tractatus subdiuiditur in duo capla. In ꝑmo ostēdit q̄ in oibus viuentibus ne/ cesse est esse caliditatem naturalem quam necesse est salua ri si viuere debeant. In secūdo ostendit quomodo refrige ratōne huiusmodi naturalis caliditas saluetur Secūdū ibi Palā ergo quidē Prim⁹ ca. subdiuiditur i duas ptes. In ꝑma ostēdit q̄ in oib⁹ viuētib⁹ ꝑmū ꝓncipiuꝫ ptis aie vegetatiue ē in aliqua pte determinata. In scōa ost q̄ in illa pte sit calidū qō oportz saluari. ibi Oēs aūt ptes Pri ma ps subdiuidit in duas ptes In ꝑma ost q̄ in oib⁹ vi uētib⁹ ꝑmū ꝓncipiū ptis aie vegetatiue sit i aliqua parte corpis determiata ex habitudine sensus ad pte aie nutri tiue In scōa ꝓbat h̄ p alias rōnes. ibi Principiū q̄dē Pria rur⁹ in duas subdiuidit In ꝑma ost q̄ in aialib⁹ necesse eū esse vnā ⁊ eādē ptē fm quā ꝑmo viuit aial ⁊ fm quā ē aial In scōa ex hoc ꝓbat intētū suū. ibi Qm̄ igit ꝓpriozꝫ Quātū ad ꝑmū iterꝫ duo facit Nā ꝑ° resumit q̄dā dicta in libro de aia. Scōo ost qō dictū ē videlz q̄ in aialib⁹ ne cesse ē eē vnā ptē determinatā fm quā ꝑmo viuit aial et fm quā est aial Scōm ibi Quecūq̄ aūt aialia Quātū igi tur ad ꝑmū dicit ꝓpr⁹ q̄ cū in libro de aia sit determina tū de aia ⁊ de eius potētijs manifestū ē q̄ substātia ⁊ na/ tura aie nō possit eē corpus qz corp⁹ nō habet eē in alio fz est subiectū alteri⁹. Aia aūt habet eē in alio Jō aia nō ē cor pus. Vel. cuius nō sit aia corpus existit tm̄ in aliqua pte corpis determinata fm q̄ per virtutē suā determinat sibi ptem determinatā corpis que quidaꝫ pars corpis signa ta ⁊ de numero ptium habētium ꝓtutem aliquā ⁊ in illa est anima. Et subdit ꝓpr⁹ dicens vtrum iste virtutes q̄ insunt anime fm diuersas particulas corpis debeant di/ ci anime diuerse prout platonici volebant vel diuerse sint ꝓtutes sīue potētie vnius ⁊ eiusdem anime et dubitatō nes similes de hoc formabiles ad presens dimittatur.

Quecūq̄ aūt aialia dicūtur. et viuere in his quidē que adepta sūt in vtraq̄ hec. Dico aūt vtraq̄ ⁊ qō est esse aiali et qō viuere necesse ean dē et vnā esse particulā fm quā viuit et fm quā appellam⁹ ipsum animal. Aial quidē em̄ fm q̄ animal ipossibile est nō viuere. si aūt viuit. sic aial existere nō necessariū. plāte em̄ viuūt quidem. nō habēt aūt sensum. per sentire aūt animal aut nō aial determinamus. Nunc qui dem igitur necessariū vnam esse et eādem hāc particulā. inesse aūt plura et alteram. Nō em̄ idem esse animal et viuere

Hic cōsequenter ostendit ꝓpr⁹ q̄ in animalibus ne/ cesse est esse vnam ptem determinatam fm quam ꝑmo viuit animal ⁊ fm quaz est animal. Et vult in effectu hāc conclusionem q̄ in omnibus illis que dicuntur animalia et viuunt ita q̄ hec duo scilicet q̄ viuant et animalia sint habeant. necesse est vnam ⁊ eādem esse particulā fm quā ꝑmo viuit ⁊ fm quā animalia sunt Quā ꝓbat tali rati one. Illud fm qō animal ꝑmo ⁊ realiter est animal de ne cessitate viuit ergo necessariū ē esse eādē ptem̄ā fm quaz ꝑmo est aial ⁊ viuit. Cōsequētia manifesta ē nec eā decla rat. Sz̄ añs declarando ōt q̄ ipossibile ē q̄ aial fm q̄ aial nō viuat. ergo aial fm q̄ ꝑmo ē aial viuit Nā si non. tunc dek oppositū scz q̄ nō viuat ⁊ sequit q̄ nō sit aial. qō enim nō viuit nō est aial. vl̄ erit aial sine vita. quoꝝ vtriq̄ ē im possibile ⁊ ꝓ añs fm q̄ ꝑmo ē aial viuit ⁊ nō ecōuerso. qz nō ē necārium q̄ si viuat q̄ sit aial. qz plāte viuūt ⁊ tñ nō sūt aial. Aial aūt ē aial p sensuꝫ ⁊ differt a nō aiali p ipm. q̄ remanifestū ē q̄ nō ē ncārium q̄ si aliq̄d viuat. iō sit aial. Et quo ꝺdudit ꝓpr⁹ q̄ ncārium est esse eandē ptem̄ā nume/ ro ⁊ subiecto fz quā ꝑmo viuit ⁊ ē aial sed rōne differētē ⁊ fm eē. Quāuis em̄ idē sint subiecto eē aial ⁊ viuere tñ rōne differūt qz aliud est esse aial ⁊ viuere

Qm̄ igit ꝓpriozū sensitiuozū vnū aliqd cō/ mune ē sensitiuū in qō eos q̄ scōm actū sensus necārij obuiare. Nā ⁊ vtriq̄ erit mediū āteriozis vocati ⁊ posteriozis Anteri⁹ q̄dē ōr in q̄ ē nob sens⁹ posteri⁹ āt oppositū Adhuc āt diuisoꝝ cor pore viuētū oīm supioꝝ ⁊ iferioꝝ. oia em̄ hnt superi⁹ ⁊ iferi⁹. Quare ⁊ plāte q̄dē palā qz nu/ tritiuū ꝓncipiū habebūt vtriq̄ in medio horū.

Hic ꝓpr⁹ ꝓbat intentū suū principale videlicet q̄ ꝑmū principium partis anime vegetatiue sit in aliqua parte corporis determinata. Et intendit probare q̄ sit i medio

Superi⁹ et iferi⁹ differẽtia aialib⁹ ⁊ plãtis accipiũt

supioris ⁊ inferioris anterioris ⁊ posterioris. Et subdiui ditur hec ps in tres pticulas. In quaruꝫ ꝑma facit qđ dictũ est In scđa exponit qđam dictũ. ibi. Particula enim In tercia assignat ratiõez noiꝫ pticule illi⁹ scz medie ibi Trib⁹ ãt existẽtib⁹. Quãtũ igit ad ꝑmã pticulã ꝓbat ꝓ positũ iã dictũ tali ratõne Eadẽ ẽ pticula ꝑz quã aialia ꝑmo sentiũt ⁊ nutriunt sed pticula ꝑm quã primo sentiũt ẽ in medio supioris ⁊ inferioris ⁊ anterioris ⁊ posterioris ergo pticula ꝑm quã aial ꝑmo nutrit est in medio supioris ⁊ inferioris. anterioris ⁊ posterioris Huius aũt ratõnis maior ꝓbata ẽ in ꝓcedẽti pticula textus. sed minorẽ ꝓbat. ⁊ dicit. ꝙ sens⁹ pticulares ꝙrũ habeant sensum cõmunẽ ad quẽ terminant alterationes eoꝝ sed sensus cõmunis ẽ in media ptẽ anterioris ⁊ posterioris. supioris ⁊ inferioris. Anterius em̃ est in quo est in nobis sensus scilicet exterior. ⁊ posterius est oppositum Quod confirmat tali medio. Cum corpus cuiuslibet viuentis diuidatur in inferius et superius. quodlibet habet inferius ⁊ superius ergo plãte etiam superius ⁊ inferius habẽt. Si ergo vt ꝓbatum ẽ principium nutritiuum sit in eadem parte cum sensitiuo ⁊ illud est in medio anterioris ⁊ posterioris. manifestum est ꝙ ꝓncipium nutritiuuꝫ est in medio supioris ⁊ inferioris. anterioris ⁊ posterioris

Particula enim quam ingreditur alimentũ superius vocam⁹ ad ipsã respicientes. sed nõ ad ambiens totum Deorsum aũt ꝑm quam superfluum emittunt primo.

Hic cõsequenter ph̃us exponit quoddã dictum quia em̃ mentio facta est de superiori ⁊ inferiori in plantis Ideo h̃ ostendit quid vocatur in plantis superius. ⁊ quid inferius Et primo facit hoc Secundo ostẽdit ꝙ differenter superius ⁊ inferius inueniãtur in plãtis ⁊ in animalib⁹ Secũdum ibi. Habẽt autẽ cõtrarie. Quãtum ad primũ igit dicit ꝙ pars illa in plantis in qua recipitur vel ꝑm quam recipitur alimẽtum dicitur esse superius ⁊ habet se vt os pars autẽ ꝑm quam superfluum emittunt dicitur inferius vnde superius ⁊ inferius sumens respiciet ad totum ambiens hoc est ad totum vniuersum quia in plãtis ⁊ in vniuerso superius ⁊ inferius se habẽt cõtrario ordine.

Habẽt aũt contrarie plãtis hoc ⁊ animalib⁹ homini quidẽ enim ꝓpter rectitudinẽ maxime quidem existit hoc animaliũ habere que sursũ particulã ad id qđ totius sursum. Alijs autem intermedie. plãtis aũt immobilib⁹ existentib⁹. et accipiẽtib⁹ ex terra alimẽtum necessarium sẽper deorsum hãc habere particulã. Proportionales aũt sunt radices plantis. et qđ vocatur os in animalib⁹ per qđ alimentũ hec quidẽ ex terra accipiunt. Hec aut per ipsa

Hic assignat philosophus diuersitatem superioris ⁊ inferioris in plãtis ⁊ animalibus dicẽs ꝙ supius ⁊ inferius ecõtrario se habẽt in plantis ⁊ in animalib⁹. Homo em̃ propter rectitudinẽ stature quã habet maxime inter omnia animalia continet particulam que superi⁹ dicitur ad sursuꝫ totius vniuersi. Animalia autẽ alia medio modo habẽt superius vniuersi. Plante vero simpliciter habẽt ad inferius vniuersi. Cuius ratõ est quia plãte immobiles sunt. Sursum autem in plãtis est vnde recipiũt alimẽtum. qđ recipiunt per radices terre affixas ⁊ ergo sursum in plantis est ad inferius vniuersi. Et subdit philosophus ꝙ radices in plãtis ꝓportionabiles sunt oꝛi in animalib⁹. Sicut em̃ plante per radices suscipiũt alimentuꝫ ex terra. ita animalia ꝙ os alimẽtũ suscipiũt

Tribus aũt existentib⁹ partib⁹ in quas diuidũtur omnia perfecta animaliũ. Una quidẽ qua suscipit alimentum Una aũt qua superfluum emittit. tercia autem harum media. et hec in maximis animalibus vocatur pect⁹. in alijs autem proportionale Dearticulata autem sunt magis altera alteris Quecũqꝫ autem ipsorum sunt processiua apponuntur. et particule que ad hanc administrationem quibus totum fertur kichos crura et pedes et habentia eandem bis virtutem

Hic consequenter declarat qualiter vocetur hec pars media dicens ꝙ cum sint tres particule in animali. vna ꝙ quam recipit alimentum. Alia per quã supfluuꝫ emittit ⁊ alia sit pars media Harũ ista media in maximis animalium vocatur pectus. In alijs aũt ꝓportionabile est aliqđ isti parti. Sunt enim in quibusdã animalium partes iste magis dearticulate et distincte ꝙ in alijs Quecunqꝫ aũt alie particule animaliũ scilicet que mouẽtur motu ꝙgressiuo apponũtur ꝓpter istas particulas ꝓpter amministratiõnem que scilicet istis seruiunt. vt caro ꝓpter repletiõez vacuitatũ istarum ptiumꝫ kichos ⁊ cruraꝫ pedes quib⁹ totũ aial fertur. ⁊ similiter dicendũ de hijs que habẽt eandẽ ꝑtutem cum istis ptib⁹.

Sed principium quidem nutritiue anime in medio triũ particularũ et ꝑm sensum existẽs videtur et ꝑm rationem Multa em̃ animalia ablata vtraqꝫ particularũ et ea que vocatur caput et susceptiua alimenti viuunt. cũ quocũqꝫ vtiqꝫ fuerit medium. Palam aũt in entonijs vt vespis et apibus hec accidunt et multa autẽ nõ entoniorum diuisa possunt viuere propter nutrimentum Talem quidem particulam actu habent vnã. virtute aũt plures. Eodem aũt mõ plantis cõstituta sunt. etenim plante diuise viuũt et separatim. ⁊ fiũt multe arbores sub vno ꝓncipio. Propt̃ quã aũt cãm hec qđẽ nõ possũt diuise viuere. Hec aũt abs plãtarum plãtaruꝫ alterit sermo Scz silr̃ habẽt ꝑm hoc plãteqꝫ genꝰ entonioꝝ. Necesse ãt ⁊ nutritiuã aiam actu qđẽ i habẽtibꝫ esse vnã. virtute ãt plures. Silr aũt ⁊ sẽsitiuũ ꝓncipiũ. videt em̃ habẽtia sensuꝫ diuisa ipsoꝝ Scz ad saluari naturã plãte qđem possũt. hec ãt nõ possũt qꝛ nõ habẽt organa ad salutem Et qꝛ indigentia sunt hec quidem capi

Omne viuēs necessario habz caliditatē naturalē i

entis. hec aūt suscipiētis alimētū. hec aūt alio rū et horū amborū Assimilātur em talia aialiū multis animalibꝫ simul iunctis. Optime autez constituta hoc nō patiūtur aialium propter cē naturā ipsorū. et cōtingit maxime vnam. propter quod et paruū sensum quedā faciūt diuise pticularū qz habēt aliquā animalē passionē. sep/atis enim visceribus faciūt sensum vt cornice corde ablato.

Postq̄ phūs ꝓbauit ꝓncipiū partis aie nutritiue eē in medio anteriorꝭ z posteriorꝭ z superiorꝭ z inferiorꝭ. p habitudinē nutritiue ad ptē aie sensitiuā. hic ꝓbat idē p alias rationes. z duo facit. nā primo ꝓbat p rationes naturales z ꝓprias. secōo facit hꝫ p rationes cōes et logicas Secōz ibi. Secōz rationēz āt Quātū ad ꝑmū tria facit fm q adducit q̄daz ordine tres rationes naturales. ex ꝓprijs ꝓpositū ꝓbātes. Secōa ratō tāgit ibi Adhuc āt in plātis Tercia ibi Sed adhuc. Quātū igit ad ꝑmū ponit phūs in effectu hāc cōclusiōem Principiū ptis aie nutritiue eē in medio triū pticularū videl p rationes naturales que sūmūtur ex sensu z p ratōnem cōmunē z dialecticam Quaz ꝑma ex signo sumpta sic formari potest. Quia vidē/ q multoz aialiū (desciſa vl ꝑciſa vtraq̄ pticula. s. inferioꝛi ꝑte. z capite tanq̄ superioꝛi q̄ est ps susceptiua alimēti) ps media viuit. z quecūq̄ pticulaz extremarū cū illa media fuerit similiter viuit. hoc aūt nō esset possibile nisi ꝑmū ꝓncipiū nutritiuū eēt in dicta ꝑte g̃ zc Maioꝛē probādo dicit hoc palā esse in aialibus entonijs insciſis que habēt vētrem ad vnā partē. z caput ad aliā partē colligatos aliquo gracili et tenui. sicut sunt vespe z apes multa em taliū videtur viuere diuisa quēadmodū etiā sic viuere pñt. hoc aūt accidit ꝓpter ꝓncipium nutritiuū qđ est in ptibꝫ Nec hoc cōuenit illis aialibus solū sed pluribꝫ alijs nō entonijs sicut in lūbricis terre z similibꝫ z ꝓpter eādē causam. huiusmodi autē particula in qua inuenit ꝑmum ꝓncipium partis aie nutritiue in predictis anialibꝫ actu quidē vna sed ꝓtute est plures Et quātū ad hoc sunt cōstituta a natura similiter ipsis plātis Videm9 em q̄ quedā plāte decise viuūt z fiūt multe ex vna. cui9 causa est quia aia in plantis vna quidē est fm actum. plures aūt fm virtutē z pficit ipsa aia totam plantā actu. ꝑtes aūt in potētia. Sicut ꝑtes actu sunt vna. plures ꝭo virtute z fiunt actu plures p diuisionē. Et ꝓpter nūc dictam causam hec plāte decise pñt viuere vt dictum est Quedā vero nō habēt se sic sed aliter scz facta diuisione vna ꝑte viuēte z trās plātata alia viuere nō poterit. de quo hꝫ nō habz videri sz de hoc sermonē fieri oportet sicut in libro de plātis. suffi/cit autez ad pñs q similiter se habeant plāte q̄tū ad hoc qđ dictum est z genus entoniorꝫ. Pro cuius amplioꝛi declaratōne subdit phūs cōparātionem aialium ad plātas pe nes cōueniētiā z differētiam. nā cōueniūt plāte z aialia z differūt Cōueniūt. nā necesse e in habētibꝫ ꝑtē nutritiuaz aie ipsam animā nutritiuam actu esse vnā sed ꝓtute plu/res Similiter ꝓncipium sensitiuū est vnū actu. pluraliter ꝓtute. videtur em quedā aialia decisa habere sensum qđ non cōtingeret si ꝓncipium sensitiuum non esset ꝓtute plura. Differūt aūt Quia cuius ita sit q ꝓncipium nutritiuuz in habētibus ipsum sit actu vnū z ꝓtute plura. similiter et ꝓncipiū sensitiuum In hoc tñ diuersitas est inter plātas et aialia qz plāte diu possunt viuere eo q paucam exigāt organorū diuersitatē ad operatōnes vite que est virtute in pluribꝫ ptibus z potest esse actu post decisionē Animalia autem nō possunt sic decisa diu viuere quia indigent ad operatōnes per quas saluātur multa diuersitate organo rū. Indigent em ad minus organo quo ab extra stanti susci/piant vel suscipere valeant nutrimētum conueniens. si ent ore. z cū hoc aliquo suscipiente intra z digerente. egēt et aliquo instrumento quo expellatur superfluum z alijs si militibus. Et quāto perfectioꝛa fuerit aialia tāto pluribꝫ indigēt sicut apparz i ꝓgressiuis aialibꝫ Ilꝫ talia aialia assi milātur multis animalibus imperfectis simul iunctis. Animalia autē que maxime sunt perfecta sicut homo ta/lem diuisionem non sustinēt. Cuius causa est Quia talia animalia maxime vnitatem habent z ideo partes talium animalium diuise paruum faciūt sensum. faciunt autē sen sum aliquem ꝓpter morum siue passionem determina tam in illis partibus. In viuentibus enim est vna pars a qua mittitur virtus ad singulas partes Et ideo cum ab scinditur vna pars remanet virtus aliqua in parte. z vir tus illa videtur facere sensum aliquem z motum. non q hoc proueniat a substantia anime ibi fm actum existente sed a virtute per modum passionis ibi existente. Et hoc videtur philosophus intendere per illa verba scilicet habent aliquam animalem passionem. Q̄ autem partes tales decise faciāt sensū aliquē declarat dicēs q separatis visceribus faciunt sensum vt cornice ablato corde moueē

Adhuc aūt in plātis palā z aialibꝫ eā que ex ſpermatibꝫ generationē consideratibꝫ z incisiones et absplantatōes Que cū ex ſpmatibus generatio accidit omnibꝫ ex medio. Dithiron em existētibus omnibꝫ fm q̄ nata sūt. medū enim vtriusq̄ est pticulaz. hinc ramuscul9 oritur et radix nascētium. Principiū aūt medū horū est in incisionibꝫ que et absplantationibꝫ hoc maxime accidit circa oꝛos. oros est em principiū q̄dam oꝛos rami similiter aūt z medium. Quare aūt hoc auferūt. aut in hoc oꝛos inserūt vt rami et radices ex hoc generētur tāq̄z existēte ꝓncipio germinis ex medio et radicis Et aialium sanguinē habētiū coꝛ fit ꝓmo Hoc aūt palā ex quibꝫ in ꝓtingētibꝫ adhuc factis videre cōtemplati sumus Quare z in exanguibꝫ necessarium analogū coꝛdi fieri primo. Coꝛ aūt quod est ve narū principiū in his que circa ꝑtes aialium dictum est prius. et q sanguis sanguinē habenti bus est vltimum alimētum ex quo fiunt particule Manifestum ergo q vnā quādam opatōnem oris virtus exercet. alteraz aūt que vētris circa alimētum. Coꝛ autē gratia huius operis anime est. optz em principale ad id cui9 est gratia ꝑficere. sed nō in his que hui9 gratia vt medicus ad sanitatē

corde ꝛi quã necesse ẽ saluari per refrigerationẽ

Postꝫ ꝓbus probauit ꝙ primũ principiũ nutritiuuꝫ sit in medio supioris ꝛ inferioris anterioris ꝛ posterioris ꝓ rationem sumptã ex diuisione aialium ꝛ plãtarum Cõsequẽter ostẽdit idem ꝓ rationem secãm sumptã ex generatiõe aialium ꝛ plãtarum. ꝓ quo premittit itertiõem suaꝫ dicẽs ꝙ manifestuꝫ adhuc est ꝓsiderãtibus generatõem q̃ ẽ ex permanẽtibus ꝛ ꝓsiderãtibus ad plãtatiões ꝛ isti/tutiões ꝙ primuꝫ principiũ ptis aie nutritiue est in medio supioris ꝛ inferioris anterioris ꝛ posterioris Illo ergo sic premisso in effectu vult hãc rationem. Alia nutritiua ẽ in pte illa ex qua accidit generatõ omniũ aialiũ generatis ex semine. hoc fit ex media Sed in omnibꝫ viuẽtibꝫ generatõ ex semine ẽ ex parte media. ergo. Minorẽ ꝓbat. ꝓmo de aialibꝫ scdo in plãtis. tertio iterũ ostẽdit in aialibꝫ In aialibꝫ ꝓbat sic. nam semẽ in aialibꝫ est superfluũ tertie digestiõis qđ natũ ẽ in mẽbra animaliũ mutari. vltima autẽ digestio fit in corde. ꝛ ideo semẽ prouenit ex media parte quare manifestum est ꝙ generatiões accidũt aialibus ex medio. q̃propter principium nutritiuum est in medio In plãtis aũt idem sic ostẽdit ꝓ icisiõem ꝛ applãtatiõem dicẽs ꝙ in plãtis que nõ sunt ozbate sed sunt fm qđ nate sẽ esse. dyrirõ est pticula media inter partem supiorem ꝛ inferiorem ꝛ ab ista parte oritur ramus ꝛ radices terre affixe principiũ em̃ rami ꝛ radicis ẽ in parte illa media qđ maxime apparet in icisiõibꝫ ꝛ applãtatiõibꝫ. In illo em̃ ẽ principiũ nutrituũ ex quo icipiũt pullulatiões Incipiũt aũt ex medio Videmus em̃ ꝙ in plãtis ramus oritur ad supꝰ a medio. radix vero ad inferius quare manifestũ est ꝙ primum principium nutritiuum sit in parte media propter quod illi qui volũt absplãtare aut inserere illam partez simul cum ramo accipiũt vt ex illa parte generetur ramus tãꝯ ibi existente principio nutritiuo ꝛ germinis radicis. ꝛ rami. Ibi notãdum ꝙ dyrirõ est pars illa que ẽ in ꝓtactu ramꝰ ꝛ radicis Nec ẽ opinãdũ ꝙ pars illa sit medulla quia medulla in plãtis ꝓportõnabiliter sumitur ꝛ in aialibus In animalibus autem medulla nõ est primum principiuꝫ nutritiue quare nec in plãtis. Rursus autem hoc idem in animalibus iterum probat. ꝛ intendit in effectu talem rationem. Primum principium aliarum partium ẽ a corde. sed cor est in medio supioris ꝛ inferioris. ergo primum principium nutritiuum est in medio supioris ꝛ inferioris. Minorem supponit notam sed maiorem probat dicens ꝙ primum qđ generatur in animalibus est cor qđ manifestum est in his que fiũt. sicut ꝓtemplati sumus in quibusdam factis Et istud verum est Sperma enim matris in matrice mulieris resoluitur in spiritũ. spiritus aũt ille mestruũ mulieris penetrat ꝛ facit sibi primum domicilium qđ vocatur cor. ꝛ inde incipit generatõ aliorꝫ membroꝝ quare manifestũ est ꝙ in aialibꝫ cor ꝓmo generat. similiter in nõ habẽtibꝫ sanguinẽ ꝓportõnabile cordi ꝓmo generatur Cor em̃ ẽ principiũ venarꝫ vt dictũ ẽ ꝓus de aialibus ꝛ ꝙ sanguis i sãguinem habẽtibus est vltimũ alimentum. ex quo. digestiõe terminata. fiũt particule alie a corde sicut epar cerebrum. Manifestum est autem ꝙ prima digestio nutrimẽtifit in ore. ꝛ ꝙ virtus oris vnam exercet operatiõem in digestione alimẽti. Alia fit in ventre h̃ est in stomacho ꝛ in epate. que sunt in ventre. Cor autem operatur ad huiusmodi digestionis complementum.

Oñcũqꝫ enim plura agentia ordinãtur ad aliquem effectũ ducẽdũ. tũc illud qđ principalius est inducit ꝓplemẽtũ finẽ cuiꝰ gratia sũt alie dispositões pcedẽtes q̃ sũt finis ꝛ ꝓplemẽti. Sicut apparet in generatione sanitatis q̃ procedit a medico ꝛ medicina. nã ipsum ꝓplemẽtũ medico dirigẽti attribuit. dispositõ aũt ad sanitatẽ medicine Cuꝫ ergo cor sit mẽbrum principale ipm̃ operatur ad digestiõnis ꝓplemẽtum ꝛ per ꝓsequẽs ꝓplerõ digestiõis alimẽti est ex ipso. ꝛ ita alia mẽbra ab ipso generãtur ꝛ habent in ipo principium suum.

Sed adhuc quod principale sensuũ in hoc in sanguinẽ habẽtibꝫ oĩbꝫ Jn hoc em̃ necessarium esse. ꝙ omniũ sensitiuorũ cõe sensitiuũ. duos aũt manifeste hic tendẽtes videmꝰ gustũ et tactũ Quare ꝛ alios necessariũ Jn hoc quidem em̃ ꝛ in alijs sensitiuis cõtingit fieri motũ Nec aũt nihil tendũt ad eũ qui sursũ locũ. Sine his aũt simile in hac pticula oĩbus ẽ palam qz sensituũ principũ necessariũ. Qua quidẽ em̃ aial hãc ꝛ viuere dicimus Qua aũt sensitiuum hac corpus aial esse dicimus. Propter quid aũt hi q̃dẽ sensuꝫ manifeste tẽdũt ad cor. Hi aũt sunt in capite. ꝓpter quod ꝛ videꝫ quibusdã sentire aialia ꝓpter cerebrũ cã in alteris dicta ẽ seorsũ Secũdũ apparẽtiã quidẽ ergo palaꝫ ex dictis ꝙ in hoc ꝛ in medio corporis trium partium sensitiue anime principium est et augmentatiue et nutritiue.

Hic cõsequẽter ponit ꝓbus tertiã rationem ad idẽ supta ex situatiõe ꝓmi sensitiui. Et in effectu ẽ talis. Primũ sensitiuũ ꝛ primũ ꝓncipium nutritiuũ sunt in eadem parte sed primum sensitiuũ est in corde ergo in eodẽ est primum ꝓncipiũ nutritiuũ Minorẽ declarat dicẽs ꝙ cois sensus ꝛ principalis inter oẽs est in hoc medio scz superioris ꝛ inferioris ꝛ h̃ in aialibꝫ sanguinẽ habẽtibꝫ. In alijs aũt primũ sensitiuũ est in ꝓportionabili cordi. Q aũt in sãguinẽ habẽtibꝫ primũ sensitiuũ sit in medio manifestũ ẽ. qz videmꝰ ꝙ duo sensus imediate tẽdũt ad cor. s. tactus ꝛ gustꝰ etsi isti imediate tẽdũt ad cor. ꝛ oẽs alij mediate tẽdẽt ad ipsum. nã alij sensus fundãt i sensu tactꝰ. ꝛ iõ si tactus imediate tẽdit ad cor. ꝛ oẽs alij sensus alteratiões em̃ oĩz sensuũ ꝓtingit ferri i sensum cõem qz nõ tẽdũt ad cerebꝝ nisi colligãtiam haberẽt ad aliqđ qđ sit in cerebro Et sine his q̃ dicta sunt vita in aialibꝫ ẽ ꝓmo in corde. qz corde ꝓmo mouet. q̃re primũ ꝓncipiũ sensitiuũ ẽ i corde. fm em̃ eã dẽ pticulã fm quã aial ꝓmo viuit fm illã eãdem ẽ aial. et ecõuerso fm eãdem pticulam fm quam animal ꝓmo est. aial ꝓmo viuit. immo sunt idem subiecto licz rõne differãt. q̃ sunt in eodẽ situ. s. medio supioris ꝛ iferioris Et qz dictũ ẽ ꝙ duo sensus tẽdũt imediate ad cor ꝛ alij i cerebꝝ Quereret aliqs cãꝫ huiꝰ ꝓpꝛ qđ subdit ꝓbus dicẽs ꝓpꝛ quã cãm q̃dam sensus. i. tactꝰ ꝛ gustꝰ imediate tẽdũt ad cor. alij ãt tres ad caput qđ vilꝫ fuit. ꝙ sensitiuuꝫ cõe essꝫ i cerebro dictũ ẽ alibi. s. in li. de generatõe ꝓtiũ aialiuꝫ Cõcludẽdo q̃ ex oĩbꝰ his ꝓclusiõem ꝓncipalẽ dicit ꝙ ex apparẽtibus de quibꝫ dictũ est manifestũ est ꝙ principiũ ptis aie sensitiue nutritiue ꝛ augmẽtatiue est in corde et in medio coporis qđ est trium partium. quarꝫ vna est superior. alia inferior. et tertia media in qua est ꝓncipiũ sensitiuũ augmẽtatiuũ ꝛ nutritiuũ

Galen de Tact. ad Cor.

Liber de Juuentute et senectute

Sed̄m ratōnē aūt qz natura videm⁹ in omnib⁹ ex possibilib⁹ faciēte optimū. In medio aūt substātie exīte pricipio vtroqz. maxime p ficit vtraqz particularū ꝓprium opus. operās scz vltimū alimētū. et suscipiēs. penes vtrūqz enim ipsoz sic erit Et enim est talis medij regio pricipātis Adhuc vtens z quo vtik optet differre quēadmodū fistule et mouēs fistulas manus Siquidē ergo aīal determinatū est per habere sensitiuā aīmā. sanguinē quidē habētib⁹ necessariū in corde hoc habere pricipiū. exanguib⁹ aūt in ꝓportionali pticula

Cōsequenter phūs probat idem p tres rationes cōmunes z dialeticas. Quarū prima sic formaf quia videmus qđ natura ex omnib⁹ possibilib⁹ facit optimum est Principio aūt nutritiuo z sensitiuo in medio exīstēte operatiōnē ꝓpriā perficit. maxime vtraqz pticula tam nutritiua qz sensitiua Cū em̄ virt⁹ nutritiua ponaf in medio optime fit nutritio dirigēdo nutrimētū ad ipa membra. Sic ergo ꝑtus nutritiua in medio magis pōt equalit nutrire et nutrimētū suscipere. Silit̄r a sensitiuo pncipio fiūt alteratōes ad pticulares sensus z ab ipo deriuaf virtus in sensus pticulares. hoc aūt fit meli⁹ si primū sensitiuū sit in medio. Secda rō. Principalis ꝑtutis debet esse regio principalis seu principalis loc⁹. eo qđ loc⁹ sequit naturam qua ꝓpter pncipali virtuti debetur locus principalis. Inter ꝑtutes aūt sensitiuas pncipalis virtus est sensus cōmunis Locus aūt pncipalis ē locus medi⁹. ergo primū pncipiū sensitiuū est in medio. Sed in eodē est pncipium nutritiuū in quo est sensitiuū. ergo manifestū est q ꝓmuz pncipiū nutritiuū sit in medio. Tercia rō Illud qđ vtik et illō quo vtik differūt sicut fistula z man⁹ q̄ mouēt fistulas Illud em̄ qđ vtik est principale Illud aūt quo. ē velut instrumētū. sensitiuū aūt cōmune vtitur sensib⁹ pticularib⁹ sicut organis z instrumētis. ergo sensitiuū cōmune ē pncipale magis Eius aūt qđ est principale debet esse locus pncipalis. Talis aūt ē locus medius. ergo pncipiuz sensitiuū est in medio. z cū in eodē loco sit nutritiuū. ergo et nutritiuū pncipiū ē in medio. Si igit aīal determinatū sit per habere animā sensitiuā manifestū ē q in habētibus sanguinē necessariū ē esse ꝓmū sensitiuū in corde. In non habētibus autem sanguinem necessarium est esse primum principium sensitiuum z nutritiuum in parte ꝓportionabili cordi

Omnes aūt particule z totum corpus animaliū habent quādam caliditatem naturalem ꝓpter quod viuentia quidem videntur calida. morientia autem z priuata viuere ꝓtrariū

Postq̄ phūs determinauit q pncipium nutritiuum sit in medio supioris z inferioris in omnib⁹ viuētib⁹ Consequēter declarat q necessariū ē omnia viuētia habere caliditatem. z diuiditur in tres partes In ꝓma probat q necessariū est in omnib⁹ viuētib⁹ esse aliquā caliditatez. secdo q ꝓmum pncipiū illius caliditatis sit in medio. ibi. Necessariū est aūt. tercio q necessariū ē illam caliditatem saluari si debeat esse animal. Ibi Necesse igit Dicit ergo in ꝓma ꝑte q omnes ꝑtes corporis z totū corpus aīalium necessariū ē habere caliditatem naturalem z propter hoc viuentia calida sunt. morientia autem frigida. z similiter que sunt mortua

Necessariū aūt caliditatis esse huius pncipium. in corde sanguinē habentib⁹. exanguib⁹ aūt in proportionali Opantur em̄ z digerūt naturali calido alimēto omnia. maxime aūt quod principalissimū. propter qđ alijs quidē partib⁹ infrigidatis remanet viuere. eo autē qui in hoc corrūpitur omnino qz binc oritur principiū caliditatis z anime tanqz ignitis. in his quidē pticulis exanguium z ꝓportionali quidē In corde aūt sanguinē habentiū

In hac secda parte ostēdit q primū pncipium calidita tis sit in corde Et ꝓmo ꝓponit intentū suū dicēs q cū necessariū sit omnia viuētia habere caliditatem necessarium est pncipiū huiusmodi caliditatis in habētib⁹ sanguinez esse in corde In ꝓportionabili vero cordi est in nō habētibus sanguinē Qđ probat phūs dupliciter ꝓmo rationesecdo signo. Ratō sic. Oia viuētia idiget nutrimēto. nutrimētū aūt i pncipio ē ꝓriū i fine aūt silr. ꝓriū aūt nō fit simile nisi p alterationem. viuētia aūt corpa agunt in ipm nutrimētum z digerūt naturali caliditate. scz maxime in ipz alimētum agūt p ptem pncipalissimā. vnūqđqz em̄ agēs agit p illud qđ pncipale est. Hoc aūt est cor vel ꝓportionabile ei ergo necesse est maxime pncipiū caliditatis esse in eo. Signo aūt sic. ꝓbat dicēs q ꝓmum pncipium caliditatis in corde sit manifestuz est qz ꝓpter hoc videmus q alijs ptib⁹ infrigidatis remanet adhuc vita in corde. cor de aūt in frigidato corrūpitur aīmal Cuius ratio est. qz in corde est primū pncipiuz caliditatis z virtutis anime ita q partes animalis que sunt circa cor sint quasi ignite ꝓpter vehementē caliditatem cordis. pncipiū ergo caliditatis in nō habētib⁹ sanguinē ē i ꝓportionabili cordi sicut in hoibus est in corde

Necesse igitur simul viuere existere et calidi huius salutionem et vocatam mortem. et huius corruptionem.

In hac tercia ꝑte ostēdit q necesse sit illud calidū saluari si debeat aīal saluum remanere. Et circa h̄ duo facit nā ꝓmo ostēdit qđ dictum est. secdo assignat modū z causam corruptionis calidi Quātum ad ꝓmum dicit q cuz oia viuētia caliditatē habeāt. necesse ē ista duo simul exīstere scz vitā z calidi saluationē. nō em̄ viuit aīal sine calido. nec calidū ē in viuētib⁹ sine vita z ideo necessariuz est ista duo simul ꝓsistere vitā s. z calidū. similiter necesse est simul ꝓsistere z mortē que ē vite ꝓuatio z corruptionem huius calidi. sic ergo manifestū ē q necessariū ē saluari calidū si debeat saluari viuēs.

Sed adhuc ignis q̄dē duas videmus corruptiones scz marcedinem et extinctionem. vocamus aūt eam quidem que a seipso marcedinem. eam q̄ a contrarijs extinctionē. hanc q̄dē senectutē. hanc aūt violentiam

Hic ꝓr assignat p. modos quib⁹ corrūpitur hoc calidū. Et ꝓmo facit h̄. secdo assignat causā haz corruptōnū ibi Accidit aūt. Quātū ad ꝓmū dt q vt videmus ignis

due sunt corruptões. vna est qua a seipso corrūpitur que dicitur marcedo. secūda et alia ē a cōtrario que dicitur extinctio. prima corruptō est senectus vel senectutis. secūda dicitur violenta.

Accidit aūt ambas propter idē fieri corruptões. deficiente em alimento nō potente calido accipere alimentum corruptio fit ignis. contrariū quidem em cessare faciens digestionē. prohibet nutriri. Quādoq aūt marcescere accidit amplioꝛi cōgregato caloꝛe propter nō respirari neq infrigidari. cito em et sic consumit alimentū multū congregatū calidū et preuenit cōsumēs ante ad esse euētationē. propter quod quidē nō solū marcescit minus secꝰ plurimū ignē sed et ipsa fm seipsam lucerne flamma interposita. in minoꝛi flāma cōburit. sicut q̄dcūq aliō cōbustibiliū. Causa aūt q alimētū q̄dē existēs in flamma preoccupat accipiēs maioꝛ flāma p̄ usq adueniat alterū. ignis aūt pmanet semper factus et fluens sicut fluuius. sed latet propter velocitatem

Hic cōsequenter assignat causam vtriusq corruptionis dicens q vtraq corruptō accidit ꝓpter eandē causaz Calidū em indiget alimēto. alimētum aūt calidi ē humidū. Et ideo deficiente humido calidū corrūpitur. Sed illa corruptō que fit a cōtrario scz a frigido ideo fit q̄ contrariū. i. frigidū phibet digestionē. ingrossando humidū humidū aūt ingrossatuz fit ineptū ad nutrieduz calidumq quare debilitaī et deficit calidum ꝓpter defectū cōuenientis nutrim. ētiq Quicq āt accidit calidū corrūpi i se marcescēdo a calido interius adunato et fortificato ꝓpter defectū refrigeratōnis que in quibusdā fit per respirationem In quibusdā vero aliter et etiā ꝓpter motū ꝓtinuuz coꝛdis in habētibꝰ ipsum Calidū aūt adunatuz et fortificatuz cito cōsumit alimentuz multū. qō multo tpe alias sufficeret si esset ꝓpoꝛtionatū. et sic calidū puenit citius corrūpēdo. q̄ humidi euētatio veniat ad reprimendum ipm et sic cōsupto alimēto marcescit calidū. Qua ꝓpter vtraq corruptio accidit ꝓpter defectū alimeti. Ex quo infert phūs coꝛollariū dicēs q cū ita dictū est. s. q calidum multum cōsumit humidū. ideo ꝓpter hoc accidit q nō solum puū calidum vt puus ignis cito cōsumitur Immo minor flāma fm se posita in maioꝛi cōsumitur et ꝛburitur sicut qdaz cōbustibiliuz. Cuius cām assignādo dicit q causa quare flāma minoꝛ cito a maioꝛi ꝓsumitur ē. quia in minoꝛi flāma est aliq̄ humidū. eo q flāma nō ē aliud nisi fumus ardēs. fumus aūt humidū habet Est em cōpositus ex sicco terrestri. et humido aereo vnctuoso. maioꝛ aūt flāma huiusmodi humidū attrahit et subtiliat et ꝓcoupat añcq eueniat aliud huidū ita q ignis sp manet idē fm speciez nō tñ fm materiā et numeruz. sed fluit sicut flumē licet latent nos ꝓpter velocitatē Cā aūt quare nō manet idē fm numerū ē q huidū qō est subiectuz et materia flāme non manet idē sed fit aliud et aliō

Incidūt dubia Primū

Quis est huiꝰ libꝛi titulus Solutō. Sedm tria que in hoc liº ꝓncipaliter tractant. liber iste intitulaī de inspiratōne et expiratōne et de morte et vita et de senectute et iuuētute. Vlez q ꝓncipaliter hic agitur de vita et morte cōuenientiꝰ videtur ititulari de morte et vita. q de alijs hic nō agitur nisi inquātū ad mortē et vitā referūtur Vñ plane errāt a veritate trāslatōnis textualis quā pre manibꝰ habemus hi q dicūt distinctos ee libꝛos. de his tribus. nā adeo de his tribꝰ cōmixtim in hoc libꝛo agitur q fm tres has materias nō pñt tractaꝰ tres distincti ꝓportionari. Si aūt alie sint trāslatōnes vel libꝛi a certis auctoribꝰ ꝓpilati de his tribꝰ materijs specialiter tractādo sicut videt innui ex cōmento Alberti de iuuētute et senectute. hoc nihil refert. q de materijs diuersis ꝑt vna scīa vel diuerse haberi fm aliū et aliū modū ꝓsiderādi Et cōmētum Albti nō est ꝓportionatū aliquatenus trāslatōni quā coīter iuenimus et pre manibꝰ habemus.

Secundum dubium est

Vtrq viuū mortale vel mors vt ē puatō vite sit subiectū libꝛi Et videt q nō Quia de nō ente nō est scīa. Mors ē huiusmodi. ergo cē Preterea nō soluz hic agit de morte sed de vita de respiratōne de iuuētute et senectute. ergo cū hec sint digniora morte nō debet dici mors vel viuum mortale subiectū huius scie Solutō Sic Quia postq̄ determinatuz ē de passōnibꝰ coibꝰ corpis et aīe oꝛtz tractare de morte que ē viuētiuz terminꝰ. et fm q est viuētium terminꝰ. qꝛ ꝛz Albertū in pemio de lōgitudine et breuitate cū ꝑtꝰ aie et ꝑcipue vegetabiliuz q̄ sunt q̄dā determinata mortalia sit virtus rei genite et corruptibilis non pñt mouere vitaliter p infinituz tps sed habēt determinatuz terminū in morte Et q hic agit de morte seu de mortali oꝛtz etiā determinare de ꝓportōne viuificātis aīe et corpis viuificati fm quātitatē logitudinis et breuitatis et hec cōsideratō prior est. Et ideo postq̄ de logitudine et breuitate vite determinatū ē restat nunc determinādū de morte Vlez q de morte cū sit puatō vite noticia per foꝛma haberi nō ꝑt sine habitu vite morti oppositō. iō ex ꝓsequēti etiā de vita determinādū ē. et de his q ad mortis pfectā noticiam vtcūq faciunt. puta de respiratōne Ad rōnes Ad pmā dōz q nō est nō ens simplr. sed puatō ex specialibꝰ depēdēs ꝓncipijs. imo vite qōāmō cōtrariaī. de talibꝰ aūt vtiq scīa esse potest etiā distincta ab ea q ē de habitu oppositō ꝛz se ꝓsiderato Ad secūdā pz soº ex dictis. qꝛ lz hmōi sint morte ꝓncipaliora i ētitate nōtī hꝰ ꝓncipaliter cōsiderata Aliud em ē aliq̄d ee altero ꝓncipaliꝰ et digniꝰ. et ꝓncipalius altero ꝓsiderari

Tertium dubium est

Quare .p. pº i hꝰ .li. tractat de refrigeratōe q̄ de morte Soº Quia refrigeratō i cōi ē cā vite et mortis vt infra patebit. cui g̃ ꝓus determinādū sit de cā q̄ de effectu in his in qb etiā cā nobis notioꝛ ē iō cōueniēter ꝓus phūs tractat de refrigeratōne q̄ de morte De mō aūt refrigeratōnis specialiº postremo determinat.

Quartum dubium est.

Vtrū vez sit q aīa sit in aliqua parte corpis determinata Et videtur q nō Quia aīa ē forma et actus totiº cor-

Arno Srds
7: 0.4.6.

pis ergo nō est solū in aliqua pte determinata In oppositū est phūs in littera dicēs qm nō est possibile substātiam ipsius anime esse corpus. sed tū q in aliqua existit corpis particula manifestū Solutō Anima fm suā substātiā in ratōne forme accepta est totius corpis forma et actus. existens tota in toto et in qualibet corpis pte tota, fm potētias vero in rōne totius potestatiui ē tota in toto sed nō in qualibet pte tota. sed si ꝓsideret fm partem potestatis sue sic est in corpis organici pte aliqua determinata, Vt fm partē potestatis qua est in corpe potētia visiua, est in oculis. fm partē potestatis qua ē in corpore potentia auditiua, est in auribꝫ. et sic de alijs dōm est. Et hoc mō intelligendum est dcm phi in littera. et per hoc patz solutō ad obiectū Errauit ergo plato dicēs q sint diuerse aīe in diuersis corpis partibꝫ formalibꝫ. nō em sunt ibi diuerse anime sed potestates diuerse vnius et eiusdez fecunde forme. formas pure naturales q̄ sunt vni⁹ simplicis potestatis supgredientis

Hoc sedes.

Error platonis et Medicorum phantasma Gal. de diuersis corporibus dispensatis

Quintum dubium est.

Quare inter viuētia hō est recte statute habēs superius et sursum suum. ad sursuz et superius totius vniuersi

Solutō Propter duo. Primū est qz hō ꝑfectissimum est animaliū et maxime accedit ad equalitatē celi. medietas em elemētoꝝ miscibiliū in homine ē maxime celi formis et tpatissima vt attestat nobilitas tactus eius. et iō habet suum superi⁹ ꝓprius superi⁹ vniuersi. Scōm ē qz hō ꝓpter magnitudinē cordis sui qua in ꝓportōne sui corpis excedit. habet maiorē caliditatē q̄ cēteri aliorum viuētiuz. calidi aūt est sursum erigere. In signū cui⁹ q̄n ꝑ somnum recipiocat calor ad intra nō ꝑt hō stare rect⁹ sz caput se inclinat et mēbra supra se ad eum ruitatē labuntur Alia aūt aialia medio mō habēt supius. qz sez mīn⁹ accedunt ad equalitatē celi et mīn⁹ habēt de erigente calido. Plāte ꝑo simplr habēt suū sursum seu supius ad inferi⁹ vniuersi. Quia plāte imobiles sunt. sursuz aūt in plantis ē vnde suscipiūt alimētū. sz alimētuz suscipiunt ꝑ radices q̄ sunt terre infixe ꝓprius inferi⁹ vniuersi. z iō cum minime accedūt ad equalitatē celi z minimū habēt de calore. sursum in plātis ē ad deorsum vniuersi.

Sextum dubium est

An aīa essētialiter actu vna sit potestate plures in plātis et in imꝑfectis aīalibus Et videt q nō qz tūc plante z imꝑfecta aialia essent quedā homogenea nō habētia partes heterogeneas et organicas. qō falsum est. qm aia est actus corpis organici physici vitam in potentia habētis. Qō ꝓfirmatur qz nō quelibet pars plāte z aialis decisa viuit. quelibet aūt plāta et qlibet aial viuere pōt. si ergo aīe taliuz fierent plures diuisione. tūc plāte plurificarent et aialia et pmanere possent aliquādiu in rerū natura.

In opposituz est phūs in littera dicēs. Necesse aūt et nutritiuā aiam actu quidē in habētibꝫ esse vnā. ꝓture ālios. similiter aūt et sensitiuū pncipium. Solutō. Sic. Quia in q̄libz forma est tota in toto et in qualibz parte tota ibi est fm essentiā et potestatē Sicut euidētissime pz in rebꝫ pure naturalibꝫ a natura. ꝓprie dicta. ibi res fm speciem et numerū vna actu extīs est potētia numeralit multiplicabilis. que potētia ad actum deducitur per diuisionem in ptes quātitatiuas et integrales In rebꝫ autē perfectissime animatis. que sunt in actu per aiaz q̄ nullo mō est tota in toto z in qualibet pte tota. vt in ꝑfectis aialibꝫ aia sensitiua nō ē solū vna numero z spē actu. sed etiā ꝓtute z potētia Talis em aia ꝑ diuersas ptes potestatis sue ptibus diuersis ipsius corpis multā differētiā habētibꝫ eſt ꝓportionata. z iō actū vnius ꝓtutis per organū alterius ꝓtutis nullaten⁹ ꝑficere oportet. sicut aīa nequit per oculos aliquatenus audire. In imꝑfectis autē animatis puta in plātis z in animalibꝫ iperfectis. minor ē distinctō ptium organicaꝝ et minor in plātis q̄ in iperfectis aialibus Immo tāta ē indistinctō plerūq in diuersis ptibus plātaꝝ q idez officiū quod agit in vna parte etiā in alijs ptibꝫ agatur z ꝑ tanto in talibꝫ licet aīa sit spē et numero vna fm actū. est tū plures fm ꝓtutē et potentiam q̄ ꝑ actualem diuisionē ad actum deducit Ad rōnes Ad primā dōz q aiata nō sunt pura homogenea nec simpliciter ꝑfecte heterogonea sed quodāmō medio mō se habētia et licz habeāt ptes organicas nō tū adeo distincteas sicut aiata ꝑfecta sed habēt eas ꝓfusas adiuncta ita q in qualibz pte qōāmō exerceatur act⁹ ptis cuiuslibet. Dico qdāmo qz in ipfectis aialibꝫ sunt q̄daz ptes organice puta gust⁹ vel similis sensus q̄ nō sunt virtualiter in qualibet pte

Ad scōam dicendū q fieri pūt diuisiones aiatoꝝ vt dictū est. verūtū ptes quelibet diuise nō pūt diu subsistere. sed solum aliquē. ille videlicet in qbꝫ est pncipiū et ꝓtus capiendi nutrimētū. pōt aūt ita absindi plāta q pars absisa nihil habeat de illo pncipio nutritiuo decisa z iō illa subsistere nō pōt a corpe diuisa. Illa aūt in qua inuenit⁹ pncipiū viuit absisa. z absisa crescit augeꝫ z germinat de nouo. Et siliter pōt in aialibꝫ iperfectis cē absisio salua pte manente q̄n in ea est pncipiū nutritiuū. Sub illa tū differentia qz illa ps in aialibꝫ absisa nō crescit in ꝑfectū aial Iz maneat ps absisa aliquādiu in eē. in plātis vero ps absisa crescit in ꝑfectā plantā.

Septimum dubium est

Vtz in aialibꝫ q̄ decisa viuūt virt⁹ in pte diuisa maneat sine aīe substātia Et videt q nō qz potestas ꝓsupponit essentiā sicut fm presupponit pncm ergo ipossibile est esse virtutē aīe seu potestatē sine essentia aīe Solutō In q̄busdā ptibꝫ absisis ꝓtus aie manz cū aīe essentia. qua ꝑ etiā fm partiū diuersitatē ipa diuersimode plurificat vt dictū est In qbusdā aūt accidit ꝓtrariuz qz sez in illis manet in diuisis ptibꝫ ꝓt⁹ aīe ad tps Iz nō aia. ꝓtus quidem manz p modū passionis trāseuntis. talit āt nō repugnat ꝓtutē cē sine aīa sicut etiā in embryōe in q̄ nō ē aia tñ in eo fm mētē dñi Alb. manz ꝓtus aie p modū passiōis trāseūtis p potētiā aīe matris. Ad rōnē dōm q potestas ꝓsupponit essentiā in eodē vl in diuersis. vñ virt⁹ embryonis nō supponit aiam in eodē. Iz in eo a q̄ descidit et ꝓtute talis essentie embryo opaꝫ p virtutē in eodē existētē p modū passiōis trāseūtis Et istō itelligēdū ē de vera ꝓtute aie Quia i aialibꝫ occisis manz q̄dā ꝓt⁹ aīe q manifestatur i motu spirituuz corporaliū. Iz hec nō ē vera ꝓt⁹ Iz solū aie effect⁹ i corpe derelict⁹. vera aūt ꝓtus q̄ē potētia aie presupponit aiecessentiā i eodē vel in diuersis vt dcm est.

Octauum dubium est.

An i ore fiat digestio Et videt q nō qz i digestione sepaꝫ purū ab ipuro in ore aūt nō sepaꝫ purū ab ipuro. q̄ i ore nō fit digestio In oppositū ē p. in littera Solu⁹ In ore nō ē vera digestio Iz ad digestiōz q̄dā ꝓparatō q̄ stat in

Tartus ad Cor Fdz

corde ñ quã nccẽ ẽ saluari per refrigeratõnẽ

duob⁹.s. in cibi ꝓtritiõe et actuatiõe ei⁹ ꝑ humorẽ a sto/macho ascẽdẽtẽ q̃ apprehendẽdo actuat cibũ illũ vt ꝓñr ad stomachũ descẽdat. Vñ ðt alb⁹ q̃ a stomacho ascẽdit humor ad os. apꝓhẽdẽs z actuãs cibũ. dãdo sibi habili tatẽ z ꝓnaturalitatẽ ad stomachũ descẽdẽdi et calore ei⁹ decoqndi z sine illi⁹ humoris actuatiõe cib⁹ naturaliꝝ ad stomachũ nõ descẽdit nec i eo pfecte digerit. Et siliter ðt alb⁹. mitti humorẽ a loco digestiõis quolibz ad locũ ꝓtẽ q̃ mouet cib⁹ seu nutrimẽtũ. Et ꝑ hꝫ pz solutõ ad obiectũ Loquit enim aristoteles de nutritiõe cõiter et nõ ꝓprie q̃ mõ in quattuor locis tm̃ pficit

Nonum dubium est

An sensus tact⁹ et gustus ĩmediate tẽdãt ad cor. alij ãt tres ad cerebꝝ Et videt q̃ nõ. Quia oẽs sensus nal/cunt asensu coi z ab eo suscipiũt spm̃ sensitiuũ ꝑ quem habiles fiũt ad sensibile et aialem ĩmutatiõnẽ et post fac/tã imutatõnẽ hmõi a sensibilib⁹ referũt formã sensui coi q̃ tẽdunt oẽs sensus ad cerebꝝ non solũ ãncedẽter hꝫ cõsequẽter Preterea In corde nõ nascunt spũs sensitiui sed vitales qui nõ sunt ꝓncipiũ sentiendi. q̃ nullus sensuũ a corde nascitur nec ad cor tẽdit In oppositũ ẽ. p. in littera dicẽs q̃ duo sensus scz gust⁹ z tact⁹ tendũt ad cor. alij vero ad cerebꝝ Solutõ Sic Qui⁹ cã ẽ qz cũ sensus tact⁹ ceteris sensib⁹ materialior est magis materialit alteraꝝ z iõ oportet ipm̃ eẽ talis substãtie z dispositõis ꝑ quaz possit magis sustinere hmõi alteratõnẽ. talis ãũt dispositõ cõgrua ẽ solidꝫtas substãtie. Et qz terra ẽa dñio solidã oportz cor eẽ dispositõis solide z terreũ a dñio quappr cõgruit ipm̃ eẽ in tali ꝓte que magis terrestris ẽ. Inter ꝓtes ãũt sensitiuas hec ẽ cor. iõ sensus tactus tẽdit ad ipm̃ cor. Preterea Sensus tact⁹ eget maiori caliditate i actõne sua q̃ aliq̃s alioꝝ sensuũ. Jõ cuz in corde ẽ maxima caliditas ideo debz eẽ in corde z maxime illic dominari Et qz gustus ẽ q̃dã tact⁹ debz etiã gustus vt sic tẽdere i cor Alij ãũt sensus idigẽt caliditate remissa magis. eo q̃ actiones eoꝝ magis sunt spirituales iõ q̃ tẽdunt versus ꝓtẽ illam vbi caliditas refrigerari põt. Hoc autẽ ẽ cerebꝝ z ꝑ ꝓñs illi tres sensus tẽdũt in cerebꝝ Ad rõnes. Ad pmã dicẽdũ q̃ licet sensus tact⁹ sicut alij sensus habeat originẽ in cerebri anteriori ꝓte qua residet sensus cois tam rõne organi q̃ rõne spiritus z etiã rõne speciei sensibilis quã ad cõem sensum refert tãq̃ ad alti⁹ sentiẽdi ꝓsistoriũm. tñ qz tactus habz organũ suũ ꝑ totũ corpus expassũ etiã vsq̃ ad cordis substãtiã. iõ cum ꝓpter dictas causas magis disponit organũ eius circa cor dicit tẽdere ad cor. Et q̃ q̃ gustus organũ nõ habeat in corde tñ qz qualitates ille scz solidꝫtas et caliditas post sensum tact⁹ sunt simagis necessarij iõ pro tanto etiã dicitur tẽdere ꝓsus cor. Ad scdam dñm q̃ in corde nascunt originalit oẽs spũs z q̃ q̃ ꝓme spũs sensitiu⁹ nascat i cerebro in rethi materiali vt medici dicũt. tñ qz spũs iste habilitat tact⁹ et gust⁹ organũ. iõ eoꝝ spũs plus sapit de natura sui primitiui. s. spũs vitalis q̃ spũs sensitiui quib⁹ alioꝝ sensuũ organa habilitãt de q̃b⁹ in p̃cedẽtib⁹ latius dictum est

Decimum dubium est.

An calidũ sit viuẽtib⁹ necessariũ Et videt q̃ nõ. Quia vita stat in vnione formali aie z corpis. qz q̃ dat aie formalit corpi ẽ vita. viuere sic̃dẽ in viuẽtib⁹ ẽ eẽ In oppositũ ẽ. p. in littera Solu⁹ Sic. ꝓpter duo Prio ꝓpter corporis ꝓsistẽtiã. Scdo ꝓpter vitales opatiões sine q̃b⁹ aia nõ manet in corpe Propt ꝓmũ req̃rit calor qz oia viuẽtia nutrimẽto idigẽt nutrimẽtũ ãt qz i ꝓncipio ꝛriꝛs passionib⁹ subiacẽs dissilẽ nutrito. nccẽ ẽ ipm̃ ab hmõi ꝓtractẽtib⁹ passiõib⁹ separi q̃d nõ fit sine calido. vñ ꝫ differẽ tẽ digestiõis alternatiõem calor variat. vt alter est calor stomachi alter epatis alter cordis Propter ꝫm ꝙo req̃ritur calor qz vitalis opatio ẽ ab aia mediãte spũ quo habilitat corpus ad aie motõem multiplicẽ. spũs ãũt cuz sit vapor subtilis sine calido ab humido resolui nõ põt. calidũ q̃ est viuẽtib⁹ necessariũ. Viuẽtib⁹ ĩgr nõ vita itellectuali sepata. sed vita aiali vel itellectuali ꝓiuncta. subtilitas nãq̃ spirituũ multũ suffragat ad opatõem hois itellectualẽ. vñ qz spũs ꝑ diuersitate tpm variant. tpa diuersa pstãt idirecte alia z alia sapere Ad rõnẽ dõm q̃ calidũ nedũ ẽ necessariũ ad vitã scdam mõ nũc exposito. verũ etiã ad vitã ꝓmã. nõ quasi calidũ aptificz corpus ꝑ capacitate aie in rõne formalis ꝓncipij accepte. sed qz aia non manz formalit in corpe nisi ꝓpter opatõem vnã vel aliam In signũ cui⁹ cũ nulla habere valz separat aia a corpe. iõ cum nulla habz opatõez seu sine spũ impossibile est aial sine calido subsistere.

Palã igitur. q̃ siquidẽ oportet saluari calidũ. hoc ãũt necessariũ si futurũ sit viuere oportet fieri eius quod in ꝓncipio calidi ꝑ quãdã refrigeratõem Exemplũ ãũt hui⁹ accipe est q̃d accidit in suffocatis carbonib⁹ Si eñ fuerit circũquaq̃ obstructi vocato suffocatorio cõtinue extinguũtur cito Si ãũt sec⁹ ĩuicẽ quis faciat frequẽter ablatõem et appositiõem manẽt igniti multo tpe. occultatõ ãũt saluat ignẽ. Neq̃ eñ respirare prohibet propter raritatẽ cineris retũdit q̃ eo qui in circuitu aere vt nõ extiguatur multitudine existẽtis in ipso caliditatis

Postq̃ in p̃cedẽti ca. p. declarauit q̃ oĩa viuẽtia habeant caliditatẽ existẽtẽ in corde in halẽtib⁹ sanguinez. et in alijs in ꝓportionabili corditz q̃ necessariũ sit hmõi calidũ saluari si debeat viuere viuẽs. ꝓñr in hoc scdo ca. oñt. p. q̃ si debeat saluari hmõi calidũ necessariuz ẽ fieri refrigeratõem Et diuidit in duas ptes. In ꝑia facit q̃d dictũ est. In scda oñt quõ fiat ista refrigeratõ ibi. Qm̃ ãũt. Pria subdiuidit in duas In pa oñt q̃d dictũ ẽ In scda remittit ad aliũ locũ in dissolutõe cuiusdã questiõis Scda ibi Sz de cã q̃dẽ. Quãtũ igit ad pmã ptẽ in effectu vult hãe cõclusionẽ Viuẽtib⁹ nccãria ẽ refrigeratõ Quã ꝓbat. p. rõne z exẽplo Rõne sic. Calidũ viuẽtib⁹ nccãriũ vt patz ex dictis. q̃ z refrigeratõ Cõsequntiã ꝓbat Quia calidũ ꝫm q̃ in ꝓncipio suo ẽ. puta in corde vel in ꝓportionabili corditz saluari nõ ꝑt sine refrigeratiõe Palã q̃ ẽ si debeat saluari viuũ. q̃d sine calido eẽ nõ põt. q̃ nccãria sit refrigeratio Exẽplo ꝙo sic ꝓbat. nã in carbonib⁹ necessaria ẽ refrigeratio ita q̃ sine ea ignis nõ remanet in ipis sed extinguit Si eñ carbones suffocatorio apposito obstruãt ꝓtinue cito extiguũtur Si autẽ vicissim ponat suffocatorium z amoueat. multo tpe durat ignis in eis qz nõ ꝓhibet tũc ifrigidatõ Si vero cooperiatur ignis cineribꝫ diu põt durare. qz cineres raritatẽ halẽt. z iõ aer circũstãs bene põt subintrare ita q̃ carbones ꝓpter defectuz refrigerationis nõ extiguãtur Circa q̃d notãdũ q̃ cũ apponit suffocato/

De modo refrigerationis plātarū et aialiū

rium supra carbones ita q̄ nulla respiratō pertingere po test ad ipsos calidū reflectitur in seipsum et fortificat. fortificatum autē resoluit humidū subtile et consumit ipm z remanet grossium quod est ineptum ad nutriendū ignē Ipso autem humido subtili resoluto et consumpto con sumitur ignis

Sed dē causa quidem hac q̄ contrarium accidit occultato et suffocato igni hic quidem enim marcescit. hic autem permanet pluri tem pore dictū est et in problematibꝫ.

Hic consequēter in secūda particula remittit philoso phus de solutōne cuiusdam dubij ad alium locum dicēs de causa propter quam suffocatorio apposito super carbo nes continue extinguitur ignis. vicissim autem apposito diu remanet dictum est in libro de problematibꝫ. Circa quod notādum q̄ in libro de problematibus nō manife ste inuenitur assignasse causaz istius. sed aliquo modo ha beri potest ex his que dicit particula tercia problemate quinto vbi querit propter quid ebrij tremūt et hoc ma gis quādo intemperatum vinum bibūt. vinum enim ca lidum est. tremor vero fit maxime a frigido Quā questi onem soluēdo dicit q̄ tremor vniuersaliter causatur ꝓpt infrigidationem que fit aut propter repercussionem cali di ad interius. aut propter frigus sicut in hyeme accidit aut propter extinctionē calidi naturalis. extinctio autem fit a cōtrario vel propter lōgitudinem temporis sicut in senescentibꝫ contingit. aut propter supabundantiam ex tranei calidi sicut accidit in estuatis a sole vl igne. vl a la bore attenuatis īmoderato. hoc autem accidit bibētibꝫ intemperatum vinū. Vinum em̄ intemperatum bibitus cū sit calidum virtute. superabūdātiam caliditatis extra nee iducit in corpore. Supabūdans autē calidum citius dissoluit humidum naturale. et ideo debilitat calidū na turale Debilitato aūt calido inducitur frigidus quod in ducit tremorem. Ex quo habetur q̄ supabundantia cali di impproportionabilis corrūpit per accidens hoc est per aliud calidū proportionabile et naturale q̄ proprius sub iectum sciliz humidū exterminat. Ex hoc etiā potest ha beri causa propter quam apposito suffocatorio marcescit ignis. non autē si occultetur cinere vel si vicissim apponat et amoueatur suffocatorium q̄ coopertorio apposito refle ctitur calidū in seipsum et fortificatur. fortificatū autem consumit humidū quo consumpto corrūpitur caliduz et et sic manifestum est q̄ causa est q̄ suffocatorio apposito continue cito corrūpitur ignis. cū autem vicissim apponi tur et amouetur fit aliqua refrigeratio. qua facta fortifi catur calidū. quo fortificato humidū diu saluatur. et per consequens calidum. et ista arte vtuntur illi qui faciunt carbones

Quoniam autem omne viuens habet ani mam ipm autē non existit sine naturali calidita te sicut diximus. plantis quidem per alimentū et continens sufficiens fit auxilium ad natura lis calidi saluationem. Etenim alimētum facit refrigerationem ingrediēs sicut et hominibus primo oblatis Jeunia autem calefaciētia sitim faciunt. Jmmotus em̄ existens aer semper ca lefit. Alimento autem ingrediēte refrigeratur motus donec vtiq̄ accipiat digestionē Si aūt aut cōtinēs excedat frigiditate propter boreaz fortibꝫ factis omnibꝫ exiccātur Aut si estate for tia accidāt caumata et non possit tractū ex ter ra humidū refrigerare corrūpit marcefactū ca lidū et dicūtur spakellinzin et astroblice fieri ar bores circa tēpora hec. ppter quod et genera q̄ dā lapidū radicibꝫ summittūt z aquā ī vasis vt radices infrigidētur plantarum.

Hic cōsequēter in hac scda parte principali determinat de refrigeratōe ostēdēdo quomodo fiat Et diuiditur in duas Jn ꝑma ostēdit quomō fiat in plātis. Jn scda ostēn dit quomō fiat in animalibꝫ. scda ibi Aialium aūt Quātū ad primā ptē in effectu vult hāc cōclusionē Cū omne viu uēs habeat aiam. z cū nō existat ipm viues sine caliditate naturali. ipis plātis ad naturalis calidi saluatōnem que fit per refrigeratōnem et per cōsequens ad vitā sufficiūt alimentū et cōtinēs Quam ꝑmo probat de alimēto. secū do de cōtinēte. De alimēto quidē sic probat. nam sicut ē in hominibꝫ ita et in plātis Jn hoibꝫ aūt videmꝰ q̄ cū ali mētum primū suscipit fit q̄dā infrigidatō. cuiꝰ ratio est q̄ ieiunū sitim inducit. aer aūt immotꝰ intus in ventre calefacit. cū aūt alimētum ingredit fit infrigidatō donec alimētum fuerit digestum. Alimēto em̄ ingrediēte calor cōuertit super alimētum. ita q̄ in ptibus aljs minꝰ sit de calido et ita infrigidātur. De cōtinēte vero etiā manifes tum est per ipm fieri refrigeratōem in plātis. q̄ sic proba tur. nā si cōtingat q̄ cōtinēs sit multū excedēs in frigidi tate accidit tūc q̄ calidum corrūpatur in plātis. et hoc q̄ dem accidit. q̄ calidū multum debile existēs non potest resistere frigiditati continētis z tunc extinguitur Aut q̄ propter excellentiā frigidi calidū impellitur ad interiora et fortificatur. fortificatum autē humidū cōsumit. quod est ei subiectum quo consumpto cōsumitur calidum. et ideo si cōtinens frigidum fuerit excellenter corrūpitur ca lidū plātarum et per consequēs plante Si autē cōtinens sit vehemēter calidum ita q̄ in estate fiāt caumata fortia q̄ alimētuz attractū ex terra nō possit infrigidari tūc cor rūpitur calidū corruptione que dicitur marcedo Cuius ratio est q̄ tūc calidum plantaruz fortificatur. fortifica tuz ꝑo corrūpit humidum qđ est subiectuz caliditatis z ideo tunc corrūpitur calidum. vl propter hoc corrūpitur q̄ caliduz cōtinens propter sui excellētiam facit euapora re humidū radicale ipius plāte et ita consumuntur humi dū. cōsumptio aūt humidi causa est cōsumptionis calidi Et ideo in estate si fiant magna caumata corrūpitur cali dum. et ideo accidit talibꝫ tēporibꝫ folia fluere et decide re et arbores exiccari. Et ideo etiam homines tali tem pore arbores saluare volētes apponūt radicibꝫ plātarum quosdā lapides certi generis frigidos scz et aquā vt fri giditate lapidū et aque possint refrigerari.

Aialium aūt quoniā hec q̄dem sūt aquati lia Hec aūt in aere faciūt dictā. ex his z per hec adq̄rūt refrigerium. hec q̄dem aqua. hec aūt aere Quo aūt modo z qualiter dicēdū scientibꝫ rati onem. ꝑm scientes magis.

Jn hac parte scda ostendit philosophus quomō fiat refrigeratio in animalibꝫ Et duo facit primo premittit in tentionē preambulariter premittēdo tractatū de respi

fm opiniones antiquorū

ratōne tam fm opinionem antiquorū q̄z fm propriaz Secūdo exequitur intentionem suam ibi. Quare necesse est Quātum ad primum iterum duo facit. nam primo premittit intētionem suam vt dictum est. Secūdo tractat de respiratōne Secūdum ibi de respiratōne aūt. Quantum ad p̄mum dicit q̄ cum animaliū quedam sint aquatilia. quedā vero viuētia in aere. et cum omnia caliditatē habeant et oporteat caliduz saluari si debeat animal viue re. istis animalibus sufficies fit refrigeratio per aerem et aquam. p aquam quidem aquatilib. et per aerem terrestribus. Quō aūt et qualiter fiat refrigeratio p̄siderādū est scientib magis causam

E respiratione eñ aliqui quidem pauci priorum phisicorum dixerunt. cuius tamen gratia exist it animalibus. hi q̄dem nihil enūciauerūt. hi aūt dixerūt quidem. nō bene aūt dixerūt. sz ineppte accidētib. Ad huc aūt omnia animalia aūt respirare. hoc autē nō est verū Quare necessariū de his p̄mo supuenire. vt nō videamur oēs inaniter accusare

Hic cōsequēter philosophus tractat de respiratione Et duo facit Primo ostendit q̄ necessarium est tractare de respiratione. secundo de ipsa tractat. Secundum ibi Q̄ quidem igitur. Quantum ad primum vult in effectu hanc cōclusionem. Necessarium est ad presens dicere et determinare de respiratione. Quam probat sic. Nam licet de respiratione inter naturales philosophos quidā antiquorum priorū aliquid dixerit. pauci tamen inter naturales philosophos et eoruz qui de ea locuti sūt nemo aliquid dixit propter quē finem insit animalibus. Et illi qui de fine eius locuti sunt insufficiēter tamen et incōplete. sicut homines inepti circa accidētia respiratōnis Dixerūt eñ omne animal respirare quod falsum est Quia igitur aut nihil aut incōplete aut falso de respiratōne locuti sūt ātiq. necessariū ē dicere z tractare de ipa z opiniones aliorz referre ne videamur oēs opinātes inanit accusare

Q quidē igitur quecūq; animalium habent pulmonē respirant omnia manifestū. Sed horum ipsorū quecūq; quidem exanguem habent pulmonem et concauū minus indigent respiratōne. propter quod multo tempore possunt permanere preter corporis valitudinem. Pulmonem aūt concauū habent omnia ouificātia vt ranarum genus. Adhuc autē omidemes et torpuce multo tēpore manent in humidis. Pulmo eñ modicam habet caliditatem. pauci eñ sāguinis habent ipsuz. Inflatus igitur tēpore motu refrigerat z facit permanere multo tēpore. Si tamen cogat quis valde detinēs longo tempore suffocantur omnia. Nihil eñ talium suscipit aquam sicut pisces. habentia autē pulmonem habentem sanguinem omnia magis indigent respiratione propter multitudinē caliditatis. Alioz aūt quecūq; nō habēt pulmonē nullum respirat

Hic cōsequenter philosophus tractat de ipsa respiratōne et duo facit. Primo ostendit que sunt respirātia et que nō. seu in quibus est respiratō z in quibus nō est Secundo tractat de ipsa respiratōne in se Secūdum ibi Democritus aūt Quātum ad primum duo facit. Primum est q̄ manifestū est omnia animalia que pulmonem habēt eē respirātia et hīe vocalē arteriā ad hoc necessariā Secūdum est q̄ quedā animalia sunt que pulmonē figura concauū habēt cum pauco sanguine et talia minus indigent respiratōne. propter hoc enim talia animalia multo tempore esse possunt sine respiratōe corporis salua valitudine siue sine detrimēto Animalia aūt que pulmonem concauum habēt sunt animalia ouificantia sicut sunt genus ranarum et quoddam genus animaliū quod vocatur omides et torpuce et multo tempore manēt in humidis sine respiratōne Et causa huius est quia pulmonē habent sine magna caliditate. quia parum habēt de sanguine. pulmo aūt inflatus semel multum recipiēs de aere fm quantitatem corporis propter figurā et propter motuz aeris sub ingredientis refrigerat caliditatē corporis multo tempore. Quia igitur talia animalia parū habent de sanguine et pulmonē habent concauum non multum indigent respiratōne. quia aer receptus in pulmone diu potest infrigidare. finaliter tamen indigēt respiratōne Et hoc apparet quia si aliquis multo tempore teneat ipsa in aqua suffocātur. quia nullum istorum refrigeratur per aquam sicut pisces. In piscib enim sufficiens fit refrigeratō per aquam. sed nō istis cum aquam nō recipiant ad refrigerādum Omnia autem animalia habētia pulmonem et q̄ sunt multi sanguinis indigent respiratione frequenti et multa. quia talia multam habent caliditatem Animalia autem que nō habēt pulmonē nō respirāt.

Democritus autem abderides et quidā alij qui de respiratione dixerūt nihil de alijs determinauerūt animalib. visi sunt tamē dicere quasi omnibus respirantib.

Hic cōsequenter determinat philosophus de respiratōne z duo facit. nam primo tractat de respiratōe fm opinionem antiquorū. secundo facit idem fm opinionē p̄priā Ibi. Q̄m aūt dictū est. Quantū ad p̄mū iterū duo facit Primo recitat opinionē eoruz q̄ oia dixerūt respirare. secūdo ponit opiniones dicentiū cōtrariū Ibi In Timeo aūt Quo ad p̄mū rursus duo facit. primo ponit antiquorum opinionē in generali. secō prosequit opiniones varias in speciali Secōm ibi Anaxa. autez Dicit ergo philosophus quantū ad primū q̄ democritus abderides ita nominatus a loco. et quidā alij phi determinātes de respiratiōe que cōuenit tm animalib habētib pulmonē cōsideratiōnē facūt volētes dare cām et modū respirādi De alijs āt aialibus nihil dixerūt nisi q̄ visi sunt opinari omnia animalia respirare

Anaxagoras aūt et diogenes oia dicentes respirare de piscib et ostreis dicunt quō respirāt. Et ait anaxagoras q̄dē cū dimittāt aquā p brācias eū q̄ in ore factū aerē trahētes respirare pisces. nō eñ eē vacuū nihil Diogenes āt cū dimittāt aquā p brācias ex circūstante circa os aqua trahere vacuo qō in ore aerē tāq; in aqua existente aere.

De respiratione ꝑm opiniones antiquorū.

Hic cōsequēter ꝓsequit opiniones antiquoꝝ in speciali Et diuidit in duas ptes. Jn ꝑ⁹ ꝓsequit opinionē Anaxi. et Dioge. Jn ꝑ⁹ opinionē Democriti ibi. Democrit⁹ āt Quātū ad ꝑmū duo facit. ꝑ⁰ eas recitat. ſcō reꝓbat ibi Hec āt ſunt ipoſſibilia Quātū ad ꝑmuꝫ dr q Anaxa. z Dioge. dixerūt omnia aialia reſpirare. qualiter aūt reſpirāt nō dixerūt niſi de piſcib⁹ z oſtreis Et dixit anaxa. q piſces cū expellunt aquā per brancias attrahūt aerem q ē in ore factus ex aqua ꝓ ſtutē calidi. hoc autē fit ne ponat vacuū Cū em expellūt aquā niſi aer attraherēt eēt vacuū intra piſces et ideo ne ponat vacuū oportet q attrahant aerē. Aer aūt attractus infrigidat calidū qđ eſt in piſcib⁹ Diogenes ꝑo dixit q cū piſces expellunt aquā. ꝑ branchias fit reſpiratō ꝓ hoc q ex aqua eam circūſtante circa os ꝓ naturā vacui attrahit aer qui eſt cā refrigeratōis. dixit em q vacuū hz naturā attractiuā. z dr aerē eſſe in aqua

Hec aūt ſunt impoſſibilia Primo quidē em medium rei auferūt ꝓpter dicere q cōmune in altero ſolo. reſpiratō em vocatur. Huius autē hoc quidē expiratio. hoc aūt inſpiratio. de quanihil dicūt quō expirant talia aialium. neq cōtingit ipſis dicere Cū em reſpirauerint hac qua reſpirauerūt iterū oportet expirare z hoc ſemp mutatim faciūt Quare accidit ſimul ſuſcipere aquā ꝑm os et expirare Neceſſe aūt obuiās ipedire alterꝝ alterꝝ Deinde cum dimittāt aquā tūc expirant ꝑm oꝛa aut ꝑm brācias Quare accidit ſimul expirare z reſpirare Tūc em aiunt ipſum reſpirare. ſimul aūt inſpirare et expirare ipoſſibile Quare ſi neceſſe reſpirātia expirare et inſpirare Expirare aūt nō cōtingit nullū ipſoꝝ. Palam q̄m reſpirat. neq ipſoꝝ vllum Adhuc aūt dicere aerē trahere ex oꝛe aut ex aqua ꝓ os ipoſſibile. Nō em habēt arteriā ꝓpter pulmonez nō habere. Sz ſtatim vēter penes os ē. quare neceſſariū vētre trahere. hoc aūt et alia vtiq faceꝛe aialia. nūc aūt nō faciunt. Etſi illa extra humidū eēnt. manifeſte vtiq hoc faceꝛēt. videt āt nō facientia hec. Adhuc oim reſpirātiuz et trahētiū ſpm̄ videm⁹ q̄ndā motuz factum ꝓticule trahentis Jn piſcib⁹ autē nō accidit Nihil em videntur mouētes eoꝝ que circa ventrem niſi brancias ſolū et in humido et in ſicco exciden/tia. cū capta fuerint Adhuc aūt cum moꝛiātur ſuffocata in humidis oia reſpirātia fiūt ampulle ſpū exeūte violēter vt ſi q̄s cogat tozculatas aut ranas aut aliq̄d aliud taliū genez Jn piſcibus aūt nō accidit expientib⁹ oēm moduz tāq̄ nō habētib⁹ ſpm̄ de foꝛis nullū. Quo āt modo dicūt fieri reſpiratiōem ipſis cōtingit et boib⁹ exiſtentibus in humido accidere Si em piſces trahunt ex ea que in circuitu oꝛis aqua. ꝓpter q̄d hoc non vtiq faciūt et hoīes alia animalia et eū qui ex oꝛe vtiq trahēt ſiliter piſcib⁹. Qua reſiquidē etſi illa eſſent poſſibilia. et hec eſſent q̄m aūt nō ſunt. palā q neq in illis eſt Adhuc aūt ꝓpter quā cauſam in aere moꝛiūtur et videtur exterminata ſicut ſuffocata ſiquidē reſpirāt Nō em vtiq alimēti indigētia hoc patiuntur. Quaz enī dicit Diogenes cām ſtulta. ait em q aerē multū valde trabūt in aere. in aqua āt moderatū et ꝓpter hoc mori Eteni in greſſibilib⁹ oportebat poſſibile eſſe hoc accidere. nūc aūt nullū per valde reſpirare ſuffocatur greſſibile animal Adhuc aūt ſi omnia reſpirāt. palam q z entonia aialium reſpirant Videtur aūt ipſoꝝ multa deciſa viuere. nō ſolū in duas ptes ſed z in plures. vt que vocāt ſcolopēdze. q̄ qualiter aut q̄b⁹ cōtingit reſpirare

Jmprobat opiniones iſtoꝝ. et duo facit Nā primo reꝓbat opinionē Anaxa. et Dioge. Scōo reꝓbat opinionē Democriti Quātū ad ꝑmū reꝓbat opinionē iſtorū ſimul. Scōo dat cām erroꝛis eoꝝ ꝓpter quem decepti fuerūt Jbi Cauſa aūt Quātum ad ꝑmū vult in eſſe etu hanc cōcluſionē Opinio iſtorū antiquoꝝ erronea eſt Quā ꝓbat ex trib⁹. primo q inſufficiens. ſecundo quia falſa eſt. tercio q ponit omnia reſpirare. Ex inſufficientia ꝓbat q ipſi medietatē rei dimittūt Quādo em aliqua duo cōtinentur ſub aliqua natura ſi aliquis velit ſufficiēter determinare de natura illa. nō ſufficit de altera natura cōtētari. q̄ ſic determinādo. medietatē rei dimitteret quodammodo. reſpiratō aūt cōmunis eſt ad reſpiratōez et inſpiratiōnē. volētes aūt de reſpiratōne determinare. ſolū de inſpiratōne determināt. z nō de expiratōne nec ex dictis ab ipis cōtingit cauſam reddere. Jnſufficiēs etiaz eſt eoꝝ dictū quia ex eoꝝ dictis nō poteſt eſſe manifeſtū. quomodo inſpirant huiuſmodi animalia Unde dicit ꝓbus cū huiuſmodi animalia reſpirauerint interi⁹ neceſſe eſt ipſum aerē calefactum expirare et ꝑm illam partē ꝑm quā inſpirauerunt. ſicut videmus in animalib⁹ manifeſte reſpirantib⁹ puta in homine et in ſimilibus et hocvniſſim fieri oportet et permutatim inſpirādo et expirādo Si ergo piſces et oſtree et ſimilia expirāt neceſſe eſt hoc aut fieri ſimul cū ſuſcipiunt aquam ab extra aut cum dimittūt Si ſimiliter cū attrahunt eā. tunc cū motus aque ad interius et aeris ad exterius ſint cōtrarij ſeſe impedientes ſequetur q aqua obuiās aeri in motu ſuo impediret ipſum et ecōuerſo. quare nō poſſunt ſimul eā attrahūt inſpirādo aquaz expirare aerem. ſi aūt ſimul cum dimittūt aquam per brācias ꝑ oꝛa expirant aerem ſimul accidet inſpirare et expirare ipſum aerē Simul enim cum attrahitur aqua dicūt fieri inſpirationez. Hoc aūt eſt impoſſibile. ergo et ꝑmum impoſſibile eſt ſcilicet ſic ꝑm eos aſſignare cauſam expiratōis. et ita eoꝝ dictū eſt inſufficiēs. Eſt etiam opinio eoꝝ falſa. Quia manifeſtū eſt q quecunq animalia inſpirāt etiaz neceſſario expirāt. et ideo ſi piſces vt ipſi aſſerūt inſpirent neceſſe eſt etiam eos expirare. ſed null⁹ piſcis expirat. ergo null⁹ inſpirat ſicut ipi dixerūt Preterea ſcō falſa ē eoꝝ opinio ex eo q dicit piſces reſ/

pirare p attractionem aeris. Quō probat phūs ser ratiō/nibus Prima quia quecūq; attrahūt aerem per os arte/riam habēt pisces aūt arteriaz non habent quia pulmone carēt. quecunq; autem pulmonē carent arteria etiam ca/rēt que est instrumētum quo pulmo ad se attrahit. vnde pisces carēt pulmone et carent arteria vocali. venter er/go eorū statī cōiunctus est ori. Et ideo si attraherēt aerē eū attraherent ad ventrem immo vētrem attraheret. hoc aūt est inconueniēs quia sequeretur q; alia animalium si/militer attraherēt ipsum ad vētrem. sed manifestum est q; hoc ipsum nō faciunt. Secūda ratō Si pisces respiran do attraherēt aerem in aqua existētes ita q; sufficiens fie ret refrigeratio p illum attractum aerem. tūc cum essent extra aquā attraherēt aerem et viuerēt hoc autem nō fa cūt Tercia ratio In omnibus z ispirātibꝫ z expirātibꝫ cū expirāt et inspirant apparet motus cuiusdā particule sm eleuatiōnē et depressionem sicut in hominibꝫ. cum enim inspiratur aer eleuatur pulmo. cū vero expiratur depri mitur In piscibꝫ aūt nō apparet aliq̄s motus huiusmodi nō enim videmus aliquam particulam circa vētrem mo ueri sed solum circa brācias et in humido immo cum in sicco sunt et palpitāt non apparet aliquis talis particula moueri Quarta ratio Quia in omnibus respirātibꝫ cum suffocātur in aqua apparēt quedam ampulle in superficie aque. et causa huius est q; in talibꝫ animalibus aer expel/litur ad supficiem qui erat inspiratus prius. expulsio aūt ipsius aeris ampullas causat sicut apparet de tortucis et ranis. vel simile aliq̄d animal. si violenter detineātur sub aqua. In piscibꝫ autē non apparz hoc quocunq; modo eti am sub aqua detineātur. qđ prouenit ex eo quia non ha bent inspiratū aerem. Quinta ratio Si pisces respirarēt in aqua inspirādo et expirādo aerem iuxta os in aqua ex istētem. etiam homines et animalia sic in aqua respirare possent Homines em attrahūt aerem circa os existentez si ergo pisces sic possent in aqua respirare etiam pueniret hominibꝫ et alijs animalibꝫ. sed hominibus ceteriscz ani malibꝫ hoc est impossibile. ergo et piscibꝫ repugnat Sex/ta causa est. Si animalia aquatilia respirāt propter quaz causam morīūtur z exterminātur in aere sicut suffocata a lia Quasi diceret. nō videtur esse ratio aliqua Et quia ali quis dicere posset q; hoc proueniat ex defectu nutrimē/ti et nō aeris ideo dicit phūs q; illud videlicet q; extra a/quā moriātur nō est propter defectum alimenti quia pis/ces pluri tēpe sūt sub aqua sine nutrimēto q̄s extra aquā ergo propter defectum nutrimēti nō morīuntur extra a/quā Vnde causa propter quam pisces morīūtur extra a/quā quam assignabat Diogenes stulta est z fatua Dixit em Diogenes q; pisces extra aquā attrahebāt multum aerē et improportionabilē sibi. in aqua autē proportiona/bilē. et ideo propter ipproportionabilitatem aeris attra/cti in loco aeris pisces morīūtur. in aqua autem non Hoc em nihil valet. quia animalia gressibilia in aere possunt at traherē sibi aerem ipproportionabilez et tamen nullum a nimal gressibile quātumcūq; respiret suffocatur ex hoc. g nec similiter hoc accidit piscibꝫ. Tercio reprobat philoso phus horū opinionē quia ponunt omnia respirare Et h tali medio. Si omnia animalia respirarēt entonia etiam respirarēt. qđ falsum est quoniā talia decisa non solum in duas sed i plures partes viuūt. vt animalia que dicūtur scolopendre Hoc autem esset ipossibile quia tunc in om/nibus illis partibꝫ i quibus vita manet essent respirandi organa puta pulmo et vocalis arteria qđ falsuz est g ꝛc.

Causa aūt maxime non dicēdi bene de ipis q; inexperti erāt earum que intus partiuz. et qz nō accipiebāt gratia alicuius naturā omnia fa cere Querētes em cuius gratia respiratio ani malibꝫ existit et in particulis hoc inspicientes. vt in brācia et pulmone inuenirēt vtiq; veloci us causam

Hic cōsequēter assignat phūs causam erroris istoruz ꝓpter quam decepti sunt dicēs q; causa ꝓpter quam de cepti fuerūt est duplex. prima quia nesciebāt anatomiam siue dispositionē partium intrinsecarū puta pulmonis et arterie. Secunda qz non supponebant naturam operari ꝓpter finem Si em posuissent q; natura agit ꝓpter fi nem et q; respiratō inest animalibus ꝓpter finem z inspexissent ad anatomiam partiū intrinsecarū sicut pulmo nis et arterie et etiā brancharum citius causam respiratō nis inuenissent. z qz ista nō inspexerūt decepti fuerunt in determinādo de respiratiōe

Democritus aūt quia q̄dem ex respiratione accidit respirātibꝫ aliq̄d dicit inquiēs prohibe re extrudi animā. nō tamen vt huius q̄dem gra tia faciētē hoc naturam nihil dicit. omnino enim sicut z alij physici. et iste nihil tetigit talē causam. Dicit aūt q; anima et calidū idem pri me figure sphericorum. Segregatio igitur ip sis a continēte et cōprimente auxilium fieri res piratione inquit In aere em multum numerū esse taliū que vocat ille itellectū z aiam Respira to igitur et ingrediente aere cōgredientia hec z prohibētia cōpressiōem prohibere in aialibus existētem aiam pertrāsire Et propter hoc expi rare et respirare esse viuere et mori Cū enim pre ualuerit ꝓtinēs opprimēs et nō amplius de fo/ris ingrediēs pōt phibere nō potētem respirare tūc accidere mortez aialibus. esse em mortē ta liū figuraz ex corpe exitū et ꝓtinētis ꝓpressiōe

Postq̄. p. improbauit positōnē Anaxa. et Dioge. impro bat opinionē Democriti Et primo eam ponit. scdo eaz im probat ibi Causa aūt Quātū ad primū aduertēdū q; dicit Democritꝰ q; ex respiratōe accidit aialibus primo. hoc scz q; aia non extrudat vel expiret a corpe. non tn dixit q; ꝓpt hoc velut ꝓpter finē fieret respiratio. qz sicut alij phi nihil tetigerūt de cā finali ita nec iste. et iō nō dixit respiratōez fieri gīa alicuius tanq̄ finis. Quō aūt hmōi respiratō faci at ad h q; aia a corpe nō extrudat declarat sic. Quia De/mocritꝰ dixit q; aia et calidū seu ignis z atomi et figure spherice sint vnū et idē. segregatis g illis atomis ab aere ꝓtinēte et ꝓpmēte aiaz itꝰ p respiratōnē fert auxiliū. quia respiratiōe attrahūt cū aere atomi circulares z spherici. z mouēt ad iteritꝰ pbēdo auxiliū illis atomis sphericis itꝰ existētibꝫ ex qbꝫ ē anima. z ita phibēt aiam exire. In aere enim dixit esse multum numerum talium atomalium coꝛ pozum sphericoꝝ que vocauit et dixit intellectū z aiam Cōcludit ergo phꝰ q; cū p respiratōnem aere ingrediēte coingredientia atomalia spherica corpa simul cum aere, p/hibeant cōpressionem atomaliū intus existentiū motum

De respiratione ſm opiniones antiquorū.

et vitam abscindentē. z per ꝓsequēs impediant animam ꝑtransire et exire de corpore Ideo ꝓpter hoc respirare est viuere et expirare mori. qz respiratione attrahūtur ea ex q̄bus est anima viuificās. et per expiratōnē principia animam cōponentia elabūtur z expirant Cū em̄ continēs exterius scilicet aer preualuerit oppr̄mēs et cōpr̄mēs aial ita. q̄ cōpressione atomi intus existētes expirant et cōpressione extrudūtur. sic. z. q̄ nec atomi ingressi hmōi cōpressionis impetū prohibere possunt ꝓpter defectū respirationis. tūc accidit mori aialia. Mors em̄ ſm democritū nō est aliud q̄ extrusio atomorū existētiū in aiali ad exteri⁹ ꝓpter cōpressionē ꝓtinētis.

Causā aūt quare omib⁹ q̄dē necessariū mori. nō tamē quādo cōtigit. ſz ſm naturā q̄dem senectutē violētia aūt p̄ter naturā nihil demōstrauit quānis opteret. q̄m aliquādo q̄dem videtur hoc factū. aliq̄ndo aūt nō videtur. vtrū causa extrinsec⁹ est aut intus. Nō dicit aūt neq̄ de p̄cipijs respirādi quid causa vtrū intrinsec⁹ aut extrinsecus. neq̄ em̄ qui de foris intellectus seruat auxiliū. Sed intrinsec⁹ p̄incipiū respirationis fit z mot⁹ nō vt inferēte vim continente incōueniēs aūt et simul cōtinēs comp̄rimere z ingrediēs dilatare. que q̄dē igitur dixit et vt fere hec sūt Si aūt oportet putare vera esse pri⁹ dicta et nō omnia animalia respirare nō de omni morte causā putandū dictā esse hāc. sed solū in respirātib⁹. q̄nimo neq̄ in his bene Palam aūt ex accidētibus et talib⁹ quorū habem⁹ omnes experiētiam. In est⁹ em̄ calefacti magis et respiratione magis indigem⁹. et spissius respiram⁹ omnes. Cum em̄ in circuitu fuerit frigidum. et cōstringatur et cōpingatur corp⁹ detinere accidit spiritū quānis tūc oportebat deforis. ingrediētē prohibere cōcussionem Hūc aūt fit contrarium. quādo aūt multū valde congregatū fuerit. calidum nō expirātū tunc indigēt expiratione Necessariū aūt inspirantes respirare. Estuantes aūt frequēter respirāt tanq̄ refrigerationis gratia respirantes. q̄n q̄ dicitur facit ignē super ignem

Hic p̄n̄r pḥus p̄dictā positionē reprobat duplicit̄/ p̄mo qz insufficiēs. scdo qz falsa Insufficientē eam ost̄ duplicit̄. primo q̄tum ad assignationē cause mortis. scdo quātū ad assignatiōem cause respiratiōis. Quātū ad cāz mortis opinio est insufficiēs Quia licet democrit⁹ causā dederit ꝓpter quā queda mors ineſt aiali nō tn̄ dedit cāz mortis cuiuslibet Quedā aūt ē mors naturalis et quedā violēta. naturalis que fit ex senectute. violenta vero sicut mors eorum q̄ suffocant. oportet aūt vtriusq̄ mortis cām assignare et cū illa cā vel ē extrinseca vel intrinseca quarū nullā assignat ideo insufficiēs ē opinio democriti quātū ad causā mortis. Insufficiēs etiā est quātū ad causam respiratōis. quia de p̄cipio respirationis quid sit et an sit intrinsecū vel extrinsecum non dixit Est p̄terea hec positio falsa dupliciter. primo in assignatione cause mortis. secūdo in assignatōe cause respirationis. In assignatione cause mortis. quia si vera sunt que dicta sūt superi⁹ manifestum est q̄ causa mortis quā assignat Democrit⁹ nō est cā cuiuslibet mortis. sed solum in aialib⁹ respirātibus nō aūt in non respirantib⁹ Quia mors ſm Democritū nō est aliud q̄ extrusio atomorū existētium in aiali ꝓpter continēs cōpr̄mēs. sic aūt nō accidit mors in nō respirantib⁹ Similiter falsa est in assignatōe cause respiratōis in animalib⁹ respirātib⁹. Nō manifestū est ex his que accidunt circa respiratōem in his quorum oēs possumus habere expientiam. videm⁹ em̄ q̄ in estate quāto fuerim⁹ magis calefacti. tāto magis indigem⁹ respiratōne. et omnes frequētius respirāt. sed cū cōtinens vndiq̄ frigidū fuerit in circuitu ita q̄ cōpingat et cōstringatur corpus et aer idus in aiali ad diu refrigerādū ipm̄ caliduz aialis. minus necessariū est sepe respirare. ſm opiniones aūt Democriti opteret tunc fieri sepius et frequētius respiratiōem q̄ cū cōtinens est frigidū. corpus ꝓpr̄mit. et quāto plus compr̄mit tanto atomi intus existētes magis extrudūtur. et p cōsequēs ſm eūdē Democritū tūc respiratō ē magis necessaria ad phibēdū extrusionē atomoz. Cōtrariū aūt ſm veritatem manifestū est. videm⁹ em̄ q̄ cū calidum ē multum et valde vnitū et cōgregatum tunc aialia inspiratōe magis indigent. necessariū est em̄ aialia que respirant aliq̄n inspirare et expirare si debeāt saluari Quāto aūt calidiora sunt tāto frequēti⁹ ispirāt. qz inspirāt gratia ifrigidatiōis Quāto ꝓo calidiora sunt tāto plus infrigidatione egēt. frequēti⁹ ergo tempe calido respirāt q̄n calidū cōtinētis aeris augmētat calidū intrinsecū et sic ipm̄ cōtinēs facit ignem super ignem

In Timeo aūt scripta circūpulsio de alijs aialibus nihil determinauit quō ipsi⁹ calidi fit salus in alijs. vtrū eodem aut ꝓpter aliquā aliā causaz Si em̄ solis campestrib⁹ q̄ respiratōis existit dicēdū causā. quare solis Si aūt et alijs modus aūt alius Et de hoc determinādū. sic/ dē possibile respirare oibus. Adhuc aūt et ficticius mod⁹ cause. Exeūte em̄ extra calido p os ambiētē pulsum aerē latū incidere in eūdē locū ait p raras existētes carnes. Un̄ q̄ ītrat exiuit calidū ꝓpter nihil esse vacuū antiparistasim patiētib⁹ inuicē. calefactū aūt itez exire ſm eūdez locū et circū pellere intra p os aerē excidētē calidū. et hoc itaq̄ agere semp faciētes respirantes et expirātes Accidit aūt sic putātib⁹ p̄us expiratiōnē fieri q̄z inspiratōem Signū aūt. fiūt q̄ dē em̄ adinuicē hec secus inuicē Mortietia aūt expirāt quare nccariū esse p̄ncipiū inspiratiōez Adhuc aūt cui⁹ gratia hec existūt aialib⁹ Dico āt respirare et expirare nihil dixerūt ꝟ mō dicētes Sz velut de icidēte aliq̄ enūciāt solum q̄uis p̄ncipalia hec videam⁹ vinēdi z moriēdi Cū ei respirare ñ potuerīt. tūc accidit corruptōez fie/

et improbatione earundē

ri respirantib⁹. Adhuc autem incōueniens cali di q̄dē p os exitū. z iterū introitū nō latere nos In pectus aūt spiritus introitū z iterꝝ calefacti exitū latere. incōueniēter autem et calidi respi/ rationem introitū esse. Videtur em̄ cōtrarium qui quidem em̄ expiratus esse calidus. qui aūt inspiratus frigidus. Quando autē calidus fue rit sentiētes expirant. quia em̄ nō refrigerat suf ficiēter ingrediens multotiēs accidit spiritum trahere. Sed etiam neq; alimēti gratia existi/ mādum fieri respirationem tanquam alito spi ritu eo qui intus igne alito et respirante quidē quemadmodū super ignez hypercauma adīci alito autē igne fieri respirationem. Hoc em̄ di cemus verum et ad hūc sermonem. que quidez ad priores. etenim in alijs animalibus oporte bat hoc accidere aut proportionale huic Om/ nia em̄ habēt caliditatem vitalem. deinde et fie ri calidum ex spiritu quo oportet modo dicere ficticium. magis em̄ ex alimento hoc factum vi demus. accidereq; sm̄ hoc suscipere alimentū et superfluū emittere. hoc aūt in alijs non vide/ mus factum.

Postq̄ philosophus improbauit opinionē democri/ ti qui visus est dicere omnia animalia respirare. cōsequen ter philosoph⁹ improbat opinionē platonis z Empedo clis Et duo facit. Nam primo improbat opinionē plato/ nis. et secūdo Empedoclis Secūdum ibi Dicit autez de respiratione Quātum ad primum reprobat philosoph⁹ opinionez Platonis in effectu quantū ad duo Primo ppt insufficientiā. secūdo propter falsitatem Propter insuffici entiā eam reprobat hoc modo. quia plato voluit q; respi ratio fiat per quandaz circūpulsionem aeris. dixit em̄ sm̄ q; statim apparebit infra q; cum aer intra in animali ex ūtēs calidus est expellitur per os et tūc ne dimittatur va cuū aer circūstans intrat per os et pozos et sic fit respira/ tio Dicit ergo Aristoteles q; circūpulsio de qua determi nat plato i Timeo quā dixit esse causam respirationis in sufficiēs est in assignando causam respiratōnis et insuffici enter determinat de respiratōne Quia cū dixit q; circum pulsio sit causa respirationis dixit hoc esse in animalibus perfectis z cāpestrib⁹. sed quomodo fiat saluatō in anima libus imperfectis nō dixit. an scilicet eodem modo acci/ dat sicut in animalibus perfectis aut alio modo et pro/ pter aliā causam Si enim sola animalia cāpestria respirāt oportebit assignare causaz quare illa solū respirāt Si aūt alia respirāt et modus respirādi sit ali⁹ oportebit de hoc etiaz reddere cām. et determinare oportebit an respirare insit oibus alijs Quātū ad falsitatē p̄o sic iprobat eādē opinionē dicēs q; modus sm̄ quē plato posuit aialia ter/ restria respirare ficticius esse videtur z nō ver⁹ Dixit em̄ plato q; cū aer interi⁹ intra aial est calid⁹ expellit extra p os. et tūc aer qui ē extra circūstans corp⁹ mouetur ad eū/ dem locū in quo erat ali⁹. et p os et raras carnes. q; pozo/ stratos habēt Mouet aūt aer ille inquit plato a foris ver sus int⁹ cum expellit calidus ad prohibēdū vacuū ita q; in isto motu fit quedā antiparistasis intrātis z egredientis Cū aūt ille aer calid⁹ fuerit exit p os et alius intrat p ra ras et pozosas carnes Et dixit istō fieri sp̄ p totam vitam aialis. et quādiu fit inspirant et respirant aialia Hāc ergo opinionē oīt p̄bus falsam eē quadrupliciter quātum ad quattuoz Prio q̄tū ad hoc q; expirare pus insit aialib⁹ q̄z inspirare. Scōo quantū ad hoc q; nō posuit respiratōnez fieri ꝓpter aliquē finē Tercio quātū ad hoc q; ponit exitū et introitū aeris in inspiratiōe et expiratiōe nō latere nos p os sz p alias partes pozosas Quarto q̄ ad hoc q; dixit ae rē calefactū inspirari Quo ad primū ōt. p. sm̄ hāc opinionē putantib⁹ et opinātib⁹ q; sez respiratō fiat sm̄ modū p̄ta/ ctū accidit q; respiratō pus insit aialib⁹ q̄z inspirare sed h̄ ē falsuz Cui⁹ signū ē qz respirare et inspirare fūt p̄mixtim adinuicē. ita q; post vnū fit aliud. mors aūt et vita sunt cō traria quare oportz q; fiant motib⁹ ꝓtrarijs. sed videm⁹ q; moriētia vltimo expirāt quare manifestū ē q; p̄mo inspi rāt viuentia z sic inspirare p̄cedit in aialib⁹ expirare Quā tū ad scōm similiter falsitatē dicte opinionis oīt sic. quia illi q̄ sic loquūtur de respiratiōe incōueniēter loquūtur Lo/ quunt̄ em̄ sicut de aliqb⁹ q̄ contingunt a casu z tñ respirare et p oppositū inspirare vident̄ p̄ncipales cause moriēdi et viuēdi Cū em̄ aialia respirātia nō possunt ampli⁹ respira re accidit tūc ea corrūpi. q̄z diu aūt p̄nt respirare inspirare et expirare viuūt. nō q; ista casualiter accidūt sed sunt p̄n cipales cause vite z mortis Quātū ad terciuz ꝓ o sic. p. fal sitatē oīt dicens q; incōueniēs ē q; nō lateat nos introitus et exit⁹ aeris p os sed p pectus et raras carnes copis aia lis respirātis. Cuius rō ē qz aer calidus extra sentitur et quātum ad alterationem que ē p calefactiōem et quātum ad motū Similiter aūt videtur q; aer q̄ ingreditur p pozos carnis sm̄ platonē alteret pectus quo ad caliditatem et mouetur. quare si nō lateat nos mot⁹ aeris per os. nec p pectus nec per pozos latebit. Quantum ad quartum fi/ naliter et vltimo sic probat dicens incōueniens est q; aer calidus inspirek cōtrarium em̄ apparet nobis ad sensum. Videmus em̄ q; illud quod expiratur calidum est et qō inspiratur frigidum est. Et quando aer ingrediēs calefa ctus est tunc inspirant animalia Et causa huius est quia spiritus ingrediens nō sufficienter potest infrigidare. et ideo accidit multotiēs spiritum attrahere. vnde etiam quanto aer inspiratus calidior factus fuerit tanto citius expirant animalia ipsum interim inspirātia alium Et qz dictum fuit platonez errasse quia non dixit gratia cuius fiat respiratō in animalibus ideo subdit cōsequenter phi losophus quādam falsam solutionem quam remouet di cens q; nō est existimandum q; fiat respiratio vt per aerez inspiratum calidum interius nutriatur ita q; sit alimen/ tum ipsius calidi. ipsum enim calidum continue agit in humidum consumendo ipsum. consumēdo autem ipsum debilitatur. igitur vt ipsum cōseruetur fit respiratio vt sic spiritu respirato nutriatur et augmētetur. Sicut nos videmus ignem nutriri et cōseruari per appositōnem hy percaumatis seu alicuius exhalatōnis inflammabilis. ita q; alito igne fiat respiratio. Illam quidem solutōnem re mouet duabus rationibus Primā ponēdo dicit q; con tra responsionem istam dicemus quod contra priores di ctum fuit. Nam si in animalibus terrestribus fit respi ratio propter nutriendum calidum oporteret calidum in alijs animalibus nutriri per spiritum inspiratum cum non possint saluari sine infrigidatione. cum omnia

De improbatione opinionū antiquorū

talia habeāt vitalem caliditatē vel ad minus habeant aliquod proportionabile huic. sed istud nō apparet. ergo cē Secundam vero rationē ad idem subiūgēdo dicit q calidū nutriat a spiritu seu aere inspirato ficticiū est. Quia ficticiū ē qđ nō accidat apparētib⁹. nō accidat aūt apparētib⁹ q calidū nutriat a spiritu inspirato. sed ex nutrimēto magis. Ex alimento em generatur humidum quod ē subiectum calidi et ideo oportet suscipere alimentum et emittere superfluum. Alimentum enim in principio contrariū ē. et iō oz ipm alterari et trāsmutari donec p separatōnē ipuri nutrimētū fiat simile. Hoc em non videmus fieri nec fieri potest a spiritu inspirato

Dicit aūt et de respiratōe Empedocles. nō tñ cuius gratia neq; de omnib⁹ animalibus nihil facit manifestū. siue respirant siue non Et de ea que per nares respiratiōe dicēs putat et de principali dicere respiratiōe Est aūt per arteriam expectoze respiratō et q per nares. ipsis aūt naribus sine illa nō est respirare. et ea quidez que p nares facta respiratiōe. priuata animalia nihil patiuntur. ea āt que sm arteriā moriūtur. Utitur em natura ex abūdanti ea que p nares respiratione ad odoratū quibusdā animalium Propter qđ quidē odoratu fere participāt omnia animalia Est aūt nō omnib⁹ idem organū sensus Dictū est aūt de ipsis in aliis planius.

Postq̄ p. improbauit opinionē platonis de mō respirandi nūc improbat opinionē Empedoclis Et duo facit. nā primo improbat opinionē empedoclis de insufficiētia. secō de falsitate Ibi Fieri aūt. Quantū ad primū oñt opinionē empedoclis insufficientem ex trib⁹. primo q nō ostendit gratia cuius fiat respiratō. secō quia modus respirandi nō declarat in omnib⁹ animalib⁹. tercio q posuit respiratōem solum fieri per nares. Dicit ergo q sicut alij insufficiēter dixerunt de respiratiōe ita z empedocles Et primo. quia cum loqueretur de respiratōe nō fecit mentionem gratia cuius fit respiratō. qđ tñ fieri congruebat et ideo insufficienter dixit. Secō quia. scz non declarauit vtrū omnia animalia respirēt vl nō. qđ oportebat Et si q̄dam sic. quedam non. quomodo z per quem modum fit infrigidatio in istis que non respirant nō declarauit Tercio q empedocles loquens de respiratione que fit per nares credebat sufficienter determinare de respiratione sed hoc non est verum. Est em quedam respiratio per nares alia per vocalem arteriam Et inter eas. illa que est per vocalē arteriā ē principalis. q illa que fit per nares non est sine alia. aer em qui inspiratur per nares transit per vocalem arteriā. Illa vero que est per vocalem arteriā potest esse sine illa que est per nares Et hoc patet Quia priuata illa que est per arteriam moriuntur animalia. non autem priuata illa que est per nares. Unde sicut natura lingua vtit ad duo. scilicet ad gustū et ad loquelā. ita naribus ad duo vtitur scilicet ad respirationem et olfactum z hoc in quibusdam animalibus. Sūt em quedam animalia que pozum respirationis habent opertum quadam caruncula z ideo nō respirant talia nisi amoueatur talis caruncula quod fit per inspirationem et expirationem. Quedam autem sunt animalia que habent pozum respiratiōis discoopertum et talia statim ad presentiam odorabilis odorant sicut animalia que non habent aliquod velamen super oculos sicut palpebras statim vident. ita talia animalia presente odorabili statim percipiunt odorem Et in talibus natura tantum vtitur naribus ad olfactum. In primis autem animalibus vtitur naribus ad olfactū et respirationem. Quia melius et citius fit infrigidatio per nares et per arteriam q̄ per arteriam solū. et hoc innuebat philosophus cum dixit quedam animaliū Ex quibus infert corollarium dicens cum dictum est q natura vtatur ex abundanti naribus propter olfactum et respiratōnē et h̄ in qbusdā ita q in qbusdā ē tātū propt respirationem. propter hoc em fere omnia animalia odoratu participant. tamen organum olfactus nō est eodem modo dispositum in omnibus animalibus. Nam quedam habent organum olfactus quadam pellicula coopertum quedam vero non sicut dictuz est alibi scilicet in libro de sensu et sensato. Dicit autem philosophus fere propter animalia imperfecta que vel solū tactū habēt vel cuz hoc gustū sm q est quidam tactus

Fieri autem aūt respirationem et expirationem propter venas esse quasdaz in quibus inest quidem sanguis. nō tamen plene sunt sanguine. Habent autem pozos in eū q extra aerē partibus quidem corporis minores. his autē que aeris maiores. propter quod sanguinē suū moueri sursum et deorsum. deorsum quidez lato influere aerem. et fieri respirationem. Surrsum autem procedente excidere extra et fieri expirationem. assimilans quod accidit clepsedris Sic autem respirant omnia et expirant omnibus deficientes sanguine carnium canales in vltimis sm corpus tenduntur et ipsis oriby spissis simul perforate sunt canalibus narium vltime summitates per totum. vt exundans quidem occultetur. etheri autem facile iter duplici via pateat Quapropter cum redierit tenet sanguis ether calens descēdat tumore magno. cū autem exiliat iterum expirat quemadmodum cū puella de clepsedra ludēs per bene malleatū es. cum quidē fistule aperturam obstruēs forāmosa manu in aqua clara tixerit. Et delectabile corpus neq; in vas aqua ingreditur sed prohibet aeris moles interius vadens ad foramina spissa donec reuelauerit crebrum fluxū. Deinde vere spiritu deficiēte ingreditur aqua mūda Eodem autem modo cum aquam quidem habeat sm profunda aeris. canali autē obstructo humana manu et pozo. aere autem deforis intus angustiatus aquam prohibz circa pozas canalis male sonans extrema obtinens q̄ diu manu obstruatur. Tunc autem iterum aut prius spiritu incidente effluit aqua munda

De respiratione ſm opiniones antiquorū.

Similiter autē et delectabilis sanguis. exundans per mēbra cum ipe retroactus redierit ad intimum alterū Dorrheuma descēdit tuno reūpetuoso cū exilierit iterū expirat eque postea Dicit quidē igit hoc de expirare.

Hic cōsequent phūs reprobat opinionez empedoclis ex eo quia falsa. Et due facit. primo ponit diffuse opinionez Empedoclis. secdo facit qd dictum est ibi Respirant autē Quātum ad primum dicit philosophus q empedocles posuit fieri respiratōnem et expiratōnē per hoc q in corpore animalis sunt quedā vene in quib est sanguis. sunt em vene vehiculum sanguinis z has venas dicebat non esse plenas sanguine z q in parte exteriori versus superficiem corpis haberent pozos minozes q sunt partes corpis licet maiozes sint q partes aeris Volebat ergo q cū sanguis corpis aialis nat sit mouerī sus supsursuz et inferius deorsuz cū mouetur versus interius et inferius aer sequatur z subintrat z tunc fit inspiratō. cū aūt exeidit vel exundat et mouef ad exterius tūc expiratur aer z fit expiratō. Et ita ponebat respiratōnem per ebullitionem sanguinis ad exterius et rebullitionem versus interius. assimilans respiratōnem ei quod accidit clepsedris Pro quo aduertendū q clepsedra est quoddā corp seu vas habēs foramen vnū versus superius z vnū vers inferius. cū āt ponit in aqua ita q a pte inferiori in qua stat multa foramina trāgat aquā tunc aer expirat p foramē superius Cum āt aqua descēdit p illa foramina tunc aer descēdit versus inferius Sic volebat empedocles q cū sanguis qui est in venis exundat ad exterius expellit aer et fit expiratō Cū autē mouetur ad interius sequit aer z fit inspiratō Vñ dixit empedocles q cū aialia respirāt z expirāt in oib aialib canales carniū. i. vene in carnib existentes deficiētes sanguine quando scilicet nō sunt plene sed ptendūtur ſm corpa vsq ad vltima. i. vsq ad supficies corpoz z pforata sunt orificia venaz seu vltime venaruz summitates ita q sanguis possz exūdare per motum ad summitates illas et postmoduz ingredi ad inferius. z sic tunc aeri patz duplex via vna p nares. alia per pozos siue p orificia venarū. et ꝓpter hoc cum sanguis tener reuertitur ad inferius aer magno motu descēdit z tunc fit inspiratō. cum autē iterū sanguis exundat expellitur aer et fit expiratō Quod declarat p simile nam sicut puella aliqua tener clepsedrā que est de ere bene malleato et vult bibere cuz ea et manu sua foramina claudit et obstruit foramē superius z ponit clepsedrā in aqua clara que est corpori delectabilis nō ingreditur clepsedrā aqua quia aer intus existēs ꝓhibet aquam ingredi p foramina spissa donec remouerit manū z tunc aer crebre expelletur z aqua subintrabit cum em spiritus expellitur intrat aqua Et eodem mō sicut clepsedra se habet cuz aqua posita in ea ita q aer existens in clepsedra sit ꝓfundatus in aqua. foramine tñ superiori obstructo cū manu. tunc aer angustatus ꝓhibz aquam exire p illa foramina vbi fit sonus quidē mal ita q aer intus existens extrema clepsedre obturet Et istud contingit quamdiu foramen exterius clauditur manu cū autem foramen aperitur et aer egreditur aqua incipit ingredi Similiter est in proposito nam sanguis delectabilis cum exundat per venas et mēbra et cum iterum ad interius regreditur tunc fit rheuma et descendit motu quodam impetuoso et fit inspiratō. cum autem sanguis iterꝝ exit expirat. z eodē mō fit postmodū Sic igit loqbat de respiratone et ispiratiōe Empedocles.

Respirāt aūt quēadmodū dixim manifeste respirātia per arteriā per os simul et per nares Quare siquidē debac respiratōe dicit necessarium querere quomodo congruit dicta ratio cause. Videtur em cōtrariū accidēs. eleuātes quidem em locum quēadmodū folles in erarijs expirant. attollere aūt calidū rationabile Habere aūt sanguinē calidū locū. Cōprimentes aūt et deponētes quēadmodū ibi folles expirāt Aerūtū ibi quidē nō ſm idē suscipiūt aerē. et iterū emittūt. respirātes aūt ſm idē Si aūt de ea que ſm nares dixit sola. multū peccauit Nō em est respiratō nariū ꝓpria sed ſm canalem qui circa guttur. ſm q extremū palati in ore simul pforatis naribz cedit. hoc quidē sic spirit. hoc aūt p os silr expies et intrās Ab alijs q̄dē igit dicta de respiratōe. tales z tātas habēt difficultates

Hic ꝓnr predictam opinionē reprobat phūs Pro q̄ p̄mittit manifestū esse sicut dictū est q aialia respirāt p os z nares. z p arteriā simul. ummo aliqua respirat p arteriam z p os z nō p nares Quo sic ꝓmisso ponit ōez empedoclis sic reprobat. Si empedocles de respiratiōe iquirat (q̄ fit p arteriā) dubitatiōez habz necessariā quō causa quā ipse ponit de respiratiōe. sit ꝓueniēs. q cōtrarium videf accidere Videmus em q cū aialia inspirant pectus iflari et eleuari. z cū expirant deprimi sicut fit in follib inflato et expirato aere z cū dictum sit q animalia ſm eandē ptē expirēt et ispirent aerē. iō vt apparet cōtrariū accidit illi qd dixit empedocles Dicebatem q cū aer inspirāf cōpmitur pect cū aūt expellitur eleuāf Si aūt empedocles solū loquaf de respiratiōe q fit p nares multū errauit. quia respiratō q̄ fit p nares nō est ꝓpria aialibus. sed illa que ē p vocalē arteriā que ꝓtinuaf a pulmone vsq ad extremū palati in quo q̄dē est foramē et aer per os intrat et exit p nares Epilogādo. p. ꝓcludit dicēs q dicta ab alijs de respiratiōe tales habēt dubitatiōes z tātas sic tā dictum est

Oñ aūt dictū est prius q viuere z aie habit cuz caliditate quadam est igne enim operatur omnia.

Postq̄ p. reprobauit alioruz opiniones de respiratione determinat nūc de ipsa ſm opinionem propriā. Et diuiditur pns textus in duas partes. In prima repetit quedam determinata prius secundo de ipsa ꝓsequitur. Ibi Oñ aūt aialiū Prima subdiuidit in tres partes In prima repetit qd dictum fuit de necessitate calidi et loco Secdo repetit qd dictum est de corruptione calidi Ibi Corrupō aūt ignis Tertō repetit qd dictū est de necessitate respirationis. Ibi. Quare necesse fieri. Prima rursus in tres subdiuiditur In prima repetit quod dictum est de necessitate calidi Secundo quod dictum est de loco Ibi Propter quod quidem. Tercio ponit quoddaz incidēs Ibi Alias quidem igitur. In prima dicit q cum dictum ē q aia ē forma substātialis z habit z q ipa ē ꝓncipiū vivendi manifestum q hoc non cōpetat anime nisi per cali-

BIBLIOTEKA GŁÓWNA W POZNANIU

Repetitō quorūdā dictorum

dictaꝫ Quod ꝓbat hoc mō qꝫ anima igne oīa operatur Viuificare autez est opus aīe. ergo sine igne ꝫ ꝑ ꝓns sine calido nō viuificat corpus

Propter quod quidē in quo ꝑmo loco ꝫ corporis et in qua prima loci huius parte ꝓncipiū necessariū esse tale hic. et primā nutritiuā aīam necessariū existere. Iste aūt est medius locus suscipiētis alimētum et ꝑm quem emittūt superfluum. exanguib⁹ quidem igitur innominatuꝫ Sanguinē aūt habentib⁹ corhec particula est Alimētum q̄dem em̄ ex quo iam fiunt partes aīalibus. sanguinis natura ē. Sanguinis aūt et venarū idem ꝓncipiū esse necessariū. Alterius em̄ gratia alterū est vt vas et suscipiens. ꝓncipium aūt venarū cor sanguinē habentibus. Nō em̄ per hoc sed ex hoc pertracte omnes exīstūt. palā aūt hoc nobis ex anatomijs

Hic ꝓnr repetit qđ dictuꝫ est de loco dicens qꝫ dictū ē qꝫ anima indigeat in sua operatōne caliditate ꝓnr ostendit in quo est hoc calidū vt in loco Et vult in effectu hāc cōclusionez Caliduꝫ illud est in loco medio viui nutrimē tuꝫ suscipientis Quā ꝓbat tali rōne Caliduꝫ illud est in ea parte corpis vt in loco ꝑmo in qua est ꝑma virtus nutritiua seu primū ꝓncipiuꝫ nutritiuuꝫ. iste autē locus est locus suscipientis nutrimētuꝫ mediās inter locū q̄ nutrimētuꝫ suscipit et locū quo emittitur superfluuꝫ. Et subdit ꝑhus qꝫ in exāguib⁹ locus iste ē innominat⁹. In hale tib⁹ vero sanguinē est cor Qđ declarat qꝫ vltimū alimētū seu benigniuꝫ ē sanguis ex q̄ fiunt partes aīalium. sed sanguinis ꝫ venaꝫ idē est ꝓncipiuꝫ eo qꝫ vene sūt gratia sanguinis sicut vas est gratia cōtenti. ꝓncipiū autē venaruꝫ in habētib⁹ sanguinē est cor eo qꝫ vene nō penetrāt cor sed protenduntur a corde ad singulas partes. qđ palā factuꝫ ē nobis ꝫsiderātib⁹ anatomiā.

Alias quidem igitur virtutes aīe impossibile existere sine nutritiua. Propt̄ quā āt causā dictum est prius in his que de anima. hanc autez sine naturali igne. In hoc em̄ natura collocauit ipsam

Hic ꝓnr ponit ꝑhus qđdā incidens videlicz qꝫ alie ꝑtutes aīe nō ꝓnt esse i mortalib⁹ sine nutritiua. sed nō econuerso. ꝫ hoc ꝓpter causam dictā in libro de aīa. nutritiua aūt sine caliditate esse nequit et sine igne. Immo natura collocat illam virtutem in ipso igne ꝫ in loco ignis.

Corruptio aūt ignis quēadmodū dictuꝫ est prius extinctō et marcor Extinctō quidē que a cōtrarijs. propter quod quidē subito que a cōtinētis frigiditate et q̄z celeriter extinguitur distractus. hec quidē igitur corruptio violenta. Similiter in animatis ꝫ in inanimatis. eteniz organis diuiso aīali ꝫ cōgelato propter frigoris excellētiam morīūtur Marcor aūt propter multitudinez caliditatis eteni si excedat quod in circuitu calidū et alimentum si non accipiat corrūpitur qđ ignitum nō infrigidatū. sed marcorem passum

Hic ꝓnr repetit qđ dictū est de corruptōne calidi. Et in effectu vult hanc cōclusionem Sicut dictuꝫ est duplex est corruptō vna que dr extinctō que fit a ꝓtrario. Alia q̄ dicitur marcor que fit a senectute. Quā ꝓclusionem manifestat. et primo quo ad ꝑmam ꝑtem dicēs qꝫ illa corruptō que dicitur extinctō fit a ꝓtrarijs. ꝫ ꝓpter hoc videm⁹ ad sensum qꝫ calidū cito corrūpitur a frigiditate cōtinentis cū est excellens. ꝫ multū cito corrūpitur cum caliduꝫ detrahit a frigido. ꝫ iō manifestuꝫ est qꝫ ista corruptō est violenta Et fit duob⁹ modis. vno mō agēdo in humiduꝫ ꝫ igrossando ipm ꝫ ꝑ ꝓsequēs diminuēdo ipsum. Alio mō cū frigidū circūstando caliduꝫ fortificat ꝫ ipm fortificatuꝫ cōsumit humidū qđ erat eius subiectuꝫ q̄ cōsumpto ꝓsumitur etiaꝫ calidum. Talis aūt corruptō nō soluꝫ fit in inanimatis. sed ꝫ in aīatis. qꝫ videmus qꝫ cum aīal diuiditur in partes organicas ꝫ infrigidatur qꝫ ipm morītur ꝫ ptes aīalis et calidū Quo ad scđam ptē ꝓclusionē dictā ꝓbando dr qꝫ illa corruptō que dicitur marcor accidit ꝓpter multuꝫ caliduꝫ et excellens. cū em̄ calidum circūstans humiduꝫ est excedēs ipm humidū. tunc si humiduꝫ nō recipiat alimētum corrumpit calidū nō corruptōne q̄ dicitur extinctō. sed marcore siue ꝑ suffocatōez

Quare necesse fieri refrigerationem si debeat salutē adipisci. bocenim auxiliatur. ad hanc corruptionem.

Hic ꝓnr ꝑhus repetit ꝫ recolligit qđ dictū est de necessitate refrigeratōnis Et duo facit. nā ꝑmo ostēdit refrigeratōnis necessitatē. scđo ostēdit modū refrigeratōis diuersum in diuersis Scđm ibi. Om̄ aūt. Quātū ad primū dr qꝫ cuz dictum est qꝫ excellēs calidum causa est corruptōis calidi qđ de necessitate requirit ad vitā viuētiū iō necesse est fieri refrigeratōnē si calidum debeat saluari Si em̄ nō fiat refrigeratō augmētat caliduꝫ qđ facit ad corruptōnē ipsius sicut dictuꝫ ē ꝑus

Om̄ aūt animaliū hec quidez aquatilia. hec autem in terra faciūt conuersationē. horum ꝑuis quidem omnino ꝫ exāguibus facta ex continente aut aqua aut aere. infrigidatō sufficiēs aut exilium corruptionis huius. Modicum em̄ habentia calorem modico indigent auxilio propt̄ quod ꝫ breuis vite fere omnia talia sūt Ad ambo em̄ existentia modica sortiuntur inclinatione

Hic ꝓnr tractat de mō refrigerādi diuersoꝝ aīalium Et primo in aīalib⁹ nō habētib⁹ sanguinē. scđo in habētibus sanguinē. Ibi. Sanguinē autē habētib⁹. Quantum ad ꝑmuz itez duo facit Nā ꝑmo dat causam ꝫ modū refrigeratōnis in nō habētib⁹ sanguinē Scđo manifestat q̄ dā supposita ꝑus. Ibi Et sanguinē Quātuz ad ꝑmū ruꝛsus duo facit. nā cū quedam aīalia sint lōgiozis vite que dā vero breuiozis vite. iō ꝑmo declarat modum infrigidatōnis in aīalibus breuiozis vite. scđo in animalib⁹ lōgiozis vite Ibi Quecūqꝫ autē lōgiozis vite Dicit ergo ꝓ. ꝑmo sic qꝫ aīaliuꝫ quedam habitāt in aquis ꝫ dicītur aq̄tilia quedam terrestria que ꝓuersatōnem habēt in terra Istoꝝ inquā aīalium siue aquatiliuꝫ siue terrestriuꝫ que

De respiratione ꝑm veritatem

parua sunt et penitus sine sanguine sufficiēter refrigeran/
tur ex cōtinēte. siue fuerit continens aer siue aqua ita q̄ ꝑ
huiusmodi infrigidationē adūuatur calidum et in ipsis
saluatur et nō corrumpitur. Talia em̄ animalia modicaz
habent caliditatem ideo modica indigēt infrigidatione
et ꝓpter hoc omnia ista animalia fere breuis vite sunt
et cito deficiunt. Cum enim talia et ꝑticipent vita et indi
geant respiratione. vtrumq̄ sortiuntur per modicam in
clinationē. vitam quidem ꝑ modicū calidum. et refrige/
rationē ꝑ ipm cōtinens Dicit aūt fere ꝓpter multa ani
malia talia q̄ multum durāt ꝓ eo q̄ calidū bene ꝓportī
onatum est humido

Quecūq̄ aūt longioris vite entonioz. exan
guia em̄ sūt omnia entonia his sub diazomate
diuisum est. vt per subtiliorē existētem particu
lam infrigidentur. Magis em̄ existētia calida
ampliori indigent refrigeratione velut apes
Apum em̄ quedā viuūt septē annis et alia aūt
qu ecūq̄ sonāt. vtputa furbones et melolonte
et tectiges Eteni sonuz faciūt spiritu velut asti
matica. In ipso em̄ succinctorio insito spiritu
eleuato et depresso et accidit ꝑm pelliculā fieri
detractionem. Mouēt em̄ locum hūc. quēad/
modū respirantia deforis pulmonem. z pisces
brācias Simile em̄ accidit z vtiq̄ si quis ali/
qua respirātium suffocet os tenēs Etenim hoc
faciet pulmone eleuationē banc sed his quidez
nō sufficiētem facit talis motus refrigerationē
illis aūt sufficienter. z concussione ad pelliculā
faciunt sonum quēadmodum diximus quale
per calamos perforatos pueri quādo suppositi/
erūt pelliculam subtilem. per hoc em̄ et tetiguz
decantātes cantāt. calidiores enim sunt et di/
uisum est ipsis succinctoriū Nō cantātibz autē
hoc est nō scissum

Postq̄ assignauit cām refrigeratōis in aialibus que
sunt breuis vite assignat cām infrigidatōis in aialibz lon/
ge vite Et ꝓmo facit hoc. secō manifestat q̄dā dicta. Ibi
Et sanguinē. Quātum ad ꝓmū ōt q̄ oia animalia ento/
nia q̄ sunt lōgioris vite z sine sanguine q̄ sub diazomate
diuisa sunt per quādam pelliculā subtilem diuidētē. hu/
iusmodi aialia refrigerātur ꝑ pelliculam illā Illa em̄ par/
ticula ꝓmo infrigidatur et ꝑ illa alia vsq̄ ad illam partez
in qua est ꝓmū ꝓncipium caliditatis. Et cū ista animalia
sint magis calida illis aialibz de quibz dictuz est q̄m sunt
lōgioris vite. ideo maiori indigēt refrigeratōe. Sūt aūt
aialia talia sicut apes q̄ septē annis viuūt. et oia illa aialia
q̄ motu suo quēdā faciūt sonū sicut furbones et melolōte
et tectiges Faciūt autē talia aialia sonū spū sicut astimati
ca. et habēt in ipso succinctorio spm̄ cōplatatum Iste autē
spūs q̄nq̄ mouetur exteriꝰ z q̄nq̄ interius. et quo acci/
dit fieri depressionē et eleuatōnē talis pellicule Cū em̄ spi
ritus mouet ad exterius. eleuat. et cū mouet ad interius
depmit. q̄ talia aialia mouēt ꝓtem istam. sicut aialia que
respirāt de foris. mouēt pulmonē eleuādo et depmendo
sicut pisces brācias mouēt depmendo z eleuādo Et acci
dit simile in his aialibz entonijs sicut si quis aliq̄ō respi/
rātium aialiū nitatur suffocare claudēdo os et nares. tūc
em̄ animal suffocādū eleuat pulmonē z pectus ꝓpter refri
geratōis indigentiā. q̄ etiā videmus in epilenticis Si/
militer aialia entonia ꝓpter refrigeratōnē mouent succin/
ctoriū. sed sub differētia q̄ in aialibus respirantibz talis
motus nō facit sufficiente refrigeratōnem. in entonijs aūt
facit sufficientē In talibz ergo aialibus ex cōcussione spūs
ad pelliculā causatur q̄dam sonus vt diximus Sicut vi/
demus q̄ cū pueri apponūt subtilē pelliculā calamis ꝑfo
ratis causant quēdam sonū Similiter ista animalia ꝓpter
motū spūs ad pelliculam illā subtilē ex ꝓcussione faciunt
quendā sonum. et ꝑ istū modū illa aialia que dicūtur co/
crigines faciētia sonū z cātantia cātant. Talia em̄ aialia
calidiora sunt aliis. et ideo motus spiritū maior ē in istis
q̄ in aliis et ideo talia sonāt et cāntant Talia etiā aialia in
succinctorio diuisa sunt.

Et sanguinē aūt habētiū et pulmonē habē/
tiū. pauci aūt sanguinis habētiū et inanē. que/
dā horum multo tempore possunt sine respira
tione viuere. q̄ pulmo eleuationē habet multā
paucū habet sanguinem et humidū. ꝓprius
em̄ motꝰ ad multum tēpus sufficit refrigerās
tandē em̄ aut non potest sed suffocantur nō res
pirātia. quēadmodum dictum est prius. Mar
coris autem que propter nō refrigerari corrup
tio. vocatur suffocatio. et sic corrupta suffoca
ri dicimus. Quātē non respirant entonia ani
malium dictum est et prius. Manifestum est
aūt et in paruis animalibz. puta muscis et api
bus. In humidis em̄ multo tempore viuūt si
non valde sit calidum aut frigidum quāuis mo
dicam habentia virtutem spissius exigunt res
pirare. sed corrūpuntur hec Et dicuntur suffo
cari repleto ventre z corrupto humido quod in
succinctorio. ꝓpter quod in cinere demorata
resurgunt Et animalium autē que in humido
quecūq̄ exanguia pluri tempore viuūt in aere
sanguinem habentibus et suscipientibz mare
vtputa piscibus propter habere em̄ modicum
calidum aer est sufficiens ad multum tempus
refrigerare. vtputa mallacostratis z polipodi
bus. non tamen in finem suscipiunt ad viuere
quia sunt pauci caloris quoniam et piscīū mul
ti viuūt infra laticem. tamen inueniuntur fodi
entes. quecūq̄ em̄ nō totaliter habent pulmo
nem aut exanguem rarius indigent respiratio
ne. De exangubus quidem igitur q̄ bis qui
dem continens aer. bis autem humidum auxi
liatur ad vitam dictum est

Hic quedā dicta manifestat adijciendo q̄dā incidēs
manifestat aūt duo prius dicta. quorū ꝓmum est q̄ que/

De mō refrigerādi aīaliū nō habētiū sanguinē

dā aīalia respirātia diu possunt viuere sine respiratione. hoc ergo manifestādo dicit. q; q̄dā animalia sanguinez z pulmonē habētia. pulmonē inq̄ pauci sanguinis porosuz z cōcauum. diu eē possunt sine respiratiōe z viuere. Cuius rō est q; talia animalia paucā habēt caliditatez q; paucū habēt sanguinē. z q; paucā hm̄ caliditatē modica idiget respiratiōe vnde pulmo in talib; porosus est z cōcauita/tē habet multam. ideo multū recipere potest de aere infrigidante calidū z diu retinere. Et q; talia modicā habent caliditatē z pulmonem porosum in quo multus aer recipitur. ideo talis sic receptus eis sufficit vt multo tēpore sine respiratione viuere possint. q; tamen finaliter talis aer infrigidare nō potest. ideo si nō respirēt aliū aerem suffocanť. sicut dictū fuit p̄us. Illa aūt corruptio que fit ex defectu infrigidatiōis dr marcor z vocat suffocatio. cū em̄ animalia moriunť p̄pter defectū ifrigidatōis. tūc dicunť ea suffocari. Scōm autem manifestādus est q; scz entoma aīalia nō respirant. hoc ergo manifestādo dr q; animalia entoma nō respirent manifestum est in muscis z apib; possunt em̄ ista aīalia diu viuere in humido qō non esset nisi infrigidarenť ab humido. si aūt viuūt in humido z infrigidanť ab ipso manifestū est q; nō respirāt z dico q; viuūt in humido calido vel frigido. si humidū non fuerit valde calidum vl' valde frigidū. quāuis em̄ talia aīalia modicā habeant caliditatē tamen si respirarent frequētius z citius respirarēt q̄; possunt in humido. Sed q; forsan aliq̄s dicerz q; corrūpunť in humido qō nō accideret si nō respirarēt. ideo dicit q; non videnť ideo esse mortua p̄pter defectum respiratiōis sed q; aqua subintrat ad iteri; z humectat pelliculā p quam fit infrigidatio. cumq; per hoc hebetet calidū. ideo apparent mortua sed non est ita. qm̄ si ponantur in cineribus resurgunt z viuunt. hoc autē non esset si fuissent mortua. Incidens autē quod adiecit est q; quecūq; animalia que viuūt in aqua z sanguinē non habent. plus possunt viuere in aere q; animalia que habitāt in aqua que sanguinē habent sicut sunt pisces. Quia em̄ talia animalia modicū calidum habent sufficit eis aer ad refrigerādū multo tempore sicut sunt animalia que dicūtur malocustrata z polipedes. finaliter tamen nō sufficit infrigidatio facta per aerē vt possint cōtinuo viuere. imo finaliter suffocantur. Quia em̄ sunt pauci caloris. modica indigent refrigeratione que fit per aerē. Q; autē sint aliqua talia manifestū ē. Quoniam inueniūtur multi pisces qui habitant sub terra z ibi latēt q; a fodiētibus inueniunť. Et universaliter em̄ que nō habēt pulmonez aut que habēt sine sanguine minus indigēt respiratione. Recapitulando autem post hec omnia dicit q; de animalib; non habētibus sanguinem dictū est q; quibusdaz sufficiēs fiat infrigidatō p aerez. q̄busdā vero p aquā z fit hoc modo auxilium ad vitam.

Sanguinē aūt habētibus et habētibus cor quecūq; quidem ipsoz habent pulmonem omnia suscipiūt aerem et refrigeratōnē faciūt per respirare et expirare. Habēt em̄ pulmonē animalificantia in ipsis et nō de foris solū. Selachea aūt animalificant quidem sed nō in ipsis et ouificātium pennata vtputa aues et solidota puta tortuce et lacerte et serpētes. Illa q̄dem igitur eueniens sanguinē habentem. Horuz aūt plurima et pulmonem habēt inanem. propter quod z respiratione vtūtur rarius. quēadmodum dictū est z p̄ius. Vtūtur aūt omnia z quecunq; morātur et faciunt vitam in aquis. puta hydrozū genus et birudinis z ranarū et cocodrillozum et tortuce et marine et terrestres z boues marini. Omnia enim hec et talia pariunt in sicco aut in humido extollentia caput p̄pter respirationem

Postq̄ p̄hus determinauit de refrigeratōne z modo refrigerandi in aīalib; non habētibus sanguinem. In p̄te ista tractat de refrigeratione et refrigerādi modo in animalibus sanguinē habētibus. Et duo facit. Q̄rimo ostendit que aīalia respirāt et q̄ nō. z de organis refrigeratōis z respiratōis q̄ scz sūt. Scōo determinat de ipa refrigeratōe. ibi. De refrigeratiōe aūt. Quātū ad p̄mū iterū duo facit. nam primo facit qō dictū est. secundo soluit quādam dubitationem. ibi. Circa cocodea. Quātum ad p̄mum rursus duo facit. nā primo ostendit que sunt respirātia supponendo organa. Secūdo cum organa in respirādo sunt sicut pulmo z brancie ostendit q; nullum animal habet simul illa duo. ibi. Simul autē pulmonē. Quo ad p̄mum iterum duo facit. Nam primo ostendit que refrigerātur per aerem. Scōo que refrigeranť per aquā. ibi. Quecunq; autē brancias. Quantum ad p̄mum dicit q; quecunq; animalia habēt sanguinem z cor z pulmonem. suscipiūt aerem ad sui refrigeratōnem per expiratōnez z inspiratōnem. Pulmonē autē habent animalia animalificantia in seipsis z nō de foris. sicut animalia quedam dicta selachea que solum exterius animalificāt. primo ouificātia in seipsis. sicut dicit p̄hus in capitulo de historijs animalium. Similiter animalia ouificātia que pennata sunt exterius habēt pulmonē sicut aues z solidota z tortuce. lacerte. z serpētes. Et horum quidē scilicz pulmonē habētium talis est differētia. q; illa habēt pulmonem plenū sanguine. Plurima aūt aliorū aīaliū pulmonē habēt inanez z p̄terea talia animalia rarius indigēt respiratōne. sicut p̄ius dictum est. Et subdit p̄hus q; multa sunt animalia que vtuntur aere ad refrigeratōnem que habitāt in aquis z viuūt ibi. sicut genus hydrozum. Hydrus em̄ est serpens qui cōuersatur in aquis z tamē respirat. z q̄daz alia animalia que dicunť armides z rane z cocodrilli z tortuce marine z similiter tortuce que in terra habitāt z boues marini. Q̄ia ista quāuis nutrianť in aquis tamen pariunt in terra. In humido autē existentia. omnia ista extollunt caput extra ipm quādo indigēt respiratiōe

Quecūq; autē brancias habent omnia refrigerātur suscipientia aquam. Habent autē brācias genus vocatozum selacheozū et aliozum que sine pedibus. Sine pedib; autē pisces omnes. Et enim que habēt p̄m similitudinem aliarū habēt. Pedes autez habētium vnuz habet brāciam visozum vocatus cozdilos. Similiter autem pulmonē z brancias nullū visum vnq̄ habens. Causa aūt q; pulmo quidē gratia refrigerationis a spiritu est. Videtur autē nomen

De mō refrigerādi aialiū sanguinē habētiū

accepisse pulmo propter susceptionez spiritus. Brancias autē ad refrigeratiōez ab aqua. vnū autē ad vnum oportunum organū z vna refrigeratio sufficiens omnibus Quare quoniā pp ter frustra nihil videmus faciētez naturaz. duobus aūt entibus alterū vticz esset frustra propt hoc hec quidē habēt brācias. hec aūt pulmonē ambo aūt nullū

Hic ostēdit pbs que animalia refrigerātur per aquā dicens q omnia animalia que brācias habēt refrigerantur per hoc q suscipiūt aquam. habent autem brācias genus animaliū que dicuntur salachea z genus animalium quorūdam que sunt sine pedibus Sine pedib autē sunt pisces omnes Illi enim pisces qui videtur habere pedes habēt ipsos ad modum alarum. Alec ēm in piscib sunt sicut pedes in gressibilibus Inter animalia aūt que pedes habēt vnum est qđ habet brāciam z dicitur codrillos Et subdit iterū pbus q nullū animalium simul visum est habere pulmonez z brācias Cuius ratio est qz pulmo ē organum refrigeratōnis per qđ attrahitur aer ad refrigerandum cor in sua caliditate. vnde pulmo nomē accepit a suscipiēdo aerem seu spiritū. quod intelligēdū est apud grecos Brancie aūt sunt instrumētum p quod attrahitur a qua ad refrigerādū cor in caliditate. manifestū est autez vnū organum primo z per se ad vnuz opatōnem oportunū esse. z ideo ex vnitate opationis cōcludi potest vnitas organi. cū ergo vna refrigeratio sufficiat omnib animalibus ab aere vel ab aqua. z cū natura nihil faciat frustra si autem essent duo organa vnum superfluereț. manifestū ē q vnius animalis nō potest esse nisi vnuz organū. z ꝓpter hoc quedā aialia habēt brācias quedā pulmonē. nullum aūt habet illa duo simul

Quod autez ad esse quidem alimēto indiget animaliū vnūquodqz. ad salutem aūt refrigeratione eodem organo vtitur natura ad ambo hec. quēadmodum quibusdam. Lingua ad sapores z ad interpretationē sic habentibus pulmonem vocato ore z ad alimēti operationem z ad expiratōnem z respiratōnem Non habentibus autem pulmonem neqz respirantibus os quidē ad operationem alimēti. ad refrigerationem autē indigētibus refrigeratōne branciaz exīstit natura Qualiter quidem igitur dictoruz organorum virtus facit refrigeratōnem posterius dicemus Ad nō impedire autē alimentuz similiter respirātib accidit z suscipiētibus humidum. Neqz enim respirātes simul suscipiunt alimētum alioquin accidit suffocari ingrediēte alimēto aut sicco aut humido. z ad pulmonez per arteriam. prius ēm ponitur arteria usophago per quam alimētum progreditur in vocatū ventrē Quadrupedibus quidem igitur z sanguinem habētibus habet arteriaz velut opculum epiglotū. auibus autē z quadrupedū ouificātib9 non ineſt. sed conclusione idem faciunt suscipiētia enim alimentum hec quidem claudūt. hec autez supponunt epiglotū. Progresso aūt hec quidem attollūt. hec aūt aperiunt z suscipiūt spiritum ad respiratōnem. habentia autem brācias dimittētia z bas humiduz per os suscipiunt alimentum. arteriam quidē ēm non habēt Quare hec quidem igitur nihil vticz ledētur ab ea que humidi decidētia sed in ventrem ingrediēte. propter quod velocem faciūt dimissionem z susceptōnem alimēti z dentes acutos habēt. z oīa fere sunt karkarotūda Nō ēm ꝓtingit cōminuere alimentū.

Hic cōsequenter pbus remouet quoddā dubiū Dicit ēm q vnius opatōnis nō potest esse nisi vnum organū crederet aliqs q natura nō possz vti vno ad duo Hoc ergo remouēdo pbus dicit q cū animalia indigēt alimēto ad esse. z respiratōe ad saluationem manifestū est q natura in ipsis eodē organo vtitur ad duo scz ad esse z ad salutem ipsius animalis. Sicut ēm natura in quibusdā animalib vtitur lingua ad duo scz propter discretōnem saporū. lingua ēm discernimus sapores. vtitur etiā ipsa et ad interpretādum siue ad loquēdum Ita in animalibus pulmonē habētibus natura vtitur ore ad duo scilicet ad alimēti susceptōnem vel digestionem z ad expirationem z respirationē In animalibus vero nō habētibus pulmonem neqz respirātibus vtitur ore ad susceptōnem nutrimēti. z propter refrigerationem in his que refrigeratiōe indigēt vtitur brāchijs seu brāciarum natura Sed quomodo ꝓtus z natura organorum facit ad refrigerationē posterius dicetur. Et subdit pbs q propter hoc q natura vno organo vtitur ad duo nō impeditur in sua operatione ita q opatio vna ipsius nō impedit ipsum organū in operatōne altera. Quia animalia respirantia nō simul suscipiūt alimentum z respirant. Quia si simul susciperēt alimētum siue siccum siue humidum z respirarēt accideret animalia suffocari Quia cū susciperent alimentum aliquid de alimēto ingrederetur per arteriā vsqz ad pulmonē. Quia arteria primo locatur ꝓ ysophagus. z ꝓpter hoc in quadrupedibus habētibus sanguinem arteria habet quoddam coopculum quod dicitur epiglotum p qđ cū alimentum attrahitur claudit arteria vocalis ita q nihil de alimēto ingredi valeat per vocalē arteriam. cum aūt fit inspiratō aut expiratō tūc aperitur. In auibus āt et in quadrupedibus que ouificāt nō est huiusmodi epiglotum sed illud quod facit̄ per epiglotū. habentia scz epiglotum. hoc sine epigloto faciūt per cōclusionem Cū ēm illa suscipiūt alimētum cōcludunt arteriam. Illa autē que habēt epiglotum illa claudūt arteriam. z cum alimētum iam progressum ē ad interius amouēt epiglotum z inspirāt aerem Alia vero apiunt ipam z suscipiunt aerez ad infrigidādum Et hoc idem declarat in non respirantibus dicēs q animalia que brācias habent p illas aquā expellūt z per os suscipiūt alimentum. talia enim animalia arteriā non habēt z ideo ꝑm partem illam non pñt ledi propter alimētum vel humidum cadēs. sed alimentuz statim vadit ad vētrez. vnde auide z cito recipiūt alimē-

De causa et modo respirandi

tūr demittūt in ventrem ozi ꝓpinquū et ideo dentes habēt acutos vt cito cibū terere valeāt et ad vētrem mittere. z ideo parū cibū terunt sed ipm statī deglutiūt. vnde fere omnia aialia aquatilia fere sunt kakarodētia i. nō potētia cōminuere alimētū. z hoc est qđ subdit dicēs. nō em possiunt ꝓminuere alimentū.

Circa cocodia autē aquatilium dubitabit vtiq; quis. habz em̄ z ibi fm proportionē vtputa circa delphīes et balenas. z aliorū quecunq; habēt vocatū canalē. hec em̄ sine pedib; quidē sunt. habentia aūt pulmonem suscipiunt mare Causa aūt huius qđ nunc dictū est Non em̄ refrigerationis gratia suscipiūt humidū. hoc quidē em̄ fit ipsis respirātibus. habent em̄ pulmonem. ꝓpter qđ z dormiūt extollentia os z sterunt delphini. Adhuc aūt si capiantur retibus cito suffocātur. ꝓpter nō respirare. z superna tātia videntur talia in mari ꝓpter respiratiōnem. Sed qm̄ necessariū facere alimentum in humido. necessariū suscipientia humidū dimittere Et ꝓpter hoc habēt omnia canalē Suscipientia em̄ aquam quēadmodū pisces fm brācias. hec fm canalē remittunt aquā. Signum aūt et positio canalis. ad nihil est sanguinē habentiū terminatur Sed ante cerebrū positiōez habet z demittit aquā. Propter idem autē hoc suscipiūt z malakia aquā z malacostrata Dico autē puta vocatos carabos z cancros Refrigeratione quidē em̄ ipsorum nullū existit indigēs pauci caloris em̄ est z exangue vnūquodq; ipsorum Quare sufficiēter refrigerātur a continente humido. sed ꝓpter alimētum. vt nō simul suscipiētib; influat humidū. malacostrata q̄dē igitur velut cancri z carabi scōm aspera amittunt aquam per epitigmata. Sepie aūt z polipodes per concauū. que per superuocatū caput Scriptū est aūt de ipsis per diligētiam magis in his que de animalibus historiis. De suscipere quidem igitur. humidū dictum est quod accidit ꝓpter refrigeratōnem. Et ꝓpter oportere suscipere alimētū ex humido fm naturā ex ustētiā aquatilia aialiū

Postq̄ pbus declarauit que animalia respirant z que nō. et de organis infrigidatiōis In hac parte soluit quandam dubitatōnem Est autem dubitato quam proponit hec. Dictum est supra q animalia habētia brācias refrigerātur aqua Brācias autem habēt que sine pedib; sunt ꝓpter hoc ergo dubitabit aliquis circa aialia que dicūtur cocodea in quibus omnibus inuenit aliquid ꝓportionabile. vtputa circa delphinos z balenas. talia em̄ canalē habēt per quā ꝓpellūt aquā attractam cum nutrimēto nō ꝓpter refrigerationē. ista em̄ sunt non habentia pedes. sed pulmonē. et suscipiūt aquam maris cuius oppositū dicebatur. Quā dubitationem soluendo dicit pbus q causa huius q sez cocodea suscipiūt mare est. qz in talib; animalibus oportet mare refrigerari si debeant salua ri. Talia aūt nō recipiūt aquam ꝓpter refrigeratōem. imo cū aquam suscipiūt cū hoc respirant z pulmonē habēt Et qz pulmonē habēt z respirāt ideo cū dormiūt tenēt caput extra aquam et stertūt sicut apparet in delphinis qđ non esset nisi respirarēt. vnde si capiāt rhetib; z diu sub aqua teneātur suffocātur qđ non esset nisi respirarēt Causa aūt ꝓpter quam ista animalia aquā recipiūt est qz talia animalia viuūt in aqua z nutrimētum in aqua suscipiūt Impossibile est aūt in aqua nutrimētum suscipere quin recipiat aqua. z iō talia recipiūt aquā. recipiētia āt aquā necesse il lā dimittūt z hoc p canalē. cū em̄ aquam suscipiūt. per os (sicut pisces per brācias) postmodū emittūt per canalē Q; aūt ista animalia nō suscipiāt aquā ꝓpter refrigerationem probat a signo quia si ita esset sequeretur q canalis in his haberet aliquā cōtinuationē ad partē illam in qua est sanguis sez ad cor nūc autē nō habēt sed ante cerebrū habent positionem et per illā emittūt aquā. nō suscipiūt ergo delphinus et cocodea animalia aquā ꝓpter refrigerationē. Et ꝓportionabile inuenitur in quibusdā animalibus. nā quedā animalia nō respirātia aquā suscipiūt nō ꝓpter refrigerationē sed propter eādē causam propter quā et alia animalia de quib; dictum est sez qz talia habitāt in aquis z suscipiūt alimētum in aqua z nō pñt viuere sine aqua Sūt autē hmōi aialia malakia malakostrata carabi z cācri Cuius cā est qz nullū istorum indiget refrigeratōe qm̄ parum habēt de caliditate Sunt em̄ sine sanguine z ideo sufficiēter infrigidātur a cōtinente humido. Sed qz recipiūt alimentū in aqua simul aquā recipiunt. sed cū aquam emittūt malacostrata sicut ſ cācri et carabi emittūt aquā per ptem aspera hoc est p epitigmata hoc est p cicatricez. Dicitur em̄ epitigma ab epi quod est supra z tigma quod ē cicatrix. hoc est p partē quandā eleuatā supra caput Sed sepie z polipedes emittūt ipaz per cōcauū siue p canalem q̄ tendit ad caput De istis aūt animalib; diligentius dictū ē in libro de hist oriis animaliū. Recapitulādo ergo dicit q de susceptōe aque dictū ē videlicet q quedā suscipiūt aquā ꝓpter refrigeratōem q; dā ꝓpter alimētū. cū em̄ habitēt in aqua nō pñt suscipe alimētū q̄n et aquā suscipiāt

De refrigeratōne aūt quo fit modo respirantibus et habentib; brancias post hoc dicendū Q̄ quidem igitur respirant quecūq; animalia habent pulmonem prius dictum est. ꝓpter q̄d aūt hāc particulā habēt quedā z ꝓpter quid habētia indigēt respiratione

Postq̄ oñt pbus que aialia respirāt z que nō z de organis infrigidatōis z de solutione cuiusdā dubitationis. Hic cōsequēter .p. determinat cām z modum respirādi. Et duo facit. p° oñt quō z qualiter fit respiratō in aialib; respirātib; habētib; pulmonē. 2° qualiter fiat in nō respirātib; ſ. in habētib; brācias. Scōm ibi Habētia autez cor Quātū ad pmū duo facit. p° mouet duas dubitatōnes 2° soluit eas Scōm ibi Cā habēdi Quo ad pmū pmittit ordinē dicēdo; dicens q̄ post ea q̄ dicta sunt dicēduz est quō z qualiter fiat infrigidatō in aialib; respirātib; z q̄liter in nō respirātib; z habētib; brancias. Quo sic pmisso

Quō fit respiratō in aialibꝫ hñtibꝫ pulmonē.

mouet pbus duas ꝙstiones dicēs q dictuz est supius q aialia q̄ habēt pulmonē respirāt. Sed dubiū est ꝓpter q̄d aialia habent pulmonē. z scdo dubiū ē ꝓpter q̄d pulmonē habētia indiget respiratione.

Causa habēdi quidez q̄ honorabiliora aīalium plurī sortita sunt caliditate Simul em̄ necesse z anima sortita esse honorabiliori. honorabiliora em̄ hec q̄ natura plātarum. propter q̄ z maxima habētia pulmonē sanguinē habē tem z calidum maiora q̄ magnitudinibꝫ. et purissimo z plurimo vsum sanguine aialium rectissimū est homo z q̄ sursum ad totius sursum habet solū. propter tale habere hanc ꝓticulam Quare substātie z huic z alijs ponēduz est causam ipsam. quemadmodū quācūq; aliam particulam. habēt quidem igitur gratia huius Eaz autem que ex necessitate motus causam z talia putare cōsistere animalia Quemadmodū z nō talia multa cōstituta sunt. hec quidē em̄ de terra amplioꝛi facta sunt. puta plātarū genꝰ Hec aūt ex aqua puta que aquatilium Volatiliū aūt z campestrium. hec quidē ex aere. hec āt ex igne. Singula aūt in ꝓpꝛijs locis habent ordinem ipsoꝛum.

Hic ꝓñr soluit dictas questiones z pº ꝑmam 2º scdaz Scdam soluit ibi. Propter quid. Quantū ad ꝑmū duo facit. nā ꝑmo facit q̄d dictū est. secūdo excludit seu repꝛobat opinionē Empedoclis Scdm ibi Empedocles autē Soluēdo ergo primā questionē ꝺr q̄ causa propter quā quedam aialia habēt pulmonē est. qz aialia honorabilia q̄ etiā perfectioꝛa sunt maioꝛē habent caliditatem. habētia em̄ animā necessario habent caliditatē sicut dictū est pri⁹ ergo que perfectioꝛē z honorabiliorē habēt animam plus necessario habēt de caliditate. vnde z aialia plus habent de caliditate q̄ plāte genus. qz honorabiliora z pfectoꝛia sunt Q̄d etiā apparet. qz ꝓpter hoc aialia habētia pulmonē cū multo sanguine z per cōsequēs cū multa caliditate sunt maxima. i. absolute alijs maioꝛa. calidi em̄ est extēdere Et iterū ꝓpter hoc homo habēs plurimū sanguinem z subtiliorē z calidū subtilius. rectissimū est omniū aialiuz z habet sursum ipsius ad sursuz vniuersi. qz pulmonē habet plurimi sanguinis. vnde aialia honorabiliora z pfectioꝛa maioꝛē habēt caliditatē. caliditas aūt maioꝛ nō est sine plurimo sanguine. plurimus vero sanguis in pulmone est Quare multitudo calidi est causa subsistēdi hāc partem. i. pulmonē z alias q̄scūq; hñt gꝛa huiꝰ sic sñt arterie z silia Sic g̃ ꝑz q̄ cā q̄re aialia honorabiliora z pfectioꝛa habēt pulmonē ē multitudo calidi Cā āt caliditatꝭ i aialibꝫ ꝓpter quā quedā aialia sunt calida z quedā nō sunt talia sed frigida z quedā humida (cā in q̄ quā necesse est existere si res sit. q̄uis nō ꝓpter ipam sit ꝓncipaliter res. cuiusmōi est cā materialis q̄ est cā motus naturalis z maxime fm antiquos) putāda ē esse coꝛpa simplicia ex q̄bus pº ꝓponūtur aialia a dño Videmus em̄ quedā q̄ sñt terꝛea a dño. quedā q̄ aque. q̄dam aeris. z quedā ignis Terꝛea dño sunt plāte Aq̄ sicut aquatilia Volatilia aūt z cāpestria q̄dā sunt aeris. q̄dā ignis a dño Vnde videmus quedā aialia sub terra. quedā supꝛa quedā in aquis. q̄dā vt plurimū in aere. Istarū aūt q̄litatuz cause in istis sunt elemēta ex quibꝫ ꝓponuntur. ita q̄ in his in quibus terra dominat z qualitas eius etiā magis dominat. In quibꝰ aqua. qualitas aq̄. z sic de alijs. z q̄libet coꝛpꝰ mixtoꝝ oꝛdinē habet naturalē ad locū ꝓpꝛiū quē hꝫ ꝑtute elemēti p̄dominātis in ipo ad quē locū mouet z in quo quiescit.

Empedocles aūt nō bene dixit hoc. dicens calidissima maxime ignē habentia plurimū animaliū aquatilia esse. fugientia excessum eius q̄ in natura caliditatis. vt quoniā frigido z humido deficiunt fm locū saluantur. cōtraria existentia. que em̄ humidū calidū esse minus aere

Hic repꝛobat opinionē Empedoclis Et duo facit. nā pº facit q̄d dictū ē. scdo soluit rationem Empedoclis ibi Sed qualia. Quātū ad ꝑmū duo facit. nā primo ꝓponit opinionē. scdo eam duabꝫ rōnibus repꝛobat Secūdū ibi Totaliter Quantū ad ꝑmū ꝺr q̄. Empedocles nō bene dixit q̄ aialia aquatica sunt calidissima z maxime a dño ignis. z q̄ ꝓpter excessum caliditatis fugiāt ad humiduz puta ad aquā. z q̄ ꝓpter defectū in frigido z humido moueātur ad aquā velut ad locū in quo saluētur. z q̄ ex eo q̄ aqua est minꝰ calida q̄ aer ideo aq̄tica ad aquā mouent

Totaliter quidē igitur incōueniēs quodam modo cōtigit factū vnūquodq; ipsoꝝ in sicco permutare locū in humido. fere em̄ et sine pedibus plurima ipsoꝝ sūt. dicens autē eam que a pricipio ipsoꝝ constitutionē factā quidem esse in sicco ait. fugientia aūt venire. ad humidum Adhuc aūt neq; videntur calidioꝛa existētia q̄ cāpestria. hec quidē em̄ exanguia omnino hec aūt pauci sanguinis ipsoꝝ sunt.

Hic cōsequēter repꝛobat opinionem Empedoclis et duo facit. nā ꝑmo ostēdit opinionē Empedoclis falsam esse duabꝫ rationibꝫ. scdo soluit motiuū Empedoclis Secūdū ibi Sed qualia Quo ad ꝑmum dicit q̄ totaliter in cōueniēter dixit Empedocles Q̄d probat duabus rationibus. Prima fm dictū Empedoclis omnia aquatilia facta sunt in sicco z deinde mouētur ad humidū vt contrarietate loci ad quem mutantur saluētur Sed istud inconueniēs manifestū est Plura em̄ ꝛmo fere oia sunt sine pedibꝫ quomō ergo cōtingit q̄ ꝑmo facta in sicco moueant ad humidū. ex quo em̄ nō habent pedes nō videt posse assignari rō ad hoc q̄ sic moueātur. Scda ratio q̄ manifestū ē q̄ animalia aquatilia nō calidioꝛa sunt cāpestribꝰ Quia illa aialia que sunt calidioꝛa plus habēt de sanguine. illa ergo q̄ omnino sunt sine sanguine aut paruz habēt. sunt minus calida. cuiusmōi sunt aquatilia Aquatilia em̄ nō habēt sanguinē. aut modicū habēt

Sz qualia q̄dē optet dicere calida z frigida fm seipaz ꝓsideratōnez sūpsit De q̄ āt dixit Empedocles sic q̄dē bz q̄sitā rōnē. nō tñ q̄ ait illie verū. habituū em̄ excessus habētia loca cōtraria et tpa saluāt. Natura aūt in ꝓpꝛijs saluatur maxime locis Non ē aūt idē materia aialiuz. ex qua est vnūq̄dq; et habitꝰ et dispositōes ipsiꝰ

De cā et mō respirādi. siue quomodo et qualiter

Dico āt puta si quid ex cera cōstitueretur. natura nō vtiq; in calida ponēs saluaret. neq; si q̄d ex glacie. corrūpetur em̄ vtiq; cito ꝓpter ꝓtrari uz. liq̄facit em̄ calidū qđ a ꝓtrario ꝓstat. Neq; si q̄d ex sale aut nitro ꝓstitueret non vtiq; in humidū ferens reponeret. Corrūpit em̄ humidū a sicco z calido ꝓsistentia. Si igit materia oibus corpibus humidū z siccū rōnabiliter. q̄ quidez ex humido z frigido ꝓsistentia in humido sunt etsi frigida etūt in frigido q̄ aūt ex sicco in sicco ꝓpter hoc arbores nō in aq̄ nascūtur. sed in terra. quāuis eiusdē rōnis est in aq̄ ꝓpter eē ipa valde sicca. quēadmodū super ignea ait ille. Nō em̄ ꝓpter frigidū venit in ipm. sz qz humidum Nature q̄dē igitur materie in q̄ q̄dez loco sunt tales entes existūt z q̄dē in aq̄ humide. q̄ aūt in terra sicce. q̄ aūt in aere calide. Habit9 tn̄ q̄ q̄dez excedētes caliditate i frigido. q̄ āt frigiditate in calido positi saluarī magis. Reducit em̄ ad mē suratū loc9 habit9 excessum. hoc q̄dē igit optz querere in locis ꝓpr̄ijs vniuscuiuscq; fm̄ pmutatōes coīs tpis. habit9 q̄dē em̄ cōtingit locis ꝓtrarios esse. materiā aūt ipossibile. Q̄ q̄dē igit nō ꝓpter caliditatē nature. hec q̄dē aq̄tilia. hec aūt cāpestria aialū sunt. quēadmodū Empedocles ait tāta dicta sint. Et qz hec quidē nō habēt pulmonē. hec autem habent

Hic ꝓr̄ soluit rōnem Empedoclis dicens q̄ Empedocles in ꝓsideratione sua ꝓposuit dicere qualia sunt calida z frigida fm̄ se z fm̄ suam naturā. Sed nō dixit veritatē de his que sunt calida z frigida fm̄ se z simul de his q̄ fm̄ accidens accipiūtur. Vnde illud qđ dixit Empedocles. sc̄z q̄ res a qualitatib9 ꝓtrarijs sue nature ꝓseruētur in locis ꝓtrarijs vt si fuerint excellēter frigida ꝓseruētur in calidis. z si fuerint excellēter calida ꝓseruētur in frigidis verū ē de qualitatib9 accidētalib9. sed non ē verū de naturalib9 qualitatib9. Q̄ aūt sua ratio vel dictū suū non ꝓdudat de qualitatib9 naturalibus ꝓbat. p. dicēs q̄ qualitas naturalis q̄ causāt ex natura ipōrū aialiū. sic ex qualitatibus elemētōrū. aialia materialiter ꝓstituētiū. non ē eadez cū qualitate accidētali q̄ dicit dispositio vel habitus que causāt ab aliqua cā extrinseca. Quia habētia qualitates accidētales q̄ dicūtur vel dispositiōes vel habit9 saluantur in locis ꝓtrarijs. sed habētia qualitates naturales saluāt in ꝓpr̄ijs locis. Verbi gr̄a si materialit ex terra aliqđ ꝓstitueret nō saluaret illud in calido loco imo in illo positum corrūpet. vel si aliqđ ꝓstitueretur ex glacie nō saluabit in loco calido. imo ꝓpter ꝓtrarietatez calidi cito corrūpetur Corpa nāq; q̄ coagulāt a frigido a calido dissoluūt Vel si natura ex sale z nitro faceret vel ꝓstitueret aliqđ. non poneret ipm in humido qz corrūpet. que em̄ coagulantur a calido dissoluūt a frigido sicut dr quarto methaurorū Vnde nitrū ē quoddā genus salis a calido coagulabile sicut vniuersalit sal. Sic ergo appet q̄ qualitates naturales in ꝓpr̄ijs locis saluāt̄ur. in ꝓtrarijs no nō. Qua propt si qualitas naturalis corpis animalis sit calidū saluatur aial in calido loco. si frigidū saluatur in loco frigido. si sicū in loco sicco si humidū in loco humido Ex quo ifert. p corollariū dicēs q̄ qđ dictū est q̄ dispositiones naturales saluentur in locis ꝓsimilib9. q̄ sc̄z arbores crescūt in terra in qua ē simile eis. tn̄ ꝓpter eādem rōnē ꝓpter quā Empedocles posuit de alijs viuētibus q̄ mouebant ad aquam deberet dicere de plātis. Sūt em̄ fm̄ ipz plāte calidissime z multū habēt de calido quare deberēt moueri ad aquā Nec valz si q̄s dicat q̄ sc̄z moueātur ad terrā q̄ frigida ē terra. q̄ cū plante sint calidissime z sicce deberēt moueri ad humidū. terra aūt nō est humida. sic pisces q̄ ꝓpter siccitatē z caliditatē quā habebāt mouebant ad frigiditatē z humiditatē fm̄ Empedoclem. Cōcludit ergo. p. solutōnē predictā dicēs q̄ dispositiōes naturales q̄cūq; insunt corpibus ex suis ꝓncipijs materialib9 tales sunt quales sunt dispositōes loci naturalis in quo naturalit est corp9 vt q̄litas naturalis eorū q̄ sunt aquee nature ex sua materia ē humida z frigida. q̄ terree frigida z sicca. q̄ aeris calida z humida rē. z in tali loco aque vel terre vel aeris saluant naturaliter Sed res tales hñtes naturales qualitates seu dispositōes illis ꝓportionatas dispositōes accidētales hñt. q̄ habēt se opposito modo. vt que excedunt in caliditate. in frigido loco saluant. z que in frigiditate. i calido saluant. locus em̄ ꝓtrarius reducit excessum dispositōis accidētalis ad ꝓportionem Ex quo sequitur corollarie q̄ qualitates naturales aialium consimiles sunt suis naturalibus locis ideo sequitur ex hoc q̄ quales sūt qualitates naturales corpozum mixtozum oportet quere ex dispositione naturaliū locorū Tales em̄ sunt quales sunt qualitates locozum fm̄ permutationem. ita q̄ si mutentur qualitates loci per tempus cōtinue mutantur qualitates naturales locati. Non sic autē de qualitatib9 accidentalibus quia tales saluāt in locis contrarijs Sūt em̄ contrarie locis qualitates accidētales. naturales vero cōtrarias esse ē ipossibile. Recapitulando dicit q̄ tanta dicta sunt ꝓtra Empedoclem q̄ scilicet ꝓpter caliditatē naturalē ista sūt aq̄tilia. illa cāpestria sic Empedocles dixit. z dictū ē etiā q̄ qdā habēt pulmonez qdā nō habent.

Propter quid aūt habētia suscipiūt aerem respirāt et maxime ipsorū quecūq; habent sanguinem habētem Causa respirandi quidē pulmo inanis existens. et plenus siringis et maxime vtiq; sanguinem habens hec particula vocatorū viscerum Quecunq; ita q̄ habēt sanguinem habentem ipsum celeri quidem indigent respiratione ꝓpter paruam esse inclinationē animali ignis. Intra autem ingredi per omne ꝓpter multitudinem sanguinis z caliditatis hec autem ambo. aer quidem potest facile facere. propter habere em̄ subtile naturam per omne celeriter penetrans refrigerat. aqua autem contrarium. Et q̄ maxime respirant habentia pulmonem habētem sanguinem ex his palam Q̄ nō em̄ calidi9 ampliori idiget refrigeratiōe.

Ostēso propter quā causam quedam animalia habēt pulmonem. Hic cōsequēter declarat ꝓpter quam cām̄ habētia ipsum respirāt. Et diuidit in duas partes. In prima

oñt cãm quare habẽtia pulmonem respirãt. In scõa oñt qualiter ad respiratõnem sequit infrigidatio caliditatis cordis Scõm ibi Simul aũt Quãtum ad primũ dicit q cũ dictũ sit ꝓpter quam cãm quedã aialia habẽt pulmonẽ dicẽdũ est ꝙsequẽter ꝓpter quam cãm habẽtia pulmonez respirãt z maxime que habent pulmonẽ habentem sanguinẽ plurimũ Cãz aũt illius reddẽdo dicit q causa illi⁹ est. qz pulmo ꝑm naturã suam est porosus z est plenus syringis. puis venis. z inter ptes que vocanẽ viscera multũ habet sanguinẽ habentẽ multam caliditatez. quapropter indigẽt aialia pulmonẽ habentia respiratione celeri. qz ꝑ/ uam habent inclinatõem ad esse z ad durationẽ ꝓpter fa/ cilem ꝙsumptionẽ humidi z subtilitatem. z qz pulmo sanguinem intra habet per totum. indiget z refrigeratõe p totum. z ideo indiget respiratõe corporis talis quod cito penetrare potest ad intra per totũ z per motum suuz ifrigidare Ista aũt oia potest facere ipse aer. penetrat em celeriter p totũ interi⁹ ꝓpter subtilitatẽ ei⁹. cui⁹ ẽ penetra/ re. z refrigerare põt frigiditate sua Nõ sic autez aqua po test quia cũ grossa est non celeriter penetrat. nec per to/ tum etiam subintrat. etsi subintraret per totũ magis cor rãperet calidum q̃z refrigeraret. z ideo habentia pulmonem rationabiliter respirãt aerem. Illa autem animalia que habent pulmonem multi sanguinis indigẽt multa respiratione propter caliditatẽ Quia animalia que plus habent de caliditate magis indigent respiratione. huiusmodi ãt sunt aialia habentia pulmonẽ multi sanguinis

Simul ꝟ aũt et ad principiũ caliditatis que in corde progreditur spiritus de facili Quo autem modo cor colligationem habet ad pulmonem oportet contemplari ex anatomijs et hi/ storijs circa animalia scriptis. Refrigeratione quidem igitur totaliter indiget animalium natura propter collocationẽ anime in corde. hãc autem faciunt per respirationem quecunq; nõ solum habent cor sed etiam pulmonẽ aialiũ

Hic cõsequenter ostẽdit ꝓbus qualiter ex respiratiõe sequat infrigidatio calozis. z duo facit. nam primo ostendit qualiter fiat infrigidatio in animalibus nõ habenti/ bus brãcias. scõo ostendit quomodo fiat in habentibus brãcias Scõm ibi Habentia autem cor. Dicit ergo ꝓ⁹ quãtum ad ꝑmum q manifestum est similiter q per respiratõem aeris calor cordis (in quo corde est caliditatis principium) cito potest infrigidari. quia aer cito potest peruenire ad cor. Aer enim per pulmonẽ attrahitur. pulmo autem colligationem habet ad cor. Protẽdit em q/ dã vena a pulmone ad cor. z iõ aer a pulmone p venas illas ꝓcedit ad cor. Q aũt pulmo colligatõem ad cor habeat manifestũ ẽ ex anatomijs. z ex libro de historijs aialiũ Recapitulãdo g̃ post hec dr q manifestũ ẽ ex dictis q vnũqꝺq; aialiũ indigeat refrigeratõne ꝑm suã naturaz z hoc ꝓpter caliditatẽ anime q̃ aia ẽ in corde. Hec aũt fit p respiratõez in aialibꝫ q̃ nõ solũ hñt cor ꝫ etiã pulmonem.

Habẽtia aũt cor. pulmonem aũt nõ quẽad/ modum pisces propter aquatilem ipsorũ naturam aqua faciũt refrigerationem per brancias Quõ aũt habet positio cordis ad brancias. ad visum quidẽ ex anatomijs oportet cõtemplari ad certitudinẽ aũt ex historijs. Ut aũt in summa dicatur et nũc habet hoc modo. Videbi/ tur quidẽ em nõ eodẽ modo habere positionẽ cor cãpestriũ animaliũ et piscibꝫ. Habet autẽ eodẽ modo Qua em viuũt capita ac cor acutũ habet Q̃m aũt nõ eodẽ modo capita viuũt cã pestribꝫ aialiũ et piscibꝫ. ad os cor acutũ habz Tẽdit aũt ex extremitate cordis canalis. qua/ si vena z neruꝰ ad mediũ ꝑm q cõtigũt inuicẽ oẽs brãcie Maxim⁹ q̃dẽ igitur iste est. hĩc au/ tẽ et inde chorde ꝓtẽdũt et alteri in extremita/ te vniuscuiusq; brãcie ꝙ quas refrigeratio fit ad cor decurrẽte semꝑ aqua per brãcias.

Hic ꝙñr assignat cãm z modũ infrigidatiõis in hñti bus brãcias Et duo facit. nã ꝓ⁰ facit qđ dictũ est 2⁰ assignat ꝙueniẽtiam inter respirãtia z nõ respirãtia aĩalia. Scõm ibi Eodẽ aũt modo Quãtũ ad ꝑmũ añq; oñdat intẽtionẽ ꝓponit ꝑambulũ dicens q in habentibꝫ brãcias brãcie sic se habent sicẽ pulmo in hñtibus pulmonẽ. qz pulmo hz colligãtiam quãdã ad cor qđ ẽ ꝓncipiũ z fons calozis. z brancie silliter quãdã hñt colligãtiaz ad cor. quõ aũt brãcie se hñt ad cor z cconuerso põt appere ex anatomijs z historijs aialiũ. Etsi alicui videatur q cor nõ habeat eãdẽ positionẽ in cãpestribꝫ z piscibꝫ. manifestũ tñ ẽ q q̃modolibet eodẽ mõ se habeant. qz cor z in illis z in illis positũ est in medio superiori z inferiori. z oia aialia dirigũt acutũ cordis z eius orificiũ ad ptẽ illã ꝑm quã capita vniũtur aljs mẽbris scz ad collũ. silliter z ad caput vt a caliditate effluente orificio cordis frigiditas cerebri existẽtis in capite mitigẽt Et silliter p ipam cerebri frigiditatẽ mitigẽt aliqualit calidũ cordis. Dz qz non oino vno mõ se hñt capita ad alias ptes in piscibꝫ z cãpestribꝰ. eo q in piscibꝫ capita magis deprimũtur q̃z in aljs aialibꝰ iõ nõ eodẽ mõ videnť se habere cor in piscibꝫ z in cãpestribꝰ Jn piscibꝫ em videt cor habere acuciẽ ꝓsus os qđ magis depmitť Quo sic ꝑmisso oñt ꝓpositũ dicẽs q ab extremitate cordis ꝓtendit canalis qdã q̃ ẽ sic vena vl neruꝰ ad mediũ qđ ẽ inter ipm cor z caput vbi coligatõem hñt oẽs brãcie Iste aũt neruꝰ in medio maxie vnꝰ ẽ z colligatõez hñs ad circũferẽtiã torã orificij cordis ita q ab vtraq; ꝑte cordis vene z nerui ad istũ mediũ ꝓũgũť z ibi fũt vnũ Ab ꝟ aũt ꝓtẽdũť alie vene vl nerui ad extremitates oiz brãciaz. z iõ infrigidatis brãcijs p aquã ifrigidãť capita illaz venaz z illis ifrigidatis ifrigidãť ꝑ̃ꝛ ꝑtes alie illaz z sic vsq; ad illã canalẽ vñ orifiť frigiditas, ptẽdit. z sic illa canali ifrigidata refrigerat cor p aquã decurrẽtẽ ꝑm substãtiã p alteratõem factã ab ipsa

Eodẽ ãt mõ respirãtibꝫ thoraxꝭ surꝭ z deorꝭ mouet frequẽter suscipiẽtiũ spm̃ z emittẽtiũ. vt brãcie piscibꝫ Et respirãtia q̃dẽ ī pauco aere z eodẽ suffocãť velocit em vtrũq; ipsorũ fit calidũ Calefit em sanguis ꝓattract⁹ vtcũq;. calid⁹ ãt exustẽs sanguis ꝓhibet refrigeratõnẽ z nõ potẽtiũ mouere respirãtiũ q̃dẽ pulmonẽ. Aquatiliũ ãt brãcias ꝓpter passionẽ aut ꝓpter senectutẽ. tũc accidit mors

Hic assignat ꝙueniẽtiã inter respirãtia z nõ respirãtia

triplicē dicēs q̄ ꝑmo ꝙueniūt q̄ sic in aialib⁹ respirātib⁹ pect⁹ eleuaſ ⁊ deprimitur cū expirāt ⁊ inspirāt sic in piscibus brancie cū emittūt aq̄ eleuanſ. dep̄munſ autē cū attrahūt aquā. ²° ꝙueniunt q̄ respirantia in pauco aere eo dē cito moriūtur. q̄ aer ille inspirat⁹ cito calefit eo q̄ sanguis sua caliditate calefacit ipz. cū em̄ sanguis sit calid⁹ prohibet refrigerationē ⁊ ꝛ̄ moriunſ. silliter pisces in eadē aqua ⁊ pauca suffocāt cuius nō ita facile. Tertō ꝙueniūt in hoc q̄ aliq̄n respirantia nō p̄nt mouere pulmonem nec pisces brācias qđ accidit ꝓpter passionē aliq̄z vel ꝓpter senectutē ⁊ tunc accidit mors ꝓpter defectū infrigidatiōis

Incidūt dubia Primū

Quare ignis cineribꝫ cooptus diu durat Solutio Quia cineres discōtinuitatē habēt. ⁊ ideo aer circūstans bene p̄t subintrare ita vt carbones ꝓpter defectū refrigeratiōis nō extinguūſ. vnde si apponaſ sup carbones suffocatoriū ita q̄ nulla respiratō possit ptingere ad ipos calidū reflectit in seipm ⁊ fortificatur. fortificatū aūt resoluit humidū subtile ⁊ ꝙsumit ipm ⁊ remanet grossum qđ est ineptū ad nutriendū ignem. ipso aūt humido subtili resoluto ⁊ ꝙsumpto ꝙsumitur ignis. put ē in materia aliena q̄ tale humidū ē ignis fomētū

Secundum dubium est

Quare aialia habētia sanguinē cor ⁊ pulmonez suscipiāt necessario ad sui refrigeriū aerez Solutō Quia aialia hmōi multā habent caliditatez ꝓpter quā multa indiget refrigeratōne Nō p aquam. Tū q̄ si fieret p aquā hoc accideret sic in piscibus q̄ ꝑmo aliqua ps aialis infrigidaſ ⁊ deinde alia pars vsq̄ ad cor ꝓgrediendo. Sz hoc mō neq̄t fieri infrigidatō cū non sit sufficiēs. Aut fieret ita q̄ aqua ingrederet. Sed h̄ nō q̄ aq̄ nimis ē frigida imo ingrossaret humidū ⁊ p ꝙsequens extingueret calidū. Nō fit ergo refrigeratio p aquā sed p respiratōem ⁊ inspirationē aeris. Tū q̄ aialia hmōi ꝓpter multitudinez calidi indiget veloci refrigeratōe. quap̄ropter oz eaz fieri p id qđ cito penetratiuū ē ad iterius. hmōi aūt ē aer. rōne em̄ humidi subtilis penetratiu⁹ ē aer prot̄ū iterius

Tercium dubium est

Quare q̄dā aialia fortis aialificāt. q̄dā ꝛo int⁹ Solutō Hoc ē ꝛ̄ q̄ quedā aialia calidū habēt modicū fm quātitatē sui corpis ita q̄ nō sufficiat ad digerēdū nutrimētuz necessarium aialib⁹ hmōi ⁊ fetui si aialificarent in seipis ꝓterea primo in ipsis ouificāt. deinde aialificāt extra vt statim fet⁹ accipiat extra nutrimētum

Quartum dubium est.

Utr̄z delphini respirent Solutio sic. Quia cū dormiūt tenēt caput extra aquā ⁊ stertūt. hoc autē nō esset nisi respirarēt. Tñ delphini videtur aliq̄n supnatare qđ ideo ē q̄ respiratione indiget. Et ideo ꝙtingit q̄ cū mouēſ ad fundū maris ꝓpter nutrimētū. indigētes respiratōne velocissime rursus mouēſ ad superficiez aque ⁊ ꝓterea q̄nq̄z ipetu sui ascēsus nauē subuertūt. Et cor frequēs apparētia in superficie aque signū ē tēpestatis. Cuius cā est q̄ tpe tēpestatis surgūt exalatōnes de fundo maris q̄ sunt cā tēpestatis ⁊ tūc excitaſ calidū in delphinis. ⁊ generāſ spiritus calefaciētes eos. vñ estuātes illis. frequēti⁹ ad aq̄ superficiem ꝓ respiratōis refrigerio mouētur

Quintum dubium est.

Utrū aīa sit collocata in corde. Solutio Per essentiā est vndiq̄z equaliť in corpe. ꝛ̄ per potestatē inequaliť. naz fm vnā partē potestatis est in vna ⁊ fm aliam ptē in alia. Dicit̄ g̃ a ꝑho esse in corde nō quasi substātia aie sit ibi solū. ita q̄ nō alibi. sed hoc modo. q̄ virt⁹ aie fm quā operatur est ꝑmordialiter in corde ⁊ ab eo ad alia mēbra deleg̃at ⁊ ꝓtendit mediāte spiritu a corde diffuso

Scōs tractatus.

Et quidē igitur oīb⁹ animalibus cōmune viuere. generatio et mors Modi aūt differūt specie. Nō em̄ indifferēs corruptio. sed habet aliquid cōmune. Mors est hec quidē violenta hec aūt fm naturā Violēta quidē q̄n principiū extra fuerit Secūdum naturā aūt quando in ipso et partis cōsistentia ex pricipio tali sed nō aduēticia aliqua passio. plātis quidē igitur abausis. In animalibus autē vocatur hec senectus Est aūt mors et corruptio omnib⁹. similiter nō impfectis. bis aūt assimilatim quidē alio autē modo. Imperfecta autem dico vtputa oua et semina plantarum quecunq̄z sine radice.

Postq̄z in precedēti tractatu determinatū ē de infrigidatōe tam in aialib⁹ pulmonē habētib⁹ q̄z in habētib⁹ brācias. In hoc ²° tractatu p̄bus tractat de morte ⁊ vita et de iuuentute ⁊ senectute Et diuidit in duo ca. In p° assignat cām istorū. in ²° assignat ratōes ⁊ definitiōes eorum Ibi Generatio Primū subdiuidit in duas ptes In ꝑma ptē distinguit mortē In scōa cām mortis assignat ibi Oibus quidē igitur Prima rursus subdiuidit in duas. In ꝑma distinguit mortē. in scōa ostendit q̄ nō eodē modo inuenit mors in oib⁹ Ibi Est aūt mors Quātū ad ꝑmam ptē dt q̄ mors ⁊ generatio sunt coīa quidē oibus aialib⁹ Coīa dico cōmunitate generis. Modi aūt corruptionis dīnt specie Qđ probat duplicit. Prio sic. q̄ mors nō ē indifferens fm speciem licet sit vna ⁊ eadē fm genus vnde mors diuiditur q̄ dam est violēta ⁊ quedaz naturalis Violenta est cuius p̄ncipiū est ab extra. naturalis vero cuius principium est vt in toto vel in partis consistentia ꝓpter corruptōnē em̄ ptis potest totū corrūpi ꝓpter principiū corruptōnis exist̄s in illa parte licet non sit aliqua passio ab extrinseco. ⁊ talis corruptio in plantis. dicitur abausis In aialibus vero vocatur senectus Secūdo probat idē sic q̄ mors nō est eadē in pfectis ⁊ iperfectis animalib⁹. nam licet mors sit eadē fm genus in perfectis animalib⁹ tamen in ipfectis non est fm rationē vnam aliquo modo cū ea que est in perfectis Cuius ratio est quia mors sumit rationē ab illo a quo generatio. generatio aūt ratōnē sumit a substātia ergo etiam mors Si ergo aialia viuentia pfecta ⁊ impfecta nō sint eiusdem rationis nec mors i ipsis erit eiusdē rōnis Verūtamē i ipfectis inuenit fm eādē rōnē fm quādā assimilatōez ⁊ ꝓportōez ipfectorū ad pfecta Impfecta aūt genita ⁊ corupta q̄z gña mors ⁊ generatio dicunt pfecte ⁊ ipfecte sunt sic oua ⁊ semina q̄rūcūq̄z plātaꝝ i qb⁹ nō st̄ radices i actu ꝛ̄ i potētia tm.

De causa mortis. et desitionis ipsius calidi

Omnib⁹ quidē igitur corruptio fit propter calidi alicui⁹ defectū ꝓfectis aūt in quo substātie pricipium. Hoc aūt est quēadmodū dictū est prius in quo sursum et deorsū copulātur plantis quidē medium vitulaminis et radicis Animaliū aūt quidē habētibus sanguinem cor. exanguib⁹ aūt proportionabile Hoꝝ autē quedā virtute multa pricipia habēt. nō tamen actu. ꝓpter quod ꝛ entonioꝝ quedā diuisa viuūt et sāguinē habētium quecūq; nō vitalia valde sūt multo tēpore viuūt ablato corde vtputa tortuce et mouētur pedib⁹ adhuc existētib⁹ tortualibus propter nō componi naturā ipsorū bene similiter entonijs

Hic cōsequēter assignat cām mortis Et duo facit primo ostēdit q̄ mors accidit ꝓpter defectū calidi. scdo ostēdit quomodo accidit iste defectus calidi. ibi Principium aūt vite. Quātum ad ꝑmum dicit q̄ mors accidit ꝓpter defectū calidi. omnia em̄ animalia fm naturam corrūpūtur ꝓpter defectum calidi Cuius ratio est q̄ omnia quandam caliditatem habēt quam necesse est saluari si debeant viuere ita q̄ ad corruptiōem illius calidi necesse est ipsa corrūpi. sed animalia perfecta corrūpuntur propter defectū calidi in parte pncipali vbi est pncipium substātie scz ipsa anima. ꝛ propter ꝑticipationem calidi cuiusdam in illa parte ꝑncipali inuenūtur viuere. ergo propter corruptionē eiusdem in eodem pncipio corrūpuntur. Huiusmodi aūt pncipiū est particula media ad quam conuenūtur sursum ꝛ deorsum. Vlt in plantis medīū radicis ꝛ vitulamis est particula huiusmodi In animalibus vero habētibus sanguinē cor. in exanguibus proportionabile cordi Et subdit ꝓbus q̄ tale ꝑncipium in quibusdaꝝ inuenitur multū fm virtutem licet actu sit vnum. ꝛ ideo vnum animal actu. ē plura fm virtutē Et ideo animalia entonia multa. habentia talia ꝑncipia virtute. diuisa in multa. viuūt. ꝛ quedam etiaꝝ habētium sanguinē que nō optime cōstituta sunt nec multū vitalia. viuūt adhuc ablato corde ita q̄ pars que aufertur cum corde viuat ꝛ sit animal. reliquę vero partes inuenūtur moueri puta pedes ꝛ quibus pedes sunt conuncti. Hoc autem accidit eis quia non sunt optime composita ꝛ maxime vna sicut dictū est ꝓus ꝛ sunt similia quantū ad hoc entonijs.

Pricipiū aūt vite deficit habentib⁹ cū nōre frigeretur calidum. ꝛ cōmunicās ipsi. et quēadmodū em̄ dictum est frequenter contabescit ipsum a seipso. Quando igitur his quidē pulmo his aūt brācia indurata fuerit propter temporum longitudinē. desiccatis his quidē brācijs his autē pulmone et factis terrestrib⁹ non possūt has ꝑtes mouere. neq; eleuare. neq; simul ducere. tandē facta incensione. marcescit ignis propter quod et paruis passionibus aduenientibus in senectute velociter moriuntur. propter paucum em̄ esse calidum velut plurimo euaporato in multitudine vite. siqua vtiq; molestia fiat particule. cito extinguitur. Quēadmodum em̄ momētanea et perua in ipso flāma existente propter paruū motū extinguitur. propter qđ et sine tristicia est que in senectute mors. Nulla em̄ violenta ipsis passione contingente moriūtur Sed insensibilis anime absolutō fit omnino Et infirmitatum quecūq; faciunt pulmonez durum. aut nascētijs aut superfluitatibus. aut caliditatis egritudinalis excessu. quēadmodū in febribus spissum spiritum faciūt propter nō posse pulmonem longe tollere sursum et dimittere Tale aūt quādo nō amplius potuerunt mouere moriūtur expirātia

Hic consequēter assignat causā defectus calidi seu pncipij dicens q̄ primum pricipiū vite. scz anima deficit vitam habētib⁹ cum nō refrigeratur calidū et ipsum cor cōmunicat et habēs in se calorem. Sicut em̄ supra dictū est calidum corrūpitur marcescendo propter hoc q̄ corrūpit humidū. qđ est subiectū eius. hoc aūt fit propter defectū refrigerationis Accidit aūt iste defectus sic In habētibus em̄ pulmonē. pulmo est instrumētum respirationis. in nō respirātibus brancie. cuꝝ ergo propter temporis longitudinē pulmo ꝛ brancie indurate fuerint ex consumptione humidi in eis ita q̄ fiūt terrestres. tunc aīalia nequeūt istas partes leuare. sunt em̄ taliter alterate inepte ad motū ꝛ tunc facta quadā intensione calidi vl' intensione ꝓpter defectū humidi corrūpitur humidū naturale qđ erat subiectū ipsius calidi quo corrupto corrūpitur calidum ꝛ per cōsequens accidit mors. Et istud declarat ex duob⁹ ꝗtum ad hoc q̄ dictum est mortem causari ex defectu calidi. Primo q̄ q̄ mors accidat ex defectu calidi ideo cōtingit q̄ in senectute modicis existentibus passionibus inducitur mors. quia in senectute viuentia modicū habent calidum eo q̄ calidum cōtinuum agit in humidū ipsum consumendo. quanto autem plus consumitur de humido. tāto calidum amplius debilitatur Et q̄ in senectute ꝓpter temporis diuturnitatez humidum fere consumptum est ideo calidum est paucum. Si ergo fiat aliqua parua molestia ꝑticule que est instrumētū refrigeratōis ipsis sēibus. statim senes moriūntur. quo em̄ existente calido ꝛ momentaneo propter modicum cōtrarium corrūpitur ipsum. sicut videmus q̄ parua flamma existens in humido ꝓpter puum motum vēti extinguitur Et quo infert. ꝑ. corollarium dicēs q̄ animalia in senectute modico facto motu cōtrario faciliter moriūtur ꝛ propter hoc mors senuz est sine tristicia. Quoniā dolor accidit ex occursu ꝛ cōcursu cōtrarij violentā passionē inferentis ꝓtra naturalem inclinationē rei. ideo sine dolore moriūt ꝛ fit oīno sepatio aie qđāmō insensibiliter Scdo declarat qđ dictū ē ꝗtū ad ꝫ. s. q̄ mors ꝛ defectus calidi accidūt ꝓpt̄ induratōem pulmonis vel brācia. ꝛ. dicēs q̄ bñ dcm̄ est q̄ defect⁹ calidi ꝛ mors accidāt ꝓpt̄ induratōnem pulmonis ꝛ brācia. ꝛ eo q̄ infirmitates faciūt pulmonē durū ꝛ ineptū ad motū qđ accidit vl' ꝓpt̄ adnascētiā aut ꝓpt̄ superfluitatē humiditatis vl' caliditatis sic accidit in febrib⁹ accidētib⁹ ex spū ꝛ humorib⁹ grossis q̄ cito mortē inducūt q̄ pulmone vl' brācijs induratis ꝛ ineptis ad motū nō

Moes — talis

De morte et vita. et de Juuētute et senectute.

pñt eleuari aut deprimi ad attractionē refrigeratōnis. h autem nō facto. non accidit refrigeratō propter quod calidum suffocatur z animalia moriūtur vltimo expirādo Expiratō eīm est vltimo motus in ipsis

Generatō quidē igit est prima pticipatō in calido nutritiue anime. vita aūt māsio huius Juuētus aūt ē prime refrigeratiue pticule augmētatio. Senectus aūt huius detrumētū. actiue aūt horū medium. mors aūt z corruptō violenta quidē calidi extictio et marcor. Corrūpetur aūt vtiq; propter ambas has causas. Que autē fm naturā eiusdē huiꝰ marcefactio propter tēporū lōgitudinē facta et pfectissima. plantis q̄dem abausis. in animalibꝫ autem vocatur mors. Huius aūt que q̄dem in senectute mortis marcedo particule ppter impotētiā refrigerandi a senectute Quid q̄dem est generatio et vita et mors. et propter quas causas ineristūt animalibus. dictū est Palam aūt ex his et pp ter quam causā respirantibꝫ quidem animaliū suffocari accidit in humido. piscibus aūt in aere His quidē eīm per aquā refrigeratio fit. his aūt per aerem quorū vtroq; priuātur permutātia loca. Causa itaq; motus his quidē brancia rum. his aūt pulmonis quibus eleuatis et depositis hec quidē et expirant et inspirāt. hec autem suscipiunt humidum et emittunt. Adhuc aūt cōsistētia organi hunc habet modū

Hic cōsequēter in hoc secūdo capitulo assignat rationē istorū Et subdiuiditur in tres ptes. In prima assignat ratōnē seu diffinitōem generatōis et vite. In secūda assignat rationē iuuētutis et senectutis. Ibi. Juuentus aūt. In tertio assignat rationē mortis. Ibi. Mors aūt Quātum ad primā partem dicit q̄ generatio de qua sermo fm q̄ contracta est ad certā naturam viuentium. est prima participatio nutritiue anime cum calido sibi proportionabili. Vita aūt dicitur esse mansio seu permanētia huius scz anime. Juuentus ē prime refrigeratiue pticule augmentatio. Senectus vero est detrimentum illius particule. Status autē dicitur tūc mediū in quo nec deficit nec proficit Mors scz violēta est extinctio calidi siue marcor. Fit eīm mors propter vtrāq; causam. extinctō eīm calidi fit a frigido. z cum sic extinguitur calidū moritur viuens. Alio modo fit violēta mors corruptōne que est marcor. z fit p fortificatōez calidi corrūpentis suum subiectum humidū z per cōsequens seipm consumentis. et sic calidū extinguitur marcescēdo. Mors aūt naturalis est marcefactō calidi naturalis propter lōgitudinem tēporis facta z perfectissima. Et ista marcefactō in plantis dr abausis In animalibꝫ autem mors naturalis. Mors vero illa que accidit in senectute est marcefactio calidi in parte refrigeratiua propter impotēciam refrigerādi que accidit in senectute propter lōgitudinem tēporis. Recapitulando ergo post hec omnia. dicit pbus q̄ nūc dictum est quid est generatō. quid mors. z propter quas causas ista insunt animalibꝫ. manifestuz etiaz est ex dictis ꝓpter quā causam animalia respirātia suffocātur in humido. et propter quā causam pisces suffocātur in aere. Quia animalibꝫ respirātibus fit infrigidatio per aerem. piscibus vero per aquam. Cū aūt respirantia ponuntur in aqua et pisces in aere nullū illoruz habēt vnde fit eis refrigeratō sufficiēs. z ideo propter defectum infrigidatōis mōriuntur z suffocātur. Manifestum ergo est ex dictis q̄ causa infrigidatōis in animalibꝫ est motus brāciarum in habētibꝫ brācias. z morꝫ pulmonis in habētibꝫ pulmonē. pulmone eīm eleuato halētia ipsuz ispirāt. deprēsso aūt ipso expirāt. Similiter eleuatis brācijs pisces suscipiūt aquā et deprēssis emittūt. Et preterea manifestum est ex nunc dictis q̄ subsistētia organi hunc habet modū q̄ dictus ē

Incidūt dubia Primū

An mors z generatio coia quedam sint omnibꝫ animalibus Solutio Sic fm genus. spē aūt differūt. generatio eīm est via in substātiam z ideo rationē et speciem suscipit a substatia genita ad quaz est. Mors vero est via a substātia. priuatō autem speciem sumit ex habitu. ideo corruptō ratōem et speciem sumit ab eo qō corrūpit. Si ergo cōsiderētur animalia vnius speciei generatio taliuz est vna fm speciem et similiter corruptō taliū Si differāt specie et cōueniāt genere. specie etiā differūt generatōes taliū ab inuicem. z similiter corruptōes taliū adinuicem genere cōueniūt et hoc fm gradus maioris vel minoris cōmunitatis Et hec quidem dicēdo. et vnitas generatōnis et mortis dicitur essentialis. accidētaliꝫ aūt variāt generatōes q̄ eiusdē speciei sūt penes naturale z violētū.

Secundum dubium est

An sit aliqua mors naturalis z aliqua violēta. Et videtur q̄ nō Quia omnis corruptō est violēta qz est cōtra naturaz formez eius qō corrūpitur. vnde natura abhorret corruptōem sicut nō esse tanq̄ malum z illud quod ē sue naturali perfectioni cōtrarium Solutio Sic vt dicit pbus in littera. qz mors naturalis est cuius principium est intra totū vel in partis cōsistentia eius qō corrūpitur. z hāc appellat Arestoteles quinto physicorū. fatam z naturalē. Mors autem violēta est a pncipio extrinseco sic q̄ fit interemptōe. Et licet proprie loquēdo violento. mors nō dicatur violenta. sicut nec aliquis motus ad formā potest dici proprie violētus. dicitur tamen aliquo modo mors violēta respectiue in ordine ad eam que omnino fit a pncipio intrinseco Quot modis autē mors naturalis dicitur scz a natura materie tantum. vel forme tantū. vel vtriusq;. vel a natura pticulari tantum vel vniuersali tantū vel ab vtraq;. latius determinari solet circa q̄ntum physicorū Ad ratōem dicēdum q̄ et si corruptio nō sit naturalis a natura forme quam p̄uat vt probat argumētum. est tamen naturalis a natura materie. quia materia est in potētia naturali taz p̄uationis q̄ forme. et p cōsequēs corruptio sic dicitur naturalis nō solum a natura materie in sui nuditate accepte. sed a natura materie dispōsite p forme formabilis inchoatiōem cum supadditis dispositiōibꝫ materie q̄bꝫ disponit ad aliā formā habētā z indisponit in ordine ad formā habitā.

Tercium dubium est

Quare aialia q̄dā circa mortē naturalē eis iminētē letāt.

Solutio hoc accidit propter humidi consumptionez Quãdo enim circa mortem humidum consumitur calidũ exacuit̃.et spirit⁹ quodãmõ subtiliant̃.subtiliationez enim spirituum et serenationem naturaliter comitat̃ letitia saltem animalis.

Quartum dubium est.

An generatio sit prima participatio nutritiue anime cũ calido sibi ꝓportionabili Et videt̃ q non q; dr in quito physicorũ est mutatõ de nõ subiecto in subiectũ.z primo de generatione q ẽ mutatõ huius toti⁹ in hoc totũ Solutõ Generatõ accipit̃ duplicit. Vno mõ fm essentiaz put est mutatio ad formã substãtialẽ z sic fit in istãti z indiuisibilis est sicut z forma substãtialis que ẽ eius formalis itrinsecus terminus.z sicut actus eiusdẽ forme est indiuisibilis scz ipm esse substãtiale Et q; vt sic ẽ finis cõcomitãs lz nõ intrinsecus alicuius motus ꝓprie dicti puta alterationis preuie.ideo ex ea pte etiam dr indiuisibilis. Secũdo cõsiderat̃ fm esse quo pmiscetur preuie alterationi vel potius ꝑ alterationẽ preuia vel pro toto aggregato Nõ aũt secõdo modo sed primo mõ hic diffinit̃.non in sua cõmunitate sed vt particularit̃ cõtracta ad viuẽtia Dicitur ergo generatõ vt sic prima participatio nutritiue aime cũ calido sibi ꝓportionabili Et dicit̃ notanter ꝑma participatõ.quia qđ primo natura inducit̃ in materia ẽ forma substãtialis quã natura ꝯ comitãt̃ accidẽtia.natura dico q; simul tpe sepe forma substãtialis inducit̃ cũ comitãtib⁹ accidẽtib⁹.

Quintum dubium est.

An conuenient̃ definiat̃ hic vita hoc modo Vita est pmanẽtia huius partis anime nutritiue cũ calido sibi proportionabili Solutio Sic.particulariter accepta z non in sua cõmunitate quo modo inuenit̃ in omnibus rebus que sunt in actu ꝑ formã supergredientẽ formã pure naturalem.quomodo etiã inuenitur in substãtijs spiritualib⁹ Pro quo aduertẽdum q vita sic particularit̃ accepta dicitur tripliciter Vno modo ipa anima.secũdo modo idez est q ipa existentia anime in corpus seu diffinitõ anime in corpus seu esse qđ dat corpori vt supra dictuz est in libro de lõgitudine z breuitate vite Tercio modo idem est qđ opatio transitiua z sic procedit ab anima Vita primo mõ accepta non est formalit̃ permanẽtia huius ptis anime sz anima est principiũ eius formale Similiter tercio modo accepta nõ est formaliter pmanẽtia sed est pmanentie effectus. Secõ modo aũt accepta dicitur formaliter pmanẽtia.z dicitur pmanẽtia q; non est existẽtia ptis aie in corpore per modũ fieri z moueri.sed potius ꝑ modũ stabilit̃ quiescẽtis z in corpe pmanentis.

Sextum dubium est.

An cõuenienter definiat̃ iuuẽtutem per refrigeratiuã partem dicẽs Iuuẽtus est augmentatio prime particule refrigeratiue Et per oppositũ Senectutez. q; sit detrimẽtuz illius particule.z statum.vt scz sit medium in quo nec deficit nec proficit. Solutõ Sic. Pro quo aduertẽdũ q; cũ omnia viuẽtia generẽtur sub iperfecta quantitate z similiter sub iperfectis alijs dispositõnibus ideo recipiunt alimẽtũ z digerũt illud z cõuertũt illud in sui substãtiam z augmẽtantur Omne aũt̃ quod vadit de imperfecto ad pfectuz habet tempus in quo mouetur ad sui pfectionem.z tempus quo mouetur ad nõ esse z quo destituit̃ a pfectiõe huiusmodi .Et cũ inter duos motus contrarios cadit quies media vt dicitur octauo physicoruz necesse est esse tempus medũ in quo viuens nec deficiat nec proficiat qđ est tẽpus status mediãtis inter profectum z defectũ Tempus aũt profectus huiusmodi dicit̃ iuuẽtus.z tempus defectus senũ seu senectus .z medũ tẽpus dicit̃ tps status absolute quapropter manifestum est q; in respirantib⁹ cẽ diu perficiũtur.augmentatur ps refrigeratiua.cum autem deficiũt z illa particula deficit Et ideo philosophus volens definire iuuentutem definit eã per partem refrigeratiuam. Et dicit q; Iuuentus est augmẽtatio prime particule refrigeratiue. Senectus vero est detrimentũ illi⁹ particule .Et status tũc dicitur medũ in quo nec deficit nec ꝓficit

Hic restant interponenda dubia ex libro z cõmentario Alberti Primum dubium. Quid est etas

Solutio Alberti in cõmento de iuuentute z de senectute ex quo hec collecta sunt. Etas ẽ spaciũ temporis in viuente derelictum.in quo virtus anime omnẽ perficit sue mẽsure motum nisi per accidens impediatur Jn hac siquidem notificatõe spacium ponit etatem in genere Et qđ additur distinguit ipsam deferentia liter ab his que sunt in alijs spacijs loci vel fm platonem perennitatis. Plato em̃ dicit perennitatem esse spacium stans ex quo z generatur tẽpus z in idem corrumpitur sicut narrat Apuleius in ꝓmo de dogmate platonis Qđ aũt additur in viuente derelictũ. propter duo additur Primũ est q; temporis spacium in se cõsideratum nõ est etas sed nec temporis quãtitas.sed etas vocatur fm statum qui relinquitur ex tãto spacio in re temporali viua Secõm aũt est q; nõ viua proprie non habẽt etatem .quia virtus eorũ non ita variatur fm ꝓportionem sicut aliorum animatorũ Nõ viua aũt huiusmodi sunt elemẽta z elemẽtata mineralia inter que elemẽta minus participãt de vita cẽ mineralia eo q; lõgius a vita recedũt z ꝓportione.vnde minera. lia aliquo modo habẽt ꝓportionem Q; aũt additur Jn quo ꝑtius anime omnem sue mẽsure perficit opationem. dicit̃ propterea q; omnib⁹ viuis cõmuniter definitio ꝯgruat Vita em̃ cõmuniter (licet nõ equaliter) in animalibus z plãtis inuenitur.vnde tam plãte cẽ animalia variatur in opationibus vite fm etatẽ.Quod autẽ vltimo additur nisi impediatur per accidẽs .ideo dictũ est q; z motus vite z terminus aliquãdo breuiat̃ z aliquando prolõgatur ex accidẽtalib⁹ causis.z alias etiam ex accidẽtibus recipit varietates fm naturam autẽ ; z per se habet ꝓportionem determinatã Ex quibus omnib⁹ derelinquitur q; cõuertibilis est cũ etate definitio iam data Nõ est ergo etas tẽpus nec qđ̃ temporis cuiuscũq; sed est quando derelictum ex adiacẽtia tpis in viuẽte in quo ipsa animata ꝑ se suas naturales opationes perficiũt

Secundum dubium est

Quomodo diuidatur etas Solutio Alberti Jn omnibus etatem participãtibus in quattuor diuiditur.puta in etatẽ augẽtem tã substãtiã cẽ virtutẽ.et i etatẽ stadiã in substãtia cẽ i ꝑfrute.z in etatẽ diminuẽdi ꝑfrutẽ sine diminutiõe sbñe.z i etatẽ minuẽtẽ tã ꝑfrutẽ cẽ substãtiã

De diuisione Etatis in quattuor membra

Et q̄ etates in homine magis note sunt ideo in homine nomina specialia receperūt. Vnde p̄ma vocata est pueritia. scḋa iuuētus siue virilis Tercia aūt vocatur senectus quarta et vltima senīū siue etas decrepita. Et harū etatū dr̄ne sumūtur fm lune circulū ita q̄ differētia circulatiōnis lune est differētia etatū Vnde luna cū p̄mo accēditur est calida z humida per effectū sicut prima etas. et currit vsq̄quo efficiat dimidia. et talis est p̄ma etas Et deinde ab eo quo dimidia est vsq̄quo fuerit plena est effectiue calida et sicca z tūc calido paulatim extrahēte humiduz efficitur etas calida z sicca. z est etas scḋa. Ab eo vero q̄ plena decrescit vsq̄quo fuerit media. fit frigida et sicca. cū ergo tūc cū humido egrediente deficit calidū eo q̄ humor erat p̄riū subiectū caloris fit etas tercia que ē frigida et sicca Cū vero declinauerit luna ab eo vsq̄ ad finem lunatōis est frigida et humida. et tūc frigiditate inualescente inducitur humidū extraneū nō nutriēs vel augēs sed extrinsecus humectās quale est humidū phlegmaticū et sic inducit etas quarta z vltima

Tercium dubium est

Quare etatū dr̄ne potius attēdūtur fm circulū lune q̄ solis aut alicuius alioz planetaz. cū tamen sol sit planetarū p̄cipuus Soluto Alberti Hoc patet ex eo q̄ luna p̄cipatum habet in corporib⁹ terrenis. Et hoc p̄pter tres causas quarū due sunt p̄cipales. Prima ē vicinitas eius ad hec inferiora. ea em̄ que nō multū distāt efficaci⁹ hec inferiora mouēt. luna aūt est p̄pinquissima nobis Secūda cā p̄cipalis est q̄ cum luna sit ifima in ea congregate sunt oēs virtutes mouētium supioz̄ū z ideo mare z omne humidū mouet ex seipa Vnde z virtute luminis q̄ mutuat a sole efficit quasi sol scḋs. breuit explicās opatōnes solis. Dico aūt breuiter explicās opatōnes solis q̄ q̄ sol facit in anno fm variatōnē humorū z caloz̄um. luna facit in mēse vt dicit Aristoteles in libro de aialibus Tercia cā est q̄ luna est terrestris nature et ideo obscuritatē aliquaz retinet etiam postq̄ illuminat a sole. p̄pter q̄ materialitatē terream magis variat vt dicit p̄hus q̄ alī q̄ alioruz corp̄m que sunt in celo. Verūtamen licet hec p̄cipaliter faciat luna motu suo iterato et lumine mutuato. tū virtus et lumina supioz̄um nō ita vniūtur inferioribus stellis. q̄netiam immediate attigūt hec inferiora iō z coadiuuāt corpa viuoz̄um ad etatū differētias z ipediunt. z nō solum astra hoc faciūt. sed etiā spacia celi nō stellata que gradus vocātur. z ideo vt dictū ē in libro pigeneos p̄odus accipi debet in viuētib⁹ fm tot⁹ celi reductionē in circulū. xij. domoz in quib⁹ virtutes z debilitates inueniūtur stellarū ex hoc q̄ adiuuant seipm vel ipediūt ad mouēdū ea que generātur in his inferioribus. Etiam ad hmōi dr̄am facit equalitas vel inequalitas materie sicut exp̄sse videtur in masculo z femina. Femina em̄ p̄pter multū humidū dilatabile z interminabile citi⁹ pubescit q̄ masculus. q̄ humidū citius terminat q̄ siccuz. eo q̄ caloi terminati magis obedit z min⁹ repugnat q̄ siccum Sed diutius calore tenet siccum q̄ humidū. z iō vir diutius generat q̄ femina ꝯcipe possit Propter q̄ statutū dr̄ fuisse regis plidis q̄ nullus nisi iuniore se duceret. ne si vetustiore se sumeret citius impediretur filioz̄ procreatio. qua impedita terra non tene popularetur nec patria defensionem haberet nec reipublice status esset bonus

Quartum dubium est.

Quare p̄ma etas dicit augēs substātiā z virtutem Solutio Alb. Quia p̄tutes in q̄busdam viuis sunt tm̄ vitales In quibusdā vero cū his sunt aīales Et ille q̄dez q̄ sunt vitales cuiusmodi sunt alens augēs z generās sūt in p̄ma etate debiles z diminute z ergo egent augmēto z ita in prima etate non solum crescit substātia viuētis sz z p̄tus. Q̄ aūt virtus debilis sit in eis patet ex trib⁹ inquit Alb. p̄mo ex icōpletōe organoz̄ Scḋo ex multa humiditate. vnde nō est diu in eis q̄ ipsa fuerūt humor et euaporatō quedā fumalis in semine vnde facta sūt naturaliter. Tertio ex defectu quātitatis quia ois virtus crescit p̄pter subiecto crescēte et decrescit illo decrescēte Cuius signū ē q̄ infantes abūdātes humore phlegmatico et indigesto vomūt et sanguināt frequēter · Animales aūt virtutes in iuuētute cōfortari nō p̄nt p̄pter multū fluxū humidi et debilitatē organoz̄ ipsoz̄ et aialiū virtutum que nō permittūt fieri fortē anime sensibilis cōuersionē ad formas cōceptas. nec ipse forme pure sūt nec̄ p manētes p̄pter multitudinē humoris et fluxum eius

Quintum dubium est

Quomodo diuidit etas p̄ma. Solutio Alb. in quicq̄ ptes subdiuisibilis est. p̄ma est fluēs humido z vapore multo. scḋa ē quasi plātatiua quoz̄ūdā organoz̄ ex humido qd̄ exiccatū z paulatim terminatū est. tercia ē que concutit z quasi subijcit z domat ipm humorē vniuersaliter ab inordinato motu vt stet ad facturam substātie z quātitatis. quarta aūt est q̄n iaz calor p̄ualere incipit ita q̄ rescindat z ejciat superfluū. quīta est q̄n iam calor plene p̄ualuit z cōuertit humidū ad p̄ncipiuz siccitatis z hoc fit q̄n est in statu fortitudinis in vltimo siue quantitatis p̄fecte Iste aūt dr̄ne in homine magis note sunt. z haruz p̄ma vocat infantia eo q̄ tūc p̄pter fluxū multum humidi nec significatiōes p̄borū attendat nec̄ formare potest mollicie organoz̄ z humiditate ipedita. debilitato crastere lacteo. vt dr̄ Plato. eo q̄ nuper fuit humor lacteus spermatis z sanguinis mēstrui z spūs q̄dam vaporabiliter in p̄tibus spermatis imixtus Scḋa aūt vocat dentiū plātatiua q̄ est q̄n gingine implent dentib⁹ eo q̄ calor q̄ ex natura ascendit in supioribus fortior est incipit coducere ptes siccas sparsas in humido seminali z nutrimētali z ex eis incipiūt indurare ptes ossium z dura formare. z ideo sapientes medicorū p̄cipiunt ne pueris permittat q̄ masticent in illa etate aliq̄d durū q̄n sciunt q̄ calor incipit iam apprehēdere ptes siccas z in ipsis acui z excitare pruritū in ginginis. p̄pter qd̄ pueri omnia q̄ apprehēdunt ori suo applicāt vt fricent pruritū ginginarū z q̄n durū diu z sepe confricāt euaporat materia dētium. ita vt fiāt aut edentuli aut debiles adquirūt dētes aut in p̄ma aut in 2a dētium plātatione Et q̄uis forte hoc nocumētū in iuuētute nō ppendunt vtiq̄ tn̄ in senectute quando p̄tus deficit cū substātia Silr aut̄ est in omnib⁹ viuis eo q̄ oīa viua ex humido terrestri p̄mixta habēt generatiōem p̄ calidū qd̄ est humidi radicalis formatiuū terminatiuū z exiccatiuū. Tercia etas vocat in hominib⁹ equalit̄ cōcussiua eo q̄ in hac concutit humidum z incipit subijci z acui calidū ex quo generat pruritus Precipue in locis ad que declinat cib⁹ sicut in inguine tn̄ adhuc nihil ex humido rescindit vel resecatur Quarta vocat etas pubertatis in

homine qñ calore vincẽte ꝛ expelli incipit ꝛ descendere superfluus humidũ per pollutiem nocturnã maxime qñ p somnũ incenditur caliditas interi⁹ Quinta aũt ꝛ vltima ẽ etas iuuẽtutis qñ semen est iam maturatũ et quãtitas venit in statũ ꝛ incipit iam notabiliter exiccari humidus ꝛ hec etas a quibusdã vocatur etas crinita. eo q̃ tunc pili tam in barba q̃ in alijs partibus vt in inguine ꝛ sub ascellis nascãtur. propter humidi eĩ exiccationẽ vapor ex locis illis egrediẽs faciliter cũ aerẽ tangit exiccatur. ꝛ iõ ad formam pilorum cõuertitur. pilus eĩ nihil aliud esse videtur nisi vapor de poro corpis expirãs ad aerem exiccatus ꝛ indurat⁹. Sed de natura pilorũ quare citius in quibusdã locis nascãtur q̃ in alijs. ꝛ quare in capite statim nascantur ꝛ quare quedã pilosa tota nascantur ꝛ quedam in toto sine pilis vt aues q̃dam. alterius est speculationis. Jn plãtis autem ꝛ plãtarum partibus has q̃q̃ etatũ differẽtias expresse inuenimus Qm̃ ꝓmo sunt molles valde ꝛ tenerrime. ita q̃ si parũ manu ꝓmãtur effluunt humore. ꝛ tũc videtur esse quasi herba minuta etiaz ille plãte que postea crescũt in arbores maximas. deinde vincente calido super humidũ crescũt ramusculi quidam ꝛ folia plura. Tercio aũt subijcitur in eis humidũ. ita q̃ nõ ita libere sicut ꝓius humorem fundũt. sed aliqualiter expresse vel cõpresse Quarto durescere incipiũt resudantes humidũ superfluum cuius pars resudat ꝛ pars consumitur a calore naturali partim. ꝛ partim a calore extrinseco Quinto aũt durescũt in toto ꝛ maturantur ꝛ ad statum peruenĩũt sue quãtitatis. ꝓportionabiliter aũt hec sẽ in omnibus viuis Verum diuersitas aliqua in eis inuenitur ꝑm diuersitatẽ caloris ꝛ humidi seu humoris eoꝝ paruus nãq̃ humor citius terminatur q̃ mult⁹ ceteris paribꝰ. ꝛ subtilis humor citius terminat q̃ grossus ꝛ terrestris ceteris paribꝰ. et per naturã calidus humor sicut aerius citius terminat q̃ aquosus ꝛ frigidus ceteris paribꝰ. ꝛ sic de alijs differẽtijs quas facile est in omnibꝰ proportionabiliter inuenire que ex humore ꝛ calore recipiũt generationẽ ꝛ vitaz Et hec ꝓma etas quitupliciter sub diuisibilis cõuenit virtuti augmẽtanti. ꝛ ꝑm q̃ sic procedit in tempore vt dictũ est. ita in tempore proportionabiliter minorat Q̃ autẽ sic crescit virtus in tempore patet qm̃ molle humidum facilius extẽdit q̃ siccius ꝛ durius nos eĩ videmus q̃ cum calor intrat in humidum citius mouetur calore humidũ subtile ꝛ simplex q̃ grossum aliquo terrestri inspissatum. ꝛ cũ mouetur dilatatur ꝛ crescit ꝛ per omnia simile in augmẽto. Cũ eĩ calor est in humido subtili cito dilatatur humidũ. ꝛ cũ inspissatur humidũ tardius mouetur Et hec est cã q̃ pueri frequẽter plus q̃ dimidũ sue quãtitatis explẽt in primo septenio Tunc eĩ vt diximus incipit in sicci partibꝰ acutis ꝓuritũ fortiter facere calidũ. ꝓpt̃ qđ in illa etate frequẽtissime pueroꝝ mouẽtur genitalia tã masculorũ q̃ feminarũ. Et iõ legislatores dederũt hanc etatẽ vel huius etatis gradũ ꝓme desponsatõi. eo q̃ tũc incipiunt placere sponsalia. ꝑm aũt q̃ magis procedit hec etas ꝑm hoc magis debilitat actus augmẽtatiue ꝑtutis nisi hoc fiat per accidens ꝛ in paucis Jn his eĩ in quibꝰ multa humiditas impedit caloris extẽdentis actionem aliq̃n est status quidẽ statura breuioris vsq̃ ad pubescẽtiam vsq̃quo calor liberatus a superfluo humido cõfortatus fuerit. tũc eĩ incipit velociter extendere mẽbra ad incremẽtum Jn plantis autem quibusdã videmus q̃ in primo anno nõ accipiũt plantationem organorum vel determinatã quãtitatẽ sed in secũdo ꝛ hoc ꝓtingit eis ꝓpter ipsaꝝ humiditatis interminabilitatẽ Aliq̃n eĩ per multũ tempus crescũt sicut dicitur de palmo q̃ crescat tpe centum annorũ ꝛ hoc contingit ꝓpter sui humidi viscositatez q̃ ꝛ diu permanet non euaporãs. ꝛ ideo põt diu extẽdi ꝛ ẽ calidum eius retentũ in viscositate humidi sui. iõ non põt sensibiliter minui p euaporationẽ Q̃ autem dicit plinius Plãtas omni tẽpe crescere. hoc omo falsum est iquit Alb. ꝛ preter rõnẽ dcm̃ de quo infra dicẽt post assignatã dcm̃am etatũ

Sextum dubium est.

Quare hec ꝓma etas dicatur eẽ augmẽti Solutõ Alb. ꝓpter duas causas scz actiuã ꝛ passiuã Propter passiuam qdẽ ex parte materie ẽ hec etas augmẽti. q̃ humiditas ꝛ mollicies q̃ dominantur in ea etate sunt facile extẽsiõi obedientes. Propter actiuam vero ꝛ ex parte agentis qõ est virtus anime ꝓncipaliter operans ꝛ caloꝝ instrumentum eius

Septimum dubium est

Vtrũ gradus ꝓme etatis nominati in oibꝰ viuis equaliter distinguãtur. Solutõ Nõ. Sed diuersificãtur. et inequalia sunt ꝓpter humidoꝝ ꝛ calidoꝝ in eis reproꝝ diuersitatem Clerũ in hoic hmõi gradus sensibiliter magis distinguũt. vñ ꝓm⁹ gradus ꝓme etatis est coitervsq̃ ad annũ. iij scõs vsq̃ ad vij. terci⁹ vel xi. vel xij quart⁹ vsq̃ ad xvi. vltimus ꝛo vsq̃ ad xxiij. ꝛ in quibusdam vsq̃ ad xxx. ꝛ in quibusdam vsq̃ ad xxxv ꝑm cõplexionuz diuersitatem.

Octauum dubium est.

An scõa etas ꝓncipalis recte dicatur statiua Et videtur q̃ nõ Quia virtus augmentatiua in ea deficit. Solutio Alb. Sic q̃ ꝓpterea statiua dicitur q̃ est etas stãtã in ꝑtute q̃ in substãtia sine aliqua declinatiõe. ꝛ sic hec dr in hominibꝰ etas virilis. q̃ iam materia ꝓtiuz corpis viroꝝ cõfortata ẽ. ꝛ virtus in ea resedit ꝛ quieuit liberata ab humido defluẽte. ꝛ hec est etas calidaz sicca. Tpate quidẽ sicca ꝓpter vicinitatem etatis humida ꝛ pl⁹ calida ꝓpter cõfortationẽ caloris ex elongatione ab humore spermatis ꝛ mẽstrui sanguinis. vel vt generaliter loq̃mur ab humore seminaliter ꝓcepto ꝛ vaporoso. hec ergo etas stat q̃ nõ sufficit humidũ ex vicino statu augẽdi derelictũ. ꝛ ideo nõ cadit adhuc i substãtia eo q̃ siccitas cã est dissolutõis substãtie ꝛ hoc ex parte materie Nec ítez deficit calor iltius etatis eo q̃ adhuc hz materiã multaz in radicalibꝰ mẽbris. q̃ nõdũ euaporauit q̃ est subiectũ ꝛ nutrimẽtũ ipsius. Deficit tũ vt ꝓbat argumentũ in hac etate virt⁹ augmẽtatiua nec in ordine ad ea dicitur statiua quia in ea etate qua augmẽtatiua virtus est nõ stat viuũ et ideo augmẽtatiue virtutis exercitium repugnat etati statiue.

Nonum dubium est.

Quare in etate hac statiua ꝑtus augmentatiua deficit.

Solutio Alb. ꝓpter duas causas Prima est q̃m ois ꝑtus in vno eodẽq̃ subiecto. in statu vno hñs duas opationes. ꝛ in alio statu deficiens. ab vtraq̃ illarũ habet necessario mediũ statũ. in quo deficit ab altera illarũ opatõ

nũ. z retinet alteram, nisi ita sit q vna illaz opationuz sit causa alterius z nõ immediate equalit sint a ꝓtute ꝓma Sũt aũt due opatões ipsius caloris naturalis in augẽdi statu. quaz vna est conseruatõ substantie in natura. 2a augmẽtatio eiusdem. quaz vtraq; deficit in statu senij z senectutis. vtraq; vero viget in statu iuuẽtutis. ergo necessario in medio statu retinz alterã illarũ opatõnuz. Nõ em̃ dici potest q vna haz opationum sit eã alterius quia videmus istas opatões etiam in eodem subiecto z in diuersis diuersas esse ab inuicem. Dedi⁹ aũt status scilicz virorũ nõ est nisi etas standi. In hac ergo etate retinet alterã illarum opatõnũ. aut ergo retinet augmẽtatiuã sine cõseruatiua substãtie. aut ecõuerso cõseruatiuã substãtie sine augmẽtatiua. Sed primũ hoz est ipossibile q nihil augeꝛ cui⁹ substãtia nõ ꝓseruet. erit ergo scõm necessariũ q retineat substãtie z ꝓtutis ꝓseruationẽ sine augmẽtatiua opatõe. z iõ recte vocat etas standi. in substãtia scz z ꝓtute. Cã aũt scda sumit ex duob⁹ quoz vnũ ex pte pncipij materialis z ẽ duricies inducta in mẽbris z siccitas que nõ obedit extensioni. Scõm ẽ defectus aliqualis ipsius calidi causat⁹ ex sumpto extraneo nutrimẽtoz nõ sufficienꝛ p digestionem decocto. de quo alibi. puta in p⁰ de generatõe satis dcm̃ ẽ

Decimum dubium est.

Cũ due sint etates pncipales scz pma z scda z ꝓmunionẽ habeant in caliditate. q illarũ habet eam excellẽtius

Solutõ Albti. In huius questiõis materia antiq dissidere inueniunꝛ. Antiquissimi em̃ dixerũt etatẽ augẽdi eẽ magis frigidam. z etatẽ iuuẽtutis z status eẽ magis calidam z siccã. Qõ nituntꝛ probare rõne z signis. Ratiõe sic. q calidũ in simplicib⁹ nõ est adeo incẽsum cũ humido quẽadmodũ cã sicco siue etiam sit siccũ subtile vel tenue vel sit siccũ grossum. Exẽplũ ꝓmi vt in igne. Exẽplũ secũdi vt terra. seu in lapide ignito. cã humido aũt nõ ẽ caliduz igneum ita igni incẽsum. sicut ẽ in his q̃ dicta sunt. z pcipue in humido aqueo cã ei in vtraq; qualitate cõtrarieꝛ. Cũ ergo inquntꝛ humidũ seminale sit aqueũ. z hoc abundet in etate augẽdi sic ꝓ p̃ dicta videꝛ illa etas frigidioz ee q̃z etas statiua. A signo ꝓbãt multiplici. antiqssimi phoz̃ z medicoz̃. Primũ est. q in hac etate abũdat supfluitas aquea. z febres in tali etate fiunt phlegmatice. Scõm ẽ. q illa ꝓma etas est gulosa vltra modũ. gulositas aũt canina catur ex frigiditate supflua. Terciuz ẽ q emanat sanguis de naribꝫ coz. Quartũ. q sunt egestões eoz̃ que sunt etatis ꝓme humide qõ nõ eẽt si in ipis dominareꝛ calidũ. Et similia hmõi signa multa adducũt. q licet appareant in hoibꝫ magis. tñ. ꝓportõabiliter sunt in omnibus viuis. Ecõtra aũt multi peripateticoz̃ sensẽrũt calidioꝛem eẽ etatẽ ꝓmã q̃z scdam. z ideo dicũt calidioꝛes esse ptes ꝓmas q̃z vltimas etatis ꝓme. Qõ similiter ꝓbant rõne z signis. Rõne sic. q nõ põt inueniri fm eos aliqua cã quare nõ sit calidioꝛ alijs etatibꝫ. Cum em̃ etas que ẽ pncipijs vite ꝓpinquioꝛ (q̃ sunt calidũ z humiduz) videꝛ plus de illis participare. inter hmõi aũt pncipia pcipuũ est calidũ. humidũ etiam ꝓmũ ẽ caloꝛ subiectũ z pabulũ. iõ cũ etas ꝓma est ceteris illis principijs vite ꝓpinquioꝛ videꝛ ceteris calidioꝛ. nihil em̃ caliditatis videꝛ in ꝓma etate expirasse sicut in alijs. A signo probant multiplici. ꝓmum est q appetitus iuuenũ ẽ melioꝛ. incremẽtum in eis ẽ fortius. z mobilitas multa. z digestio bona z frequẽs. Cõ dicunt q si ex frigido pueniret eorum appetitꝰ tunc nõ eẽnt iuuenes bone ystrimbrie. nũc aũt melioris ystrimbrie sũt q̃z ee pñt senes. Instribrie ãt sũt appetitꝰ cibi naturales cũ bona digestione. Et addũt q h̃ qõ aliqñ facit istis pueris nauseam z abominatõem nõ ẽ defectus caloris sed potius supfluꝰ nutrimẽti z humoris. Scõm signũ magis naturale ẽ q mẽbra iuuenũ superiora sũt magis grossa (ꝓportionabiliꝛ loquẽdo) inferioribꝫ. hoc aũt attestat sup caliditate dominante z mouẽte suo dñio nutrimetum abundanꝛ ꝓsus ad supius. Terciũ signuz ẽ q etas ꝓma ẽ somnifera cuius cã ee nõ potest calidũ euaporatõem facies ex multo humido. Post istas sectas venit Galienus dicẽs istas etates esse equaliꝛ calidas. sed priꝰma excedere in q̃titate caloris. secũda ꝓ in qualitatẽ caloris. Et similiꝛ finis ꝓme etatis excedit in qualitate primas ptes eiusdem. Et huius exẽplum dicit sicut si nos imaginemur aliq̃d ee calidũ vel corpus aliq̃d caliduz vel subtile ꝓmo ingredi in corꝓ humidum sic in aquã z postea imaginemur ipm ingredi in corpus siccũ spissum minus in quãtitate q̃z sit humidũ sicut in lapide vel ferrum. tunc nõ erit differẽtia in ẽntia corporis calidi. hoc em̃ est vnũ z idem in vtroq;. z tñ differẽtia erit in qualitate calidi. q. acutius ẽ in sicco q̃z in humido. z differẽtia ẽ in quãtitate. q. magis dilataꝛ calidũ in humido q̃z in sicco. cum tñ in vtroq; sit equalis caliditas fm ẽntiam. Et sic est in cõpatione caloris ꝓme etatis ad vltimas ptes eiusdem. vel ad scdaz etatẽ q̃ sunt calide z sicce. cũ ꝓme etatis ꝓme differẽtie sint calide z humide. z ideo dicit pueros optime eẽ ystrimbrie q. illa ꝓpriꝰ calidoꝛ humido z multe gulositatis appetit ex incremẽto multo. Si aũt appetitus ex frigiditate eẽt. essent male ystrimbrie. Qz aũt febres non habẽt ita acutas sic iuuenes z vt scda etas cõtingit ex humoꝛe remittẽte acumẽ caloris z nõ diminuẽte quãtitatẽ eiusdem. z ex eodem dicit prouenire tenuitatem superfluitatum egestarum. Et hec sententia Galieni inquit Alber. vera est valde si subtiliꝛ consideretur. licet fm superficiem videatur aliquid falsitatis continere. Videtur em̃ fm superficiem omnino ipossibile. esse q de corporibus tenellis in ꝓma etate nihil de caloꝛe expirauerit z cũ nihil sit de caloꝛe in scda etate nisi q̃d trãsmissum ẽ ab etate prima. videtur caloꝛ etiam in essentia eẽ diminutus in scda etate z maioꝛ esse in ꝓma. Sed Galienus relinquit q appt digestionis bonitatem ꝓme etatis digestione que vocat optosis perfecte assimilabatur nutrimentum ei quod nutritur z ideo si quid de caloꝛe naturali euanuerit restauratur per nutrimẽtum. quia omnis forma actiua multiplicat multiplicata materia sua. Acumẽ autez secũde etatis maiꝰ ẽ q̃z ꝓ⁹. qm̃ magis sẽtiꝛ caloꝛ in sicco q̃z in humido z vt dicit Demo. acutioribꝫ angulis pũgit tãgẽsꝫ tactũ.

Undecimum dubiũ est.

An tercia etas que dicitur senectus sit cum defectu virtutis z nõ substantie. Solutõ Sic vt dicit Alb. Cuius ratiõem assignat q. cum euaporat continue humidũ necesse ẽ etiam vt expiret calidum. z cuz hec duo sint cause virtutis z vigoris oportet in aliquo deficere virtutez. Cum autem dicit q est sine defectu substantie. intelligẽdum est q est sine defectu substantie mẽbroꝛum quia nec in qualitate nec in quãtitate significatur defectus membroꝛũ similium siue etiam heterogeneoꝛũ. sed non potest esse sine diminutõne substãtie humidi. caꝛis naturalis. q. si illa maneret. etiam caliduz remaneret q. hoc est ꝓprius

caloris subiectū. z quo ad illam humiditatem aliquo mō deficit substātia. sed cū in illa etate neruī adhuc nō ptrahāt nec corrugetur pellis neq; incuruentur spondiles dorsi neq; aliqō aliorū mēbroz diminuat vel curuet ōr nō deficere substātia. Cōtingit aūt ꝓpter ea q calor añcēdētiū etatū oprime restituit deperdita q adhuc manēt ita q nō ꝑt deprēdi in mēbris similibꝫ si quid ē diminutuz. ꝑtus aūt remissior est qō percipit per exiccatiōē factam in humido radicali. huius eīm diminutō nō stati sentitur in mēbris licz subtrahat in seipsa. Cui⁹ exemplū ē de oleo in lāpade. nā cū ipm imbibitū est in lychno z videt eua/ porare de lychno non tamen sentitur effect⁹ eius in lam/ pade. sed tunc ꝓnūm sentitur cum multum fuerit ex/ patum per ignem.

Duodecimū dubiuz est.

An ne huius etatis sint alique differētie Solutio sic vt dicit Alber. In ea eīm sunt differentie sicut in omni medio qō est inter duo extrema. Prīa eīm ps ꝑticipat ꝑm aliqd ꝓprietates etatis 2ᵉ z ꝑm aliqd ꝓprietates etatis quarte. z ꝑm aliqd ē in medio q eqdistantiā. vñ ꝑm aliqd habet ꝓprietates etatis virilis que ē calida z sicca. z ꝑm ali qd ꝑticipat ꝓprietates etates senij z decrepite etatis. et ꝑm aliquid stat in medio. z in illo medio directe ē frigida z sicca. ꝓpter humiditatis euaporatōez. Et iō talib⁹ attri buit ꝓstantia z fortis apprehensio. Constātia qdē ex hoc q frigidū z siccū bene retinet. Apprehēsio aūt ꝓpter defectuz calidi ꝑmiscētis opationes rationis. Sapiētia aūt ꝓpter multā experiētiam z multoz memoriā q ex frigido z sicco ꝑfortatur. In talib⁹ eīm cessat dissolutō iocoz z venereoꝝ. ꝓpt īmobilitatē frigidi. abscindētis motū. z sicci qō nō de facili mouet extra seipm. Hoc aūt ꝓportionabilit hec etas. opatur in oib⁹ viuis sicut in hoib⁹. Est aūt hec etas sicca ꝓprie int oēs etates q ex euaporatōe lōga data⁹ etatum destituta ē humido interiori mēbroz. z iō q adhuc do/ minās frigus nō iduxit humidū alienū nō hz humiditatez exteriorē. z ideo hec etas sicca ē intus z intra

Decimūtercīū dubiū est

Qualis ē etas quarta q̄ senīū seu decrepita etas appellat Sol⁹ Hec etas vt ōr Alb. ē frigida z humida. humi ditate nō naturali sz extrinseca z accītali. est qz cū diminu tō e substātie z ꝓtutis. Primū ꝑz qm vt ōr. iij. methauro ruz qū humidū euaporabilit ꝓtinue de ꝓfundo extrahit calore resolute remanet humidū in superficie. z ē viscosum z phlegmati cū ꝓpter sui frigiditatē a destitutōne caloris causatā. calide eīm ptes euolarūt in tali euaporatōe. adhe ret ergo ꝓmo mēbris silib⁹ intrinsecus de medullis men/ broz expiras cū calido añqz ad superficiez cutis educatur z iō mēbra similia efficiunt in tali etate humida aliena hu miditate. nō naturali sed corrupta. q̄ humiditas ōr hu/ miditas phlegmatica. adheres z nō auges. Scōm ꝑz qz tūc mēbra destituta sensibiliter intrinseco humido ꝓtra/ hunt z rigescunt. z pellis corrugat frigore z induratur. z neruī exiccati quasi spasmate ꝓtrahūtur. z post se trahūt mēbra quib⁹ colligātur sicut spinā dorsi. z tunc icuruatur dorsuz. z frigido z sicco spūs deficiūt. z pauci q̄ remanēt inspissantur z ingrossant z iō nō penetrāt pozos. z sic ob surdescunt aures. z caligāt oculi. z hec qdē est corrup tio naturalis in oibus viuētibus. Et iō egregie dic Aresto. in quarto methauroꝝ q oīs corruptio naturalis ē in via vetustatis z senectutis. Cū aūt fuerit ꝓpata hec etas ad senectutē p̄cedentem tunc ē interius siccioz z exteri⁹ hu/ midioz in mēbris scz humiditate innaturali. Et hec ē cā q multas corruptas humiditates ejciūt senes. z q sunt multe egestionis z comestōnis. Egestio eīm in eis multa causat ex comestione multa eoz indigesta. Comestio autē multa in eis causatur ex frigido z pondere cibi. qō semp tendit ad fundū p̄ pozterarū stomachi ad secessum. sicut dcm est de melancholicis in de somno z vigilia. Sūt autē eaꝝ egestiōes quasi fluxus syntherici. Sūt etiam de hac quarta etate malaꝝ opationū aialiū ita q nō solū virtus aie vegetatiue deficit sed etiā aialis ꝑtus. ita q incipiūt tandē puerilia agere z facere. Qō ꝓtingit ꝓpter spūuz aia liū grossiciē z pigriciam. q̄ nō penetrāt vsqz ad cellā logi/ sticā sed remanēt in anteriori interiori capitis pte cū defe ctu. z iō nō prohibet phantastica apparētia in eis p actuz rōnis. z tūc sunt delyri. eo q distēperata ē. z fit in eis har monia virtutū aialium eoꝝ sicut lyra efficit dissona. Sūt etiā memorie male ꝓpt frigꝰ z interiorem siccitatem. Hec aūt sicut dcm est supra magis apparēt in hoie. sed nihilo/ minus imaginari oportz q ꝓportionabilit sint in homini bus z in alijs viuis. In oi eīm eo in quo agit calidū in hu/ midū tandez necesse est z induci talem exitū vite z induci corruptōnem

Decimūquartū dubiū ē

An hec etas habeat differētias quib⁹ sit subdiuisibilis Solutio sic. Habet quidem tres sicut omne mediū qō est inter duo extrema. Ea eīm ps q̄ ē iuxta etatē ꝓxē magis accedit ad frigidū rigens vel vigēs. z humidū extraneū valde viscosum. extrinsecus adherens. Propt qō fere oēs tussiunt senes respirātes cū qdam cātu anhelitus. Cui⁹ cā est q pulmones eoꝝ implent superfluo viscoso phleg/ mate. Ea aūt ps etatis huius q̄ ē media medias etiā hz ꝓprietates. Sed in medietatib⁹ istaꝝ duaꝝ vltimaꝝ eta/ tū differētia est ad ꝓximum etatū medietates. qm medie/ tates duaꝝ ꝓmarum accedūt ad tpantiā ꝓplexionis ꝑm veritatem. Medietates aūt duaꝝ vltimaꝝ accedunt ad temperantiam destituētem ꝓplexōnem. vna quidem ꝑm siccitatē. alia vero ꝑm frigiditatē. q̄ sunt due cause mortis

Decimūquintū dubiū ē

An in oibus aiatis post senectutē renouari z redire pos/ sit Juuēt⁹ Solutō Alb. in q̄busdā renouat iuuēt⁹ in to to. in q̄busdā in pte. z in q̄busdā nec in toto nec in pte. In plātis eīm multe sūt. in q̄b⁹ iuuēt⁹ redit in toto p⁹ senectutē In aialib⁹ impfectis aūt q̄ sunt ptium multū similiū iuue tus redit in ptib⁹. sed in pfectis q̄ sunt ptiū multū dissimi liū z heterogeneoꝝ nec in toto nec in ptib⁹ reuertit. Cui⁹ causa in oib⁹ his ē diuersa similitudo vl dissimilitudo in ist. Similitudo eīm corpis in ptibus ē cā trasmutatōis vnius ptis in aliam. Qō eīm in nutrimēto est sile nature radicis hoc etiā sile est nature stipitis z nature ramoꝝ z nature ꝓgaꝝ. et vt generaliter dicat ē sile oibus ptib⁹ plātaꝝ. z iō in radice coquit nutrimētū z terminat vñ fiunt oia plā taruꝝ organa sic aūt nō ē in his q̄ valde sunt heterogenea sic in aialib⁹ pfectis. Qō eīm in illis sile ē ossi. nō ē sile carni z qō ē sile carni nō ē sile vene. z qō est sile vene nō ē simile neruo. z sic de alijs. z iō in talib⁹ opz nutrimentū in q̄libet mēbro nouā accipe assimilatōem ꝓpter qō cum corrupta sunt p senectutē organa vl amputata nō ꝑt redire inuen/

Omne viuū necessario incurrit seniū

tus ꝑ generatōez alioꝝ organoꝝ ex stomacho vl' corde sed remanēt vetusta vel corrupta Jn animalib⁹ ergo multuz similib⁹ in ptib⁹ vt in cancris serpētibus ⁊ lacertis. Jumi/bus ⁊ similib⁹ alijs aliqñ recrescūt ptes abscisse. vel teste deposite recrescūt. sicut in cācris ⁊ ostreis ꝙbusdā Testa eīm in talib⁹ ꝓ pelle ē. nō existēs formale mēbꝝ animalis. Sz habz se sicz vngule in animalibus. ⁊ tō recrescit de fumo terrestri generato in corpibus eoꝝ ꝓpter qđ est etiā dura valde acti optesi decocta cēt terrestre aūt assatū ꝓstituit eā. Et qz talis fum⁹ ē mult⁹ in corpib⁹ eoꝝ tō recrescit iuuenis ⁊ deponitur vet⁹ qz alit nimis durescceret ⁊ impediret animales opationes Mēbra aūt talū animalium recrescūt ⁊ iuuētutē accipiūt ꝓpter similitudinē corpis sicut de plantis dictū ē Precipue aūt recrescunt ptes q̄ lōge distāt a ꝑncipio vite sicut caude in ꝙbusdā Jn generationib⁹ aūt cancroꝝ recrescūt pedes Et hoc ideo fit qz illis absciſſis adhuc manet vita in potestate mēbroꝝ ꝑncipaliū. ⁊ ideo absciſſis partib⁹ illis virtus in ꝑncipalib⁹ mēbris existēs sufficit formare ex nutrimētali humido silla mēbra Neqꝫ oz ad hoc specialeyas habere in quo nutritō fiat digestō ⁊ assimilatō. nō eīm in partib⁹ illis puta cauda ⁊ pedibus in cancris ē dissimilitudo ab alijs partib⁹ sicut ē dissimilitudo partiū in animalib⁹ pfectis Ulterū nulluz animaliū inuenit qđ in toto mutatū recrescat succesſiue ꝑ partes sicut plāta que succesſiue accipit nouas radices ⁊ nouū stipitez et nouas virgas. licet tñ nō ꝑ oīa similes Oñ enim accipit vnū nō accipit alterū. qz si omnia hec simul noua acciperz nō esset aliqđ vnū in quo formaret ⁊ assimilaretur materia nutrimēti vnde generari habet. ⁊ hoc est impossibile Sic aūt nō est de animali pfecto. Oportet eīm in omni animali pfecto remanere mēbra ꝑncipalia nō renouata. ⁊ ꝑcipue cor qz ex illo formātur omnia organoꝝ restauratiua sufficiēter Sūmum eīm restauratiuū nō pt formari ex aliquo alio. ⁊ hec est causa quare dixim⁹ q̄ ad talia non redit iuuēt⁹ eoꝝ nisi fm partem Sed in heterogeneis animalibus que multum dissimilia habēt mēbra ex nullo membroꝝ restauratiuū sufficienter formatur ad alterum. ⁊ ideo oportet quodlibet seruari ad qđ in ipo nutrimētum formetur. ⁊ ideo etiam in illis vnū non crescit ex alio Carō tamē materialis ⁊ nō formalis pars fluit ⁊ refluit nouā succedēs veteri sicut sufficiēter in libro de generatis determinatū est Fuerunt autem quidā de secta medicoꝝ qui hic incōuenienter assignauerūt dicentes causaz ⁊ rationem dicētes q̄ ea que formātur de humido seminali nō recrescūt absciſſa. sed ea que crescūt de humido nutrimētali absciſſa recrescūt. Si eīm hoc esset vez aliqua caro in quolibet mēbro nunqꝫ recresceret. qz constat q̄ tota caro que ꝑmo formatur in corpore de humido sit seminali. et hec tamē sicut alia fluit ⁊ refluit fm materiaz accepta. Jmo est. vt pars materialis Unde nō solum ex humido nutrimentali sed etiam ex seminali partes materiales fiunt Preterea. constat q̄ omnia mēbra cancroꝝ ⁊ serpentuz prima. ⁊ ipsa pellis ⁊ testa de humido formātur seminali que tame recrescere videmus oculis nostris Preterea Ratio ista nō est nisi in parte materie accepta. humiduz eīm siue sit seminale siue nutrimētale materia formabilis est ⁊ nō causa formans Deberet autem queri causa q̄ esset principiū opatiōis talis. ⁊ ideo standū est prime ratōni inducte ⁊ nō secunde

Decimūsextū dubiū est.

Quot modis renouatur Juuētus in plantis So⁹ Et inquit dñs Albrus magnus Trib⁹ modis Primus est quo postq̄ senuit plāta durescit cortex eius ⁊ ex frigiditate claudūtur pori radicis eius. ⁊si tunc prescindatur arefacta superius ⁊ findatur radix ei⁹ inferi⁹ multis fissuris. trahit succū per lignum radicis ⁊ nō per corticem. et incipit emittere surculos ⁊ ramos. quasi tā primo pullulauerunt sed tamē nō durabunt plāte huiusmodi sicut ille q̄ in toto de nouo pullulāt Secūdus modus est per inscisſionem. nō tamen adeo verus sicut primus. quia dubiuz ē vtrū sit vna planta vel due. etsi esset vna dubiū esset vtrū cēt eadē eī prima vl' alia hec aūt in de vegetabilib⁹ ⁊ plātis determinari habēt Tercius āt modus est quo amputātur rami superiores ⁊ plāte. ⁊ fit noua pullulatio de stipite sed neqꝫ hic mod⁹ adeo efficax ē sicut ꝑmus

Decimūseptimū dubiū

An necesse sit omne viuū incurrere seniū Solutō Sic. Nullū eīm generatoꝝ ex ꝙtrarijs euadere potest quin fm naturam veniat ad terminum exitus per seniuz quantūcunqz temperate nutriatur ⁊ custodiatur Et hoc ꝓpter sex rationes quas assignat domin⁹ Alber. Quarum prima ē quia quod ingeritur extraneū ⁊ dissimile. et quātumcunqz assimiletur tñ in principio dissimile ē quando ingeritur mēbris. Sanguis eīm frigidus ē qui generatur ex lactuca. licet postea calescat in corpore. ⁊ sic est de omni eo quod extraneo corpori ingerit. oportet eīm aliqđ sue extraneitatis retinere etiā postq̄ mēbris incorporatū est ꝑ aliquod tempus Per illam enim extraneitatez alterat ꝓtrues membroꝝ. eo q̄ in physicis omne agēs patitur ⁊ omne patiēs aliquo modo agit. Alterationes aūt virtutū sibi cōtinuo succedētes debiles faciunt virtutes mēbroꝝ ⁊ organa eoꝝ vel eaꝝ que sunt qualitates cōplexionales mēbroꝝ heterāt ⁊ confundūt. his autem sepe ⁊ diu sibi succedētib⁹ necesse ē incurrere putrefactōnē ipsum mēbrum per seniū Secunda aūt causa est ex celo ⁊ mūdo Omne eīm quod ex ꝙtrijs distabat in suis ꝙponētibus aliquando. ita q̄ leuia erūt sursum ⁊ grauia deorsum anteqꝫ distant fm actum. differenter dissolutiones complexionis ligantis ea paulatim. et sic virtus membri et qualitas incipiunt retractari et impediri per spacium temporis. et hoc vocamus senium. necesse est ergo q̄ omne membrum senium incurrat. Tertia autem causa huius ē quia etsi ponamus non nutriri membrum nisi nutrimento vltimo assimilato. tamen illud non vnitur membro nisi per calorem aperientem membri substantiam et diuidentem substantiam nutrimenti per poros membri. omne autem qđ sic caloze sepe diuiditur necesse est q̄ aliquo substantiali humido epotato per calorem inspissetur et induretur. et quanto magis induratur tanto minus est ipsum susceptibile restaurantis. necesse est ergo tandem contrahi et rigescere membrū humido substantiali educto. et tunc inhabile efficitur ad aliud simile sibi recipiendum. Quarta causa est calor circundantis medij. quia necesse est q̄ a circūdatione illius quod trāgit nos dissoluātur corpora cōmixta ⁊ educatur humidum ⁊ cū ipso calidum. ⁊ ideo remanēt mēbra itus arida ⁊ gelidaz exterius humida aliena humiditate. qđ ad senium pertinet vt patet ꝑ ante dicta Quinta causa ē quia anima tū aut quiescit aut mouetur. Etsi quidez quiescit aial in ualescit sup ipm frigus ꝙplexionis ⁊ inspissat humidum.

De motu cordis. et causa motus pulsus eiusdem

ipsius. z extinguit calidū z sic inducit mortē Si aūt mo/ uet ex motu frequēti acutur. qui cū circūdātis medij ca lore educit humidum. inducit senīū Extra causa ē q̄ cuz aial nō possit vacare a motib⁹ animalibus qui exercētur p̄ animales ꝑtes. sicut sunt imaginari sentire cogitare z hmōi. etiā illi distrahēdo ad exteriora spūum z caloꝛez paulatim resoluūt humidū z inducūt senīū His ergo de causis inducitur necessario z ineuitabiliter senīū in corpo ribꝫ animatoꝝ Quidā autē addiderūt his causis causaz tēporis. propt hoc q̄ dicit Aresto. iij. p̄hicoꝝ tēpus per se fore causam coꝛruptionis. z p accidēs ipsius generatō nis Sed hec p̄hi dicta nō intelligūt Tempus em non est causa coꝛruptōis p̄ seipsum. z tamē non sequit q̄ ꝓpter h̄ p̄ accidēs sit causa coꝛruptōis. q̄ est causa coꝛruptiōis eo q̄ in tpe p̄ motū qui nō accidit tēpori. sed est eius substā/ tia vel causa hoc mō quo potest habere essentialē causam cū sit accīs qđ debilissimū est inter omnia que habēt esse Motus em cū sit causa mutationis eoꝝ que sunt. facit distare omne qđ sub ipso ē a suis p̄ncipijs p̄mis. z cum elōgauerit ille distātiā p̄ modū qui dict⁹ ē in gradib⁹ eta tū. faciet distare omne generatū a p̄mis p̄ncipijs vite. scz calido z humido ꝑm q̄ sunt cē generatōis vite. z sic z nō alit̄ ꝑtus ē cā coꝛruptōis z senectutis z senij

Ria autem accidētia circa coꝛ. que vi dentur eandem naturā habere. būt āt nō eandem saltus et pulsus et quod re/ spiratōnis

Postq̄ p̄hus oūt infrigidationis causam in animali/ bus In hoc 3o z vltimo tractatu redit ad declarādū qua liter fiat infrigidatio. Et q̄ infrigidatio accidit ꝓpter motū coꝛdis vel alicui⁹ particule iuxta coꝛ. assignat cau sam motuū accidētium vniuersaliter circa coꝛ Et diuidi/ tur in tria capitula In primo assignat causam motus sal/ tus ipsius coꝛdis In scdo dat causam motus pulsus. ibi Accidēs autem In 3o dat causam respirationis. ibi. Resꝑ piratio Primū capitulū subdiuidit in duas partes In p/ ma ponit causam. scdo manifestat eā. ibi Etenim timētes Prima sub diuidit in duas particulas. In quarū prima proponit intētum In scda exequitur intētōnem suam po nendo causam motus saltus ipsius coꝛdis. ibi. Saltus quidem Quātum igitur ad primā dicit q̄ tria sunt acci/ dentia circa coꝛ scz motus saltus. modus pulsus. z respi ratio. que etsi videant habere eandē naturam tamē nō ha bent eandē in veritate Videtur quidē eandem habere na turam quia fiūt per modum eleuationis z depssiōis. nō tamē eandem habēt naturam quia fiūt a diuersis causis Et preterea saltus coꝛdis innaturalis ē. alij aūt duo mo tus sunt naturales

Saltus quidē igitur est constrictio calidi quod in ipso propter refrigerationem superflui ficam aut contabescitiuam vtputa infirmitate que vocatur spasmos. et in alijs infirmitatib⁹ et timorib⁹

In hac scda particula assignat causam motus saltus ip suus coꝛdis dicēs q̄ saltus coꝛdis non ē aliud q̄ ꝑstrictō calidi in coꝛde existētis. z hoc propter refrigerationē su/ perfluaz aut mortificatiuā seu tabefactiuam sicut accidit in infirmitate que dicitur spasmus z in alijs, infirmitatib⁹ et timorib⁹.

Etenim timentes infrigidantur ꝑm superio ra. Calidum aūt fugiens contrarium facit sal tum in paruū et strictum ita vt aliquando ex/ tinguantur animalia. et moriantur animalia. propter timorem et propter passionem egritu/ dinalem.

Hic ꝓ̄m manifestat causam illius mot⁹ dicēs q̄ timē tes infrigidant in ptib⁹ exterioꝛib⁹. Timoꝛ em nō ē aliud q̄ turbatō causata ex apprehēsione mali futuri. ꝓtristan/ tis scz vel coꝛrūpētis Et ideo ꝓtingit q̄ in timētibus cali dū a ptib⁹ exterioꝛib⁹ reuocet ad interius a frigoꝛe ꝓpel lēte. vnde q̄nq̄ ꝓtingit ventris dissolutō vel iūctura Ca/ lidū aūt sic cōstrictū a frigido in puū locum facit. quēdaz saltū in ptibus inferioꝛib⁹. z ꝓtingit aliq̄n ita ꝓstringi ca/ lidū vt extinguant z moriant animalia ꝓpter timoꝛez Si em frigidū fuerit excellens ita vt calidum expellat. z non expellatur rursus frigidum a calido. tunc ipsum calidum extinguitur. quo extincto moꝛiuntur animalia Cōtingit etiā ꝓpter passionē egritudinis calidū sic repelli z extīgui z p ꝑns alia moꝛi

Accidēs aūt pulsatio coꝛdis quoniā semper videtur faciens continue. similis nascentijs est que faciunt motum cū doloꝛe propter preter na turam esse sanguinis permutationem. Fit au tem vsq̄ quo vtiq̄ sanies fiat digestus. Est au tem similis bullitioni hec passio. Bullitio aūt fit spumoso facto humido a calido. eleuant em̄ propter ampliꝛem fieri molem. pulsatio aūt in nascentijs quidem. si non spirauerit spissio/ ris facti humidi putrefactio, bullitioni autem excedentia per oꝛisontes.

In hoc scdo capło assignat cām motus pulsus. Et di/ uiditur in duas partes Primo facit qđ dictū ē. Secūdo recapitulat ibi Resaltratio Prima pars sub diuidit in du as particulas In pma ponit simile In secūda adaptat ibi In coꝛde autē. Quantū ad primam partē dicit q̄ mot⁹ pulsus qui coꝛdi accidit. z fit cōtinue assimulatur motui nascēciarū Fiunt autem nascentie ex cōgregatione humi/ di indigesti. que quidem fit propt oppillationē vel propt supfluitatem. vel ꝓpter causam attrahētem ad locum aliquē illud humidum Cum autē illud humidum gros/ sum z indigestum ē congregatum calor naturalis agit in illud humidum digerēdo z resoluendo aliquid de illo in spiritū. qui spiritus pulsat ad exterius. z deinde regredi tur ad interius. ita q̄ motus egressus z ingressus fiat cū doloꝛe. cuius causa ē quia fit ille motus sanguinis preter naturam cū pmutatione quadam intensōnis eiusdē. Du rat autē motus ille donec z quousq̄ sanguis fuerit dige stus z in saniē conuersus Est autem motus seu passio hu iusmodi similis bullitioni que scz accidit quando caliduz agit in humidū z resoluēdo ipsum in spiritum qui ad ex/ teri⁹ mouet. Ille nanq̄ spūs q̄ appetit maioꝛē locū. iō ad exteri⁹ mouet extēdēdo illud humidū quēadmodū acci dit in bullitiōe. Iste ꝓ̄o motus q̄ fit in apostematib⁹ seu in nascentijs duob⁹ modis cessat Uno mō ꝑ expiratōnem q̄n humidū ē viscosuz. z ptes ille in q̄b⁹ ē apostema sunt rare. z calidum potens est resoluere. tunc em̄ expirat tota

materia.z per ꝑñs cessat motus apostematis Alio⁹ cessat si humidū sit grossū z viscosuz nō potēs resolui qñ scz humidū ꝙuersuz est in sanie.mot⁹ āt bullitiois cessat qñ humidū ē eleuatū vsq; ad orificiū vasis

In corde aūt semper accidētis humidi ex alimento per caliditatem tumefactio facit pulsum eleuata ad vltimam tunicā cordis. et hoc semper fit continue. Affluit em̄ semper humidum ex quo fit sanguinis natura Primo em̄ in corde fit. palam aūt in generatione a principio Nō em̄ distinctis venis videt habēs sanguinē.

Hic ꝑñr.p.adaptat simile ad ꝓpositū Et p⁹ facit hoc 2⁹ assignat causas ꝓrietatū ꝙsequētiū motū cordis.ibi. Et ꝓpter h Quātū ad ꝑmū aduertendū q; in corde ē calor naturalis. vt supra ꝓbatū est. Est etiā supponendū q; necc̄ariū est aīal recipe alimentū ꝓtinue ꝓpter ꝓtinuā actiōnē calidi in humidū subtiliando ipm.z quendā tumorez inducēdo Dicit ergo.p.q; calidū cordis ꝓtinue agens in aduenies alimētū rarefacit ipm.z etiā resolut. alimentū aūt rarefactū z purificatū tumefactiōnē inducit Et hunc motū facit pulsus in corde Humidū em̄ tumefactū eleuat vsq; vltimā tunicā cordis.z inducit motū dilatationis. nō p̄t aūt vlteriꝰ ꝓgredi.sz redit ad interius facta trā aliqua resolutōe.z fit mot⁹ ꝙstrictōnis.z hoc fit ꝓtinue p totā vitā aialis.q; alimentū ex q̄ fit sanguinis natura ꝑncipaliꝭ in ipso corde ꝓtinue aduenit Qđ p̄t ee manifestū ꝙsideranti gñationē q̄ fit a principio Cū em̄ nō sint venę distincte nec mēbra formata.apparet sanguis in eo.z calidū naturale ꝓtinue agit in ipm rarefaciēdo.rarefactio aūt sanguinis cā ē motus pulsus.z ideo cōtinue fit p totam vitam animalis

Et propter hoc pulsat magis iunioribus q̄ senioribus. fit enim exhalatio amplior iunioribus.

Hic ꝑñr.p.assignat causas quarūdā actionū Et q; reddit cām duarū.ſō ꝑm h diuidit in duas ptes Jn ꝑma reddit cām ꝓmi.in 2ª scđi.ibi. Et pulsant. Jn p² dr. Jta dem̄ est.q; calidū subtilians alimētū cā ē mot⁹ pulsus taz iuniorū q̄ seniorū Cui⁹ cā ē q; in iuniorib⁹ calidū magis⁹ est q̄ senib⁹ Et q; calidū maius ē ſō plus eleuat eius ꝓtute de spū seu de exhalatōe q̄ ē cā motus cordis.z ſō fortior ē motus pulsꝰ in iuuenib⁹ q̄ in senib⁹.z ſō medici bene iudicāt p pulsum de calido z de dispositōib⁹ cordis

Et pulsant et venę omnes et simul inuicem propter ortas esse omnes a corde. mouent aūt semper. quare et ille semper et simul inuicem quando mouetur.

Hic reddit cāz 2⁹ dicēs q; q; mot⁹ cordis fit in eo ꝓpter resolutōem spūs ex alimēto moto vsq; ad tunicā exteriorem accidit omnes venas moueri.quia omnes venę ortum habēt ex corde.mouetur autez ps superior cordis ex qua venę ortuz habēt.quare venę mouētur simul quādo illa ps mouet.vñ pulsus ē humidi nutrimētalis purificatio z hoc ē materialis pulsus diffinitō

Resaltatio quidem igitur est facta obuiatio ad frigidi constrictionem. pulsatio aūt humidi calefacti spiritificatio

Hic ꝑñr ponit pb⁹ quādā recapitulatōnē dicens q; manifestū ē q; motus saltus sit obuiatio calidi q̄ fit ꝓpter cōstrictōem factā a frigido.motus aūt pulsus fit q; generat spūs ex humido calefacto q; motus ad exteriorē tunicā cordis causat motū

Respiratio aūt fit augmētato calido in quo principiū nutritiuū. quemadmodum em̄ et alia indiget alimento et illud et alijs magis Etenim alijs illud alimenti causa est. necesse itaq; amplius factū eleuare organum: Oportet aūt existimare cōsistentiam organi similem esse folliby qui in erarijs. Non longe em̄ neq; pulmo neq; cor ad suscipere figurā talem. duplum autem esse quod esse quod tale Oportet em̄ in medio esse nutritiuū naturalis virtutis.

Hic ꝑñr in hoc tercio capi.assignat modū respirationis.z ꝑmo in respirātib⁹.2⁹ in non respirantib⁹.z fm hoc diuiditur capi.in duas partes.scđa ibi Eodē aūt mō Prima rursus subdiuidit in duas. Jn p¹ dat modū respirandi in absolute respirātib⁹.2⁹ facit idem in hñtib⁹ pulmonez multū sanguinē habētem ibi Et maxime ē habētibus Prima iterū subdiuidit in duas Nā in ꝑma assignat modū mot⁹ respiratōis Jn 2ª modū expiratōnis ibi Quemadmodū ei. Prima ps subdiuidit in tres pticulas Jn p¹ aūt modū fm quē neccariū ē moueri pulmonē Jn scđa aūt quō illo eleuato z dilatato necessariuz est moueri pectus ibi Eleuato aūt Jn tercia aūt quō pectore eleuato attrahit aer ibi. Eleuato em̄. Jn ꝑma dr q; motus respiratōis fit ꝓpter augmētatōnē calidi ex humido in illa pte in qua ē ꝑmū ꝑncipū nutritiue ptis aie Sicut em̄ alie ptes indigēt nutrimēto ita z cor z magis.q; cor ē cā alimēti alijs ptib⁹.ergo ipm nutritur z magis.sed calidū augmētatum eleuat organū respiratōis.nā cū calidū augmentatū fuerit mouet cor p dilatationē.z cū pulmo colligantiā hz ad cor ſō augmentato calido eleuat pulmo Existimādū aūt ē pulmonē ee similē follib⁹ nec multū distat figura ipius a figura folliuz nisi q; in pulmone apparet figura follis duplicata ꝓpter duas ptes ipi⁹ Eleuat ergo pulmo amplior z maior factus p naturā calidi quod necesse ē esse ei p⁹ principio nutritiuo qđ existit in medio ipius aialis

Eleuato q̄dem igitur necessariū eleuari. et continētem ipsam particulam Quod q̄dem videntur facere respirantes. eleuant em̄ pectus propter principium existens in ipso huius particule idem hoc facere.

Hic oñt quō pulmone eleuato z dilatato necessariū ē moueri pectus dicēs q; cū pulmo fuerit eleuat⁹ oz q; illa ptícula q̄ ipm ꝓtinet scz pectus eleuet Qđ apparet i respirātibus.videm⁹ em̄ q; respirāt z eleuāt pect⁹.cuius cā ē calidū mouens pulmonē.cū em̄ pulmo mouet ꝓtingit ptes ꝓpinquas moueri.z ideo pectus mouet.hmōi em̄ ꝑncipiū ē intus sub pectore.

Eleuato em̄ quemadmodum in folles necessarium inferre aerem qui de foris et frigidum existentē z refrigerātē extīguere excessū ignis

Hic ꝑñr oñt pb⁹ quō pectore eleuato necessariū sit intrare aerē dicēs.q; sicut videmus in follib⁹ q; sui eleua-

tione necessariū sit aerē intrare. ita pectore eleuato necessariū ē aerē intrare. Cuius rō ē q̄ pulmo porosus ē z multas vacuitates hz. cū ergo eleuat̄ oz aerem subintrare aliter ponere vacuū. qđ est impossibile. Intrat autē aer frigid⁹ ꝙpter frigiditatē suā mitigat excessuz caliditatis.

Quēadmodum autem crescente eleuabitur hec particula et detrimentum patiente necessarium demittere et demisso exire aerem. qui ingressus fuit iterum ingredientem quidem frigidum Exeūtem autem calidum ꝓpter tactum calidi existētis in particula hac.

Hic ꝓ̄r assignat modū motus expiratōis dicens q̄ cū augmētatur calidū eleuatur pulmo z depresso calido deprimit. ita necessariuz est depresso calido z pulmone aerē exire. sicut eleuato subintrat aer. aer inq̄z frigid⁹ quia aer inspirat⁹ calefit ꝓpter calorē cordis.

Et maxime habētibus pulmonem sanguinē habentem. In multas em̄ velut canales et concauitates incidere eas que in pulmone. quarū secus quacūq̄z protense sunt vene. vt videatur totus pulmo esse plenus sanguine. vocatur q̄dem autē ingressus aeris respiratio. exitus aūt expiratio. et semper vtiq̄z continue q̄diu vtiq̄z viuit et mouetur hec particula cōtinue. Et ꝓpter hoc inspirare et expirare est viuere.

Hic ꝓ̄r oñdit modū respiratiōis in habētib⁹ multuz sanguine dicēs q̄ respiratio maxime necessaria ē in habētib⁹ pulmonē. habētem multū sanguinē. Cuius rō ē q̄ cōcauitates pulmonis hñt quasdam canales z iuxta illas sunt multe vene ita q̄ pulmo totus plenus est venis. vene autem sunt vasa sanguinis nec sunt sine sanguine. quare manifestum est q̄ in talibus totus pulmo plenus ē sanguine. plenus aūt sanguine maximam habet caliditatem que vero maximā habent caliditatem. maxime indigent respiratione quare manifestū est q̄ in talibus animalib⁹ respiratio est maxime necessaria. Et quibus infert duo corollaria. Primū q̄ cum sint duo motus contrarij quorum vno attrahit̄ aer. alio vero expellitur. primus vocatur inspiratio. secūdus expiratio. Secundum. Necessarium ē animalia q̄diu viuunt in hac particula respirare z ideo in talibus animalibus vita existit in respirando z inspirādo aerem.

Eodem aūt modo et piscibus motus fit brāciarum. Eleuato quidem em̄ calido q̄ in sanguine per partes eleuantur et brancie. et pertrā sit aqua. descendenti aūt ad cor per poros et refrigerante dimittuntur et emittunt aquā. Sēper autem eleuato eo quod in corde semper suscipit iterum refrigerans. Propter quod et illis eius quod viuere et non viuere. finis est in respirare. et bis suscipere humidum. De vita quidem igitur et morte. et de cognatis huiꝰ speculationis fere dictum est de omnib⁹.

Hic consequenter assignat modum respirationis in non respirantibus dicēs q̄ eodem modo fit infrigidatō sicut in habētibus pulmonem. sicut em̄ in illis fit infrigidatio per motum eleuationis et depressionis pulmonis ita similiter fit in pisc⁹ infrigidatio per motum eleuatiōis z depressionis brāciarum. Cum enim calidū in piscibus augmētatur ipso eleuato per partes superiores cōiūctas et eleuātur brancie. tūc subintrat aqua refrigerās calorē cordis. cum autē aqua descendit per pozos ad inferius et deprimūtur brācie tunc exit aqua. semper em̄ cū eleuatur calidū quod est in corde suscipitur aqua que refrigerat calorē cordis. Et quo infert corollarium dicēs q̄ quia q̄diu viuūt animalia habētia pulmonem inspirāt z expirāt. finis z causa eius quod est viuere consistit in inspirare z respirare. Similiter in habētibus brancias finis et terminus eius qđ est viuere et non viuere est in suscipere humidū vel aquam. Recapitulādo ergo ōt q̄ dictū est de vita z morte. dictū ē etiā de alijs q̄ q̄uenientia z ꝓportōnē hñt ad mortē z vitam

Incidūt dubia Primū

Ain tria sint accidētia circa cor. Solutio. sic sz motus saltus. pulsus. et respirationis. Quorū sufficiētia sic sumitur. motus accidēs circa cor. aut̄ est naturalis aut violētus. Si primū hoc est dupliciter q̄ vel est localis vel alterationis. si p̄mū sic est motus pulsus qui oz naturalis nō distinguendo naturale ab alio. vel naturalis a natura cōmuniter dicta. Si secundum sic est motus respirationis. Si violētus sic est motus saltus. Si ergo motus licet videatur habere eādem naturam q̄ fiunt per modum eleuationis et depressionis. non tamen eādem habēt naturam. Tum quia habent diuersa principia. Tum etiam quia saltus cordis innaturalis est. alij autem duo mot⁹ naturales sunt

Secundum dubium est

Quid est saltus cordis. Solutio. Est ꝙstrictio calidi in corde existētis et hoc ꝓpter refrigeratōnez superfluam aut mortificatiuā. Dicitur autem constrictō nō formaliter et per predicationē formalem. Vnde in hac definitiōe saltus ponitur subiectū saltus et dispositio eius ꝓpria cum causa efficiēte. subiectū saltus ē calidum cordis. ꝓpria dispositio est eius ꝙstrictio. efficiēs autem est frigidū superfluum vel mortificatiuū. sicut accidit in quadam ifirmitate que dicitur spasmus que accidit propter cōstrictionē vel repletionem neruorū. frigidum enim habet exiccare sicut apparet in terra. cū em̄ summe est frigida. ideo sicca. similiter accidit in alijs ifirmitatib⁹ z timoribus. Pro quo aduertendū q̄ cū vnum cōtrarium circūdatur ab alio. vnitur ꝓ antiparistasim ab alio sicut patet de exhalatione in nube inclusa. talis em̄ inclusa a nube ab ea coartatur vnitur et fortificatur. Et quia vnū cōtrariū nititur aliud repellere. ideo videmus exhalationē talem in nube inclusam cōtrariā vapori multa percussione nubem percutere et quādoq̄ eam scindit. Sic etiā est in corde in quo est caliditas. z ideo calidū frigido circūcipitur constringitur et congregatur ad minorem locum. et ita nititur frigidū suum contrariū repellere in quo fit saltꝰ

Tercium dubium est

De causa motus aialium

An calidū alterās alimētum in corde possit esse causa motus cordis Solutō Non principalis z pmaria. sed min⁹ pncipalis z secūdaria. Primū ptz. qz ipsius motus cordis est aliqua causa p se. cum nō sit per accidēs sed per se. calidū aūt nō potest esse per se pmo causa ipsius mot⁹ cordis. sed calidi p se est alterare subtiliare z resoluere ad que sequit motus. nō est ergo principalis causa Preterea Qđ fit a motu cordis non potest eē causa motus cordis qz sic idem esset causa sui ipsius qđ est impossibile. motus aūt cordis ē causa caliditatis ergo nō ē calidū causa motus cordis. augmentat⁹ cm̄ caliduz ꝓpter motum cordis Preterea pmus motus in aiali est a causa pma z per se motus cordis in aiali ē hmōi ergo ē a causa pma que nō est calidū nec calidi actio. qz eius actio est alteratō que sequit motū locale Dicēdū ergo q mot⁹ cordis p se primo fit a forma aialis puta ab aia aialis cor habētis. Principalis em̄ opatio animalis ascribi debet pncipali agēti. vna aūt pncipalis opatio in aiali est mot⁹ cordis ergo dependet a cā pncipali in aiali que est aia. Unde sicut mixtis inaiatis debet aliqs motus. puta ferro ad motū magnetis z etiam simplicibus elemētis. ita z aiali debet aliquis motus. hmōi aūt est motus cordis Et ex q̄q̄ aia sit causa pncipalis hmōi motus agit tñ eā mediāte calido sicut ignis calefacit p suam formā. agēs tñ pxime mediāte calido. mouet ergo aia ipm cor mediante calido Et ita sensitiua anima habet hic locum tanq̄ pncipalis cā. calidum vero secundaria.

Quartum dubium est.

Utr⁹ principiū motuū cordis sit aia vnius vel alteri⁹ generis Et videtur q nō p singulas aias discurrēdo qz nec aia vegetatiua nec sensitiua nec intellectiua Nō primū. Tū p⁹ qz opatiōes anime vegetatiue sunt generare alimēto vti. z augmentatio. z diminutio. quoz nullū videt esse mot⁹ cordis. Tū 2⁹ qz hec aia inest plātis. mot⁹ aūt cordis ē aialib⁹ ꝓpri⁹ Nō etiā scōm neq̄ tertiū. quia sensus z intellect⁹ no mouent nisi mediāte appetitu. motus aūt cordis inuolūtari⁹ est. In oppositū arguitur Quia ois motus vel ē naturalis. vel aialis. vel violēt⁹. sz motus cordis nō ē naturalis neq̄ violent⁹. ergo ē aialis z per ꝓns est ab aia Nō est naturalis qm̄ ē ad ꝓtrarias partes cū cōponitur ex pulsu z tractu. mot⁹ aūt naturalis ē ad vnā partē tm̄ sz sursum vel deorsuz. Nec ē violēt⁹ qz hoc ē oino extra rōnē. qz non fit a pncipio extrinseco Et pterea violētū non est ꝓseruatiuū nature. nunc aūt motus cordis ē aialis ꝓseruatiu⁹ Pro solutō e notandū. Qđ q̄dā dicūt hunc motū naturalē esse non a natura pticulari ꝓprie dicta vel coiter dicta qualis ē aia sed a natura vll z impressione ꝑtutis celestis Sed h̄ ridiculū est In oibus em̄ rebus naturalib⁹ ꝓprie passiōes alicui⁹ generis vl'specici aliqđ principiū intrinsecū ꝓsequūtur. naturalia enim sunt quoz pncipiū mot⁹ in ipis ē. nihil aūt ꝓprium magis est aialib⁹ q̄ motus cordis. quo cessante perit coz vita. q̄ necesse ē in aialib⁹ esse aliqđ pncipiū talis motus z ita nō est ex impressione nature vniuersalis sicut mot⁹ fluxꝰ z refluxus maris. Preterea Mot⁹ qui ē in corpib⁹ inferioribus ex impressiōe nature celestis z vniuersalis nō sp adest eis patz de motu fluxus z refluxꝰ maris q̄ sequit motū lune motus aūt cordis sp adest aiali. nō est ergo a cā separata sz a pncipio intrinseco. Et ꝓpterea dicūt secōdo alij pncipium intrinsecū motus eē calorē qui p spūm quē spirat. mouet cor Sed hic modus irrationabilis ē. nā illud qđ ē in alia qua re pncipalius. oz esse cām. pncipalius aūt in aiali videtur mot⁹ cordis. z magis videt ille vite ꝓtemporane us q̄ alteratio fm calorē vt dcm̄ est supra. non ē ergo cā pncipalis motus cordis alteratō fm calorē qua spūs nat⁹ cit. sed potiꝰ ecōtra motus cordis ē cā hmōi alterationis Unde ph⁹ dt in libro de motu aialiū. Oportz qđ futurꝰ est mouere nō alteratō e tale esse Preterea Aial pfectū qđ est mouēs seipm maxime accedit ad similitudinē toti⁹ vniuersi. vū ꝓpter hoc aial z maxie hō dr minor mūdus. In vniuerso aūt pmus mot⁹ ē motus localis q̄ ē cā alteratōnis z alioꝝ motuū. z ita videt in aiali motus localis esse prior ꝓsitate cālitatis alijs motib⁹ sicut motus localis ē pncipiū alioꝝ motuū in mūdo maiori teste ph̄o. viij. phȳ. inquiēte motū locale celi esse vtā quandaz oib⁹ deorsum subsistentib⁹ Preterea Illud qđ ē p se. pus ē eo qđ est per accūs. pmus aūt mot⁹ aialis ē motus cordis. calor autē nō mouet localiter nisi p accūs. per se em̄ caloris ē alterare. p accūs ꝑo mouere fm locū Ridiculū ergo ē dicere q calor sit pncipiuz motus cordis. sz oz eis assignare cām q p se possit esse pncipiū motus localis Pro q̄ aduertēdū est qđ dr ph̄us. viij. phȳsico. Quoruūcūq̄ ē pncipiuz motus in seipsis. hec natura dicit⁹ moueri Utr⁹ aial totū fm naturā suā seipm mouet. corp⁹ aūt eius ꝓtingit z natura z extra naturā moueri. differt em̄ fm qualē motū qđ mouet eueniat z ex quali elemēto ꝓsteꝰ Cū em̄ aial mouet deorsum est qdē motus naturalis z toti aializ corpri eo q in corpe aialis elementuz graue predominat. cuius natura ē moueri deorsuz. Cū aūt animal mouetur sursuz est qdē motus naturalis animali. qz ē a pncipio intrinseco quod est anima. licz non sit naturalis corpori graui vt huiusmodi. vnde z magis fatigatur animal in motu tali motus autē fm locum in animalibus causatur ex appetitu z apprehensione sensitiua vl' intellectiua vt dicit tercio de anima In alijs igitur animalib⁹ totus processus naturalis ē. nō enim agunt a proposito sed a natura Naturaliter em̄ hirundo facit nidum. z aranea telā Solius autez hominis est a proposito opari z non a natura. sed tamen cuiuslibet operationis naturale pncipium est Licet enim cōclusiones scientiarū speculatiuarum z practicarū nō naturaliter sciat sed rationabiliter inueniat. pma tñ pncipia indemōstrabilia. sunt ei naturaliter nota ex quib⁹ ad alia scienti aliter ꝓcedat Similiter ex pte appetitus appetere vltimū finez (qui est felicitas hois) est homini naturale z fugere miseriā. sed appetere alia non est ei naturale. sz ex appetitu vltimi finis ꝓcedit in appetitū alioꝝ. sic em̄ ē finis in appetibilib⁹ sicut pncipiū demonstrabile in intellectualibus vt dicitur. ij. phȳcoꝝ. Cū ergo motus omniū aliorū mēbroꝝ ex motu cordis causetur vt ꝓbat ph̄us in libro de motu animaliū Motus quidē alij pñt esse voluntarij. sed p⁹ mot⁹ q̄ ē cordis ē naturalis. Oportet ād ꝓsiderare q mot⁹ sursuz ē naturalis igni. eo q ꝓsequit formā ei⁹. vñ z generās qđ dat formā ē p se mouēs fm locū. Sic ād formā elementi ꝓsequit aliqs mot⁹ naturalis sic nihil phibz alias formas seq̄ alios mot⁹ naturales Eidem⁹ ei q ferrū naturaliter mouet ad magnetē tñ mot⁹ ille nō ē ei naturalis fm rōnē grauis vl' leuis sz ex hz q hz talē formā Sic igit z aial inq̄tū hz talē formā q̄ ē aia nihil phibet hīe aliquē motū naturalē. z mouēs hūc motū ē qđ dat formā Dico autē motum naturalem animalis eum qui est cordis. qz vt ph̄us dicit in libro de motu animaliū Existimādū est cōstare aial quēadmodū ciuitatē bene ac legittume rectā

An ꝑncipiū motiuū cord' sit vni' l' multimōi gēis

In ciuitate em̄ quādo semel stabilitus fuerit ordo nihil ē opus sepato monarcho quē oporteat adesse ad singula eorū que fiunt. sed quilibet facit que ipsius sunt. vt ordinatū est. ⁊ fit hoc post hoc ꝓpter ꝓsuetudinem In animalib⁹ hoc idem ꝑ naturam fit Et q⁹ natū ē vnūq̄q; sic constantiū facere ꝓprium opus. vt nihil op⁹ sit in vnoquoq; esse animal scz inquātum ē principium motus. sed in quo dā principio cordis existēte alia quidem viuere eo q̄ apta nata sunt facere ꝓprium opus ꝓpter naturam. Sic igit motus cordis ē naturalis quasi ꝓsequēs animam inquātum est forma talis corporis. ⁊ principaliter cordis. Et forte fm hunc intellectum dixerūt quidam motū cordis esse ab intelligētia inquātū posuerunt animā ab intelligētia esse sicut ꝑhus dicit. viij. ꝑhicorū motum grauium et leuiū ēe a generante inquātū dat formam que ē principiū motus Omnis autē ꝓprietas ⁊ motus ꝓsequitur aliquam formam fm ꝓditionē ipsius. sicut formam nobilissimi puta ignis. ꝓsequit motus ad locum nobilissimū. qui ē sursum Forma autē nobilissima in inferioribꝫ ē anima q̄ maxime accedit ad simulitudinē sui principij quod ē motus celi. vnde ⁊ motus consequens ipsam simillimus est motui celi Sic em̄ ē motus cordis in animali sicut mot⁹ celi in mundo. sed tamē oportet motū cordis a motu celi deficere. sicut ꝑncipiatum deficit a principio Est aūt motus celi circularis ⁊ ꝓtinuus. ⁊ hoc ei ꝓpetit inquātū est ꝑncipium omniū motuum mundi. accessu em̄ ⁊ recessu corpus celeste imponit rebus ꝑncipium essendi. ⁊ sua cōtinuitate ꝓseruat ordinem in motibus qui nō sunt semp Motus autē cordis principium ē omnium motuuꝫ qui sunt in animali. Unde ꝑhus in. iij. de partibus animaliū dicit q̄ motus delectabiliū ⁊ tristiū ⁊ totaliter omnes sensus hinc incipiētes videnf scz in corde. ⁊ hoc termināri. Unde ad hoc q̄ cor esset principiū ⁊ finis omniū motuū qui sunt in animali habēt quidē motum nō circularē simpliciter sed organice circularē. ⁊ similem ex circulari. cōpositū scz ex tractu ⁊ pulsu. Unde ꝑh⁹ dicit in. iij. de anima q̄ mouēs organice ē vbi est principiū ⁊ finis idem. omnia autē pulsu ⁊ tractu mouētur. ꝓpter quod sicut in circulo mouere aliquid ⁊ huic accipe motū. Est etiam iste mot⁹ continuo. durante vita animalis. nisi inquātū necesse est incidere morulā mediam inter pulsum ⁊ tractū eo q̄ deficiat a motu circulari. Per hoc ergo defacili soluūtur que in ꝓtrarium obiici possunt Nec; em̄ dicimus cordis motū cordi esse naturalem inquātū est graue vel leue sed inquantū ē animatum tali anima. ⁊ duo motus qui videntur ꝓtrarij sunt quasi partes vnius motus ꝓpositi ex vtroq; inquantuz deficit a simplicitate motus circularis quē tamē imitatur inquantū est ab eodem in idē. ⁊ sic nō est inconueniēs si quodammō sit ad diuersas partes. q̄ ⁊ mot⁹ circularis aliqualit̄ sic ē Nec vex ē q̄ causet ex apprehēsione ⁊ appetitu. licet sit ab anima sensitiua. nō em̄ causatur ab anima sensitiua ꝑ operationem suam. sed inquātum ē forma ⁊ natura talis corporis. Motus autē progressiuus animalis causatur per opationē sensus ⁊ appetitus. ⁊ ꝓpter hoc medici distinguunt opationes vitales ab opationibus animalibus. ⁊ dicunt q̄ cessantibus animalibus remaneant vitales. vitales appellantes q̄ motū cordis comitantur. quibus cessantibus cessat vita Et hoc rationabiliter Viuere em̄ in viuētibꝫ est eē vt dicitur secdo de aīa. eē autē cuiq; ē a ꝓpria forma. Hoc autē differt inter principiū motus celi ⁊ animā. quia illud principiuz nō mouet ꝑ se nec; ꝑ accidēs. Anima autē sensitiua licet nō moueatur ꝑ se mouet tamē per accidēs. vnde prouenit in ipsa diuerse apprehēsiones ⁊ affectiones Unde motus celi semper ē vniformis. motus autē cordis variatur fm diuersas affectiones ⁊ apprehensiones anime Nō em̄ affectiones anime causant a diuersis alterationibus cordis. sz causant eas. Unde in passionib⁹ anime puta in ira formale ē quod ē ex parte affectionis scz q̄ sit appetit⁹ vindicte. Materiale autē ptinet ad motum cordis. puta q̄ sit accessio sanguinis circa cor Nō autē in rebus naturalibus forma ē ꝓpter materiā. sed ecōtra vt dicitur. iij. ꝑhsi cor sed in materia ē dispositō ad formā Nō ergo ꝓpter h̄ aliqs vindictā appetit q̄ circa cor sāguis accedit sz ex h̄ aliqs ē ad irā dispositus. irascit āt ex appetitu vindicte. Lz āt accidat aliq̄ variatō in motu cordis ex apprehēsione diuersa ⁊ affectōe. non tamē illa variatio mot⁹ ē voluntaria sed inuoluntaria. quia nō fit ꝑ imperiū voluntatis Dicit em̄ ꝑhilosophus in libro de causa mot⁹ animaliū q̄ multociēs apparēte aliquo. non tamē iubente intellectu mouetur cor ⁊ pudēda Et huius causam assignat quia necesse ē alterari animalia alteratione naturali. alteratis autē ptibus. huius quidē augeri. hoc autē detrimētum ꝑpati vt iam moueant ⁊ permutēt natis haberi permutationib⁹ ad inuicē Cause autē motuū animalis caliditas sunt ⁊ frigiditas que de foris ⁊ intus exeuntes naturales ⁊ preter rationē vtiq; facti motus dictarū partium. i. cordis ⁊ pudēdi alteratione incidēte fiunt Intellectus em̄ ⁊ phantasia passionē auferūt vt ꝓcipiētie. ire. ⁊ hmōi. ex qb⁹ cor calefit ⁊ infrigidat.

Explicit liber de morte et vita et de cognatis huius speculationis.

De causa motus animaliū.

E motu aūt eo qui animaliū que cūq; quidem circa vnūquodq; genus ipsorū existūt ⁊ que differentie ⁊ que cause singulorū actuū ipsis cō sideratum est de omnib⁹ in alijs. Uniuersaliter aūt de cōmuni causa eius quod est moueri motu quocūq; Hec quidem em̄ volatione mouentur. hec autem natatione. hec autē gressu animaliū. hec aūt ꝑm alios modos tales cōsiderandum nūc Quod quidē igitur p̄cipiū alioꝝ motuū q; ipsum seipsū mouet Hui⁹ aūt quod īmobile ⁊ q; p̄mū mouēs necessariū immobile esse determinatū est pri⁹. quādo quidē⁷ de motu sempiterno. vtrū est aut non est. etsi est quis est Oportet aūt hoc nō solū vniuersaliter ratiōe accipere. sed et in singularib⁹ et in sensibilib⁹. ꝓpter quod quidē et vniuersales querim⁹ sermones et in quibus putamus oportere adaptare ipsos

Incipit liber de motib⁹ aīaliuꝫ. Qui p̄ma sui diuisione diuidit in duos tractatus. In p̄mo p̄mittit quedam necessaria ad ꝓpositū oīdenduꝫ Secō ꝑsequitur de causis mot⁹. ibi. Om̄ aūt īnaīata Prim⁹ tractatus subdiuidit in duo capi In p̄mo oīt q; ad hoc q; aliq̄d moueat oz esse aliq̄d quiescens In 2⁰ remouet quasdā dubitationes. ibi Dubitabit aūt Primū capi. subdiuidit in partē ꝑmialē ⁊ in ptē executiua In ptē ꝑmialī p̄mittit itentōem ⁊ ꝓpositū. ibi Manifestū em̄. Quātū igit ad p̄mū dt q; de motu appetitiuo seu volūtario qui deletur ipsis aīalibus nō in vniuersali ꝑm q; mot⁹ volūtar⁹ est absolute ⁊ put ꝑsequitur oē aīal ꝑm se. sed in ꝑticulari ꝑm q; consequit vnūq̄dq; genus aīalis. puta volatile aut gressibile aut reptile. ⁊ de differētijs generū aīaliū ⁊ motuū. ⁊ de causis passionuꝫ ⁊ eis p se accidētiū ꝑsideratōem fecimus in alijs puta in libro de generatōe aīaliū In quo ꝑsidera⁊ de generatōe ipōz ⁊ natura ⁊ accidētib⁹ ⁊ passionib⁹ ⁊ per ꝑns de motu ꝑm q; ꝓpetit vnicuiq; nature ipōz Nunc aūt vlter dicendū est de vniuersalib⁹ causis motus aīaliū quocūq; motu moueātur. Quedā em̄ aīalia mouent motu volatōis. q̄dā motu respiratōis ⁊ ꝑm alios motus Hec dicēdū est nūc de causis mot⁹ ambulatōis ꝑm q; ambulatō. nec volatōnis ꝑm q; volatio. ⁊ sic de alijs. Sed dicēdū ē de causis ist⁹ ꝑm q; sunt motus q̄dam appetitiui simplr̄ in alijs puta in. viij phȳcoruꝫ. vbi q̄sitū ē Utrꝫ sit aliq̄s mot⁹ sēpitern⁹ vl̄ nō Etsi ē sempitern⁹ q̄s ē mot⁹ ille. dictū ē q; illud q̄ mouꝫ seipz est p̄ncipiū alioꝝ motuū Cui⁹ cā est q; p̄mū in vno q̄q; genere est cā alioꝝ motuū. motū aūt ex se. p̄mū ē. q; q̄ est p se. ꝑus ē eo q̄ est p aliud. iō cā est alioꝝ Et dictū est an motū ex se ē p̄mū. q̄ aūt est p̄mū mouens. oz esse mouēs oīno īmobile Uerū illud sic dictū ⁊ determinatū ē īsufficiēs eo q; in vl̄ dictū ē Nō solū aūt oz dicere in vl̄ sz oz applicare vl̄a ad singularia ⁊ sensibilia Ad ꝓfectā em̄ rez cognitōem nō sufficit cognitio in vl̄ q; talis ē ipfecta ⁊ in potētia. sed oz applicare eā ad sensibilia. ⁊ adaptare vl̄a ad ꝑticularia. vñ ꝓpter hoc q̄rimus p̄mo vl̄es sermones ⁊ adaptam⁹ eos ad particularia

Manifestum em̄ et in his q; est impossibile moueri nullo quiescente. Primum quidem in ipsis animalibus.

Hic ꝑm̄r in ista ꝑte exequutiua exequit intentionē suā oīndendo q; ad hoc q; aīal moueatur oz aliq̄d ee quiescēs Et duo facit. primo ꝓponit qđ ītēdit. ſcđo manifestat. ibi Oportet aūt Dicit ergo p̄mo sic q; in singularib⁹ manifestū est q; impossibile est aliq̄d moueri motu locali si nō sit aliq̄d aliud quiescēs. ⁊ istud p̄mo manifestū est in aīalibus. Impossibile est em̄ animal moueri si non sit aliquod quiescens.

Oportet em̄ si moueatur aliqua particula q̄ escere aliquā. et ꝓpter hoc iuncture animalibus sunt. Quemadmodū em̄ centro vtuntur iūcturis. et fit tota pars in qua iunctura et vna et due et recta recuruata permutās potentia ⁊ actu ꝓpter iūcturam. reflexio aūt ⁊ motu hoc q̄dē mouetur singularū. hoc autē manet eoꝝ que in iūcturis. quemadmodū vtiq; siquidem diametri. que quidem a et d mouet. que aūt b moueatur et fiat a et g.

Hic ꝑm̄r ꝓbat ꝓpositū Et duo facit Nam p̄mo oīt q; si aliqua ps aīalis moueat necesse est aliquā ptē animalis q̄escere. Secō oīt q; si aīal moueat oz extra eē aliq̄d q̄escēs fixum ⁊ stans. ſcđm ibi Sed tn̄ oēs Quātū ad p̄mum iterū duo facit Primo ꝓbat q; si aliqua ps aīalis moueat necesse ē aliquā aliam quiescere Secō remouet q̄ddaꝫ dubiū. ibi Sed h̄ q̄deꝫ Quo ad p̄mū dicit. p. q; si aliq̄ ps aīalis moueat oz aliquā aliā q̄escere. ⁊ iō iūcture ifunt aīalib⁹ Et cā huⁱ⁹ ē q; mouēs ⁊ motū nō p̄nt ee ꝓtinua. oz aūt q; sint approximata. si ergo vna ps moueat aliam sibi nō ꝓtinuam sed approximatam ⁊ sibi colligatā ergo manifestū est q; necessarie sint iūcture. ptes em̄ ille vtunt iūcturis sicut centro. ⁊ tota illa pars in qua ē iūctura aliquo mō vna ē. ⁊ aliquo mō plures Si ꝑsideret ꝑm se ē vna. ꝑm aūt q; vna mouetur ⁊ alia mouꝫ ⁊ q̄escit. sic ē duo. Et ps que ē in iunctura q̄q; recta est. q̄q; curua. ꝓmutata potētia ⁊ actu ita q; per ꝓmutationē iuncturaꝫ de potentia in actum. in potētia curua. actu recta sit ⁊ econuerso. cū aūt fit reflexio vna ps mouetur ⁊ alia q̄escit Quō aūt ptes contiguātur declarat p̄ simile Verbi gratia. Sit circul⁹. g. d. b. cuius sit diameter. b. a. ⁊ sit. a. cētrum Si moueat medietas diametri vt puta. b. a. ⁊ moueat vsq; ad p̄ctū. g. significati in circūferētia. b. a. medietas q̄escet circa cētr⁹. a. similiter si vna ps aīalis moueat ⁊ alia q̄escat. vna mouebit⁹ et alia q̄escet circa iūcturā sicut circa cētrum

Sed hic quidē videtur ꝑm omnē modū indiuisibile esse centrum. etenī moueri vt aiunt figunt in ipsis. nō em̄ moueri mathematicorū nihil. Que aūt in iuncturis potentia et actu fiunt. aliquando quidē vnum. aliquando aūt diuiditur. Sed equidē semper p̄ncipium primum inquātū p̄cipiū quiescit mota particula que de subtus. vt puta brachio quidem motocubitus. toto autem membro humerus. et tibia quidem genu. toto autem sceleo vertebrū.

Si aial moueatur oportet esse aliquod quiescēs

Quod quidem igitur vnūquodq; in seipso aliquid oportet habere quiescens vnde principium eius quod mouetur erit. et ad quod pulsū quod appulsum totum integrum mouebitur. et ꝑtes manifestum.

Hic ꝓ̄r pbus remouet dubiū Compauit em̄ iunctura cētro. z partes diametri partib⁹ aialis. quarū vna mouet circa iuncturam z alia qescit. crederet aliquis forte q̄ omo eet simile in diametro. ex posito ergo remouet h̄ dicēs q̄ nō. q̄ centrū est simplr indiuisibile Juctura autē q̄ ꝓportionat ei nō est inflexibilis Nō est etiā vez q̄ semidiameť moueatur. q̄ ē res mathematica. mathematice autē res sunt abstracte a motu z materia z non mouenť vt huiusmodi. z iō diameť est abstracta z īmobilis Partes ꝑo aialis q̄ ad iunctura copulanť in uctura aliq̄ sť plures aliq̄ vna ſm potētiam z actū Q̄ em̄ totū qescit tūc iuctura ē vna. q̄ aut̄ vna pars qescit z alia mouet tūc iuctura ē plures. z cū iunctura principiū ꝑmum motus est ipossibile ē esse vnū inquātum ē ꝓncipiū motus z qescit. alia ꝑte iferiori mota Verbi gra Brachio moto quiescit uctura siue cubit⁹. z moto mēbro toto. s. toto brachio q̄ escit humerus Similiter tibia mota qescit genu. toto aut sceleo moto qescit ꝓtebz Vocať autē sceleū totū aggregatū ex tibia z cora. Vertebz ꝑo vocať illud os in quo ꝑmit cora Recolligēdo ergo ōr pbus q̄ manifestū est q̄ in aiali q̄ mouet ꝓcessiue cū vna pars mouet oportz aliq̄d eē quiescēs vnde ē ꝓncipiū mot⁹ in illa aialis parte que mouet. ad q̄ ꝓncipiū pars q̄ mouet appulsa tota itegra mouet Silr si aliqua ps illius q̄ mouet moueat ꝓprio quodā motu opz q̄ sit aliq̄d aliud quiescens ad quod appulsum moueatur

Sed tamē omnis que in ipso quies insufficiens si nō aliquid sit extra simpliciter quiescēs et īmobile Dignum aut̄ scientes considerare de dicto. habet em̄ theoriā nō solum quantū ad animalia sed et ad totius motum et lationē protensam. quēadmodū em̄ et in ipso oportet aliquid immobile eē si futurum sit moueri Similiter adhuc magis extra animal debet esse īmobile ad quod appulsum mouetur quod mouetur Si em̄ cedet semper vtputa muribꝰ qui in terra aut in arena progrediuntur nō ꝑcedit neq; erit neq; gress⁹ si nō terra maneat neq; volatio aut natatō si nō mare aut aer sistat Necesse ā̄t hoc alterz eē a moto z totū a toto z ꝑtez nullā esse ei⁹ qđ mouet qđ sit īmobile. si ā̄t nō. nō mouebit. Testimoniū aut̄ huiꝰ qđ dubitať quare q̄dē nauē adlitt⁹ extra. si q̄s pellat fuste attingēs malū. aut aliquā aliā ꝑtē mouz facile Si ā̄t in ipa existēs q̄s nauī h̄ tentet agere nō vtiq; mouebit neq; vtiq; circi⁹ neq; boreas flās itrinsec⁹ ex nauī si accidat flās ſm modū istū quē q̄ dē pictores faciūt Ex ipa em̄ vētū emissū pigūt Siue em̄ remisse spūm ꝓiciat q̄s siue vehemēt sit vt vētū faciat maximū siue aliquid aliud proiectū aut pulsum necesse ꝑmum q̄dem ad quiescens aliq̄d suaz partiū appulsum propelli Deinde iterum hec pars aut ipsum aut cuius accidit pars. existēs ad aliq̄d extrinsecorū firmatū manere. nauē aūt pellēs in nauī ipse existēs et firmatus ad nauem rationabiliter non mouet nauē quia neꝯsariū est ad quod firmatur manere. Accidit aūt ipsi idē quod mouetur et ad quod firmatur. ab extra aūt pellens aut trahēs mouet. terra em̄ nulla pars nauis.

Hic ꝓ̄r oñt q̄ si aial debeat moueri oz extra ipm̄ eē aliq̄d qescens qđ nō est ps aialis neq; aliq̄d eius Et in effectu vult hanc ꝓclusiō em Si aial debeat moueri necē ē eē aliqđ qescens. nō solū in ipo sed etiā extra ipm̄ Quā conclusionē ꝓponēdo ōr q̄ dignū est facere ꝓsideratiōez ipis sapientib⁹ de hoc. q̄ ꝓsideratio hmōi vtilis est nō solum quātū ad aialia vt ꝓsiderenť ꝓncipia motus eoz. Immo quātū ad motū celi Sicut em̄ ad h̄ q̄ celum moueať opz eē aliqđ qescens z stans. sic ad hoc q̄ aial moueať opz esse extra ipz aliqđ īmobile ad qđ appulsum aial qđ mouetur moueať. z ampliori ratione hoc de aiali veritatē habez Illo ergo sic ꝓmisso. ꝓbat ꝓclusionē. z ꝓmo q̄ ad ꝓmā ꝑtez 2° quo ad sc̄dam Quo ad ꝓmā. ꝓbat sic Si cū aial mouet non sit aliqđ qescens z fixū sed illud ad qđ appellit cedat tunc nūq; ꝓcederet aial. sīc si mures cū ambulare volūt in terra vel in arena. si terra vel arena nō quiesceret sz cederz nūq; ꝓcederēt nec irēt Et silr nunq; esset volatō nec natatio si aer vel aq̄ nō quiesceret ad minus a motu illo vel illa velocitate q̄ vt q̄ animal moueť Quo ad sc̄dam ꝑtē sic ꝓbat dicēs q̄ illud fixū z stans qđ extra aial reqrit. nec est aial. nec aliqđ aialis qđ mouet. ita q̄ totū fixuz z īmobile circa qđ fit mot⁹ est alterū a toto. z pars a ꝑte. q̄ si nō est ita nō poterit moueri aial motu ꝓgressiuo. Cuius testimoniū est solutio q̄stōis de q̄ solet dubitari q̄re cū aliq̄s est extra nauē z cū baculo attingat ad nauē vel ad malū z ipellat ꝑ de facili ipam nauē mouere Si em̄ eēt in nauī z cū baculo appodiaret se ad puppim vel ad aliquā ꝑtē nauis non mouebit ipam Nec itez si ventus q̄ dz circius a lias eurus vel boreas. q̄ sunt vēti septētrionales flarent ex aliqua ꝑte nauis ad velū ipius vl aliquaz ei⁹ ꝑtem ſm modū quē depingūt pictores. pingunt em̄ vētos flare ex nauī. siue remisse emittāť siue cuz magno ipetu siue aliq̄s in nauī existens inmix⁹ alicui ꝑti eius ipellat aliā quācūq; ipossibile erit mouere ipam ꝓ hoc. sz nccariū est q̄ ipellēs aliq̄d appellať ad aliquam suarum partiū Deinde oportz q̄ ista pars vel ipm̄ totum siue illud cuius est pars pelletur ad aliquod extrinsecū firmatū siue fixum z īmobile Ille aut̄ qui est in nauī z vult nauim impellere cū ipse appodietur z firmetur ad ipsam. rationabiliter non mouebit eam quia oportet illud ad quod appellitur esse q̄escens. si em̄ moueret appulsus ad eaz sequereť q̄ mouereť z qesceret Quiesceret em̄ q̄ mouēs eā inmitťet ei Do uebāt ex hypothesi. q̄re mouereť z qesceret. sz h̄ ē ipossibile. quare existēs in nauī appodiat⁹ ad eā nō mouebit eaz Cū ā̄t ē extra z affigit ipi terre mouz eā. sz terra nulla ps nauis ē Ergo manifestū ē ꝓpositū videlz q̄ illd fixū z īmobile qđ requirit ad h̄ q̄ aial moueať. nec ē aial qđ mouet nec aliqua ps ipius sed oīno diuersuz ab eo

Libri de causa motus aialiū Tractat⁹ pⁿm⁹

Dubitabit aut ēvtiq aliquis vtrū si quod mouet totū celum vult esse ímmobile. ⁊ hoc nullaz esse celi partē neq; in celo

Postq̄ pⁿus in p̄cedenti capi. ꝓbauit q̄ aialis 'quod mouet necessariū est vnam ptē quiescere ⁊ aliā moueri. si/ milit necessariū est extra ipsuz aial esse aliqđ fixū ad quod appulsum mouet qđ non est aliqua ps eius sed aliqđ extri secū. Hic q̄r in scđo capi. mouet circa p̄cedentia tres du bitatiões Et diuidit in tres partes Jn pma mouet dubi tationem pmam circa celum ⁊ motus eius Scđo mouet scđaz circa motū aiatorū. ibi De aialiby aut ē Tercio mo/ uet dubitatōez circa motus inaiatorū alios a motu loca li. ibi Et rū autem in mouente Circa pmū duo facit Pri/ mo mouet dubitatōem duas ptes habērem. 2° soluit eaz Jn pma dicit q̄ occasione eozum que dicta sūt dubitabit aliq̄s. Cū mota natura celestis moueat ab aliq̄ vtr̄ illud qđ mouet totū celū sit ímobile. ⁊ si sic. An ip̄m sit celi ps vel in celo

Siue em̄ ipsum motum mouet ipsum ne/ cesse alicui ímmobili adhibitū mouere et hoc nullam esse partē mouentis siue confestim ím/ mobile est quod mouet Similiter nullam fore partē eius quod mouetur. et hoc recte dicunt dicētes q̄ circulo lata sp̄era nulla manet par ticula aut em̄ totā necessariū erat manere aut distrahi ꝓtinuitatē ipsius

Hic dissoluit dubitationē. ⁊ pmo soluit scđam ptē q̄si ti. 2° pmā Pmā ibi Vtrū āt oportz aliq̄d Quātū ad p/ mū duo facit. primo facit qđ dictum est. 2° remouz duos errores. ibi Sed q̄ polos Quātū ad pmū igit̄ ōt q̄ si ce/ lū moueat ab aliquo corporeo aut illud est motū a se aut ē statim ímmobile. ⁊ si sit motum ex se. oz ipsum statim re/ duci ad aliq̄d ímobile Et ita si dicamus q̄ celū moueat a liquo corpe cui appellit in motu suo necesse est ip̄m redu/ ci ad aliq̄d ímobile Si sit corporeū cui affigit in motu suo illud nō p̄t esse aliqua ps ipsius mouētis. h̄ est ipius mo bilis. accipit em̄ hic mouēs ꝓ mobili Si ꝓo dicam⁹ q̄ ce lū statiz moueat ab aliquo ímobili corporeo necesse est q̄ illud nō sit aliqua pars celi Cuius rō est qm̄ si illud ímo/ bile fixum. esset aliqua pars ipsius oporteret aliquā par tē celi quiescere reliquis partib⁹ motis vt est manifestuz ex se Hoc aūt accidēte fieret distractō in partib⁹ celi. qđ ē impossibile. Et hoc est qđ quidā dicūt ⁊ conuenienter q̄ sp̄here fm locū circulariť mote nulla p̄tícula manet Aut em̄ totam necesse ē manere aut totaz moueri fm qualibet partem eius. aut partē moueri ⁊ partē quiescere. quod ē impossibile eo q̄ tūc celū diuideret. qđ oino repugnans ē si ergo moueat necesse ē qualibz ptē ei⁹ moueri. ⁊ si q̄scit qualibz ptē quiescere

Sed q̄ polos putāt quandam virtutem ha bere nullam habētes magnitudinem sed existē tes extrema et p̄ncta non bene est. cum hoc em̄ quod est nullam substātiam esse nullius talium et moueri nullū motū a duoby impossibile po/ los aūt duos faciūt

Hic q̄r remouet duos errores Et fm h̄ duo facit Pri mo remouz pmū. 2° scđm Jbi Q̄ qđē igit̄ Quantū ad p mū cōsiderādū q̄ quidā dixerūt celum moueri ab ímmo bili corporeo qđ dixerūt esse polos duos. solē em̄ poli in celo sunt ímobiles Dicit ergo. p. q̄ illud qđ quidam dixe rūt volētes soluere dubitatōem nō est q̄uenient̄ dictum Dixerūt em̄ q̄ duo poli virtutē habeant vt super ipos fir meť motus celi in mouēdo ipsum celū Sed h̄ est impossibi le Et ꝓbat p̄us triplicit. pmo qm̄ poli celi nullā habent magnitudinē. sed sunt extrema magnitudinis. tamē q̄/ dā idūisibilia Si g̃ poli sint illud fixū ímobile qđ exigit ín motu celi non erit aliq̄d corporeū ⁊ magnitudo. velut ímobile mouens sit. qđ est cōtra positōem ipsoz. Scđo Illud cui affigit motor celi in mouēdo oportz esse aliquā substātiam q̄ p̄ius est celo vt motor celi sic firmans illō in mouendo Poli aūt non st̄ substātie sed accidētia. puta extrema celi Tercio Jm possibile ē vnū motū esse a duoby motoribus per se non ordinatis poli autem sic se habent q̄ duo sunt. ergo ipossibile est vnū motū celi esse a duoby polis sic ab co sup̄ qđ firmat mouēs

Qđ quidem igitur habet aliquid et ad totā naturam sit quemadmodū terra ad animalia ⁊ ad mota per seipsa ex talibus vtiq; quis dubita bit. Qui autem fabulose Atlantem faciunt in terra habentem pedes videbitur vtiq; ab intel lectu dixisse fabulam q̄ habet velut diametrū existentem et vertentem celū circa polos Hoc autem vtiq; accidit fm rationem quia terra manet.

Hic remouet scđm errorē Et duo facit p° tāgit erro/ rē. 2° improbat eū ibi Sed hoc dicētib⁹ Quātū ad pmū ōt q̄ alij dixerūt necessario aliq̄d esse qđ ita se habeat ad mo tū celi sic terra ad aialia ⁊ ad ea que mouent in ipsa. h̄ aūt dixerūt esse terrā Jta q̄ celū mouet firmatū ad ipsam Et hoc ex his dubitādo dixerūt figurari ꝓ fabulam de Atlā te Finxerūt em̄ quidam Atlātē esse magnū hoiem caput habētē in celo ⁊ pedes in terra. dextruz in oriente. sinistrū in occidēte ⁊ ip̄m sic sustinere celū ⁊ mouere ip̄z a dextro in sinistrum. Jstud aūt si intelligat fm q̄ littera sonat fal/ sum est ⁊ derisibile Si autē consideret quantum ad illud qđ per istud significari intelligēbāt intelligētia veritatis dicūt habere Per Atlantē em̄ intellexerūt axim celi. tran seuntē a polo in polū per centrū mūdi. qđ centrū fixum est fixione terre. Voluerūt em̄ q̄ motor celi mouēdo firmet sup̄a hmōi axim q̄ ad terrā firmat. Et hoc fm rationem accidit q̄ terra per quā trāsit fm se ē ímobilis Et ita vo luerūt q̄ motor celi mouēdo firmaret ad terrā

Sed hoc dicētib⁹ necessarium dicere ipam nullam esse partem totius Adhuc autē oportet virtutem equare mouentis ⁊ eā que manentis Est em̄ aliqua multitudo vigoris ⁊ virtutis fm quā manet qđ manet. quemadmodū ⁊ fm quā mouet mouens Et est quedā proportio ex necessitate quemadmodū ⁊ contrariozū motuū sic ⁊ quietū et equales autem et impassibiles adinuicem. obtinētur autem fm excessuz Propter qđ siue Atlas siue aliquid tale est quod mouet alte ruz ab his que in terra non oporteret magis cō/

An motor celi sit immobilis firmat⁹ circa terrā

tratēdere māsione q̄ terra sortitur manens. aut mouebitur terra a medio ꝛ ex ꝓpꝛio loco. Sicut em̄ pellens pellit sic pulsum pellitur et simul ꝑm virtutem. mouet aūt quiescens primū quare magna et amplioꝛ virtus et similis et equalis quieti. Similiter aūt et moti quidem. nō mouētis aūt. tantam ergo oportebit virtutē esse terre in q̄escēdo. quātam totū celum habz et mouēs ipm Si aūt hoc impossibile. impossibile moueri et celuz ab aliquo tali eoꝝ que in terra Est aūt quedā dubitatō circa motus partiū celi. quaz vt existētē cōuenientē dictis cōsiderabit vtiq; quis. Si em̄ aliquis excedat virtute motus terre quietez palā quia mouebit ipsaz a medio et virtus aūt a qua hic potentia q̄ nō infinita manifestū. neq; em̄ terra infinita. quare neq; grauitas ipsius. Quomā aūt impossibile dicitur multipliciter Nō em̄ similiter dicimus vocē esse impossibile videri. et eos qui in luna a nobis. hoc q̄dem em̄ ex necessitate. hoc aūt natu videri nō videbitur.. Celū aūt incorruptibile q̄dē eē ꝛ idissolubile putam⁹ q̄dem ex necessitate esse Accidit aūt scōm hāc rationē nō ex necessitate natū. est em̄ vt cōtigit eē motū maiorē ꝛ a quo q̄escit terra ꝛ a quo mouet ignis ꝛ qō sursuz corp⁹. Siq̄dem igit sunt excedētes motus dissoluentur hec ab inuicem. Si vero nō sunt q̄dem. cōtigūt aūt eē. Infinitū em̄ nō cōtigit ꝓpter neq; corp⁹ cōtingere infinitū esse cōtigit itaq; dissolui celū Quid em̄ ꝓhibz hoc accidere. siq̄dem nō impossibile Nō impossibile aūt si nō oppositū neccariū. Sed de hoc quidem dubio alter fit sermo

Hic p̄ir improbat hūc errorē duabꝫ ratōnibꝫ Quarū pa est. Si motoꝛ celi firmat ad terrā in mouendo celū ꝑm q̄ isti dicunt ꝛ cū terra nō sit aliqua ps celi qō mouet seq; ret q̄ fixū requisitū ad motū celi nō sit aliqua ps eius. qō etsi verū sit tn contra eoꝝ opinionē ē Pro scōa ratōe premittit quandā ꝓpositionē dicēs q̄ quādocunq; aliqō mouens mouet aliq̄d immixtū alicui fixo tūc in mouēdo oz ad equari ꝛ ꝓportionari virtutē mouētis in mouēdo. ꝛ q̄escētis in q̄escendo ꝑm aliquā determinatā ꝓportionē. Mouens em̄ in mouēdo hz determinatū vigoꝛē seu ꝑtutem ꝑm quā mouet mobile. ꝛ silter illud cui immixtū hz quādā determinatā virtutē in q̄escendo ꝑm quā q̄escēs pōt figere mouēs. ꝛ est determinata q̄dā ꝓportio ꝑtutū mouētū ad inuicē ꝛ q̄escētiū ꝑm q̄ immixtū q̄escēti pt mouere ꝛ ꝑm quā fixū ꝛ q̄escens pt mouēs figere ꝛ ꝑm quā pt mouere immixtū q̄escenti ꝛ illud mouere. Si aūt mouēs immixtū q̄escēti ꝛ mobile ꝛ vlr agentia ꝓtraria fuerit oīno equata scōm suas ꝑtutes ꝑm quas agunt ꝛ patiunt impossibile ē q̄ vnū in alteruz agat pō. Cuius posset in ipm agere ꝑm ptem. Sz si deberet agere vnū in aliud oz q̄ excellat in ꝑtute. ꝑm hoc em̄ ꝑ mouet. ꝛ illud mouet. ꝛ ꝑ agit ꝛ illud patit. qō agit excedit in virtute. ꝛ qō patit excedit Quando cūq; ꝑ mouens mouet aliqō mobile. ꝓ hoc q̄ immixtū est alicui q̄escēti q̄escens illud erit maioris ꝑtutis in q̄escēdo q̄ motoꝛ celi in mouēdo Illo ꝑ sic p̄misso arguit ad ꝓpositū ꝛ dicit Propt̄ hoc siue Atlas siue quodcūq; moueat celū firmatū ad dexterū siue ad aliq̄d eoꝝ que sunt in terra Qō itē dit ꝓ hoc q̄ ōt q̄ ab his q̄ nō possunt eē maioris ꝑtutis in mouendo q̄ terra sit in manēdo Si em̄ sit maioris virtutis in mouēdo terrā q̄ terra in q̄escendo ipelleret eā ex loco suo q̄m sicut hmōi mouēs pellit celū in mouēdo ipz sic pellet terrā ꝑm ꝑtutē eius Ita q̄ sicut pellēs pellit sicut qō pellit. quare si Atlas sit maioris ꝑtutis ipellit eā Sed manifestū ē q̄ p̄mū qō mouet celū q̄escit. q̄ ē oīno īmobile. vt ꝓbatū est in octauo Phȳsicoꝝ. quare ē maioris virtutis cū eo cui immixtū. ꝛ verificat disiunctiua ꝓ alteram ptē Silter oz ipm habere maioꝛē virtutē in mouēdo q̄ celū in q̄escēdo. Si ergo terra sit illud cui firmat in mouendo ipsam oz eē maioris ꝑtutis in q̄escendo q̄ sit celū ꝛ eius motoꝛ in mouendo Hoc aūt est impossibile q̄ ꝑtus terre ꝓ quam q̄escit est grauitas eius q̄ causat a motu celi Et manifestū est motoꝛē celi maioris ꝑtutis esse q̄ ipsius celū. ꝛ celū totū q̄ grauitas terre. ergo impossibile est celuz moueri ab aliquo motoꝛe firmato ad terraz vel ad aliqō coꝛpoꝛeū inter ipm existēs Circa qō phs occasione cuiusdā iam dicti inducit quādā dubitationē. ꝛ ꝓ tāgit ipsaz cū ratōe eius Scōo remouet rationē. Dicit q̄ ex p̄cedētibꝫ potest accidere dubitatio q̄dā circa motū celi ꝛ ptū eius puta spherarū Quā dubitationē sicut cōueniētē vel cōsequētē ad ea que dicta sunt p̄ius pōt aliqs ꝓsiderare q̄ si motoꝛ celi firmatus ad terram in mouēdo excederet terrā in q̄escendo vt suppositū est. manifestū ē q̄ mouebit ipsam a medio Sicut si terra ad quā firmat nauta. in mouendo. esset maioris ꝑtutis in q̄escendo q̄ nauta in mouēdo moueret terra Sic ē in ꝓposito. si motoꝛ celi firmatus ad terrā eēt maioris virtutis in mouēdo q̄ terra in q̄escendo moueret terrā Non em̄ pt dici q̄ terra sit ifinite virtutis in q̄escēdo ꝛ ideo nō mouetur a motoꝛe celi. siue motoꝛ celi sit finite ꝑtutis siue ifinite Terra em̄ q̄escit ꝓpt grauitatē eius. grauitas aūt eius finita ē q̄ quātitas eiꝰ finita est quare virtus ꝓpter quaz q̄escit terra. finita est. pt ergo moueri a maioꝛi ꝑtute His aūt p̄missis remouz phūs resp̄sionē quandā ad dictā dubitatōez Posset em̄ aliqs dicere q̄ motoꝛ celi firmatus ad terrā pōt ipsaz mouere ex medio nunq; tn̄ mouebit ipsaz Et iō nō seq̄t q̄ celū nunquā coꝛrūpat. Dicit ergo hāc resp̄sionē remouendo q̄ si aliqs ponat q̄ motoꝛ celi non mouebit terrā. ꝛ q̄ nō erit maioꝛ motus q̄ sit. Cuius contingat ita eē. terra ei infinita non est. ita vt moueri non possit. sequet̄ g̃ q̄ cuius nō coꝛrūpatur motꝰ eiꝰ q̄ cōtingat ipsaz coꝛrūpi. ꝛ si cōtingat ipsaz coꝛrūpi. nihil ꝓhibet ipsam coꝛruptā eē. si nō est ipossibile ipsam coꝛrūpi. nō ē aūt ipossibile si opposituz sez. ipsam eē. nō sit neceſſariuz Unde possibili posito in eē nullū sequit ipossibile Sed de hac dubitatōe sez Utrū celū ꝛ motus eius quādo q̄ coꝛrūpāt. aut nō. alibi fit sermo puta pō de celo ꝛ mūdo. ꝛ octauo phȳsicoꝝ.

Utrum aūt oportet aliquid immobile esse ꝛ quiescēs extra id quod mouetur nulla pars illius existēs aut nō. Et hoc vtrum et in omni sit existere necessarium est.

Postq̄ phs dissoluit dubitationē quātū ad scōaz ptē

ipius soluit nūc quantū ad pmā t pncipalez. Et diuidit in duas ptes Primo eā resumit vniuersali⁹ q̄ pus ꝓposu erat Scdo soluit cū dt Forte em̄ Quātū ad pmū repetēs dubitationē vniuersalius dt q̄ resumēdo pus q̄situ q̄rimus Utr̄ extra illud qđ mouet oporteat eē aliqđ descēs ad qđ appulsuz moueat t hoc quātuz ad aiata q̄ sunt hic Et vtr̄ etiā in primo moto puta in moto qđ ē celū oportet eē aliqđ tale descēs corporeū ad qđ motor ei⁹ firmetur in motu eius. Et hoc ē qđ dt quātū ad primam partem dubitationis.

Forte em̄ vtiq̄ videbitur incōueniens esse si principium motus in terra. propter quod videbitur vtiq̄ sic extimantibus bene dictū esse apud Homerum. Sed non vtiq̄ amouebūt e celo in terram Jouem suprēmum omnium. Neq̄ si valde multum laborēt apprehendere omnes dij omnesq̄ dee. totaliter enim immobile a nullo contingit moueri.

Hic p̄m soluit. t primo q̄stū ad celū. secdo q̄stū ad aialia. Circa primū duo facit. primo facit qđ dictū est. secdo cōcludit solutōem dubitatōnis incidentalr̄ mote. ibi. Unū soluitur. In primo g̃ dt. Utr̄ oporteat aliqđ immobile eē t descens extra mobile q̄ mouet nulla exīs ptiū ei⁹ vel nō. Et vtr̄ in oib⁹ hoc necessariū sit q̄ mouens sit extra mobile. Et subdit q̄ forte incōueniens videt si principiū motus sit intra. t ꝓpter hoc videt recte sic existimātib⁹ bñ dictū fuisse apud Homer̄ dicentē. Si oēs dij et dee. s̄z t oēs virtutes maiores t minores laborēt apprehendere Jouē. hoc est primū motorem nō poterunt ipm̄ mouere a celo ad terrā. Et intendit p̄m q̄ videt q̄ q̄stū cunq̄ multiplicent virtutes alioz. nō poterunt ipm̄ mouere. Et cām subiūgit. q̄ illud qđ oīno ē immobile a nullo ꝓtingit moueri. Primus aūt motor celi ē oīno immobilis p se t p accns vt pbatū est. viij. phicoz. g̃ a nulla virtute q̄stūcunq̄ multiplicet p̄t moueri. Si āt firmetur ad terrā. in mouendo celū aliqualiter moueret a terra. vel solum dependeret in motu ex ea.

Unde soluitur t olim dicta dubitatō Utrū contingit aut non contingit dissolui celi constantiam. si ex immobili ortum est principio

Hic p̄m excludit solutōem questionis pus mote incidentalr̄. Et dt q̄ ex his q̄ dicta sunt manifestū ē q̄ nō oportz dicere q̄ celū corrūpat ꝓpter rōnem p̄dictā. quia illud qđ immediate ꝓcedit a pncipio immediate immobili nō p̄t corrūpi. Nec oportet q̄ dicam⁹ ipm̄ corrūpi p rōem. q̄ dicebat t arguebat ita. Si motor celi sit maioris ꝓtutis in mobili in mouendo mouebit terrā. s̄z si terra nō moueatur. celū nō mouebit. t ita corrūpet. Odz g̃ q̄ nō oportz q̄ motor celi sit maioris ꝓtutis in mouēdo q̄ terra in q̄escendo. q̄ ꝓpter hoc moueat seipam. verū em̄ erit hoc si motor celi affigeretur ipi terre in mouendo. Sed nō est ita vt probatum est.

In animalib⁹ autem non solum sic immobile oportet existere sed et in ipsis que mouentur fm locum quecunq̄ mouent ipsa seipsa. oportet em̄ ipsius hoc quidem quiescere. hoc autem moueri ad quod appulsuz quod mouetur mouebitur velut si quid moueatur partium. appellatur em̄ alterum vt ad manēs alterū.

Hic dissoluit p̄dictā dubitatōem q̄stū ad aialia. dicēs q̄ nō solū in aialib⁹ necessariū ē eē aliqđ immobile qđ mouenk a se. vtr̄ oportz in ipis q̄ mouenk fm locū a seipis esse aliquā ptē immobilē a q̄ altera mouet. Necesse ē em̄ si aliq̄ ptiū moueak alterā descere cui alia appellit vt ad manēs.

De inaiatis aūt quecūq̄ mouentur dubitabit vtiq̄ aliquis vtrum omnia habēt in ipsis et quiescens et mouens et ad aliquid extrinsecorū quiescentiū appelli necesse. et hoc aut impossibile puta ignem aut terram aut inanimatorum aliquid Sed a quibus primis mouentur. hec omnia em̄ ab alio mouentur inanimata principium aūt omnū sic motorū ipsa seipsa mouētia. talū aūt de animalibus quidem dictum est. talia em̄ oīa necesse et in ipsis habere quiescens t extra ad qđ ꝓpulsenk Si aūt aliquid est superius et primū mouēs inanifestū et alius sermo de tali principio Aialia quecūq̄ mouentur oīa ad exteriora appulsa mouenk respirātia et expirātia. nihil em̄ differt. magnā p̄icere grauitatē aut paruā. qđ quidē faciūt spuētes et tussiētes et inspirātes et expirātes

Hic p̄m phs mouet dubitatōem circa mot⁹ inaiatorum. Et diuidit in duas ptes. In pma mouet dubitationē de motu locali. In scda mouet q̄ ad alios motus. Scda ibi. Utr̄ in mouendo. Quātū ad pmū dt q̄ circa inaiata q̄ mouenk dubitabit aliq̄s. vtr̄ in ipis oīb⁹ sit aliq̄ ps descens sicut ē in aialib⁹. Et vtr̄ habeant aliqđ extrinsecū immobile affixū descens a q̄ appellit necessario Quā dubitatōem soluēdo dt q̄ ipossibile ē q̄ inaiata sicut ignis aut terra t alia inaiata habeāt in se aliqđ descens. qz nō hñt in se pncipiū sui mot⁹. s̄z hec oīa ab alio mouenk t nō a seipis sicut aialia. Inaiata em̄ tota sunt ꝓtinua t eiusdē nature in toto t in ptib⁹. In talib⁹ āt impossibile ē vnā ptē moueri nō mota alia. t ī inaiata non hñt aliqđ descens in seipis. nec etiā hñt inaiata aliqđ extrinsecū immobile t affixū t descens a q̄ moueank. qz hoc cōpetit aialib⁹. Aialia em̄ oīa necessario hñt in seipis aliq̄ descens. t etiā extra se. ad qđ ꝓpulsenk. Ulā mouenk aialia motu ex pulsu t tractu cōposito. In motu āt pulsus ipellunt aliqđ a se. t in motu tract⁹ trahūt aliqđ ad se vel ad aliud. t ī oportz q̄ sit aliq̄ fixū extra. Si aūt hmōi fixū extra supius pmū dabile sit qđ oīno sit immobile inanifestū ē nūc ex isto tractatu. ali⁹ em̄ de hoc fm ē puta in. viij. phicoz. Naturalia āt inaiata nō mouentur motu pulsus t tractus sicut aialia. g̃ nō hñt pncipiū sui motus immobile necessario fixū. vt hmōi Qz āt oīa aialia q̄ mouenk a se habeāt aliqđ pncipiū extra descens ad qđ pulsa mouenk. ondit phs in respirantib⁹ t expirātib⁹. descens q̄ nō refert in illis siue magnā molem p̄iciant siue paruā. sicut sunt sternutantia t tussientia. sp em̄ in talib⁹ oportet eē aliqđ fixū. Si em̄ moueat pedē aliq̄s. descit

An in motu inanimatorũ sit aliquod quiescẽs.

tibia.si pedem ꝛ tibiam moueat quiescit cora ꝛc. Silr in expirantib⁹ oportz intus aliquid quiescere.

Utrũ aũt in mouente seipm fm locũ solo oportet aliquid manere. aut etiaz in alterato ipo a se ipso ꝛ augmentato. De generatõe aũt ea que a pncipio ꝛ corruptõe altera ratio. Si em est qđ quidẽ dicimus pmus motus generatõis ꝛ corruptõis. hec cã ꝺem vtiqz erit ꝛ aliorum forte motuũ omniũ. quẽadmodum autẽ in toto ꝛ in aiali motus pmus iste cũ pficiatur. Quare ꝛ augmentationis siqꝺem fit ipm sibipsi cã ꝛ alterationis. si aũt nõ. non necesse. Prime aũt ꝛ augmentatões ꝛ alteratões ab alio fiunt ꝛ p alteras. Generationis aũt ꝛ corruptõnis nequaqz possibile est ipam cãm esse sibipsi nullam. peristere em oportet ei qđ mouetur mouens ꝛ generans ei qđ generaꝝ. Nihil aũt pus est ipsum seipso. De aia ꝺem igiꝝ siue moueatur siue nõ et si moueꝝ qũo mouetur pus dictũ est in determinatis de ipsa.

Hic ꝓter phs mouet dubitatõnem de alijs motib⁹ a motu locali in aiatis reptis dicẽs. Utrũ soluz in motu locali aialis seipm mouentis requiraꝝ aliqđ fixũ ꝺescens et nõ in alijs motib⁹. sicut in motu alteratõis augmentationis. De generatõe vero ꝛ corruptõne q̃ fit a pncipio intrinseco alteratio est. qz fm generatõem q̃ est a pncipio intrinseco adquiritur esse. ꝛ ideo nõ pt esse q aliquid tali motu seipsum moueat. Si aũt generatio sit pmus mot⁹ erit causa alioz motuũ. qz pmuz in vnoquoqz genere est causa alioz. ꝛ siliter esset in toto vniuerso. Si em esset generatio primus motus in celo. esset causa motus localis nũc aũt non est sic. qm generatio est finis motus alterationis presupponentis motum localem. ideo generatio nõ pt esse pmus motus in celo. Tamẽ sicut motus localis est pmus in vniuerso. ita generatio in aiali cũ generaꝝ p mus motus est. dico via generatõis. qz via perfectionis motus localis est por. Uel aliter pt exponi. videlz si in toto generatio esset primus motus. sic totum esset generatum. sic em in aiali cum generaꝝ generatio est pmus motus. Hanc dubitatõem soluit. ꝛ pmo q̃tum ad alterationẽ ꝛ augmentatõem. secũdo q̃tum ad generatõem. ibi Generas aũt. Soluit aũt sub ꝺitõe q̃tum ad augmẽtatõem ꝛ alteratõem. dicens q aialia habeant in se pncipiũ sue alteratõis. Et hmõi rõ est. qz augmentuz fit aliquo aduenient⁹ qđ ꝓuertiꝝ in substãm ꝛ membra ei⁹ qđ ꝺr nutriri. nutrimentũ aũt in pncipio est ꝓtrariũ. ꝛ ideo oz ipm digeri. hoc aũt fit p alteratõem. alteratio ꝺo non fit nisi aliqua ꝓrute inexistente. si aũt aialia habeãt in se pncipiũ sue augmentatõis oportz vt habeant in se pncipiũ alteratõis. q̃ si aialia a se augmẽtenꝝ ꝛ a se alterenꝝ. pme tñ augmentatões ꝛ alteratões fiunt ꝛ ab alijs causis et ab aliquo pncipio sicut apparet in embrione. alteratio em q̃ fit in materia ex qua generaꝝ aial non est a pncipio intrinseco sed extrinseco. et verũ est q aialia mouenꝝ iltis motib⁹ a se que hñt pncipiũ illoz motuũ in se. illud autẽ pncipiũ ꝺescens est. ꝛ ideo in motu alteratõis ꝛ augmentationis est aliqđ fixum ꝛ stans qđ vel est virtus aie q alterat ꝛ augmentat in alterata ꝛ augmẽtata saltẽ illa alteratiõe qua alterat p se. vel si qꝺẽ vna ps alteraꝝ a seipa pmo. fixũ essz illud altera ps in qua virtus erit alterãꝺi. q tñ nõ alteraꝝ illa alteratõe fm illũ gradũ. Quãtũ ad generatõem vero soluit ꝑ dictã qstionẽ dicẽs. q nihil pt moueri a seipo motu generatõis. Cui⁹ rõ est. qz sicut dictuz est generãs ex hoc generat qz est mouens. est aũt mouẽs ex hoc q est actu. quare oportet generãs esse actu. qđ autez generaꝝ est in potẽtia ꝛ est in fieri generatõis. q̃ nihil pt se mouere isto motu. alꝫ em idem essz pus seipo ꝛ posteri⁹ et cã suiipsius. q̃ sunt impossibilia Et qz pmũ pncipiuz motus in aiali est aia. crederet aliqs q ipe vellet dicere q̃ modo aia moueꝝ si moueꝝ. ꝛ ideo ꝺr hoc remouẽs q siue aia moueaꝝ siue nõ et si moueaꝝ qualiter moueaꝝ ꝺcm est in libro de aia vbi dictum est de ipsa. ꝛ ideo nihil hic de hoc determinat.

Incidũt dubia Primũ

dubiũ est Quod est subiectũ huius libri Solo. Aial fm q mobile est a seipo. Pro quo aduertẽdũ q vt phs iij. phy. ꝺt. Ncce est volentẽ ꝓsiderare naturã ꝓsiderare motũ qui est nature actus. qz ignorato motu ncce est naturam ignorari. Inde etiã ꝓpter hoc natura p motũ ꝺefiniꝝ. ꝛ ꝓsiderantẽ de motu oportz cõsiderare de naturalib⁹ eo q naturalia sunt illa que hñt intra se pncipiũ motus. Et hoc sub ꝺrñtia. qz quedã hñt intra se pncipiũ sui motus passiuũ. sicut oĩa naturalia. siue sint naturalia a natura particulari siue a cõi ꝛ vñ. qualis est in celestib⁹. Quedã ꝺo hñt in se pncipiũ actiuũ sui motus. ꝛ nõ solũ passiuũ. sicut aiata. Et qz motus est varius nõ oĩa hñt eqliter sui motus pncipiũ. sed quedã hñt pncipiũ motus nutritionis ꝛ augmẽtatõis. ꝺiminutõis alteratõis. sine motu locali. vt aiata aia vegetatiua. Quedã cuz motu locali. sicut aialia. ꝛ hoc sub ꝺrñtia. qz quedã sunt que mouent se motu systoles ꝛ diastoles. vt aialia imperfecta. quedã vero cũ hoc mouẽtur ꝓgressiue vel de loco ad locũ. sicut aialia pfecta. Motu aũt generatõis simplr ꝛ totalis non mouet aiatũ qcũqz seipm. Cuius rõ est. qz illud qđ generat est ens in actu. illud aũt qđ generaꝝ est in pura potentia. ꝛ fit in actu p generatõis fine. cũ ergo iđe neqat esse in actu ꝛ in potẽtia seqꝝ q nõ poterit qđcũqz aiatũ seipm motu gnatõis mouere. ꝺixi gnatõis totalis. qz cuz aiata sese nutriãt. ꝛ cũ nutritio sit qꝺã ptialis generatio. ptz q se partialiter generẽt. sed nõ totali generatõe Uerũ ꝓpie et imediate aialia nõ mouent se motu ad formã. vt circa octauũ phy. ꝺici solet. Augmẽtatõe em sicut ꝛ nutritiõe agit ipm nutritũ vel auctũ in nutrimentũ nutriẽs ꝛ augens. vñ nõ pt aial p sua volũtate p virtutez aie nutrire vel extendere se. sed p calorẽ naturalẽ corpis subseruiẽtem aie assimilat nutrimentũ sibi ꝛ augeꝝ nutriẽdo ꝛ augendo. ꝛ qz in hoc sibi incorporãdo agit ꝺr ex ꝓsequẽti se ad formã mouere. Dicit mediate. qz mediante motu locali se mouet alterando Et qz de alijs motib⁹ pura nutritionis ꝛ augmentatõis ꝛ alteratõnis ꝺcm est in libro de aia. ideo de motu locali ꝺicenduz nũc. qũo aial se mouere ꝺicaꝝ. ꝛ hoc quidẽ non in se absolute. sed q̃tum ad virtutes. partes ꝛ organa quib⁹ pficit Sed qz supius dictum est q ps subiectiua p̃cipalis corpis mobilis nõ est subiectũ alicui⁹ libri paruoz naturaliũ posset alicui videri q aial mobile ꝓgressiuo motu nõ sit subiectũ. Ad qđ ꝺici

ꝑt ꝙ iſti libri poſteriores oēs quos ꝑmanib⁹ habemus nō ſunt libri paruor naturaliu. ĩmo libri ſunt phyſicales ꝑncipales. licz minus ꝑncipales reſpectiue. ſcz ad libꝝ de vegetabilib⁹ z plantis. z ad librum de animalib⁹.

Ꝟt ſi dicaꝝ ſufficienter in libro de aĩalib⁹ de motu ꝓgreſſuo determinaꝝ. Dom ꝙ verū eſt particulariter ſm ꝙ vnūqꝺꝫ genus aĩaliū ꝓpriū hz motū actū z opatiōnem. ſed hic fit mentio de his ſm ꝙ ꝙuenit aĩali in cōi z non ſm vnūqꝺꝫ genus aĩalium

Secundum dubium eſt

Que eſt paſſio huius ſcie Solo. mobilitas ꝓgreſſiua ſeu motus ꝓgreſſiuus. Pro quo aduertendū ꝙ aĩalis motus triplr eſt ꝯſiderabilis. Primo mō in ſe z abſolute Scdo mō ꝯtum ad diſtias motus. Tercio mō ꝯtum ad organa. Primo mō de eo fit mentio hic z in tercio de aĩa. Sed differēter. nā in tercio de aĩa agit de ipo ꝓut ꝑncipaliter dependet ab aĩa. hic aūt vt ꝑncipaliter dependet a corpe. vñ in tercio de aĩa parū dr de motu ſm ꝙ ab inſtrumentis corporeis dependet. z de ipſis corporeis inſtrumētis quēadmodū fit in hoc libro. in quo oſtendit ꝙ modo in oī motu aĩalis oporteat aliquā ptē quieſcere et alia hmōi. De motu vero ſm diſtias ſuas z ſm ꝓpriā eaꝝ rōnē. ſic determinatur in libro de generatōe aĩalium Quātū vero ad ptes z organa determinaꝝ de ipſo in libro de ꝓgreſſu animalium

Tercium dubium eſt

An aĩal dicaꝝ mouere ſe. qz aĩa mouet corpus Ꝟt videꝝ ꝙ nō. qz actus z opatōes ſunt ſuppoſitoꝝ. aĩa aūt nō eſt ens in actu ſed actus. nec corpus eſt ens in actu. ſed eſt materia informata ꝑ aĩam. Solo. aĩal mouet ſe tanꝯ diuiſibile in ptem mouentē z ptem motā eſſentiales z integrales. Sed differēter. qz aĩal nō mouet ſe rōne ptiū eētialiū quaſi ille ſint mouens z motū. vt ꝓbat argumētū. ſed ſolū ſunt id quo aĩa mouet z mouet. Partes aūt integrales in aĩali hñt ſe ſimplr ſicut mouēs z motū quod. Eſt eī vna ps id qō mouet reſpectu alterius que eſt id qō mouet. vñ eſt deuenire ad ꝑmā ptē aĩalis integralez q̄ eſt mouens ĩmobile ab alia ptē integrali. cuiuſmodi ē cor vel aliqō cordi. ꝓportōabile. Sz nihilomīnus illa ps ꝑma mouens diuidit in ptem mouentē eſſentialez q̄ eſt aĩa. et partē eſſentialē motā. ſcz ipm materiale corꝺis.

Quartum dubium eſt.

An vna ptē aĩalis mota nccē ſit aliā q̄eſcere. Ꝟt videꝝ ꝙ nō. qz videm⁹ ꝓtrariū. totū em crus ꝓtingit ſiꝫ moueri moto pede Preterea. mota tibia in motu ꝓgreſſiuo mouet z coxa. z mota manu mouet etiam arūdo brachiū Solo. ſic. vel ſimplr vel ab illo motu quo alia mouet. vel ſi moueat illo motu. oz tñ q̄eſcere a q̄litate motus ptis q̄ in ea mouet puta a velocitate mot⁹. Et ꝑ hꝫ pz ſolutio ad ſcm. Ad ꝑmū dom ꝙ nō repugnat duas ptes ſiꝫ in rōne vni⁹ ꝓtinui moueri. ſed qñ accipiūtur vt due z vna hz ſe vt mouens z appellens. z alia vt appulſa tūc nō ꝓñt ſiꝫ ꝙ oīa moueri vt dcm eſt.

Quintum dubium eſt.

An eadē rōne extra celū ꝓteat eē aliqō fixū ſicut in aĩali Solo. eſt eadē rō cōis ſed nō ꝓpria Primū pz. qz oꝑtz ꝙ ſit aliq̄d circa qō mouet reſpectu cuius ſe habeat aliter nūc et ꝓus. Illud aūt eſt q̄eſcens vel non mouet eadē ſpē motus. vel nō tanta velocitate. z ſi illud q̄dē moueatur aut erit ꝓceſſus in infinitū. aut erit deuenire ad aliq̄d qō oīno ĩmobile eſt. Scdm pz. qz aĩal mouet ĩmpellendo et trahendo. ĩmpellendo q̄dez a ſe ad aliud. g̃ oz ꝙ aĩal ſup aliqō figaꝝ. nō in ſe. g̃ extra req̄rit aliquod a quo appulſuz pellat. in motu aūt tractus fit motus ab alio in ipm. q̄re oꝑtz aliq̄d aliud eſſe fixū. ſic aūt nō mouet celū niſi ꝯtuz ad ſimilitudinem.

Sextum dubium eſt.

Utr⁹ ſi motor celi moueret terrā circa cui⁹ q̄etē mot⁹ celi firmaꝝ. celū ipm corrūperet Ꝟt videꝝ ꝙ nō. qz celū nō eſt corruptibile ꝓpter defectū ꝓtrarij z materie de contrario in ꝓtrariū mobilis. Solo. ſic. qz ſi motor celi moueret terrā extra mediū. ꝓtingeret celū maiori motu moueri q̄ natū eſt moueri. celū em natū eſt moueri q̄eſcēte terra. motus aūt q̄ mouet celū z cū hoc ignis aer aqua z terra maior eſſet eo quo ſolū celū mouet q̄eſcēte terra. et ita motor celi faceret maiorē motū q̄ ſit celū natū moueri. Hoc aūt accīte z illo poſito diſſolueret ꝓportio mot⁹ ad mobile determinata. z ita motus z mobile vt hmōi corrūperent. ſicut em motor eſt cā celi. ita z eē. ſi g̃ motor celi mouendo ſit maioris ꝓtutis vt ſuppoſitū eſt q̄ terra in q̄eſcendo. diſſolueret celū z motus eius Ad rōnem dom ꝙ impoſſibile eſt celū corrūpi ꝑ ſe. qz nō eſt de numero eoꝝ q̄ nata ſunt corrūpi. vt ꝓbat obiectio. nō eſt tū impoſſibile ex ſuppōne ex caſu poſito

Septimum dubium eſt

An verū ſit dcm Homeri ꝙ ſi oēs dii z dee laborent apprehēdere Jouē nō poterūt ipm mouere a celo ad terrā

Ꝟt videꝝ ꝙ nō. qz eſt ꝓtra veritatē fidei Preterea. oē verū vero ꝓſonat. g̃ cū dictū ħ Homeri fidei repugnet falſum eſt. z tanto falſius ꝯto ꝑtati maiori magis repugnat. Hoc⁹ em eſt dei filius ad terrā ꝑ humane nature aſſumptōem. Preterea dixit Plato ꝙ ſumm⁹ de⁹ mouetur z dii ceteri placanꝝ ſacrificio capitis agnelli Solutio. ſic. vt dr phs in lra. qz em primus motor eſt ĩmobilis eo ꝙ ꝑm⁹ motor. ideo nulli⁹ deoꝝ vel dearuz ꝓture moueri pt. qō aūt nō ſolū ꝓuenit ex eo qz primus motor ē cui repugnat a ꝓpri moueri. ſed etiā ex eo qz infinite ſubet abyſſus eſt. vbiꝫ exiſtēs ꝑ eētiā ꝑſentiā z potētiā. Jmmobilis g̃ manēs dat cūcta moueri. z ꝓterea a diis ꝑfectis ſuperioribus intelligētijs neꝝ ab imꝑfectioribus z inferioribus q̄ dicūtur dee dr ĩmobiles a celo ad terrā Ad rōnes Ad ꝑmā dr ꝙ ꝑtas phi nō eſt ꝑtati fidei ꝓtraria hꝫ cōſona. qz nō mutatōe dei ſed creature dr ad terrā deſcendiſſe. et hoc gentile Platonis dictū ꝑfidū eſt de nūero eorū q̄ parū fidelis aduertit. Verū fidelis dr ꝑmū deuz vel deos mobiles non ꝓprie dicto motu. ſed metaphorico vel intellectuali q̄ mouet appetit⁹ ab appetibili quo placati moueri dicitur

Qm aūt inaĩata oīa mouent ab altero. de ꝑmo aūt moto z ſp moto ſm quē motū mouet. et qūo mouet ꝑmū mouēs determinatuz eſt ꝓtus in his q̄ de ꝑma phia Reliquū eſt conſiderare qūo aĩa mouet corp⁹ z qō ꝑncipiū mot⁹ aĩalis

De principijs et mō motus qui fit in aīalibus

Alioꝛ eīm p̄ter totius motū q̄ aīata cā motꝰ q̄ cūq; nō mouenť ab inuicē. qꝛ offendūt ad inuicez. ppter qđ ꝛ finē hm̄ oēs ip̄oꝛ motus etem̄ q̄ aīatoꝛ. oīa eīm aīalia ꝛ mouēt ꝛ mouenť gratia alicuiꝰ. q̄re hoc est ipsis oīs terminus qđ cuiꝰ gratia motus

¶ Postq̄ pḧs in p̄cedēti tractatu determinauit q̄ in aīali qđ mouet̄oꝛ esse aliq̄d q̄escens extra ꝛ intra ad qđ appulsum mouet̄. In hoc scđo tractatu determinat de p̄ncipijs ꝛ mō motꝰ q̄ fit in aīalib⁹. Et diuidit̄ p̄ma sui diuisione in duo capt̄a. In p̄mo determinat de causis ꝛ p̄ncipijs motꝰ volūtarij. ꝛ q̄liter fit ab illis p̄ncipijs. In scđo determinat de causis ꝛ p̄ncipijs motꝰ inuolūtarij. q̄liter fit ab illis p̄ncipijs. ibi. Mouenť aūt ꝛc̄. Primuꝫ rursus subdiuidit̄ in duas p̄tes. In q̄ꝝ p̄ma p̄mittit intentōem In secūda exeq̄tur eā. ibi Videmꝰ aūt. Quātū q̄d p̄mā p̄tē dt. q cū dictū sit q oīa maīata mouenť ab alio. et quo p̄mū motū sempiterno motu dicat̄ moueri. ꝛ quo p̄mū mouēs moueat. ꝛ h̄ in p̄ma phȳsica. h̄ est. viij. phȳ. ꝛ etiā p̄mo celi. Restat nunc reliquū p̄siderare quo aīa mouet coꝛpꝰ. ꝛ q̄d est p̄ncipiū motꝰ ip̄ius aīalis siue p̄ncipale siue instrumētale q̄ pficit̄ motꝰ aīalis. Cām aūt huius assignādo dt. qꝛ p h̄ q de aīa tractatur quo coꝛpꝰ mouet tractať etiā de motib⁹ alioꝝ maīatoꝝ mobiliū. p tanto qꝛ ea q̄ aīata sunt sicut aīalia. sunt cā motꝰ alioꝝ. excepto tū motu totiꝰ. scz celi. Aīalia eīm q̄ seipa mouēt nō sţ cā motꝰ celi. ţ potiꝰ ecōuerso. Sūt ḡ aīalia cā motꝰ alioꝝ q̄ scz nō mouenť ad inuicē naturaliter ex se. sed coꝝ q̄ offendūt ad inuicē. sicut ea q̄ mouenť motu. p̄ectōis tractionis ꝛ pulsionis. ꝛ qꝛ motꝰ maīatoꝝ dependēt. ab aīalib⁹ ideo sicut motus aīalis finē hz. q̄ habito cessat. ita ꝛ oīm alioꝝ maīatoꝝ motꝰ. cū in motū aīalis in finē ordīnētur Cū ḡ motꝰ maīatoꝝ sit ab aīalib⁹ ꝛ in ipsa vt in finē ordīnētur. ideo cū motꝰ aīaliū fit ꝓpter finē q̄ est gr̄a cuiꝰ aliq̄d fit. ꝛ q̄ adepto cessat motꝰ. ꝛ cū motꝰ aīaliū sit ab aīa dicendus est quo aīa mouet coꝛpꝰ. ꝛ quo coꝛpꝰ mouet. et ita dām est de alijs p̄ncipijs motꝰ aīalis vt instrumētalibus. qualiter scz motus fiat per ista.

Videmꝰ aūt mouētia aīal intellectū ꝛ phāntasiā ꝛ electōem ꝛ volūtatē ꝛ ꝓcupiscentiā Hec aūt oīa reducunť in intellectū ꝛ appetitū. etem̄ phantasia ꝛ sensus intellectui eūdez locū habēt iudicatiua eīm oīa. Dr̄ñt autem p̄m cās in alijs dictas Volūtas aūt ira ꝛ ꝓcupiscētia oīa appetitus. electio aūt cōis intellectui ꝛ appetitui.

¶ Hic ꝓsequt̄r pḧs intentōem suā Et duo facit. p̄mo facit qđ dām est. Scđo ꝓpat aīal ad cuitatem. ad euidētiā dictoꝝ ibi. Existimādū aūt Circa p̄mū duo facit. qꝛ p̄ncipioꝝ motꝰ aīalis q̄ddā est p̄ncipale. aliud ꝙ instrumentale. Primo ḡ determinat de p̄ncipalib⁹ p̄ncipijs motꝰ aīalibus motū in aīalib⁹. ꝛ quo fit ab illis. Scđo determinat de p̄ncipijs ꝛ causis instrumētalib⁹ ibi. Quēadmodum. Circa p̄mū iterū duo facit. Primo determinat de p̄ncipijs p̄ncipalib⁹ motꝰ volūtarij q̄ sunt ꝛ q̄t sunt. Scđo oñt quo motꝰ fiat ab illis. ibi Qm aūt itelligēs Quo ad p̄mū iterū duo facit. p̄mo eīm determiat de p̄ncipio mouente moto. Scđo determinat de p̄mo mouēte īmobili. ibi Quare mouēs p̄mū Quo ad p̄mū dt. q ea q̄ mouēt aīal sunt ista. intellectꝰ. sensus. phantasia. appetitꝰ. volūtas. ꝓcupiscētia. ꝛ electio. q̄ tū oīa reducūtur ad duo. scz ad intellectū ꝛ appetitū. Sūt eīm q̄dā inter hec q̄ mouēt p modū iudicātis. sicut intellectꝰ sensus ꝛ phātasia. q̄dā āt p modū iclināntis. vt volūtas ꝛ ꝓcupiscētia. Quo aūt dr̄ñt sensus phātasia ꝛ itellectꝰ dām est ī alijs. puta ī libo de aīa. Volūtas aūt ꝛ ꝓcupiscētia in h̄ conueniūt q̄ ad appetitū ptinēt. Electio aūt cōis est appetitui ꝛ intellectui.

Quare mouet p̄mū appetibile ꝛ qđ intellectuale nō esse intellectuale. sed qđ operabiliuꝫ finis. ppter qđ tale est bonoꝝ qđ mouet sed nō oñe qđ bonū. Inq̄tū eīm gratia hui⁹ aliud. ꝛ inq̄tū est finis eoꝝ q̄ alteriꝰ alicuiꝰ gr̄a exist̄t sic mouet. Optz aūt ponere ꝛ apparēs bonū bonī locū habere ꝛ delectabile. apparēs eīm ē bonū

¶ Hic q̄ñter pḧs determinat de mouēte īmobili. Et duo facit. p̄mo eīm ostēdit qđ dām est. Scđo īfert ex dictis tria corollaria. ibi Iq̄tuꝫ ad p̄muꝫ in effectu vult hāc ꝙclonem. Mouēs īmobile q̄ mouet̄ aīal est appetibile ꝛ intellectuale bonū. Quā ꝓbat sic Dictū est q̄ intellectus ꝛ appetitꝰ sţ duo mouētia aīal. illa aūt mouenť ab appetibili ꝛ intelligibili bono. q̄ p̄mū mouēs aīal est appetibile ꝛ intelligibile. Bonū dico. qꝛ intellectuale vt hmōi nō mouet appetitū ꝛ intellectū. ꝛ p q̄ñs nec aīal qꝛ intelligibile specularium non mouet appetitū. q̄m moꝝ uet intellectū sub rōne veri cognoscibilis. sed intellectuale bonū qđ mouet intellectū p̄acticū qđ est opabiliū finis Verū nō oē bonū est mouēs hmōi īmobile. qꝛ bonum in vñ nō est hmōi. sed in ꝑticulari. cuiꝰ gr̄a exist̄t operatio actualis ipsius agētis a bono hmōi sub rōne finis moti. non tū oꝑtz illud bonū esse verū ꝛ exñs bonū. sed sufficit q̄ sit apparens. oꝑtz eīm ponere apparens bonū habere locū boni in mouēdo etiā bonū apparēs delectabile. apparens eīm bonū aliquo mō bonū est

Ita q̄ꝝ palā qꝛ est q̄dē vt sūr mouet̄ qđ sp mouet̄ a sp mouēte. ꝛ aīaliū vnū qđq; Est aūt vt aliter ppter qđ. ꝛ hoc q̄dē sp mouet̄. Aīalium aūt motꝰ hz terminū. sempiternū aūt bonū ꝛ qđ vere ꝛ p̄mo bonū. ꝛ nō aliq̄n q̄dē. aliq̄n aūt nō diuinꝰ ꝛ honorabiliꝰ aliq̄liter ad alterū. Qꝛ q̄dē igit̄ p̄mū nō mouet motū. appetitꝰ aūt ꝛ appetitiuū mouet. vltimū aūt motoꝝ nō necesse mouere aliq̄d. Manifestū aūt ex his etiā qꝛ rōnabiliter latio vltima factoꝝ in his q̄ fiunt. Mouet̄ eīm ꝛ pcedit aīal appetitu. aut electōe alterato aliquo p̄m sensum aut phantasiam

¶ Hic q̄ñter īfert ex dictis tria corollaria. quoꝝ p̄mū est. Est q̄ddā mouentiū se qđ sūliter vnifoꝛmiter ꝛ semp mouet̄ ab eo qđ est mouens semp ꝛ vnifoꝛmiter se hñs. Quoddā aūt est vt vnū qđq; aīaliū qđ nō mouet̄ sp vnifoꝛmiter. sed aliter. qꝛ nō vnifoꝛmiter neq; sp. cū aialium motꝰ irregularis est terminū hñs. Et rō huiꝰ est. qꝛ mouente ꝛ mobili sūr se hñtib⁹. hz se ꝛ sūr motꝰ. dissimiliter vero se hñtib⁹ sūr hz se dissimiliter motus. cū ḡ qđdā est mouēs seipm qđ mouet̄ a bono appetibili vnifoꝛmiter se habente

scz a bono sempiterno vero z ꝑmo qđ vnifozmiter se hz z nō aliqñ qđē sic z aliqñ aliter sicut aliud bonū. g tale bonū ꝑmū qđ est diuinius z honorabilius oīb posteriozibus hz se vnifozmiter ad alterū. scz ad mobile. z ita sequitur vnifozmis motus. Secūdū cozrelariū est. appetibile bonū q̄ mouet aīal nō nccārio mouet. imo ꝓt esse īmobile. Cuius rō est. qz appetitus seu appetituum mouet vt mouens motū. appetibile vero vt vltimū mouentiū. vltimū aūt motoz nō est necesse moueri ab aliquo alio. Tercīū cozrelariū est. motus localis in aialib3 est vltimū motiuū via generatōis. Cuius rō est. qz aīal mouet z ꝓcedit localiter ꝑ inclinatōem appetitus aut ꝑ electiōem facta aliqua alteratōe in ꝓtib3 cozpis. vel ꝑ sensum exterioꝛem. vel ꝑ phantasiā. cum est sensus alterat̄ quenit alteratio vsq3 ad phantasiā. phantasia aūt alterata mouet intellectus z sequit̄ appetitus inclinatio. quo facto alterat̄ aliq̄ pars cozpis que ꝑmo mouet. z tunc mouet aīal. Et ita manifestū est motū localē esse finē alteratōis. et q̄ sit vltimus motuū qui fiūt in aiali. et hoc via generationis q̄ via perfectionis est primus

Quoniā aūt intelligens qñq3 quidem operatur. quādoq3 aūt non operatur. z mouet quandoq3 aut nō mouet. Videtur similiter accidere z de immobilib3 intelligētib3 et syllogizātib3

Ostenso de ꝓncipijs z causis ꝓncipalib3 motꝰ aialiū declarat ꝓnter qualiter motꝰ ꝓcedat a ꝓncipijs alijs instrumentalib3. z qz duo sunt ꝓncipia. scz intellectꝰ z appetitꝰ ideo ꝑmo ostēdit qūo intellectus practicus mouet. Secūdo qūo appetitus mouet. et ꝑm hoc diuiditur in duas partes. secūda tangit̄ ibi. Vltima qđē. Quātum ad ꝑmū duo facit. nā ꝑmo ꝓparat intellectū practicū ad speculatiuū ꝑm ꝓuenientiā ꝑmo. z secūdo ꝑm diffīā. scdm ibi. Sed ibi qđem theozema. Quātum ad ꝑmaz dicit. q̄ in hoc ꝓuenīūt z similiter se habent q̄ sicut intellectus practicus aliquādo operatur. hoc est. intelligit. z quādoq3 nō operatur. id est non intelligit. sic etiam intellectus speculatiuus. Et videtur similiter hoc accidere z in īmobiliter intelligentib3 hoc est tam quo ad ꝑmam operationem intellectus qua simpliciter sine discursu apprehenditur aliqđ. z in syllogizātib3 hoc est discurrētib3 de noti notitia ad ignoti notitiam

Sed ibi quidem theozema finis. cum enim duas propositiones intellexerit conclusionem intellexit et composuit. hec autez ex duab3 propositionib3 cclusio fit operatio.

Hic ꝓsequēter ꝓparat istos duos intellectus ad inuicem penes differentiam. Circa quod duo facit. ꝑmo ꝓponit differentiam Secūdo manifestat eam ꝑ exemplū ibi Vtputa. In ꝑma dicit in effectu q̄ cuius ꝓuenientia sit inter intellectum speculatiuū z practicū. differunt tamen ex parte finis. quia finis intellectus speculatiui est ꝓsideratio. cum intellectus speculatiuus accipit duas ꝓpositiones. eas ozdinando ꝑm modū z figuram ex quib3 statim sequitur conclusio cognita. Finis aūt intellectus practici est operatio. Cum ēm intellectus practicus accipit propositiones duas. non concludit ꝓclusionem sed opus. vt ꝛ secūdo metaphysice.

Vtputa cuz intellexerit. qz omni homini ambulandum. ipse autem homo ambulat confestim. Si autem q̄ nulli nunc ambulanduz homini. ipse autē homo statim quiescit. et hec ambo facit si non aliquid prohibeat aut compellat faciendi inibi bonum. domus autem bonū facit domum statim.

Hic consequēter declarat exemplariter quod dictum est. Et duo facit. In primo ostendit qualiter intellectus practicus aliquando vtitur duabus propositionibus. Secundo ostendit qualiter supponit vnam inferens operationem ex alia sola expressa. ibi. Quemadmodum autem. Prima rursus subdiuiditur in duas In prima ostendit qualiter intellectus practicus vtitur duabus propositionibus. In secunda ostēdit vnde sumitur ratio illarum. ibi Propositiones autem. Et quia intellectus practicus sicut speculatiuus quandoq3 per vnū syllogismum venit in conclusionem. quādoq3 per duos syllogismos. ideo primo ostendit quomodo accidit ꝑ vnuz syllogismum. Secūdo quomodo per duos syllogismos hoc accidit. Secūdum ibi. Tegumenta Quantum ad primum declarat exemplariter q̄ intellectus vtitur duabus propositionibus. dicens sicut cum intellexerit q̄ omni homini est ambulandum. et ipse est homo. statim ambulat. Si autem intelligat q̄ nulli homini sit ambulandum et ipse est homo. statim intelligit q̄ ipse quiescit. Et istud sicut dictum est accidit si non impediat aliquid. vel extra ipsum aut in ipso. vt si intelligat q̄ faciendū sibi bonū. z domus est bonū quoddā. statim facit bonū.

Tegumento indigeo. vestimentuz autem tegumentum. vestimento indigeo. Quo indigeo faciendum. vestimento indigeo. vestimentum faciendum. z conclusio vestimentum faciendum operatio est. Operatur autem a principio. si vestimentum erit necesse hoc primū Si autē hoc z hoc. z hoc operatur statim. qđ quidem igitur operatio manifestum

Hic ostendit qualiter intellectus practicus deuenit in conclusionis notitiam per duos syllogismos. dicens q̄ aliquando non potest intellectus practicus deuenire ad operatōez percipiendā per vnū syllogismū. sed per duos et tūc facit duos syllogismos. Verbi gratia. regumento indigeo. vestimentū est regumentū. ergo vestimento indigeo. Tūc vlterius arguit. quo indigeo faciendum est. vestimento indigeo. ergo vestimentum faciēdum est. et sequitur operatio. z sic procedit ab eo quod primo intendit vsq3 ad illud ex quo incipit operatio. Verbi gratia. si vestimentum erit necesse est hoc esse primo. scz pannum. si pannus erit. oportz esse pecuniā. z ita procedēdo vsq3 ad illud ex quo incipit opatio. z si illud sit i potestate nr̄a opamur. z sic manifestū est q̄ q̄ obtenta sit opatio

Propositōes aūt factiue ꝑ duas spēs fiūt. ꝑ bonū et per possibile.

Hic ostendit cōsequenter a quo sumit ratio propositionū practicaꝝ et a quo determinat. z ꝛ propositiones in

syllogismo practico debent determinari per bonū z possibile. Sicut em̄ in syllogismo speculativo ꝓpositiones terminant̄ per rationē. sic in practico per bonū z possibile. et ista duo oportet cōsiderare in oīb⁹ ꝓpōnibus. Cuz em̄ per rōcinationē deuentū est ad aliqđ nisi illud sit bonum cessat intellectus. Si aūt fuerit bonuz. nō tñ sibi possibile cessat. z ideo si debeat sequi opatio oportet ista duo considerari. z q̄ sit bonū et q̄ sit possibile

Quemadmodū aūt interrogantiuz quidam sic alteram ꝓpositionē eam que manifesta ne q̄z intellectus insistens cōsiderat nihil. Puta si ambulare bonū homini q̄ ipse homo. iam non immorat̄. ꝓpter quod et quecūq̄z non rōcinantes operamur. velociter operamur. Cum em̄ operatus fuerit aut sensu ad id quod cuius gratia aut phātasia aut intellectu quod appetit statim facit. ꝓ interrogatione em̄ aut intelligentia appetit⁹ fit z operatio. Potabile mihi cōcupiscentia dicit. Istud aūt potabile sensus dixit aut phantasia aut intellectus statim bibit Sic quidez igitur ad moueri et operari animalia impetum faciunt.

¶ Hic ostendit qualiter aliquādo supponit vnā ꝓpositionem sicut manifestā. z alteram solum exprimit. Dicit ergo. Sicut in speculabilibus interrogantes non accipiunt duas ꝓpositiones sed vnā. z alterā que manifesta ē suppo/nunt. ita q̄ intellectus non resistat illi. Sic est in practicis. vbi intellectus practicus vnā exprimit vel cōsiderat actu. z aliam quia manifesta est dimittit. Sicut si intelligat q̄ ambulare sit bonuz homini. z circa hanc q̄ ipse sit homo. non immorat̄ quia manifestū est sed statim cōcludit conclusionē. Quod declarat ex effectu dicens. q̄ ḡa in syllogismo practico non accipitur vna ꝓpositio. sed supponit̄ multotiens. frequēter fit error. sicut in speculabilibus cum non accipitur minor ꝓpositio vel maior. quia creditur esse manifeste vera cum non sit vera multotiens fit error. Sic ergo in practicis fit error. quia illa ꝓpositio nō accipitur que supponit̄ sicut manifesta. Unde q̄ncunq̄z operā operantur nō deliberantes cito operant̄. Cum em̄ deuenit homo vel per sensum vel p intellectū vel phantasiā ad aliquid quod operanduz est. ꝓpter illud gratia cuius fiunt alia. z in qō fertur appetitus. statim operatur. vt si cōpiscētia dicat q̄ potandū est. si sensus vel intellectus dicat. hoc est possibile. licet nō fm certitudinē deliberet statim bibit. Sic ḡ aīalia faciūt impet⁹ ad mot⁹ z opatōez

Ultima q̄dem causa eius quod est moueri appetitu existēte. hoc aūt facto aut p sensuz aut p phantasiā z intelligētiā. Appetentiū aūt opari. hec q̄dē ꝓcupiscentia aut irā. hec aūt ꝓpt̄ appetitū aut volūtatē. hec q̄dē faciūt. hec āt agūt

¶ Hic ꝓnter ostendit q̄re mouet appetitus que est causa ꝓxima. Et dicit q̄ vltima cā ꝓxima ipius motus est appetitus. q̄ rō non mouet nisi fm q̄ determinata est p appetitū. vt dz. ix. metaphice. z nō p quēcunq̄z appetitū sed per appetitū existentē in actu z nō in potētia. q̄ nihil agit nisi fm q̄ est in actu. Fit aūt appetitus in actu vel per sensus vel phantasiā vel per intellectum. appetitus vero est principium operationis. appetitus aūt q̄dam est cōcupiscibilis z q̄dam irascibilis. z ideo quedā fiunt p concupiscentiā. z quedā per iraz. q̄dam aūt p appetitū intellectualem seu per voluntatez. Ea ergo que faciunt aliquid vel agunt. ꝓpter appetitū agunt z faciunt

Quēadmodū aūt automata mouent̄ modico motu facta solutis strebilis z pellētibꝫ inuicē strebilas z currus quē q̄d insidet mouet ipm̄ in rectū. z itez circulo mouet̄. eo q̄ inequales habeat rotas. minor em̄ quasi centrū fit quemadmodū in horologijs sic z aīalia mouent̄. habēt em̄ organa talia sanaq̄z neruoz naturā z eā que ossiū. hec q̄dem vt ibi lignū z ferrū. nerui aūt vt strebile q̄bus solutis z remissis mouentur.

¶ Postq̄z philosophus determinauit de principijs z causis principalibus mot⁹ z quomodo ex illis dependet motus. Hic ꝓsequenter determinat de principijs et causis organicis motus que sunt partes animalis. et quia inter istas partes est deuenire ad vnaz principalem que primo mouetur a principio mouente principali que z mouet alias. Ideo subdiuiditur pars ista textus in duas. In quarum prima determinat qualiter mouetur pars organica prima a mouente primo principali. In secūda ostēdit que est illa pars que primo mota est z vbi. z qualiter moueat alias. ibi Primū autē mouens. Prima rursus subdiuiditur in duas. Et quia artificialia sunt posteriora naturalibus. posteriora autem natura cuz sint nobis magis nota et prius q̄z alia ideo declarat intentum suum per simile in artificialibus. z primo compat artificialia ad animata fm conuenientiā quantū ad motum a principali mouente. secūdo facit idem fm differentiā. Secundū ibi. In aromatis. Quantū ad primū aduertendū q̄ artificialium quedam habent principiū sui motus immanifestū nobis vt antomatica. id est que videntur esse ex se mota. Antomatica em̄ dicūtur quasi a se mota. Alia vero habēt principium sui motus manifestū magis sicut currus. Quo notato dicit phūs q̄ sicut antomatica. id est ea artificialia que videntur in se habere principiū sui motus sicut horologium modico motu mouetur solutis strebilis. id ē vinculis a primo mouente. z vna strebila aliam pellente et trahente inuicem per virtutē eiusdē. z sicut currus ab eo qui insidet equo mouetur. puta ab auriga per hoc q̄ mouet equū trahentē suo motu lignū ad quod est ligatus. Lignū autem trahit axim currus. quo tracto per equū mouent̄ medioli fm circulū. z per ꝓsequens rote maiores que sunt in extremitatibus colligate ad mediolos per radios inchilmoz. id ē in horologijs mota minori rota mouetur maior. ita q̄ in tali motu est cōsiderare illum qui insidet sup equū sicut principalis motor. z lignū ad qō ligatus est z axim z mediolos z rotas. Sic est etiaz in motu aīmalis. mouet̄ em̄ animal facta extensione z retractione neruoz. sunt em̄ in animali partes ꝓportionabiles eis que currunt ad motum currus. Uñ est in animali aliquid qō ꝓportionatur ei qui insidet. scz anima. z est quod ꝓportionat̄ eq̄ qui trahit mouet z mouet̄. et hec ē pars prima organica que mouetur. z habet virtutē mouendi alias partes. Ligno ad qō ligat̄ equus. ꝓportionant̄ ossa. Stre-

blis autē q̄bus ligāt equus ꝓportionant nerui. Sicut em̄ extensis chordis seu vinculis ⁊ retractis mouet currus. ita extensis neruis ⁊ retractis mouetur animal

Jn antomatis q̄dem igit ⁊ curribus non est alteratio. etiā si fiant minores que intra rhete ⁊ iterū maiores etsi circulo idē moueat Jn aīalibus ꝑ idē ⁊ maius ⁊ minus fieri et figure pmutari augmentatis ꝓtibus ꝓpter calorem et spiritum ⁊ frigiditatem ⁊ alteratis

¶ Hic ꝙsequenter assignat ꝓ̄s dr̄iam inter motū istorum q̄ mouent ꝑ artē ⁊ motū aīalis. ex illa sic̄dem differentia apparet modus motus organi mori. ꝓmo a mouente principali dicens. q ꝙ̄uis motus aīalis ꝓportionetur motui currus ⁊ eor artificialiū que vident habere principiū sui motus intra se sicut horologiū. tñ differūt. q̄ anomata ⁊ currus nō mouent ꝑ alteratōem. et dato q̄ minora sicut mediolus fieret maior. nō tñ moueret ꝑ alterationē. etiā q̄uis idem mediolus factus maior vel minor circulariter moueret. Nō sic aūt est de motu aīalis. Jmmo in aīali fit eadē ꝓs maior ⁊ minor. et pmutat eius figura facta extensione vel retractione in ꝓtibus. Fit autē ista retractio et extensio ꝓtibus alteratis diuersimode ꝑ calorez ⁊ spūm. Cum em̄ spūs diffundit ⁊ dilatat. mouet ꝑm extensionē. cū aūt retrahit spūs ⁊ retrahit membrum. Fit aūt hmōi retractio a frigido. Et per hunc modum fit motus brachij. cum em̄ spūs extendit brachiū extenditur. ⁊ cū retrahit ⁊ brachiū retrahitur

Alterant aūt phantasie et sensus et meditationes. Sensus em̄ statim sunt alterationes q̄dam existentes. phantasia aūt et intelligētia habent rerū virtutem. Aliquo em̄ modo species intellecta calidi aut frigidi aut delectabilis aut tristabilis talis existit qualis quidē et rez vnaq̄ qz ꝓpter quod tremūt ⁊ timent intelligētes solum. hec aūt oīa passiones et alterationes sūt Alteratis autē in corpe. hec q̄dem maiora. hec aūt minora fiunt. Q aūt modica pmutatio facta in ꝓncipio multas et magnas facit dr̄ias de inceps nō in magnū velut gubernaculo ꝑm aliquid modicum transpositio. magna prorefit dispositio. Adhuc ꝑm caliditatē aut frigiditatē aut ꝑm aliā aliquā talē passionē cum fiat alteratio circa cor. ⁊ in hoc ꝑm magnitudinē in sensibili ꝓte multā. multā facit corpis dr̄iam in rubore ⁊ pallore ⁊ tremore ⁊ timore ⁊ horz. cōtrarijs. Principiū q̄dē igit quēadmodū dictū est motus q̄ in opabilibz ꝑsec̄bile ⁊ fugibile ex necitate āt ꝑsec̄t meditatōi et phātasie ipor. caliditas ⁊ frigiditas. tristabile ei fugibile. delectabile aūt ꝑsec̄bile. sz latet circa modica accidens hoc. Sūt āt tristabilia ⁊ delectabilia omnia fere cum frigiditate aliqua ⁊ caliditate Hoc aūt palā ex passiōibz. audacie em̄ ⁊ timores ⁊ ad venerea motus ⁊ alia corpalia tristabilia ⁊ delectabilia. hec q̄dē ex ꝓtē cū caliditate aut frigiditate sunt. hec aūt ꝑm totū corp⁹ Memorie āt ⁊ spēs q̄si idolis vtētes his. aliqñ aūt minus aliqñ aūt magis cause eorundē sunt Quare rōnabiliter iam cōdita sunt que intus ⁊ que circa ꝓncipia organica ex partiū permutātia ex cōdensatis humida et ex illis humidis compacta et mollia et dura ex inuicem

¶ Hic ꝓ̄ir ꝓ̄s declarat sc̄dam ꝓtē dicte dr̄ie. ⁊ duo facit. ꝓmo declarat q̄ sit cā alteratōis ad caliditatē et frigiditatē. sc̄o declarat q̄liter istis ꝙcurrētibz mouet aīal. ibi. His aūt. Quo ad ꝓmū oñdit q ꝙ sensus et phātasia et intellect⁹ alterāt corpus ad caliditatē ⁊ frigiditatē Et q̄ spēs exīs in sensu vel phātasia vel i intellectu videt habere modicā virtutē in alterando. declarat q̄liter modico motu facto fit alteratio in ꝓtibz remotis. Dicit g̃ q ꝓncipia alterātia corpus q̄ntū ad caliditatē ⁊ frigiditatez sūt sensus phātasia ⁊ intellectus q̄ntū ad actus eor seu meditationes. Q ꝺ̄ pbat duabz rōnibz. Quaz ꝓma est. q̄ia sensibz statim fiūt alteratōes a sensibilibz. Phātasia aūt et intellectus fiūt in actu ꝑ formas a sensibilibz deriuatas ꝑ q̄s hñt rez sensibiliū virtutes. Aliq̄ mō em̄ spēs calidi vel frigidi aut alicuius delectabilis vel tristabilis sensibilis talis est q̄lis est rez spēs in exteriori sensu ⁊ q̄uolibet talis est q̄lis est forma rei sensibilis. ⁊ ꝓter hoc ꝙtingit q ad solam apphensionē alicuius tristabilis vl terribilis statim tremūt hoies ⁊ timent. dato q̄ nihil videāt de terribili sz q̄ solū intelligāt. ⁊ sili mō alie passiones fiūt in homibz q les oīes cū alteratione fiūt. Ex quo infert ꝓ̄s q altera tis sic ꝓtibz q̄ sunt in corpe q̄dā fiūt maiores ⁊ q̄dam minores. Si em̄ fiat alteratio ad caliditatem fiūt maiores Si aūt ad frigiditatē fiūt minores ꝑ ꝙdensatōem. Ex q̄ infert ꝓ̄s q modica pmutatio in ꝓncipio infert magnas diuersitatē in ꝓtibus. Quod oñdit. q̄ manifeste ad sensum vidēmus q gubernaculo nauis modice trāslato ꝑm positōem seu situ magna fit trāspositio nauis ad dextrā vel ad sinistrā. Cor aūt est principiū in aīali. modica ergo facta alteratione in corde vel circa cor ad caliditatē vl frigiditatem aut ꝑm aliquā aliam passionē. magna et multa fit diuersitas in partibus exterioribz cordi influentialiter subditis. puta ad rubore vel pallorem. ad tremorem vl timorē. ⁊ ad horum cōtraria. Secunda rō que tangit ibi. Sic̄dem igitur. sic formari potest. Primū principiū in operabilibz est appetibile seu fugibile. Appetibile q̄dez principiū ꝓsequutionis et fugibile principium fugę. et hec duo necesse est meditari anteq̄s moueant. Meditationē vero ⁊ phātasiā eor necessario sequūtur caliditas et frigiditas. Illud em̄ quod est appetibile est delectabile fugibile vero tristabile que inferūt meditanti caliditatē ⁊ frigiditatē. licet hoc ⁊ manifestū sit quādo delectabile et tristabile inferunt modicas passiones. sed quando magnas inferunt tunc sequunt meditationes ⁊ phantasias eorum caliditas ⁊ frigiditas. Manifestū em̄ est q delectabilia oīa et tristabilia fere cum caliditate et frigiditate sunt. quod palam est ex passionibus. Audacie enim ⁊ timores et motus ad venerea et alia corpalia tristabilia et delectabilia fiunt cum caliditate et frigiditate ꝑm partem corporis. vel ꝑm totum. et idem faciunt spes et me-

Qualis et in qua pte sit virtus motia determiate

morie. qz spes delectabiliū z tristabiliuz alterāt corpus ad caliditatē vel frigiditatē. z hoc aliqñ magis z aliquā do minus. Ex qbus cōcludit q partiū corporis altera/ tione hmōi facta quedā extendunt z quedā cōtrahūtur vt cū facta fuerit ad caliditatē (cuius est extendere) par/ tes extendunt. quādo aūt ad frigiditatē (cuius est con/ densare) partes cōdensantur. nō solū que sunt intus. sed etiā ptes ille que extra sunt organice. de facili eīm a dispo/ sitione in dispōem permutant. ita q condēsantur z hume fiunt z fiunt dura z mollia ex inuicem.

His aūt accidentibꝫ ſm hunc modū et ad/ huc passiuo z factiuo talē habentibꝫ naturā. q/ tē in multis locis dixīmus quādo contingit vt fit hoc quidē factiuū. hoc aūt passiuum et nihil deficiat ipsoꝝ vtrūqꝫ eoꝝ que in rōne cōfestim hoc quidē facit. hoc aūt patitur.

¶ Hic ꝓsequenter declarat q̄liter his cōcurrentibꝫ mo/ uet animal. Primo facit hoc. secundo infert corrolarium. ibi. Propter hoc. Quantū ad primū dr q accidentibus his que dicta sunt z ſm modū qui dictus est. et itez acti/ uo z passiuo existentibus talibus qualia dicta sunt sepe in alijs. puta q actiuū sit in dispositione in qua natū est face re. z passiuū in illa in qua natum est pati. et nihil deficiat ratione actiui z passiui. de necessitate hoc agit z illud pa/ titur. z ſm hoc proportionabiliter intelligitur animal ſm partē vel ſm totum moueri

Propter hoc aūt simul vt est dicere intelligit quia ambulandū z ambulat si nō aliquid impe diat alterū. Organicas eīm ptes preparāt ido/ nee passiones. appetitus aūt passiones. appeti tū aūt phantasia. hoc aūt fit aut p intellectum. aut p sensum Simul aūt z cito qz passiuū et fa/ ctiuū eoꝝ que ad inuicem ſm naturam

¶ Hic ꝓiter infert corrolariū q̄ p̄sente actiuo z passiuo necessario fit actio z passio Accidit eīm hoc cū aliqs intel/ ligit qz ambulandū est. ꝓsequēte volūtate. statim vt est di cere ambulat si nō sit impedimentuz. Et dr vt est dicere qz nō statim mouet sp. Cōtingit eīm aliqd deficere. vel ex pte aie vel ex pte organoꝝ. Mouentur eīm qz passiones idonee. s. calidū z frigidū pparāt ptes organicas z passio nes appetitus appetitū z phātasiā. phātasia aūt fit p sen/ sum vel p intellectū. Sil̄r g̃ cito cū intelligit qs qz ābu/ landū est mouet. Actiuū eīm z passiuū ultoꝝ que ad inui/ cem sunt ordinata ſm naturā p̄sentiū sunt. z in dispositō ne in qua hoc natū est agere. illud vero pati.

Primū ār mouēs aial ncce ee in aliq̄ principio

¶ Postq̄ phs determiauit q̄liter primū mouēs organice mouet a pncipali mouēte. in ista pte onr in q̄ pte exīs p mū mouēs pncipale mouet primū organice motū. Et diui dit in duas ptes. In prima phs ondit in q̄ pte primuz mo/ uēs. i. virtus aie sit situatū. z in scda ondit qd z q̄le est pri mū mouēs organice. ibi Scdm rōem. Prima subdiuidit in duas ptes. In prima ꝓponit q est in aliq̄ pte. In scda re qrit q̄ est illa. ibi Jūctura. In prima dr q primū mouens ip sum aial puta virtus seu potētia aie q̄ immediate mouet necessario est in aliqua pte corpis. qz est virtus in corpe.

Junctura aūt qz ꝺdem est huius ꝺdem pnci piū. huius aūt termiatio dcm̄ est. ꝓpter quod est ꝺdē vt vno. est aūt vt duobꝫ vtiq̄ natura ipa. Cū eīm moueat. hinc necesse hoc ꝺdem q̄escere signoꝝ extremoꝝ hoc aūt moueri. qd eīm quies cens optet appelli qd mouet dictū est prius

¶ Hic oñdit in q̄ pte corpis sit. z tria facit. primo decla/ rat qualē opteat esse pte in q̄ est ꝓtus aie motiua. scdo dr q nō est in extremis ptibꝫ nec in jūcturis. tercio declarat in q̄ pte existit determiate. z qz magis videt virt9 motia in jūctura eē. iō primo declarat qūo jūctura se habeat ad motū. 2o cū dr Mouet ꝺdē igit. oñdit q̄lis est ps in qua est prima ꝓtus motiua. scdm ibi. Qm̄ aūt ptingit. terciuz ibi. Qm̄ aūt sil̄r se hz. Quantū igit ad primū dr. q supius dcm̄ est q jūctura est pncipiū vnius ptis z termin9 alte/ rius. z iō natura vtiq̄ aliqñ vt vno. z aliqñ vt duobꝫ. Qñ eīm tota ps mouet in qua est jūctura vel q̄escit tunc natu ra vtitur ea vt vno. cum aūt vna pars q̄escit z alia mouet tunc vtit ipsa vt duobꝫ. z quādo vna ps mouet necessa/ riū est q altera q̄escat. qz dictū est q omne qd̄ mouet opoz/ tet appelli alicui quiescenti.

Mouet quidē igit z nō mouet extremū bra chij. ei9 ār q̄ in cubito jūcture. hoc ꝺdē mouet et mouet qd̄ in ipo toto moto. Accē ār eē aliqd jmobile qd̄ vtiq̄ dicim9 potētia ꝺdē vnū ee sig nū operatōne ār fieri duo. g̃re si aial esset bra/ chiū. hoc vtiq̄ alicubi essz pncipiū aie mouēs

¶ Hic oñdit q̄lis est ps in q̄ est primū mouēs. z ꝺclonem inferēs ex dictis dr. q extremū brachij nō mouet sz mo/ uet. qz extremū brachij nō est pn̄ alter9 sicut jūctura sz est termin9. z iō nō mouet. sz jūctura q̄ in cubito aliqd est In ea eīm ē aliqd qd̄ mouet z aliqd qd̄ mouet. Et ꝓsil̄r ē in toto aiali in q̄ est aliqd qd̄ mouet z aliqd p qd̄ mouet. Et ꝓsil̄r accidit in toto aiali ee aliqd qd̄ mouet. z aliqd q̄ escēs z jmobile. qd̄ vtiq̄ ꝺdez est vnū potētia seu ꝓtute. opatōe vero ꝓo duo. qz illud vnū in se est pn̄ mot9 z qe tis. z ita duo ē in opatōe. Ex qbꝫ manifestū est q si totuz brachiū eēt aial q in eo eēt aia mouēs. Et ita ncce ē p mā ptē q ē p̄ mouēs ee vnā subiecto. ſm opatiōem ꝓo ples

Qm̄ aūt ptingit vt ad manū habere aliqd sit inaiatoꝝ puta si moueat baculū in manu. mani festū qz nō vtiq̄ erit in neutro extremoꝝ aia ne/ q̄ in extremo eius qd̄ mouet neq̄ in altero pn cipio. et eīm lignū hz z pncipiū z finē ad manum Itaq̄ ppter hoc si nō z in baculo mouēs ab aīma pncipiū inest neq̄ in manu Sil̄r eīm hz z extre mū manus ad carpon z hec ps ad cubitum

¶ Hic ꝓr oñdit q talis ps nō ē jūctura neq̄ in aliq̄ ex/ trema. Et duo facit. primo oñdit qd̄ dcm̄ ē. scdo remouet qd̄ dā dubiū. Scdm ibi Nihil eīm differūt. Quātū ad p mū ꝓponit intētionē suā di. q ptingit aliqd inaiatoꝝ sic se hze ad manū sicut man9 ad jūcturā manus. vt si manus moueat baculū. Sicut eīm man9 mouet baculū sic ꝓtus in jūctura man9 mouet manū. si g̃ in neutro extremoꝝ ba culi est aia. nec in extremo pn̄o in q̄ trāgit manū nec in alio aia mouēs nō est in extrema pte man9. nec in alia in q̄ tan git carpon. Et hoc ꝺdē intentū sic ꝓposituz ꝓbat. p. di. q sicut bacul9 se hz ad manū sic manus ad cubitū. quia si/

cūt baculus pncipiū habet z finē ad manus. et manus siliter ad carpon z cubitū. z sicut baculus mouet a virtute existente in manu. ita manus mouet a virtute exīte in carpon z cubito. tū manifestū est q virtus baculum mouens nō est in aliq extremitate baculi. nec in conjunctione manus ad baculū. sed magis in manu. quare nec similiter virtus mouens pmo manū erit in aliqua extremitate manus nec in junctura, prima. sed in aliquo superiori

Nihil em differūt que sunt adnata ab his q nō. fit em quēadmodū auferibilis ps baculus. necesse igit in nullo esse pncipio. qd est alterius terminatio. neq si qd est alterū illa magis extra velut extremi baculi in manu pncipiuz. huiꝰ āt in carpon. Si āt neq in manu qr superius adhuc pncipiū neq hic. Adhuc em manēte cubito mouetur totum quod deorsum continuū

¶ Hic pñr phs remouet dubiū. rōem iā tactā vlterius deducēdo. Aliqs em posset dicere q nō est silr. qa manꝰ est ps adnata ipi carpon. sed baculus nō est adnatꝰ manui. Hoc g remouēs Aresto. dt q q̄ntū ad, prosituz illa que sūt adnata nō differūt ab his q nō sunt adnata. Baculus em est sicut ps auferibilis. manus vero est ps non auferibilis sm naturā a carpon. sed sicut cōtinuat naturaliter manui mote. sic quandā cōtiguitatē habz ad baculū motū in actu. Cum ergo in nullo extremo baculi sit virtus mouēs ipsum. manifestū est q silr virtus prem aliquā mouēs non est in pncipio aliq alterius ptis ad qđ pncipiū terminat ps illa. puta virtus motiua non est in extremo brachij ad quod terminat. Si em sit aliquod extrinsecū magis ab homīe quod tamē a manu moueat extremū habens in ipsa sicut baculus motus extremū hz in manu. virtus mouēs ipm nō est in extremo manꝰ ad baculū sed supius magis. Silr si manus mota termine tur ad carpon brachij. virtus mouens ipam non erit in ipso carpon. sicut nec mouens baculū in extremo manus sed supius magis eodem mō se habet de extremo brachij respectu cubiti. cōtingit em totū inferius ad cubitū moueri virtute existente in superiore cubito

Qm aūt silr se habet a sinistris z a dextris et simul ctrarijs mouent vt nō sit in q̄escendo. sp dextrū moueri sinistruz neq in eo q hoc illud. semp aūt in supiori amboz pncipiuz. necesse in medio pncipiū esse aie mouētis. amboz enim extremoz mediū vltimū. Silr aūt hz ad motus hoc z ad eos q desursum et deorsum. puta eos qui a capite ad caput ad eos q a spina habentibus spinā Et rōnabiliter aūt hoc accidit. etem sensitiuū hoc dicimꝰ esse. q̄re alterato propter sensum loco q̄ circa pncipiū. z pmutatione habita. simul pmutantur extense et conducte ptes vt ex necessitate ppter hoc fiat motus in aialib

¶ Hic cōsequenter declarat in qua pte existit Et primo ostendit q pncipiū mouens est in medio supioris et inferioris anterioris z posterioris. secūdo ostendit q illa ps in qua est pncipiū mouens est diuisibilis. ibi Vediam aūt corpis. tercio ostendit q nō cōsistit in tota illa parte. sed in medio eius. ibi Sed adhuc cōtingit. Quantū ad primū probat intentū suū per duas rōnes. Quarū prima partitur sm q ondit pmo pncipiū mouens esse in medio dextri z sinistri. z secūdo ostendit q ipsum pncipiuz est in medio inferioris z supioris Oꝫ sit in medio dextri et sinistri, pbat in effectu sic Quādo aliqua duo simul mouent vel cōsimili motu vel cōtrarijs oportet pncipiū motus eoz a quo simul mouent esse in aliquo pozi z diuerso ad illa. mouens em est pus moto. z diuersum ab eo. Cōtingit aūt dextrum z sinistrū simul moueri etiā motibus cōtrarijs. non ita q sinistrū moueat z dextrum quiescat. vel ecōtra. sed simul. ergo necesse est esse pncipiū motus in aliquo pzioz. hoc aūt est mediū dextri z sinistri. quare pncipiū aie mouens est in medio. Oꝫ aūt prius sit medium patet. quia vltimū dextri z sinistri medium est eoruz. illud aūt vltimū est in quo est pncipiuz mouens. quare pncipiū mouens est in medio. Et dicitur vltimuz illud partiū exterioz esse diuersum. quia medium comparatū vni extremoz habet rationem alterius. Oꝫ aūt sit in medio superioris z inferioris, pbat silr sicut prius. dicens q istud quod dictū est silr se habet ad motus oim ptium et silr ad motū superioris z inferioris. sicut sunt caput et spina dorsi in habentib eam. Sicut em dcm est quando aliq duo simul mouent oportet q pncipiū mouens sit in aliquo pozi qđ est diuisum. hoc aūt est mediū. Oportet enim mouēs esse cōjunctū cū mobili. z ita mouens vnū est cum mobili. nō posset aūt hmōi cōjunctū. sez inferiori z superiori nisi esset mouēs in medio supioris z inferioris z dexteri z sinistri. Secūda rō que tangit ibi. Et rōnabiliter. sic formari pt. Quia sensitiuū pncipiū est in medio z after alterationē factam ab illo fit alteratio in partibus cōsequenter se habentib. et propter alterationē partes permutant sm extensionem. z simul dicuntur. z propter hoc necessario simul sit motus in alijs partibus. Si ergo sensitiuū primū est in medio. pmū aūt pncipiū mouēs e vbi est sensitiuū pmū. qr motus fit propter alterationē factā ab illo. Manifestū g q primū pncipiū. mouēs sit in medio

Vediam aūt corporis partem. potentia q̄dem vnam. operatione autem necesse fieri plures. etem simul mouent membra a pncipio et altero quiescente alterum moueat. Dico aūt puta in a.b.g.b. mouetur. mouet autem a sed ad hoc oportet q̄dem aliquid quiescere si futurū sit hoc quidem moueri. hoc autē mouere. vnū igitur potentia existens. ipm aūt operatione duo erit. quare necesse non punctum sed magnitudinem aliquam esse

¶ Ostenso q ps in qua ē pmū pncipiū mouēdi sit in medio. pbat q ps illa in q primū pncipiū mouēs sit diuisibilis. z q nō in toto sz in medio eius est dicit. q illa ps media in qua est primū pncipiū mouēs est vna subiecto. plures autem operatione. Quod probat sic. quoniā contingit membra, hoc est partes simul moueri. z contingit alteras partē moueri altera quiescente. Vt si ponamus a.b. esse partē corporis. et a.g. esse vnam partē ipsius. s. a.b. et g.b. aliā. pngit in a.b. tota magnitudie g.b. velut pres extremas moueri diuisum. s. vnā pngit moueri. qescēte altera

De mouente instrumentali

Simℓ etiã ꝓtingit ãbas moueri. puta. g. z. b. ab ipo mouente. Oportz ãt cũ aliq̃d mouek esse ꝓncipiũ mouens in aliquo supiori. Cũ g. g. et. b. possunt moueri quiescẽte aliquo. oportet in ipo toto esse illud a quo mouentur g. et b. et illa que mouentur. Quare est aliquod vnum re. a. est aliqũ vnũ subiecto. duo ãt ꝑm oparõem Necesse est g. a. cũ in ipo sit aliq̃d qũ mouet z aliq̃d qũ mouek nõ ee idiuisibile sicut pũctũ. sz diuisibile ꝑm magnitudinẽ

Sed adhuc cõtingit et gsimul cũ. b. moueri Itaqz necesse ambo ꝓncipia ea que in a mota mouere. Oportet igitur aliquid eẽ ꝓter hoc. alterz mouẽs et nõ motũ. appellentur quidem igitur extrema et ꝓncipia motorz que in a ad invicem. quẽadmodũ vtqz si qui dorsa contra tenẽtes moueant crura sed mouẽs ambo necesse esse vnum. hoc aũt est anima. alterz q̃dẽ existẽs a magnitudine tali. in hac aũt existens

Hic ꝓpr ostendit q̃ virtus illa mouens nõ ꝓsistat in tota illa ptẽ sz est in ꝓtactu ipaz. Accidit em vtrãqz ptem ipius. a. ptis medie. s. moueri etiã sil. Cũ em a sit diuisibile si diuidak in. g. a. et. a. b. ꝓtingit. g. a. quã vocat. b. et. a. b. quã vocat b. sil moueri ab altero mouente immo bili illo motu. Huiusmodi ãt mouens immobile ꝓs eẽ et diuersum a ptib; q̃ mouenk. Oportz g in. a. ꝑter. g. et b. aliqd esse diuersuz ꝓs. qd est mediũ vtriusqz scz. g. et b. Copulabit g vtrũqz extremorz mobiliũ q̃ sunt in a to ad se inuicẽ sicut duo q̃ se inuicẽ dorsa tenentes mouẽtur ꝑm crura quasi virtute existente in ꝓtactu In ipo ãt ꝓtactu ipaz ptiũ videk esse ꝓncipiũ mouens qd est virtus aie motiua. Oristit g in magnitudine sicut virtꝰ q̃dam ipius. diuersa tñ ab ipa ꝑm rõnem z hoc in ipo cõtactu duaz partium ꝓmarum.

Scdm rõnem q̃dem igit dicentẽ cãm motus est appetitus mediũ quod mouet motum. In animatis aũt corporibꝫ oportet aliqd esse corpus tale. quod q̃dem igitur mouetur. nõ natum aũt mouere potest pati ꝑm aliam virtutem

Postq̃ pbs determinauit de mouente ꝓncipali. hic ꝓpr determinat de mouente instrumentali siue de eo qd mouet vt instrumentũ. Et duo facit. nã ꝓmo innuit q̃ ꝑter ꝓncipale mouens in aialibꝫ oportz eẽ aliqd mouẽs organicũ vel mouens instrumentale seu instrumentum Scdo ostẽdit q̃d sit illud. ibi. Mouens aũt necessariuz Quantũ ad ꝓmũ dt q̃ vt ex dictis sequitur est aliqd mouens ꝑm rõnem qd dt cãm motus p se. sz non ꝓmo sicut appetitus q̃ nõ mouet p se ꝓmo. sz est velut mouẽs motum ab appetibili. Et ꝑter hoc mouens ꝑm rõnem quasi spũaliter est in aialis corporibꝫ. puta in aialibꝫ aliquod mouens corporeũ z organicũ qd est mouens motũ. mouens alias ptes organicas Et ꝑter istud mouens ẽ aliqd in aialibꝫ q̃ natum est moueri z nõ mouere. z que nata est pati a virtute alterius ptis z nihil agere in aliam. z hanc necesse est esse in corpore. sicut est extrema ps manus. q̃ mouek ab alia pte. sed ꝑm virtutẽ alienã alterius ptis. z nõ hz virtutẽ mouendi aliã ptẽ corpis aialis

Mouens aũt necessariũ habere quandã potentiam z virtutẽ. Omnia aũt mouenk aialia habentia spiritũ cõplantatũ z potentia ista. Que q̃dẽ igit saluatio spũs cõplantati dictũ ẽ in alijs

Hic ꝓpr declarat qd est illud mouens organice motum. ostẽdens q illud sit spũs p duas rões. Et ꝑm hoc diuidit rectus in duas ptes Jn ꝑma oñdit p ꝑmã rõem In scda p scdam. Scdm sit ibi. Videk ãt bñ. Quantuz ad ꝑmum itez tria facit. Primo ponit rõnem ꝑmã. qua ostendit q̃ spũs sit hmõi mouens Scdo ostẽdit in quo est spũs hmõi. Ibi. Hoc ãt ad ꝓncipiũ. Scdo excusat se a dissolutõne cuiusdã questionis q̃ moueri posset. ibi. Utrz ãt. Quantũ ad ꝑmũ dt q̃ mouens ꝑmũ organice in aialibꝫ dz habere potentiã p quã posset ab alio moueri z ipelli. z ꝓtẽ p quã posset aliꝺ mouere z ipellere Huiusmodi ãt fit p spiritũ cõplantatũ z ꝓportionatuz Per illũ em de facili pt mouere z virtutem hz mouendi aliud Et qz spũs iste est ꝓpter hoc necessarius. ideo subdit ostendendo quõ spũs cõplantatus in aialibꝫ saluek. dicens q̃ quõ spũs cõplantatus in animalibꝫ saluek dictum est in alijs. scz in libro de generatõne aialium

Hoc aũt ad ꝓncipiũ aiale habere simℓ visum est. quẽadmodũ quod in iuncturis signum mouens z motum ad immobile. Om̃ aũt ꝓncipium his q̃dem in corde. his ãt in ꝓportionabili. ꝓpter qd z spũs cõplãtat hoc videk exñs.

Hic declarat in q̃ ꝑmo inueniak spũs. dicens q̃ spũs q̃ mouet in aialibꝫ organice videk se habere ad principale mouens. s. appetitũ sicut signũ mouens in iunctura se hz ad mouens immobile Signum aũt in iunctura mouet motũ. mouet em ptẽ corpis posteriorem z mouetur. Sicut aũt hmõi signum recipit a mouente immobili virtutẽ mouendi z mouetur. sic spũs recipit virtutem p quaz mouet z mouetur. z modum mouendi a mouente ꝓncipali accipit. nunc autẽ ita est q̃ mouens ꝓncipale est in corde. vel cordi ꝓportionabili. Cuius rõ est. qz ibi debz esse ꝓncipale mouens vbi terminank alteratones z imutatones oim sensuum. hoc aũt est cor vel ꝓportionabile ei. ergo mouens ꝓncipale est in corde vel ꝓportionabili et ita primo spũs debet esse in corde. Quod etiã sic extra textum ꝓfirmatur. qz oportet primũ mouens z mobile ꝑmum simul z prima esse sibi. ergo cum principale mouens est in corde z ꝑmũ motũ. s. spũs in ipo erit i habentibꝫ cor. vel in ꝓportionabili cordi in nõ hñtibꝫ cor

Utrũ quidem igitur idem est spũs semp aut fit semp alteri alter sermo. idem em̃ est etiam de alijs partibus

Hic ꝓpr excusat se pbs a dissolutõe cuiusdã questionis. Dictũ ẽ em q̃ spũs est mouens organice. qreret aliqs. vtz iste spũs vnus z idem maneat in tota vita. Illã g dubitatõem reiciendo dt q̃ de hoc alibi dictũ ẽ. Qadẽ em videk rõ de spũ z de alijs ptib. Qualiter aũt manent ptes alibi dictum est. s. in libro de generatõne z corruptõne. vbi dictum est quõ partes formales maneant nõ aũt materiales ꝑ totam periodum viuentis.

Libri de causa motus aialiū Tractatus secūdus

Videt ät bene naturalit hñs ad ħ q̄ sit motiuū et exhibeat ꝓtutē. opa aūt motus pulsio z tractio. quare oz organū augeri posse vt breuiari. talis aūt est spūs. natura eteni sine violentia correcta z tractiua z pulsiua. ꝓpter eā eandē cāz et hz grauitatē ad ignea. z leuitatē ad ꝓtraria.

Hic ꝓñr ponit. p. secām rationē ad ꝓbādū spūm esse q̄dā organice mouens Et duo facit. nam p° ponit rōnē 2° declarat q̄ddam positū in ea Secōm. ibi Oportet ät q̄ futuz est Quātū ad primū ponit rōnē dicēs Illud q̄ est mouens organice in naturalib⁹ debet eē tale vt possit bene moueri a mouēte ꝓncipali. z q̄ habeat ꝓtutē mouēdi alia de facili z sine violētia. Motus aūt q̄ mouent aialia sine violētia ē mot⁹ pulsus z tract⁹. Jn motu aūt pulsus oz q̄ mouēs impellat a se ad aliud Jn motu aūt tract⁹ oz q̄ ab alio trahat ad se vel ad alia. q̄ manifestū ē q̄ in vtroz motu oz mouēs organice esse ꝓiūctū mouēti ꝓncipali. et ꝓñr mobili non mouēti. H aūt eē nō ꝑt nisi mouēs organice possit augeri z minui. z ergo oz mouēs organice in motu aialī esse. q̄ natū sit augeri z minui. augeri p rarefactiōnē. z minui per ingrossationē. tale aūt ē spūs. Spūs eñ ꝑt ꝓtrahi z iterū pelli z trahi z augeri z minui sine violētia ꝓpter eandē cām q̄ spūs hz grauitatē z leuitatē fm q̄ ꝓpāt ad diuersa. nā fm q̄ ꝓpatur ad ignea hz grauitatez Jnquantū aūt in ipo spū manēt corpa ꝺdēsabilia z rarefactibilia. ad grauia ꝓpat⁹. hz leuitatem. q̄ leuia manent in ipo ꝓtute z potest rarefieri. q̄ manifestuz ē q̄ spūs pōt augeri z minui. z ita hz potētiā vt de facili possit impelli et vt de facili moueat. z ꝓtutem p quā possit de facili mouere vel vt de facili moueat. est q̄ spūs organice mouens in animalibus

Oportet aūt q̄ futurū ē mouere nō alterabile tale eē. obtinēt eñ fm excessū naturalia corpa iuicē. leue q̄dē deorsuz a graui ozi denictum graue aūt sursuz a leui ozi Qua q̄dē igit mouet mota ꝓte aīe dcm̄ ēz ꝓpter quā cām

Hic ꝓñr manifestat q̄ dcm̄ est de spū videlicet q̄ possit augeri z diminui. q̄ hz hz grauitatez z leuitatem. declarat ergo quō spūs habeat ista dicēs q̄ illud q̄ mouet organice debet esse tale hz graue z leue. nō alteratōe soluz sed ꝓpatione. ꝓtingit eñ q̄ aliq̄d p alteratōnez graue. vt ignis ingrossari possit a frigido z sic grauitatem ꝓparatiue accipit. sed nō vt ignis ē z naturaliter sed pot⁹ violēter. silr spūs grauitatē accipit p alteratōez vt si ingrossetur vl infrigidet. z leuitatē accipit si calefiat z rarefiat Et nō solū spūs hoc mō leuitatē z grauitatem hz p alteratōnez sed ex ꝓparatōne Si eñ solū fm alteratōnē haberz grauitatē vel leuitatē nō possit sine violētia ꝓstringi vel ꝺdēsari aut rarefieri Videmus eñ q̄ illa q̄ sunt alteratōne gratia vel leuia continere se inuicē violēter vt leue a graui ozi ꝓtineat deorsum. z graue a leui ozi sursum. si g̃ spūs sine violentia ꝑt ingrossari z rarefieri z extēdi z remitti. manifestū ē q̄ nō solū alteratōe ē grauis z leuis sed ꝓpatiōe Recapitulādo ergo ät q̄ in qua pte aīe exñs mouet corpus z ꝓpter quā cām dictū ē

Existimādū aūt cōstare aīal quēadmodū ciuitatē bene legib⁹ rectā. Jn ciuitate eñ quādo solū stabilit⁹ fuerit ordo nihil opus est separato monarcha quē oportebat adesse per singula eorū que fiūt sed ipse quilibet facit que ipsi⁹ vt ordinatuz est. Et fit hoc post hoc ꝓpter consuetudinem. Jn animalib⁹ aūt idem hoc propter naturā fit Et quia natū est vnūq̄dq̄z sic cōstātiū facere ꝓpriū op⁹ vt nihil op⁹ sit in vno quoq̄z esse aīaz Sed in q̄dam pricipio corporis existēte alia q̄dem viuere eo q̄ ad nata sunt. facere aūt ꝓpriū op⁹ ꝓpter naturā

Postq̄z in p̄cedentib⁹ determinauit. p. de ꝓncipijs in mō motus aialiū. hic ꝓñr ꝑpat mot⁹ q̄ fiūt in aialib⁹ ab aīa motib⁹ eorū q̄ fiunt in ciuitate a monarcho. Et duo facit p° facit q̄d dcm̄ est. 2° recapitulat. ibi. Quō quidē igitur Quantū ad primū dicit q̄ existimandū est aīal q̄ ad motū progressiuū se habere sicut ciuitas bene ꝓstituta z legibus ordinata Sicut eñ ciuitas ꝓposita est ex ptib⁹ habētib⁹ ordinē ad inuicē z ad aliq̄d vnū. sic z aīal ꝓpositū est ex ptibus habētib⁹ ordinē ad inuicē z ad aliq̄d vnū. z sicut in ciuitate oēs ptes recipiūt virtutē opandi z moduz ab aliquo vno z bonū suū ordinant in bonū illius. sic ē in aīali. oēs eñ partes eius ꝓtutē z modū accipiūt ab aliq̄ vno et bonū suū ordināt in bonū illius Et sicut videm⁹ in ciuitate q̄n ordo policie semel bene stabilitus ē p legē vel cōsuetudinē. non oz q̄ in opatiōe eius sit sp̄ p̄ncipatus monarcha fm substātiā sed q̄libet facit q̄ ad ipm ꝑtinēt. z fm q̄ ordinatū ē. z vnū fit post aliud ꝓpt ꝓsuetudinē vel legē. sic fit in animalib⁹ accidit. ꝓtingit eñ cū aīal ꝓstitutū ē fm oēs suas ptes tūc q̄libet ps naturaliter opat fm q̄ nata ē opari Nec necce est aīam cuilibet pti corpis p̄ntez esse. saltem fm eē ptātiuū. Iz sit necarium p̄ncipatus cuilibet fm essentiā. sed eē potestatiuū p̄ncipatus ē vni parti. alie aūt nate sunt sic potestatiue viuere z moueri eo q̄ ꝓiuncte sunt z adunate illi parti in qua ē aīa. opat aūt q̄libet ps ꝓpositū opus ꝓpter naturaz z nō ꝓpter ꝓsuetudinē

Quomodo q̄dē igitur mouētur volūtarijs. motib⁹ animalia et ꝓpter quas causas dcm̄ est

Hic recapitulat z ostendit q̄ qñ aialia mouent motib⁹ volūtarijs et ꝓpter quas cās dcm̄ est

Mouēt aūt et aliq̄b⁹ inuolūtarijs quedam partiū. plurimis aūt nō volūtarijs. Dico aūt inuolūtarios. vtputa eū qui cordis et eū qui pedēdi. Multotiēs eñ apparēte aliquo nō tamē iubēte intellectu mouentur Nō voluntarios aūt vtputa somnū z vigiliā z respirationē z q̄ cūq̄z alij tales sunt. nulli⁹ eñ hoz. differētia simplr ē neq̄z phātasia neq̄z appetitus

Postq̄z. p. determinauit in p̄cedēti cap'o de causis motus volūtarij. hic ꝓñr determinat de causis motus inuolūtarij Et diuidit in duas ptes Jn ꝑma ponit intēt̄onē suā 2° exequit intētū. ibi Sed q̄m ncce Quantū ad ꝑmā ptez dicit q̄ sicut aīalia mouētur motib⁹ volūtarijs. sic ꝓtingit ipsa moueri motib⁹ inuolūtarijs hoc ē motib⁹ nō volūtarijs. z plurib⁹ nō volūtarijs mouētur q̄z inuolūtarijs. Et exponit q̄ sunt mot⁹ inuolūtarij z nō volūtarij dicēs q̄ motus inuolūtarij sunt mot⁹ q̄ fiūt p sensuz vel imaginatiōnē sed nō mediāte appetitu aīali vel intellectuali sed naturali magis. sicut sepi⁹ ꝓtingit in corde z genitalib⁹ Cōtin-

fit em apparente aliquo delectabili vel tristabili moueri cor & pudendum. & hoc contra imperiũ rationis & intellectus. Et hmõi motus inuolũtarius est q fit ꝓtra imperium volũtatis. Motus vero non volũtarij sunt sicut somnus & vigilia & inspiratio & ꝓsimiles. Isti sunt nõ volũtarij. q phantasia simpliciter nõ est domina vel ꝓncipium alicuius istoꝝ. similiter nec appetitus. Et dicit simpliciter. quia phantasia aliquo modo domina est et appetitus. sed non simplr. Et dicũtur inuolũtarij. q nõ fit cõtra imperiũ rõnis vel volũtatis

Sed quoniã necesse alterari naturali alteratione. alteratis aũt partib. hoc ꝺdem augeri. hoc aũt decrementum pati vt iam moueanr. et ꝓmutentur natis haberi ꝓmutationib inuicez. Cause aũt motuũ caliditas & frigiditas que deforis & intus existentes naturales. & ꝑter rõnez vtiq facti motus dictarũ partiũ alteratione incidente fiunt. Intellectus em & phantasia sicut dictuz est ꝓpus factiua passionũ afferũt. spes em factiuoꝝ afferunt.

¶ Hic ꝓsequenter assignat causam motus inuolũtarij et ꝓmo facit hoc. secũdo recapitulat ibi. De partib ꝺdem. Primo adhuc duo facit. Primo assignat cãm motus inuolũtarij. Secũdo modũ hmõi motus subiũgit inuolutarij. declarando quare quedam partes moueñ isto motu. ibi. Maxime aũt partiũ. Quãtum igitur ad ꝓmum dicit q aialia mouentur motib inuolũtarijs. qm necesse est aialia et partes aialium cũ sint corpora naturalia alterari quibusdã alterabilib naturalib ab extrinseco. alteratis aũt partib aialis necesse est quasdã dilatari & augeri. quasdã aũt minui & restringi. & hoc ꝑm q spiritus ingrossar vel rarefit. ita q moueanr ab inuicem ꝓmutationib quib nate sunt moueri. Causa aũt hmõi transmutationũ & alterationũ sunt caliditas & frigiditas ũtrinsece et naturales. Si em ꝓtinens fuerit calidũ vel frigidũ cale facit vel frigefacit ꝓtentum. Similiter calidũ intrinsecuz et naturale & frigidũ alterant corpus. & tũc ꝓtingit partes alterari nõ iubente intellectu. imo ꝑter rõnez & intellectũ mouẽtur dicte partes. sicut pudenda &c. & hoc ab aliquo extrinseco. Verũ incidũt etiã alterabiles interius ꝓ intellectũ vel phantasiã incẽtum intellectus & phantasia passiones afferũt ꝓpter cãm supza tactaz. Intellectus em et phantasia spes in se suscipiũt. q spes si sint calidi vel frigidi. ipsius calidi vel frigidi ꝓtutẽ hñt. vt supꝰ dcm est

Maxime aũt ptũ hefaciũt notabiliter propter velut aial vtrãq separatã esse partiũ. Huius aũt causa. q habent humiditatem vitalem Cor ꝺdem igitur manifestũ ppter quã causam ꝓncipia em habet sensuũ. Pars autẽ genitalis q talis est signũ. etem exit ex ipsa velut aial ꝺdam spermatis virtus

¶ Hic ꝓsequẽter declarat pbus quare quedaz partes maxime moueñ motu inuolũtario. dicens q inter omes ptes corporis maxime notabiliter inuolũtarie mouẽtur cor & genitalia. Cuius cã est. q ptes hmõi velut aial separatũ hñt humiditatẽ vitalem Cor ꝺdem. q in corde est ꝓmũ ꝓncipiũ sensitiuũ & ad ipm terminantur alterationes ispoꝝ. Aial aũt hz humiditatẽ vitalem. hoc est spiritũ ꝓplantatum. talis vero humiditas vitalis seu spiritꝰ de facili est mobilis naturaliter ꝓpter qꝺ de facili mouentur. Cor ergo & ps genitalis moueñ isto motu. q vtrũ q eoꝝ est velut aial separatũ. & est velut signũ aialis vnde exit sperma. qꝺ hz aialis virtutem

Motus aũt ꝓncipia a partib & partib a principio rõnabiliter eueniũt. & ad inuicẽ aũt sic pertingunt. Oportz em intelligere. a. ꝓncipiũ. motus igitur ꝑm vnũquodq elementũ inscriptoꝝ ad ꝓncipium ptingũt & a ꝓncipio moto & permutatione. qm multa virtute. e. ꝓncipiũ ꝺdem ipsius. b. ad. b. qꝺ aũt ipsius. g. ad. g. qꝺ autez amboꝝ ad ambo. A. b. aũt ad. g. ppter. a. b. q dem ad. a. venire vt ad ꝓncipiuz. Ab. a. aũt ad g. vt a principio

¶ Hic ꝓsequenter dat pbus modũ motus in aialibus Et ꝓmo facit hoc. Secũdo soluit quãdam questionẽ incidentẽ. ibi. Q aũt qñq. Quãtum ad ꝓmũ ꝺr q rõnabiliter motus fiũt a partib. qñq ad ꝓncipiũ. qñq a principio ad ptes. qñq a partib ad partes. ita q motus qñq incipit a parte & terminat ad ꝓncipium. qñq a ꝓncipio & terminat ad partez. qñq vero ab vna parte incipit & tendit ad aliã partẽ. Et hoc manifestat pbs in terminis dicit. a. ꝓncipiũ motus. scilz cor. b. et. g. sint due partes. vt puta sit. b. visus. & g. auditus. ita q describat vnus. trianꝰulus. & a. sit in cono ipsius b. et g in extremitatib basis. tũc manifestũ est q motꝰ ipsius b. & ipsius g. scz visus et auditus ptingũt ad ꝓncipium. scz ad a. qꝺ est cor. alterationes em sensuũ exterioꝝ terminantur ad cor. & ita facte alteratiões in sensu visus & auditus ptingũt ad cor. Similiter & motus trãsmutatiõe facta in corde ptingũt ad visum & auditum. cũ em cor alterat alterant partes exteriores. similiter ptingit motum venire ab eodẽ in idez vt a visu ad visuz. vt a g ad g. vel ab auditu ad auditũ. vt a b ad b. Cũ em alterat visus hmõi alteratio puenit ad cor. corde aũt alterato iterũ alterat visus ad magis inspiciendũ vel ad minus inspiciendũ. Similiter alterato auditu alterat cor. quo alterato iteruz alterat auditus ad magis vel minus audiendum. Et siliter potest motus vnꝰ partis scz sensus ptingere ad aliũ. vt a visu ad auditũ. et fit hoc modo. nam cum alteratur visus cõtingit alterari cor. corde aũt alterato alteratur auditus ad audienduz et sic ptingit motus a visu ad auditũ. Similiter potest fieri econuerso. cũ em auditus alteratur. alteratur cor. corde aũt alterato alteratur visus ad videndum magis vel minus. Patz itaq q motꝰ potest ptingere ab vno sensu ad cor & econtra. & iterum ab vno sensu in alium. & ab eodem in idem.

Q aũt quãdoq quidẽ eadem intelligentib fit motus qui ꝑter rõnem in partib. qñ autez non causa quandoq quidem ineſſe passiuã materiã. qñq aũt nõ tantã aut talem

¶ Hic soluit pbus quãdam rõnem que posset fieri Cõtingit em qñq q eadem apprehendentib fiat motus. et

ꝓtingit quandoq; q non fiat motus. Sicut aliquis qñ; q; ꝓsente delectabili vel tristabili mouetur .aliquando non mouetur. vel minus mouetur. Posset igitur aliꝯ querere ꝓpter quam causam hoc accidat. Quod soluēdo dicit q causa ꝓpter quā aliquādo eadem intelligentibus vel apprehendentib⁹ fit motus ꝛ aliquando nō. hoc accidit ex eo q; ad motū nō solum requiritur appetitus. sed id quod mouetur ꝛ dispositio eius. ꝛ ideo ſm diuersitatē eius qđ mouetur sequitur diuersitas mot⁹ Aliqñ em subiectū mobile est dispositū ad motum. ꝛ tūc sensibili ꝓsente mouet aial. ꝛ ſm q magis est dispositus magis vel citius mouet aial. Si aūt subiectū nō fuerit dispositū nō mouebit aial sensibili delectabili vel tristabili ꝓsente Et quia ꝓtingit vnū animal esse dispositum ad motum ꝛ aliud non. ideo accidit ad ꝓsentiaz sensibilis delectabilis vel tristabilis vnū animal moueri altero quiescente. Et sic etiam accidit de eodem animali cū diuersis temporibus. diuersimode dispōi potest. diuersis etiā temporib⁹ equaliter ꝓsente delectabili vel tristabili diuersimode moueri

¶De partibus quidem igitur vniuscuiusq; animalium ꝛ de anima Adhuc autem de sensu et somno ꝛ memoria et cōmuni motu dicimus causas. Reliquū aūt de generatōe dicere

¶ Hic ꝓsequēter recapitulat dicēs. q dictū est de ptib⁹ cuiu slibet animalis .sicut in libro de animalib⁹. Dictū est etiā de anima in libro de aīa. dictū est etiā de sensib⁹ ꝛ sensibilib⁹ ipsis .ꝛ de memoria ꝛ reminiscentia. Iterū dictus est de causis motus aialium ꝛ hoc in vniuersali. Dicendum nūc ꝓsequenter de generatione aialium. Et tantus de textuali expositione

Incidūt dubia Primū

dubius est. Unde ꝓueniat anime mouere suū corpus Dico solutōe non tandū ſm Albertū. q platonici ſm q accipiūt a Socrate dixerūt aīam per se moueri ꝛ nō fieri aliquā animalis animam. neq; corrumpi cum corpore .sz potius dixerūt omnē animam ex fonte omniū animarus que est anima orbis ꝛ mūdi ad corpora deuehi .ꝛ ex corporib⁹ omnes animas in eūdem fontez refundi. ꝓpter qđ cum anima deuecta ad corpora corruptibilia ſm cum per se moueatur. ideo immortalem in Phedrone animā asserit .ꝛ post corruptionem animalis iterum ad fontem vite totius ꝛ mot⁹ reuehi ad sedes supernas. Et hec sententia etiam inuenit in libro Apuleij macedonen. quē fecit de Platone et dogmate eius. dicens in eadem opinione fuisse Socratem Leucippum ꝛ alios academie sapientiores. Ex quib⁹ accipitur q ſm opinionem illam anima moueat corpus motu locali. q; per se mouetur. Moueturaūt per se ſm plurimos tanq; pars anime mundi et orbis qui p se moueꝝ. vel saltē quia est aliqua illius anime ſimilitudo. Sed hec opinio falsa est. licet quo ad aliquid sit vera. Falsa est in hoc q đt animā aialis esse partem anime mundi. qm sicut se habet motor ad mobile ita pars mouentis ad partē mobilis . Si ergo anima aialis sit pars aie mūdi. pars corporis aialis erit ps orbis. sed hoc est falsum. corpus em mortale nequit esse pars orbis incorruptibilis. falsa etiam est eueh̄i ex anima orbis. sicut ex fonte ꝛ ad eum reuehi. Sed verum est q anima mouet inq̄tum est ſimilitudo quedaz participata anime orbis. ita q ex illa ſimilitudine habet virtutē mouendi Etiam vera est q mouendo moueaꝝ. scz motu desiderij. sicut appetitus motus a sensibili aliquo bono. Quanto em forma plus fuerit sup materie potentialitatē eleuata. tanto plus nata est corpus mouere. Unde forma pure naturalis cū soluz respiciat corpus in duplici genere. sez forme et finis. non mouet corpus suū. sed anima in triplici genere cause. sez forme finis ꝛ efficientis corpus suū respiciens et tantū accedens ad bonitatem ꝓme cause vt imaginez eius aliquo mō gerat. mouet quodāmodo localiter corpus suum Sed contra. ex illo videtur sequi q corpori animato nō deesset motus. quia ſm iam dicta omnis illa substantia que ante orbem est dignitate nature facultatez habz mouendi. hoc autem falsum est. q; anime quoruda animaliū nequeūt suū corp⁹ mouere. Solutio ſm Platonē. ea q̄ est mūdi aīa. seipam mouet ꝛtinue ꝓpter desideratū qđ exoptat ꝛ ꝛtinue adipiscit p motū suū. hec aūt est similitudo aliqua dei deoz. hoc est cause ꝓme. Similitudinem autē illā ꝓstat non mouere aīam nisi desiderata et ꝛceptam. Erit ergo anima celestis si qua est celestis seipsam mouens ex hoc. q; agit se p ꝛceptum mentis ꝛ desiderū in bonitatem nobilem ꝓmi motoris .qui pater orbis a Platone vocatur. cuius etiam mentis filius ab eodem dicitur esse mūdus ꝛ materia mater. Quecunq; ergo anima in ꝛceptu ꝛ desiderio boni alicuius non capit similitudinem cum anima orbis illa ꝓrsus nullus potest mouere motū ſm Platonē. Anima aūt vegetabilis ſm se accepta neq; concipit bonus neq; desiderat. ꝛ ideo ſm Platonem nulli corpori suo ꝓstat motū .sicut neq; ipsa vel in seipsa mouetur

Secundum dubium est

Unde ꝓueniat diuersitas formarum in rebus q; adeo diuersimode se habeant ad ꝓncipiandum motus Solutio. de hoc diuersi diuersimode sentiūt. vt inqt Albert⁹ Nam Democritus qui omnez formam ab anima orbis diriuari dt sicut ꝛ Platonici dissimiliter in hoc Platoni locutus est. quia Democritus dicit omnē formā corpoꝝ esse quandam animā apprehendentem ꝛ desiderantez ꝛ habentem mouendi facultatem. sed tamen ꝓpterea inqt eam ab his operib⁹ per corpulentiam sue materie ꝛ defectum organoꝝ. Ad hoc aūt inducit rōnem quoniā certissimū esse dicit a ꝓncipio vniuersitatis omne esse rerū diuari. ꝓstat autē vt dicit simile sibi ꝓducit. sicut lux lucem ꝛ vita vitā. ꝛ mouens mouentem. ꝛ intelligens intelligentem. Ome ergo qđ ꝓcedit a ꝓmo hmōi habet esse. ꝛ qđ non agit ſm potestatū facultatem ꝓsequentiuz esse impeditur p accidens per impedimentum quod est corpulētia materie seu inhabilitas materie. in qua est talis essentia effluens a causa ꝓma. Sed hec opinio stulticia est. q; licet omnis essentia causetur a ꝓma essentia tamen aliqua educitur de materia. ꝛ ideo nec est essentia nec facultatem accipit neq; agit nisi ſm materie qualitatem ꝛ cōgruitatem. Neq; causa ꝓma agit sola. sed lux eius per multa agentia diffusa venit vsq; ad particularia in qualitatib⁹ elementoruz agentia que ſm materie agūt qualitatem ꝛ dispositionem. ꝛ ideo contingit q; vita non ꝓducit nisi vitam. ꝛ lux nisi lucem. ꝛ intelligētia nihil ꝓducit nisi intelligentiam. De his autem dictum est in octauo phyſicoꝝ. ꝛ precipue qualiter sic diuersitas in esse ꝓducatur ab vno simplici ꝓmo ꝛ immobili. Sed tan

men ad plenũ de hoc dici nõ potest in philosophia. Dicendũ ergo est. q inductę questionis sit alia solutio. dicendo cum Auicenna in quarta parte sexti naturaliũ suorũ q quedam sunt forme adeo impresse suis materijs q vicę sunt ab eis taliter q eis in nullo prouident neq; regũt eas. sed tm esse mortuũ z immobile dant suis subiectis Et hę dicũtur forme omino materiales a qb; nulla prouisus causatur forma mouens in materia aliqua. eo q propter nimiã distantiam a pncipio pmo nullam habẽt operationem diuinã. Alie aũt sunt que ꝓpter multã ꝓiũctionem quã habent ad causam pmã nõ impmũtur suis materijs. que potius neq; diuidũtur diuisione corporis. neq; mouentur motu corporis. z in toto sunt separate ꝓter hoc solum q mouent corpus instrumentaliter. z ille habent multas operatões diuinas. Diuinam aũt voco operationem illaz potissime que est in intellectu inducere formas ad esse rerũ. hanc solus deus habet. Sed intellectuales substantie que sunt iuxta eum z distant perparũ ab ipo habent intellectuales formas per instrumentũ motũ ab eis. scz celum in materiã totius mũdi inducere etiam quãdo nõ tangũt materiã. vt dicit Auicenna. licz hoc vltimũ aliquam habeat dubitatõem. de quo infra dicetur. Sunt aũt forme alie materiales. z inter has quecũq; viciniores sunt substantijs separatis plus habent de operatione. quapropter anima intellectualis que separata est magis inter animas mortaliũ formal formas simplices et intellectuales. z p solum imperium inducit eas in materiam cuius regimine ꝓuidet. sicut experimur in nobis ipsis. vt cũ ꝓcipit delectabile aliquod. corpus ipsum mouetur ad prosequendũ. z spiritus z sanguis z etiam membra exteriora ad ipm extendũtur in toto corpore. Et experimur hanc transmutatõnem esse fortiorẽ in mouendo corpora nostra q̃ eam que est a calido vel frigido. humido vel sicco. Nulla em illarum virtutũ corporaliuz z elementaliũ ita totũ corpus cõcitaret sicut forma intellecta vel phantasiata concitat materiam sui corporis. Sic em videmus in corpore causari colorem a nõ calido. frigus a nõ frigido. humidũ a nõ humido. siccum a nõ sicco. per omnia sicut in arte medicine fit aut architecture. quoniã p imperiũ causatur forma intellectualis in materia. z nõ est dissimilitudo nisi in hoc q forma artis indiget instrumentis corporalib;. z hoc non est ꝓpter sui indigentiam. sed ꝓpter ineptiam materie. In nobis aũt experimur istas formas in nos traduci sine instrumentis per solum imperiũ ab intellectu vel phantasia factuz. Et hec verissima est operatio diuina per quam forma que est actionis pncipium introducitur in materiã sibi ꝓiunctam. Quedam aũt sunt alie forme magis imerse materie z ab eadem victe que habent operatõem sed materialem fm corporis potentiam z non anime solius. sicut vegetatiua anima facit generando formã speciei. sed nõ spũaliter nec spũaliter habet eam. neq; p solum imperiũ. sed per instrumenta corporea. que sunt calidum frigidum humidum et siccum. Et in tali operatõe fit quide aliquid ex nõ existente. sicut hõ ex semine hominis. qd̃ non est homo. sed qualitates transmutantes materiam non fiunt sic. sz materia calida seu calidũ fit ex calido. z humida seu humidum ex humido. z sicca seu siccum ex sicco. Quecunq; ergo forme sic eleuate sunt supra materiam vt per imperiũ regere possint z diuina in ea operari he sunt que p se suaz materiam mouent z aliena mouere possunt. z hoc est verissimum. vt aiunt

Tertium dubium est

Utrũ substantie separate per solum imperiuz moueant hec inferiora ad formas suas sicut dixit Auicenna. Et videtur q nõ. qz tũc nõ indigeret motu celestis corporis ¶ Secũdo sic. tũc forme inducerentur in materiã generabilium z corruptibilium sine motu celi. quod si esset verum non fieret actio per contactum. neq; mouens quod libet esset immediatũ mobili ¶ Solutio. vt inquit Albertus circa istam materiam dicunt Auicenna Algazel Abyamidu q in veritate ab intellectu separatarũ substantiarum multa fiunt in inferioribꝫ per solum imperiuz et non per motum celi. Et hec sunt inquiũt illi que monstra z prodigia vocantur z mirabilia. que per nullum contactum fiunt nisi solius volũtatis earum imperio. cuius tamen ꝓpie non est contactus aliquis. Et huius rõnem inducũt dicentes q cuicunq; obedit corpus superius. illi etiam obedit quicquid illi corpori in natura subiectũ est. Qstat autem q in his substantijs obediũt celestia que regunt z mouent omnia corpora generabilium z corruptibiliũ. obediet ergo etiam illis materia subcelestium. etiã sine corporib; celestib; mouentib;. Et similiter dicunt isti q in animab; humanoꝝ corporum inuenitur differentia tanta penes esse plus vel minus separatum. q ꝙdam anime non solum corpus ꝓpium sed alia corpora suo imperio moueant. immo dicunt animam tantum separatam posse inueniri q etiã mouere possz celum z inducere trãsmutationes in aere penes corruscatões tonitrua zc. Et hanc dicũt esse potestatem ꝓphetarum qui signa z portẽta ostendũt. Certissimum est inquiũt quosdam sic nasci vt mira faciant. z quosdam sic vt huiusmodi nequaq; facere possint. z cuz omne opus animati ab anima dependeat. dicũt huiusmodi causam esse animã mouentem p intellectum z imperium. Cuius exemplũ est. quia apparuerũt multis videntib; gemini in germania nati. quorum vnus dum deferretur iuxta hostia. omnia hostia iuxta versus suũ sinistrum latus aperiebantur quãtũcunq; serata fuerant. et hanc virtutem quam vnus geminoꝝ habuit in sinistro alter habuit in dextro. z in breui spacio temporis ambo defuncti sunt. Sed vt dicit Albertus. hec dicta videntur a tramite veritatis aliquãtulum aberrare. Quod sic declarat. nam si ex solo anime imperio vel motorum celestium sine motu celi hec omnia fierent nõ esset scientia per artem inuenta vnde possent pronosticari tali um natiuitates. habemꝰ autem scientiaz nobis a multis philosophis vtcũq; traditã ex qua talia pronosticamus ex situ stellarum z motu orbis. z ita talia non solum fiũt per conceptum mentis intellectiue. Preterea fm dicta illa oporteret q conceptus intelligentie orbem mouentis variaretur fm diuersa concepta. omnis autem talis intellectus sic per concepta variatus mouet inordinate fm in ordinationem conceptorum. z ita substantie separate aliquando inordinate moueremt z exorbitarent sicut dixit Plato qõ non concesserunt peripatetici. Propter hec ergo z multa his similia dicimus falsa esse omnia que inducta sunt. preter hoc soluz q intellectus z imaginatio mouent corpora sibi coniũcta z vnita per formam intellectꝰ et imaginationis. Intelligentiam autem inducere aliqd in materiam generabilium non per motuz orbis. nõ opinamur. Intelligentia em illa practica est. z ita forma precedens a prima causa forma est que explicatur ab omnib;

et hec forma est essentia esse prehens. et est per lucis mo/ dum in omnib intelligentijs. Et determinatio t obum bratio ipsius t diuersitas t numerus t differentia in spe tie t genere est ex determinatione que fit per diuersa ma gis t minus particulariter t vniuersaliter mouentia. et ideo non variatur intelligentia separatarum substantia/ rum. sicut mouens ad diuersa. nec tamen aliquid mouet/ tur cuius suus motor nō sit immediatus. nec aliquid pa titur qđ suū agens non contingat aut per se aut per me/ dium primum mouens. Sicut celum mouet p lumen aerem vel per ignem. t per aerem mouet terram Et vni uersaliter loquendo primus motor in omni ordine natu/ re t artis mouet tercium per secūdum. t sic venit virtus primi mouentis vsq ad vltimum quod mouetur ita q nihil mouet. Et istud fm Albertum verum est fm opini onem peripateticorum qui dixerūt intelligentiam in hec inferiora nihil facere preter motum celi. cuius tamen con trarium tenet veritas fidei De fascinatione autem et de prestigijs inquit Albertus dicimus omnino aliā esse causam. Dicimus em ex virtute constellationis innasci virtutem his omnib que motu celi producūtur. que cū constellatio prodigiosa est similem virtutem inducit in natum. Q3 autem hec aliquādo ad natorū imperium fi unt nō habet aliam causaz nisi q tūc conatus est ad id fa ciendum. t tunc virtus ꝟiūcti efficitur instrumentū ani/ me vt perficiat. Nec fit hoc sine cōtactu. qr virtus illa q̄ mutat materiam ad formā prestigij vel fascinationis p medium venit ad hoc vt tangat id quod mutat. sicut ve nit virtus magnetis ad ferrum qđ ad se trahit. Sic em̄ videmus operari imagines t anulos qui fiunt ad stellas que tamen nullam formam imaginari possunt vel intelli gere possunt. t nihil omnino valent imperare. Dictum est em in scientia de somno t vigilia. q huiusmodi forme celestes fortissime sunt t efficaces valde in transmutādis rebus. precipue cū hoc videamus tantam esse efficaciam earū q omnia alia mouentia efficiūtur eisdem formis or/ ganice t instrumentaliter deseruientia. t ideo cū confor/ tantur a stellis tūc mouebūt corpora quasi violenter nō valente repugnare anima que est in ipsis aliquādo. Sed tamen voluntatem nō mouent violenter. cū sit ꝟtra volū/ tatis naturā violentari. Redit ergo hec sententia q ani me sunt mouentes corpora sua sibi p naturā coniūcta. et eas habere hanc facultatez ex similitudine ad substātias celestes. mouentes in operatione diuina per hoc q ist̄ cor poribꝫ oīno nō immerse. q̄etiam habeāt actionem preter corpus oīno vt est intelligere aut actiōem que magis est anime q̄ corporis. sicut est imaginari t estimare t memo rari. t hmōi. Illas autem animas que nullas habent ac/ tiones plus suas q̄ corporis. sz potius plus corporis q̄ suas. vt est nutrire augere t generare. dicimus esse tales per victoriam t dominiuz materie. Preterea ille essentie seu forme q̄ solū q̄scūt in materia separate agere nō pñt. et impossibile est eas eē motiuas sue materie.

Quartum dubium est.

Utruz anima iñ̄tum forma vel iñ̄tum anima vel iñ̄tum est aliquo modo separata moueat suū corpus.

Solutio. non iñ̄tum forma nec iñ̄tum anima. sed iñ̄tuz ē aliquo modo separata conformis motori celesti Non iñ̄tum forma. quia tūc omis forma corporis mo/ ueret motu locali. quod falsum est. Similiter nec iñ̄tū anima. quia tūc omnis anima moueret. cuius contrarū patet de anima vegetabili. Preterea. in anima nihil est inuenire nisi q sit perfectio materie seu corporis physici. et q sit separata fm aliquid. sed non mouet fm q est pfe ctio corporis. qr sic omis perfectio moueret. mouet ergo iñ̄tum est aliquo modo separata t non coniūcta corpo ri. Quod confirmatur. qr per idem non dicitur aliq̄d ha bere rōnem mouentis t mobilis. sed anima fm q est pfe/ ctio corporis est mobilis. ergo fm q separata est habz ra tionem mouentis. Preterea. potentia que omino sepa/ rata est inuenimus motiuam. ergo etiā anima erit mo tiua fm q nihil accipit a corpore. Item substantie intelli/ gentiarum que separate sunt t separate vocant. ipe sunt que pmo sunt motrices corporum. omis ergo substātia que est actus mouens movere habebit p aliquod simile il lis. Scimus em̄ q si aliquid vniuoce inueniat in plurib oportet q sit causatum p aliquod vnū qđ est in omnib il lis. sicut docet in secūdo libro phie pme. Cum ergo intel lectus celestes moueant motū localem p hoc q sunt sepa rate. necessario omis substātia mouens localem motū se parata erit Sed ꝟtra arguit. inter motore t id quod mouet nihil debet esse mediū. ergo anima vt separata nō poterit movere. Solo. localis distantia nō debet esse in/ ter motorem t mobile. eo q in his q̄ p se seu a se mouētur id qđ mouetur ꝓponitur ex motore t mobili. Q3 autez nō per se seu a se mouent tūc ea que mouentur sunt in po tentia ad motū aut per se aut per accidens. Et si sint in potentia p se ad motū. mouent a generante p se. t tūc est idem mouens ad locum t ad formā. Et idem est motus ex parte mouentis iñ̄tum motus. vt sic est actio mouē tis. licet forte nō fit idem motus fm q motus est mobilis passio vel prout neutraliter accipit. Si aūt sint in poten tia ad motū p accidens. tunc habent motorez p accidens qui est remouens impedimentū. Et in omnib his motiꝫ bus motor est immediatus mobili p substantiā t virtutē que multiplicat̄ p media mouentia vsq ad id qđ vltimo mouet. nihil em̄ repugnat q motor sit separat⁹ fm substā tiam t intellectualem operatōem. t tamen sit immedia/ tus ei quod mouet. ex quo vnū ꝓpositum est in celestibus ex tali motore t tali moto. nō em̄ est separatus p locū sed per essentiam t operatōem. t ꝟiūctus sibi p virtutez mo tiuā. Est etiam p substātia p̄sens t ꝟiūctus. nō tñ sic q ipsa substantia immersa sit p informatōem eius qđ mo/ uet. sed libera existens ꝟiūgit iñ̄tum motor tñ Et sic di cimus q celestes motores sint substātie separate. nō em̄ dicūtur p locū separate a suis mobilib. sed ideo dicūtur separate. qr cū insint alicui materie subiecte. sez spheris ce lestib. nō sunt obligate alicui materie sphere celestis. ita q in aliquo subiaceant proprietatib eius Et ideo nec di uidūtur diuisione corporis. nec mouent motu sui corpis moti. nec obligantur eidem. Separate itaq dicūtur nō per locum. sed a corporalis materie quātūcūq simplicis obligatione. Et quib omnib patz q cum mouere cōue niat separatis substātijs iñ̄tum separate sunt t move/ tes. substantie formales eo magis sunt mouētes quo fue rint separatiores. quapropter intellectus magis mouet q̄ phātasia. t ꝓpter h̄ etiā eius motus sunt magis diuer si. Cuius signū est. q hō est multaz operationū t ad in tellectū fiūt omes. Alia aūt aialia sunt paucoz motuū et operationū t nō diuersificātur. sz vno mō operant. eo q mouentur potius ad nature instinctū q̄ ad formam ap prehensi. t ita q vnius spēi vno modo operari videntur

Ex his ergo concludendo dicit Albertus q̄ pro certo scietur ex dictis q̄ nulla substantia forma existens et actus mouet motū localem. nisi inquantū cōmunicat in aliquo cum formis p̄mis celestibus separatis. hoc est inq̄ntum ipa aut p̄m quid aut simplr̄ separata est. z vltra materie sui corpis obligationē eleuata

Quintum dubium est

Quare forme separate plus potentes sunt ad mouendum q̄z omnes forme corporū naturaliū. ¶ Pro solutione huius dubij premittende sunt p̄m Albertū alique propositiones. Quaꝝ prima est. Omne mouens per se. mouet ad formā aliquā que est per aliquē modū in ipso mouente. Generans em̄ mouet ad formaz suam si vniuoce moueat in generatione. z mouendo ad formā suam mouet ad locum. Similiter aūt primus motor z oēs inferiores mouent ad formas que sunt in ipsis Similiter autem est in oī arte q̄ medicus mouet ad sanitatē quā habet in anima. architectus ad formā domus quā habet in anima. alꝫ em̄ tres cause in vnā non coinciderent causam Secūda est. Omne quod mouetur. mouetur ad formā quā non habet. Cuius veritas patet quoniā si mobile iā haberet formā tunc esset in actu p̄m illam formā vel vbi. et tunc non moueretur quoniaꝝ motus est exitus mobilis de potentia ad actum. Ex quo sequitur. Tercia propositio. scz. Oē quod mouetur. mouet ad aliq̄d quod est extra ipsum p̄m q̄ mouetur ad illud. Quarta ꝓpositio est. Oēs forma que in nullo est separata. p̄m se totam est in materia. z p̄m oē quod est. est in ipsa. Cuius veritas patet. qm̄ si p̄m aliquid non esset impressa materie p̄m illud essz separata. sed ponimus eā in nullo separatam esse. Ad hanc aūt si adūgimus secundā iam cōcludemus quoniā nullū mobiliū potest moueri ad formā q̄ iam impressa est materie sue. neq̄ moueri potest ad aliquod quod est in ipa. Accipiamus ergo resumēdo pauliſper primā q̄ scz mouens quod mouet ad formā mouet ad ipam formā que est ipius vel in ipo p̄m q̄ mouet. z scimus q̄ nulla formaꝝ impressaꝝ iā in materia potest moueri id cui ineſt. z hec est vera causa p quā demonstrat q̄ nullū corpus p se mouet. et hanc visus est Plato oīno ignorasse z fere oēs antiqui ante secta peripateticoꝝ

Redeuntes ergo dicimus q̄ si nulla formaꝝ impressarū in materia mouere p̄t destruemus ꝓsequēs. z inferemus oppositū aūtis. sic q̄ si aliqua formaꝝ mouet materiam z corpus cuius ipa forma est oportet formā p̄m q̄ mouet eē ab ipsa p aliquē modū separationis separatā. Cū ergo mouens mouet ad formā que est in ipso mouente. oportebit p secundā ꝓpositionē inductā q̄ illa etiā sit i mouēte p̄m q̄ est aliquo mō separatōis separatū. z hoc quidē est veruz.

¶ Pro quo tū vlterius aduertendū q̄ duo sunt modi separatōis in mortalibꝫ. z tercius est in imortalibus. Primus in mortalibꝫ est q̄ id qō mouet neq̄ sit corpus neq̄ actus corpis alicuius organi corpalis. licet sit ſtus in corpe p aliud a q̄ accipit. sicut intellectus est sepatꝰ ab hominibꝫ. z hoc mō mouendi habet ipe intellectus facultatē. q̄ qō sic est in ipo nō est extra id qō mouet. z iō mouet ad illud. Secūdus modus est sub illo q̄ scz aliquid fit in corpe z fit actus alicuius ptis corpis. ita tū q̄ actus ille quo agit magis aīe est q̄z corpis. z q̄ p̄m q̄ est in ipa nō est in corpe. Et hunc modū habēt phantasia z estimatio et alie sensibilis aīe potentie mouentes que cōcipiunt intentiones cōuenientis vel incōuenientis boni. que tū intentiones nō sunt in corpe p̄m eundē modū quo sunt in illis potentijs. z ideo corpa ad illas moueri possunt. In celestibus aūt et imortalibus sunt forme existentie oīm. z iō oīa que sunt sibi ꝓportionabilia mouent ad illa ¶ Istis ergo sic p̄missis dicendū ad questuz q̄ causa illius est. qa id qō natura vt hmōi mouet tali motu mouet ad formā ad quā mouetur que extra est. Et quāto plus extra mobile est tāto plus natū est moueri. cū g̃ forma separata plus sit in actu z in forma q̄ ad modū essendi differētie. iō tanto efficacius mouent forme separate q̄z alie. Et ideo nullū inanimatoꝝ potest p se moueri. neq̄ etiā animatuz aīa vegetabili. Et ex hoc sumplit occasionē dicti sui Auicen. putans q̄ ex quo oportuit mouēs esse separatum ab his que mouent per se. z quāto magis fuerit separatū. ad tanto plura z ampliora se extendit motus suus. Jō si aliqs haberet animā multū agenti intellectuali simile. et eleuatā. que multū in natura de splendore haberet intelligētie quales diximus sapientes veteres in libro de diuinatione ille scz nō solū moueret materiā corpis sui. sz etiā mundi. sicut videmus totā mundi materiā moueri ad splēdorē intelligentie celestis. z dixerūt hominē hmōi naturaliter ꝓphetā. Et ideo finxit Auicen. talē hominē posse producere nubes z facere pluuias z corruscatōes z tonitrua qū vellet. Et sequutus fuit eū in hoc Algazel Et Moyses egyptius videtur in idē cōsentire. z multi alij. Sed hoc totū erroneū est z superstitione plenū.

Sextum dubium est.

Vtrū in alia pticula aīe sit facultas mouendi z facultas apprehēdendi sensibiliter vel intellectualiter. vel in eadez

¶ Solutio. in eadē est per subiectuz. sed nō p esse. Quaꝝ dictū est in tercio de aīa q̄ oporteat in oī motu fieri nūciū de mouendo. z si ad aliud fieret nunciū z ad aliud moueret. hoc accideret. sicut si mihi fieret nunciū z tu exeq̄reris. sed hoc esse nō potest. opter ergo q̄ idē sit nunciū de motu. z quod exeq̄tur motū. nunciū aut ē non fit nisi p apprehensionē delectabilis per sensitiuaz vel intellectiuam animā. opter ergo q̄ intellectiua moueat vel sensitiua et nō alia. z sic idē est mouens z apprehendēs per subiectuz licet aliud per esse. mouentis em̄ esse nō est apprehendentis. Preterea. Si per formā moueāt sensitiua aīa z intellectiua. vel ergo illā formā semp secū habuit naturaliter. aut apprehendit eā. Nō aūt semp secū naturaliter habuit formā illā. g̃ apprehendit illā formā. erit g̃ facultas aīe z mouēs z apphendens. licet esse sit aliud p̄m q̄ apprehendēs est. z p̄m q̄ mouens est. Ex quib̄ concludit q̄ in his que nō mouent p se seu a se sed a generāte motus p̄m q̄ est actus mouentis idē est z ad formā z ad locū. sed p̄m q̄ est actus mobilis est diuersus. Jta etiā in his que p se mouent motus p̄m q̄ est actus mouētis idē est ad formā z ad locū. qm̄ mouens in talib̄ p formaz mouet z ad formā rei sensibilis. sed p̄m q̄ est actus eius qō mouet est alius. Sed est ꝑuersus ordo. qm̄ in his q̄ nō p se mouentur. in eo q̄ mouent. motus ad locuz est p̄m naturā ꝓis ad motū q̄ est ad formā. locus em̄ est de ꝓnib̄ ad formā

In his q̄p se mouent seu a se mouent motus localis est añ motū ad formā. determinabilis p̄m tps. qm̄ motꝰ localis in talib̄ non est nisi inq̄sitio z acq̄sitio quedā delectabilis intentione tamē z definitōne est ꝑ q̄z motus localis. q̄z est cā eius. Quid aūt in aīa sit mouēs. z vtrū vnū vl duo

vel tria. t quo vnū vel duo vel tria in libro de aīa dictū ē.

Septimum dubium est

Cui particule corporis p̄mo cōuenit motus. cum em̄ sit de cōibus anime t corporis oportet q̄ sicut inquisitū est cuius sit facultatū anime. Ita etiam inquirendū est cui⁹ particule sit corporis. Pro solutione nota q̄ valde diuersificantur super hac questione qui de phīsicis scripta reliquerūt Galienus em̄ t sequaces eius posterius capitis (vbi nacha descendit a cerebro) id quod mouet ex parte corpis primū esse dixerūt ꝓpter quinq̄ causas Prima quia vbi est virtus et facultas anime ibi videt esse p̄mū organū mouendi. sed cum sensitiua t intellectiua sint sole mouentes operentur q̄ in capite, videt q̄ in capite sit primū organum motus. Anterior em̄ pars humida est valde t mollis. p hoc cōperens sigillationi formaꝝ sensibilū in sensib⁹. Motus aūt cū p humida t mollia expleri nō possit eo q̄ illa tracta a motore resolueret. opꝫ q̄ ex oppsito sit dispositā ānterior ps capitiꝫ. Erit g̃ sic posterior pars capitis principiū motu⁹ ex pte corpis sicdem sicco p sicitur motus saltem ꝓgressiuus magis q̄ humido. motum aūt dico ꝓgressiuū qui est motus animaliū. Secunda ratio. diuersaꝝ virtutū t subalternatim positarum diuersa sunt organa. cū ergo motiua t sensitiua sint diuerse virtutes et non subalternatim posite. habebūt organa diuersa. t cum eedem mouētes. t apprehendētes subiectū oportet q̄ sint vicine. t ideo apprehendentib⁹ anteri⁹ capitis. motiuis aūt posterius attribuūt. Tercia rō sumpta ex rationib⁹ anatomie. ꝺa cum diuidit corpus nerui motiui oēs cōtinuati videntur aut ad nucham que est vicarius posterioris partis cerebri ex qua descendit aut ad posterius capitis. Quarta ratio sumitur ab expertis hoc modo. Nam mollificātia neruos motiuos t infrigidantia que stupefaciunt t immobilitāt neruos motiuos et resoluunt. descendūt a posteriori parte capitis. t cum ibi tangūt neruos tollitur motus a mēb⁹is t fiunt contracta. Relinq̄tur ergo q̄ illō sit p̄ncipiū motus in toto corpore. Quinta ratio Incisis aliq̄bus neruis. animalia cōtractionē t immobilitatē incurrunt quorundā membroꝝ. quod nō esset nisi ibi esset primū motus principiuꝫ Et eandē hāc sententiā videt tenuisse Plato. Qui sicut narrat Apuleius in libro de platonis dogmate totū hominē in vultu esse dicebat eo q̄ oēs alie virtutes originaliter erant in capite. t ꝑcipue motiua que mouere habet p ūperiū. vnde iustū eē dicit hanc arcē corpis tenere sicut t in mūdo quecūq̄ supiora sunt. inferioribus habēt imparе. Addunt autē q̄dam sicut Rasis t alij indirecte argumētantes q̄ si cor vel epar esset p̄ncipiū motiuum tūc deberēt ab ipo et ad ipm instrumēta motus deriuari Hoc autem non est verum eo q̄ in hoc esset maximū nocumentū. quoniā extendendo neruos et ossa frequenter cōmouerēt. t sic forte a basi sua solueret. t hoc inducerēt mortē. Qđ cōfirmatur experimēto nam cadētes. vel percussi in posterioribus capitis. statim obrigescūt t incurrūt membroꝝ immobilitatem. Cōsentiunt autem oēs isti Platoni quez fere oēs antiqui sequebant. exceptis admodū paucis qui cōcupiscentiā et appetitū posuerunt in epate esseq̄ in inferno aluꝰ. au daciaz seu irascentiam in corde. rōem aūt oīa ad nutum mouentē cum omnib⁹ sibi deseruientib⁹ dixit esse in cerebro. Et ꝓpter hoc caput dixerunt esse sphericū vt organuꝫ motus in aīalibus etiam in figura videret congruere corporib⁹ que p̄mo m celestibus mouent. t sunt causa motus inferioꝝ. esse autem distinctum dicunt ipsum caput vt motiua principia arcem tenerent imperātia t altrinsecus distribuerentur illis deseruientia. Ān equidē ea que motū esse faciendum vel nō faciendū esse denūciant. Retro ea que mādant exequutionē eisdē. Quidā aūt socraticoꝝ phoꝝ addūt q̄ sī attribuat p̄ncipiū motus animaliū cordi in quo est ira scētia. vel epati in quo ē latebrosa sedes libidinū. nunq̄ ee hunc motū nisi inordinatū. causa aūt omnis inordinatiōnis in motibus est quādo hec p̄ma mouent t non ratio. Tunc aūt dicūt motus ordinatos quādo descendūt ab arce dignitatis. h̄ est a se de rōis in capite. Oīm aīal asserunt quandā cognitionis scintillā habere in capite. que ē cā ordinatōis motuū suoꝝ p̄m nature exigētiā. cuius nō habeant rōnem. Addūt aūt predictis his q̄ lesiua arcis in capite faciunt inordinationē. nō autē lesiua in corde vt in epate. Cordiaci em̄ t epatici motus habēt ordinatos nō aūt hi q̄bus corrupta est media cella capitis quā logisticā primus Socrates appellauit. t hoc est signū q̄ principiū motus a capite sit t nō ab alio organo. Sed hec opinio ipis peripaticis oīa p rōem inuestigantibus nullo mō placet. ꝓpter quod Auerrois vbi loqtur de mouente sup libro de aīa Aresto. t Auicēna in quarta pte sexti naturaliū suoꝝ t alij cōplures cor dicunt esse primā particulā cui p̄mo cōpetit motus inter cetera mēb⁹a corpis t nō caput. Quod ꝓbant sex rōnibus fortissimis virtutez demōstrationis habentib⁹. Prima est. Oīm qđ mouetur in mūdo necessario ad p̄mi corpis p̄mū motū velut ad cām reducit. est em̄ aīal in mouendo sicut minor mūdus. vt dr viij. physicoꝝ. propter ergo q̄ oīs motus totius corporis aīalis reducat ad motū p̄mi organi sicut ad cām. non est aūt dubiū apud aliquos q̄n primū membroꝝ motū in aīali sit cor. hoc g̃ erit p̄ncipiū omniū alioꝝ motuū cuius motu qūoliber rapiunt mēb⁹a alia sicut motu diurno celi mouent cuncte sphere celi. Secūda rō. cor est p̄ncipiū factum re omniū alioꝝ membroꝝ t nō caput. nā formatiua virtus in semie existēs p̄mo formaꝫ cor sibi in sedē t domicilīū. t ex illo porrectis lacertis t venis t arterijs sup iozafabricat et inferiora. Qđ aūt est p̄ncipiū subē alioꝝ mēb⁹oꝝ ipm etiā est p̄ncipiū operationis t motus. g̃ cor est primū p̄ncipiū. Tercia rō. q̄ oīs motus aīalis fit imitādo vel fugiendo. t his duob⁹ sensibiliter ꝑcipit cor. p̄m diastolez quidē in vno. t p̄m systolē in alio. Ꝟstat g̃ indubitāter motū cordis hoꝝ duoꝝ motuū p̄ncipiū p̄mū. Quarta rō est qm̄ passiones q̄ faciūt motus istos oēs st̄ cordis. sicut timor tristicia spes t gaudiū t delectatio t amor t oīa huiusmōi. Cū g̃ sint effectiua motus t ad cor referunt. constat cor eē mēb⁹oꝝ qđ organice mouēs in motib⁹ aīaliuꝫ est primū. Quinta rō sumpta a spiritib⁹ t sanguīe est. qm̄ p calorē t spūs t sanguinē pparant organa ad motū. Hec aūt in oīm motu aīaliū videm⁹ aut a corde. prēdi. aut ad cor refugere. qm̄ in amādo. sperādo. gaudendo. delectādo a corde ꝓcedūt t ꝓtendunt in organa mobilia Timēdo aūt et tristādo. verecūdādo t dolēdo sentim⁹ ista ad cor refugere. vt infra dicet. Cū g̃ spūs t sanguis t faciāt motū. t accelerent cōfortando organa. videt ineuitabili rōne concludi cor esse primū p̄ncipiū motuum animaliū. eo q̄ est p̄ncipiū sanguinis t spirituū. Sexta rō. oīa opa vite necesse est ꝓncipiari a p̄mo organo vite. est aūt mor⁹ aīaliū ꝑcipuū inter opa vite. g̃ oꝝ q̄ a sede t domicilio vite p̄nciꝑiet. qđ est cor. Vltra aūt talia sunt ex q̄bus idē ꝓbat

Cui particule corporis primo cõuenit motus

Nam in ordine vniuersi celi ⁊ mũdi scit nihil esse motus principiũ nisi quod cõtinue mouet. Uliter aũt erit in ordine omniũ organoꝝ animaliũ nihil esse principiuꝫ motus et alioꝝ operũ nisi quod suo mõ continuũ habet motuꝫ. Scit aũt hoc nihil esse cor ipm. Preterea cum motus animaliũ sit de dextro in sinistrũ. conuenientissime refert ad mediũ inter dextrũ ⁊ sinistrũ. hoc autem nõ est nisi cor qm̃ licꝫ declinet parũper ad sinistrũ. tamẽ hoc nõ fit nisi p accidens. vt scꝫ a nocumẽtis epatis que ascendũt ad dextrum subducatur ⁊ etiã sinistrũ aliquantulũ calefiat. qõ ex absentia epatis calidi et psentia splenis frigidi aliter infrigidaret. Harũ autem duaꝝ sectaꝝ. medicoꝝ vulgus fm plurimũ rõnis expers eligit viam Platonis. phisicorum aũt peritissimi cõsenserũt in viam peripateticoꝝ dicentes cor esse principiũ ⁊ vite et spiritus ⁊ sensus et motus ⁊ omniũ eoꝝ que fiunt in corpore. Quibus sic notatis respondendũ est ad quesitũ per hanc conclusionẽ q primo virtus motiua cõuenit cordi ⁊ ex cõsequenti mẽbris aliis. quoniã spiritus primũ est quod post cor mouet cum motũ sit. Sicut autẽ dicimus spiritus esse directos ad cerebrũ. ⁊ ibi determinari in organis sentiẽdi ad hoc q fiant sensituis administrantes et pentantes formas sensibiliũ. Ita videtur hic dicendũ q in veritate ⁊ ineuitabiliter cõclusum est cor esse motus principiuꝫ. sed tamen spiritũ extendi ⁊ retrahi p neruos cerebri ad ipius cerebri posteriores partes ⁊ cellas. ⁊ ibi induere formã spirituũ motiuoꝝ pleue. ⁊ ibi ab illa parte sentiuntur extendi nerui ⁊ chordẽ ad ipsius motus perfectionẽ. Nec videt cõtradictio in verbis antiquoꝝ. quoniã ipsi peripatetici optime concludũt cor esse principiũ primuꝫ inter organa animalis motus. prorumpũ aũt ⁊ determinatum est posterior pars cerebri que per spiritum illuc protensum mouetur a corde. motoꝝ aũt non semp ad se ducit immediate ligamenta ⁊ chordas mouentes. sed ad locum vbi cõuenienter fit motus. quoniã si vie iste oẽs singulatim peruenirent ad cor vna impediret aliã. ⁊ ideo cum substãtia liter oriank a corde deriuank ad cerebrũ. ⁊ inde diuidũtur per corpus vt totum per musculos moueant. Cor eim̃ esse principiũ neruoꝝ ostendit ipsa eius duricies que non est aliunde causata nisi quia ex carne neruosa tota est causata substantia cordis plus q̃ caro alicuius alterius membri. Ex substãtia ergo cordis deriuank. licet hoc medici dicere videãtur. Unde fm Aristotelẽ in libris animaliũ tam vene q̃ nerui deriuantur a corde. sicut et arterie. ⁊ quicqd est alioꝝ in corpore. Huius aũt talẽ possumus assignare rõnem. Scimus eim̃ q omnis diuersitas que est in organis animaliũ est propter diuersitatẽ particulariũ seu potestatũ anime. oportet ergo q talis sit ordo organoꝝ ad vnũ aliquod organum. qualis est ordo potentiaꝝ anime ad vnam anime substantiã ex qua fluunt hmõi potentie. aliter eim̃ vt dicit Auicẽna. nec anima nec corpus esset vnũ. Cum ergo manifestũ sit animã esse in corde. videtur omniũ organoꝝ esse relatõ ad cor. sicut ad principiũ primũ. Principiũ qdem primuꝫ est ex quo sunt alia. ⁊ ipsum non ex alijs. Caput enim scimus crescere ex alijs membris. ⁊ quasdã partes capitis vltimo cõpleri in generatione. Cor autem sic dispositũ est q non ex aliquo alioꝝ membroꝝ. oportet ergo esse principiũ motus. ⁊ vite ⁊ sensationis ⁊ omniũ alioꝝ operum vite. Sed sicut p ma semp vniuersalia sunt ⁊ confusa ⁊ indistincta ⁊ indeterminata. determinank aũt quando applicank secundis. Ita est de istis viribus ⁊ motiuis q videlicet non habeant plenam determinationẽ ⁊ distinctionem fm q a corde procedunt. sed applicata alijs organis principaliby accipiunt formas ⁊ virtutes illoꝝ. ⁊ ex his distincta determinatas habẽt opationes. Et ideo sentiendi opatio dicitur pfici in prima parte capitis. ⁊ mouendi in vltima siue posteriori parte capitis eiusdẽ. ⁊ naturaliũ virtus dicitur pfici in epate. formatiua vero in testiculis. Sic aũt dicendo p conformitatẽ respõdent ea que microcosmi sunt eis que sunt macrocosmi. quoniã esse nature quãto altius refertur ad principia mũdi est indistinctius ⁊ simplicius. ⁊ descendendo per principia mouentia ad esse. que tñ omnia non principiant nisi virtute primi. accipiunt distinctiõem et quãdã opatiõem. Aliter eim̃ vt videtur frustra essꝫ locus inuentus secũdoꝝ. si ⁊ esse eoꝝ ⁊ distinctiõem acciperent ea que sunt a primo vniuersitatis motoꝝ. Propter aliud eim̃ est scõm. ⁊ ꝓpter aliud terciũ. ⁊ sic deinceps. Et eadem rõ est de membris pncipalibꝫ in corporiby aialium Secũdũ eim̃ aliq̃d ꝓfert addens ad id qõ inuiauit pmũ et terciũ iterũ aliq̃d addit. ⁊ sic deinceps. donec id qõ ꝓcedit in opus vtiliter ⁊ sufficienter distinctuꝫ ⁊ determinatũ sit. Per hoc eim̃ patꝫ solutio omniũ eoꝝ q̃ in pmiby generabant dubitationem

Octauum dubium est.

Quot sunt genera passionũ omniũ mouentiũ animaliuꝫ Solo fm Alb. in ꝓmetario sunt duo principalia scꝫ tristicia ⁊ delectatio. q̃ sunt finales passiones appetitꝰ cõcupiscibilis. Ad illas eim̃ cetere passiones cõcupiscibilis. puta amoꝝ odium desiderium fuga reducũtur. ⁊ qꝝ irascibilis est ꝓpugnatriꝫ concupiscibilis. in concupiscibilem finaliter ordinatur. ideo nõ sunt passiones irascibilis finales simpliciter. sed in istas nominatas finaliter ordinãtur Sicut eim̃ se hꝫ potẽtia ad potentiam ita passio ad passionem. appetitus autẽ concupiscibilis est finis irascibilis. ideo passiones q̃ncꝫ irascibilis in finales passiones q̃ stꝫ ipsius ꝓcupiscibilis ordinãtur. Licꝫ g̃ sint vndecim passiones. ad duo tñ genera dicta reducibiles sunt. Et qꝝ sine noticia passionũ hmõi nõ bñ ꝑt haberi intellectꝰ motuũ aialiũ. qm̃ passiones noiate multiplr variãt cor. ideo vt in motu eo plenꝰ intelligamꝰ naturã motꝰ aialiũ expedit parũ tractare de passionib. Pro q̃ incidit

Nonum dubium.

Quid sit passio aialis de qua sermo. Pro solone notãdum. q hic non est curandum quid passio sit fm essentiaꝫ et formalem definitionem. de qua ad moralem philosophiam determinare pertinet. sed potius quid sit materialiter vel causaliter hoc querendum est. fm q per passionem diuersimode habitudinatur cõplexio cordis fm q Andronicus peripateticꝰ dixit omnia in motiby cordis perfici constrictione et dilatatione. quos motus greci systolem ⁊ dyastolem vocant Secundo notãdum est q omnis sensus dissimilitudine perficitur. Quando eim̃ organũ rei sensibili assimilatum est tũc nõ sentitur amplius et ideo contingit q ethicus non sentit calorem suum. cũ tamen maioꝝ sit aliquando q̃ febricitantis. Causa autem huius est. quia calor ethicus infusus est membris factus habitualis. ⁊ ideo non sentitur. qõ et nomen eius ostendit. quia ethicum morem sonat vel consuetudinem. Febricitantis autem calor eo q circũstat membra sentit multum

¶ Quibus sic notatis respõdetur ad quesitum ſm Andronicũ passionem definientem. q passio est irrationalis anime motus z pter naturã motui appropinquãs. Dicitur aũt irratõnalis anime motus. quia pars aĩe rõnalis passionibus non subiacet proprie eo q nullius partis corporis est actus. Passio aũt de qua sermo sine passione corpis nullo mõ pficitur. Additur aũt appropinquãs motui pter naturã. q si esset motus redactus ad naturã corporis. absq; dubio nullã faceret omino sensus perceptionem. z ita per cõsequens non faceret motũ. Est ergo prima causa passionis. sensibilis mouentis z sensus moti dissimilitudo.

Decimum dubium est.

An duabus passionib; principalib; delectationi scilicz et tristicie ꝓportionetur duplex cordis motus puta systoles z diastoles ¶ Solutio sic. Et quia q̃ttuor ꝑme differentie passionũ quas ponit Andromicus z omes peripatetici. scz tristicia. timor. z concupiscẽtia. quã quidã spem vocant z delectatio siue gaudium ad duas principalissimas in causis naturalib; et motibus reducunt puta ad angustiã siue tristiciam. z ad delectationẽ siue gaudium ideo his duabus passionib; principalib; ꝓportionant ſm gradus diuersos duo motus cordis. scz diastoles z systoles. Angustia em seu tristicia est ex psenti vel futuro. et similiter delectatio. Et in ꝑmo quidẽ mouet cor ſm systolem cõstringendo z fugiendo in seipsum. In secũdo vero mouet ſm diastolẽ dilatando se extra seipsum. Cuius signũ est. quia cum homies sunt in angustia cõstringũtur suspirantes. cum aũt sunt in delectatõe multũ intensa extendũt brachia z totũ corpus. quasi nõ in potestate suorũ existentes. Cã aũt prũi est. quia cor trahit ad seipm spũm z sanguinẽ vt calefacti extendãtur in adiutorio corporis z membror. propter quod etiã plurimi ꝑmũ in plus pauidi z timentes post audaces et feroces inuenti sunt. Causa aũt secũdi est. quia cor expellẽdo dulcedinẽ complerã impler membra spiritu cum impetu a corde ꝓpulsato z cum subtili sanguine. z hec cõpulerunt membra extẽdi. Scimus aũt q nihil fugit id quod est naturale sibi z cõseruationi sue. sed potius quod est sue natura cõtrariuz et destructiuuz. oportet ergo q omis motus angustie et ipsa angustia sit ex hoc quod est cõtra naturã. et ex eodez cõuincitur motũ dilatationis esse ſm naturã propter id quod est nature cõferens apphensum. z ideo in hoc imitatur natura z prosequtur totũ spiritũ z corpus extẽdit in illud Sed cõtra. Supra dictũ est passionẽ esse motũ irratõnalis anime z pter naturã motui appropinquantez. ergo delectatio nõ est ſm naturã. Ad quod dicendum q delectatio vt in pfecto esse est ſm naturã. sed ſm esse imperfectũ. vt est in fieri est pter naturã. Et licet delectatio sit sicut dictũ est ex cõiunctione cõuenientis cum conuenienti. vt dicit Dionysius. tamẽ hec ſm Arestotelem et Platonẽ diuersimode accepta inueniunt. Plato em considerans passionis esse. nõ esse nisi ſm corporeas et cordis virtutes. dicit q omis delectatio est generatio in sensibilẽ animã. z tristicia similit corruptio est in sensibilẽ animã. cum opposita nata sint fieri circa idem. Arestoteles aũt in ethicis vult q omnis virtus sensibilis anime et intellectualis nõ habens impedimentũ in propria et naturali operatõe delectat. Et ideo pbus p causam definies delectationẽ dicit. q delectatio est operatio propria et cõ naturalis non impedita. Et hanc definitionem sequens Auicenna in epla de dispositione. cordiũ z spiritiby corus dicit q omis delectatio est apprehẽsio pfecte acquisitionis ppie virtutis. sicut sentire dulce. z odore bonũ delectatio est sensui. pcipere vindictã virtuti irascibili. et pcipere speciem virtuti cognitiue z estimatiue. z theoremata virtuti intellectiue. cum autem omis perfectio sit naturalis oportet necessario vt õt Auicẽna delectationẽ innasci cuilibet virtus pcipit qõ naturale est sibi. Ille g̃ stz due cause imitatõis vel fuge in omi motu animaliũ

Motus cordis

Undecimum dubiũ est.

Quare sepe de naturalibus et conferẽtibus bone habitudini quosdã ꝓtristari videmus z angustiari. sicut de absentia meretricũ vel vini superflui. tristantur fornicatores et potatores ¶ Solutio patet ex dictis. nam habitus innaturalis trãsponit animal extra pceptionẽ sensus. z qõ sentit contrariũ illi habitudini innaturali mouet ad tristiciã. z quod cõueniẽs illi senserit mouebit ad delectationẽ. z ideo delectatões fornicatoꝝ z potatoꝝ tristicie stz sicut delectationes egrotatiuoꝝ z tristicie.

Duodecimũ dubiuz est.

Quot potentias angustiandi z delectandi habet quidez omne quod mouet motu animalis ¶ Solutio. nõ est vna omniũ in his naturalis habilitas z aptitudo. quonã differentia inter potentiã passiuã z habilitatẽ siue aptitudinem est. quia potentia equaliter est inter oppositas. Habilitas aũt inclinata est magis ad alterũ oppositoꝝ. oportz autem nos aptitudines istas determinare ex dispositõne primi organi motus. hoc est cordis. cuiꝰ ꝓplexiones multe sunt sicut z totius corporis aĩalis. Est aũt omis equalitas naturalis. z egressus ab equalitate est innaturalis. aut ad innaturalia appropinquat. Dico aũt equalitatez ꝓportionis geometrice medietatis. sicut est sepe dictum in ante habitis libris. Quot sunt autem equalitates cõplexionũ in cõmuni alibi dictũ est. scz in lib. de natura locoꝝ ¶ Dicendũ ergo hic in cõmuni q corꝓportionabiliter in medietate cõsistens habet sue ꝓplexioni correspondentẽ spiritũ z sanguinẽ. z precipue thalami cordis in quibus est subtilior spiritus z sanguis clarior. Possunt autem ista ſm egressum ab equalitate z ſm equalitatẽ multis modis variari. Aut em est multus subtilis z clarus tẽperate cõplexionis ipse spiritus p humidũ z calidum. z talis spiritus maxime accedit ad dispositionez celestium. Aut habet omes ꝓprietates his cõtrarias q scz est paucus. grossus. obscurus. intẽperate cõplexionis. z in frigore excedens. aut in calido vel humido vel sicco equalitatem sue cõplexionis derelinquens ꝓpter hoc q cor et corꝓus similit recedunt. Aut est deficies in aliqua qualitate ab illo. vel in quantitate qualitates retinẽs. Quod contingit multis modis Aut em est paucus subtilis. clarus tẽperatus. quod raro contingit. Grossities em illa proue nit ab aliquo obscurante eum. z ideo frequẽter ꝓcomitatur subtilitas z claritas z grossities z obscuritas. Contingit tamẽ aliquãdo obscuritas ex spiritus cõpressione licet sit clarus in seipso. z hec cõpressio aut cõtingit ex frigore accidentali. aut ex reuolutione spũs in seipsum. aut est etiam spiritus multus subtilis. sed non clarus. sed niger z fuliginosus z intẽperatus. Et sunt tot modi spirituũ quot modis dicti spũs conditiones possunt cõponi

An dispositões cordium sint eedem.

et diuidi. & in quolibet mõ sñt multi pticulares modi. q̃ q̃ dẽ si ap tm dine cordi faciãt ex naꝛali cplexiõe. tũc pdu/ rũt hmõi habilitates. & si aliqñ q̃s studiũ ponat in ptra/ riũ tñ redeũt & vincũt frequẽter. sicut dixit Horatiꝰ Na turã expellas forte tñ vsq; recurret. Aliqñ aũt causañ ex ꝓsuetudine & studio. & ille etiã durãt diu. Aliqñ etiã fiũt ex nutrimẽto sumpto. & ille nõ diu durãt nisi assiduẽ tal nutrimẽti sumptio. Dicimꝰ g̃ q̃ si in corde sit multꝰ spũs clarus subtilis calidꝰ & humidꝰ tpate hic ẽ aptissimꝰ gau dio & delectatõi. & nõ tristabiꝫ hñs spũm hmõi. nec angu stiabiꝫ nisi ex magna cã. & hec ẽ optima dispõ sm spũm q̃ qñ vitã florẽtẽ facit. & tñ hec ꝓpter ꝓiũcta sibi dissolutõez ipedit studiũ scie & ꝓtuꝫ. sicut refert Arꝫ. in li. de pblem asseres q̃ oẽs excelsi in sapĩa & heroycas ꝓtutes hñtes fe re fuerũt melãcolici. Talis g̃ homo in cuiꝰ corde generaꝫ hmõi spũs in oĩa mẽbra corpis imittit spũs. q̃ multi sñt et nõ deficiũt. & ideo pseuerat in eo gaudiuꝫ & delectatio. et talis claras & iocũdas hz ꝓceptas formas. eo q̃ tales repũtat clarꝰ spũs. Talꝫ etiã intime gaudet. q̃ in medul las eiꝰ penetrat subtilis spũs. nec remoueꝫ a delicijs ꝓpt ꝫ q̃ nihil in patũ ẽ excuties spũm extra statũ quẽ hz. Si aũt q̃s ẽ pauci subtilis & clari spũs & hũidi facile gaude/ bit ex q̃libet occasiõe & vehemẽter. sz cito deserit. q̃ spũs deficit ex paucitate & facile dimittit qđ ꝓcipit ex hũore. et q̃ talis est paucoꝝ spirituũ. iõ facile iucundaꝫ. & facile cadit a iocũditate. Si q̃s aũt ẽ pauci spũs & tenuis. & nõ clari. sicut sñt spũs ꝓualescentiũ ex egritudinib; & macilen toꝝ siccoꝝ. hic non gaudet de facili. eo q̃ spũs vix sufficit ꝓncipio vite. & ideo in corde retineꝫ & nõ diffũdiꝫ in delici as corpis. Hi aũt quoꝝ spũs est multꝰ qđẽ & grossus. si ꝫ cũ sit calidꝰ & obscurꝰ erit fortissime ire diu durãt. nõ de facili remiscibilis. q̃ spũs grossus repugnat diffusioni et ideo pondere suo ꝓmit cor. & obscuritate sua terri/ bilia sua ingerit. & grossicie sua diu tenebit. vñ tales spũs hñtes sunt memores iniuriaꝝ cuꝫ tpe. Et vt inqt Arꝫ. hñt tales ꝓpie rubei vini ꝓpietates. qđ fumosum & va/ porosum est. & hz vapoꝛẽ spissuz & calidũ. caput spiritib; replẽt. & ideo sunt studiosissimi & ꝓstates in grauitate et magnanimitate heroice ꝓtutis. & magis attẽdũt his q̃ sunt ẽ ꝫ his q̃ fuerũt ꝓ longã moꝛã formaꝝ in cellul' ca/ pitis sup q̃s nõ sensus sed intellectꝰ ꝓuertitur. Si aũt sit spũs paucus & nõ clarꝰ sed subtilis & calidꝰ. talis erit bre uis & feruẽtis ire. sed nõ diu durãtis. cuꝫ ꝓpter spũs pau citatẽ. tum ꝓpter subtilitatẽ. Feruet aũt ira ex calido. et nõ de facili gaudẽt ambo isti. Si aũt sit spũs paucꝰ gros sus & obscurus & frigidꝰ. hoc erit de ꝓditõne melãcolie & senij. & ꝫ tantũ excedere pt q̃ nunq̃ gaudebit. sz semp tri stabiꝫ. et si nõ excedit multũ tũc tñ nõ facile gaudebit. sz facile tristabitur. & erit pauidus ex q̃libet cã. fugiẽs etiã vt ita dicã formas. & ideo senes tristes sunt & melãcholi ci de melancholia naturali. Q̃nq; aũt est varietas spiritu um nõ ex cplexione hoĩs. sed ciboꝝ & potuũ. & inde est q̃ medicoꝝ sapiẽtes dicũt q̃ boni cibi generant bonos hu/ moꝛes. & boni humoꝛes bonos spũs. & boni spũs bonos moꝛes & delectabilẽ vitã. Hinc est etiã q̃ vinuz dr facere hoĩem bone spei. q̃ calidũ est naturaliter. & hz humoꝛez actualẽ subtilez ex q̃ generaꝫ multi & boni spũs. sz tñ talꝫ nõ gaudet nisi i sensibilib;. q̃ vinũ suo vapoꝛe obturbat cellã logisticã. ita vt discurrat spũs inter oꝛgana sensuũ et per mediã capitis vacuitatẽ. & nõ repsentãt nisi sensibilia Et hec est cã q̃ ebrijs videꝫ q̃ moueañ ea in quib; sunt ꝓpter spirituũ discursum ex caloꝛe vini

Decimũ terciũ dubiũ est

Quare intellectualia diuina rõnalia & honesta minꝰ sen tiũtur delectabilia. & ꝓtraria hoꝝ minꝰ tristãtia q̃z sensibi lia & humana & vtilia. & aliqñ inhonesta. cũ tñ illa multo et incomparabiliter sm se magis delectabilia sint istis

Solo. hoc est ex eo q̃ sensibilia & humana pticularia et vtilia sunt coꝛpaliter in spũ q̃ a corde ꝓcedit repsenta ta. & ideo afficiũt fortiter & ꝓpriꝫ sm delectatõez vel tri sticiã eis coꝛpꝰ qđ coꝛpaliꝫ & coꝛpali spũ mouẽt. Sz intel lectualib;. & rõnalib;. & honestis nõ ꝓpatur coꝛpus. eo q̃ sint in spũ coꝛporeo. & ideo parũ mouẽt maxime eos q̃ cir/ ca abstracta & simplicia & incoꝛpalia nesciũt attẽdere Et hec est etiã cã q̃re vt frequẽter vincũt delectatões coꝛpo rales & euertũt delectatões ꝓtutis honestas & diuinas

Decimũ quartũ dubiũ ẽ

An dispões cordiũ in fuga vel imitatõne sint eedẽ. vt debilitas coangustatõi seu ꝓstrictõni cordis. & vigoꝛ cor dis dilatatõi & ãpliatõi Solo. licz pmo silitudine habe ant cordis debilitas & coangustatio eiusdez. & silr vigoꝛ cordis & dilatatio eiusdẽ. nõ tñ identitatẽ q̃nimo q̃ntupli ci dr̃a secernũtur. Prima q̃ vniũ coꝛ nõ sp ꝓcomitaꝫ ad alterꝫ. nõ em̃ ois q̃ in corde est debilis. est tristis vel angu stiatꝰ. nec ois tristis est timidꝰ vel corde debilis. sicut nec ois q̃ hz cor vigoꝛosiuz ẽ letꝰ. nec ois q̃ ẽ letꝰ hz cor forte et vigoꝛosum. Secda dr̃a est i definitõib; eoꝝ. Timiditas em̃ q̃ est cordis debilitas definiꝫ p res formidatas. etiam qñ nõ sunt sufficiẽs cã timoꝛis seu formidatõis. & tñ tole rari nõ pñt. Formidolosus vel timidꝰ est q̃ ea q̃ timẽda et nõ timẽda sunt cordis infirmitate tolerare nõ pt. An gustia vero cordis definiꝫ p tristãs Angustiosus em̃ est quẽ angit in corde id qđ modicã hz cãm tristicie. ex eo q̃ tolerare nõ pt ꝓpter apparẽtem iniuriã illatã. Tercia aũt dr̃a est sumpta ex ꝓcomitãtib;. Fuga em̃ sp seq̃tur coꝛ/ dis debilitatẽ q̃ est timiditas. & ideo coꝛ in timoꝛe nõ mo/ ueꝫ nisi sm systolẽ. angustiã autẽ seq̃tur vindicta. cũ nõ pt tolerare iniuriã. & ideo qđẽ coꝛ mouetꝫ sm systolẽ. & postea sm diastolẽ qñ vindicat. Quarta aũt dr̃a est effectꝰ eo rũ in coꝛpe. debilitatẽ em̃ cordis q̃ est timiditas seq̃tur re missio caloꝛis naturaliꝫ & dñiuz frigiditatis Angustiã aũt cordis siue tristiciam seq̃tur accẽsio caloꝛis & feruoꝛ spũs Quinta ꝓ dr̃a sumiꝫ in ꝓparatib; coꝛ ad vtrũq; istoꝝ Humia em̃ tenuitas & paucitas spũs parat coꝛ timiditati sz spissitudo spũs & accẽsio parat coꝛ tristicie & angustie et ideo aĩalia hñtia magnũ coꝛ & spũm paucũ & sanguinez frigidũ sñt timida multũ sicut lepꝰ. Hatẽria aũt coꝛ ma/ gnũ & spũm multũ & spissuz & sanguinez calidũ sñt valde ferocia & audacia. & de hoib; est silr. Cuiꝰ cã est. q̃ cum spũs sit tenuis & paucꝰ recurrẽs ad coꝛ magnũ. retineꝫ in eo & nõ calefit. & ꝓpter hoc sanguis ẽ frigidꝰ & remanẽt il/ la aĩalia ꝓstricta. Cũ aũt coꝛ magnũ est & spũs multus & calidꝰ q̃n sanguis & spũs ad coꝛ recurrũt. ibidẽ calefiũt & subtiliañ. & tũc impetu egressus implẽt totũ coꝛpꝰ & mo uent ad audendũ. Et hec est cã q̃ qđã in pncipijs bellorꝝ terribiliũ tremẽtes & pallidi sñt. postea vero calefacto san guine & spũ in corde fiũt audaces vltra modũ & irati. ois em̃ ira p ꝫ q̃ tristicia q̃dã est pmo qđez hz motũ systoles cordis. postea aũt in vindicta mouet coꝛ sm diastolẽ In his aũt ꝓsiderãda est multũ ꝓsuetudo. ꝓsuetudo em̃ sibi facit succedere in corde silꝫ passiones. ita q̃ tristicia seq̃t

triſticiã. z timor timorẽ. z vigor cordis ſiue audacia audacitã. z ita ẽ i oib⁹ alijs Sicut ei loc⁹ q̃ calefieri ꝓsueuit citi⁹ calefit. z in cãtaphora ſiue ſyphonib⁹ ſeq̃t aq̃ aquaz ꝑmo attractã ꝑ inſpiratõem ſiue ſucceſſionẽ. ita triſticia ſeq̃tur triſticie ꝓsuetudinẽ. z gaudiũ ꝓsuetudinẽ gaudij. z tõ ſoli tarij frequẽter melãcholici z triſtes efficiũtur. z querſantes cũ iocũdis z letis mutanť in ſanguinis naturã.

Decimũquintũ dubiũ ẽ

Quot z q̃ ſt̃ q̃ naturaliter ſeruãt gaudiũ Solo. duo Primũ ẽ tẽperãtia ſpũs i ſua ꝓplexiõe Scõm aũt ẽ larga materia. eo q ſpũm tẽperãt loco ei⁹ qõ diſſoluti ẽ de ſpũ ipm ſpũm reſtaurãs. z q ꝓſeruet ab his q̃ diſſoluũt ipm ꝑ modũ violẽtie. ſic facit labor z mot⁹ imoderatus z balneũ calidũ z lõgũ. z hmõi. diſſolutõez ãt ſpũs ꝑcipue duo cãnt. ꝑmũ eſt ſubtilitas z mobilitas. q̃b⁹ caliditas ei⁹ nimis ꝑparat ad dilatatõem. z ideo dilatãdo ſe euaporat et deficit. Scõm aũt eſt q fortẽ nutrimẽtũ qõ reſtaurare debuit natum eſt mouere ad aliã ptez q̃ ad eã ad quã dilatať ſpũs. z tũc nõ reſtaurabit eũ z diſſoluet.

Decimũſextũ dubiũ eſt.

Qui ſt̃ effect⁹ triſticie frequẽtis Solo. duo. ꝑm⁹ eſt debilitas ꝓtut̃ naturaľ. Scõs ẽ ſpiſſatio ſpũs q̃ accidit ex frigore ꝓpmẽte ipm i cordeTũc em̃ icipit ex eo extingui calor naturaľ ꝑ multã ipi⁹ retractatiõem z ſpiſſationẽ. ſicut et iã aer ſpiſſat⁹ mutať ad naturã aq̃ vľ terre

Decimũſeptimũ dubiũ

Utrũ ex diuerſitate ſanguinis ſicut ex diuerſitate ſpũs in motu diuerſificať mot⁹ cordis Solo. ſic. licz dz̃ter Primũ pz. q ſanguis aq̃ſus tenuis clar⁹ aptat cor debilitati z formidini z timiditati. Cui⁹ cã eſt. q ſpũs q̃ fit ex tali ſanguĩe grauis eſt ad mouẽdũ exteriora membra. Eſt aũt hic ſpũs pue acceſſiõis. eo q ſit frigid⁹. z qõ aptať ad gaudiũ vel ad irã ẽi quo valde motu. ex ſua ãt tenuitate taľ ſpũs facile diſſoluť. z ex ſua frigiditate ꝓtigit ei q ẽ valde pauc⁹. Sãguis ꝓ clar⁹ diſpat⁹ aut diſtẽperat⁹ in calore q̃ eſt gracilis ſpume citrine eſt multũ accẽſus. z tõ cor aptat iracũdie feruẽti ꝑ ter ſpũm ſilis ꝓplexionis. q̃ generať ex eo. Hic em̃ ſpũs eſt choleric⁹ hñs calioris feruẽtis imobiles ꝓprietates Sz ſanguis groſſus turbid⁹ z diſtẽperatus aptat cor triſticie z iracũdie ptinaci. ſed triſticia fit ꝑ ter turbidũ ſpũ q̃ generať ex tali ſanguine. Ira fit ꝑ ter velocitatẽ acceſſionis ei⁹ circa cor. ptinacia aũt ire fit ex hoc q eſt ſpiſſus. ſpiſſum em̃ calefactũ nõ cito frigeſcit. Sãguis aũt flau⁹ z tenuis aptat ire nõ ferventi nec durãti. q ſpũs generat⁹ ex tali ſanguine nõ accendiť z cito extinguiť. Cor aũt hñs ſanguinẽ groſſuz nõ turbidũ cũ fuerit multi caloris. qõ tñ rariſſime euenit. ꝑ ter calorẽ q ſubtiliat z nõ ꝑmittit ſanguinẽ in ſua groſſicie ꝑmanere. cũ tñ euenit aliq̃n nõ erit cor illud nõ ꝓ tri ſtabile z audaciſſimũ z fortiſſimũ. z minorať ira ei⁹ q leticia ei⁹ ꝓfringit iram. ſicut ecõuerſo. Triſtitia cor ire adaptat. ira em̃ eſt in repellẽdo. triſticia aũt ꝑm aliq̃d. Letitia aũt ꝑm aliq̃d ſui ꝓprať ad delectatõem. z delectatio ꝑter appetitũ quẽ hz ꝓprať attractõi z delectatõi cuidaz. Ira ğ talis nõ fit niſi ex magnis cauſ. z tũc eſt rigidũ in ira ꝑter ſpiſſitudinẽ ſui ſpũs. z ideo eſt pui vel nullius timoris. Cor aũt qõ eſt hñs groſſuz ſanguinẽ nõ turbidũ diſtẽperatũ in frigiditate erit. nec erit multũ cõtriſtabile. nec multũ letũ. neq̃ multũ iracũdũ. z ẽ timor ei⁹ nõ multus. Cui⁹ cã eſt. q cor tale ſtolidũ eſt in oib⁹ ſpũs em̃ generat⁹ ex illo ſilis ẽ illi in ꝓplexiõe. z h̃ facit ſtoliditatem. Hñs aũt ſanguinẽ groſſuz z diſtemperatũ in frigiditate erit z triſte. ſolitudinẽ amãs z q̃tẽ. z ſegnis ire. niſi ſit ex magna cã. z ira ei⁹ erit min⁹ ꝑmanẽs q̃ ira hñtis calidũ ſanguinẽ. dũmõ ſit ſilis iſti i oib⁹ alijs. erit aũt ꝑmanẽtior ira ei⁹ q̃ ei⁹ q hz ſpũm tenuẽ. erit aũt memor hic iniuriarũ. licz nõ vlciſcať ſepe. z h̃ ꝓtingit ꝑter firmã impſſionẽ formẽ nocẽtis in extimatõe. z ꝑter groſſitiẽ ſpũs retinẽtis eandẽ. Ira em̃ aliq̃n eſt ꝑmanẽs. ſz tñ mot⁹ ad imaginatõem vindicte nõ mult⁹ eſt ſz fortis. Vñ ira q̃ ẽ talis diſpõnis q nõ cito recedat tũc forma ei⁹ nõ q̃ſcit in imaginatõe. ſed deleť ſtatim. z tũc de cetero nõ accidit ei imaginatio iniurie. Scõm pz ſcz q diſpõ ſanguinis eſt cã remota. ſpũs aũt ꝓpinq̃. q ſpũs ſplẽdes pur⁹ tpate ꝓplexionis inter tenuitatẽ z groſſitiẽ mediãs ex ſanguine reſoluť. et eius vnde reſoluť naturã ſapit

Decimũoctauũ dubiũ ẽ

Quot et q̃ ſt̃ q̃ facta vindicta irã ꝓſequũtur So°. duo q̃ ipediũt etiã iniuriaz recordatõem. Primũ ẽ retractio toti⁹ aie a motu vindicte. Scõm ẽ q tũc nõ imaginať et reuoluit iniuria recolẽdo illatã z ꝑmẽdãdo eaz memorie. Cũ em̃ q̃ſcit vindicta illata tũc nõ imaginať irat⁹ de cetero. nec apperit vindictã. ſz ꝓtutes appetitiue z motiue retrahũt vires apprehẽſiuas z ecõuerſo. z exterior⁹ vis retrahit interiorẽ. z ecõuerſo. ſicut dcm̃ eſt alibi. Accidit ãt aliq̃n q cũ mot⁹ valde intendiť ad vindictaz. z aial oino obſtat ei. eo q tũc reputat ſe obtinuiſſe qõ voluit. tũc ſedať impet⁹ z tũc deleť forma iniurie ab imaginatõe z memoria iniuriaz. Et ideo nemo vlciſcit in pueros. q nõ reputat vltio ſumẽda q̃ tã facilis eſt ac ſi iam ſumpta ſit

Quia determinata ſunt

que ex pte ꝑmoz ꝑmoz mouẽtiũ dicẽda videbanť tã in aia q̃ in corpe. Reſtat nũc de ipo motu aialis diſſerẽdũ deſcendẽdo ad ſpẽs ei⁹ iuxta libz. ꝓbi de ꝓgreſſionibus aialiũ. qõ vt tãto facili⁹ fiat iuxta ſcripta venerabilis dñi Alberti magni ſoluẽda ſt̃ aliq̃ dubia. ex quoz ſolone eluceſcet veritas tractãde materie. ¶ Primum dubiũ.

Quotuplex eſt mot⁹ aialis in genere. Solo duplex. vnus eſt q̃ in oi aiali inuenit. ſiue ſit pfectũ ſiue impfectũ et hic mot⁹ eſt ꝓſtrictoris in pñtia timoris z triſticie. z generaliter loquẽdo in pñtia nocẽtiũ. q̃ oz alio noie motus ſyſtoles. Alij⁹ eſt mot⁹ dilatatoris in pñtia ꝓfertiũ. per hũc em̃ motũ aial cognoſcit eſſe aial. eo q cũ aiali ꝓuertibilis eſt. Alius aũt eſt mot⁹ ꝓgreſſiu⁹ de loco ad locũ q̃ nõ ꝓuenit oĩ aiali ſed ſolũ pfecto

Secundum dubium eſt

An partib⁹ aialis ex eq̃ ꝓueniat h̃ mot⁹ dilatatoris z cõſtrictoris Solo. nõ. ſed ꝑmo ꝓuenit cordi. vľ alicui cordi. ꝓportõabili. cuius em̃ hoc aliq̃n occultũ ſit. ꝓuincit tñ rõ h̃ eſſe nccariũ in oi aiali. q aliter nõ trãſmutaret ſpũs ab vno mẽbro ad oĩa mẽbra qõ eſt ꝓncipiũ alioz. ſicut dictũ eſt ſupi⁹. Eſt aũt iſte mot⁹ a trib⁹ dependens ꝓncipijs puta a phãtaſia et appetitu ꝓfulis z debilib⁹. eo q niſi taliã q̃ ſic mouenť apprehenderẽt nocẽtia z delectãtia nõ cõſtringerenť ab illis fugiẽdo. neq̃ dilatarent illa ꝓſequendo. Mouet ğ nedũ a potẽtia motiua ſed ab appetitu z a

phātasia p̄ter sensuz.si em̄ sol⁹ sensus sufficeret.tūc oportet motū ee sine determinatōe ꝓuenietis vel nociui. Hec em̄ intentōes nō accipiūt p sensum.licz cū sensibili sint.et ab eo eliciāt p altiorē potētiā q̄ ē sensus exterior. Dē aūt phātasia ꝓfusa z silr appetit⁹.eo q nō mouet nisi ad sensibilis p̄ntia. z cū spūs eoz pauci sint obscuri z spissi.p̄ter frigiditatem repugnāt mobilitati q̄ exigit a sensuū organis p cellulas capitis z iterū si moueāt.nō tñ.p̄ter obscuritatē bñ rep̄sentant in eis forme sensibiliū ad qđ coopant aialia ipfecta q̄ h̄ solo motu mouet raro hñt capita distincta.z ideo habent organū phantasie et appetitus sensitiui imꝑfecto p̄mixtum z coniūctum.

Tertium dubium est

An mot⁹ dilatatōis z ꝑstrictōis sit ꝙpositus ex duob⁹ Solo.nō est vn⁹ simplex qui ꝓtrarietatē ꝓtinuatōi repugnātē.sz ē ꝙpositus ex duob⁹.vno q̄dē q̄ est ex circūferētia ad centr̄z.z altero q̄ est ex centro ꝑ sius circūferētiā.p̄m⁹ est ꝑstrictōis.alius dilatatōis.p̄m⁹ est fuge.secūs ꝑsecutionis. Nō st̄ aūt isti duo mot⁹.aialē motū de q̄ dcm̄ ē cōponēres.mot⁹ recti.qz si essent mot⁹ recti.eēnt lineales z in motu ad cētrū describeret id qđ mouet duos angulos rectos sup̄ centr̄z.z oīno silr essz in motu q̄ est a cētro.ita q̄ id qđ mouet describeret duos angulos in circūferentia Videm⁹ aūt oculi nr̄is h̄ nō ee verū.qz cū mouet aial motu ꝑstrictōis retrahit rota ei⁹ sup̄ficies ꝑ sius vnū p̄ctuz in medio z figurat ꝓcauū dimidie sphere.z cū dilatat iterū extrudit in vna pte pl⁹ q̄ in alia z effigiat ꝙuexū dimidie sphere. Cā aūt huius mot⁹ ꝙpositi ꝑ certo nō est aliq̄ forma elemētaris.sz est aliq̄ resultatio z vestigiū motoris celestis. Si em̄ essz motor forma elemētal aliq̄ absq̄ dubio in ipo motu uenirēt aliq̄ ꝓprietates mot⁹ recti.sicut videm⁹ qñ cadit aliqđ aial.tūc em̄ describeret in loco sup quē cadit duos āgulos rectos Motor aūt celestis nō sic mouet.sz mot⁹ ei⁹ est in gyro z in circulo.z h̄ mot⁹ ē mutans id qđ mouet ꝑm formā sp̄.sz nō f̄m subaz Cū aūt motor inferior nccario sp deficiat i aliq̄ a motore superiori.tūc motor aialis q̄ nō ē celestis sz ē q̄ddā remotū vestigium ist⁹ mul̄z nccario deficiet.z ꝓpue in aialibus ipfectis.cū tñ conat⁹ ei⁹ sit ad imitatōez ip̄i⁹.ō cū motor celestis mobile suū mutet f̄m diuersas formas spheraꝝ motor q̄ est vestigiū ip̄i⁹ mutabit f̄m ꝑmas spheras semisphere siue hemisphereꝝ.qz hec ē dimidia sphera.ꝑme aūt forme q̄ st̄ subales hemisphero st̄ ꝓcauū z ꝙuexū.eo q ille ꝙuenūt eidē.z ex linea ābiente q̄ est diuersaꝝ formaꝝ in diuersis p̄nibus suis inter int⁹ z extra.extra em̄ ꝙuexa ē.z int⁹ cōcaua. Et silr ꝙuenūt ei iste forme ex figura q̄ silr intus et extra hz has duas formas.f̄m has g̃ mobile suū mouebit motor q̄ ē vestigium aliquod motoris celestis Sunt aūt isti mot⁹ etiā f̄m formas luminis z spūs .qñ lumen hz motū pyramidale.z silr spūs.eo q st̄ instrumēta hui⁹ mot⁹ q̄ motor celestis mouet materiā sibi subiectā.z ille q̄ est vestigiū ip̄si⁹. Cōstat aūt q̄ pyramis retracteť in punctū z dilateť in circūferentiā.in cui⁹ cētro medio ē linea q̄ vocat̄ sagitta pyramidalis.in cui⁹ p̄ncipio extremū est dilatatio vltima.z ad ei⁹ p̄ncipiū ē vltima ꝑstrictio.oz g̃ q̄ iste mot⁹ ꝙpositus sit ab vno z ad idē vnū.nō aūt essz ab vno ad idē vnū nisi h̄ essz f̄m illū modū imobile.oz g̃ q̄ h̄ motus sit ab vno z ad idē vnū imobile p̄mū.qđ ꝑcul dubio est centrū cordis vel mēbri qđ ē loco cordis. Ex q̄ inferet corollariū.q̄ inter duos hos mot⁹ dilatatōis z ꝑstrictionis neee est intercidere duas q̄etes ꝓper ꝓtrarietatē z incōpossibilitatē eaꝝ. Errāt g̃ inq̄t Alb.rudes q̄dā z stolidi dicētes in tali motu z in aliis aialiū motib⁹ ee quēdaz circulū.z hūc circulū ee ip̄i⁹ appetit⁹.qñ appetit⁹ p⁹ motū ueh̄a re ipa.z postea ꝑsequēdo delectabiliter venit in rē quā appetit.z sic ꝓcludit circul⁹ in re exteriori.Aut appetit⁹ mot⁹ extra se ad appetibile.reuertit̄ ad seipm̄ z ꝑfruitur illo.z tūc dicebāt ꝓcludi circulū in aīa appetēti. Sz h̄ stolidū ē z falsum.qz f̄m hos mot⁹ fuge nō haberet circulū in re exteriori ꝓclusuz. Preterea sic iste mot⁹ nō hz figurā circuli vel portōis circuli nisi metaphorice.z tal⁹ sermo nō ē phȳsic⁹.sz potⁱ⁹ ē pctīm in ꝓblematib⁹ trāsferre, ad ꝓprietatē positas loquutōes.vt ōz in topicis Aresto.

Quartum dubium est.

Quotuplex est mot⁹ aialiū ꝑfectoꝝ Solo. ꝓma sui diuisione duplex est Quidā em̄ vocat̄ ꝓcessiuū q̄ aial mouet de loco ad locū. Secūs aūt ē mēbroꝝ.sicut man⁹ capitis z aliorū q̄ ꝑter h̄ q̄ cū corpe moueanť mouēť ꝓꝑio motu f̄m diuersa loca z sit⁹.manētia tñ in corpe. Inst hos aūt mot⁹ ꝑfectior est ꝓcessiuus z cōior.qm̄ videm⁹ hūc motum q̄busdā aialib⁹ ineſſe.vt limacib⁹ z ostreis q̄busdam q̄ tñ motū mēbroꝝ aut nullū aut parū habere videnť.

Quintum dubium est.

¶ Quot sint differentie motuum quibus animal tāz q̄ minor mūdus ꝓportiōať maiori mūdo Solo.sicut narrat Apulei⁹ in li.de Platonis dogm̄.septē st̄ motus dñtie. Est em̄ añ z retro.dextrosuz z sinistrosuz,sursuz z deorsum z in gyrū. Et he octo dñtie i celestib⁹ inueniunť.sic in de ce.z mū.oīa dicit̄ Inuenūnť aūt in lumine q̄ est instrumētū z q̄si spūs emissus ab orbe i materiā generabiliū sibi subiectā Mot⁹ em̄ in celo incipit a dextro et regyrat in sinistrū. Mot⁹ aūt latitudinis vocat̄ a stronomicis cū est ab añ in retro. Et mot⁹ luminis ē a sūmo in deorsum.mot⁹ aūt forme celestis est in gyro. Cū g̃ sic sepe dcm̄ est motor aialiū vt ait Plato a fonte celestiū ex ort⁹ sit nō mouebit nisi celestes imitādo motores. Et sic oz in motu ꝓcessiuo istas dñas inueniri vt in oib⁹ aialibus ꝑfectis p se mot⁹ local⁹ incipit a dextro.nisi per accīs ponat̄ impedimētū. vñ hō ꝓponit dextrū pedē in ambulando.z retrahit sinistrum. vñ ista duo ,scilz dextrū z sinistrū st̄ principia latitudinis Ambulatio aūt est mot⁹ f̄m latitudinē.z mouēs in h̄ motu est vis sensibilis cui⁹ motus est ab añ retrorsum.p̄mo in apprehēdēdo nociuū vel ꝙueniēs imitādo vel fugiēdo p appetitū.sed decretū fit a retro in ante.z h̄ est mot⁹ vel ꝑtus mouendi.z desiderū et spūs q̄ ab intus ad extra vt sunt sensus ꝓcedit z expāditur in organa anteriora.p̄cipue motus a sursuz in deorsum.z h̄ est mot⁹ motiue ꝑtutis q̄ affixa est neruis z musculis q̄b⁹ fit mot⁹.h̄ em̄ a sursum capitis est exiens.sz in vltima organa pedū deorsum.In gyro aūt mot⁹ est ip̄ius organi p qđ fit ambulatōis motus Sic em̄ optime q̄ sunt in macrocosmo tā f̄m peripateticoꝝ q̄ stoicoꝝ concrūt doctrinā vt motus p̄mi mouētis p imperiū in aīa et exequētis ip̄m sit a sursum in deorsum z non ecōuerso sicut nec motor celi aliq̄d mouet de suo corpe a deorsum in sursum.sed ecōuerso effluit ꝑtutes motiuas oib⁹ que mouenť in terra Mot⁹ aūt p̄mi organi qđ est cor.z sui instrumēti qđ est spūs fit a retro in añ.oīe nūciū ꝙ est ab ante in retro.z ipa p̄ncipia mot⁹ ꝓma sunt a dextro p sinistrū regyrātia motū z ip̄m crus z pes z instrumēta q̄ faciūt ip̄m motū.mota sunt in gyruz q̄tū possibile ē ip̄is

Liber de progressionibus aialium.

Sextum dubium est

Jn q̄ imitāt motor aialiū motorē celestē Solo. licz nullus motor moueat nisi p similitudinē aliquaz celestis motoris. p̄cipue tñ motor aialiū q̄z eū possibile est celestē motorē imitāt. Et p̄mo qz sicut tota p̄s mouēdia suprēmo inoēs inferiores descendit motores. sic scim⁹ etiā q̄ fm veritatē aliquā sup̄ exp̄ssam z moderatā Platonis z medicoz p̄tutē motiuā ab occipite p̄cedere p nuchā i mēbra inferiora. in q̄ similitudo est cū illo qđ fit in celo Scđo scim⁹ q̄ p̄mū organū mot⁹ est cor mouēs expulsādo ad seip̄m. et hic mot⁹ est silis ei q̄ fit in celo q̄ est fm circulū declīuē qm̄ in illo lumē z radij subtrahūtur generatz z corrupt̄z qñ sol est retro apud capricornū. expādunt aūt cū sol moueat ad cancz. Et p eundē modū spūs subtrahunt qū ad cor redeūt posteri⁹. z īmobilitant tūc organa. Cū aūt fit mot⁹ a retro vbi est cor p̄ius añ vbi spūs z sensus st̄z tūc expādunt spūs z calor ad añ in sensuū. organa z mobilitātur. vel ad motū habilitant. Et ita mot⁹ sensibil ad aiaz est p modū p̄gressionis. z fuga est ab añ in retro. Mot⁹ aūt appetit⁹ p̄cedēs a corde velut imitatōnis est a retro in añ. Silr z⁹ scim⁹ q̄ in celo mot⁹ est a dextris vbi est p̄r⁹ motoris maior. Et silr p oia z fere idē accidit i aialium motu. nisi fit impedimētū mot⁹ p accñs Dextra em̄ ps est in q̄ est habūdātia caloris p̄pter duo. qz licz cor declinet ad sinistrū. cū ventricul⁹ ei⁹ maior aperit i dextrū et expfflat in ip̄m recta dyametro spūm z sanguinez. Sicut etiā videmus in mūdo z in oi loco calorē multiplicari ad quē recta dyametro incidūt radij celestes. Alia cā ē p̄sentia epatis. Cū g̃ p̄t⁹ mouētis cordis sit maior in dextro illud erit p̄ambulatōis. z ideo aialia pfecta p̄ponūt pedē dextrū sinistro. z hō i portādo pōd⁹. dextr hūer sinistro et dexterā manū sinistre in operādo. Et p̄ hūc modum p̄ncipia latitudinis st̄z p̄ma p̄ncipia ad motū tā in celo q̄ in aialib⁹. Jn gyro aūt est formalis mot⁹ celi. z fm gyrū formas p̄uersiōis mutat licz subiecto maneat in eodē loco. Hic aūt mot⁹ est organor. sicut crurū z pedū. qm̄ scim⁹ q̄ hor q̄cūq mouentur fabricata esse in p̄cauo sue sphere. qđ mēbr a medicis vocāt pyris. z receptū intrat in celo p p̄uexū mēbri sphere qđ mouet. sicut pes mouet in cruris pixide. hūs p̄uexū p̄trebri sui. z crus mouet in pyxide coxe in genu ipinges p̄uexū sui p̄trebri. z coxa hz vertebr in pyxide femoris. Talis aūt figura mobilū nō admittit nisi illū motū q̄ aut est circularis. aut circulū imitatur. maxime cū musculus ille in q̄ est sita p̄tus motiua sit p̄posit⁹ ex neruis motiuis q̄ extendūtur ex ipo ad membr qđ mouet. z p̄cedit ab ipo in acumen musculi mediāte chorda q̄ ex neruis p̄currētib⁹ p̄ficit. p quā membr ad suū situ retrahit. Expellit em̄ p̄tus musculi mēbr p neruos extrinsecos ad ip̄m. z retrahit p chordaz q̄ p̄cedēs a fine musculi alligat mēbro. Talis aūt expulsus z retractus ad mīn⁹ facit semicirculū. p̄stat em̄ q̄ si pes circini mobilis īmobili alicui in vna p̄te sui q̄ est altera ps vocata alligē z inferior ps extēdat z retrahat. circulum vel aliquā portiōem circuli describet. Sic aūt est p oia de crurib⁹ z alijs mobilib⁹ mēbris aialiū q̄ in vna p̄te extrudūtur z in alia p̄te īmobilib⁹ manēt alligata Manifestū ē g̃ ex dict̄z q̄ ip̄m organū mot⁹ imitat celestē motū q̄ est circularis. Hec aūt prudētia in hac materia p̄mo inuēta est ínch Alb. a Pythagora. in quā postea p̄senserūt Socrates z Pla. dicētes aie mot⁹ eē celi mot⁹. z hāc etiā opinionē dēa pipatetic⁹ corroborarūt tā Arestotel. q̄ alior.

Septimum dubium est

Utrū mot⁹ mēbror in aiali sit ab aliq̄ p̄mo īmobili Solo. sic. qđ p̄bat Alb. inductōe z syllmo. Jnductōne sic. nā pes mot⁹ mouet a pyxide tibie īmobili z mouet ip̄a. z tibia mouet in pyxide coxe īmobili. et coxa mouet in pyxide femoris īmobili. z sic est de brachijs manib⁹ et alijs mēbris. Syllmo p̄o sic ostēdit. qm̄ scim⁹ p ea q̄ in vij phys̄i. p̄bata st̄z q̄ omne qđ mouet. mouet ab alio q̄dā. et deducit hoc in vij. phys̄i. vsq ad īmobile p̄mū qđ est causa totius motus. z nisi hoc esset̄z p̄cederet in infinitum

Octauum dubium est.

Qui assistant mouētia z mota in motu p̄cessiuo Solo nō assistant motui circulari p̄fecto. sed assistant motui cuidā ip̄ius circini. Primū p̄z. qm̄ nō p̄t habere aial oīno circulare cor p⁹. p̄pter h̄ q̄ sui⁹ motor nō est simplex. sed multiplex. z ideo etiā ip̄m oz esse p̄mixtū z p̄plexionatū ex coribus q̄ recta sunt vocata. eo q̄ sunt rectarū superficiez et rectī mot⁹. Scđm p̄z. qz inter oia recta corpa nō est qđ p̄fectū circulū suo motu scribat. nisi circulus directe. cum g̃ motor aialiū in recto corpe imitet circulū. oz q̄ organa sui mot⁹ habeāt aliq̄ mō figurā circini. Scim⁹ aūt cū circin⁹ mouet fm formā z figurā circini q̄ dat ei esse z spēm tūc pes mot⁹ in supma p̄te alligat⁹ est cuidā centro īmobili circa qđ mot⁹ ip̄e circin⁹ describit circulū. sz si seqret circin⁹ motū sue materie. q̄ forte est lignū vel ferrū. nō describeret circulū. sz linealiter moueret motu recto ad modū grauis deorsum. Jta p oia est inter organa p̄cessiui mot⁹. qm̄ p̄trebr mēbri mobilis mouetur sicut pes circini mobilis. cui⁹ centr circa qđ mouet est sicut pyxis in q̄ est suū p̄trebr. cū g̃ extrudit z retrahit circa cētr. illud nō est dubiū q̄n imitet circulū. nō p modū p̄fectē imaginis. sz partialit z ip̄fecte. p̄p qđ mot⁹ aialis dr organice circularis.

Nonum dubium est

Quare labor z lassitudo icidūt in motu aialiū. p̄cessiuo Solo. qz duo motores p̄trarij sunt in mēbro. z vterq⁹ impedit alū. Motor em̄ forme mēbri vult ire p circulū. z motor materie mēbri vult moueri linealiter deorsum. z ideo incidit pena z lassitudo in eo q̄ hz sensum seu apprehensionē ist⁹ p̄trarietatis. z hic motor est aīa que mouet mēbr fm̄ suā formā contra motorē qui mouet ip̄sum fm̄ suam materiam.

Decimum dubium est.

Quum motus p̄cessiu⁹ habeat duplicē motorē. vnū q̄dez q̄ mouet fm formā. z alterq̄ q̄ mouet fm materiā. quō p̄t esse tpaliter diuturn⁹ Solo. hoc p̄uenit ex nature solertia. ordinātis p̄uidētia r motorē mēbri imitari celū. z celi motores p q̄s est p̄seruatio eor q̄ p̄seruātur fm formā. ne aūt esset̄z min⁹ labor in altero misceat eū ex oīmi spē mot⁹ violēti. vt si vn⁹ generaret difficultatem. alter faceret leuamē. Qđ vt liq̄de videat supponēdū est q̄ttuor eē genera motus violēti. vt dr. vij. phy. puta pulsio tractio vectio z vertigo. q̄z tres magis sunt simplices. q̄rtus ex duob⁹ p̄posit⁹ est. Ex pulsu em̄ z tractu p̄tigo p̄ponit. eo q̄ p̄m⁹ arc⁹ expellit. z secūd⁹ retrahit ad mouentē. Sciēmus aūt q̄ dextr inchoās ābulatōem expellit p̄mū membr ābulatōis. z post expulsionē retrahit ad virtutē motiuā culi mouētis. vt dictū ē in phabit̄z. Ex his aūt p̄pter mea

Liber de progressionibus aialiū

broꝝ figuras q̄ sunt ꝓcauū pyridis ⁊ ꝙuexū ꝓtebri ꝓpo/nit ꝓtigo. ⁊ in taliter motis mēbris vehit aial ad delide/ratū qđ q̄rit. ꝑ motū ꝓtiginis g̃ vehit corꝑ. ſz trib⁹ alijs motib⁹ mouet organū mot⁹. Nec tn̄ ideo dr oino ⁊ ſim/pliciter iſte mot⁹ violēt⁹. qm̄ ſicut dcm̄ eſt. viij. phy. aīato rū mot⁹ aſſimilant motib⁹ violētis. Naturales em̄ ſt̄ nō q̄ dē nature materie ſeu nature mobiliū. ſed ipis aīatis ſm̄ q̄ aīata ſt̄. Et q̄ ſimplr vult dicere eē eoꝝ. dicet qm̄ ap/petit⁹ vel volūtaris ſt̄ mot⁹. qz volūtas ⁊ appetit⁹ ſt̄ ꝑ ma mouētia in his motib⁹. q̄b⁹ etiā oīa alia mouētia ſub/ſeruiūt. Jn oīb⁹ etiā his motib⁹ aduertere eſt q̄ oīa q̄ vi/dent hꝫ ſilitudinē cū violētis motib⁹ ſt̄ ſubſeruiētia his q̄ mouent vt celeſtes motores. aliter aūt ꝓtingeret error in motib⁹ aialiū. ⁊ iō pulſus nō fit niſi ſm̄ ꝓceptuz diſcer/net motū. ⁊ ꝓpat ad illud tract⁹ tracti ⁊ ꝓtigo toti⁹ mē bri. ⁊ vectio corꝑis aīati. Q. ō aūt in toto nō reuoluit in eodē loco ⁊ centro manēs ſicut celū reuoluit. ſz cū gyrati/one ipm aīatū mouet recte ⁊ lineal. ſicut tot⁹ curr⁹ line aliter mouet. licz rota moueat circulariť circa axim. Hinc eſt q̄ ipſectū ncce eſt deficere a ꝓfecto. impfectū em̄ ē cu/ius pficiētia ⁊ ꝓferētia ſt̄ extra ipm. ꝓfectū aūt cui⁹ oīa p ficiētia ⁊ ꝓferētia intra ſt̄. viij. phyco. Jn motu em̄ ꝓte/broꝝ hꝫ motū expulſionis. ⁊ in motu corꝑis hꝫ motū re tractōis ad rectā lineam. ſicut trahit plauſtꝝ. ⁊ in motu formē organi mot⁹ toti⁹ ad ābulandū. ſicut toti⁹ crur⁹ ſm̄ motū gyratōis ſiue ei⁹ qđ ducit ꝓtigine. ſicut mouet id qđ circūducit in rota molēdini. Sic g̃ facile q̄s aduerte re pt ea q̄ ſt̄ in motu ꝓceſſiuo ꝓpter q̄ etiā ſolus ille a py thagora dict⁹ eſt ꝓceſſiu⁹ ⁊ ꝓfectiſſim⁹ motuū q̄ ſt̄ i coꝝ poꝝ⁹ mortaliū. Proceſſiu⁹ qđē. qz nō in locum vnū nec vna ſpē mot⁹ ꝓcedit. ſed in oēm locū ⁊ ex oīm loco ⁊ oīm ſpē mot⁹ celeſtis ⁊ violēti. q̄ tn̄ aīato violēter nullo mō eē dict⁹ eſt. ꝓfectiſſim⁹ aūt eo q̄ ex oīb⁹ fere ꝙponit. Et hec eſt cā q̄re Socrates ⁊ Plō oēm aīam aialiū ſic mouētē a fonte celeſti deriuari dixerūt ⁊ ipam eē mouētē ſeipaz. opi nantes q̄ id qđ oīs mot⁹ cā mouet ſeipm. ⁊ ideo ſibi obe/dit in omnē motum

Vndecimum dubiū eſt.

An motu circulari ſeu motu ꝙpoſito moueant oīa mem bra exteriora corꝑis aialis Solo. ſic ſicut apparet i ca/pitis motu ⁊ man⁹ ⁊ brachij ⁊ alioꝝ exterioꝝ mēbroꝝ. Oīa em̄ hec hñt hmōi motores q̄les dicti ſt̄. ⁊ mot⁹ ta/les q̄les iā dixim⁹. ſz tn̄ mot⁹ eoꝝ nō vehūt totū corꝑ. ſz aliquā ꝓtē. eo q̄ ⁊ ipa mēbra nō ſt̄ organa mot⁹ ꝓceſſiui ſz ſt̄ mot⁹ deſeruiētes ad facili⁹ ꝙſequēdū id qđ deſidera tur. Jō etiā man⁹ dr organū organoꝝ. ⁊ ſpēs alioꝝ organoꝝ. Qđ licz in libro de aialib⁹ plene ſit determinatū. ſic et cetera. q̄ ſpectāt ad naturā ptiū corꝑis aialiū. tn̄ h tn̄ oz dici q̄uo in brachijs ⁊ manib⁹ plus appareat de motu iſto q̄ꝫ in alijs mēbris. eo q̄ manus ⁊ brachia formata ſt̄ vt impedimēta remoueāt ab oīb⁹ alijs mēbris ⁊ ꝓferāt expe dimēta. ⁊ ideo cib⁹ in os manu ponit. ⁊ opa artis apti⁹ ma nus exeq̄tur. pedes parat ad ābulādū. ⁊ oīa q̄q̄ſ ſt̄ ex/pediēta aptiſſime ꝑtet organis. Caput aūt mobile ē in his q̄ collū hñt ſili mō mot⁹. ad h q̄dē vt circūductū citi us vrat ſenſib⁹. ⁊ maxime viſu. qz nihil viſu ꝓcipit niſi ad lineā rectā. Que aūt collū nō hñt nō ꝑtt hꝫe talē capitis ꝙuerſionē. qz incideret corruptio ⁊ moꝝs ꝓpter ſepatōem cerebri a nucha deſcēdente. ⁊ ideo q̄ tali viſu vti ꝓtingit totū corꝑ ad illā ꝑtē ad quā viſus dirigēd⁹ eſt ꝙuertūt Silr aūt. ⁊ illa q̄ hñt aures in ſupmo ꝓtice capitis vltra ſitū oculoꝝ eleuatas. oz q̄ curua foramina valde haleāt. Auditis em̄ in auribus. qm̄ pori audit⁹ ſtatim directi trā ſierūt in ſupmū capitis eoꝝ. ex motu corrūpek eis cerebꝝ. Cui⁹ ſignū eſt. qm̄ natura oſſa dura valde q̄ petroſa vo/cank ponit circa auditus. Quia g̃ recurriari ad inferi⁹ ad oſſa petroſa ncce eſt poꝝs audit⁹ oz eſſe aures magnas q̄ multū aerē capiāt ⁊ mobiles. vt vndecūq̄ ſoni veniant ipos colligāt anteq̄ refringank in aere. Licz em̄ p circulū fiat ſon⁹. tn̄ meli⁹ ꝓcipit ex directo ꝓmi ſonātis. ſignū aūt ei⁹ qđ dcm̄ eſt accipi ꝑt in anatomia capitis. Auialia q̄ hñt aures vt dcm̄ eſt eminētes integri oſſis inueniūt ſub auri bus ⁊ directi. ꝓpter qđ foramē deſcēdit inferi⁹. Hec g̃ ē cā q̄re taliū aures mouent ⁊ nō hoīs vel ſimie. q̄ figuraz auriū inferi⁹ ſitā hꝫ ſup foramē audit⁹. Sic etiā ē de ore et maxillis ⁊ oīb⁹ q̄buſcūq̄ natura motū dedit. q̄ ꝙditio nes mot⁹ q̄ ſup dicte ſt̄ obſeruāt. nō q̄dē tn̄ ad pedes. eo q̄ illi ſt̄ organa mot⁹ ꝓceſſiui. ſz vnūqđq̄ ſm̄ porētia lē ⁊ ꝙgruentē ſibi. Jn oīb⁹ aūt his mot⁹ ꝓcedit ab ūno⁹/bili. ⁊ in toto aīali ⁊ in ꝑtib⁹. in toto q̄dē q̄m cētꝝ cordis eſt a q̄. ꝓcedit ꝓmo tot⁹ mot⁹ ⁊ ad illud retrahit. ⁊ cū ex illis ꝙponat ꝓtigo oz q̄ tot⁹ mot⁹ gyratiue pficiat circa centꝝ cordis reuolutis. Jn ꝑtib⁹ aūt ſilr eſt ſicut dixim⁹ ſupi⁹. q̄m vnūqđq̄ ꝓtebꝝ mobilis mouet in pyride mē bri. ꝓximi imobilis eo motu quo mouet mēbꝝ. qđ moue tur in ipſum. Et ita patz qualis ſit motus ꝓceſſiu⁹ taz in toto q̄ꝫ in partib⁹ acceptus

Duodecimū dubiuz eſt.

Utꝝ mot⁹ aialis pficiat ad mīn⁹ duob⁹ inſtrumētis ſeu organis. Q. ro ſolutōe no q̄ ꝑ q̄ttuor modos ipe motus aialiū in genere variat. Nā q̄dā ſt̄ greſſibilia. ⁊ q̄dā vola tilia. ⁊ q̄dā natatilia. q̄dā aūt eoꝝ reptilia. Quo ſuppoſi/to dm̄ eſt q̄ nihil oino motū ꝓceſſiuū pficit vno tm̄ or/gano ſeu inſtrumēto Cui⁹ rō eſt. aial hꝫ dextrū ⁊ ſiniſtꝝ. et niſi moueret initeret dextro ⁊ ſiniſtro oporteret q̄ altera ꝑs decideret. cū in nullo iuuaret ad motū. ⁊ ideo q̄cunq̄ mouētur duob⁹ mouent inſtrumētis ad mīn⁹. Et ſi q̄s obijciat de ſaltantib⁹ in pede vno. nihil valet obiectio. qz talis mot⁹ eſt cū tāto labore q̄ ipm non ꝑt ferre aīal diu. Mot⁹ aūt ꝓceſſiu⁹ inuētus eſt a natura ꝓpter ſalutē aīa lis. Ex h g̃ ꝑz mētiri mapaz mūdi ⁊ Solinū q̄ vnipedes hoies q̄ſdā affirmāt ⁊ ābulātes. h em̄ eſt ipoſſibile ꝓpter rōnē inductā. Q. eterea de rōne motus aialis aīati corꝑoris h eſt q̄ mouet a ſuba incorꝑea ſiue ſit corruptibile ſiue incorruptibile q̄ fiat a dextro in ſiniſtꝝ regyrās in de xtro. Dextrū em̄ nulli ineſt niſi cui ineſt ſiniſtrū. eo q̄ op poſita nata ſt̄ fieri circa idez. ⁊ ideo nihil oino ꝑt moueri tm̄ vno organo ꝓceſſiui motus. ⁊ iō nihil ābulat vno pe de nec volat vna ala. nec natat tm̄ vna pinna. nec recipit vno tm̄ anulo ſui corꝑoris.

Decimūtertiū dubiū eſt

Utꝝ aialia in motu ꝓceſſiuo eqlit vtāt ur ſuis inſtrumē tis Solo. nō. qz aliq̄ aialia ita mouent ꝓceſſiue q̄ vno inſtrumēto extruſo ad motū alterū ſuſtētat aīal. ⁊ cū illo extendit ad ꝓceſſum. oz altꝝ figi ad ſuſtētandū. ⁊ nūq̄ duob⁹ ſimul inmittūtur ambulādo. ita q̄ ſit extēdātur aut ſimul figātur. ſicut ſt̄ oīa ābulantia bipedia. ita nō hñt niſi vnū modū ꝓcedēdi q̄ iam dictus eſt. Ambulātia aūt q̄drupedia aut multipedia ꝑnt ſimul duob⁹ niti diuerſi/mode. oz em̄ nccario q̄ duo extendāt ſimul. ⁊ duo figant

simul. qm̄ si vnū tm̄ figerent siue hoc esset ante siue retro caderet ps residua. z hoc ideo ꝓtingit. qz talia nō st̄ erecti corpis. sed oꝑtz q corp⁹ eoꝝ in q̄ttuor situs differētie sit portatū. scz dextrorsum sinistrorsum añ z retro. z ideo nō p̄t vno niti sed duob⁹. de q̄ inferius latius dicet. Volantia aūt nc̄e est niti duob⁹ simul organis. quoꝝ vnum sit a dextris z alterū a sinistris. z nc̄e est q hoc simul expellat z simul retrahat. Aliter em̄ nc̄ario caderet in opsita ꝓte in quacūq; ꝓte niteret. Silr aūt est de natantib⁹ q necesse est duob⁹ niti simul a dextris z a sinistris dispositis organis. qz volatio z natatio fiūt p elementa in q̄b⁹ nō q̄escit corpus aialis. z ideo nisi ab vtraq; ꝓte suspēdat cadit. Ambulatio aūt fit in terra in qua q̄es est aialium et ideo oꝑtet eam in altero pede sustentari. z sufficit ambulationi ꝓpter hoc q totus corpus sustentet sup vnum. In alijs aūt nō est sic. qz ala nō est basis corpis grauis. sz potius impellens z trahens sicut remus nauē z nō basis eius. Similis aūt rō est de natantib⁹ De multipedibus aūt oꝑtz nc̄ario fieri multas bases. quātūcūq; em̄ corporis pondus ꝓcedit q̄ō a base pede fixoruz portari nō pt tūc oportz figere alias bases ad sustentatiōem corpis. talia em̄ vt in plurib⁹ sunt mobilia z nō habent ossa se tenentia. exceptis generib⁹ cancroꝝ z testaꝝ. z ideo oportet ad corpora illa multas portare bases. silr aūt est de his q̄ sunt multaꝝ alaꝝ. sicut vermes volātes. si em̄ illa mouet extendendo et retrahēdo alas. tūc duas extendūt z duas retrahūt. z hoc ꝓtingit qz corpa taliū nō sunt plumosa z pēnata. vt pennis illis porrect̄. z ideo oportz sp aliq̄ extensa esse. cū aūt ꝓtinue hoc fieri nō possit. tūc oportz q q̄ue ale extendūtur. alie due retrahātur. z ecōuerso. talia aūt st̄ eruce volantes z bombices volātes et hm̄oi. Si aūt ea q̄ sunt multaꝝ alaꝝ pl⁹ q̄ duaꝝ sunt extendētia oēs alas ad volandū. sicut st̄ scarabei. tūc due st̄ ad custodiā z nō ad volatū. Ordinauit aūt natura duas ad custodiā ꝓpter debilitatē alaꝝ q causate sunt ad volatū. talia aūt ꝓtinue nitūtur alis extensis. eo q leuia sunt et ad modicū sustentaculū ferant̄ supra aerē. nec necesse est reflecti alas eoꝝ. Cui⁹ signū est q aues bñ plumose z alate diu volāt extēsis alis z raro retrahūt eas.

Decimūquartū dubiū ē

Quot modis mouent̄ bipedia. ¶ Solo. trib⁹. scz ambulatōe saltu z cursu. inter q̄s ambulatio ꝓficit sicut dictū est. p h̄ q alter pes figat̄ z alter pes expellat̄. Saltus aūt fit vtroq; pede expulso. z vtroq; pede fixo. z fit saltatio p multā spūs extensionē in organa mot⁹. z p multū impulsum corpis p pedes in aerē. sicut mouet̄ id q̄ō est ꝓpter dictū. Cursus aūt fit in talib⁹ sicut ambulatio. ꝓpter hoc solum q est velocior. z sic mouent̄ ābulādo oīa bipedia Bipedia tm̄ pēnata magis apta sunt saltu ꝓpter corpis leuitatē z ꝓpter plumaꝝ suaꝝ eleuatōem. plume em̄ totū corpus eleuāt. Hoc g̃m̄ō bipedū ꝓficit ambulatio

Decimūquintū dubiū ē

Quot modis mouent̄ q̄drupedia Solo. trib⁹ modis scz ambulatōe. trotatōe. z cursu. Oñ aūt ambulat hm̄ suam aptitudinē tūc eleuat vnū pedē de porib⁹ in dextro. z vnū de posterioribus in sinistro. z ecōuerso. z sic ꝓcedendo ambulant z incedūt aliq̄n veloci⁹ z aliq̄n tardius hm̄ diuersitatē talis motus. Quia aūt supra basim fixaz cadit totū corpus ante vel retro. ideo taliter incedens aial si velociter moueat incōmode vehit sessorē. qz ꝓtinue cadit de latere in lat⁹ ante z retro. z illi casus faciūt collisionez. et ideo docent̄ equi z muli z asini duos pedes in vno latere etiā eodē latere simul extēdere z simul figere. z in alio silr. tūc em̄ totū corp⁹ aialis ante z retro figit̄ eq̄liter et extendit̄ eq̄liter. z ideo tūc nō facit collisionē. z talis motus a vulgo vocat̄ ambulatio. Trotatio aūt ꝓficit̄ vno ante extenso. z altero posteri⁹ in oꝑpositis lateribus. ꝓpter q̄ō incōmoda valde est vectio ꝓpter casum collidentē de latere in latus Cursus aūt taliū ꝓficit̄ extensis p̄mis cruribus ante simul ad accipiēdū vie spaciū. z posterioribus impingentibus ad saltū. z q̄cūq; q̄dē hoc simul faciūt velociter currūt. q̄cūq; aūt hoc facere nescūt. hec velociter non currūt. Est aūt generale in oī q̄drupede q nō mouet nisi valde male vno crure leso. sicut bipes non mouetur nisi valde male altero amputato vel leso pede. Et h̄ ideo est qz corp⁹ oz portare añ z retro z in vtroq; latere. z oꝑtet esse q̄ttuor portātia ad min⁹. In bipedib⁹ aūt anterior ps est vectа supra posterioꝝ. nec oꝑtz q posterior portetur a duob⁹ lateribus. scz dextro z sinistro

Decimūsextū dubiū est.

Quot modis mouētur multipedia. Solo. valde diuersimode mouent̄ hm̄ diuersitatē corpoꝝ eoꝝ. q̄m̄ q̄daz inueniūtur multipedia valde parui z curti corpis. sicut aranea z formica. z q̄dā inueniūtur valde longi corporis sicut eruca z q̄dā alia. Que oīa in hoc ꝙueniūt primo q oporteat ea simul niti dextro z sinistro. z anteri⁹ z posterius. Scdo ꝙueniūt. qz ossib⁹ carent z in q̄cūq; ꝓte corpis nō sunt fulcira in illa decidūt. Nō aūt mouētur oīb⁹ pedib⁹ simul sed quosdā extendūt in spaciū q̄ō pagūt. q̄sdā aūt figūt ꝓpter corporis fulcimentū Cōueniūt etiā tercio in hoc q nō habent aliq̄ō dirigens in motu isto. z gubernans nisi imaginatiōem. Et q̄cunq; inter ea sunt frigida st̄ facta pigra. q̄cūq; aūt sunt calida vt formica. sunt velocia z agilia. z q̄cūq; eoꝝ sunt multipedia h̄nt ꝑtebza et pyrides. in q̄b⁹ est mot⁹. aut vbi est pect⁹. aut sub vētre. Quecūq; aūt sunt bipedia aut q̄drupedia h̄nt membza hec ꝑsus dorsum ꝓtinuata

Decimūseptimū dubiū

Q̄ō volātia z natātia cōicant Solo. in multis eo q natatio q̄dā volatus est z ecōuerso Quecūq; aūt talia sunt eo q nō egēt in tali motu fulcimēto sz impellēte tm̄ sicut rem⁹ impellit. oz ea oīb⁹ simul niti instrumentis ad motū ptinētib⁹. z ideo pisces oēs pinnas silr extendūt z silr retrahūt. z silr volātia alas ꝓter erucas. q̄ multas habent alas. Silr aūt q̄cūq; natātiū pedes h̄nt z pedib⁹ natant oz silr oēs extēdere z silr oēs retrahere añ z retro. z hec est ars natādi. Cā aūt est. qz natatio est tract⁹ q̄dā sicut tractus nauis. manifestū ē aūt q vnū solū i talib⁹ nō mouet sed ꝑtus collecta ex oīb⁹ talib⁹ mouet. z ideo oz oīa silr simul ad motū extēdere z retrahere. Cōueniūt aūt natantia z volātia in motu suo in h̄ q gubernaculū h̄nt. cauda em̄ est eis pro gubernaculo z illa reflexa se sistunt. z ideo aues q̄n cadūt ad terrā flectūt eandez ꝑsus ventrem. vt sistant motū volationis. Natantia aūt nō sic possunt reflectere. qz cauda eoꝝ disponit̄ hm̄ profundū corporuz eoꝝ hoc est a dorso versus ventrem. z ideo quando se sistunt tunc reflectunt eam aliquantulum ad latus. Cauda em̄ in omnibus talibus h̄ abz vicem gubernaculi dirigentis

ersistētis motū volatōis ⁊ natatōnis. Sed cauda in volantib⁹ disponit in latitudie corpis. H est a latere in latus et iō fit reflexio ei⁹ ad dorsum ⁊ ad ventrē ꝓpter h vt aialia p ea sistāt ⁊ dirigāt motū suū vt dixim⁹. Quecūq; āt volātiū st multipedia ⁊ pl⁹ q; duaꝝ alaꝝ nō hnt caudā. ⁊ hoc iō est. qz lōgi corpis st vel rotūdi sicut eruca volās et sicut bombices q lōga hnt corpa vel sicut scarabeus q hz rotundū. ⁊ talib⁹ cauda magnū essz impedimentū. eo q st pigra ⁊ debilis volat⁹. Cui⁹ etiā alia cā est. qz resi/due ale q nō extēdunt st eis tm ꝑ gubnaculo. Cum em due alaꝝ suaꝝ extendunt ad motū. due ale retrahunt ad corpus. ⁊ st vice gubernaculi in tali loco. Quedā aūt st q neq; pfectū hnt gressum neq; pfectū volatū. sed primo dāt saltū ⁊ vt saltus ꝓlonget vtunt motu alaꝝ. sicut locusta. ⁊ in illis natura dedit crura lōga ⁊ fortia posteriꝰ vt ex his totū corpus impingat. Si em hec an essent in corpe nō inniterent eis totū corpus. ⁊ iō cū impingeret terrā illis cruribꝫ nō eleuaret corpus eq̄liter ad saltū. Et ex hoc ꝓpendit q in oibus aīmalibꝫ multipedibꝫ natura oz dinauit pedes posteriores fortiores q̄ anteriores. qz his incūbit pōdus corpis ⁊ p illa impingunt ad motū. Priora aūt crura ꝓponunt ad modū chordaꝝ trahētiū. talia aūt sunt carētia sanguie. ⁊ sunt frigida. pigra ⁊ pōderosa. Nō inueniunt aūt aliq̄ natātia q̄ primo saltēt ⁊ post natādo saltū pficiant. Cuius cā est. qz natura nō opatur frustra. saltus aūt in aq̄ fieri nō ꝑt ꝓpter spissitudinez aq̄. Inuere aūt secus est ꝓpter ei⁹ raritatē. In aq̄ autē gradientia sunt ⁊ q̄drupedia sicut lupus marinus. et multipedia vt cancer ⁊ carabo q̄ apud nos sonat locusta maris. et est de genere cancri nō differēs in figura a cācro fluuiali. sed in quātitate. qz est carabo valde magnus Et hui⁹ cā est qz aq̄ nō impedit ambulationē pigrā. tū ꝓterea q ea que natāt in aq̄. q̄scunt in terra in fundo aq̄ ⁊ in illa motum hnt. ⁊ hec aliq̄n nō natāt pinnis. sed potius pte posteriori corpis sui q̄ cauda vocāt. licet in veritate cauda non sit. Cauda em est post anū. sed in illis aialibꝫ ps illa ē inter anū suū ⁊ corpus. ⁊ quicq̄d añ est ꝓ vētre videt esse in talibus. Et talia oia q̄ sic natāt. retrorsum natāt sicut cācer fm oīe genus suū. Et hoc iō fecit natura. q̄m añ habēt multos pedes aialia talia. ⁊ magnos q̄bus tenēt se in fundo ꝓra motū aq̄. ⁊ apprehēdunt cibū. ⁊ iō ibi nō est loc⁹ pinnaꝝ ꝓpter q̄ magis neccāria organa sunt añ. ⁊ illa que faciūt ad bñ esse sunt retro. Et hec nō poterāt esse reflexibilia ad dorsum vt sic recuruata motū darēt ad añ. q̄m talib⁹ p dorsum nō descēdit vis motiua. sed p ventrē anterius ⁊ subtus in corpe. ⁊ iō ad istā ptē oportuit ista moueri vbi recipiūt virtutē motiuā. hoc aūt mō motus corpoꝛis sui nō potuit esse nisi retrorsum

Decimūoctauū dubiū ē

Quot modis repūt reptilia ¶ Solō. tribꝫ modis. Frigidiora em ⁊ pinguiora sicut lumbrici terre. ⁊ lūbrici qui nascunt in ventribꝫ aialiū repunt oze ⁊ anulis. et hec vocant trahētia. Quedā aūt costaꝝ mobilitate repūt sicut serpētes q̄dam. Quedā autē repūt semicirculis in latere sito dispositis ex vtraq; pte. Quecūq; aūt trahētia st in/ter hec hnt ꝓncipia sui motus in medio quod est eis loco cordis. Et cognoscunt p hoc loca illa in eis. qz est ibi anulus magnus et aliquantulū croceus magis q̄ relīq̄ pars corpis sui. ⁊ est spissior multū q̄ alie ptes corpis. ⁊ ex illa eijcit totā partē anteriorē sui corpis in rugas. ⁊ tūc in anulū mediū q̄ loco cordis est attrahit. silr in rugas sequentē sui corpis medietatē. Hec em aialia st multū frigida et sicca potētialit. ⁊ iō difficil mot⁹. ⁊ si natura dedisset eis pedes vtalas eēnt inutilia. q̄m opteret elōgari ⁊ distare ea a ꝓn⁹ vite. ⁊ tūc obstupescerēt ꝓpter frig⁹ ⁊ ꝓherent per siccitatē. Qz āt vehemēter sicca sint signū est q̄m pulueri zata vulnera exiccāt ⁊ cācros et alia hmōi apostemata q̄ vix exiccant. hec g talē hnt motū ꝓpter ea q̄ dixim⁹. Sed ea q̄ vi costaꝝ se repūt nūq̄ sil vtroq; latere nitunt moue re. sz extrudūt vnū lat⁹ ⁊ figētia costas illi⁹ trahūt alterū et extrudūt etiā illō. ⁊ sic de latere in lat⁹ mouent. Hui⁹ aūt signū ē. qz hnt valde curuū incessuz. et nō curuant in vnā ptē tm. sed mō in vnā ⁊ post in alterā. Sicut hō q̄n ponit se ad vētrē ⁊ sine adiutorio manuū ⁊ pedū nitit mouer. ille em oīno moueri nō ꝑt nisi extrudēdo p⁹ lat⁹ vnū et retrahēdo reliquū post illō. Costaꝝ āt mobilitas iuuat ad motū. qz p illas figit qdcūq; lat⁹ ē extrusuz ¶ Circa qō nota q̄ coste directe non st ossa. qz talia aialia frigida pauca hnt ossa nisi in capite solo. sz st q̄dā int cartilagīnē ⁊ carnē extītia in duricia. Sic āt nō costis q̄dez. sed mobilitate pinaꝝ quaꝝ in postrema pte corpis extītium videt natare q̄dā. q̄ curuā hnt natatōez. sicut murena et anguilla. sz anguilla pl⁹ q̄z murena hz curuū modū natādi. Quedā āt q̄sdā circuloꝝ portōes hnt in lateribꝫ ⁊ st q̄si squame. ⁊ his mouet. nō q̄dē mobilibꝫ extītibꝫ. cū sint insensibiles ptes ille. vt st vngule aialiū ⁊ squame pisciū. sz mouent extrusiōe latez vt dixim⁹ ⁊ lat⁹ extrusuz figūt portōibꝫ circuloꝝ q̄ st in lateribꝫ suis. ⁊ st talīū multa serpentū gña q̄ sic mouet. oia āt talia crura ⁊ alas nō hnt nisi valde raro. ꝓpter suā extremā frigiditatē. q̄ crura ⁊ alas sibi a natura datas stupefaceret ⁊ imobilitaret. ⁊ iō eēnt in eis ociosa talia organa Si āt sint serpētes volātes sicut dixit Solinus eēin egypto q̄s ipe Ibes vocat oportet illos esse calidiores vt alas possint habere mobiles

Decimūnonū dubiuz ē.

Tm̄ ꝓuenit q̄ mot⁹ in aialibꝫ aliq̄n est ordinatus ⁊ aliq̄n inordinat⁹ q̄si demētis alicui⁹ ¶ Solō. hoc ꝓuenit ex pte motoris ⁊ ex pte organi. qz q̄n spūs discurrēs inter sensus exteriores ⁊ sensum cōem ex vna pte. ⁊ organū phātasie ex pte altera corruptus est. aut corruptū est organū phātasie. aut appetitiue ꝑtis. aut etiā motiue. inordinatus efficit mot⁹. Dictū est em in libro de aīa. q̄ ꝑtus motiua siue sit intellect⁹ siue phātasia nihil accipit a corpore fm q̄ hmōi. sed potiꝰ vtit corpe ad exequēdā formā illā quā apud se iā hz Dictū ē etiā q̄ lz bruta nō habeāt rōez hnt tm q̄ndā cognitōem ꝓferentē sensibilia ⁊ intentiones sensibiliū q̄ est loco rōnis. q̄ a q̄busdā phis cogitatiua vocāt improprie. sed melius dr estimatiua Jn hoīe g absq; dubio st due motuū ordinatōes. ⁊ due earūdē ordinationū corruptiones Quotiēscūq; em mot⁹ in hoīe icipit a foꝛa q̄ fm rectā rōem est in intellectu. ⁊ eandē formā inducit sensibꝫ phātasia. ⁊ eandē sic particulatā appetit volūtas. ⁊ sic impetū facit in opus quod exeq̄tur virtus motiua tunc sunt motus ordinati fm rōem virtutis ⁊ honesti. et tūc testante Platone ꝓpter ordinatōem p̄mi motoris in homine directe subdunt ei alij motores inferiores. ⁊ hoc est ꝓncipiū bonimoris ⁊ honesti. Si aūt forma mouēs nō incipiat ab intellectu recto q̄z sit aliq̄ de his que discurrūt in spū sensibili inter organa sensus ꝓpij et estimatiue ⁊ super eandē ferat appetit⁹ et impet⁹ ad op⁹. H op⁹ nō erit

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Politechniki A. Mickiewicza

ordinatū ꝑm rōem honesti. sed ꝑm intētionē boni vt nūc
qō est ꝓncipiū vicij ⁊ puersitatis. qz sic mouet hō ꝑm di
rectibilia sensus Hec q̄ ē vna inordinaᵒ ⁊ oppolita sibi or
dinatio q̄ nō st̄ nisi in hoie. Est āt alia ex corrūpēte aliq̄
vel ipediente spū in organo estimatie. illa eīm ordinata in
sensu exīte. ē ad minᵘ ordo in motib⁹ ad bonū vt nūc. q̄l
est oīm aialiū. Corrupta āt ipa ꝑm q̄ dixim⁹ ferē aīal in
ordinate sicut nauis sine gubernaculo. ⁊ in hac etiā cōicat
hō. talia eīm aīalia dicim⁹ furiosa. ⁊ amētes vocamus ta
les hoies. Huiᵘ āt cā est. qm̄ in motore q̄ ē vestigiū cele
stis motoris oz obꝑuare q̄ ⁊ in celestib⁹ obꝑuanᵗ. Jn cele
stib⁹ āt sic ē q ꝑm⁹ motor forma sua ꝑctica mouet ⁊ hac
eadē mouet inferior q̄ ē sub ipo. ⁊ terci⁹ ⁊ q̄rtᵘ. ⁊ sic dein
ceps. Sz appropat eā magis ac magz. ac magis defīniat
et qz corrupᵒ in celis accidere nō ꝓt. iō nō accidit in eis
inordinatio. fit eīm q̄libet inferior cū motu suo ꝓprio q̄ for
mā explicat appropatā. Hz etiā motū sui suprioris q̄ mo
uet ad eandē ad quā mouet suprior. ⁊ iō harmoniacᵘ dr ee
motᵘ suprior. Et qñ ꝓportio eiusdē harmonie ꝑuat in mo
tib⁹ aīaliū tūc est ordinaᵒ motuū. qñ āt deflectunt ab ipsa
tūc ē motuū inordinatio. Opz āt in hoie obꝑuare qđ ob
seruat natura. Natura eīm ꝓticularis q̄ ē in ꝓmixtōne q̄li
tatū elemētariū mouēs. ꝑus inducit formā celestē cōem
appropans q̄dē ad fieri ħ vel illud et huic forme sūmini
strare facit oīa instrumētaliᵗ ꝑm rōem recte pueniēdi ad
finē totiᵘ gñatōis. At vbicūq̄ aliqđ elemētaliū exorbita
uerit egrediᵗ mōstruz aut ex defectu. aut ex supfluitate.
aut ex inordinatōe figure causatū. Silr āt fit in motibus
cōtinētie ⁊ incōtinētie. Cōtinētes eīm generaliᵗ vocam⁹
q̄ moranᵗ in forma mentis ꝓcepta. ⁊ siq̄dē huic inferiores
motores sūministrāt organice. tūc oīa fiūt ordinate ⁊ bñ
Ubicūq̄ āt aliqs inferioꝝ egrediᵗ formā ordinis huiᵘ
incidit i incōtinētie vicīū ex supfluitate vl̄ diminutōe vl̄
alia inordinatōe opeꝝ. Uñ sapiēs fuit dcm̄ Platonis di
cētis q̄ mōstra moꝝ fiūt sicut mōstra nature. Mōstruo
sitas eīm nature eo q̄ indiciū est corruptōnis organoꝝ in
quib⁹ st̄ spūs mouētiū causat mōstruositatē moꝝ. Et iō
dixit Moyses egyptius q̄ mōstrū in corpe est mōstruz
in aīa ⁊ in moribꝫ Et tantū de motib⁹ aīaliū. ⁊ de ma
teria paruoꝝ naturaliū ex diuersis et ꝓcipue scriptis ve
nerabilis dñi Alberti magni ruditer collecta sufficiant

Explicīūt feliciter par
uoꝝ naturaliū libri Aresto. in florentissima Uniuersitate
Coloñ. legi formaliᵗ ꝓsueti cū cōmētarijs ꝑm venerabiᵗ
dñi Alb. quōdā Ratispoñ. Epi doctrinā. illumiatissimi
viri Dgñi Joānis de Wechilinea Artiū liberaliū ac sa
cre pagine doctoris. mēorate Uniuersitatis q̄ndā Uice
cācellarij. Que q̄dē cōmētaria e mēdosissima corruptela
scriptoꝝ inertia aut negligētia deꝑuata. erepta. ꝑstine sue
integritati lima castigatōis redd̄ita st̄. atq̄ pulcerrimis
hincinde notulis aucta p maturū ac graue viꝝ doctrine
Albtistice sectatorē acerrimū. artiū liberaliū magistꝝ. diui
narūq̄ lr̄aꝝ interpretē. pfundissimū Magistꝝ Jacobū
Tymens de Amorsfordia. Qui ⁊ studioso. votis con
descendēs aliq̄t libros alteros quoꝝ naturaliū ꝑm ꝓtez
doctrinā inter innumeras occupatōes suis lucubrationi
bus cōmētatos in mediū tradere voluit. Impressa vero
sunt illa ⁊ ꝑpleta p me Henricū Quentell Indite vrbis
Colo. Ciuem. Anno xp̄i Saluatoris. M.cccc.xcviij.
Mensis Septembris. die decimatercia

Tabula.

Registrū questionuz ac

dubioꝝ circa libros quoꝝ naturaliū Aresto. necnō circa
aliquot (ad prioꝝ noticiā ob materie cohērentiā necessa
rios) libellos motaꝝ. et ꝑm doctrinaz dñi Alberti magni
lucidissime discussarum

Questōes ⁊ dubia circa li. de sensu et sensato

Questio. vtrꝫ ad ꝑhīe naturalis cōplementū reqrantur etiā cum libris precedentib⁹ ⁊ sequentib⁹ principalibus li bri paruoꝝ naturaliū in Ascō
Quod sit subiectū huius libri in A.ij.
Quare ꝑhus enumerando in textu passiones cōes tori cōuncto. sez sensum. memoriā. irā. desideriū ꝛc. dicat q̄ fe re insunt oīmbus aīalibus eodem
Quare ꝑhus nō facit mentionē de imaginatōe. estima tione. ⁊ phantasia sicut de memoria eodem
Quare. p. ōt ira desideriū ⁊ oīno appetitus eodem
Quare ōt. p. vbi ꝑhīcus desinit ibi medicᵘ incipit. eoꝫ
An cōsideratio sanitatis ⁊ egritudinis cōmunis sit me dico ⁊ naturali philosopho eodem
Utrū oīe aīal necessario habeat sensum in A.iij.
Utrū aīal necessario habeat gustū ⁊ tactū eodem
Utrū gustus sit quidā tactus eodem
Utrū aīalib⁹ ꝑfectis oēs q̄nq̄ sensus sint necārij eodē
Utrū sint tm̄ duo sensus discipline eodem
Utrū simplr visus sit auditu ad disciplinā vtilior. eodeꝫ
Utrū oīa corpa colore ꝓticipent in A.v.
Utrū vnūquodq̄ nominū simbolū sit eodem
Quare surdi a natiuitate necessario sint muti. eodem
An prudētia possit ineē aīalib⁹ rōne carentib⁹ eodem
Questio. vtrum visus habeat fieri extra mittendo vel in tus suscipiendo in B ꝑmo
Utrū oculus sit de natura aque in B scōo
Ex quot partibus cōponatur oculus eodem
Cuius figure sit oculus eodem
Quare nō cōtingat sil̄ videre sursum ⁊ deorsum eodeꝫ
Quare vnū appareat aliqñ visui duo eodem
An habens solum vnū oculum plus habeat q̄ dimidiū⁹ visus. eodem
Utrū oīa corpa sint nata fulgere. in B.iij.
Uūo fulgoꝝ ꝓpter celeritatē motus oculi possit ab eodē oculo videri a quo emittitur eodem
Uñ ꝓueniat diuersitas videtiū circa videdi modū. eoꝫ
Utrū ex hoc q̄ idolū rei visibilis depingitur in oculo cō uenienter cōcludaᵗ q̄ visio fiat intus suscipiendo. eodeꝫ
Unde sit q̄ resplendētia luminis. coloꝝ regitur tersi ⁊ po liti corporis eodem
Quare non fiat visio nisi ad rectam oppositionem rei vi sibilis eodem
An organū auditus sit de natura aeris eodem
Utrū aer sit ūmobilis in B.iiij.
Utrū organū olfactus sit de natura ignis eodem
Quare inspirantes fortes odoꝝ ⁊ ad solez respicientes frequenter sternutant eodem
Quare rheumatici male audiūt. videt ⁊ odorāt eodē
An organa tactus ⁊ gustᵘ sint de natura terre eodeꝫ
Utrum tactus et gustus instrumenta sua habeant cir ca coꝛ. eodem
Uūo tactus ꝑt sentire qualitates tangibiles. cuz tamen sint oīes de cōpositione organi eodem

Qōnes ⁊ dubia tracta. ij. de sensibili exteriori

Tabula.

An perspicuū sit cōe oīmbus corporibus in B. vi.
An potētia pspicuitatis ⁊ lumen actus eius ꝑpius pus
cōueniāt elemētis ⁊ elemētatis q̄ qlitates ꝓme tangibi/
An definitio coloris a pho in textu assigna (les. eodez
ta sit sufficiens ⁊ bona eodem
Utrū oia tā simplicia q̄ mixta sint colorata in L p°.
An color sit qualitas simplex eodem
An color habeat esse in tenebris eodem
An nigredo sit verus color in L scdo
Que sit vera gñatio medioꝝ colorꝝ eodez
An colores medij ab extremis ⁊ ab inuicē sint spē distincti
An sint solū septē species colorꝝ eodem (eodem
An tribus modis cōtingat fieri transitū ab albo in nigꝝ
vt testatur Auicenne dictū eodez
An nigrū sit transmutabile in albū in L. iij.
An albū visum p nigrū appareat rubeū eodem
Quare sol de mane ⁊ vespere appareat maior seipso in me
ridie eodem
Quare in speculo soli opposito videt solū sol. In speculo
aūt in aq̄ posito videt planeta circa solē positus eodem
Quare in collo colūbe ꝑpter diuersum situ appareant di/
uersi colores eodem
An cōuenienter post tractatū de coloribꝫ ꝓme ⁊ imme
diate pbus determinet de saporibus in L. v.
Utrū olfactū hō ceteris aialibus habeat peiorē. eodē
Quare hoīes boni olfactus cōiter sunt fatui. eodem
Quare fructus nouellaꝝ arborꝝ nō sint adeo boni sicut
Utrū oīm hūidoꝝ subtilissimū sit aq̄. eodē (antiq̄ꝝ. eodē
An solū septē sint species saporꝝ eodem
Quare sucus est amarus eodem
Quare amara ⁊ falsa nō tā cito putrescant sicut dulcia ec
An figure sint potētia infinite eodez (pinguia. eodē.
Quod sit ꝑpriū odoris subiectū in D. i.
An sint aliqui odores delectabiles p se qui nō sunt seqla
cōplexionis nutrimenti eodem
Utrū odores delectabiles p se ipediāt desiderīū cibi. eodē
Utrus odores delectabiles per se solū percipiantur ab
hominibus eodem
Quare hō nō adorat corpa q̄ prius comedit eodem
Utrū sapor et odor inueniantur potius in plantis vel in
animalibus eodem
Utrū sapores ⁊ odores delectabiles p accīs in oīmbus
ꝓportionabiliter se habeāt eodem
Questio. vtrū sapor ⁊ odor sint q̄litates gustu et olfactu
sensibiles. ⁊ ad inuicē ꝓportionabiles in D. ij.
Utrū olfact⁹ vn⁹ sit spē in respirātibꝫ ⁊ nō respirantibus
An respirātia ⁊ nō respirātia equaliter virtu (in D. iij
tem habeant olfactiuā. eodem
Quo odor diuersimode respicit ipm odorabile ⁊ fuma/
lem euaporationē in D. iiij.
Utrū nō respirātia sic respirātia odoribꝫ corrūpant. eodē

Dubia trac. iij. de solutōe triū qōnū de sensibi.

Utrū qualitas sensibilis sit diuisibilis in D. v.
Utrum sit diuisibilis in infinitū eodem
Utruz partes qualitatis sensibilis sint pus sensibiles q̄
tota qualitas. eodem
Quid mouit Empe. ad dōm visibile pus esse in medio
q̄ in sensu ⁊ pus in pte medij q̄ in toto in D. vi
Quare nō mouet. p. difficultatē de sensibilibꝫ sensus tac/
tus ⁊ gust⁹. sicut de sensibilibꝫ alioꝝ triū sensuū eodē
Utrū audiens simul audit ⁊ audiuit. vl' aliquo sensu sen
tiens simul sentit ⁊ sensit eodem
Utrū idē sonus nūero veniat ad aures diuersoꝝ eodez
Utrū lumē sit adaliq̄d sicut videt. p. innuere in textu. eodē
Utrū cōtingat aliquā alterationē esse instantaneā. eodē
Quare in absentia illuminātis nō manet lumē in perspi/
cuo sicut in absentia calefacientis manet calor in calefac/
tibili calefacto in E pmo.
Utrū ꝓtingat sensuz cōem sil' ⁊ semel pl'a sentire in E. ij.
Utrū motus vni⁹ potētie impediat motū alterius potē
Utrū sensus cōis sit simplicioꝝ ⁊ imate/ (tie. in E. iij.
rialioꝝ ꝑticularibus ꝓprijs sensibus eodem
Utrū simplex magis sit sensibile mixto eodem
Utrū tps aliq̄d ꝑpter sui quitatē possit dici ūsensibile. eodē
Utrū intellectus recte dicat a pho sentire in E. iij.
Utrū indiuisibile sit sensibile eodem

Qōnes ⁊ dubia circa li. de mēoria ⁊ remīscētia

An cōueniēter hic liber de memoria ⁊ reminiscētia sequat
libꝝ de sensu ⁊ sensato in E. iij.
Questio an defi° mēorie sit bñ tradita ab Arꝛ. in E. vi.
Utrū futura sint sensibilia in F scdo.
Quādrūter futurū dicat a pho opiabile ⁊ sperabile. eodē
Quādrūter intellect⁹ ⁊ sensus ꝓgnoscāt tps eodem
Utrū necce sit quēlibꝫ itelligētē phātasmata speculari. eodē
Utrum iuuenes ⁊ senes sint male memorie ⁊ naturaliter
immemores eodem
Que sit dīa inter intētionē phātasma ⁊ imaginē. eodē
Que sit causa bonitatis memorie eodem

Questōes ⁊ dubia tracta. scdi de remīscentia.

Questio vtrū dicīt ab inuicē mēoria ⁊ remīscētia. in F. v
An memoria sit dignioꝝ reminiscētia in F. vi.
Quo intelligēdū sit dcm phi in textu dicētis q̄ in nobis
de nouo fiat scia q̄n fit passio in vltimo indiuiduo eodē
An oporteat reminiscentē bis addiscere in G. i.
Un̄ proueniat semel sumptos motus velocius reminisci
alijs sepe in nobis factis eodem
Quare ꝓtingat q̄ dū alios q̄rit diligēter remīsci. remīsci
nō pt. ⁊ postea dū nō vult reminiscī eodem
An cōuenienter diuidat memoria siue reminiscentia per
naturalē et artificialē eodem
Que sint p̄cepta mēorie artificiali deseruientia eodez

Questōnes ⁊ dubia circa li. de somno ⁊ vigilia

Questio vtrū primū sensitiuū sit somni ⁊ vigilie princi/
pale subiectum in G. vi.
An ꝓueniēti ordine h tractet. p. de sōno ⁊ vigilia. in H iij
An cōueniēter iste liber denoietur de sōno ⁊ vigilia. eodē
An somnus sit vere quies eodem
An somn⁹ ⁊ vigilia opponant' cōtrarie siue ꝓpriue. eodē
An somnus cōueniat plantis eodem
Utrū impossibile sit aial semp dormire eodem
Quid hoꝝ pus ineat aiali. an somn⁹ vl' vigilia. in H. iiij.
Utrū somnus sit passio primi sensitiui eodem
Utrū primū sensitiuū sit coꝛ eodem
Utrū dormientes possint facere opa vigilantiū eodem
Utrū tales opa hmōi facientes simplr dormiāt. in H. v.
Quare dormientes hmōi sepe euadunt maxima pericu
la que vigilantes euadere non possent. puta quādo am/
bulant sup tecta domoꝝ eodem
Quare dormientes reminisci possint siue memorari sua
somnia. nō aūt opa vigilantiū si que fecerint eodez
Utrū coꝛ sit principiū sanguinis eodem
Utrū somnus causet' ex euaporatōe nutrimenti eodem

Tabula.

Utrum statim post alimenti assumptionē expediat dormire eodem
Utrū ps maior nutrimēti in pueris ferat sursum eod.
An labor corpal' z spūal' eodē mō sint somniferi eodē
Utr pueris z nutricib' officiat vinū eod (in D.vi
Quare melancholici sunt ceteris magis edaces z tristes
Utrū in somno inferiora sicut interiora sint ceteris partibus corporis magis calida. eodem
Utrū cōpletio digestionis sit causa naturalis ipius dissolutionis somni eodem
Utr regimē somni plus sit salutare z expediens dormiē
Utrū somnus sit dimidiū vite eodē (ti. eodē

Dubia tractatus secūdi de somnio

Questio utrū in somno cōtingat somnialis deceptio que fit primo sensitiuo in J.v.
An in somno solutis sensib' interioribus ligati manere possint exteriores sensus eodem
Quare q̄dā multū somniāt sed ꝓtinue suor somniorum
Utr somniare sit sicut sentire eod (oblīuiscunt. eod
Utr p imaginē ex imaginatia ad sensuz cōem refluentē cōtingat sensuz cōez hīe iudicia sensuū pticularū. in K.i.
Quare magis cōseruat spēs sensibilis in phantasia q̄z in sensu cōi vel exteriori eodem
Utrū in vigilia possint fieri hmōi motus phātasmatuz sicut in somno eodem
Cū somnia habeamus de sensibilib' oīm sensuū. quare rarissime habemus somnia de odoribus. eodem
Quō se habeant motus somnij z vigilie. eodem
Utr ꝓtigit in sōno p̄ter phātasmata aliq̄ intelligere. eod
Quare hoies sepi⁹ somniāt isenectute q̄z i iuuētute. eod
Utrū oculi mulier menstruū patientiū inficiant et corrumpant speculū eodem
Cū somniū sit opatio q̄dā qz phātastica cognitio. utr sit phātasie vel ꝑtutis imaginatiue vel alterius in K.ij.
Utrū spēs sensibiles q̄ sunt somnior pncipia in sensitiuo pmo sint eedem rei a qua abstracte sunt. eodem
Utrū organa sensuū quōlibet agant in sensibilia. vel solū ab ipsis patiantur eodem
Quid sit vehiculū simulacror somnialiū eodem

Dubia tractatus tercij de diuinatōe somniorū.

Utr sit aliq̄ ars seu scia diuinādi p somnia. in K.iij.
Utr scia diuinādi p somnia sit speculatia vl' pctica. eod.
Quō differūt hec tria somniū visio z ꝓphetia. in K.v.
Quare reuelatio occultor fiat regulariter sub phantasmatū similitudinibus eodem (ꝓtias. eodem
Quare raro fiat hmōi reuelatio per sensibiles imagines
An somnia sp fiat sub silitudinib' metaphoricis eodem
Quomō in somnijs vnum contrarior q̄nq̄ interp̄tatur per reliquū. eodem
Utruz p somnia que apparent in fine somni sint certiora diuinandi pncipia eodem
Utrū q̄libet somnia eq̄liter sint diuinādi pncipia eodē
Utr eq̄lis sit dispō hoīm ad interp̄tationē somnior ad visiones z ꝓphetias naturales in K.vi.
Utr p impssionē subar separar fiant somnia in nobis diuinatiua visiones z ꝓphetie immediate eodem
Quō p corpa celestia forme somniales visiones vel prophetie in nobis fiant in L.pmo
Utrum anime hominū aliunde analogiā habeant q̄z ex parte corporis eodem
Qualis sit hec forma seu virtus q̄ maior mundus sub eo cōtenta z p̄cipue minorē mūdū diuersimōe afficit eod
An forma vl' agens infallibiliter z vniformit operet eod.
An citius et regularius moueat celestis forma homines vel bruta in L.ij.
Que requirantur ad hoc q̄ aliquis facile valeat moueri a forma celestis ordinis eodem
Quot modis cōtingat aliquē auersum a sensib' moueri a forma celestis ordinis eodem
Quare simulacra somnialia sepe mutentur de forma in formā. sicut videtur alicui q̄ videat homies q̄ statim sibi mutantur in canes vel equos eodem
Utr melācholici quor natura loquax est sint fortunati eo q̄ studiosi sīt̄ z ꝓpter multitudinē phātasmatū coicet ad futura. cū tn alis sint infelicissimi ex ꝓplexiōe. eodē
Quare a forma celestis ordinis potius moueant et afficiantur homies in nocte q̄z in die in L.iij.

Dubia circa li. de lōgitudine z breuitate vite

Utr liber de longitudine z breuitate vite vltimus sit inter eos q̄ sunt de cōibus aie z corpis in L.vi.
Utrum cōuenienter definiat vita hoc mō. Vita est actus pmus essentialis z cōtinuus aie in corpus nō p mortē somni. sed p modū vigilie eodem
Utrū mors sit ꝓuatio vite ex corruptōe ꝓportionis que est inter viuificās z viuificatū ꝓcedens eodem
Utrū mors ꝓueniat ex parte aie viuificantis vel ex parte corporis viuificati in D pmo
Utrū sana sint egris longioris vite eodez
Utr hō ad equuz recte valeat ꝓpari in longitudine et breuitate vite sicut totū genus ad totū eodem
Utrū hoies in calidis regionib' habitātes sint lōgioris vite his qui morant in frigidis eodem
Quare Aresto. hic mentionē faciat de corruptione rerū ostēdendo differentiā corruptionis earundē eodē
Utrū accūtia sint dupl' corruptibilia eodem
Utrū ignorantia sit corruptibilis p reminiscentiā et eruditionē. Et scia oblīuione z deceptione eodem
Utrū aia sit corruptibilis. eodem
Qualis sit habitudo in q̄litatib' pmis ipius corpis que mīrer aie viuificāti viuificabiliter subiecti in D scdo
Utrū minor flāma corrūpi possit a maiori eodem
Utrum oīa sint in motu eodem
Utrū corruptibilia in vno loco. transposita ad locū aliū fiant incorruptibilia eodem
Utrū materia confestim contrarij habeat eodem
An calidū z humidū sint pncipia vite eodem
In quo calido z hūido mō dicto ꝓsistat vita eodem
Utrū vita consistat in calido et humido debite proportionatis in D.iij.
Utr ex pte spūs attēdat vite lōgitudo vl' breuitas. eod
Quō calidū z humidū in q̄bus cōsistit vita esse possint causa longitudinis z breuitatis vite eodem
Penes quid determinetur nobis quātitas vite et mensura vite viuentium eodem
Quare humiduz quod est calorīs subiectum debeat esse pingue in D.iiij
Utrum aialia frigide complexionis in regionibus calidis. et calide complexionis in regionib' frigidis sint maioris quantitatis eodem
Que sit cā q̄ quedā aialia multo tpe sīt̄ sine cibo eodē

Dubia circa librū de iuuētute z senectute

Quis sit huius libri titulus in A pmo

Tabula.

Utrꝝ viuū mortale vel mors vt est ꝑuatio vite sit subiectum huius libri eodem
Quare pbus prius in hoc libro tractat de refrigeratiõe ꝙ̄ de morte eodem
Utrꝝ verꝫ sit ꝙ aīa sit in aliq̄ ꝑte corpis determiata. eodē
Quare inter viuētia hō sit recte statura hūs superius t sursum suū ad sursum t supius totius vniuersi eodē
An aīa eēntialiter actu vna sit potestate plures in plantis t in impfectis animalibus eodem
Utrū in aīalibus que decisa viuunt virtus in ꝑte diuisa maneat sine anime substantia eodem
An in ore fiat digestio eodem
An sensus tactus t gustus immediate tendāt ad cor. alii aūt tres ad cerebrū in .ij. vbi false habet .P.
An calidū sit viuentib⁹ necessariū eodem

Dubia circa tracta. de respiratõe t expiratõe

Quare ignis cineribꝰ coopꝛtus diu duret in .O. iiij
Quare aīalia habentia sanguinē cor t pulmonē suscipiāt necessario ad sui refrigeriū aerem. eodem
Quare q̄dā aīalia foris aīalificāt. q̄dā ꝓ̄o intus eodē
Utrum delphini respirent. eodem
Utrū anima sit collocata in corde. eodem

Dubia circa tractatū de morte t vita

An mors t generatio cõia q̄dā sint oīb⁹ aīalib⁹ in .O. v.
An sit aliq̄ mors naturalis t aliq̄ violenta eodem
Quare aīalia q̄dā circa mortē naturalē eis ūminentē lete (tur. eodē
An gñatio sit ꝑma ꝓticipatio nutritiue aīe cum calido sibi ꝓportionabili in .O. vi.
An ꝙuenīēter definiat hic vita hoc mō. vita ē ꝑmanētia huiꝰ ꝑtis aīe nutritiue cū calido sibi ꝓportionabili. eodez
An ꝙuenīēter. p. definiat ūuētutē senectutē t statū. eodē
Quid sit etas eodē. Quo diuidat etas eodem
Quare etatū dr̄ne potius attendant ꝑm circulꝫ lune ꝙ̄ solis aut alicuius alioꝝ planetaꝝ eodem
Quare ꝑma etas dicat augens subam t virtutē eodē
Quo diuidatur etas prima eodem
Quare hec ꝑma etas dicatur esse augmēti in .P. ꝑmo
Utrū gradus ꝑme etatis notati in oībus viuis equaliter distinguantur eodem
An scda etas ꝓncipalis recte dicat statiua eodem
Quare in etate hac statiua ꝑtus agmētatiua deficiat eodē
Cū due sint etates ꝓncipales. s. ꝑma t scda t cõione habeant in caliditate. q̄ illaꝝ habeat eā excellētius eodem
An 3ª etas q̄ dr̄ senectus sit cū defectu ꝑtutꝫ t ñ subē eodē
An ne huius etatis sint aliq̄ dr̄ne in .P. scdo
Qualis sit etas ꝗrta q̄ seniū seu decrepita appellat eodez
An hec etas habeat dr̄nas q̄b⁹ sit subdiuisibilis eodez
An in oībus aīatis post senectutem renouari t redire possit iuuentus eodem
Quot modis renouat iuuētus in plantis eodem
An necesse sit oīe viuū incurrere seniū eodem

Dubia circa tractatū tercīū de motu cordis

An tria sint accidentia circa cor in .P. iiij
Quid sit saltus cordis eodem
An calidū alterans alimentū in corde possit esse causa motus cordis eodem
Utrū ꝓnꝰ motiuū cordis sit aīa vniꝰ vl̄ alteriꝰ gz̄. eodē

Dubia circa librū de cā motus aīaliū mota

Quod sit subiectū huius libri in .Q. ij.
Que sit passio huius scientie. eodem
An aīal dicat mouere se qz aīa mouet corpus. eodem
An vna ꝑte aīalis mota nēcē sit aliā quiescere. eodem
An eadē rōe extra celū oporteat eē aliq̄d fixū sic in aīali eoꝝ
Utrū si motor celi moueret terrā circa cuiꝰ quietez motus celi firmat celū ipm corrumperet eodem
An verꝫ sit dcm Homeri ꝙ si oēs dij t dee laborēt appendere Ioue nō poterūt ipm mouere a celo ad trā. eodē.

Dubia tractatus secūdi de principijs et modo motus qui fit in animalibus

Utrū cōueniat aīe mouere suū corpus in .R. ꝑmo
Utrū ꝓueniat diuersitas formaꝝ in rebus ꝙ adeo diuersi mode se habeant ad principiandū motus eodez
Utrū sube separate ꝓ solū imperiuz moueāt hec inferiora ad formas suas sicut dixit Auicenna in .R. ij.
Utrū aīa inquantū forma vel inquantū aīa vel inquātū aliq̄ mō est separata moueat suū corpus eodem
Quare forme separate plus potentes sint ad mouendum ꝗ̄ omes forme corporꝫ naturaliū in .R. iij.
Utrū in alia ꝑticula aīe sit facultas mouēdi et facultas apprehēdendi sensibilit̄ vel intellectualit̄ vel in eadē. eodē
Cui ꝑticule corpis ꝑmo ꝓueniat motus eodem
Quot sꝫ gña passionū oīm mouētiū aīmaliū in .R. iiij
Quid sit passio aīalis de qua sermo eodem
An duab⁹ passionib⁹ ꝓncipalib⁹ delectationi scz̄ t tristicie ꝓportionetur duplex cordis motus puta systoles et diastoles eodem
Quare sepe de naturalib⁹ t ꝓferentib⁹ bone habitudini quosdā cōtristari videmus t angustiari eodē
Quot potētias angustiandi t delectandi habeat oīe qđ mouetur motu animalis. eodem
Quare sensibilia hūana t q̄ñz inhonesta magis sentiant delectabilia intellectualib⁹ diuinis t honestis in .S. i.
An dispones cordiū in fuga vel imitatõe sint eedē eodez
Quot t q̄ sunt q̄ naturaliter seruāt gaudiū eodem
Qui sunt effectus tristicie frequētis eodem
Utruz ex diuersitate sanguinis sicut ex diuersitate spūs in motu diuersificetur motus cordis eodem
Quot t q̄ sunt q̄ facta vindicta irā ꝓsequunt eodem

Dubia circa li. p. de pgressionib⁹ aīaliū

Quotuplex sit motus aīalis in genere in .S. i.
An ptibus aīalis ex equo ꝙueniat motus dilatatiōis et constrictionis eodem (in .S. ij.
An motꝰ dilatatōis t ꝙstrictōis sit ꝓpositus ex duobus
Quotuplex sit motus aīaliū pfectoꝝ eodem
Quot sꝫ dr̄ne motuū q̄b⁹ aīal tanq̄ minor mūdus proportionatur maiori mundo eodem
In quo imitet motor aīaliū motorē celestē eodem
An motꝰ mēbroꝝ in aīali sit ab aliq̄ ꝑ° imobili eodez
Cui assimilent mouētia t mota in motu ꝓcessiuo eodē.
Quare labor t lassitudo incidāt in motu ꝓcessiuo eodē.
Quo motus ꝓcessiuꝰ ꝑt tpaliter eē diuturnꝰ eodem
An motu circulari seu ꝓposito moueantur oīa mēbra exteriora corporis animalis. in .S. iij.
Utrꝝ motꝰ aīalis ꝓficiat ad minꝰ duob⁹ organis eodē
Utrū aīalia in motu ꝓcessiuo eq̄lit̄ vtāt suis instrīs. eodē.
Quot modis mouent bipedia. eodē
Quot modis mouentur q̄drupedia eodem
Quot modis mouent multipedia eodem
Quo volātia t natantia cōmunicant eodez
Quot modis repunt reptilia eodem
Utrū ꝓueniat ꝙ motus in aīalib⁹ aliq̄n sit ordinatꝰ t aliq̄n inordinatus quasi demētis alicuius in .S. iiij

BIBLIOTEKA UNIW W POZNANIU
Jur. 131